

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 09497

ARTIKLEN, SHMUESN, REDES

Solomon Mikhailovich Mikhoels

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שְׁלוֹמֵנוּ מִיְּכַאֲעֵרִים

אַרְטִיקֵלֵנוּ

שְׁמוֹעֵנוּ

רֵעֵנוּ

1961

דאָס בוך דערשײַנט מיט דער פינאַנציעלער
הילף פון בעני שוואַרצמאַן, אין אַנדענק פון זײַן
פאָטער יאַנקעוו שוואַרצמאַן, וואָס איז אומגעבראַכט
נעוואָרן דורך די נאַצײס אין ביאַליסטאָקער געטאָ.

„הײמלאַנד“ הייליקט דאָס דאָזיקע בוך דעם אומפאַרגעסלעכן
כאווער און מיטאַרבעטער **בעניע שניידער**

פאררווארט

אין דאָזיקן בוך זײַנען צונויפגעזאַמלט ש. מיכאַעלסעס אייניקע אַרויסזאָגונג-
גען און טעקסטן פון זײַנע רעדעס, עס גייען אויך אַרײַן אַרטיקלען ווען אים. נאָר
אַט לײען אײך איבער נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל די אַרויסזאָגונגען פון מיכאַעלסן
גופע און די בעמעס טאַלאַנטפולע אַרטיקלען פון די קריטיקער, איבערצײג אײך זײך
זוידערזאַמאָל, ווי דאָס אַלץ איז ווייניק, ניט גענוג, אַז עס זאָל זײך באַקומען דאָס
געשטאַלט פון יענער ווונדערלעכער, איינגאוינציקער לעבעדיקער דערשיינונג, וואָס
איר נאָמען איז — מיכאַעלס. און ניט דערפאַר ווײל די נאָטיצן פון מיכאַעלסעס
רעדעס זײַנען ניט קיין פּולקאַמע, נאָר דערפאַר ווײל עס איז פּאַשעט אוממעגלעך, עס
האָט ניט קיין זין זײך פאַרצושטעלן מיכאַעלסן אויסער דער אינטאַנאַציע, אויסער דעם
זשעסט, אויסער דער לעבעדיקער איינאנאיינציקײַט, וואָס איז אַזוי אייגן דעם
טעאַטער.

עס איז מיר אין מיין לעבן אויסגעקומען זײך צו טרעפן מיט אַ סאך אויסגע-
צייכנטע מענטשן. אײך האָב געהאַט דאָס גליק צו זײַן לעבן זײ, אַרבעטן צוזאַמען מיט
זײ. עס איז גענוג צו דערמאָנען די צוויי גיגאַנטן — סטאַניסלאַווסקין און וואַכ-
טאַנגאַווין, וואָס זײַנען געווען מיניע לערערס. אײך האָב אין מעשעך פון יאָרן זײ
געהערט, זײך געלערנט באַ זײ...

מיט מיכאַעלסן האָב אײך זײך באַ טעאַטער-אַרבעט ניט געטראָפן. אײך בין
בלויז געווען באַפרינדעט מיט אים און אײך האָב געזען זײַנע אויפפירונגען. און
פונדעסטוועגן... אַט פלעגט ער זײך באַווייזן אין טעאַטער, אין אַ זיצונג-זאַל, אַף
דער טריבונע אין אַ קרייז פון פּרײַנט, אפילו באַ אַ פּרײַנטלעכן טיש, און באַ זײַן
דערשינען האָט דאָס לעבן באַקומען עפעס אַ קלוגע און, ווי פאַראַדאקסאַל דאָס זאָל
ניט קלינגען, עפעס אַן אומגעריכט שטיפּערישע אויפגעלעבטקײַט.

ווען ער האָט גערעדט, איז געווען אוממעגלעך דורכצולאָזן כאַטש איין וואָרט
זינס, איין אינטאַנאַציע, איין זשעסט. דער זשעסט איז, אַן צווייפּל, געווען זײַן
קויעך, איבעראַשנדיק, ווי אַלץ אין אים.

ער איז געווען פון ניט הויכן וועקס, גיכער גאַנץ קליין, ווייט פון אַ
קלאַסישער פיגור, אַ האַמעטנער, אַ פעסט צונויפגעקלאַפּטער. אָבער אין יעדער
באוועגונג זײַנער איז געווען פּרײַהײַט, שיינקײַט און עכטע מענערישע פּאַסטיט.
אַ קלייניקער, האָט ער אויסגעזען מאַיעסטעטיש. כאַטש אין באַגאַלן זין איז ער
ניט געווען שײַן, פאַר אַנדערע אפילו זיער מיעס, קימאַט אַ קריפּל, איז ער אין
דער זעלבער צײַט געווען פאַרכאַפּנדיק פּרעכטיק, באַגײסטערנדיק שײַן.

ווען ער האָט גערעדט האָט ער אַזוי ווי געטראַכט אפן קאָל, זײַנע אויגן האָבן
געשײַנט מיט אַן אינערלעכן פּייער און נעווישער כאַכמע. און זײַנע הענט מיט די
קורצע פינגער!... אײך האָב ניט געקענט קיין מער לעבעדיקע, מער אויסדרוקספּולע,
מער דערפרינערישע, קלינערע הענט פון אַ קינסטלער.

איך האָב אָנגעהויבן פון זשעסט. נו, זיכער. דער זשעסט איז געווען זיין אקטיאָרישער קויעך. זיין זשעסט איז אין מאָך געווען דער פּלאַסטישער אויסדרוק פון אינטאַנאַציע.

מיכאַעלס האָט ווינדערלעך באַהערשט די שפּראַך. ער איז געווען אַ גרויסער זון פון זיין פּאָלק און געוויס קען מען פאַרשטיין מיכאַעלסן בלויו קענענדיק זיין אינערלעכע פאַרבינדונג מיט דער דוירעסדיקער קולטור פון ייִדישן פּאָלק. און אין דער זעלבער צייט איז ער געווען אַן עכטער סאָוועטישער קינסטלער, וואָס דענקט אין מעלכישן מאַסשטאַב, און וואָס האָט אויסגעצייכנט, טיף און דורכגעדרונגען אַרײַנגענומען אין זיך די רוסישע קולטור. ווי פּרעכטיק ער האָט באַהערשט די רוסישע שפּראַך! אויב עס איז אַיך געווען שווער אַ וועלכע עס איז שפּראַכלעכע פּראַגע, אַ טראַפּ, אַ שוירעש, דער אָפּשטאַם פון אַ וואָרט, זײַן פּינקטלעכער און פּילזײטיקער זין — באַ מיכאַעלסן פּלעגט איר באַקומען אַ פּינקטלעכן און פאַר-כאַפּנדיקן ענטפּער. מיכאַעלס האָט געפּילט, פאַרשטאַנען, געקענט די רוסישע שפּראַך אין איר גאַנצער רײכקײַט, שײַנקײַט און קראַפּט.

ס'איז כאַראַקטעריסטיש וואָס די לעקציעס מיט זײַנע שילער פּלעגט ער געוויינ-לעך אָנהויבן מיט אַנאַליזירן גאַנאַלס „שינעל“. ער פּלעגט זיי הייסן לײענען אָפּן קאָל גאַנאַלס „שינעל“ און דאָס האָט מיט זיך פאַרגעשטעלט זײַן ערשטע לעקציע אין קונסט. לײענענדיק מיט זיי גאַנאַלן, פּלעגט מיכאַעלס אַנטפּלעקן פאַר זײַנע שילער וואָס עס איז אַזוינס אַ קינסטלער. פּונאַנדערקלײַבנדיק זיך אין יעדן וואָרט, אין דעם סײַדער פון ווערטער, אין דעם סײַדער פון געדאַנקען, אין דעם סײַדער פון בילדער און געשטאַלמן, אין זײַער געזעצמעסיקײַט, אויפּדעקנדיק דעם זין פון די ווערטער און זײַער צונויפּשטעל, און זײַערע קאַמבײַרונגען, אַנאַליזירנדיק אַט דעם גאַנצן שפּראַכלעכן צודעק, פּלעגט ער זיך דערגרונטעווען ביזן סאַמע מאָך פּון גאַנאַלס דערצײלונג, ביז דער טעמע פון „קלײַנינקן מענטש“. זײַנט די ערשטע לעקציעס מיט זײַנע שילער, פּלעגט מיכאַעלס אויפהויבן די גרויסע הומאַניסטישע טעמע פון אַכטונג צום מענטש, פון שאַרפּער, לײכט-פּולער אויפּמערקזאַמקײַט צו אים.

מיכאַעלס איז געווען אַ פּרעכטיקער אַקטיאָר, ער איז געווען אַ סאָך מער ווי אַ מײַסטער. ער איז געווען אַ שווישפּילער, אַ קינסטלער, אַ כאַכעם, אַ שעפּער פון די וועלטן וועלכע ער האָט דערקענט, אַנטדעקט, אַנטפּלעקנדיק זיי פאַר אונדז, זײַנע צושויער, צוהערערס, מיטשמועסער. פון אַקאדעמיקע אַקאדעמיעס איז ער גע-גאַנגען צו טשאַפּלינען. טעויע דער מילכיקער און קעניג לײר — זײַנען רײַנגען פון איין קײט, וואָס האָבן זיך פאַר מיכאַעלסן אָנגעהויבן מיט גאַנאַלן און זיך פאַר-ענדיקט אין אונדזער צײַט.

אַ סאָך האָבן מיכאַעלסן ניט פאַרשטאַנען. איך לײען איצט איבער זײַנע אַרויס-טרעמונגען. איך דערמאָן זיך די ענטפּערס פון די וואָס זײַנען געווען גרײט אים צו באַשולדיקן אין ניט אָננעמען און ניט דערשאַצן סטאַניסלאַווסקין. אָבער אין סטאַניסלאַווסקין האָט ער געשעצט זײַן גרויסע, אומשטערבלעכע קינסטלערישע קראַפּט און ניט זײַנע פאַררײַענדיקע הײַנטיקע קלאָלים. ער האָט געשעצט סטאַ-ניסלאַווסקים לערע, וואָס האָט געגעבן דער טעאַטעריקונסט פּליגל פאַרן באַגײַט טערנדיקן פּלי. און ער האָט געהאַסט, פּײַנט געהאַט די אַלע, וואָס האָבן אַזױס טעמפּער שוואַכזײַניקײַט, אומפּעיקײַט זיך צו דערהויבן צו זײַן הויך, ווּוּלגאַרײַזירט

סטאניסלאווסקיס לערע, רעדוצירנדיק זי צו א זאמלונג פון קלאַים, צו א באַלמע-
לאַכישן סינטאקסיס.

איך האָב אויבן געזאָגט, אז מיר זײַנען געווען באַפֿריינדעט מיט מיכאַעלסן.
אַבער דאָס איז עפּשער ניט גאָר פינקטלעך. ערשטנס דערפֿאַר וואָס מיר פֿלעגן זייער
ניט אָפט און ניט אַף לאַנג זיך טרעפֿן, כאָטש אַט די ניט אָפטע און ניט לאַנגע
באַגע. ענישן האָבן אין אונדז געבוירן קעגנזייטיקן צוטרוי און אנערקענונג. אויסער
דעם זײַנען מיר ניט געווען קיין גלײַכע אין דעם זין, וואָס איך האָב שטענדיק
אויפֿגענומען מיכאַעלסן ווי אַן עלטערן, ווי אַ לערער אַ כאָכעם. און דאָס אַלץ
וואָס איז געווען אין אים אַזוי אויסגעצייכנט, אַזוי אינדיווידועל פֿאַרביק, אַזוי
אייגנאַרטיק, איז עס גלײַכצייטיק געווען אַראַנאַיש פֿאַשעט, צוטריטלעך, אין מענטש-
לעך זין פֿון וואָרט.

מענטשלעכקייט — דאָס איז מיכאַעלס. מיכאַעלס — דאָס איז אַ פֿרעכטיקער
מוסטער פֿון דענקנדיקן מענטש, אַ מענטש פֿון אומגעהויערן פֿאַראַלגעמיינערנדיקן
סייכל און צאַרטן, פֿילבאַרן האַרץ. מיט אַ מין אייגנטימלעכע און נעשאַמעדיקע
פינגער, האָט ער געקענט אַנטאַפֿן דעם אינערלעכן צושטאַנד פֿון זײַן מיטשמעסער,
אַ שילער אָדער אַ קינסטלער; ער האָט געפֿונען אַ צוטריט צו דער אינערלעכער
וועלט פֿון מענטש, קעדיי אויפֿצוקלערן, פֿאַרגרינגערן, ווײַזן דעם וועג, העלפֿן. ער
איז געווען אַ גרויסער פֿעדאַגאָג און קינסטלער, רויפע און באַגײַסטערער.

מיכאַעלס איז געווען אַ מיטגליד פֿון קאָמיטעט פֿאַר די סטאַלינישע פֿרעמיעס,
און אַף די זיצונגען פֿון דעם קאָמיטעט האָב איך געהאַט די מעגלעכקייט אָפטער
צו אָבסערווירן זײַן ווונדערלעכע, זעלטענע פעיקייט פֿול און פֿריידיק אויפֿצונעמען
גרויסע קונסט. כ׳האָב געפֿילט זײַן עכטע אומאיינגנזיקייט פֿון אַ קינסטלער. דער-
מיט דערקלערט זיך די טיפֿע, קעגנזייטיקע אינפֿאַרשטענדעניש וואָס איז אויפֿ-
געקומען צווישן אים און לעאַניד לעאַנאָווין און אַלעקסי טאַלסטאַיען. כאָטש זייער
פֿאַרשידענע, זײַנען זיי אָבער געווען גלײַכדענקנדיקע אין זייער באַנעמען די קונסט
ווי אַ לעבנס־איניען. זיי זײַנען בעעמעס געווען נאָענטע מענטשן צווישן זיך. און
ווי טיף און באַגײַסטערט מיכאַעלס האָט אויפֿגענומען די קונסט פֿון דער אולאַנאוואַ,
וואָס ער האָט געהאַלטן פֿאַר אַ פֿולקאָמענהײַט, אַ געטלעכקייט! ווי ער האָט זיך עס
געקענט אָפֿגעבן באַם אויפֿנעמען דאָס פֿרעכטיקע שיינע, אבסאָרבירן אין זיך און
אַנשטעקן מיט זײַן באַגײַסטערונג די אַרומיקע!

אַבער וויפֿל איך זאָל ניט צוקלערן קיין ווערטער און אויסדרוקן קעדיי צו
דערציילן וועגן אים, וועט זיך עס מיר ניט איינגעבן מער ווי אַנדערע. עס איז
אוממעגלעך איבערצוגעבן די איינאונאיינציקייט פֿון זײַנע אינטאַנאַציעס און
זשעסטן, די איבעראַשנדיק, פֿאַרכאַפֿנדיקע לאַגיק פֿון זײַן דענקען! צו אים, ווי ניט
צו קיינעם, איז צוגעפֿאַסט סטאַניסלאַווסקיס דעפיניציע: טעאַטער קומט פֿאַר איצט,
גלײַך, הײַנט. יעדע מעכאַנישע איבערכאַזערונג פֿון שוין דערפֿונדענע זאַכן איז ניט
קיין שעפֿערישקייט, ס׳איז מעלאַכע. מיכאַעלס האָט געשאַפֿן איצט, שוין, הײַנט,
אין לעבעדיקן קאַנטאַקט מיט דער אַרומיקער וועלט, מיט די מענטשן וואָס ער
האָט געליבט אָדער געהאַסט. אָפֿגעבנדיק די מענטשן די פֿרעכטיקע שיינקייט פֿון
זײַן נעשאַמע, זײַן כאָכמע, האָט ער געשאַפֿן לעבנדיק — און געלעבט אין דער
הײַנטצייטיקייט מיט דער גאַנצער נעשאַמע־פֿולקייט. ער איז געווען אויסערגעוויינ-
לעך פֿילבאַר און קלאַרזעעוודיק אין זײַן באַנעמען די הײַנטצייטיקייט און זײַן

פארויסזען דעם מאַרגנדיקן טאָג. ער איז געווען אַן עכטער סאָוועטישער פּאַטריאָט, אַן עכטער אומפּאַרטייִשער קאָמוניסט. איך זאָג עס מיט דער גאַנצער פּאַראַנט-וואַרטלעכקייט. ער האָט געגלויבט אין לענינס לערע, ער האָט געגלויבט אין דעם מאַרגנדיקן טאָג פון אונדזער לאַנד.

פול מיט אומגעהויערער אינערלעכער ענערגיע, האָט ער מיט זײַן גאַנצן לעבן אזוי ווי פאַרווירקלעכט סטאַניסלאָווסקיס פּאָדערונג צו דער קונסט — „פּאַשעמער, גרינגער, העכער, פּריידיקער“. ער פלעגט שטענדיק זײַן אַ שעפּער. אין אים האָט זיך פאַראַדאָקסאַל פאַרייניקט פּאַשעטקײַט, אַ שאַרבּער הומאָרגעפּיל און טיפּע, פּילאָ-זאָפּישע כאַכמע, אַ שמערץ־געפּיל וואָס האָט אים באַגלייט פון זײַנע קינדערשע יאָרן און אַ מעכטיקער אומשטערבלעכער גלויבן אין מענטשנס קראַפט, אין מענטשלעכקייט. לײַדנשאַפטלעך אין זײַן דערקענען דאָס לעבן, האָט מיכאַעלס געלעבט פּרײַגעביק, מאַיעסטעטיש, מענטשלעך, פּאַשעט און איינאונאַיינציק אייגנ-אַרטיק...

זאָל אָט דאָס ערשטע, ניט גרויסע זאַמלבוך זײַן אַן אָנהייב פון אַ גרויסן שמועס וועגן אָט דעם באַגײסטערטן קינסטלער, דעם אויסגעצייכנטן סאָוועטישן אַרטיסט שלױמע מיכאַעלס.

י. זאַוואַדסקי — פּאַלקס-אַרטיסט פון פּס"ר.

די גייטער ארישע יעדוושע פון שרױמע מיכאעלס

(פון צונויפשטעלער)

עס איז ברייט באקאנט שלױמע מיכאעלס — דער פּרעכטיקער שױשפּילער, דער אָנגעזעענער רעזשױסאָר, דער באַגניסטערטער קולטור־טוער. מיכאעלסעס ברייטע און פּרובטיקע שעפּערישע טעטיקייט האָט אים פאַרשאַפט הייסע ליבע באַ זײַנע צושױער. מיכאעלס האָט זיך פאַרדינט דעם בעקאוועדיקסטן טיטל פון אַ בינע־מיניסטער — דעם טיטל: פּאָלקס־אַרטיסט פון ראַטנפאַרבאַנד. דער טיטל איז געווען אין פּולן העסזעם מיט מיכאעלסעס בעמעס פּאָלקישער, מעכטיקער, טעמ־פּראַעמטפּולער קונסט.

נאָך ברייטער איז באקאנט מיכאעלס — דער געזעלשאַפטלעכער טוער, דער אומדערמידלעכער קעמפּער קעגן פּאַשיזם, דער פאַרטיידיקער און פאַרשפּרייטער פון די אידיען פון אינטערנאַציאָנאַליזם און סאָציאַליסטישן הומאַניזם, דער אַקשאַ־געסדיקער און פאַרטיפּטער בויער פון דער סאָוועטישער קולטור.

פונדעסטוועגן איז פאַר די ברייטע קרייזן פון דער קינסטלערישער אינטעלי־גענץ ניט גענוג גוט באקאנט שלױמע מיכאעלס, ווי אַן אָנגעזעענער טעאַטער־דענקער, קינסטלער־נאוואטאר, וואָס האָט באַרייכערט די טעאַריע און פּראַקטיק פון דער סצענישער קונסט מיט אַ סאך טיפע און ווייטגייענדיקע אַנטדעקונגען, אינפאַלן, אויספירן, אַרויסבאַקומענע פון זײַן אייגענער טעאַטראַלער דערפאַרונג, פון אַנדערע שױשפּילער און רעזשױסאָרן. מיכאעלס איז געווען אַ קינסטלער, גענויגט צו פינקט־לעכער און זוכערישער פאַרשונג פון זײַן אייגענער שעפּערישער ארבעט. פון טיפּער באַזונגן פון די אייגענע קינסטלערישע מעטאָדן. אים איז געווען אין העכסטן גראַד פּרעמד די פאַרשטעלונג וועגן דעם שעפּערישן פּראָצעס, ווי וועגן אַ פּראָצעס אַ סטיכישן, וואָס מען קען ניט אַריענטירן, וואָס ניט זיך ניט אונטער דעם קאַני־טראַל פון סייכל. פאַרקערט, מען קען מיט זיכערקייט זאָגן, אז דער געדאַנק באַ מיכאעלסן איז שטענדיק פאַרויסגעגאַנגען זײַן שעפּערישע אַקציע און האָט שטענדיק אונטערגעוואָרפן אונטער אַ שטרענגן אַנאַליז יעדן קינסטלערישן אויפטו פון דעם שױשפּילער. מיכאעלס איז געווען אין דעם פּולן זין פון וואָרט אַ קינסט־לער, אַ דענקער. לאַנגע יאָרן פון אַקשאַנעסדיקער ארבעט האָט ער אָפּגעגעבן אַף צו דערגיין די טיפע סוידעס פון דער אַקטיאָרישער און רעזשױסאָרישער מיניסטערשאַפט. באַזונדער האָבן אים אינטערעסירט די פּראָבלעמען פון פאַרקערפּערן אַ געשטאַלט, פון דער דרויסנדיקער אַנטפּלעקונג פון זײַן אינערלעכן טאָך, אידעע און אינהאַלט. עס איז אַ זיכערער פאַקט, אז מיכאעלס האָט אַרויסגערוקט אַפּן ערשטן פּלאַן, ווי אבסאָלט פאַרפליכטנדיק, די פּאָדערונג פון עמעסדיקייט אין דער שױשפּילערישער איבערלעבונג. דערביי האָבן מיכאעלסעס עסטעטישע און טעכנאָלאָגישע נויגונגען

זיך געצויגן צו דער ספּערע פון דעם סצענישן פאַרעם־אויסדרוק. דאָס דערקלערט זיך דערמיט וואָס מיכאַעלס, ווי אַ שוישפּילער, וועלכער איז געווען, לויט דער נאַטור פון זײַן טאַלאַנט, אַ טיף אָרגאַנישער און אינערלעך עמעסדיקער, האָט זיך פאַר־טראַכט, אין דער ערשטער רײ, איבער די שווערסטע דעציזירנדיקסטע אויסדרוק־פּראָבלעמען פון דער מיזאַנסצענע, פּלאַסטיק, זשעסט, אינטאַנאַציע, וואָרט א. א. וו. אין אָט דער ספּערע האָט זיך מיכאַעלסן ניט ווייניק מאַל אײַנגעגעבן צו שאַפן עכטע שעדעוועס פון מינסטערשאַפט, און דעריבער איז זײַן דערפאַרונג אויסערגעוויינלעך באַלערנדיק.

נאָר דאָס איז ווייט ניט דער אײַנציקער גרונט קעדיי צו רעכענען מיכאַעלסעס געדאַנקען, זײַן דערפאַרונג און פאַרשונג, אין דער העכסטער מאָס ווערטפול פאַר אלע טעאַטער־טוערס. אַ באַזונדערע אַחטוועלקניט ניט צו מיכאַעלסעס עסטעטיק, זײַן שטענדיקע אויפּמערקזאַמקייט צו דער פּראַגע פון אידעישקייט אין דער קונסט, אַף דעם פּרינציפּ פון אידעישקייט אין אַקטיאַרישן שאַפן האָט מיכאַעלס אָנגע־שטאַנען מיט אַ זעלטענער אַקשאַנעס, מיט טעמפּעראַמענט און קאַנסעקווענטקייט. אלע פּילצאַליקע און פאַרשיידנאַרטיקע פּראָבלעמען פון דער סצענישער פאַרעם, פּלעגן דורך מיכאַעלסן געלײזט ווערן אויסשליסלעך פון שטאַנדפּונקט פון דעם פּולסטן, ענערגישסטן אינספּירירטן אויסדרוק, פון דעם דראַמאַטורגס, רעזישאַסאָר, שוישפּילערס פּירנדיקער אידעע. אין מיכאַעלסעס עסטעטיק איז דער באַגריף אידעישקייט ענג פאַרבונדן מיט דעם געפיל פון סצענישער פאַרעם און מיט די מעטאָדן פון שוישפּילערישער פאַרקערפּערונג פון אַ געשטאַלט: די אידעע שנידלעט דורך די גאַנצע אַרבעט פון שוישפּילער, מאַכט אונטערטעניק צו זיך זײַן גאַנצע שעפּערישע אינדיווידוואַליטעט, באַרעכטיקט זײַן אַקטיאַרישן באַרוף.

אין מיכאַעלסעס אַרטיקלען און רעדעס ווערט זייער אַקטיוו, מיט איבעראַשנ־דיקער קאַנקרעטקייט, אַרויסגערוקט דער פּרינציפּ פון אידעישקייט אין קינסטלעך־רײַשן שאַפן. ברענגנדיק אַן אַ שיר בײַשפּילן, באַווײַזט מיכאַעלס ווי אַזוי די אידעע דרינגט אַרײַן אין דעם קינסטלערישן געוועב פון דער געשטאַלט. ווי אַזוי זי דריקט זיך אויס אין דער סצענישער אויפּפירונג פון דעם שוישפּילער, מיט וואָס פאַר אַ מיטלען און מעטאָדן עס באַנוצט זיך דער אַקטיאָר אַף איבערצוגעבן די באַלעבנדיקע אידעע צום צושויער־זאַל. וו. אי. נעמיראַוויטש דאַנטשענקאַ, כאַראַקטעריזירנדיק מיכאַעלסעס שטרעבונג צו שאַפן געשטאַלטן פון גרויסן פּילאַזאָפּישן אינהאַלט, האָט געזאָגט:

„דער אויסגעצייכנטער קינסטלער פון אונדזער לאַנד, סאַלאַמאָן מיכאַילאָך־וויטש מיכאַעלס, האָט אָפט ליב צו באַנוצן דאָס וואָרט „קאַמעדיאַנט“ לענאַבע דעם שוישפּילער. אָבער אָט דער פּאַלקס־לעץ וועלכן עס מאַכט באַרימט מיכאַעלס איז, ווי אַ כאַכעם און פּילאַזאָף, אַ מענטש פון גרויסע מאַסשטאַבן און הייסע לײַדנ־שאַפטן. און דער סאַוועטישער אַקטיאָר שטעלט מיט זיך פאַר ניט אַ „קלוגעטשקן“ מיט אַ שווערן פּאַרטעפל פון צווייפּלעהאַפטן טעאַרעטעווען, נאָר אַ קינסטלער וואָס איז פאַרכאַפט מיט שעפּערישער לײַדנשאַפט, וואָס איז פּעיק פאַר הויכן, שעפּע־רײַשן פּלי.“

דאָס בוך איז דער ערשטער פּרוּוו צו באַקענען דעם לײַענער מיט מיכאַעלסעס לײַטעראַריש־טעאַטראַלער יעדושע. דאָס איז ניט אַזוי גרינג צו מאַכן, ווייל מיכאַעלס אַלײַן, וואָס האָט וויליק און אָפט זיך געמײלט מיט שוישפּילער און רעזישײסאָרן

מיט זײַנע געדאַנקען וועגן סצענישער קונסט, און וואָס האָט באַזונדער ליב געהאַט צו שמועסן מיט דער טעאַטער־ווינג, פלעגט אָבער זעלמן געפינען צײַט פאַר ליטע־ראַרישער אויספאַרמירונג פון זײַנע געדאַנקען. זײער ווייניק איז די צאָל מיכאַעלסעס אַרטיקלען וואָס זײַנען פאַרעפנטלעכט געוואָרן אין צײַטונגען און זשורנאַלן. דער וויכטיקסטער טײל פון מיכאַעלסעס יערושע באַשטייט פון סטענאָגראַפישע פאַר־צײכענונגען פון זײַנע לעקציעס, שמועסן, רעפעראַטן. די סטענאָגראַמעס זײַנען אין די מערסטע פּאַלן דורך דעם קינסטלער גופע ניט קאַרעגירט געוואָרן, דעריבער זײַנען זיי ווייט פון געבן אַ פולע און פינקטלעכע פאַרשטעלונג וועגן מיכאַעלסעס גע־דאַנקגאַנג און זײַנע איקערדיקע שאַטירונגען. דאָס האָט מיט זיך פאַרגעשטעלט די הויפט שוועריקײַט באַם צוגרייטן צוב דרוק דאָס בוך. דעם צונויפשמעלער איז ניט זעלמן אויסגעקומען צו מאַכן קירצונגען אין די סטענאָגראַמעס — אין די ערטער, ווו צוליב ניט פולקײַט פון דער פאַרצײכענונג ס'ווערט שווער צו פאַרשטיין מיכאַעלסעס געדאַנק. עס איז אויך נאַטירלעך, אַז די סטענאָגראַפישע נאָטיצן האָבן געפאַדערט געוויסע סטיליסטישע קאַרעקטורן, כאָטש דער רעדאַקטאָר האָט גע־שטרעבט אויפצוהאַלטן די אייגנטימלעכע לערע פון מיכאַעלסן, די פּרײַזײַט, נאַטיר־לעכקײַט און לעבעדיקײַט פון דער מינדלעכער שפּראַך.

באַם פאַרעפנטלעכן אייניקע אַרטיקלען און פאַרצײכענונגען פון מיכאַעלסעס שמועסן, וואָס געהערן צום, מער אָדער ווייניקער, פּרײַזן פאַרמירונג־פּערײַאָד פון זײַנע עסטעטישע אָנשויונגען, האָבן מיר ניט געהאַלטן פאַר נײַטיק ספּעציעל צו באַמערקן וועגן אייניקע מעטאָדאָלאָגישע פעלערן און איינזײַטיקע אַרױסאָגונגען. פּאָשעט דערפאַר, ווייל אין די ווינטערדיקע, שפּעטערדיקע רעדעס, שמועסן און אַרטיקלען, גלײַכט אויס מיכאַעלס גופע די אָנגערירטע פּראָפּאַרץ און גיט אַ מער צײַטיקע און מער דורכגעקאַנטראָלירטע באַראַקטעריסטיק פון אַלע מיטלען פון דער רעזשיסאָרישער און שױספילערישער אויסדריקלעכקײַט. אויב צ. ב. אין דעם אַרטיקל „דאָס רעכט אַף אַן אייגענעם צוגאַנג“, איז פאַראַן אַ געוויסע פעטישזירונג פון מעטאָד און דאָס שטעלן דעם קינסטלערישן מעטאָד קימאַט ווי אַ זעלבסטצײל פון קינסטלערישער שפּערישקײַט, ווערט אין מיכאַעלסעס וויינטערדיקע אַרבעטן (צ. ב. „מעטאָראָלישקײַט און אידעישער פאַרטראַכט“, „וועגן אויסדריקלעכקײַט“ א. א.נ.ד.) יעדער קינסטלערישער מעטאָד געשטעלט אין דירעקטער און בױלעמער פאַרבינדונג מיט דער דורכן קינסטלער פעסטגעשטעלטע אידעע.

דער לײַענער וועט באַמערקן, אַז אייניקע מיכאַעלסעס לײַבינג־געדאַנקען ווי אויך די בײַשפּילן וואָס אַילוסטרירן זיי, כאַזערן זיך אַפט איבער אַף די זײַטן פון דעם בוך. אָט די דאָזיקע איבערכאַזערונג וואַלט מען געקענט אויסמינדן, (אין געוויסע פּאַלן זײַנען געמאַכט געוואָרן געהעריקע קירצונגען) ווען זיי וואַלטן ניט געווען באַראַקטעריסטיש פאַר מיכאַעלסן, און ווען זיי וואַלטן ניט געהאַט קיין פּרײַנציפּיעלע באַדיטונג. עס איז אָן צווייפּל, אַז מיכאַעלס פלעגט באַוויסטזיניק זיך אומקערן צו איינע און די זעלבע געדאַנקען און בײַשפּילן, באַלײַכטנדיק זיי יעדעס מאָל אַפּדאָסני און שטרעבנדיק אַז זיי זאָלן טײַה אַרײַנדרײַנגען אין באַוויסטזײַטן פון זײַנע צוהערערס. וועגן אָט דער מאַניר זײַנער וואַלט ער געקענט זאָגן מיט די ווערטער פון נעמיראַוויטש דאַנטשענאָאָ: „מען דאַרף קענען צושרײַבן אַ געדאַנק“.

מיכאַעלסעס שפּערישע און געזעלשאַפטלעכע טעטיקײַט איז געווען ברייט פאַרצײהט און פּילזײַטיק. און איין בוך קען ניט געבן קיין פולע פאַרשטעלונג

וועגן די מאַסשטאבן פון דער דאָזיקער טעטיקייַט. לויט אונדזער מיינונג, איז אין דער ערשטער ריי צוועקמעסיק דאָס באַקענען די לייַענער מיט מיכאַעלסעס ווערט-פולער טעאַטער-יערושע, מיט יענע אַרטיקלען, שמועסן, רעדעס אין וועלכע עס טרעט אַרויס צום בויִלעסטן מיכאַעלס — דער טעאַטראַלער דענקער, מיכאַעלס דער קינסטלער. טאַקע אָט דער טייל פון מיכאַעלסעס שעפּערישער יערושע, שמעלט מיט זיך פאַר זייער אַ גרויסן געזעלשאַפטלעכן אינטערעס, אויפדעקנדיק אי דאָס פּאַנעם פון דעם אויסגעצייכנטן מייסטער, אי זיינע עסטעטישע אַנשויונגען, אי זיינע קינסטלערישע מעטאָדן, וואָס זיינען באַלערנדיק פאַר אַלע רעזשיסאָרן און שויש-פילער פון סאָוועטישן און אויסלענדישן טעאַטער.

ניט געקומט, וואָס די פּראָגעס פון אידעִישקייַט און קינסטלערישקייַט פון איין זייט און פון דער טעכנאָלאָגיע אין דער שוישפּילערישער שעפּערישקייַט פון דער צווייטער, זיינען צווישן זיך ענג געבונדן, האָט זיך פונדעסטוועגן אַרויסגעוויזן פאַר צוועקמעסיק אויסצוטיילן אָט די צוויי הויפט טעמעס, וואָס שנירלעך דורך מיכאַעל-סעס גאַנצע ליטעראַרישע יערושע, און אין העסקעם דערמיט, אַנצורופן דעם ערשטן אָפּטייל פון בוך: „די אידעִישקייַט און קינסטלערישקייַט פון דער סאָוועטישער קונסט“, און דעם צווייטן — „די אַרבעט פון שוישפּילער“. די איבעריקע מיכאַעל-סעס אַרטיקלען, פאַרצייכענונגען און רעדעס, געווידמעט פאַרשיידענע דערשיינונגען פון קינסטלערישן און געזעלשאַפטלעכן לעבן, געהערן צום דריטן טייל — „טאַטע-ריאַלן פון פאַרשיידענע יאָרן“. אין די אָפּטיילן איז, ווי אַ קלאַל, אָפּגעהיט דער כראָנאָלאָגישער פּרינציפּ. די מאַטעריאַלן וואָס כאַראַקטעריזירן מיכאַעלסן ווי אַן אָנפירער פון ייִדישן מעלכע-טעאַטער און וועלכע זיינען דעריקער אינטערעסאַנט בלויז פון געשיכטלעכן שטאַנדפונקט פון אָט דעם קינסטלערישן קאָלקטיוו, זיינען אין דעם זאַמלבוך, מיט קליינע אויסנאַמען, ניט אַרײַנגענומען געוואָרן.

די באַמערקונגען וואָס קומען צום סאָף פון בוך, באַגרענעצן זיך בלויז צו הויפּט-אינפאַרמאַציע און דערקלערונגען פון פּראַקטישן כאַראַקטער. די סיידעריקע נומעראַציע פון די באַמערקונגען ווערט געמאַכט אין די ראַמען פון גענעבענעם מאַטעריאַל, (אַרטיקלען, שמועסן א. ד. גל.) די אינפאַרמאַציע וועגן פּערזאָנען וואָס ווערן דערמאַנט דורך מיכאַעלסן, ווערט געגעבן באַ דער ערשטער דערמאָנונג.

כ. רודניצקי

אידעאישקייט

און

קינסטלערישקייט

וועגן פארמאליזם און נאטוראליזם

1936

אנדער דיסקוסיע וועגן פארמאליזם און נאטוראליזם איז ניט קיין אומדער-ווארטעטע אָדער ניט צוגעגרייטע דערשיינונג. זי מיינט אויך ניט קיין שרעקלעך שאַרפן קער, וועגן וועלכן עס האָט גערעדט אין זיין רעפּעראַט דער כ' אַלטמאַן. פאַרקערט, יעדערער פון אונדז האָט שוין אַ סאך געטראַכט וועגן דעם, באַ יעדערן פון אונדז זײַנען שוין אין שײַכעס מיט דעם געווען אינערלעכע סיכסוכים, אַ גרויסער אינערלעכער שטרײַט וואָס עס האָט געבראַכט זײַנע פּרוכט. איך האָב זיך אין דעם איבערצײַגט, הערנדיק דאָס וואָרט פון אַלעקסאַנדער טאַיראַוו, וועלכער האָט געשיל-דערט דעם וועג פון זײַן אינערלעכן קאַמף. די אַרטיקלען אין „פּראָוודאַ“ האָבן אונדז געהאַפּן ארויסצוגײן פון דער ספּערע פון מעדיטאַציע און איבערגײן צו דער ספּערע פון כּרייטער באַטראַכטונג פון די באַגמרוינסדיקע פּראָגעס. אנשטאַט צווישן זיך שמועסן, אינערלעכע געשפּרעכן, איז אַוועקגעשטעלט געוואָרן אַפּן טאַג-אַרדענונג די פּראָגע פון קאַמף קעגן נאטוראליזם און פאַרמאליזם.

אַן סאַפּעק, אַז דער קאַמף קעגן נאטוראליזם און פאַרמאליזם באַטײַט גלײַכ-צײַטיק דעם קאַמף פאַר סאַציאַליסטישן רעאַליזם.

געוויסע דעפיניציעס פון נאטוראליזם און פאַרמאליזם ווײַזן מיר אויס נאַוו און היפּלאָז. דאָס קריטעריום ווערט דאָ אַנגעטאַפּט אַף בלינד. דאָס אַלץ דערמאַנט מיר אָן איינער אַ געשיכטע... עס זיצן: אַ יונגל, זײַן לערער און דעם יונגלס פאַטער. דער לערער פאַרניט דעם קינד די פּראָגע: זאָג נאָר יונגעלע, וויפּל איז דרײַ מאָל פינף? דאָס יונגל, וואָס האָט, ווייזט אויס, ניט נעהאַט סײַן באַזונדערע פּעיסייזם האָט די טוירע ניט געקענט בײַקומען. פּרוער האָט ער געזאָגט, אַז דרײַ מאָל פינף איז זעכצן, דערנאָך האָט ער געזאָגט, אַז עס באַקומט זיך אַכצן, דערנאָך האָט ער אָנגערופּן נאָך אַ ציפּער, אָבער אין סאַכאַקל האָט ער קיין איין מאָל ניט געענטפּערט ריכטיק. דער לערער איז געווען גערוועזן, און דער פאַטער האָט געקומט-געקומט, דערנאָך האָט ער מיט שטאַלץ דערקלערט: „אָוואַדע האָט ער ניט געטראָפּן, נאָר זעט זוי ער דרייט זיך“.

דאָ האָבן זיך שוין אַ סאך געדרייט, דערלויבט מיר זיך אויך אַ דריי טאַז. איך וועל פּרוּוון דעפינירן, ווי אזוי איך שטעל זיך פאַר, וואָס עס איז אַזוינס פאַרמאליזם און וואָס עס איז אַזוינס נאטוראליזם.

די אויסע-געוויינלעכע געניאַלע קונסטווערק זײַנען דערפאַר פּרעכטיק, ווייל אין זיי געפינען זיך די פאַרעם און דער אינהאַלט אין אַרגאַנישער איינהייטלעכקייט. טאַלע אַט דאָס באַניטסערט אונדז. באַ דער איינהייטלעכקייט פון פאַרעם און אינ-האַלט געהער שטענדיק די בכּוירע צום אינהאַלט: די פאַרעם שטעלט מיט זיך פאַר דעם אויסדרוק פון אינהאַלט, אָבער זי קען קיינמאַל ניט פאַרבייטן דעם אינהאַלט.

דעריבער איז די פאָרעם, ווי אַן אויסדרוק פון אינהאַלט, דעמאָלט נייטיק, ווען איך, ווי אַ קינסטלער האָב פאר אייך, די צושויער, איבערצוגעבן, דאָס וואָס איך רופ אינהאַלט. הייסט עס, אז די פאָרעם אין קונסט מיינט די שפראַך, און שפראַך איז קאָנדיציאָנעל. נעמט צו באַ דער שפראַך איר באַדינגלעכקייט — און עס איז אויס שפראַך.

דעריבער, רעדנהיק וועגן פאָרמאַליזם, טאָר מען ניט פאַרנעסן אַז די באַדינגלעכקייט פון פאָרעם איז אַן אָרגאַנישע אייגנשאַפט פון דער קונסט.

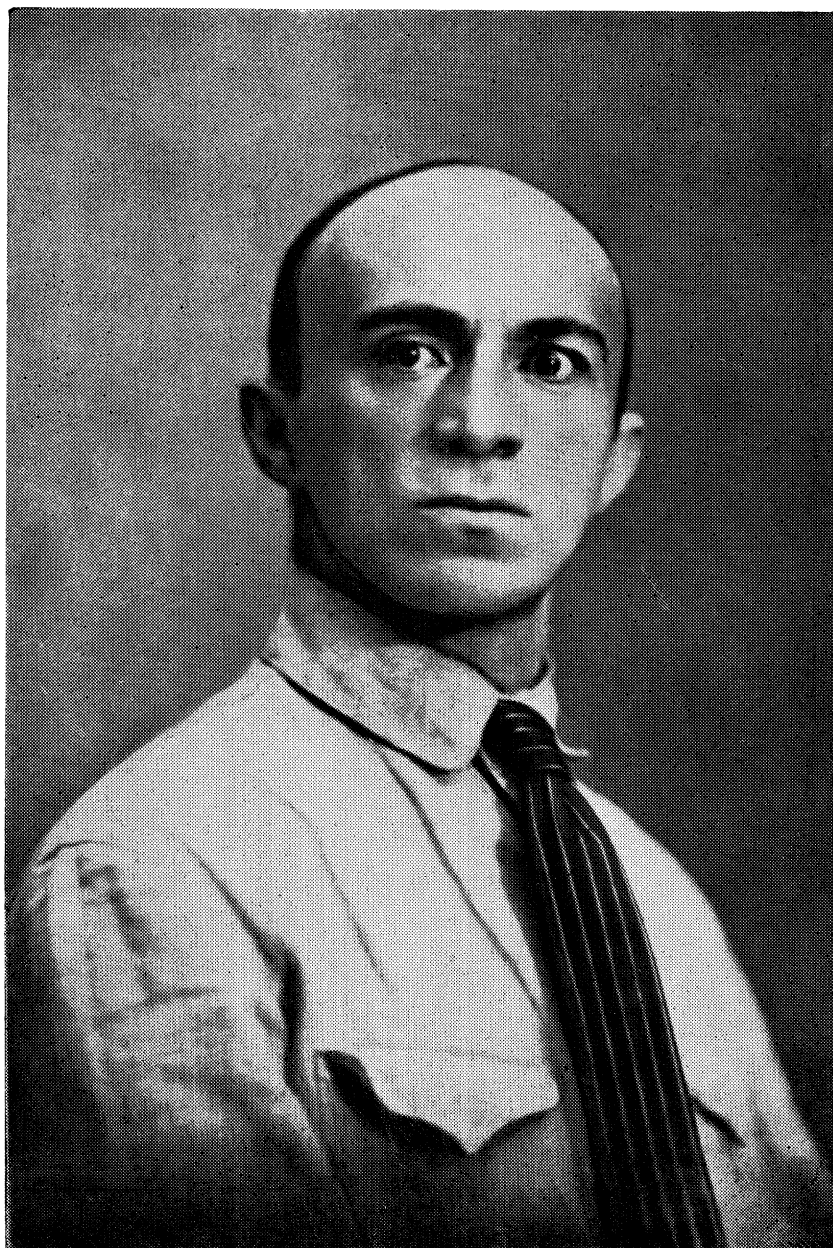
ווען הייבט זיך אַן פאָרמאַליזם און ווי שטעל איך זיך אים פאַר? פאָרמאַליזם דערשיינט דעמאָלט, ווען די פאָרעם רייסט זיך אָפּ פון אינהאַלט און הייבט אַן צו לעבן פאַר זיך.

איך וועל דאָ ברענגען אַן אויסגעצייכנטן ציטאַט פון לענינס אַרטיקל „די קינדער־קרענק פון „ליניזם“ אין דעם קאָמוניזם“. ער רעדט דאָרט וועגן קאָנטראַקט און אַטאַ באַזער. לענין פרעגט מיט וואָס קען מען דערקלערן, וואָס אַט די קענער פון דיאַלעקטיק האָבן זיך אין דער פראַקטיק, באַוווּזן ווי מעטאָפיזיקער, דאָנמאַטיקער.

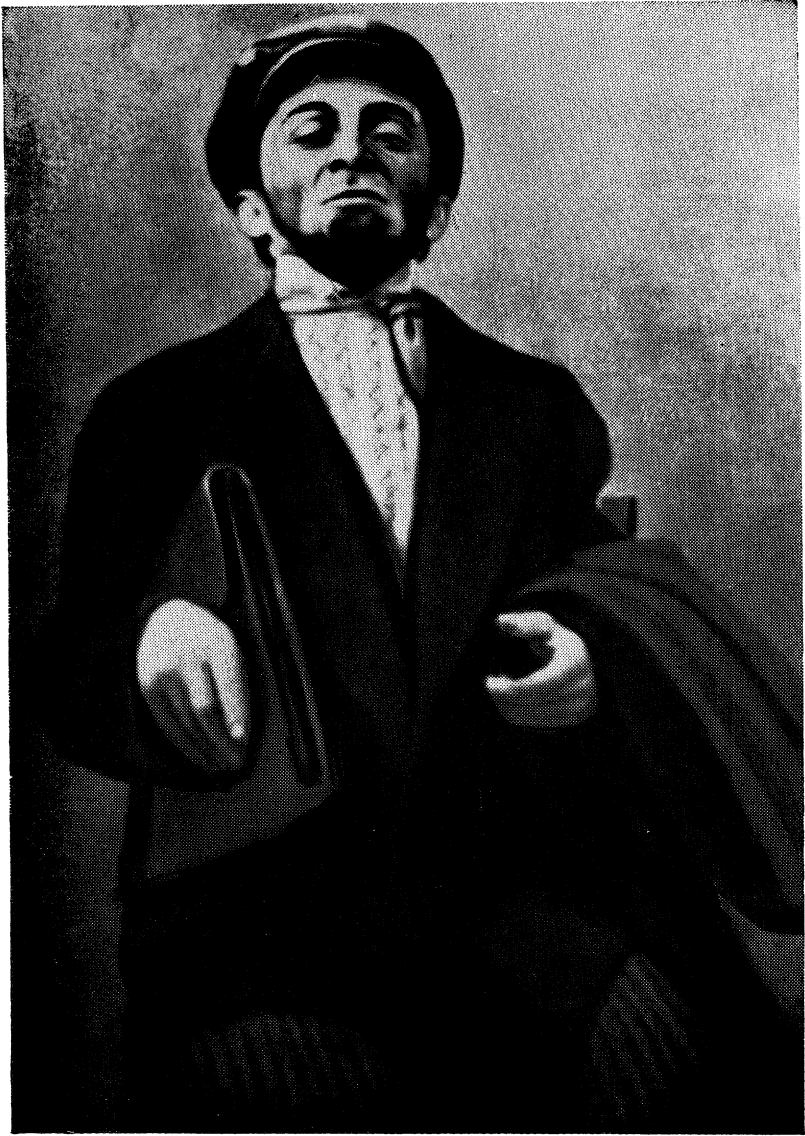
„זיי האָבן פולשטענדיק באַנומען די נייטיקייט פון אַ בויגעוודיקער טאַקטיק, זיי האָבן זיך און יענעם געלערנט מאַרקסיסטישע דיאַלעקטיק (און אַ סאך פון דעם, וואָס איז דורך זיי אַף דעם געביט געוואָרן אויפגעטאָן, וועט בלייבן אַף שטענדיק, ווי אַ ווערטפולע דערווערבונג אין דער סאָציאַליסטישער ליטעראַטור), אָבער אין דער אָנווענדונג פון אַט דער דיאַלעקטיק זיינען זיי באַגאַנגען אזאַ טאַעס אָדער זיי האָבן זיך אין דער פראַקטיק אַרויסגעוווּזן אַזעלכע ניט דיאַלעקטיקער, זיי האָבן זיך אַרויסגעוווּזן צו זיין מענטשן, וואָס קענען אַזוי ניט באַנעמען די שנעלע ענדערונג פון פאָרעם און די אַנפילונג פון אַלטע פאָרמען מיט נייעם אינהאַלט, אַז זייער גוירל איז מיט נאָר ווייניק בעסער, אַנדערש פון דעם גוירל פון האַינדמאַן, געד און פלע־ באַנאָוו. די איקערדיקע סיבע פון זייער באַנקראַט באַשטייט אין דעם, וואָס זיי האָבן זיך „פאַרקוט“ אַף איינער אַ באַשטימטער פאָרעם אין דעם וואָס פון דער אַרבעטער־באַוועגונג און פון סאָציאַליזם, זיי האָבן פאַרנעסן פון איר איינזייטיקייט, זיי האָבן מוירע געהאַט צו דערזען דעם שאַרפן בראַך וועלכער איז געוואָרן אומ־ פאַרמירלעך אַ דאַנק די אָביעקטיווע באַדינגונגען און האָבן פאַרזעצט צו באַהויפטן די איינפאַכע, איינגעכאַזערטע, אַפן ערשטן בליק אומבאַשטרײַטבאַרע עמעסן: דריי איז מער פון צוויי. נאָר פאַליטיק איז מער ענלעך אַף אַלגעברע, ווי אַף אַריפמעטיק. און נאָך מער אַף העכערער מאַטעמאַטיק ווי אַף עלעמענטאַרער, אין דער ווירקלעכ־ קייט זיינען אַלע אַלטע פאָרמען פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג אָננעפילט מיט נייעם אינהאַלט, דערפאַר איז דערשינען פאַר די ציפערן אַ נײַער צייכן: „מינוס“ און אונדזערע כאַכאַמים האָבן אַקשאַנעסדיק פאַרגעזעצט (און זעצן פאַר) צו פאַרזיכערן זיך און אַנדערע, אַז „מינוס דריי“ איז מער פון „מינוס צוויי“.

אַט האָט איר אַ קלאַרן בײַשפּיל פון פאָרעם, וואָס האָט זיך אָפּגעריסן פון אינהאַלט און וואָס האָט אויפֿגעהערט אויסצודרייען דעם נייעם אינהאַלט. מיר דאַכט, אַז אין אַט די לענינס שורעם איז וווגנדערלעך באַהאַלטן אַ טיפּע און פינקט־ לעכע דעפיניציע פון פאָרמאַליזם.

נײַער אינהאַלט פאָדערט נייעם אויסדרוק, נייע פאָרעם. אין פאַרקערטן, אין קעננעצלעכען זיין באַקומען מיר: גאַנאַלס פעטרושקאַ לײענט, נאָר ער לײענט אַזוי.

ש. מיכאעלס 1919

רעב אלטער, „מאזלטאָוו“ לויט ש. אלייכעם. 1921

אז אים פאַרנאָפּט מער דער פּראָצעס פּון ליינענען — ווי אזוי פּון פּאַרשיידענע בוכשטאַבן באַקומט זיך אַ וואָרט.

איר מיינט אַוואַדע, אַז פּעטרושקאַ, איז אַ פּאַרמאַליסט, האָט איר אַ טאַעס — ער איז אַ נאַטוראַליסט. פּעטרושקאַ פּאַרדרייט ניט דאָס וואָרט, טראַכט ניט אויס קיין איבערגעקלינגלעטע ווערטער. פּעטרושקאַ נעמט אַ וואָרט אָפּרײַסנדיק עס פּון אינהאַלט. פּעטרושקאַ איז אַ נאַטוראַליסט. און נאַטוראַליזם שטעלט מיט זיך פּאַר, אזוי אַרום, איינעם פּון די אַנטפּלעקונגען פּון פּאַרמאַליזם. איך וואָלט געזאָגט אַז נאַטוראַליזם איז קאָמפּלאַזשורטער פּאַרמאַליזם.

נ, און וואָס איז אזוינס פּאַרמאַליזם? פּאַרמאַליזם איז אַ סדאָם בעטל — די פּאַרעם אין וועלכער עס ווערט אַרײַנגעלייגט אַ וועלכער ניט איז אינהאַלט, דערבײַ פּאַרשטייט זיך ווערט דער אינהאַלט צוגעפאַסט צו דער פּאַרעם. און עס איז פּולשטענדיק ריכטיק דאָס האַלטן, אַז פּאַרמאַליזם — איז אָדער אַ שפּאַניש ווענטל, הינטער וועלכן מען באַהאַלט די ווירקלעכקייט, אָדער אַן אַנטלויפן פּון דער ווירקלעכקייט.

עס איז נאָר ניט ריכטיק די באַהויפטונג, אַז אַ פּאַרמאַליסט — איז אַ מענטש, וואָס איז פּרייַ פּון אינהאַלט. ניין. אַ פּאַרמאַליסט איז אַ מענטש פּון אַ באַשטימטן אינהאַלט, אין זײַן שטעלונג איז פּאַראַן אַ פּאַליטישער זין און אַ שעדלעכער זין. דאָס אַזוועקנין פּון דער ווירקלעכקייט, מיינט אַביעקטיוו דאָס ניט וועלן אַנטייל-נעמען אין איבערשטאַלטיקן די ווירקלעכקייט.

אַ פּאַר ווערטער וועגן פּאַרמאַליזם אין דער שווישפּילערישער קונסט. געוויסע שווישפּילער באַהויפטן, אַז דער פּאַרמאַליזם אין אַקטיאָרישן שפּיל שטאַמט פּון רעזשיסאָר, אַז „דאָס אָנבינדן דעם אַקטיאָר פּרעמדן ווילן“ שאַפט פּון זיך אַליין פּאַרמאַליזם. דאָס איז נאָר דעמאָלט ריכטיק, ווען עס האַנדלט זיך וועגן אַ שלעכטן רעזשיסאָר. איך קען אַן אַנדערן אַ מער פּאַרשפּרייטן באַציל, וואָס שאַפט די קרענק פּון פּאַרמאַליזם באַ אַקטיאָרן. אַף אונדזער אַקטיאָרישן לאָשן הייסט דער באַציל מיטן נאָמען שטאַמפּ. דער מענטש האָט זיך פּאַרשטאַמפּעוועט און פּון אָט דער סעקונדע דראָעט אים די געפאַר צו ווערן אַ פּאַרמאַליסט. און פּון אָט דעם שטאַנדפּונקט באַדראָעט דער פּאַרמאַליזם אזוי דעם שווישפּילער פּון מײַערבאַלד-טעאַטער, ווי דעם אַקטיאָר פּון מאַסקווער קינסטלערישן טעאַטער „מכאַט“, ווי דעם אַקטיאָר פּון „טעאַטער מאַלי“.

שטאַמפּ איז אַ גרויזאַמע געפאַר. דאָס איז דאָס סדאָם־בעטל אין וועלכן עס ווערט אַרײַנגעקוועטשט וועלכער עס איז אינהאַלט. דו זעסט פאַר זיך איין געשטאַלט, אַ צווייט געשטאַלט, אַ דריטס, אָבער דער אַקטיאָר איז איינגעשטאַלטיק, ער וואַקסט ניט. ער האָט זיך פּאַרשטאַמפּעוועט. די שטאַמפּן, די אויסגעאַרבעטע איינמאָל פּאַר אַלע מאָל מאַניערן, מעטאָדן — זײַנען אַ שרעקלעכע געפאַר, זיי פּאַרהאַלטן די אַנטוויקלונג פּון אַקטיאָר, זיי טויטן אָפּ פּון אינעווייניק זײַן קונסט, זיי שאַפן אַ רײַם צווישן שווישפּילער און רעזשיסאָר.

אַ צווייטער, לויט מײַן בליק, געפּערלעכער שפּאַלט, דורך וועלכן דער פּאַר-מאַליזם רײַסט זיך אַרײַן אַף דער בינע, ווערט דער סכעמאַטיזם אין אונדזער דראַמאַטורגישער ליטעראַטור, ווען דער דראַמאַטורג רוקט אונטער דעם טעאַטער אַ סכעמע אַנשטאַט רעאַלן לעבעדיקן אינהאַלט, דעמאָלט שאַפט זיך דער באַדן פאַר שטאַמפּן, אזוי פאַרן רעזשיסאָר ווי פאַרן שווישפּילער.

ווי זאל מען זוכן דעם קעגנניפט פאר דעם פארמאליזם, וואס זאל אינמוניזירן קעגן אט דער קרענק? נאָר אן אלזיטיקע קענטעניש פון לעבן, אן אקטיווע בא-טייליקונג אין לעבן, נאָר די שטרעבונג צום שעפּערישן אַרומכאַפּן איר קאָלאַסאַלע, קיינמאָל ניט געוועזענע טעמאַטיק. און באַ אונדז איז ניטאָ אָט די טיפע אלזיטיקע קענטעניש פון דער אויפטרײיסלענדיקער קאַמפּליצירטער ווירקלעכקײַט.

דאָס רעדן דאָ — איז פאַרשטייט זיך ניט אַלץ. מיר דאַרפֿן טאָן. מיר דאַרפֿן באַווייזן, וואָס אַזעלכעס עס איז די הויכע קונסט פון דער געוואַלדיק גרויסער עפּאָכע. לויט די קויכעס און מעגלעכקײַטן וועלן מיר שטרעבן עס צו פאַרווירקלעכן.

דאס רעכט אף אז אייגענעם צוגאנג

1935

די דיסקוסיעס ווען פארטרעטן האָבן אויפגערוערט זייער א סאך פראגעס וועלכע באַזומריקן אונדז און צו וועלכע מען קען ניט בלייבן גלייכגילטיק. פאר-שטייט זיך, אז די זאך איז ניט נאָר אין דעם, ווי אזוי אַנצומאָלן א פאַרטרעט. די פראגע באַרירט דעם שטרענג פון שעפערישע ריכטונגען. זי איז אויך באַקאנט אונדז, טעאָרעטישער, נאָר מען דאַרף מוידע זײַן, אז באַ אונדז געהערט עס שוין אַביסל צו דער פאַרגאַנגענהײַט. א גאַנצע רײַ טעאָטערס, וואָס האָבן פריער געקעמפט פאַר דער באַשטעטיקונג פון זייערע פּרײַנציפּן, פאַר אַן אייגענעם צוגאַנג, מעטאָדן, זײַנען אין דער לעצטער צײַט אַביסל געזוואָרן ניוועלירט — און דאָס איז ווייט פון צו זײַן פּאַזיטיוו... בלויז איינער פון די גרעסטע קעמפערס פאַר אַ סינטעטישן טעאָטער, הייבט אויף איינזאַם די פּאַן, דער איינזאַמער טעאָטראַלער ריטער פון אונדזער צײַט — ווסעוואַלאַד מייערכאָלד. (2)

אין וואָס גײַט עס? צי דען קען מען לייקענען, אז אין דער קונסט עקזיסטירן נאָך דערשיינונגען פון פאַרמאַליזם? נײַן, עס איז אומגעלעך דאָס ניט צו אנער-קענען. קען מען דען לייקענען, אז עס עקזיסטירט אויך איצט אַ פאַריינפאַכט פאַר-שטיין דעם רעאַליזם, וואָס דערגײַט ביז נאַטוראַליזם? די געפאַר פון נאַטוראַליזם קען מען ניט פאַרבייגיין, זי עקזיסטירט. דער וואָס איז אַרומגעפאַרן איבער אונדזערע שטעט, האָט זיך באַגעגנט מיט די סקולפּטור-שאַפונגען פון נאַטוראַ-ליסטישער געשמאַקלאַזיקײַט.

מיר, אַקטיאָרן, פאַרן אָפט. מיר רופן עס, און זייער ריכטיק, דאָס באַדינען אונדזער צושויער. מיר קומען מיט אים אין לעבעדיקן באַריר, מיר דערלעדנען אים, מיר קוקן זיך צו אים צו. נאָר מיר דאַרפן דעם צושויער טרעפן אַ צוגע-גרייטן, ער דאַרף וואַקסן פון יאָר צו יאָר. אין, צי דען העלפט איר, כאַווייריס קינסטלער, אין דער אַנטוויקלונג פון זײַן געשמאַק? נײַן. איך שטעל עס פעסט, אורטיילנדיק לויט אַ גאַנצער רײַ לענין - מאַנאָמענטן, אלצײַנס, אין וואַראַנזש, וויטעבסק אָדער באַרדיטשעוו — אינערגעץ אַנטשפּרעכן ניט אייערע סטאַטוען אונדזער פאַרשטעלונג וועגן גרעסטן אַקטאָבער - גאַען.

איצט וועגן פאַרמאַליזם. דער אָנהויב פון פאַרמאַליזם שטעקט דאָרט, ווי באַ אונדז אַפן אַקטיאָרישן לאַש, הייבט זיך אָן שטאַמפּ. דער מענטש ווערט פאַר-שטאַמפּעוועט. דער מענטש האָט שוין ניט קײַן לעבעדיקע, אָרגאַנישע פאַרבינדונג מיט דער טעמע, מיטן מאַטעריאַל, מיט די קאַנקרעטע דערשיינונגען פון אונדזער ווירקלעכקײַט. ער איז פאַרליבט אין זײַן מעטאָד. דאָס וואָס באַם פּלאַסטישן קינסט-לער רופט זיך פאַרמאַליזם, ווערט אין דער דראַמאַטורגיע אָפט אָנגערופן סכעמאַ-טיזם. אַ סכעמע שטעלט זיך מיר פאַר ווי אַ מין אַפּטייק, אין וועלכער עס זײַנען

פארצן קעסטעלעך מיט אויפשריפטן „נאטריום בראמאט“, „נאטריום סולפוריציום“ א. א. וו. דאָרט, אין די קעסטעלעך, ליגן זיי — אי קולאָקעס, אי מיטעלע פויערים, אי די פויערישע אָרעמקייט. דערנאָך ווערט עס אַלץ איבער-עמישט און עס באַקומט זיך: סיק טראַנזיט—0,5 גלאָריאַ מונדי—0,5 (3). און אין וואָס באַשטייט אונד-זער קאָנקרעטע ווירקלעכקייט? לייענענדיק די קאלווירטישע פּיעסן אין שווער צו פאַרשטיין די דאָזיקע ווירקלעכקייט. נאָר, ווען מען האָט מיר אין גרוזע דערציילט ווי עס איז דורכגעפירט געוואָרן די קאַלעקטיוויזאַציע, האָב איך דעמאָלט דערפילט אונדזער צאַפֿלדיק, קאָנקרעט לעבן. מען האָט מיר דערציילט, אַז די גרוזינער פויערים, איידער זיי זינען געוואָרן קאַלווירטלערס, באַם באַהאַנדלען די פּראַגע פון דער קאַלעקטיוויזאַציע, פלעגן זיי פרעגן: זאָגט נאָר, זייט אַזוי גוט, איז וויאַזוי וועלן מיר דאָס אויפנעמען און מעכאַבעד זיין אונדזערע געסעס? די זאַך איז, וואָס אין גרוזע, איז גאַסטפּרײַנטשאַפט אַן איניען פון קאָנקרעטן לעבנס - שטייגער. דאָס איז אַ דערשיינונג פון אַלטענלעכן לעבן. און עס איז זייער אינטערעסאַנט, אַז אין די קאַלכאָזן איז געוואָרן אויסגעטיילט אַ באַזונדערער פּאַנד פאַר געסעס.

דאָ טרעפן מיר זיך אָן, ניט מיט קיין אַבסטראַקטן באַגריף וועגן קאַלעקטיווי-זאַציע, נאָר מיט די קאָנקרעטע פּאַרמען וועלכע עס האָט אָנגענומען דער קאַלעקטיוויזאַציע - פּראַצעס אין אונדזער ווירקלעכקייט.

פון איין זייט — בלייבן געטרני אט דער קאנקרעטער ווירקלעכקייט. און פון דער צווייטער זייט — סינטעטיזירן, דערהויבן און פאַראַלגעמיינערן זי ביז צו אַ געשטאַלט, אַ בילד. אָט ווי עס ליגט די פּראָבלעם פאַר אונדזער קונסט, אָן אונד-זערשיד, צי דאָס איז באַם פאַרקערפערן דאָס בילד אַף דער בינע, אָדער דורך פּלאַסטישער קונסט. יענע קינסטלער, וואָס רודערן אונדז אויף נאָך היינט, וואָס ווייזן נאָך ביו היינט אונדז אַ וועג, וואָס ליכטן מיט זייער שיין - וואַדפער אין אונדזערע שעפּערישע זוכונגען — רעמבראַנדט, רובענס, אָדער די אַנדערע גרויסע מינסטערס, צייכענען זיך אויס דערמיט, וואָס שילדערנדיק די סאַמע קאָנקרעטע מאַטעריע, די קערפּערלעכקייט פון דער וועלט, דערהויבן זיי, אָט די פּילבאַרקייט זייערע, צו אַ געשטאַלט פון מעכטיקער קראַפט, אַ געשטאַלט פון גרויסער מענטש-לעכקייט. זייערע פּאַרטרעטן זינען פּאַרטרעטן פון אינערלעך געשאַמעדיקער אויסדריקלעכקייט און גלייכצייטיק פון איבערגעגעבנסטער באַציונג צו דעם קאָנ-קרעטן מענטש. און דורכגעטראַגן האָבן זיי, אָט די געשטאַלטן, דורך יאָרהונדער-טער, דערטראַגן זיי ביז אונדז, ווי עס האָט דערטראַגן שעקספיר זיינע געשטאַלטן דורך די הונדערט יאָר.

און מען וואָלט דאָך זייער ליכט געקענט פאַרעכענען שעקספירן פאַר אַ פּאַר-מאַליסט. אַלע זיינע מעטאָדן, פון אָנהייב ביזן סאַף, זינען קאָנווענציאָנעלע. ניט אומזיסט איז לעוו טאָלסטאָי געווען זינער אַ קעגנער. ער האָט באַשולדיקט שעקס-פירן אין בומאַפּאַרישער לינדשאַפּטלעכקייט, אין אומגלויבליכקייט, אין פאַר-קריפּלען די ווירקלעכקייט, אין דעם אַלץ אין וואָס מען באַשולדיקט די פּאַרמאַליסטן. אָבער טאָלסטאָי האָט אָנגעשריבן זיין קריטישן אַרטיקל מיט עטלעכע און זיבעציק יאָר צוריק (4), ווען ער האָט זיך פונדעסטוועגן דערנענטערט צום קעניג לירס עלטער, האָט ער געטאָן עטוואָס ענלעכעס צו לירן. ער האָט זיך אָפּגעזונד-דערט פון דער וועלט, ווי דער קעניג ליר איז אוועק פון זיין קעניגרייך. איך האָב בעשומיפּן ניט אין זינען צו מאַכן פון דעם צונויפּפאַל וועלכע עס

איז ווייטגייענדיקע אויספירן. אָבער איך זאָג, אז מען דאַרף זײַן פּאַרזיכטיק און מיט אויפּמערקזאַמקײט זיך באַציען צו די דאָזיקע פּראָגעס. און צו מאַל, אָן איר בערגערקטע פּערספּעקטיוו (און אין „סעניג ליר“ האָבן מיר אָט די איבערגערוקט־מע פּערספּעקטיוו) פּאַרוואַנדלט נאָך ניט אַ קינסטלער אין אַ פּאַרמאַליסט.

אַ קינסטלער האָט רעכט אַף אַן אייגענעם צוגאַנג. עס דערמאָנט זיך מיר אַ פּאַל וועלכן עס האָט מיר איבערגעגעבן אונדזער גרימירער, ער האָט דערציילט בערערך אזוי: איך גיי און זע — עס ליגט אַ מענטש; איך קוק — באַקאַנטע האָר. ער האָט אויפגענומען אָט דעם אומגליקספּאַל פון דעם שטאַנדפונקט פון דער פּריזור.

און איך האָב היינט, לויטן פּראָפּעסיע־רעפּלעקס, זיך צוגעקוקט צו דעינע־קו (5) באַ זײַן אויפּטריט, ווען איר זאָלט זען זײַנע זשעסטן, וואָלט איר געזאָגט, אז ער זשעסטיקולירט ווי אַ פּאַרמאַליסט. באַ אים איז איין אַקסל עטוואָס אונט־טערגעהויבן, דער צווייטער אַראָפּגעלאָזן. ער קראַצט זיך דעם קאַפּ. ווען ער רעדט, טאַנצט ער אונטער אַביסל. אונדזער מענטשלעכע נאַטור אַנטפּלעקט זיך און קומט צום אויסדרוק דורך אָן אַ שיר פּאַרשיידנאַרטיקע אויפאַנים, און מיינט ניט, אַז די סכּעמע פון אַ פּאַנעם, לויטן פּרינציפּ פון צוויי אויגן באַ די זײַטן און אַ נאָז אינמיטן — איז דער איינציקער סאָד פּון מאַלן אַ פּאַרטערט.

אַנרופן נעמען? איך קען אַנרופן נעמען פון די באַ וועמען איך האָב זיך גאַרניט אויסגעלערנט. מיין געדאַנק האָבן געוועקט, די, וועלכע האָבן, באַגלײַך מיט אַ וויכטיקער טעמע, אויך אויפגעהויבן אַ באַדײַטנדיקן אייגענעם צוגאַנג.

איך וויל זיך דאָ נאָך אָפּשטעלן אַף דאָס ווייטערדיקע: עס עקזיסטירט אַ פּאַריינפאַכטע פּאַרשטעלונג, אַז קונסט שפּיגלט בלויז אַפּ די ווירקלעכקײט. דאָס איז ניט ריכטיק. קונסט איז ניט נאָר די אָפּשפּיגלונג פון דער ווירקלעכקײט וואָס מיר זעען, גלײַטשנדיק דעם געדאַנק איבער דער אייבערפּלאַך פון דערשײַנונגען.

קונסט — דאָס איז די אויפדעקונג פון דער ווירקלעכקײט און גלײַכצײטיק, די באַפּרײַונג פון דער באַהאַלטענער אין דער ווירקלעכקײט בילדערישער ענערגיע און וואָס איז אזוינס בילדערישע ענערגיע אין דער קונסט? דאָס איז דאָס געפינען בילדער, וואָס זאָלן זײַן גלײַך, עקיוואַלענט צו דער ווירקלעכקײט, וואָס זאָלן זײַן גלײַכווערטיק צו דער ווירקלעכקײט, אָבער ניט איר קאַפּיע.

און וואָס מיינט אַן אייגענער צוגאַנג? דאָס איז דער. פאַר יעדן קינסטלער באַזונדערער מעטאָד צו באַפּרײַען די בילדערישע ענערגיע. דערלויבטזשע דאָס רעכט אַף אַ שפּערישן צוגאַנג.

פון וואס הייבט זיך אן דער פרי פון א פויגל?

1935

ערשט איצט האָבן מיר, מאָמענטנווייז, געפונען די ריכטיקע ליניע באַם אָפֿ-שאַצן די סאכאקלען פון האַיאָריקן טעאַטער - סעזאָן. פֿריער האָבן אַ סאך כאַ-וויררים זיך צעביטן אין זייערע ווערטער אַף קלייניקייטן. זיכער, קליינע פּאַסטן זינען אויך זייער נייטיק. זיי אילוסטרירן די געדאַנקען פון די רעדנער. אָבער אונדזער אויפֿגאַבע באַשטייט ניט אין שטעלן קלאַסיפֿיקאַציעס פאַר די פאַרשייד-דענע ספּעקטאַקלען פון דעם סעזאָן. אונדזער הויפּט - אויפֿגאַבע איז אויפֿצו-כאַפֿן די אַנטוויקלונג - טענדענץ פון סאָוועטישן טעאַטער — און וואָס נאָך וויכטיקער די כאַראַקטעריסטיק פון זײַן איצטיקן צושטאַנד, צו קענען אוועקשטעלן אַ ריכטיקן פּראָגנאָז פאַר זײַן אַנטוויקלונג אין דער באַלדיקער צוקונפֿט.

דער כאַווער סאַלאַדאָוויקאָוו (1) האָט אין דעם ערשטן טייל פון זײַן רעפּע-ראַט גערעדט וועגן דער פאַרגרעסערונג פון דער צאָל אויפֿפירונגען, וועגן דער פאַרקלענערונג פון דער צאָל אַראָפּגענומענע פאַרשטעלונגען אין דעם פאַרגאַנג-גענעם סעזאָן. דאָס זײַנען אַלץ אומבאַדינגט פּאָזיטיווע דערשיינונגען. עס זײַנען בעסער אויסגעפירט געוואָרן די פּראָדוקציע - פּלענער פון די טעאַטערס. אָנשטאַט אין אויפֿפירונג, האָבן די טעאַטערס אָנגעהויבן צו שטעלן פיל מער. אָבער מען דאַרף דאָ רעדן אויך וועגן נאָך עפּעס אַנדערש.

פּלאַבער, רייזנדיק אין זײַנע בריוו וועגן זײַנעם אַ פּריינט, באַמערקט, אַז יענער האָט זיך דערוואָרבן אַ זײַנער, אָבער ער האָט פאַרלוירן די פּאַנטאַזיע. דאָ האָט מען אַ סאך גערעדט, אַז אין אונדזערע טעאַטערס איז געוואָרן אומעטיק, ניט אינטערעסאַנט, לאָמיר עס זאָגן פּראָסט און בילדעריש — אונדזערע טעאַ-טערס האָבן פאַרלוירן די פּאַנטאַזיע. עס איז ניט פאַראַן קײַן סאך פּאַנטאַזיע באַ אונדזערע דראַמאַטורגן און עס איז ניטאָ קײַן פּאַנטאַזיע אין אונדזערע טעאַטערס. דער כאַווער סאַלאַדאָוויקאָוו האָט אָנגעוויזן אַף דער נייטיקייט פון דעם פונדאַ-מענטאַלן עלעמענט אין דער קונסט, — דעם עלעמענט פון באַדינגלעכקייט. און דער אַ מאַמענט פון זײַן רעפּעראַט דאַרף אָפּגעמערקט ווערן ווי אַ פּאָזיטיווע דער-שיינונג. אַזעלכע ווערטער זײַנען אין אונדזער סוויזע געהערט געוואָרן צום ערשטן מאָל. דער עלעמענט פון באַדינגלעכקייט איז פאַרן טעאַטער אומבאַדינגט נייטיק. אָן דעם עלעמענט איז אומעגלעך צו אַטעמען באַ אונדזער אַרבעט. דאָס באַדינג-לעכע פירט צו דעם עכטן עמעס אין דער קונסט און אויסער דער פּאַנטאַזיע עס-זיסטירט ניט קײַן באַדינגלעכקייט.

דאָ איז אַ סאך גערעדט געוואָרן וועגן געוואַנטקייט. דער כ' לעוועדאָוו (2) האָט דערקלערט, אַז נאָך איידער דאָס וואָרט איז אַרויסגעזאַגט געוואָרן דאָ אַף

דער פארזאמלונג, האָט מען שוין וועגן דעם גערעדט אומעטום. איך בין גרייט צו גיין אף אַ קאָמפּראָמיס. לאָמיר, אויב ניט ריידן וועגן געוואַנטקייט, ווייניקסטנס פאַר איר ניט מוירע האָבן. און באַ אונדז, אין די טעאָטערס, איז דאָס באַדינגלעכע כּע געוואָרן אַ געשפּענסט, פאַר וועלכן אַלע האָבן מוירע. אין אונדזער אַרבעט איז וויכטיקער פון אַלץ דאָס בילדערישע, דאָס בילדערישע וואָס מען באַגעגנט אַף יעדן שריט אין די טעקסטן פון פּושקין, טורגעניעוו, דאָסאַטשעווסקי. ניט צוליב פּאַלעמישע קאָוואַנעס וויל איך דאָ, באַרינדיק די טעמע פון דאָס בילדערישע, זאָגן עפעס וועגן דעם מאָסקווער קינסטלערישן אַקאַדעמישן טעאָטער „מכאַט“.

איך בין מאַסקים מיט דער אַרויסגערוקטער טעזע פון כ' מאַרקאָוו (3), אַז פון דעם לַינדט פּריער פון אַלץ „מכאַט“ גופּע. די טעג בין איך גע- ווען אינגעלאַדן אין דער שטאַט ענסק, צו באַקענען זיך מיט דער דאָרטיגער קער טעאָטער - שול. אין יענער שול זיינען פאַראַן פיר קלאַסן, זיבן גרופּעס, זיבן פּעדאַגאָגן — פאַר סצענישער פּראַקטיק, אַקטיאָרישער מינסטערשאַפט א, א. וו. איך קום אַרײַן צו איין גרופּע, עס ווערט דורכגעאַרבעט דער עפּיזאָד לואיזאַ און מילער פון „ליבע און פאַלשקייט“. דער פּעדאַגאָג קוקט נאָך די סצענע און דער- נאָך זאָגט ער צו זיינע שילער: „פאַרוואָסזשע קאָמוניקירט איר זיך ניט? ביטע, קאָמוניקירט זיך“. איך קום אַרײַן אין דער ווייטערדיקער גרופּע. ווידער וועגן קאָ- מוניקירן זיך. ווען דאָס האָט זיך איבערגעכאַזערט קימאַט אין אַלע זיבן גרופּעס, האָט עס מיר פאַרווינגערט. נאָר דער סאָד פון דער דערשיינונג איז זייער אַן אייני- פּאַכער. קאַנסטאַנטין סערגעיעוויטש סטאַניסלאָווסקי, וועלכער גיט איבער ווייני- דערלעך זיין לערע מינדלעך, האָט די פּרינציפּן פון זיין טעאָטער-סיסטעם אויס- געלייגט אין בוך: „די אַרבעט פון אַקטיאָר איבער זיך“, אין אַ פּאַרעם וואָס איז עפּשער צו נאָווי און צו דירעקט. אין דעם בוך האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דער קעניג פון סטאַניסלאָווסקיס סיסטעם איז נאַקעט. צום באַדויערן האָט דאָס קיינער ניט געזאָגט וועגן סטאַניסלאָווסקיס לעצטן בוך.

מיר קלאָגן זיך וואָס אונדזערע ספּעקטאַקלען ווערן ניט אָפּגעשאַצט. און אַט האָבן סיי די קריטיק, סיי די טעאָטערס גופּע און סיי אונדזערע שווישפּילער - קאָלעק- טיוון אינגאַנצן פאַרשוויגן סטאַניסלאָווסקיס לעצט בוך; מען רעדט וועגן דעם צווישן זיך אין די טעאָטער קולואַרן, אָבער אויסדריקן די ספּייקעס אָפּן קאָל רעכנט זיך פאַר צופּיל כּוצפּע. אָבער, ווי נאָר איר דערווייטערט זיך אַף איין שאַ ריזע פון מאַסקווע, טרעפט איר זיך אַן ווי די לערע פאַרוואַנדלט זיך אין אומיטלעכאַ- רער טעאָטראַלער פּראַקטיק. „קאָמוניקירט זיך“, לערנט מען אומטעום. נאָר דאָס קאָמוניקירן זיך, דאָס שאַפּן קאָנטאַקט, איז אַ פּוסטער קלאַנג, וואָס זאָגט גאָרניט, ניט צום באַוויסטזיין און צו דער פאַנטאַזיע פון שווישפּילער. איך קען אַבסאָלוט גאָרניט אויסלערנען. קומענדיק פון ענסק אַהיים, בין איך גלייך צוגעגאַנגען צו דעם ביכער-שראַנק און אַרויסגענומען דאָס בוך „די אַרבעט פון אַקטיאָר איבער זיך“. איך עפּן דעם קאַפיטל „קאָנטאַקט“. איך לייען: אין צושויער-זאַל איז געהאַנגען אַ פּלאַקאַט „קאָנטאַקט“; דערביי האָט טאַרלאָוו געפּרעגט מיט וועמען אָדער מיט וואָס קאָמוניקירט איר זיך? קלאָר, אַז ווען די טעזע, אַ ניט איבערגעאַרבעטע קריטיש, אַ ניט אויפגעקלערטע, אַ ניט פעסטגעשטעלטע פינקט- לעך, פאַלט אַרײַן אין די הענט פון ווייניק דערפאַרענע רעזשיסאָרן און פּעדאַ- גאָגן, אַן שעפּערישער פאַנטאַזיע, ווערט עס אַ געצינג קעגן „מכאַט“ און קעגן זיין סיסטעם. אזויאַרום ווערט סטאַניסלאָווסקיס לערע, ווען זי ווערט פאַראיינגט דאָג-

מאטיש, ניט קיין פאקטאָר פון פראַגערס פאַר אונדזער טעאָטראַלער קונסט, נאָר אַ טארמאז, וואָס פאַרהאַלט איר אַנטוויקלונג.

וועגן פאַרשטעלונגס - קראַפט, וועגן שעפּערישער פּאַנטאַזיע וואָס איז אומ- באַדינגט נייטיק פאַר יעדן רעזשיסאָר און אַקטאָר, איז עפּעס באַ אונדז ניט אָנ- גענומען צו רעדן, קיינער לייגט ניט אַף דעם קיין אויפּמערקזאַמקייט. דאָ איז געזאַגט געוואָרן אז עס קען ניט זיין קיין אַנדער דערפאַרונג, נאָר בלוז פון „מכאט“. איך בין דערמיט ניט מאַסקים. זאָגנדיק עס, פאַרקלענער איך ניט, ניט דעם הויכן גראַד פון מיסטערשאַפט, ניט דן אויסערגעוויינלעך גרויסע פאַר- דינסטן פון „מכאט“. ניט דעם אַקטועלן שעפּערישן שטרייט, וואָס קומט איצט דאָרט פאַר. אָבער ניט מיט „מכאט“ אליין לעבט דער מענטש! איך דערמאָן זיך, ווי באַ דער פּרועדיריקער אַנפירונג פון דעם „קאָמיטעט פאַר קונסט-איניאַניס“ האָט מען מיר בוכשטעבלעך דערקלערט: „מכאט“ — דאָס איז דער סופּיט, אָבער דאָס איז ניט ריכטיק! באַ אונדז קאָן ניט זיין קיין אַבסאָלומער גלויבן אין איינאַנאַייציקע מעטאָדן פון רעזשיסערישער און שוישפּילערישער מיסטערשאַפט. פאַרוואָס מעג וואָגן קאָקיאַקי ריזיקירנדיק מיט זיין אייגן לעבן קעדיי אינצושטעלן אַלץ נייע און נייע „סופּיט“ פון דער סאָוועטישער אוואַזיע - קונסט? פאַרוואָס זאָלן מיר, אין טעאָטער, ניט האָבן קיין רעכט אַף אזאָ ריזיקע? ווער קען עס באַ אונדז צונעמען דאָס רעכט אויפצוהויבן נאָך העכער אָט דעם „מכאט“ - סופּיט?

פאַרשטייט זיך אז פּרוער פון אַלץ, איז עס אַ פּראַגע פון צוטרוי, איז אָט ווענד איך זיך צו דער אַנפירונג פון דעם „קאָמיטעט איבער קונסט-איניאַניס“: געטרויט אָן נאָך אימיצן דער גרויסער און פאַרשידנאַרטיקער פּאַמיליע פון די סאָוועטישע טעאָטערס ניט בלוז „מכאט“! עס דערמאָנט זיך מיר אַ יודישע מיניע וועגן אַ רעבן אַ קאַבצן וואָס איז געזעסן אין שטוב מיט זיין ווייב און גע- באַלעכט וועגן רייכקייט. די ווייב זאָגט: „ווער איז רייכער פון אַלעמען? — אוואַ- דע דער קייסער“. דער רעבע אָבער, ענטפּערט איר: „ווען איך וואָלט געווען אַ קייסער וואָלט איך געווען נאָך רייכער“. — „ווי אזוי?“ — „איך וואָלט דעם קייסערס רייכטום פאַרטאָפּלט, איך וואָלט נאָך צוגעקנעלט“. אַלץ איז מעגלעך כאַווייריס פון „קאָמיטעט פאַר קונסט - איניאַניס“: אויב איר וועט אונדז גע- טרויען, וועלן מיר זיך אויך צו עפּעס דערשלאָגן.

דער כ' סאַלאַדאָוויניקאָו האָט זייער גוט געזאָגט אז מען דאַרף זיך לערנען באַ „מכאט“. איך זאָג אויך אז מען דאַרף זיך לערנען באַ „מכאט“. נאָר ווען דער כ' טשיטיראָוו האָט אַ וואַרף געטאָן אַ רעפּליק אז אויך „מכאט“ דאַרף זיך לערנען, האָט דער כ' סאַלאַדאָוויניקאָו געענטפּערט, אז „מכאט“ לערנט זיך באַם לעבן. באַקומט זיך אזוי: „מכאט“ לערנט זיך באַם לעבן און מיר אַלע לערנען באַ „מכאט“. הייסט עס אז מיר אַלע זינען דעם לעבנס פּלימעניקעס. און עפשער קען איך אליין זיך לערנען באַם לעבן? איך וויל זיך עפשער אַ לערן טאָן באַם לעבן, באַ „מכאט“, באַ זיך אליין, באַ דיראָ און באַ אַ סאַך אַנדערע. עפשער וועלן מיר דעמאָלט זיין נאָך רייכער ווי דער קייסער אליין. באַ אונדז האָט זיך עפּעס איינגעשטעלט אַ מאַדנער מינהעג: „מכאט“ איז בעעמעס אַ קאָלאַסאַלע דערשיינונג פון טעאָטער - קולטור. אָבער ווען איז אונדזער פּרעסע רעדט מען וועגן די אויפפירונגען פון דעם טעאָטער, ווערט עס געטאָן, מיט עפּעס אַ באַזונ- דערן סאַלאַן - מאַניר. עס ווערט, לעמאַשע, דערלויבט אַמאָל אויך אַ זידל צו טאָן

דעם „מכאט“ נאָר דערביי איז אומבאדינגט נויטיק פריער צו מאַכן דעם רעס-
פּעקטפּולסטן רעוועראַנס. איך מײַן אז אָט דער מינהעג איז קוידעמקאָל צום שאָדן
פון „מכאט“ גופע. פון דעם קולטורעלסטן, לעבעדיקסטן, טאלאַנטירטסטן סאָווע-
טישן טעאַטער. מיט איין וואָרט, מען דאַרף האָבן צוטרוי, ניט שרעקן זיך פאַר
דאָס פונדאַמענטאַלסטע, ווערטפּולסטע, בילדערישע. איך באַטראַכט אזוי די פּע-
לערהאַפטיקייט פון אַ רײ „מכאט“ - אויפפירונגען אין די לעצטע סעזאָנען (ניט
פאַרענדיקטקייט, אומפּאָלקאָמענקייט, צייטנווייז אויבערפלעכלעכקייט): אין אַ
געוויסער מאָס איז עס, זיכער, אַ רעזולטאַט פון זוכן דאָס נײַע, נאָך ניט - גע-
פונענע. די זאך איז וואָס אַ רײ טעאַטערס, נאַכטאַנצנדיק מיט אַ לײכט געמיט
דעם „מכאט“ האָבן אין היינטיקן און אין פאַריקן סעזאָן, אַריבערגעבויגן אין
דער זײַט פון אַנאַליטישן מעטאָד. דער פּסיכאָלאָגיש - אַנאַליטישער מעטאָד און
דער סאַציאַל - אַנאַליטישער מעטאָד האָבן פאַרנומען דאָס ערשטע אָרט אין
טעאַטער. די רעזשיסאָרן „אַנאַליזירן“, „ריידן אַרום“, אָבער זעלמן גיבן זיי דעם
אַקטיאָר און דעם סעקסטאַקל אַ פירנדיקן בילדערישן געדאַנק. די פּסיכאָלאָגישע
ניואַנסן ווידער, שניידן זיי אויף מיטן דינסטן לאַנצעט. אָבער די סינטעטישע
קראַפט פון טעאַטער, וואָס שמעלט מיט זיך פאַר די וויכטיקסטע זײַט פון דער
קונסט, — דאָס סינטעטישע, איז באַזימיקט.

אָט פאַרוואָס עס פאַרדרייט, ווי אזוי מען אַרבעט לויטן בוך פון סטאַניס-
לאָווסקיין וועלכער האָט אליין געקענט ווינדערלעך שאַפן סינטעטיש. עס איז גע-
נוג צו דערמאָנען זײַן פּרעכטיקע אַרבעט „אַ היים האַרץ“, כאָטש עס איז גאָרניט
נייטיק צו דערווייזן.

לעשעם אילוסטראַציע וועל איך דאָ ברענגען מײַן לעצטן שמועס וואָס איך
האָב געהאַט מיט קאָנסטאַנטין סערגיעוויטשן אין באַרוויק, אין 1937. סטאַניס-
לאָווסקיין איז שוין אָנגעקומען שווער דאָס אַטעמען. איינמאָל האָט ער מיר אַ
פּרעג געמאָן: „ווי מיינט איר, פון וואָס הייבט זיך אָן דער פּלי פון אַ פּויגל“?
אַן עמפּיריש דענקענדיקער מענטש, ווי איך בין, האָב איך געענטפּערט, אז צום
פּליען צעשפּרייט דער פּויגל פריער זײַנע פּליגל. „בעשום אויפן ניט. קעדיי צו
פּליען האָט דער פּויגל פריער פון אַלץ נייטיק דאָס קענען אַטעמען פּרײַ. דער
פּויגל נעמט אָן לופט אין ברוסטקאַסטן, ווערט שטאַלץ און הייבט אָן צו פּליען“.
דאָס איז געזאַנט געוואָרן אין אַ פּריוואַטן שמועס. אַפּלע באַם פאַרמולירן אַ
פּיוואָלאָגישע זעלבסטגעפּיל האָט סטאַניסלאָווסקי געטראַכט בילדעריש. צום באַ-
דויערן אָבער, האָט מען דאָס בילדערישע באַ אים ניט גענומען, מען האָט עס
פאַרלאָרן.

טשעכאָו איז דאָך אויך ניט בלויז אַ רעאַליסטישער שרײַבער, וואָס אַנט-
פּלעקט פּסיכאָלאָגישע טיפּקייטן. ער איז אויך אַפּילע אַ סימבאָליסט, „די מע-
ווע“, „דער קאַרשנאַרטן“, „די דרײַ שוועסטער“. אין די פּיעסעס איז פאַראַן אַ
סאָך סימבאָלישקייט אין דעם בעסטן זין פון דאָזיקן וואָרט, אַסאָך בילדערישקייט,
און לעצטנס ווייזט זיך מיר אָפּט אויס. אז „די מעווע“ ווי אַן עמבאַלעם, האָט מען
אין „מכאט“ אויפגעהאַנגען אַפּן פאַרהאַנג, אָבער פון דער בינע איז זי פאַר-
שווינדן, אַוועקגעפּלאָסן, אַוועקגעפּלויגן. און נאָך וועגן עפעס דאַרף מען זיך
פאַרטראַכטן. פון וואַנען שעפן מיר די קינסטלערישע אידיען, דאָס קינסטלערישע
אידייִשע מיט וואָס אונדזער טעאַטראַלע קונסט דאַרף זײַן אָנגעפּילט? פון דער

פובליציסטיק? איין קלאָר אז דאָס איז ניט גענוג. אוואָדע איז די פובליציסטיק וויכטיק פאַר דעם קינסטלער. זי באַרײַכערט דעם פּראָצעס פון אונדזער דענקען, אונדזער באַוווסטזײַן. דאָס אַלץ איז ריכטיק. אָבער בײַ די וועלט פון אידייען ווערט פאַר אונדז ניט באַקליידט אין אַ בילדערישער פּאַרעם — איז ניט פאַראַן קײַן קונסט. מיט אייניקע יאָרן צוריק, בעײַם די דיסקוסיעס וועגן פּאַרמאַליזם, האָט מען מיטן וואַסער אַרױסגעגאַסן אויך דאָס בילד.

מיר מוזן זאָגן אז די דאָזיקע דערשײַנונג באַקומט זיך ווי אַ סאַכאַקל פון אַ גאַנצער רײַ טעאַטער - סעזאַנען, ניט בלױז פון לעצטן. דאָווקע אין דעם לעצטן זײַנען געווען פּרוּוון צו רעסטאָורירן לעבעדיקע געשטאַלטן אָף דער בינע פון אונדזערע טעאַטערס, אין אַלגעמײַן איז דער הײַנטיקער טעאַטער - סעזאַן עפעס אַ גרויער, אין דער פּאַרגאַנגענהײַט האָט דער „מכאט“ זיך ניט איינמאַל דערהױבן צו באַדײַטנדיקע הױכקײַטן אין דער פּאַרקערפּערונג פון דאָס בילדערישע אָף דער בינע. אָבער ווי אַ סימבאָל פון זײַן גלױבן האָט ער געמאַכט ניט אָט די דער-גרייכונגען אָפּן געביל פון געשטאַלטיקן, נאָר דאָס פּסיכאָלאָגיש - אַנאַליטישע „קומט אין קאָנטאַקט“. און נאָך עפעס האָבן מיר פּאַרלאָרן: דאָס איז די אַקטאַײַז רישע פּלאַסטישע קולטור. זי איז אינגאַנצן פּאַרשווונדן, מען האָט מיר דערציילט אז סטאַניסלאָווסקי האָט איינמאַל, געבנדיק אַן אָנווייזונג פאַר אַ זינגענדיקן אַקט-טיאַר, געזאָגט: „איר זינגט, איר ווערט אַנטשוויגן. דער פינגער אייערער אָבער זעצט נאָך פאַר דאָס זינגען.“ אָבער נאָך פאַר סטאַניסלאָווסקיין האָט אַ פּאַעט, אַ פּאַעט וועמענס סאַצײַאלע לאַגע איז ניט געווען אַ גאָר פּויגלדיקע, ווײַל ער איז אין דער זעלבער צײַט געווען אויך אַ קײסער (איך מײַן דאָ דאָוויד האַמײַלעך) — אזוי דעפּינירט זײַן לידער - געזאָגט: „אַלע מײַנע בײַנער רײַדן, אַלע בײַנער זינגען“ (קאָל אַצמױסיני טױמאַרנו), עס זינגט דאָס גאַנצע וועזן פון דעם מענטש אינגאַנצן. אָבער אויב בעײַם דער אַרבעט איבער אַ סעצניש געשטאַלט, רײַסט מען אַרױס פון דעם גאַנצן סינטעטישן קאַמפּלעקס בלױז איינס — זײַן פּסיכאָ-לאָגישע זײַט, בלױז דאָס געפיל, איז עס אוואָדע ניט גענוג. די פּלאַסטישע זײַט, דער זשעסט, געהערן ניט צום פּאַרמאַליסטישן אָפּשטאַם, דער זשעסט איז דאָס וועזן אַלײַן. וואָס איז אזױנס אַ וואָרט? אַ וואָרט קען מען זיך פּאַרשטעלן אין דער פּאַרעם פון פּישפּאַנג, דער מעכאַבער, דער דראַמאַטורג, רעזשיסאָר, פּאַר-וואַרפן די ווענדקע און פּאַנגען אַרױס אַ פּישעלע אין דער פּאַרעם פון אַ וואָרט, און דאָס פּישעלע צאַפּלט, לעבנדיק נאָך מיט דער אינערציע פון פּאַנג. אָט האָט איר — אונטערטעקסט. דאָס זײַנען ניט בלױז די פּוּזעס, די שווינג-פּיגורן, דאָ קומט נאָך צו די פּילגעשטאַלטיקע אויסדריקפּולע קראַפט פון די ווייניקע, אַנט-פּלעקטע טײַלן פון מענטשלעכן קערפּער — זײַנע הענט, זײַן געזיכט, און ווער עס האָט מאַזל — אויך זײַן פּליד.

אין דעם אין „פּראָוודאַ“ ניט לאַנג פּאַרעפּנטלעכטן, זייער ווערטפּולן, אינ-טערעסאַנטן און אַקטועלן אַרטיקל פון כאַווער פּאַדייעוו, איז מיר איין אַרט גער-בלײַבן ניט פּאַרשטענדלעך. וואָס מײַנט עס „ניט זײַן ענלעך איינער אָפּן אַנדערן?“ אין קונסט קען עס ביכלאַל ניט זײַן אַ זעלבסטצײַל. אייוואַן אייוואַנאָוויטש און אייוואַן ניקאַפּאַראָוויטש זײַנען ניט געווען ענלעך איינער אָפּן אַנדערן. באַ אייוואַן אייוואַנאָוויטשן איז דער קאַפּ געווען ענלעך צו אַ רעטעך מיט אַ ווײַדל אָף אַראָפּ. באַ אייוואַן ניקאַפּאַראָוויטש — צו אַ רעטעך מיטן ווײַדל אָף אַרויף. פונדעסטוועגן זײַנען זיי בײַדע געווען געראַטן איינער אין אַנדערן ווי צוויי טראַפּן

וואסער. די פראגע באשטייט ניט אין א יאָ אָדער ניט זײַן געראַטן איינער אין אנדערן, נאָר אין אַלגעמיין אין „זײַן ענלעך אַר עפעס“.

אין דער אַרבעט אַרום א סצענישן געשטאַלט איז וויכטיק צו האָבן אַן איי-גענעם קויעך, אַן אייגענעם אינערלעכן געדאַנק, אַן אייגן אַריגינעל פאַרשטיין, אַן אייגענעם צוגאַנג באַם לייזן די געשטעלטע אויפגאַבע.

דער גרויסער מינסטער פון אונדזער סאָוועטישן טעאַטער, וולאַדימיר אינוואַ-נאָוויטש נעמיראַוויטש - דאָטשענאַק, דער ווונדערלעך קלוגער, פינער דענקער, דערציילט אין זײַן בוך „פון דער פאַרגאַנגענהייט“ ווי אַזוי עס איז געבוירן גע-וואָרן די אויפפירונג „די מעווע“. דאָס איז דאָס בעסטע אָרט אין בוך. דאָרט ווערט איבערגעגעבן, ווי עס איז געפונען געוואָרן אין דער אויפפירונג דער ווירקנדיקער פּרינציפּ, וואָס איז געלעגן באַהאַלטן אונטער דעם געוויינלעכן שטייגער - טעקסט פון דער פּיעסע, ווייזט אויס, אַז די גאַנצע טעאַטער - קונסט באַשטייט אין דעם געפינען, אין אַן אומדערווארטעמען אָרט, דעם שליסל צו דער פּיעסע וואָס ווערט געשטעלט. געלינגט עס — האָט מען געפונען, אָבער אויב מען האָט ניט געפונען איז עס אַן אָפּענער שעפּערישער דורכפאַל. אַ שליסל דאַרף מען זוכן אויך צו שעקספירן, אויך צו מאַליערן, אויך צו טורגעניווען און אויך צו דאָסמאָיעווסקין, אָבער באַזונדער איז וויכטיק צו געפינען אַט דעם „שליסל“ באַם שטעלן היינט-צײַטיקע פּיעסעס.

די צאָרע אונדזערע באַשטייט דערין וואָס פון דער ערשטער מינוט, ווי מיר לײענען איבער אַ פּיעסע הייבן מיר אַן אויסמיטשן ריין פּובליציסטיש דאָס וואָס עס שטעלט מיט זיך פאַר איר אידיאָיש בילדערישער סינטעז, און דערנאָך טרעטן מיר צו אַ לאַנגן דעטאַלירטן פּסיכאָלאָגישן אַנאַליז. אַזאַ אויפן טויג ניט. פריער דאַרף געבוירן ווערן דאָס געשטאַלט, די סיסטעם פון געשטאַלטן, די וועלט פון גע-שטאַלטן. דערין ליגט דער איקער און דער זין פון יעדער אויפפירונג. מען דאַרף שטעלן ניט אַזוי דעם „וואָלף“ אָדער די „פּאַלאָוטישע אַנסקער סעדער“, נאָר קוין דעמקאַל לעאָנאַרדן. די וועלט פון געשטאַלטן, דעם אויפן פון פילן און פאַרשטיין די ווירקלעכקייט פון אַט דעם גרויסן סאָוועטישן קינסטלער. פאַרוואָס האָבן איך איצט זיך פונאָדערנגערעדט וועגן „וואָלף“ ווי וועגן עפעס פּאַזיטיווס און אינ-טערעסאַנטס? ווייל פאַר מיר ווי אַן אַקטיאָר איז וויכטיק אַז דער טעקסט וואָס איך ברענג פאַר דער בינע, זאָל באַשטיין ניט פון שטרוי, נאָר פון עכטע, לעבעדיקע און גייסטפולע ווערטער. און באַ לעאָנאַרדן איז דער טעקסט פון זײַנע פּיעסן עכ-טע פּולווערטיקע ליטעראַטור. דאָס דאַרף גענומען ווערן אין אַכט, דאָס דאַרף מען קענען שעצן און ליב האָבן אין דעם דראַמאַטורג.

איך וויל ענדיקן מיין וואָרט מיט אַ ווונטש. איך בין ניט באַרופן דאָ אימעצן צו לערנען, נאָר אויב עס איז מיר דערלויבט, וואָלט איך געזאָגט אַט וואָס: די פּראַגע שטייט דאָ ניט וועגן דער פ א ר ו ו א ל ט נ ג מיט דער קונסט, נאָר וועגן איר אָ נ פ י ר ו נ ג. און איך האָב געפונען אַ באַראַיקנדיק אָרט אין דעם ב' סאָלאָאָוויקאָווס רעפּראַט — דאָרט ווי עס רעדט זיך אַז עס וועלן פּרעמירט ווערן די בעסטע פּיעסעס, די בעסטע אויפפירונגען. פאַרשטייט זיך, אַז דאָ גייט ניט אין דעם, וואָס אייניקע פון אונדז וועלן באַקומען פּרעמיעס, נאָר וואָס באַם פּרעמירן וועט זיך אומבאַדינגט אַרויסווייזן אַ באַשטימט געשמאַק, דער פּרינציפּ פון אָפּקלייבן דאָס בעסטע אין אונדזער טעאַטער - קונסט. מיר דוכט זיך אַז דאָס איז די בעסטע פאַרעם פון אָנפירונג מיט דער קונסט.

די ראל און דאס ארט פון רעזשיסאר אין סאָוועטישן טעאַטער

רעפעראַט אַף דער אלפארבאנדישער רעזשיסארן - קאַנפערענץ

1939

איך וואָג ניט אָנצורופן רעפעראַט דאָס ווינטערדיקע אַרויסברענגען מינע געדאַנקען. איך בעט דאָס אָנצונעמען ווי אַן אַרטינפיר-וואָרט צו די דיסקוס-עס. אויסער דעם איז עס אַ מיין אויסרייד וואָס וועט מיר געבן אַ מעגלעכקייט צו זיין קירצער. איך בין אַב-סל נערווען מאַכמעס דאָ זיצט דער מויעך גופע פון אונדזער סאָוועטישן טעאַטער, דאָ זיצן די גערערס באַ וועמען איך האָב געלערנט, און זיי האָבן אַפילע וועגן דעם ניט געוויסט.

און אַט לענאָבע אייך אַלעמען, כאַוויירי, פיל איך אַ באַזונדערע פאַראַנט-וואָרטלעכקייט פאַר די ווערטער וואָס איך וועל דאָ זאָגן.

זאָל דאָס אַלץ ניט קלינגען ווי יענע באַשיידנקייט, וואָס איז ערגער ווי גייווע. עס דערמאַנט זיך די געשיכטע וועגן די צוויי דייטשע אַקטיאָרן: אַ טראַגדי-קער און אַ קאָמיקער, וועלכע האָבן אַפן שטייגער פון מאַזל און עלימאָזל זיך איינמאַל באַגעגנט. דער טראַגיקער איז געווען אַפן סאַמע שפּיץ פון זיין רום, און דער קאָמיקער, אַן אָפּגעריסענער, איז געשטאַנען פאַר דעם אין זיין קאַרעטע זיצנ-דיקן טראַגיקער און האָט זיך נידעריק צו אים געבויגן „זינגענדיק פאַר אים אַ לויב“. דער טראַגיקער האָט דעמאָלט געזאָגט צום קאָמיקער: „מאָך זיך ניט פאַר צו קליין, קעדיי מען זאָל ניט דערקענען, אַז דו האַלטסט זיך פאַר זייער גרויס“.

איצט וואָס שניעך דער טעמע: די ראל און דאָס אַרט פון רעזשיסאר אין סאָוועטישן טעאַטער, קען מען גלייך און פאַשעט ענטפערן: זיין ראל אין טעאַטער איז אַ פירנדיקע, און דאָס אַרט — אויבנאָן, אָבער דאָס דאַרף מען דערווייזן. צום באַדויערן דאַרף מען עס דערווייזן. קעדיי מיר זאלן באַקומען אַ געמיינזאַמע שפראַך זאָל מיר דערלויבט זיין קוידעמקאַל אַ שמועס טאָן וועגן אייניקע זייער נויטיקע זאַכן, וואָס האָבן אַ שייכעס צו אונזער קונסט. מיר דוכט זיך אַז מיר האָבן פאַרראַציאָנאַליזירט אונדזער אַרבעט, מיר האָבן זי פאַררעדט, מיר האָבן אין אַסאך פאַלן פאַרלאָרן דאָס געפיל פאַר יענער סטיכע, וואָס רופט זיך שווישפיר-לערישע און רעזשיסאָרישע קונסט. דאָס איז אַ באַזונדערע סטיכע. דעריקער דאַרף מען עס געדענקען איצט, ווען מיר שאַפן ווירקלעך אַ קונסט, וואָס איז גע-וואָרן די דעראייגעניש פון פאַלק אין דעם פילסטן זין פון וואָרט. קונסט פאַרמאָגט אַן אייגנשאַפט — דאָס איז איר דערקענטעניש-קויעך.

מיר דוכט זיך אז דער מענטש פארמאגט ניט קיין גרעסערע לייַדנשאַפט, ווי די לייַדנשאַפט פון דערקענען: עס איז ניט פאַראַן קיין גרעסערע פרייד, ווי די פרייד פון באַגרייפן. אן אַלט בוך האָט זייער ריכטיק וועגן דעם גערעדט. דאָס בוך איז די ביבל. זי רעדט וועגן דערקענטעניש, ווי וועגן פרייד און ווי וועגן אינטערווע-נירן אין דער וועלט. און נאָר דערפאַר האָט דער ביבלישער כראָניקער געקענט אָנשריבן „און יאַנקעוו האָט דערקענט די ווייב זײַנע ראָכל״. דערקענען—דאָס איז אַ לייַדנשאַפטלעך געפיל פונעם מענטש. און נאָך מער: דערקענענדיק — באַ-הערשן די ריזיקע אָביעקטיווע וועלט אז זי זאָל ווערן דער אָביעקט פון דעם פרייען מענטשנס מאַכט. אין דעם ליגט דער באַרוף פון אונדזער סאָוועטישער קונסט! די פיזיאָלאָגן זאָגן, אז די אויגן באַם מענטשן זײַנען פון דעם זעלבן געוועב ווי דער מאַרדך. איצט, שטעלט זיך פאַר, אז דער מענטש שטייענדיק פאַרן אָנבליק פון דער ריזיקער אָביעקטיווער וועלט, שפאַרט אַרײַן אין דער וועלט אַ פּיצל פון זײַן מויעך — די אויגן — אַף צו דערזען און דערקענען. אָט די גראַנדיעזע אויפֿאַבע שטייט פאַר יעדן מענטשן, און אַפֿן ערשטן אָרט פאַרן קינסטלער.

נאָר די דערקענטעניש אין דער קונסט, דער קאָמפּ פאַר אידייען אין דער קונסט, איז פון אַ באַזונדערן כאַראַקטער. אָט וועגן דעם כאַראַקטער פאַרגעסן מיר אָפט. איך רעד וועגן דעם בילדערישן כאַראַקטער פון דעם דערקענטעניש-פּראָצעס. מיר פאַרביטן אים אָפט מיט אנדערע זאַכן, צ. ב. מיט אַ טיפּן אַנאַליז, מיט אַ פּסיכאָלאָגישן אַנאַליז.

עס דערמאָנט זיך מיר ווי אַ זייגערמאַכער האָט מיר אויפגעקלערט די ווייב-טיקניט פון זײַן פּראָפּעסיע. „פאַרשטייט — האָט ער געזאָגט — זעסט אַ זייגער, פונאַנדערנעמען אים אין גרינג, אָבער אויפשטעלן אין שווער.“ איז אָט אויפֿ-שטעלן אַ זייגער, געפינען דאָס אַרגאָנישע, צונעפאַסטע, צוועקמעסיקע אין דער גראַנדיעזער צאָל דערשינונגען, אָפט קעגנזעצלעכע, אָט דאָס טוען מיר אָפט ניט. די אַרבעט פון רעזישאָר, פון אַקטיאָר, פון יעדן קינסטלער, באַשטייט דעריקער דערין, וואָס ער אָפּערירט מיט בילדער און געשטאַלטן. מען דאַרף קענען לייַענען דאָס בילדערישע. וואָס איז אַזוינס אונדזער שפּראַך? די שפּראַך פאַרמאָגט אַ מוזיקאַלישע זײַט, דורך וועלכער זי דערגרייכט לייַכטער צום געהער פון צוהערער. אָבער די שפּראַך פאַרמאָגט נאָך אַ זײַט — די בילדערישע זײַט.

איך וועל אייַך ברענגען אַ קליינעם ביישפּיל, מיט וועלכן איך באַנוץ מיך אָפט. דאָס פּאָלק לייַגט צונויף אין שפּריכווערטער און גלייכווערטער די כאַכמע פון לאַנגיעריקער דערפאַרונג. איז אָט האָט זיך באַ אונדז געשאַפן אַ שפּריכ-וואָרט: „דער פרימאָרגן איז פון אָונט קליגער.“ ווען איר זאָלט וועלן אָט די פּאָלקס - כאַכמע איבערזעצן אַף דײַטש, בוכשטעבלעך איבערזעצן, ניט באַנוצן-דיק זיך מיט בילדערישע מיטלען, וועט עס ניט קלינגען. דאָס דײַטשע פּאָלק האָט אויסגעטראַכט לויט דער בילדערישקייט פון זײַן שפּראַך אַ גלייכווערטיק שפּריכ-וואָרט: „מאָרגענשטונדע האַט גאַלד אין מונדע“, און דאָס יודישע פּאָלק האָט דורך זײַן אייגענער כאַכמע געשאַפן אַ גלייכווערטיקן, נאָר אַף אַן אנדער אויפן פּאַרמולירטן געדאַנק: „מיט אַ צאָרע דאַרף מען איבערנעכטיקן.“ ווען איר זעט פאַרגלייבן די דריי פּאַרמען פון בילדערישן אויסדרוק וועט איר זען, אז יעדע שפּראַך שטעלט מיט זיך פאַר אַ ריזיקן רעזערוואַר פון בילדערישער ענערגיע. די אויפֿאַבע פון קינסטלער, פון שרייַבער, די אויפֿאַבע פון פּאָעט, די אויפֿאַבע

פון אקטיאָר, באַשטייט אין אַרויסקריגן, דערקענען, אַרויסבאַקומען פון דער שפּראַך אָט די בילדערישע ענערגיע, אָט וועגן דעם פאַרגעסן מיר אָפּט, ווי מיר פאַרגעסן וואָס מיר דאַרפן ליינענען פון אונדזערע קלאַסיקערס, מיט וואָס דאַרפן מיר זיך באַקענען אין אונדזער פּאַלקס - שאַפונג. אָט לאַמיר זאָגן, אויב איך וועל שטעלן יעדערן פון אַיך די פּראָגע: ווי שטעלט איר זיך פאַר דאָס געשטאַלט פון רודין — שטעלט איר זיך אים פאַר אַ קלייניקסן, אַ קורצן, אַ דיקן, אָדער פאַר-קערט? עפשער איז באַ רודינען די אויסמעסטונג אַ ווערטיקאַלע?

נאָר אָט האָט איר איין פּראָט: „דער ראָק איז געלעגן אַף רודינען, ווי ער וואַלט פון אים אויסגעוואַקסן“. און גלייך ווי איר לייננט איבער אָט דעם פּראָט, דערשיינט פאַר אַיך אַ באַשטימט געשטאַלט.

איך מיין אַז דאָס סאַמע ווערטפּולסטע, דאָס סאַמע וויכטיקסטע, פירנדיק-סטע אין דער קונסט — איז דאָס בילד, דאָס געשטאַלט. אויב איר לייננט עפעס, צ. ב. שעקספירן, טאָ באַמיט זיך אַרויסצוליינענען דאָס איקערדיקע.

איך וועל אַיך דערציילן וועגן מיינעם אַ שמועס מיט איינעם אַ רעזשיסאָר אין שייכעס מיט דער אויפפירונג פון „קעניג ליר“. דער רעזשיסאָר איז איצט דאָ ניטאָ, ער איז אין אויסלאַנד. ער האָט מיר פאַרגעשלאָגן איך זאָל אַריבערטראַגן די האַנדלונג פון „קעניג ליר“ קיין פּאַלעסטינע! פאַרוואָס עפעס קיין פּאַלעסטינע? ווייזט אויס, אַז ער האָט געוואַלט זיך רעכענען מיט מיינ נאַציאָנאַלן אָפּשטאַם. נאָר ער האָט ניט ריכטיק גערעכנט — איך בין פון לאַנג אַ בירגער פון מיינ איי-גענעס היימלאַנד, פון דעם סאָוועטישן היימלאַנד. מיטן רעכט פון קאַמף און זינ פון דעם פּראָלעטאַריאַט אין אונדזער לאַנד האָב איך שוין לאַנג באַקומען די מענ-לעכטייט, איך האָב אַפילע דערפילט פאַר מיינ פליכט און באַרוף צו זיין דער יורעש פון דער גאַנצער וועלט - קולטור; דעריווער הייסט דאָס אַריבערטראַגן די האַנדלונג פון שעקספירס טראַגעדיע קיין פּאַלעסטינע אַ ניט ריכטיק פאַרייגענען די יערושע פון דער וועלט - קולטור. עס מיינט פּראָסט און פּאַשעט זיין אַ פאַר-מאַליסט. וואָסזשע דאַרף מען אַרויסליינענען פון אַ פּיעסע? אין שעקספירס „קעניג ליר“ האָב איך אַרויסגעליינענט, אַז גלאַסטער האַבנדיק אויגן איז ניט געווען זע-עוודיק. ער איז געווען בלינד, ווייל ער האָט זיך ניט געקענט פונאַנדערקלייבן אין דעם פּאַשעטן פּאַסט: אַז ערמונד איז אַ פאַררעטער און ערנאַר איז איידל, געטרני ווי אַן עכטער ריטער. גלאַסטער האָט דערזען ערשט דעמאָלט, ווען ער האָט פאַר-לאָרן די אויגן. איך מיין ניט, אַז שעקספיר האָט געזוכט איבערצוצייגן די מענטשן אין דער נויטיקייט פון אויסשטעכן די אויגן, קעדי צו ווערן זעעוודיק, נאָר אַז ער האָט ניט געהאַט קיין צוטרוי צו דער מענטשלעכער ריע. דאָס איז אַן צווייפל. און ער האָט עס אַנטפּלעקט אין דעם גלאַסטער - געשטאַלט. אזוי איז אויך ליר אַ בלינדער כאַטש די ריע איז באַ אים געווען אין אַרדענונג.

דאָס בילדערישע באַשטייט דערין וואָס ליר איז געווען אַ שקלאַף פון זיין ניט ריכטיקער אידעאָלאָגיע. ער איז געוואָרן פריי ערשט דעמאָלט, ווען מען האָט אים געבונדן די הענט. דערמאָנט זיך לירס מאַנאַלאָג: „קארדעליאַ, לאַמיר ניקער גיין אין טפּיסע, איך וועל זינגען לידער, איך וועל געשיכטעס דערציילן“. אין דעם מאַמענט פון זיין געפאַנגענשאַפט איז ווי ער וואַלט דערקענט דעם גאַנצן זין פון לעבן.

אָט די איגערלעכע, בילדערישע ענערגיע וואָס איז באַהאַלטן באַ שעקספירן דאַרף מען אַרויסליינענען און מען דאַרף עס באַווייזן. גיין כלויז אַפּן וועג פון

פסיכאלאגישן אנאליון, אפן וועג פון בארעכטיקן די אדער יענע האנדלונג איז ווייניק.

טאלסטאיי האט געשריבן, אז שעקספיר שילדערט ניט קיין מענטשלעכע נאך בוטאפארישע לינדשאפטן, דאס גאנצע אויסטראכטן, צעטיילן דאס קעניגרייך איז איב נויטיק געווען קעדיי צו שאפן די טראגעדיע ליר. דער גרויסער קינסט-לער האט ניט באגריפן דאס בילדערישע, וואס ליגט באהאלטן אין דער פיעסע. פונדעסטוועגן האט זיך ארויסגעוויזן, אין דעם לעבנסגויירל פון טאלסטאיען אן ענלעכקייט מיטן גויירל פון ליר: טאלסטאיים אוועקגיין פון יאסנאיא פאלאנא איז ניט ווייניקער פאראדאקסאל, ווי לירס אפזאגן זיך פון דער מאכט, און ביידע, טאלסטאיי און ליר האבן עס געטאן אין איינעם און דעם זעלבן עלטער, בא די 80 יאר.

דאס בילדערישע וואס ליגט דערין באהאלטן איז ריזיק גרויס. שמעלט זיך פאר די מענטשלעכע טראגעדיע: מיר דאכט, אז איך פיל זי טאג טעגלעך, יעדע שאך, יעדע מינוט. אט האט איר זי, דעם מענטשנס באגער-נעצטע ספערע. די הויט באדעקט דעם גאנצן מענטשן, אה א האלבן מילימעטער פון דער הויט איז נאך דער מענטש ניטא, און אט איז שוין דער מענטש. די הויט שמעלט מיט זיך פאר די ניט דורכדרינגלעכע גרענעץ פון דעם אינערלעכן מענטשנס לעבן. די מעדיקער האבן שוין לאנג פארשטאנען, אז א פאטאגראפיע ניט קיין קלארע פארשטעלונג פון דעם אינערלעכן געבוי, פון דער אינערלע-כער פונקציאנירונג אין דעם מענטשלעכן ארגאניזם. זיי האבן דערפונדן דעם דענט-גען ווי א מיטל אריינצודרינגען אין אט דער גרענעץ, זיי האבן דערפונדן דאס ראדיום ווי א מיטל פון אינטערווענירן אין דער דאזיקער אינערלעכער וועלט, ווי א מיטל זי צו באווירקן. און אט דער מענטש, וואס דערקענט די וועלט, פארמאגט אן אנדער געצייג, אזא רענטגען, אזעלכע שטראלן וועלכע דרינגען אדורך די איינ-געשלאסענע וועלט — און דאס איז דאס בילדערישע, געשטאלטיקע.

דאס בילדערישע איז ענג פארבונדן מיט דאס אידיאישע; עס איז ניט פא-ראן קיין געשטאלט אה יענער זייט אידיע, עס עקזיסטירט ניט קיין קונסט אה יע-נער זייט אידיע, עס איז ניט פאראן קיין דערקענטעניש אן א פירנדיקער אי-דיע. אט פארוואס מען קען נעמען א פאשעטע, אן איינפאכע אידיע, לאמיר זאגן, דער געדאנק ווען דעם אז געלט מאכט קאליע דעם מענטש, פירט איבער זיין פסי-כיק, און עס אנטאן אין אזעלכע בילדערישע קליידער, אז דער געדאנק וועט זיך צעשטראלן מיט טיפקייט און כאכמע.

לאמיר זען ווי דאס איז אויסגעדריקט בא אונדער יידישן פאעט האלקין. איך וועל אייך איבערלייענען זיינעם א קלייניקן פערז:

דאס גלאז איז דורכזיכטיק און ריין —
דו זעסט דורך דעם די גאנצע וועלט:
ווער עס וויינט און ווער עס וועלט.
נאך ווי דו האסט איין זייט פארשטעלט
מיט זילבערפארב, וואס האט די ווערט
א גראשן געלט צי עטוואס מער, —
פארשווינדט פון אויג די גאנצע ערד,
פון ריינעם גלאז א שפיגל ווערט.
און ווי דער שפיגל זאל זיין ריין —
דו זעסט אין אים נאך זיך אליין.

(1933)

אָט האָט איר דעם קויעך פון בילדערישער איבערצינגונג, פון אַרנידרינגען אין סאַמע טאָך פון דערשינינגען.

דאָס בילדערישע העלפט אַרניצודרינגען אין דער וועלט, דערפילן די וועלט, דורכשלאָגן די דיק פון דער גרענעץ, וואָס באַהאַלט די וועלט פון אונדז. סאַמע אָט דאָס בילדערישע שטעלט מיט זיך פאַר אַן אָרגאַנישן טייל, די איקערדיקע נאַ-טור פון דער קונסט. אָט פאַרוואָס מיר ווייזט אויס, ווי געפערלעך עס איז יעדער אָפנייג פון דער נאַטור אין דער קונסט. ווען מען רעדט, מען באַרעדט און מען פאַר-רעדט אַ ראָל ביו ניט נוסקייט, דערווייטערט מען זיך אַלץ מער פון דאָס בילד-דערישע.

זיינען געווען באַ סטאַניסלאָוסקין בילדערישע מעטאָדן? געוויס, ענטפערן מיר. ווי אזוי לעמאַשל, האָט ער געלייזט די פראַבלעם פון שעטער אין דעם ספּעקטאַקל „רעוויזאָר“? אַלץ איז דאָרט געווען זייער פאַשעט: אַ צימער ווי יעדער צימער, דער אויפנאַכט - צימער אַ געוויינלעכער און דער גאַסט - צימער אַ גע-וויינלעכער, נאָר די אויפפירונג האָט געהאַט איר ספּעציפּישקייט: דער ערשטער אַקט, באַם גאָראַדניטשי, האָט זיך אָפּגעשפּילט אַף אַן אַבסאָלוט שמאַלן ניט טיפּן פּלאַך פון דער בינע, דערנאָך מיט דער אַנטוויקלונג פון דער האַנדלונג, האָט זיך דער צימער אַלץ מער פאַרטיפּט און פאַרטיפּט ביו עס האָט אַרומגענומען אַבסאָ-לוט די גאַנצע בינע.

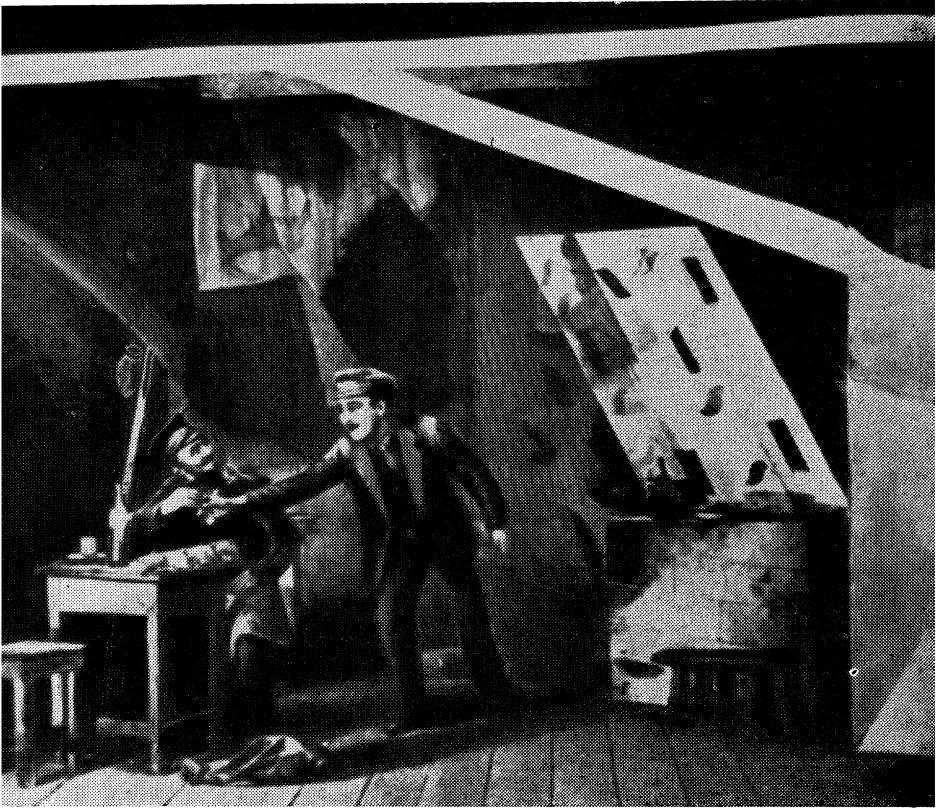
לעכטאַטבילע קען זיך אויסווייזן, אַז דאָס איז אַ ריין פאַרמאַליסטישער צוגאַנג. נאָר עס איז פאַרשטייט זיך, ניט אזוי. דאָס איז אַ מעטאָד פון אַ ריזיקער איינ-דרוקס-קראַפט, אַ מעטאָד פון שטופּנווייזער אַרנידרינגונג, אין אַ וועלט וועלכע עפנט זיך פאַר אייך, פּלאַך נאָך פּלאַך, אין איר גאַנצער רעאַליטעט.

אַ צווייטער מאָמענט: ווי אזוי סטאַניסלאָוסקיי האָט געלייזט די פראָגע: „פון וועמען לאַכט איר? פון זיך לאַכט איר!“ דער גאַראַדניטשי פּלעגט איבערלאָזן די פאַרגליווערטע מאַסע אַף דער בינע און האָט זיך באַוועגט דירעקט אַפּן צושויער; אין דער צייט האָט זיך אין צושויער - זאַל אָנגעצונדן שטופּנווייז דאָס ליכט און גלייך אַרויסגייענדיק פון דער ראָל און ווי ער וואַלט זיך אויפהויבן איבער אַלע-מען, פּלעגט דער גאַראַדניטשי זאָגן: „פון וועמען לאַכט איר?“ נאָכדעם פּלעגט ער צוריקטרעטן; אין צושויער-זאַל פּלעגן זיך אויסלעשן די ליכטער און די פאַרשטעלונג פּלעגט ווערן פאַרגעזעצט. אַף יעדן שריט האָט מען געקענט זיך אַנטרעפּן מיטן זוכן דאָס בילדערישע באַ סטאַניסלאָוסקין. דאָס איז ניט נייטיק צו דערווייזן; נאָר דאָס אַרויסגעלייענטע באַ אים באַקומט זיך אָפּטמאַל ניט דאָס איקערדיקע. מען פאַרלירט אינגאַנצן פון אויג זיין פעיקייט צו בלייבן יעדן מאָ-מענט פון זיין לעבן אַ פּאַעט. ער איז געווען אַ פּאַעט, ער האָט געלעבט אין דער ברייטער וועלט פון אידיען, באַקליידטע אין בילדערישע פאַרמען. אָט וואָס מען דאַרף זיך באַ אים לערנען, אָט וואָס, מען דאַרף דעריקער באַ אים נעמען. עס איז נייטיק ריכטיק צו דערלערנען זיינע אויפפירונגען, דערלערנען און דערקענען אין וואָס עס באַשטייט זייער ווירקונגס - קויעך אַפּן צושויער, און ניט באַנוגענען זיך מיטן זוכן אין וואָס עס באַשטייט זייער מעטאָדאָלאָגישע באַגרינדונג.

דאָס, פאַרשטייט זיך, באַפּרייט אַבסאָלוט ניט פון דער נויטווענדיקייט צו פאַרשטיין די אַרומיקע וועלט, ריכטיק אויפצובויען די אויגענע וועלט - אָנשויונג, ריכטיק טראָגן די קאַמפּס-פּאַן פאַר דער פאַרווירקלעכונג פון די בעסטע מענטש-

יאקנעהאָז, „אנענטן, לויט ש. אלייכעם. 1921

„מאזלמאָוו“, לויט ש. אלייכעם. א סצענע פון דער פּאַרשטעלונג.
מיכאַעלס (לינקס) און מ. שטיינמאַן. דעקאָראַציע פון מ. שאַנאַל

לעכע אידעאלן, בא סטאניסלאווסקין דארף מען זיך לערנען ווי אזוי צו קענען אויפדעקן עמעסן, ווי אזוי צו קענען אנטפלעקן אידייע, דאס קענען באקליידן די דאזיקע אידייען אין אויסגעצייכנטע בילדערישע פארמען; דאס דארף מען זיך לערנען, אן דעם קען אונדזער קונסט ניט האָבן קיין באווירקונגס - קראפט.

קען מען דען דערציען אין מענטשן אַט די בילדערישע פעיקטיט? מיר דאכט זיך אז מען קען. צום באדויערן לערנט מען ניט צו דענקען בילדעריש אין אונדזערע שולן, דעריקער אין די טעאטער-שולן, אין די שולן פון פלאסטישער קונסט, און מען וואלט געדארפט לערנען. עמעס, דערצו דארף מען האָבן געוויסע פארהאנאכעס, דעריקער די פעיקטיט בילדעריש צו דענקען. אונדזער טעאטער יוגנט באזיצט די דאזיקע פעיקטיט אין די מערסטע פאלן. מען דארף עס נאָר בא איר אנטוויקלען.

שאַלעם אליכעם, דער גרויסער קלאסיקער ניט בלויז פון דער יידישער, נאָר אויך פון דער וועלט - ליטעראטור, האָט אזוי דעפינירט דעם טאלאנט: „טאלאנט איז ווי געלט: ווער עס האָט, האָט, און ווער עס האָט ניט, האָט ניט.“ אָבער געלט קען מען פארמערן. קאפיטאל קען זיין אקטיוו, ער קען זיך אויס-ברייטערן. די פעיקטיט בילדעריש צו שאַפן, ווענדט זיך אין טאלאנט, און דעם טאלאנט קען מען פארפולקאמען.

מען דארף פארשטייט זיך, אויך לערנען פיזישע איבונגען, דאָס איז זייער א ווערטפולע זאך; עס איז אויך זייער ווערטפול, ווען דער פידלער שפילט נאמעס, אָדער ווען דער וואָס שפילט פיאנאָ פארפולקאמט זיין טעכניק. א. א. וו. אָבער מיט נאמעס אליין וועסטו ניט אויסקומען. א נאמע וועט דורך ניט אויסלערנען פארשטיין וואָס אזוינס עס איז מאַצארט. דאָס לעבן באגרייפט מען שטופנווייז. יאָר נאָך יאָר. ניט אומזיסט האָט גונא געשריבן אין זיינעם א בריוו „ווען איך בין אלט געווען צוואנציק יאָר פלעג איך זאָגן: — איך. ווען מיר איז געוואָרן דרנסיק יאָר פלעג איך זאָגן: — איך און מאַצארט. ווען מיר איז געוואָרן 40 יאָר, פלעג איך שוין זאָגן מאַצארט און איך. און אז מיר איז געוואָרן 50 - 60 יאָר האָב איך שוין געזאָגט: נאָר מאַצארט!“

אט דאָס באגרייפן קומט שטופנווייז. דאָס דארף מען זיך לערנען, דאָס איז ניי-טיק צו דערציען, עס איז נייטיק צו דערציען א פאעטיש געפיל, ווייל דער רעזשיסאָר און דער אקטיאָר דארפן זיין פאָעטן. דעריבער זעט עס אויס מאָדנע וואָס מען דארף איבערהויפט רעדן וועגן דער ראָל אָדער וועגן אַרט פון רעזשיסאָר אין טעאטער.

דער בעריישעס פון רעזשיסאָרישער פונקציע אין טעאטער איז מער אָדער ווייניקער אזא: דער ערשטער רעזשיסאָר איז געווען דער דראמאטורג. נעמט זיינע רעמארקן, דאָס כאַראַקטעריזירן די פערסאָנאַזשן און דאָן דאָס טראַדיציאָנעלע רעכט אין די אלטע טעאטערס: ער פלעגט פארטיילן די ראָלן. דערנאָך האָט זיך אין טעאטער אויסגעקריסטאליזירט אן אָרגאַניזאַציאָנעל אַדמיניסטראַטיווע פונקציע פון רעזשיסאָר. ער איז געווען דער געהילף, דער וואָס לאָזט אַרויס די אַקטיאָרן אַף דער בינע, א. א. וו. אָבער צווישן דעם געשטאַלט וואָס דער אַקטיאָר דאַרף פאַרשמעלן אין דער פּיעסע, — וואָס עס מיינט אַ קריטעריום וועגן דאָס גאַנצע אין דער אויפפירונג — איז דער רעזשיסאָר געוואָרן שטופנווייז אַ פאַררייניקנדיקע בריק.

צום באדויערן דערמאָנט אַ ביסל די לאַגע פון אַקטיאָר און רעזשיסאָר אין

אונדזער טעאטער, די לעגענדע וועגן פילאָזאָף מענדעלסאָן. עס איז געווען אזא גרויסער ייִדישער פילאָזאָף מענדעלסאָן, אַן אויפקלערער, דער גרינדער פון דער מאַסקילישער באַוועגונג. ער איז געווען אזוי מיעס, האַרבאַטע, וואָס ווען מיר זאָלן דאָ וועלן זוכן אַ גלײַכן צווישן אונדז, מיר אַרײַנגערעכנט, וואָלטן מיר נײַט געפונען. איז אַט אײַנמאַל, דער האַרבאַטער קריפּל, דער קוואַסימאָדאָ וואָס איז געווען אַ טיפּער דענקער (וועלכער האָט דערנאָך דעגענערוירט אין אַ פּילקיסטער) געקומען צום שענסטן, פּרעכטיקסטן בערלינער מיידל, צו אַ דײַטשקע. ער איז געקומען און האָט איר געמאַכט אַ פּאַרשלאַג זי זאָל מיט אים כאַסענע האָבן און ער האָט געוואַרט אַז יענע זאָל גײַך אים געבן איר האַנט און האַרץ.

דאָס מיידל האָט פּאַרשטייט זיך אַרומגעכאַפט שרעק און עקל, אָבער דער כאַכעס מענדעלסאָן האָט געזאָגט: איך שטעל זיך פּאַר, אַז דער שײַנדן געפּעקט איינך נײַט, נאָר ווען איר זאָגט וויסן וועמען איר דאַרפּט דאַנקען פאַר אײַער שײַנ־קײַט, וואָלט איר זיך אזוי נײַט געאַקשנט. ווי איינך איז באַוווּסט — האָט ער פּאַר־געזעצט — ווערן די נעשאַמעס, אײדער מען שיקט זיי אַראָפּ אַף דער ערד, גע־שטעקט פאַר גאַטס מישפּעט. און גאָט האָט מיר דערקלערט, דו וועסט זײַן שײַן, גראַציעז, מענלעך, אָבער נאַריש. דערפאַר וועט דײַן ווייב זײַן מיעס, האַרבאַטע, אָבער אויסערגעוויינלעך קלוג. איך האָב דעמאָלט געקניט פאַר גאָט און געזאָגט: איך נעם אַף זיך דעם האַרב און די מיעסקײַט, זאָל נאָר זײַן סײַכל, וועט פאַר מיר זײַן גענוג. זאָל מײַן ווייב זײַן פּרעכטיק. אָפּטמאָל דוכט זיך מיר אַז אזוי בערערך זײַנען פּאַרטיילט די פונקציעס אין טעאטער. דער רעזיסיאָר האָט אַף זיך גענומען דעם האַרב פון דענקען לאַזנדיק פאַרן אַקטיאָר ער זאָל בלייבטשען פון דער בינע אין זײַן גאַנצער נאַקעטקײַט. איך האַלט די דאָזיקע דערשיינונג פאַר נײַט נאַטיר־לעך און פאַר נײַט ריכטיק. דער שווישפּילער דאַרף דענקען, ער דאַרף דערקענען. דערקענטעניש — דאָס איז זײַן באַרוף: דאָס פּאַעטישע געשטאַלט — זײַן סטיכע.

אַן דעם קען נײַט זײַן קײַן שאַפּן.
 צום באַדויערן האָבן אונדזערע אַקטיאָרן זײער גרינג געקראָגן דעם העכשער־וואָס באַפּרײַט זיי פון דענקען און פּאַרשן. אונדזערע אַקטיאָרן באַנוגענען זיך דערמיט וואָס דער טעמבער פון זײער שטיים איז אַ שײַנער, וואָס גאָט זיי געגעבן אַסלען און שײַנע אויגן. אוואַדע זײַנען דאָס אַלץ זײער וויכטיקע זאַכן... נו, אָבער וואָס זאָל איך טאָן, וואָס פאַר אַן אַרט זאָל איך פאַר מיר זוכן אַף דער בינע? (פון זאָל: „און די אויגן?“) וועגן די אויגן רעדט מען מיט אַ מיידל ווען זי איז נײַט קײַן שײַנע, פאַר מיר בלייבט דאָס דענקען.

עס קומט אַפּן זײַנען אַ ייִדישע לעגענדע, וועגן געבורט פון מענטשן, וועגן דעם מיט וואָס דער מענטש קומט אַף דער וועלט. באַ דער מאַמען אין בויד קומט צום מענטש אַ מאַלעך, וואָס לערנט מיט אים אַלץ אין דער וועלט, אַלע לעשוניגעס, די גאַנצע טוירע. אָבער אַ רעגע פאַרן געבורט (אזא שטיינער איז שוין באַ די מאַלאַכיים) נײַט ער דעם מענטשן אַ שנעל פונקט סאַמע אונטער דער נאַז. פון דעם באַקומט זיך צוויי זאַכן: ערשטנס, דאָס גריבעלע אונטער דער נאַז, און צווייטנס דער מענטש פאַרגעסט אַבסאָלוט אַלץ. פון דער רעגע אָן לאָזט זיך אַרויס דער מענטש אין זײַן וואַנדער אײבער דער ערד, זוכנדיק די דערינערונגען וועגן דעם וואָס ער האָט געקענט, זוכנדיק צו באַגרייפן די וועלט, און אַף דעם נײַט ער אָפּ זײַן גאַנץ לעבן. פאַרוואַסזשע דאַרף דער אַקטיאָר זײַן פּרײַ פון אַט די זוכענישן? דערפון קומט

בילדערישן קלאנג, בלויז דעמאָלט, ווען צווישן שוישפילער און רעזשיסאָר עקזיסטירט א פולע כאַווערישע אינפאַרשטענדעניש. אַט האָט מען דאָ גערעדט וועגן טראַדיציעס. ווי אזוי האָט עס סטאַניסלאָוסקי געבראַכן טראַדיציעס, ווי אזוי האָט ער דורכגעפירט די ליניע כלעסטאַקאָוו אין דער אויפפירונג! ער האָט אונטער אים אַרונטערגעלייגט פולשטענדיקע נייע היסטאָרישע באַזעס. ער האָט אים אַרויסגעפירט ניט פון דעם פראַנט, ניט פון דעם פראַק, ניט פון אויסערלעכן גלאַנץ, נאָר פון אַ מיטראַפאָנושקא, אַ נישט דערבאַקענעם, וואָס האָט זיך פאַרוואַנדלט אין אַ כלעסטאַקאָוו. מען דאַרף האָבן אינזינען, אַז קעדיי פונאַנדערצוטרייסען אַ שעפּערישע אַטמאָספּער, פלעגט סטאַניסלאָוסקי ברעכן אַלע שטאַמפּן. אָבער מיט וואָס? מיטן קויעך פון געדאַנק און אַקשאָנעס. איז אַט דעם ניט אינגעשטימטן פאַרשערישן גיטט, אין וועלכן יעדער שטריך איז בילדעריש וואָס מען דאַרף נאָר באַגרייפן, אַט דאָס איינגטלעך, דאַרף מען לערנען באַ די גרויסע רעזשי-מיסטערס: דאָס קענען טרעפן און זיך באַקענען מיט זייער אידעיש בילדערישער וועלט, פונקט ווי עס איז אויך זייער אויפגאַבע אַרויסצורופן, אַפּעלירן צום שויש-פילער ווי צו אַ קוואַל פון אידעישער שעפּערישקייט, און ניט ווי צו אַ אויספירער, ווייל אַן אַקטיאָר אַן אויספירער האָט ניט וואָס צו טאָן אין טעאַטער. אויב ער איז אַ פּאַעט, אַ שעפּער, אַ קוואַל פון עכט אידעישע אינפאַלן, וואָס דעקן אויף די אינערלעכע וועלט פון מענטשן — דעמאָלט האָט איר פאַר זיך אַן עמעסן טרעגער פון קונסט.

אזעלכע זינען זיכער געווען שטשעפקין און מאטשאלאָוו און לענסקי. אזא איז געווען די יערמאָלאָווא. דערוועגן איז באַ מיר קיין שום סאָפּעק ניטאָ. אַ צווייט געביט פון אַרבעט — איז דער איניען רעזשיסאָר און דראַמאַטורג. מיר נעמען אַ סאך מאָל אויף שאַבלאַניש די אַרבעט מיטן רעזשיסאָר. דעם רעזשי-סאָרס אינטערווענין אין דראַמאַטישן ווערק קומט אָפט מאָל פאַר מיט אומגעוואָר-שענע הענט. מען שרײַבט צו זעלבסטשטענדיק גאַנצע סצענעס, און אָפטמאָל שרײַבט מען איבער צוזאַמען מיטן דראַמאַטורג אַפּסנטי די גאַנצע פּיעסע. דאָך איז ניט קיין ריכטיקע און ניט קיין גערעכטע „אַרבעט“ מיטן דראַמאַטורג. דער דראַמאַטורג האָט זײַן אידעישע בילדערישע וועלט. אַז אייגענע! און די אויפגאַבע פון רעזשיסאָר באַשטייט אין צוטרעפן וואָס און וועלכעס פון אַט דער אידעיש בילדערישער וועלט האַרמאָניזירט מיט זײַן וועלט פון געשטאַלטן און אידעיען.

מען דאַרף געפינען קאַנטאַקט. אַט פאַרוואָס עס איז גערעכט א. פּאַפּאָוו(3) ווען ער זאָגט אַז „מילכאַמע און שאַלעם“ דורכגעלייענט דורך דעם זעלבן מענטש אין פאַרשיידענע פּעריאָדן פון זײַן לעבן, ווערט דורך אים אויפגענומען פאַרשידן, ווי אַ ניי ווערק, ווייל אין יעדן באַזונדערן פּעריאָד האָט דער מענטש אַ נייעם אַפּרויפּונג, אַ נייע מעגלעכקייט צו האַרמאָניזירן זײַן וועלט מיט דער וועלט פון אידעיען, געדאַנקען, א. א. וו. פון אזא גרויסן קינסטלער, ווי עס איז ל. נ. טאָלסטאָי. די פּראָבלעם פון געפינען אַ פּיעסע באַשטייט טאַקע אין געפינען אַ דראַמאַטורג מיט אזא סיכטעם פון געדאַנקען און אידעיען, וואָס זאָל זײַן אייגן דעם רעזשיסאָר, דעם אויפפירער. בלויז דעמאָלט איז מעגלעך צו קומען צו אַן אינפאַרשטייונג, נאָר דעמאָלט איז מעגלעך, ווי דער רעכט עס איז צו אַרבעטן מיט אַ דראַמאַטורג.

אָפטמאָל זינען די דורכפאַלן אַן קיין שום באַרעכטיקונג, זיי זינען אַ רעזול-

די מיספארשטענדענישן ווען דער רעזשיסאר „דערלויבט“ אָדער „דערלויבט ניט“ דעם אַקטיאָר. ווען די זאך וואָלט אָבער געווען אין פּלאַן פֿון פּאַרווירקלעכן עכטע אידענשאַע, בילדערישע אויפגאַבעס, דעמאָלט וואָלט ניט געקענט שטיין קיין פּראַגע וועגן „דערלויבן“. ווייל עס דאַרף זײַן אַן איבערצייגונגסגעפיל און דאָרט ווי קיין איבערצייגונג איז ניט פּאַראַן, דאָרט ווי דער רעזשיסאר פּרעגט דעם אַקטיאָר: „עס איז אייך באַקוועם אָדער ניט באַקוועם?“ — דאָרט באַקומט זיך זייער ניט גוט און נעבעכדיק.

זאָלן זיך די באַוויררים אַקטיאָרן ניט באַליידיקן. פּריער פֿון אַלץ האַלט איך זיך אליין ווי אַן אָנגעהעריקער צו דער פּראָפּעסיע. מיין רעזשיסאָרישע דערפאַרונג איז אין זין פֿון אייגענער אַרבעט ניט גאָר קיין גרויסע. מיין דערפאַרונג באַשטייט דעריקער דערין וואָס איך האָב שווישפּילעריש געאַרבעט מיט רעזשיסאָרן און איך האָט קיינמאָל ניט געבעטן מען זאָל מיר באַפּרײַען פֿון דער אָדער יענער מיזאַנסצענע, ווייל איך האָב גערעכנט אַז דאָס וואָלט געווען נידעריקער פֿון מיין קאָוועד. עס איז נייטיק איך זאָל די מיזאַנסצענע אינשליסן אין מיין אידענשאַע בילדערישער וועלט; באַגרייפּנדיק איר בילדערישע באַדײַטונג.

אָט אַזאָ אויפֿן האָב איך געשטעלט די פּראַגע. די אַזוי גערופּענע פּעדאַגאָגישע אַרבעט פֿון רעזשיסאָר מיטן שווישפּילער באַשטייט ניט אין לערנען דעם אַקטיאָר שפּילן. ביכלאַל קען מען ניט לערנען שפּילן. דאָס איז אומזין. מען קען אַ בער אויסלערנען טאַנצן, אָבער אַן אַקטיאָר אויסלערנען שפּילן — דאָס קען מען ניט. אַן אַקטיאָר קען זיך אויסלערנען שפּילן. און מען דאַרף בלויז מיט דעם פּראָדזשעס אָנפירן. דאָס איז דער איקער. דער רעזשיסאָר דאַרף זײַן באַקאַנט ניט נאָר מיט דער פּסיכאָפּיזישער נאַטור פֿון אַקטיאָר, נאָר אויך מיט זײַן אידענשאַע וועלט, מיט דער וועלט פֿון אידענשאַע, בילדער און געשטאַלט, מיט וועלכער ער לעבט. אין אונדזער טעאַטער זאָגן איך נאָך אַ מאָל, איז פּאַרנעקומען, צום באַדויערן, אַ ניט ריכטיקע דיפּערענציאַציע. נאָר צו האָט דער רעזשיסאָר אין אַלגעמיין אַן אָרט אין דער קונסט, ווי אַ קינסטלער? און צו קען מען גאָר שטעלן אַזוי די פּראַגע? פּאַרשטייט זיך, אַז עס האָט קיין זין ניט, ווייל דער בינע־שעמטעך, דער ריטס פֿון ספּעקטאַקל, דער זשאַנער פֿון דער אויפּפירונג ווי אַ גאַנצע, איר בילדערישע וויר־קונגס־קראַפט — דאָס אַלץ געהערט דעם רעזשיסאָר.

די וועלט פֿון שווישפּילער געפינט זיך אין דער וועלט פֿון זײַן בילדערישקייט, אין דער וועלט פֿון דער אָפּגעשלאָסענער מיטשטעלעכער פּערזענלעכקייט. לעבן דיר שטייט אַ מענטש, וואָס איז צוגעדעקט בוכשטעבלעך מיט אַ דינער שיכט הויט. קען זײַן אַז ער איז אַ סוינע, קען זײַן אַ פּרינטי. דאָס פּונאַנדערעפּענען אָט די פּאַרשלאָסענע וועלט — איז די גרויסע אויפגאַבע פֿון דעם שווישפּילער וואָס קען פאַר אים סטייען אַך דוירעס. אָבער עס בלייבט נאָך אַ וועלט, די וועלט פֿון גאַנצן ספּעקטאַקל אין וועלכן עס דאַרף האַרמאָניש זיך לאָזן הערן דאָס געשטאַלט פֿון גענעבענעם אַקטיאָר. דאָס איז די אידענשאַע בילדערישע וועלט פֿון גאַנצן ספּעקטאַקל, זײַן אַטעם, זײַן אַראָמאַט. אָט דאָ — איז די אַרבעט פֿון רעזשיסאָר. און די אַרבעט פֿון רעזשיסאָר מיטן שווישפּילער באַשטייט דערין עס זאָל געשאַפֿן ווערן אַ טיפּערע קעגנזעטיקע אַכטונג צו דער אַרבעט. אָבער דער לערערישער טאַן: „זײַט אַזוי גוט אויסצופירן דאָס וואָס איך זאָגן אייך“, איז ניט קיין רעזשיסאָרישע אַרבעט, ס'איז קוואַטש. מען קען באַם שווישפּילער אַרויסרופֿן אַן עכטן אידענשאַע

טאט דערפון וואָס עס האָבן זיך צוזאַמענגעטראַפן מענטשן, יאָ אָדער ניט פאַר-
שיידענע לויטן באַראַקטער אָבער ניט-האַרמאָנישע לויט דער סיסטעם פון זייערע
געדאַנקען. הערן זיי ניט איינע די צווייטע, נעמען ניט אויף איינער דעם אַנדערן.
דערפון באַקומט זיך וואָס אַ באַדינטנדיקער טייל פון הינטציטיקע פיעסעס פון
אונדזערע דראַמאַטורגן, ווערט ניט אויפגעפירט, אָדער איז ניט געוואָרן ריכטיק
פאַרווירקלעכט אַף דער בינע. ווייל מיר פאַדערן פון דראַמאַטורג אַז אין דער פיעסע
זאָל זײַן אַלץ מיטאַמאָל, עס זאָל זײַן אי אַ סוינע, אי אַ שעדיקער, אי אַ שפּיאָן און
אַן ערלעכער קעמפער, וואָס כאַפט דעם שפּיאָן באַ דער האַנט א. א. ווי איינער
אַ לערער האָט אין זײַנער אַ לעקציע פון גראַמאַטיק דערקלערט וואָס עס איז אַזוינס
אַ פאַרברייטערטער זאַץ און וואָס אַזוינס עס איז אַן אומפערזענלעכער זאַץ. „אַט
לאַמיר נעמען פאַר אַ בױשפּיל“ — האַט ער געזאָגט — „זײַנען אַרײַנגעלאָפן אין
שטוב די קינדער, אײַליק רופן זיי דעם פּאָטער! טאַטע! טאַטע! אונדזערע נעצן
האָבן אַרויסגעשלעפט אַ מעס“. דאָס איז אַ פאַרברייטערטער זאַץ, ווייל דאָ איז
פאַראַן אַ פּאָטער, קינדער, אַ מעס, מיט איין וואָרט אַלץ איז דאָ. און מיטאַמאָל
קומט עפעס אַ פראַנט און זאָגט: ס'טאָגט. וואָס טאָגט, וועמען טאָגט, ווי טאָגט?
עס איז אומבאַוויסט. אַט דאָ איז אַן אומפערזענלעכער זאַץ.

און זייער אַפט פאַדערן מיר אַז אין דער פיעסע זאָלן זײַן אי דער „פּאָטער“,
אי „די קינדער“, אי „דער מעס“, מינענדיק אַז דאָס וועט זײַן אַ פאַרברייטערטער,
אַ פולע פאַרשטעלונג. נאָר די איינזליכיקע, קאָנצענטרירטע לאַקאָנישע שפראַך און
בילד מײַדן מיר אויס.

מען האָט מיר דערציילט, (איך האָב עס ניט געזען) אַז אין די „פּאַלאָואַד-
טשאַנער סענער“ איז אַ געוויינלעכער פּוסטעפּאַסניק, אַ פּויליאַק פאַרוואַנדלט
געוואָרן אין אַן אַפענעם שעדיקער, ווייל אין דער פיעסע האָט געפעלט אַ „מעס“.
מען טאָר זיך אַזוי ניט באַציען צו אַ ווערק פון דראַמאַטורג. די אַרבעט איז אַ
קאָלאַסאַלע. צווישן דעם דראַמאַטורג און דעם שווישפּילער דאַרף שטײן דער, וואָס
זעט דעם גרונט-מאַטעריאַל, דער וואָס קען געפינען דעם שליסל אַריבערצופירן די
אויפפירונג פון אַ דראַמאַטורגישער בילדערישקייט אין אַ סצענישער. מיר דאַכט
זיך אַז די אַלע שעפּערישע פּראָבלעמען דאַרפן געשטעלט ווערן אין הויפּטרוינקל.
מיר דאַכט, אַז באַ אונדזער גאַנצער, טיפּסטער אַכטונג צו דער אויסנעמלעכער
העלסטער דערשיינונג אַף דעם קונסט-געביט — צום „מכאַט“ — דאַרף מען זיך
באַ אים לערנען מיט אַזאַ פאַרויכטיקייט, ווי בעיים מיר רירן זיך צו צו קוואַרץ.
מען קען זיך אָפּבריען. אויב מיר וועלן באַקומען ניט די דאָזע, קען זיך באַקומען
אַ ברייוונג אין דער פאַרעם פון סכעמאַטיום, אין דער פאַרעם פון שטאַמפּ. די
זאָך איז, וואָס איינע פון די געפערלעכסטע קרענק פאַר שווישפּילער איז דער
שטאַמפּ, קעגן וועלכן סטאַניסלאָווסקי האָט שטאַרק געקעמפט. און איך האָב מירע
אַז מען האָט גענומען אַט דעם לעבעדיקן צאַפּלדיקן גלויבן פון דעם זייער גרויסן
קינסטלער און מען האָט עס פאַרוואַנדלט אין אַ דאַגמע, אין אַ סכעמע.

שטאַמפּ — דאָס איז אַקטיאָרישער סקלעראַז, פּרזיציוטיקע עלטער. באַ פאַר-
שטאַמפּירטע אַקטיאָרן ליגט אַלץ פאַרטיק אין קעשענע — דאָס איז קרענקלעך.
דאָס איינציקע וואָס קען באַלויבטן און אָפּפרישן די קונסט, דאָס איינציקע וואָס
קען אַנצינדן אַן עכטן פּייער, וועגן וועלכן מען האָט דאָ גערעדט — דאָס איז אַן
עכטע שטײעבונג צו דערקענטעניש, צו פאַרוואַנדלען די קונסט אין אַ קאַמפּ-
פּאַס.

געווער פאר מענטשלעכן גליק, פאר דער באפרייונג פון מענטש, פאר דאָס באַ-
הערשן די וועלט דורכן מענטש. דאָס איז דאָס וואָס עס לערנט אונדז די פארטיי.
נאָר קיין געווער פון אידעישן קאמף וועט די קונסט ניט מאכן, אויב מיר וועלן
בלויז פובליציסטיש באַטראַכטן און אנאַליזירן דערשיינונגען. קונסט קאָן ווערן
א קאמפּס־געווער בלויז דעמאָלט ווען עס פארמאָגט איר פונדאַמענטאַלע קוואַלי-
טעט — די קוואַליטעט פון בילדערישער באַווירקונג.
די איינהיטלעכקייט, די מאַנאָליטישקייט אין טעאַטער וועט דערגרייכט ווערן
דאָן ווען עס וועט דערגרייכט ווערן די האַרמאָניע פון אידיען, די איינהיטלעכקייט
פון אידיען, ווען מען וועט אויפהערן זיך באַגרענעצן, בלויז מיט מעטאָדאָלאָגישע
מעטאָדן, וועלכע טריקענען אָפּט אויס און פארשטאַמפעווען דעם אַקטיאָר.

שלוס-ווארט

איך שפיר זיך אביסל אומעטיק. איך האב דאס דאזיקע געפיל אט פארוואס: אויב פון מיין רעפערט האבן מענטשן פאריינגט בלויז די לעגענדעס, דאן איז עס טרויעריק. (שטימען פון די ערטער: „ניט ריכטיק, ניט ריכטיק“) דעריבער האב איך באשלאסן צו מאכן א סאך צו די לעגענדעס. איך האב באשלאסן קוידעמקאל צו מאכן א סאך צו דער לעגענדע וועגן מיין „מכאט-פרעסערי“.

אין שניכעס מיט מיין רעפערט זינען ארויסגעטראגן אייניקע כאוויירים, דערביי צו איין גרופע וועלכע האט אינטערווענירט, געהערן מינע שארפטע אפאגענטן — די כאוויירים ליטווינאוו און באבאטשקין. די צווייטע גרופע אפאגענטן דאס זינען די כאוויירים סוסקעוויטש און סודאקאוו. איך האב געטראכט: אויב דער כ' ליטווינאוו איז ווירקלעך אן אנהענגער פון דער סיסטעם, איז די סיסטעם אין דער גרעסטער געפאר. איך בין זיכער אז ווען איך וואלט געווען אפן ארט פון די שעפער, וואס האבן באשאפן אט די ווינדערלעכע אויספארשונג פון דער נאטור, פון שוישפילערישער מיסטערשאפט, וואלט איך אויך אויסגערופן: „באפרייט אונדו פון אט די פריינט — פון אונדזערע קריטיקער, וועלן מיר זיך שוין אליין ראטעווען“. פארוואס רעד איך אזוי? איך האב זיך דערמאנט אבראז-צאווס געשיכטע, ווי אין א געוויסן ארט האט א רעזיסאנץ רעפעטירט דעם „געדאנצערטן צוג“, און דער רעזיסאנץ האט אויפגעהאנגען אזא ארבעטספלאן: דעם 25-סטן — לאגישע לייענונג, דעם 26-סטן דורכויסיקע אקציע, דעם 27-סטן פראגעמענטן. אט אין וואס סטאניסלאווסקיס בוך ווערט פארוואנדלט אין דער ווירקלעכקייט. איר פארשטייט דאך אליין אז עס ווערט פארוואנדלט אין זיין קעגן-זאץ. ליטווינאוו האט דא אויפגעדעקט די אלע קוואליטעטן פון א ווילנארוואטאר. פון דער שלעכט פארשטאנענער סיסטעם. וואס טוט ליטווינאוו פון שטאנדפונקט פון דער רעזיסאנצישער אויפגאבע באס אינשטעלן קירצונגען, באס שניידן געוויסע פראצעדעס? ער האט דא ציטירט איין פראצע פון מיין ארטיקל: „פון וואס הייבט זיך אן דער פלי פון א פויגל“: ווען „דער קעניג פון סטאניסלאווסקיס סיסטעם האט זיך ארויסגעוויזן צו זיין נאקעט“. איך האב אָנגעשריבן: „קאָנסטאַנטין סערגיעוויטש סטאַניסלאַווסקי, וועלכער ברענגט ווינדערלעך ארויס זיין סיסטעם מינדלעך, האט די באזעס פון זיין טעאטער-שיסע ארויסגעבראכט אין זיין בוך — „די ארבעט פון שוישפילער איבער זיך“ אין א פארעם וואס איז עפשער צו נאווו און צו דירעקט. אין דעם בוך האט דער קעניג פון סטאניסלאווסקיס סיסטעם זיך ארויס-געוויזן צו זיין נאקעט“. פון דעם אפואץ האט ליטווינאוו געבראכט א באזונדערע פראצע, אפגעריסן פון דעם לעבעדיקן לייב פון געדאנק. זעט איר שוין אה וואס פאר אן אויפן מען קען א קריטיק איבער א בוך פארטריבלען! און סטאניסלאווסקי האט א ווינדערלעך ערשט בוך לויט וועלכן מען קען זיך אויסגעצייכנט לערנען ווי

מען דארף אָנגעשטרענגט, מיט ליב און לעבן, אַקשאַנעסדיק שטרעבן צו אַן אַנד-
 געצייכנטן ציל, ניט מויכל זײַענדיק זיך גאַרניט. ליטווינאָוו האָט זיך נאָך אָפּגע-
 שטעלט אָפּ אונטער-טעקסט. וויבאַלד איך האָב געזאָגט „קוואַרץ“ — הייסט עס
 אַז דער אונטער-טעקסט מיינט קינסטלעכע זון. מיט אַזאַ פאַרשטיין אונטער-טעקסט
 טוט דער רעזשיסאָר ליטווינאָוו נאָר אַ קנאַפּע טויזעט דער סיסטעם. דאָן וועגן
 זייגער. וויבאַלד איך האָב געזאָגט — פּונאַנדערנעמען איז גרינג, אָבער שווער איז
 דאָס אויפשטעלן, הייסט עס, לויט זײַן מיינונג, אַז איך האַלט, אַז סטאַניסלאָוסקיס
 סיסטעם לערנט ניט ווי אזוי מען דאַרף צונויפשטעלן זייגערס. איך האַלט אַז דאָס
 איז פאַרדרייט און ניט ריכטיק. איך וואָלט געזאָגט, כאַווער ליטווינאָוו, אַז באַ איך
 שטייט דער זייגער. עפּשער זענט איר פּעק אַמאָל צו זאָגן אַן עמעס. אויך אַ שטיי-
 ענדיקער זייגער ווײַזט צוויי מאָל אין מעסלעס ריכטיק די צײַט, נאָר מיינט ניט אַז
 דאָס איז אַ גוטער זייגער. ווי אַ סאַכאַקל פּון זײַן וואָרט האָט ליטווינאָוו געזאָגט
 אזוי: „נוואַלד! מען רעווידירט סטאַניסלאָוסקיס סיסטעם!“ ניין, דאָס איז ניט
 קײַן רעוויזיע, נאָר אַ קריטישע פאַרייגענונג. איך וויל אַז די כאַוויירים זאָגן באַ-
 נעמען דעם אונטערשייד צווישן אַ דאַנמאַטישן און אַ קריטישן פאַרייגענען די
 סיסטעם. פאַרוואָס טאָר מען ניט קריטיש פאַרייגענען די געניאַלע, לויט דער קראַפט
 און ציל-געווענדקײַט פּון געדאַנק, סיסטעם פּון סטאַניסלאָוסקין וואָס איז געווען
 דער ערשטער אויסגעצייכנטער פּרוּוו צו שאַפּן אַ באַשטימטע לערע וועגן אַקטיאָ-
 רישן שפּילן? מען קען עס און מען דאַרף! אין דעם בוך „די אַרבעט פּון שווישפּי-
 לער איבער זיך“ איז פאַראַן אַ פּרעכטיקער קאַפיטל וועגן „דער פאַרשטעלונגס-
 קראַפט“. צום באַדויערן איז עס דער איינציקער קאַפיטל וועגן אַט דעם שעפּערישן
 געביט. איך האָב ניט געזאָגט אַז מען דאַרף ניט קײַן אַנאַליז. דאָס איז ניט ריכטיק.
 איך האָב געפאַדערט אומבאַדינגט צוצוגעבן צום אַנאַליז די פּירנדיקע קראַפט פּון
 אידיען. איך האָב אין מײַן רעפּעראַט געזאָגט אַז אַן אַן אידיי איז ניטאָ קײַן קונסט,
 אָן אַ פּירנדיקער אידיי עקזיסטירט ניט קײַן געשטאַלט. נעמט אין אַכט, כאַווער
 ליטווינאָוו, אַז איך האָב גראַדע גערעדט וועגן דער אידיי, וועגן פּירנדיקן געדאַנק.
 אַר דעם האָב איך געדריקט, דאָס האָב איך אונטערגעשטראַכן. איך וועל אײַך
 דערמאַנען דעם אויסגעצייכנטן עפּיזאָד מיטן קינדער-וועגעלע און דעם קאַנאַריקל,
 וועלכען עס דערציילט סטאַניסלאָוסקי. ער איז געזעסן אַר אַ בלוואַר, פאַרביי איז
 דורכגעגאַנגען אַן אַלטע פּרוי מיט אַ קינדער-וועגעלע אין וועלכען עס איז געווען אַ
 שטינגל מיט אַ קאַנאַריקל. מען קען פאַרשיידן טראַכטן וועגן דעם פאַל. מען קען
 עס דערקלערן זייער פאַשעט. עס האַנדלט זיך וועגן ווײַן-שעטער. די אַלטיטישקע
 איז אַריבערגעפאַרן אַר אַ נײַער דירע. זי האָט אַלץ אַריבערגעפירט, געבליבן איז נאָר
 דאָס וועגעלע, דאָס קאַנאַריקל. קאַנסטאַנטין סערגיעוויטש האָט אָבער ניט געוואָלט
 דערויף זיך אָפּשטעלן. דאָס איז פּלאַך און ער האָט זיך אַר אַ ווײַל פאַרגעשטעלט:
 און עפּשער איז די אַלטע אינגאַנצן איינזאַם? עפּשער האָט זי ניט קיינעם, קײַן
 לעבעדיקן נעפעש, בלווי אַט דאָס קאַנאַריקל אַרום וועלכען זי גייט אום, אַ דאַנק
 איר פאַרשטעלונגס-קראַפט, ווי אַרום אַ נאַענטן היימישן וועזן? נאָר דאָס איז דאָך
 שוין אַן אַרבעט פּון אַנאַליטישן כאַראַקטער. אַנווײַזן וואָס איז דאָס איקערדיקסטע
 אינעם לעבן פּון מענטש. אַזאַ אַרבעט פאַרמאָגט אַ דערקענטעניש-קראַפט, זי דעקט
 אויף די אינערלעכע וועלט פּון דעם מענטשן. איז אַט דאָס דאַרף מען אונטערשטריכן.
 אַלץ הענגט אָפּ פּון דעם אויפן ווי אזוי מען זאָל דירזשירן די פאַרטיטור פּון דעם

דאָזיקן בוך, וועלכע מעלאָדעס אויסטוילן אַף אַ גרעסערן אויפן. פאַרשטייט זיך, אַז מען קען אויך די סיסטעם דאָגמאטיש פאַרטריקענען.

איך געדענק אַ דיסקוסיע מיט מיין אייגענעם טאַטן. מיין טאַטע איז געווען זייער אַ קלוגער מענטש, אַ שטאַרק באַהאוונטער אין טאַלמוד. איינמאָל דיסקור-טירנדיק מיט מיר, גיט ער אַ זאָג: איך פאַרשטיי דיך ניט. דאָס לעבן איז ווי אַן אַלעפּבייס. לאָמיר זאָגן, איך בין דעם אַלעפּבייס אַדורך ביזן לאַמעד. איז הייב אָן פון מעם און דערגיין ביזן סאָף. און דו זוכסט שטענדיק ווידער אָנצוהויבן פון אַלעף. אזוי איז עס, יעדער פון אונדז דאַרף אָט דעם אַלעפּבייס אָנהייבן פון אַלעף.

דער כ' באַכאַטשקין האָט מיר געזאָגט: וואָס קענט איר פאַרלייגן אַנשטאַט אָט דער סיסטעם? צי קען איר, מיכאַעלס, זיך קעגנשטעלן סטאַניסלאָוסקי? ניין, אזוי נאַריש בין איך ניט, איך זאָל ניט פאַרשטיין דעם ווערט און די באַד-דיטונג פון דער סיסטעם, איך זאָל ניט פאַרערן סטאַניסלאָוסקיס גרויסן זשעני. אָבער אין דער זעלבער צייט צווייפּל איך ניט, אַז יעדער אַקטיאָר, יעדער רעזשי-סאָר, דאַרף האָבן זײַן אייגענע סיסטעם אַף דער באַזע פון סטאַניסלאָוסקיס אויפטן, אַפּהענגיק פון דער אייגענער פּערזענלעכקייט, פון דער אייגענער צילגעווענדקייט.

אין דעם זעלבן זין — אין דעם זין פון אַ באַשטימטן קאָרענירן, מאָדיפּיצירן, באַרעכערן, ווייטערדיקן אַנטוויקלען דאָס וואָס איז שוין פאַראַן, האָב איך גערעדט וועגן דאָס בילדערישע.

אַ פּסיכאָלאָגישער אַנאַליז אָן אַ פירנדיקער, בילדעריש אויסגעדריקטער אידיי — שטעלט מיט זיך גאַרניט פאַר.

איך וועל איך דאָ ברענגען אַ בנישפּיל און מיט דעם בנישפּיל באַווויזן, וואָס עס איז אזוינס אַ פירנדיקע אידיי — און וואָס עס באַקומט זיך, ווען מיר פאַר-געסן וועגן אָט דער פירנדיקער אידיי און מיר בלייבן הענגען אַף איינצלע היינט, קלייניקייטן.

פאַראַן אַן אויסגעצייכנטער שווישפּילער מיט אַ גרויסן געשמאַק און מיט דער פּעקניט צו שטיין פאַרן צושויער און אים פאַרבאַפן. אַ שווישפּילער מיט אַ גרויסער אינערלעכער דערפאַרונג, — איך מיין דאָ דעם שווישפּילער וואָס שפּילט די ראָל פון איוואַן פּאַזוכין אין „דעם טויט פון פּאַזוכין“ — דער שווישפּילער טשעבאַן. איך האָב אים געזען אין אויסגעצייכנטע ראָלן. מען זאָל אַ ראָל זיך פאַרשטעלן ווי אַ פעלד, וואָס איז עלעקטריש אָנגעלאָרן. זיינען אַף אזאַ פעלד פאַראַן פונקטן פון הויכער שפּאַנונג.

איז אָט ווען דעם קראַנקן פּאַזוכין, בעיים ער זיצט אין שטול, ווערט מיט-אַמאָל קלאָר און ער דערזעט, אַז אַרום אים שטייען מענטשן וואָס וואַרטן גיריק אַף זײַן טויט, ווען ער דערזעט אָט דעם אָפּגרונט פון דער אַליץ פּרעסנדיקער ליידן-שאַפט צו געלט; ער זעט מענטשן וואָס זיינען באַרניט אים אַראַפּצושטויסן אין קיווער אַרען און צווישן זיי געפינט זיך די פרוי וועלכע ער האָט ליב געהאַט, דעמאָלט רופט ער אויס: „וואָס שטייט איר איבער מיין נעשאַמע, זאָל איך זיך אויסקויפן פון אייך, צי וואָס?“ דאָס איז אַ שוידערלעך טראַגישער מאַמענט אין אָט דער סאַטירישער פּיעסע, און וואָס טראַגישער דער מאַמענט לאָזט זיך הערן, אַליץ סאַטירישער באַקומט זיך די גאַנצע פּיעסע. אָט דאָס איז אַ הויכפונקט!

ווען דער שווישפּילער זאָל דאָ גיין בלוין מיטן וועג פון אירדיענלאָזן, פּסיכאָ-לאָגיש-שטייגערדישן אַנאַליז, וועט דער איינדרוק פאַרלאָרן גיין אינגאַנצן. שטעלט

זיך פאַר: דער קראַנקער פּאַזוכין, פאַרן טויט, די ווערטער רעדט ער קוים אַרויס, די הענט זינען פאַרנגליווערט, און אַט אין דער פּאַזיזיע דאַרף מען זאָגן: „וואָס שטייט איר איבער מיין נעשאַממע, זאָל איר זיך אויסקויפן פון אַינך צי וואָס?“

אין „אַטעלאַ“ איז פאַראַן אַ קליין טיכעלע, יענס טיכעלע פאַר וועלכן עס צינדן זיך אָן די קליידנשאַפּטן, וואָס שטעלט מיט זיך פאַר אַ פּרוביר־שטיין אַף אויסצור־פרוּוון דעם עמעס, האָט אַ געוואַלדיקע ביגדערישע קראַפט. נאָר דאָס איז דאָך ניט מער ווי אַ טיכעלע, אין דעם איז דאָך ניט פאַראַן קיין שום ווערטפּולס. דאָס איז די קליינע וועלט, די וועלט פון די קליינע זאַכן. אָבער שעקספּיר האָט אוועקגעלייגט דאָס קליינע טיכעלע אַף דעם גרויסן שטיאַך פון מענטשלעכע קליידנשאַפּטן. ער, שעקספּיר, האָט געקענט שפּילן גלויבצייטיק — ווי אַף אַ פּיאַנאָ — מיט ביידע הענט. אַף דער קליינער וועלט, אַף דאָס קאָנקרעטסטע פון דאָס קאָנקרעטע און אַף דער גרויסער וועלט, אַף דער וועלט פון אומגעהייערע געזעצמעסיקייטן, וווּ די קראַפט פון פאַרלאַגעמיינערונג, די קראַפט פון ביגדערישקייט איז קאָלאַסאַל. די קליינע וועלט און די גרויסע — איינצייטיק. און דאָס איבערפּלעכטן זיך פון אַט די צוויי וועלטן גיט, באַ דעם געניאַלן דראַמאַטורג, אויסגעצייכנטע רעזולטאַטן.

אַן אומגעהייערע בילדערישע קראַפט לאָזט זיך פּילן אין יעדן גרויסן דראַמאַ־טישן ווערק. ווען נאָראַ ענטפערט אַף דער פּראַגע: „וואָס טוטסטו?“ — „איר טו אויס דעם מאַסקאַראַדיקאַסטיום“ — איז עס קאָנקרעט עמעסדיק, זי בייט איר אָנטאָן, נאָר אין דער זעלבער צייט האָט עס אויך גרויסע פאַרלאַגעמיינערונגס־קראַפט. זי רייסט פון זיך אַראָפּ דעם מאַסקאַראַדיקאַנטאָן, זי וויל מער ניט טראָגן קיין מאַסקאַראַדיקלייד. איר זעט דאָ גלויבצייטיק די שפּיל פון דער קליינער וועלט און פון דער גרויסער וועלט, אין דעם איבערפּלעכט פון אַט די צוויי קויכעס באַ־קומט איר אַ בילדערישן עפעקט.

אַ בילד איז ניט קיין איינפאַכע אַנאַלאָגיע, נאָר אַ קאָמפּליצירטע און טיפע קאַטעגאָריע פון דענקען.

איר וועל זיך צורירן צו אַ צווייטן מאָמענט, אויך אַן אויסערגעוויינלעך וויכ־טיקן. עס איז פאַראַן אַ גוירל פון העלד, זיין דראַמאַטורגישער גוירל. דער מעכאַ־בער איז דער שעפּער פון אַט דעם גוירל, ער קלייבט אים אויס, ער קלייבט אָפּ באַשטימטע סיטואַציעס, ער זאָגט זיך אָפּ פון אַנדערע. שעקספּיר שטעלט אויך האַמלעטן פאַר אַ נאַנצער ריז פאַקטן. שעקספּיר פירט צונויף האַמלעטן מיט די קאָמעדיאַנטן קעדיי דורך זיי צו וויסן צו געבן דעם עמעס דעם קעניג קלאַודיוס. שעקספּיר קלייבט עס אויס די סיטואַציעס. דעם גוירל פאַרשטיי איר, ווי אַ קייט פון דראַמאַטורגישע מאָמענטן. פאַרוואָס קלייבט אויס שעקספּיר די און ניט יענע מאָמענטן? ווייל ער אַרבעט אין העסקעם מיט אַן אידי, און ווען איר וואָלט געווען אַ מאַטעמאַטיקער, וואָלט איר געזאָגט: דאָס בילדערישע באַ האַמלעטן איז די אידי געטאַפּלט אַף זיין דראַמאַטורגישן גוירל. יעדנפאַלס איז דאָס זוכן דאָס בילד־דערישע אומבאַדינגט נייטיק.

איר האַלט, אַז אַט די שאַפּונגס־מאָמענטן זינען ווייניק פונאַנדערגעאַרבעט. דאָס איז אויך נויטיגע סטאַניסלאַווסקין, וואָס שאַיעד דער שעפּערישקייט וועלכע געפינט זיך אַף דער שוועל פון אונטערבאַוויסזיין. פאַרופן זיך בלוין אַפן אונטער־באַוויסזיין איז, דוכט זיך מיר, ניט גענוג. איר וויל דאָ ברענגען אַ פאַר ביישפּילן פון מיין פּראַקטיק. באַם זוכן דאָס בילדערישע איז דער מענטש אינאַנצן אַסטיוו,

מען קען ניט אויסשליסן דעם מענטשנס קערפער. דאָ האָט דוכט זיך דער כאַווער פאדאָראָוו זיך געקלאָגט, וואָס מען האָט זיך אָנגעהויבן צו פאַרנעמען מיט פּאַנ-טאַמימע. איך ווייס ניט ווי מען רופט עס, נאָר עס איז פאַראַן אַ לעבן פון הענט, פיס, קאָפּ, קערפער פון דעם גאַנצן מענטשן. אַלץ דאַרף קוואַליק שטראַמען אין דער אַרבעט, דער גאַנצער קאָמפּלעקס פון מענטשלעכע געפילן. די האַנט, דער זשעסט, האָבן דאָך אַן אומגעהייערע באַדנימונג.

אויב מיר זאָלן זיך לאָזן אַפּן וועג פון אָבסערווירן, קענען מיר אָפט לויט איין שטריך דעפינירן די פּראָפּעסיע פון אַ מענטשן. איר האָט מיסטאַמע באַמערקט די ספּעציפישע באַוועגונג פון אַקסל און קאָפּ באַם פידלער. אַ קורצזיכטיקער וועט פריער אייך קוקן אַף דער האַנט איידער ער וועט אייך דערלאַנגען זיינע, קעדיי ער זאָל מיט זיין האַנט ניט טרעפּן אָן אַ זייט. דאָס איז זייער אַ וויכטיקע זאַך. ווען מען פאַרניט אַ שילדער די אויפגאַבע ער זאָל זיך דורכגיין ווי אַ בלינדער, שפּרינגט ער גראַדליניק, גראַב. אָבער אַ בלינדער גייט ניט אַזוי, באַ אים איז אַזוי אַלץ אָרגאַניזירט אַז די ריע ווערט פאַרביטן דורך דעם געהער, דורכן טאַפּן. דערי-בער קוקן באַ אים די אויגן אָן אַ זייט, ער גייט לויט די אויערן און שמיכלט אַ ביסל, זיינל די ריע איז באַ אים געווענדט אין זיך. ווען ער קלאַפט מיט זיין שטעקן, הערט ער זיך צו — עס פירן אים די אויערן און ניט די אויגן.

מען קען ברענגען טויזנטער אַזעלכע ביישפּילן, אַף צו דערווייזן וואָס עס מיינט דאָס לעבן פון קערפער. מען טאר זיך ניט באַציען נאַכלעסיק צו דער דאָזיקער דערשיינונג. אין דעם ליגט אַן אויסערגעוויינלעכע בילדערישע אויסדרוקס-קראַפט. אַט וואָס מען דאַרף נעמען אין אַכט, מיט וואָס מען דאַרף זיך רעכענען. אַף דעם ווערט באַ אונדז ניט אָפּגעגעבן גענוג אויפּמערקזאַמקייט, און מיר זיינען איידעם, ווי אַפּן געביט פון שווישפּילערס פּלאַסטישער קולטור זיינען מיר צוריקגעשטאַנען. אַלץ איז באַ אונדז קאַנצענטרירט אַפּן פּסיכאָלאָגישן אַנאַליז.

און ווען סטאַניסלאָווסקיס אויסגעצייכנט בוך „די אַרבעט פון שווישפּילער איבער זיך“ פאַלט אַריין אין די האַרטע, שרעקלעכע הענט פון אויסגעטריקומע דאָגמאַטיקער, ווערט עס דאָן ניט קיין קראַפט וואָס שטויסט פאַרויס, נאָר עס פאַר-וואַנדלט זיך אין אַ טאַרמאַז. וועגן דעם האָב איך געשריבן, וועגן דעם האָב איך גערעדט. צום דאָזיקן בוך דאַרף מען אומבאַדינגט זיך באַציען מיט גרויס פאַרויכ-טיקייט, אַף ניט צו פאַרקריפּלען די ווונדערלעכע עמעסן, וואָס ווערן דאַרט אויס-געלייגט, אָן באַשטימטע קאַרעקטיוון טאַר מען זיך ניט באַנוצן מיט דעם בוך. אַט איז פאַר מיר, צ. ב. דאָס געשטאַלט טעווע דער מילכיקער. אַן אַלטער ייִד וואָס האָט ליב זיך אַ וויצל צו טאַן פונקט ווי מיר איז געווען געפּעלן צו וויצלען זיך אין דעם ערשטן טייל פון מיין וואָרט.

טעווע דער מילכיקער ברענגט צו יעדן וואָרט אַ פּאַסעק פונקט ווי איך (ניט מער וואָס ער ציטירט די טוירע און איך לעגענדעס), אָבער די פּסוקים טייטשט ער אַף זיין שטייגער. ער איז ווייט פון זיין געלערנט אין טוירע און נאָך ווייניקער באַהאָונט אין געמאַרע. קעדיי פאַר אייך קלאָר צו מאַכן וועל איך ברענגען אַ ביישפּיל. עס איז פאַראַן אַזאַ טפּילע „הייל אונדז אויס גאַט“. ווי אַזוי זעצט איבער טעווע אַט די טפּילע אַף זיין שפּראַך? „שיק אונדז צו די רעפּע, די מאַקע האָבן מיר שוין אַליין“. ווי איר זעט פון אייניקע אַרויסטרעטונגען האָבן מיר שוין די מאַקע. פרעגט זיך, ווי אַזוי זאָל מען שפּילן אַט דעם מאַדנעם מענטש וואָס שיט מיט אַזעלכע פּסוקים, נאָר וואָס לעבט איבער אַ גרויסע טראַגעדיע?

איר קענט זיך אוועקלאזן אפן וועג פון אנאליז, פון דערקלערונג — דערקלער-
רונג וועגן ווייזשעטעך פאר דער אלטימסקער מיט איר קאנאריקל. איר וועט אָבער
אזוי אָנווערן דאָס געשטאַלט? און טעווע דער מילכיקער ווענדט זיך אָפט צום הימל
און שטעלט אַ פראגע אין אזא בילדערישער פאַרעם, אין וועלכער נאָר דאָס פּאַלק קען
אזוי בילדעריש רעדן וועגן זיין גוירל.

שטעלט ער זיך ווי צו אַ טפילע און זאָגט אזוי: „וואַקסט זיך אַ בוים אַ
דעמב אין וואַלד, קומט צוויי אַ נעפעש מיט אַ האַק און נעמט אָפּ אַ צווייג און
נאָך אַ צווייג. וואָס איז דער בוים אָן די צווייגן, מ'שטיינט געזאָגט? נעם שוין
בעסער צו, בען אָדאָס, און האַק אונטער דעם בוים אינגאַנצן — און אַן עק
לאָז דאָס האָבן“.

אָט אזוי דעקט אויף אין פאַרצווייפּלונג זיין טראַגעדיע דער מענטש וואָס
רעדט שטענדיק מיט שפּריכווערטער און מעשאַלים. ווי אזוי דאַרף מען אים
שפּילן? בלוז מיט דער הילף פון פּסיכאָלאָגישן אַנאַליז? אָבער אזוי וועט איר
ניט אויסגעפּינען ווי אזוי קומען אים אין מויל אָט די בילדער, געשטאַלטן,
אָט די מעשאַלים. אין שאַלעם אלייכעמס „טעווע דער מילכיקער“ ארבעט אין
מענטש אַר אַ גאַנץ פּאַלק. דאָ איז אַן אַרומגעענדיקע פּסיכיק פון מענטשן,
דאָ איז געשיכטע און זי באַקומט אַ בילדערישע קראַפט.

מען דאַרף אַנטפלעקן ניט נאָר די סאַמע קאָנקרעטסטע פון די קאָנקרעטסטע
וועלטן, די קליינע וועלט וואָס שטעקט אין דער פּסיכיק פון איינצלענע מענטש,
נאָר מען דאַרף אויך אַנטפלעקן דעם סאַציאַלן גוירל פון מענטשן. אָט אין וואָס
עס באַשטייט דער הויפטצייל. דאָס איז אַפּילע ניט קיין קאַרעקטיוו צו דער סיסטעם,
ווייל סטאַניסלאָוסקי אליין האָט אַרויסגעזאָגט אַזעלכע געדאַנקען. צום באַדויערן
נעמט מען באַ אים איבער דאָס אַנאַליטישע, דורכלאָזנדיק, ניט דערגייענדיק צו
דעם גרויסן סינטעטישן געדאַנק, וואָס איז געווען אזוי אייגן דעם געניאַלן קינסט-
לער. אָט וואָס איך וויל „דעריקער“ דאָ זאָגן. מיר לייגן אַריין אין דער אַרבעט
אַלץ: צאַפּלדיקע הענט, ברענענדיקע אויגן, טעמפּעראַמענט, ליינשאַפט, די פּרייד
פון דערקענטעניש — דורך קונסט.

אין אונדזערע שולן דאַרף זיין אַ קעגנשטאַנד צו דערלערנען קונסט פון
שטאַנדפונקט פון בילדערישן צוגאַנג. מיר וואַלט זיך געזאָלט אַז דער שילער אָדער
סטודענט, ווען ער ענטפּערט וועגן ליטעראַטור זאַל קענען דערקלערן פאַרוואָס אין
טורגעניעווס „רוואַריאַנסקאָיע גניעודאָ“ („פּריזישע נעסט“) פיגורירט באַ דער זייט
פון ליזא דער מוזיקער לעם און אין „נאַקאָנוויע“ („אַר דער שוועל“) פיגורירט
באַ דער זייט פון יעלענא דער סקולפּטאָר שובין. איז פאַראַן עפעס אזוינס וואס
צווינגט אַרויף די דאָזיקע באַגלייטער אָדער ניין?

איך וויל אַז דער צוקונפטיקער שוישפּילער זאָל געדענקען: דער ערשטער
מאַמענט פון שעפּערישן צורירן זיך צו אַ דאָל איז דאָס אויפשטעלן אַ רושטע-
וואַניע. ער, דאָס צוקונפטיקע געשטאַלט דאַרף אַרומגענומען ווערן מיט אַ רושטאַ-
וואַניע פון אַסאָיאַציעס און פאַרגלייכונגען.

ווען איך האָב זיך באַגעגנט מיט לירן — איינע פון די גרויסע צאַפּלדיקע
באַגעגענישן אין מיין לעבן — איז באַ מיר געווען אויפגעשטעלט אַ גרויסע צאָל
לייטערס אַרום דעם געשטאַלט. ליר און דער „נאָווי“. ליר און אַנדערסאָנס „דעם
קעניגס נייע קלייד“, אַ גאַנצע רושטאַוואַניע פון אַסאָיאַציעס אָן וועלכע איך

וואָלט ניט געקענט אַרויפקלעטערן אַף דער הייך פון דעם געשטאַלט. אָט די רושטאָוואַניע פון אַסאַסיאַציעס, אָט די קאַנוועס פון בילדערשישקייט דאַרפן פריער פון אַלץ אַרבעטן, אויב דאָס איז ניטאָ מוזן אויפקומען אַזעלכע פראַגעס וואָס דער שוישפילער פּרעגט אָפּט דעם רעזשיסאָר: „פון וועלכן צימער בין איך אַרויס, אַף אַרטיצנאָגיי אין אָט דעם צימער?" דאָס זיינען וויכטיקע זאַכן אָבער ניט די וואָס דעצידירן.

פאַרוואָס וויל מען באַ אונדז דאַווקע אַלץ שערן אונטער איין קעמל? יעדער מענטש וואָס האָט הינטער זיך אַ פּערציק-פּופציק יאָר לעבן, אַ צוואַנציק-דרייסיק יאָר אַרבעט, האָט אַ רעכט אַליין זיך צו דערגרונטעווען, באַנוצנדיק זיך מיט אַלץ אין דער וועלט, וואָס ער האָט אָנגעזאַמלט אין זײַן לערע און לעבן, און גלויב-צייטיק פּונאַנדערוויקלען די געשטאַלטן מיט זײַנע אייגענע הענט. קען מען דען אָפּערירן מיט גרייטע פאַרמען, מיט גרייטע זאַכן ניט אינשליסנדיק זיי אין דעם אָרגאַנישן טאַך פון דאָס געזעענע? פאַרוואָס האָבן טאַלסטאָף, זאָלאַ און באַלזאַק אינגאַנצן פאַרשיידענע טעמעס און אידייען, פאַרשיידענע אויפאַנים און מעטאָדן? עס איז נייטיק צו שלעפּן די שפּערישע פּערזענלעכקייט, ניט אָנבינדן איר קיין שום סיסטעם, נאָר זיי אינאַימפּן דערמיט וואָס אין דעם סיסטעם איז פאַר דער פּערזענלעכקייט צום בעסטן צוגעפאַסט. די סיסטעם איז ריך: מען קען באַ איר נעמען איינס, אַ צווייטס אָדער אַ דריטס. צו דער נאָר וואָס אָנגעהויבענער סיסטעם קען מען און מען דאַרף צוגעבן, מען קען זיי אַנטוויקלען, פאַרטיפּן, מאָדיפּיצירן און באַריכערן. אָט דעם געדאַנק דאַרף מען פאַרייגענען. און די געשרייען וועגן דער געפאַר, אַז עס וועט קומען אַ וועלכער ס'איז אַלטער אַקטיאָר און וועט זאָגן אַז ער ווייס דאָס שוין אַלץ, אַז ער דאַרף אינגאַנצן ניט קיין סיסטעם — דאָס זיינען נאַרישע געשרייען. דאָס איז — אַ שלעכטער אַקטיאָר און ער קען ניט זײַן קיין מאָס. דאָס איז אַ מענטש שוין נאָך אַלעמען. אויב אין פינפאַונצוואַנציק יאָר אַרבעט האָט ער ניט באַגריפּן אַז מען דאַרף זיך אָן אויפּהער פאַרפּולקאַמענען און מען דאַרף באַשאַפן די געזעצן פון אייגענער שפּערישקייט, איז ער אַ שונדאָוועיז, ניט קיין אַקטיאָר. ער וועט ניט שאַפן קיינמאָל ניט קיין פּירנדיק, און ביכלאַל ניט קיין וויכטיק געשטאַלט.

רעדנדיק וועגן דער ראַל פון רעזשיסאָר, האָב איך געהאַט אין זיינען אַז דער רעזשיסאָר דאַרף פילן אין דעם שוישפילער אַ קוואַל פון אידענטישער שפּערישקייט, פון בילדערשישער קעמפּערישקייט. באַ יעדן שוישפילער איז פאַראַן אַן אייגענע אידענטישע, בילדערשישע וועלט; ס'זיינען פאַראַן אַ ריז טעמעס, מיט וועלכע ער לעבט, אַן אייגן געשטאַלט וואָס ער טראַגט אויס. און דער רעזשיסאָר איז מעכויעוו צו נעמען אין אַכט די דאָזיקע וועלט, דערויף בויען זײַן קונסט און ניט אַנטשעפען דעם אַקטיאָר דאָס וואָס עס האָט זיך באַ אים געשאַפן אין זײַן קאַבינעט. איך האַלט, צום ביישפּיל, פאַר אַבסאָלוט ניט ריכטיק די דערקלערונג פון כ' לאָטער אַז שוין אין דעם באַס-טיש-פּעריאָד דאַרף מען דעם שוישפילער דערציילן די מוזאַנסענע. דאָס איז ניט ריכטיק, דער באַס-טיש-פּעריאָד קען ניט אויספילן די אויפגאַבע. דער באַס-טיש-פּעריאָד איז לויט מיין מיינונג פריער פון אַלץ נייטיק דעם רעזשיסאָר. דעם רעזשיסאָר איז ער נייטיק אַף צו דערלערנען באַשטימטע סיטואַציעס, באַקענען זיך מיטן שוישפילער אין געגעבענעם טעקסט און אין דער געגעבענער סיטואַציע.

נאך געבן דער שעפערישער פאנטאזיע פון אקטיאָר אַ פון פאָרויס אָנגעצייכנט מיזאַנסצענע — דאָס טאָר מען ניט.

איך בין זיכער אז עס וועלן זיך אנטפלעקן אומגעהייערע מעגלעכקייטן, ווען באַגלייך מיטן אַנאַליז, וועלכער איז אונדז נייטיק (דער אַנאַליז איז אַן אומבאַדינגט טער אַרבעטס־אומשטאַנד) קומט אויף די גרויסע קראַפט פון סינטעז, עס וועלן זיך אַנטפלעקן די מוזיקאַלישע פעיקייטן, עס וועלן זיך קאָזן הערן נייע אידייען, נייע העלדן.

און אַט שטייענדיק פאַר אייך פרעג איך זיך: וואָס נאָך וואָלט זיך געוואָלט שפּילן? לאָמיר זאָגן שפּילן טשקאַקאָוו. וואָס ווילט זיך מער אין אים שפּילן? וואָס פאַרשאַפט מיר אין דעם העלד? אַט שטעל איך זיך פאַר דעם שווישפּיקער וואָס וועט שפּילן טשקאַקאָוו לויטן טראַפּאַרעט איז ער אַ שטאַרקער, אַ האַרבער, וואָס וואַרפט פון זיך מיט אַזאַ שאַרפן געשמידטן זשעסט א. א. וו. און אין דער עמעסן איז טשקאַקאָוו געווען אַ מענטש וואָס האָט ניט געקענט שאַלעם מאַכן מיטן באַוווּסטזיין פון דאָס אומענגלעכע. טשקאַקאָוו האָט ניט אנערקענט דאָס אומ־מעגלעכע. טשקאַקאָוו האָט געוואָרפן אַן אַרויסרוף צו אַלץ וואָס איז אוממעגלעך. דאָס איז די פּירנדיקע אידייע. טשקאַקאָוו האָט זיך געפּיקט פּערזענלעך באַליידיקט צו ניט קענען עפעס אויספירן מיט זײַן מאַשין. טשקאַקאָווס ביאָגראַפּיע דערצייגט, אַז ער פּלעגט דורכפליען אַף זײַן מאַשין איבערן וואַסער אונטער אַ בריק.

אַט — אויסשפּילן אין זיך אַ פאַרטראַכטן מענטש! טשקאַקאָוו איז לאָמאַנאָד סאָווּס אַ דירעקטער זון. טשקאַקאָוו — אַ זוכער פון עמעס, אַ מענטש פון ריוויקער קראַפט. איז אַט — אים שפּילן, אים פאַרקערפּערן! אַט האָט איר דאָס אידענטי־ביגדערישע, וואָס מען דאַרף לייגן אין דער באַזע פון אַזאַ דראַמאַטורגישן ווערק. פאַרוואָס פאַרנעמען זיך אונדזערע דראַמאַטורגן מיט סכעמאַטישקייט? ווייל זיי האַלטן זיך אין איין איבערסטראַכירן. סכעמאַטישקייט איז שוין לאַנג געוואָרן ניט נאָר אַ באַוווּזן פון היילפּלאַזיקייט, נאָר אויך פון באַוווּסטזיניקן פאַרמאַכן די אויגן אַף דער ווירקלעכקייט. סכעמאַטישקייט איז אַ געוויסע פאַרעם פון זיך אַז באַרעסטראַכירן.

וואָלט זיך באַוווּזן אַ בילדערישע אידייע, וואָלט קיין שום קאָמפּראָמיס דאָ ניט געהאַלפּן.

דערמיט וועל איך פאַרענדיקן. עס איז נייטיק אַז דער שווישפּילער זאָל זיך לאָזן הערן ווי אַ פּאַעט, דער רעזשיסאָר זאָל זיך לאָזן הערן ווי אַ פּאַעט! עס איז נייטיק צו קענען אויסגעצייכנט דאָס פּאַך, אָבער נאָך נייטיקער איז דער פּאַעטי־שער טאַלאַנט, דעמאָלט וועט אונדזער מי פאַרוואַנדלט ווערן אין באַרוף פון דעם בירגער־קיןסטלער, פון אונדזער וויגנדרעלעך פּרײַען סאָוועטישן לאַנד.

וועגן פאעזיע אין דער שאפונג פון אקטיאר

א שמועס מיט די שוישפילער פון די מאסקווער טעאטערס

1939

קוידעמקאל וויל איך דא ארויסזאגן דעם אפיקארסישן געדאנק אז ווער ווייסט צי מיר וועגן נאכן הינטיקן שמועס ווערן א סאך קליגער. איך זאג דאס ניט פון באשיידנקייט, אויך ניט דערפאר ווייל איך האלט אז מיין שמועס איז ניט וויכטיק אדער ניט אינטערעסאנט. ניין, דאוועק מיין איך אז עס קען זיין, אז איך וועל איך דא איבערגעבן אייניקע אינטערעסאנטע זאכן. נאר צי וועט דער שמועס אויסלערנען בעסער צו שפילן, צי וועט ער העלפן עמעצן פון איך צו ווערן א גרויסער אקטיאר — דערין צווייפל איך פערזענלעך, ווייל איך גלויב ניט. איך גלויב ניט אז עס איז פאראן אן אייגנאייניקע שול, וועלכע זאל קענען מאכן גרויסע מיסטערס. אלציינס צי עס איז די שול פון „מכאט“ אדער אנדערע שולן. איך מוין אז יעדער קינסטלער, לייגט אליין דורך א פאר אים אייגנטימלעכן וועג, און דעריבער קען מען ניט אויסלערנען אן אקטיאר שפילן. עס זינען נימא אזעלכע מענטשן, וואס זאלן קענען אויסלערנען שפילן, צייכענען, וואס זאלן אויסלערנען שאפן. נאר עס זינען פאראן מענטשן וואס קענען זיך אויסלערנען שפילן.

און פונדעסטוועגן קען די דערפארונג פון א צווייטן שוישפילער, אן אויפ-גענומענע אה א באזיניקטן אויפן מיט אריינגעטראכטער קריטישער אפשטאונג, מיט אינערלעכער רעוויזיע, זיין נוצלעך קעדיי צו פארשטיין און באגרייפן דעם אייגענעם וועג. אט פון דעם שטאנדפונקט קענען צומאל נוצלעך זיין שמועסן. אין וואס באשטייט דעריבער מיין הינטיקע אויפגאבע?

אין צוואנציק יאר טעטיקייט קלייבן זיך אן, נאטירלעך, בא א מענטשן, שוין באוויסטע, מער אדער ווייניקער פעסטע קאנטורן פון זיין ארבעט, צייכענען זיך אן זינע מעטאדן און וועגן. ער גיט זיך אפ קלארער א רעכענונג, אין וואס עס באשטייט זיין קונסט, וועמען דינט זי, מיט וואס באנוצט ער זיך בא זיין ארבעט. ניט קעדיי איר זאלט מיר נאכטאן, נאר קעדיי באקענענדיק זיך מיט דאס פון מיר דורכגעלעבטע און איבערגעלעבטע, זאלט איר קענען עפעס צומעסן פאר זיך, זיך קלארער מאכן, וועל איך זיך מיט איך טיילן מיט מיין דערפארונג.

און אט, כאטש איך זאג ניט, אז מיין דורכגעגאנגענער וועג, איבער וועלכן איך האלט זיך ווייטער אין באוועגן, איז דער איינציקער ריכטיקער און עמעסער וועג וועל איך איך פונדעסטוועגן דעציילן וועגן אט דעם וועג. קוידעמקאל וועגן אנדער קונסט. זייער אפט רופט מען א שוישפילער ארטיסט, מען אנערקענט זיין ארטיסטישקייט, זיין ארטיסטישע נאטור, און ווייזט אויס זאגנדיק „ארטיסטיש-קייט“, „ארטיסט“, ווייזט מען אים אה זיין אָנגעהעריקייט צו דער קאטעגאריע

מענטשן פון קונסט, שמרטיכט מען אינמער זיין באגאבטקייט. אָט די ווערטער
טרעפט מען זייער אָפט. קאָנסטאַנטין סערגיעוויטש סטאַניסלאָווסקי האָט זיי זייער
ליב געהאַט, — איז זינע ווערק וועט איר געפינען אַן אַ שיר די ווערטער: „אַר-
טיטישע יונגט“, „אַרטיטישקייט“, „אַרטיסט“.

אין די טעאָטערס באַצייכנט מען הייַנט אָפּטער דעם אַקטיאָר מיטן נאָמען
„אויספירער“. און אָט, דאַכט זיך מיר, אַז ניט דער איינער, ניט דער אַנדערער
אויסדרוק גיבן אַ פינקטלעכע פאַרשטעלונג וועגן דעם שוישפילערס אַרבעטסוועג.
זאָגן אַ מענטשן: „איר זענט אַן אַרטיסט“ איז ווייניק, דאָס הייסט אין דער עמעסן
איז עס אַוואַדע אַ סאַך, נאָר עס איז צעפלאָסן.

ווידער זאָגן: „איר זענט אַ פּרעכטיקער אויספירער“ — אויספירער פון אַזאַ
און אַזאַ ראָל — ווערט דאָ ווידער עפעס אַראָפּגעאַנוועט. אין ערשטן פאַל ווערט
פאַשעט אונטערגעשטראַכן די אָנגעהעריקייט פון אַקטיאָר צו דער קינסטלער־אַ-
טעגאַריע. אין צווייטן פאַל ווערט אונטערגעשטראַכן אַ מין אויספירערישע נאַטור,
עפעס אַ צווייטראַנגיקער מאָמענט, קען זיין אַ וויכטיקער און באַדנימדיקער, אָבער
פאַרט ניט קיין ערשטראַנגיקער. נאָך מער, ווען מען זאָגט „אויספירער“ איז ווי
מען וואָלט אונטערגעשטראַכן, אַז דער מאָמענט פון געבורט פון דעם שעפּערישן
פּראָצעס געפינט זיך ערגעץ אַר יענער זייט פון דער אַקטיאָרישער אַרבעט. איך
וואָלט געוואָלט אָט די דעפיניציעס פאַרבײַטן מיט אַן אַנדערער — וואָס וועט אויך
זײַן ניט פינקטלעך און ניט אויסשעפּנדיק. נאָר מײַן דעפיניציע פירט צו דער גע-
שטאַלטן־וועלט אין וועלכער עס איז מעכויעוו צו לעבן יעדער קינסטלער, איינשליס-
סנדיק דעם שוישפילער, אין יענעם געביט, וואָס אויסער אים, איז ניטאָ קיין קונסט.
אָט דער געביט, וואָס איז ווי מיר דאַכט, דער איקערדיקער, איז דאָס געביט
פון פּאָעזיע. זאָל מיר דערלויבט זיין אַנצורופן דעם אַקטיאָר מיטן נאָמען פּאָעט.
צי דען איז דער מאַלער לעוויטאָן ניט קיין פּאָעט? צי דען איז קאָנסטאַנטין סע-
רגיעוויטש סטאַניסלאָווסקי ניט קיין פּאָעט?

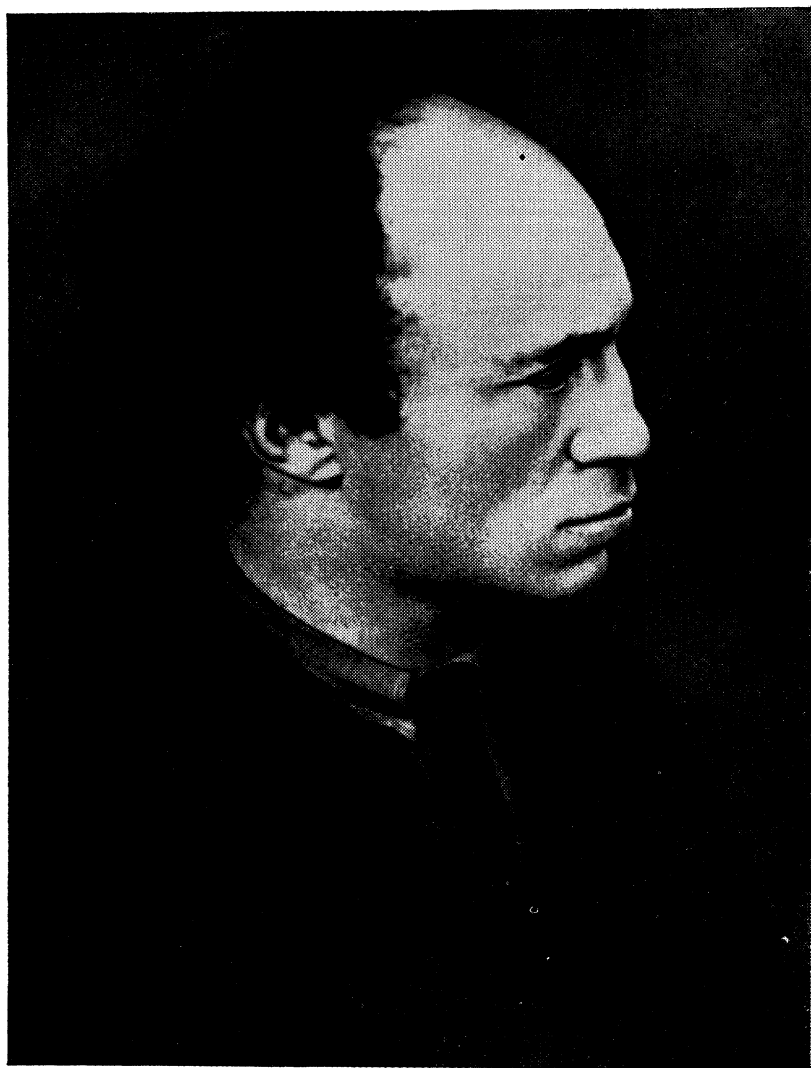
פון שטאַנדפונקט פון וויסנשאַפטלעכן אויפנעמען די ווירקלעכקייט קענען מיר
קומען צו דער דעפיניציע פון אירע געזעצמעסיקייטן. נאָר קעדיי אַרייַנצודרינגען אין
דער דיק פון דער ווירקלעכקייט ווי די רענטנען־שטראַלן, וואָס דרינגען דורך אַ
גאַנצע ריי צודעקן און אַנטפּלעקן דעם אינערלעכן געבוי — דערצו איז נייטיק
פּאָעטישע באַגאַבונג.

קען זיין אַז דאָס איז ווידער אַן איינזייליקע האַשאַרע, נאָר מיר דאַכט, אַז אָן
אַזאַ געפיל וואָלט איך ניט געקענט אַרבעטן, כּוואָלט ניט געקענט שאַפּן. איך פיל
זיך מער פּאָעט ווי אַקטיאָר. אָבער איך פיל זיך ווי אַ פּאָעט, טאַקע אַפּן געביט פון
שוישפילערישער אַרבעט. מײַן וועלט, די וועלט אין וועלכער איך לעב, די וועלט אין
וועלכער איך דריק אויס אַפּן קאַל, אַלץ דאָס וואָס איך פיל — דאָס איז די וועלט
פון פּאָעטישן אימאַזש. עס זינען ניטאָ אַר דער וועלט קיין מענטשן וועמען עס
זאָל אינגאַנצן זיין פּרעמד פּאָעזיע. פּאָעזיע קומט אַבסאָלוט צו אַלע קעפּ, צו אַלע
אויגן, צו דעם געהער פון יעדן מענטשן, צו דעם אינערלעכן געפיל פון יעדן
מענטשן. אין געוויסע מאָמענטן פון לעבן ווערט יעדער מענטש אַ פּאָעט.

מיטאַמאָל הייבן אָן זאַכן, מענטשן, געשעענישן צו רעדן, צו דינן האַרץ און
סייכל. דו באַגריפּסט זיי ניט נאָר סייכלדיק, נאָר דו הייבסט זיי אָן צו פילן. געווי-
סע מײַסטערס, געוויינלעכע באַלמעלאַכעס, פילן אַזוי אינטיים אַ זאַך. צי דען פּלעגט
איך ניט איבערראַשן ווי צ. ב. אַ זייגערמאַכער דרינגט אַריין אין דעם מעכאַניזם

האַצמאַך, „קאַרוניע“ פון א. גאַלפּאַדען. 1922

ש. מיכאעלס . 1949

פון זיינער? ער קוקט אפן זיינער און איר פילט, אז ער פארשטייט אין אים, עפעס אזוינס, וואָס אונדז, די באַשמעלערס, איז אומצוטריטלעך, יעדעס שרנפעלע זאָגט אים עפעס, אויסערן פארשטיין דעם מעכאַניזם קען ער נאָך דאָס לעבן פון דער זאך. פאר אזא באַלמעלאַכע אַ פּאַעט, באַשיינט די מעלאַכע איינגאַרטיק די ווירקלעכקייט, די מעלאַכע באַשטימט זיין אויפנעמען דאָס אַרומיקע לעבן.

אזוי טרעפט עס באַ באַלמעלאַכעס, און נאָך מער באַ אַ קינסטלער. באַ אַ קינסטלער אַ פּאַעט, קומט אויף אַן אינטימ פּאַרשטיין אַ נאַנצע ריי דערשיינונגען פון דער ווירקלעכקייט. אַט דאָס אינטימע פּאַרשטיין שאַפט אימאזשן, ריכטיקער — דאָס ברענגט מיט זיך אַ בילדעריש דערפילן דאָס לעבן. דאָס פּאַלק פּאַרשטייט ווונד דערלעך וואָס עס איז אזוינס „בילדערישקייט“. ווען איר באַקענט זיך מיט פּאַלקס-שאַפונג טרעפט איר זיך גלויבן אַן מיט אַזעלכע דעפיניציעס, מיט אזא באַראַקטע-ריסטיק פון דערשיינונגען, וואָס זיינען ווירקלעך צוטריטלעך נאָר צו מענטשן, וואָס באַנעמען פּאַעטיש דאָס לעבן. לאַמיר זאָגן דאָס פּאַלק באַשרייבט דעם העלד סוויא-טאַגאַר. „און עס גייט סוויאַטאַגאַר איבערן פעלד און דער קויעך דורך די אַדערלעך גיט זיך איבער אזוי קוועקזילבערדיק“. דאָ האָט דאָס פּאַלק בעפירעש דערפילט, אז דער קויעך — איז עפעס אין אַ גרויסער אינערלעכער באַוועגונג אין פּולס, וואָס שלאַגט אין דעם קערפער, אין דעם איקערדיקן מאַטאַר, וואָס ברענגט אין באַוועגונג די מוסקולן. און אַ געלערנטער וואַלט זיכער געזאָגט אַן דורך די „אַדערלעך“ פליסט ניט קיין קויעך נאָר בלוט, און זען ווי עס פליסט איז ביכלאַל ניט מעגלעך.

אַדער לאַמיר זאָגן, ווען דו לייענסט ווי אזוי איליאַ מוראַמעץ איז זיך אזוי זיצנדיק אַפּגעזען אַפּן אויוון דריי און דרייסיק יאָר און איז מיטאַמאָל געוואָרן אַ העלד — אַט די אלע ביישפּילן זיינען זייער בילדעריש. עס ליגט אין זיי באַהאַלטן אַ גרויסער זין, אַסאך מער ווי דאָס וואָס זיי שילדערן. מיט דער הילף פון אימאזשן דרינגט איר אַרײַן טיף אין אינהאַלט, אין טאָך פון די דערשיינונגען. לאַמיר אַ פּרוּוו טאָן באַטראַכטן אויך דעם אַקטיאָר ווי אַ פּאַעט. דער שווישפּילער באַנוצט זיך דאָך פּאַקטיש מיט די זעלבע מיטלען, מיט וועלכע עס נוצן זיך די גרעסטע וואַרט - קינסטלער און איז דורך דעם נאָענט צו די קינסטלער.

אַלע שולן פון אַקטיאָרישער מינסטערשאַפט וואָס מיר קענען, האָבן אַפּגעגעבן אַ מאַסע אויפּמערקזאַמקייט דעם אַטעמען, דער שטים, דעם קאָנטאַקט, דער אויפ-מערקזאַמקייט צו דעם געפיל פון פּאַרטנער, זיי האָבן געלערנט אלץ אין דער וועלט, נאָר נישט דאָס פּאַרשטיין די דראַמאַטורגיע און די פּאַעטיק פון דער דראַמאַטורגיע. די שולן האָבן אזוי ווי ניט באַמערקט דעם איקערדיקן קוואַל פון אַקטיאָרישן שאַפן. דער שווישפּילער קאָן גאָרניט אויפּטאָן אַן דראַמאַטורגיע, און דראַמאַטורגיע — מיינט דאָך פּאַעזיע, און דעריבער ווען מיר נעמען צ. ב. אַ נאַטורליכאַשרייבונג איז דאָס לערנען זיך איבערצוגעבן די באַשרייבונג דאָס זעלבע וואָס לערנען זיך שווישפּילערישע מינסטערשאַפט.

לעמאַשל :

דער הימל האָט שוין מיט האַרבסט געאַטעמט,

שוין זעלטענער די זון האָט געגלאַנצט

קירצער איז געוואָרן דער טאָג,

פון וועלדער געהיימיספולער שאַטן

האַט מיט אומעטיקן רויש זיך אַפּגעהוילט.

אַט האָט איר נאַטור. איצט שמעלט אַוועק דעם שווישפּילער אין דאָזיקן אַמ-

ביענט און זאל ער קענען אף זיין סצענישער שפראך געבן א פאָעטישן עקוויװאַ-
לענט פון דעם וואָס עס קומט דאָ פאַר. אָן דעם וועט איר גאָרניט קענען אַרויס-
קריגן, איר וועט אויסגעצייכנט פילן די אַרבעט מיטן קעגנשטאַנד, איר וועט וויסן
וואָס עס איז אַזוינס אויפּמערקזאַמקייט, פלייסיקייט, אויפפירונג, נאָר איר וועט
ניט דערפילן דאָס איקערדיקע.

דערפון האָב איך ניט אינוינען צו מאַכן דעם אויספיר, אַז מען דאַרף ניט —
ניט קיין אויפּמערקזאַמקייט, ניט קיין קאָנטאַקט א. ד. גל. דאָס אַלץ דאַרף מען,
ס'איז נייטיק. נאָר.. דאָס זײַנען בלויז מיטלען, מיטלען! אָבער דאָס איקערדיקע
וואָס מען דאַרף אין זיך דערציען, דאָס וואָס מען קען זיך ניט אויסלערנען — דאָס
איז דאָס פאַשעטע געפיל פון לעבן. דערבײַ טײַלן זיך שווישפּיגלעך אַף אַזעלכע
וואָס אַנטלויפן פון פּאָעזיע, און פאַרקערט אַף אַזעלכע, וואָס האַלטן זיך באַרופן
צו לײַענען פּערזן. אַנדערע לײַענען אינטענסיוו און ווערן מינסטערס פון קינסט-
לערישן וואָרט, אַנדערע, פאַרקערט, לײַענען אינגאַנצן ניט און זײ זײַנען איבער-
צײַגט, אַז דאָס געהערט זיך מיט זײַ ניט אָן. ניט די איינע, ניט די אַנדערע, לײַזן
אָבער די איקערדיקע פּראָבלעמען פון זײער קונסט, אויב זײ שטעלן ניט פאַר זיך
די פאַרפליכטקייטע אויפּנאָבע צו אַנטוויקלען אין זיך דאָס פּאָעטישע געפיל. צי
דער אַקטאַר פאַרמאָגט עס — דאָס איז די הױפּט־פּראָגע. אויב ער האָט עס אינ-
גאַנצן ניט, קען מען שוין דאָ גאָרניט העלפן. וועגן דעם האָט דער באַרימטער יודי-
שער שרײַבער שאַלעם אַלייכעם געזאָגט: „טאַלאַנט איז ווי געלט; ווער עס האָט
— האָט, און ווער עס האָט ניט — האָט ניט“.

אויב רעדן וועגן סאַמע טאָך פון שווישפּילערישן טאַלאַנט, וואָלט איך געזאָגט,
אַז דאָס איז אַ טאַלאַנט פון פּאָעטישן כאַראַקטער, וואָס פירט צום געביט פון ביל-
דערישן אויפּנעמען די וועלט.

אין אזא אַדער אַנדערער מאָס, איז דאָס בילדערישע פילן דאָס לעבן צוטריט-
לעך פאַר יעדן מענטשן. אַף יעדן שריט און טריט קענט איר הערן ווי עמעצער
דערצײלט, „ווי איך האָב אים נאָר אָנגעזאָגט די פריידיקע בסורע, איז ער פריער
געוואָרן ווייס ווי לײַוונט, בוכשטעבלעך טײַט, דערנאָך האָט ער זיך אָנגעצונדן, האָט
אַ שפּרונג געטאָן פאַר פרייד, ביזן סאַמע הימל“. אַט דאָס זײַנען שטאַרק היפּערבאָ-
לישע שילדערונגען פון מענטשלעכן צושטאַנד. דער מענטש האָט אין לעבנס־שטײ-
גער פאַרשלעפט, „פאַרשטאַמפּעוועט“ אָט די שילדערונגען. אָבער מיט דעם אַלע
מען איז עס אַ פּרוּוו צו שילדערן מיט בילדערישע מיטלען.

דאָס איז לױט מיין מײַנונג די ערשטע האַנאַכע. עפּשער האָב איך עס איבער-
געגעבן פאַרפלאַנטערט, נאָר יעדנפאַלס איז עס דוכט זיך דאָס, וואָס איך ווייס עס
שוין אינערלעך, איך ווייס אַז דאָס איז אַכסאַלוט אומפאַרמיידלעך, אומבאַדינגט
נייטיק. דאָס איז די פּאָעטישע באַאָבונג פון מענטש. מען דאַרף קענען אין זיך
אַרויסרופן אָט דאָס פּאָעטישע געפיל באַם אויפּנעמען און איבערגעבן דאָס וואָס
דו ווייסט. דאָס איז די ערשטע איקערדיקע טעזע און מיר ווילט זיך, אַז דאָס זאָל
ווערן קלאַר.

ווייטער. — די צווייטע באַזונדערקייט פון שווישפּילערישער אַרבעט: אונדזער
געביט פון אַקטײַאָרישער פּאָעזיע ברענגט מערסנטײַל דערצו אַז עס ווערט גע-
בוירן אַ מענטשלעך געשטאַלט, כאַטש דאָס זעלבע קומט אויך פאַר אין דער ליטע-
ראַטור. די איבערצײַגונגס־קראַפט פון אַיַניקע ליטעראַרישע געשטאַלטן איז אַזוי
שטאַרק, אַז איר רעכנט זיך מיט זײ ווי זײ וואָלטן עקזיסטירט אין דער ווירקלעכ-

קינט. אסאך דוירעס זינגען פארבן אה אונדזער ערד, אָבער אין דער געדעכעניש פון פאָלק זינגען פארבליבן בלויז די געשטאלטן פון די גרעסטע העלדן, געשאפן דורך קינסטלער פון גרויסן טאלאנט. זיי לעבן מיט אונדז בא דער זינט, זיי באַר גלייטן אונדז און מיר קענען זיי אָפטמאָל בעסער ווי מיר קענען אונדזערע נאָענט-סטע באַקאנטע, בעסער ווי אונדזערע אייגענע עלטערן, ברידער, שוועסטער. אַזעלכע זינגען צ. ב. כלעסטאָקאָו, אָניעניו, פעטשאַרין. מיר האָבן זיך דאָך מיט זיי באַגעגנט, מיר זינגען מיט זיי אַרײַנגעטרײַטן אין געוויסע נאָענטע באַצײַונגען. זיי האָבן אונדז עפעס געלערנט. מיר ווערן פון זיי קליגער, מיר נעמען פון זיי מער ווי פון אונדזערע שוועסטער, ברידער, איידעם, א. א. וו. זייער באַלערנדיקייט פאַר אונדז איז זייער גרויס, זייער אינדרוקסקראַפט איז אומגעהייער, און מיר נעמען עס אָפטמאָל ניט אין אַכט. אַזעלכע געשטאַלטן זינגען אַ רעזולטאַט פון פּאָעטישן איבערשאַפן די ווירקלעכקייט. דאַרפן מיר אויך שטרעבן צו שאַפן געשטאַלטן פון אַזאַ קויער, געשטאַלטן וואָס זאָלן ניט זײַן קײַן פּאַריבערגייענדיקע, וואָס זאָלן פאַרמאָגן אַזאַ באַווירקנדיקע ענערגיע. נו, אַוואַדע, דאָס בילדערישע. אָבער אַן אימאַזש ווערט דעמאָלט אַ קינסטלעריש געשטאַלט, ווען ער איז ווירקלעך אַ רע-זולטאַט פון אַ גרויסער אינערלעכער פּאָעטישער אַרבעט, פון אַ שפּערישער אַר-בעט. דעריבער זינגען פאַראַן פאַלן פון בלויז דערנענטערן זיך צו אַ געשטאַלט, פאַראַן איינמאַגיקע געשטאַלטן וועלכע לעבן ניט לאַנג און שטאַרבן אָפּ ניט אי-בערלאַנגנדיק קײַן שפּור. עס זינגען אָבער פאַראַן געשטאַלטן וואָס לעבן איבער יאָר-הונדערטער, וואָס ווערן שטענדיקע באַגלייטערס פון די מענטשן: צו שאַפן אַזעלכע געשטאַלטן דאַרפן מיר שטרעבן. וואָס איז דאָס כאַראַקטעריסטישע אין אַזעלכע געשטאַלטן?

דאָס אויסגעצייכנטע אין זיי, דאָס אויפֿרודערנדיקע, דאָס וואָס עס פאַרגע-דענקט זיך צום שטאַרקסטן איז דאָס וואָס זיי לערנען אונדז, ס'הייסט זייער א י ד י י א י ש ע ר א י נ ה א ל ט, וואָס זיי טראַגן מיט זיך, אָדער וואָס האָט זיך באַקומען פון אונדזער באַקאַנטשאַפט מיט זיי. מיר קענען ניט פאַרבייגיין בלעסטאַקאָוו און ניט מאַכן קײַן אויספירן. באַלד בא דער ערשטער באַקאַנט-שאַפט, צי מיר ווילן צי מיר ווילן ניט, באַרײַכערט ער אונדז אידייאיש.

אָניעניו באַרײַכערט אידייאיש, פעטשאַרין באַרײַכערט אַוואַדע אידייאיש, ער עפנט מערקווירדיקע שלעסער אין דער אינערלעכער וועלט פון מענטשן. נאָר אין וואָס דריקט זיך אויס אַט דער אידייאישער אינהאַלט?

געוויינלעך ווען מיר רעדן אין אונדזער צײַט וועגן אידייאישן אינהאַלט, מיר נען מיר אַז מיר מוזן אומבאַדינגט ריידן וועגן סאַציאַליזם, וועגן דער באַצײַונג צום סאַציאַליזם, וועגן די נייע פּראָדוציר - פאַרמען, וועגן די נייע פּראָדוקציע-באַצײַונגען, נאָר דאָס באַוויררים, הייסט נאָך ניט אידייאישער אינהאַלט. דאָס אי-דייאישע אין כלעסטאַקאָוו איז געווען אומגעהייער. דאָס איז געווען אַן אומגעהייער קריטיש אָדער ריכטיקער געזאַנגט פאַמפּלעטיש געשטאַלט, דאָס איז געווען די אַנט-פלעקונג פון איין שטריך וו אָס האָט כאַר אַ קט ע ר י ז י ר ט אַ ג אַ נ צ ע ג ע ז ע ל ש א פ ט. ווי אַזוי איז דער שטריך געוואָרן אַרויסגע-בראַכט? נעמט אין אַכט אַז כלעסטאַקאָוו לייגט ניט אויס קײַן שום פּאָליטישע אָדער עקאָנאָמישע פּראָגראַם, ער באַרירט קימאַט ניט די פּראַגע פון מענטשנס קאַמף פאַר זײַן עקזיסטענץ, וועגן די פאַרמען פון דעם קאַמף. די אידייע ווערט דורך נאַגאַלן איבערגעגעבן דורך דעם גוירל פון אַט דעם מענטשן. דאָס „גוירלדיקע" איז

אין אים דאָס באַלערנדיקסטע: די סוויוע אין וועלכער ער איז אַרענגעפאַלן, די סיטואַציע אין וועלכער ער באַוווּזט זיך הייבן אָן צו רעדן פאַר זיך אליין, ווי אזוי ער פירט זיך אויף אין דעם אַמביענט, אין דער סיטואַציע, ווי אזוי גאַנאַל מאַכט אים זיך אויפהייבן אין דעם אַמביענט. אזוי ווערט אַנטפּלעקט דער אידיינשער אינהאַלט פון דעם געשטאַלט.

דער גוירל פון מענטשן, אָבער ניט אין דעם זין פון „באַשערטקײַט“ פון פאַרורטיילטקײַט אָדער פון פאַרויסבאַשטימטקײַט פון זײַן לעבן, נאָר פּאַשעט-דער גוירל, ווי אַ קײט פון געשעענישן, וועלכע קומען אײנע נאָך די אַנדערע און בילדן אױס אַ ליניע פון קאַמף — פון זײַנע זײַגן און מאַפּאַלעס — דעקט אױף די אידיע פֿון געגעבענעם לעבן, איר לערע.

פעטשאַרין שרײַבט אין זײַן טאַגבוך אז אין אים לעבן צװײ מענטשן — אײנער לעבט און װירקט און דער צװײטער זיצט און קריטיקירט. אזוי פאַרשטייט ער זיך אליין און אזוי פילט ער. נאָר איר, לײענער, קענט דאָך אַמאָל קומען צו אַנדערע אױספירן. דאָס װײטיקסטע און װערטפולסטע איז ניט דאָס װאָס פעטשאַרין טראַכט און רעדט װעגן זיך, נאָר דאָס װאָס עס געשעט מיט אים. זײַן אױפֿ-פירונג, זײַן אינערלעכער אומרו, זײַן אומגלױבלעכער אומעט, זײַן אַרױסרוף דעם גוירל, דער שמענדיקער אַרױסרוף, זײַן ניט פאַרשטיין אַ גאַנצע רײ זאַכן און דאָס געפיל פון פאַרביטערטקײַט װאָס קומט אױף אַ דאַנק זײַן ניט פאַרשטיין — אַט װאָס עס איז װערטפול. אַזעלכע געפילן פלעגן אַרומכאַפן לערמאַנטאָון אליין, זײ פלעגן דעם פּערצניאַרײַק לערמאַנטאָון מאַכן רעדן אז „די הימלישע קלאַנגען האָבן פאַר אים ניט געקאַנט פאַרבייטן די אומעטיקע לידער פון דער ערד“. ער האָט געהאַט בענקשאַפט נאָך „הימלישע קלאַנגען“, אַן אומגעהײערע בענקשאַפט נאָך לײכט און מיטאַמאָל איז ער געבליבן שטיין פאַר אַ װירקלעכקײַט, װאָס איז ניט געװען אין העסקעם מיט זײַן אינערלעכן אומעט און בענקשאַפט.

אַט דאָס מײנט אידעישער אינהאַלט. באַ דעם מעכאַבער, באַ לערמאַנטאָון, איז געװען אַ פירנדיקע אידיע — אומעט, בענקשאַפט. באַ אַ מעכאַבער איז שמענדיק פאַראַן אַן אידיע, דאָס װאָס ער פילט און װײל אױסדריקן אין דער דערקלערונג פון געװיסע קאַמפּליצירטע דערשיינונגען. אַט די אידיע װערט דאָס פּלײש און בלוט אין דעם גוירל פון געשטאַלט. דעריבער פירט זיך האַמלעט אױף פונקט אזוי און ניט אַנדערש. דעריבער פאַלט אַרײַן אַטעלאַ דאַװקע אין אַזעלכע סיטואַציעס און ניט אין אַנדערע; דערפאַר קומט פאַר באַם קעניג לײר אַזאַ צונויפֿ-פאַל פון אומשמענדיק, געשעענישן, דערשיינונגען און ניט קײַן אַנדערע. דאָס איז אױסגעמאַסטן דורכן מעכאַבער, דאָס איז אױסגעקליבן דורכן מעכאַבער, ווי דער ריכטיקסטער מיטל אַר צו אַנטפּלעקן זײַן אידיע. מיר קענען זאָגן אז אַ סצעניש געשטאַלט איז עכט פּאַעטיש װען עס שמעלט מיט זיך פאַר אַ פּוילן פּינקטלעכן אױסדרוק פון דער אידיע פון דעם געגעבענעם דראַמאַטורגישן געשטאַלט, װען עס טראַגט אין זיך יענעם געדאַנק, װאָס האָט געפירט דעם מעכאַבער ער זאָל זיך גע-מען צו דער פען.

װאַסזשע איז דאָס אַזױנס דער גוירל פון געשטאַלט? דאָ גײ איך שױן אײננט-לעך אַרױבער צו דער סטיכע פון שױשפּילערישער אַרבעט. מיר דאַרפן — זײ עס דריקן זיך אױס אַסאך רעזישאַרן — „שפּילן כאַראַקטערן“. דערבײַ װערט דורך דעם אַקטיאָר זײער אײנפאַך געלײזט די פּראָבלעם „כאַראַקטער“. דער אַקטיאָר

האלט אז מען דארף צוגעבן צו דער שטים עפעס א טיפישע אויסדריקלעכקייט: דאָ ראַשט ער מיט אַ פּאַלצעט, דאָרט — מיט אַ ביסל אַ הייזערקלעכער שטים, דאָס אַלץ דערנענטערט צום כאַראַקטער; דערנאָך קען ער זיך דערלויבן צו הינקען אַפּ אַ פּוס, א. א. וו.

אַבער דאָס אַלץ קען דאָך אויך ניט זײַן! צ. ב. סאַנדראָ מאַיסי האָט קײנמאַל ניט געבײטן זײַן אויסערלעכקײט, זײַן שטים, און דאָך זיך אויסגעצײכנט אַן אײצע גענעבן מיט זײַנע שױשפּילערישע אויפנאַכעס. עלעאַנאָראַ דױע פּלעגט שטענדיק זײַן אַזאַ װױ זי איז. דאָס מײנט ניט, פאַרשטײט זיך, אַז מען דאַרף זיך ניט אײנ-טערעסירן מיט אײנצלײטן, מיט עלעמענטן פּון אויסערלעכע כאַראַקטער-שטריכן, מען דאַרף עס. נאָר שטעלן אַפּ זײ דעם טראָפּ, האַלטן זײ װױ די דעצײ-דירנדיקע באַשטימענדיקע — דאָס דאַרף מען ניט. װױ אַװױ דער מענטש פּירט זיך אױף — דאָס איז זײַן כאַראַקטער. דערײַבער דאַרף מען שפּילן די זיך אַנטװיקלענד-דיקע צװײשנבאַצױנגען, די צװײשנבאַצױנגען פּון מענטשן. דאָס איז די אײנציקע ספּערע פּון שױשפּילערישער אַרבעט, קײן אַנדערע איז נײַטאָ. צוגעבן זיך אַ בראָך דעװוקע אָדער ניט צוגעבן, אַ ביכיקע טאָן אַפּ אַ געװיסן אָרט אָדער ניט, רעדן מיט אַ פּאַלצעט אָדער באַס — דאָס איז אַרנאַמענטיק, באַפּוצונג, דאָס אַנטפּלעקט ניט דאָס װענטלעכע. דערקענן די אױפּפירונג, די צװײשנבאַצױנג מיט די איבערדיקע פּערסאָנאַזשן, די זיך אַנטװיקלענדיקע צװײשנבאַצױנגען — דאָס איז, מאַטעמאַ-טיש פּאַרמולירט — דאָס װאָס איז נײַטיק און װאָס עס איז געװאָרן דערוױזן. אױב מיר װעלן זיך שטעלן אַפּ אַזאַ פּאַזיציע װעלן מיר געפּינען אַ זײַן, אַזױ צו זאָגן און דער לערע װעגן קאַנטאַקט; װאָס איז אַזױנס קאַנטאַקט, װאָס מײנט פּילן דעם פּאַרטנער, װאָס מײנט זײַן אױפּמערקזאַם א. ד. גל? דאָס אַלץ װעט פּאַקטיש װערן אַרײַנגענומען אין דאָס אײקערדיקע, אין די צװײשנבאַצױנגען מיט דעם אַקטװאַירנדיקן פּערסאָנאַזש. אױב אײך שפּיל די צװײשנבאַצױנגען מיט אים, אױב אײך װײס פּינטלעך װאָס אײך דאַרף פּון אים, צו װאָס אײך בױן געקומען, װױ אַזױ אײך פּיל אים, װױ אַזױ כּװאָל צו אים צװײן אַפּ צו דערגרייכן דעם ציל, צו װאָס אײך טו דאָס אַלץ, װאָס עס װעט פּון דאָס אָדער פּון יענץ אַרױסקומען, — אױב אײך װײס דאָס אַלצײנג, איז ניט נײַטיק צו רעדן װעגן קאַנטאַקט. דער קאַנט-טאַקט װעט זיך שױן שאַפּן פּון זיך אַלײן. קאַנטאַקט פאַר זיך, װױ אַזעלכער, עס-זיסטירט אײבערהױפּט ניט, עס זײַנען פאַראַן צװײשנבאַצױנגען פּון דראַמאַטור-גײשן כאַראַקטער, פּון סצענישן כאַראַקטער, אָבער ניט קײן קאַנטאַקט ביכלאַל, אַבסטראַקט מיט אַ באַזונדערן פּערסאָנאַזש, עס איז נײַטאָ קײן פּילן אַבסטראַקט דעם פּאַרטנער אָדער אַ זאַך. פאַר מיר האָט עס ניט קײן שום זײַן.

איבער װאָס דאַרף אײך, דער שױשפּילער, אַרבעט? װאָס דאַרף באַקומען אַ בילדערישן אָפּקלאַנג? אַ בילדערישן אָפּקלאַנג דאַרף דעריקער באַקומען דער "װױ אַזױ" אײך פיר די אַנטװיקלונג פּון מײַנע צװײשנבאַצױנגען מיט דער גאַנצער װעלט פּון די פּערסאָנאַזשן, מיט יעדן פּערסאָנאַזש באַזונדער, פּון װאָס עס װערט צוזאַמענגעשטעלט די קאַנווע פּון מײַן אױפּפירונג דורכן ספּעקטאַקל, דורך דער פּיעסע.

אַט איז אַ קלײנער בײַשפּיל: דער קעניג ליר האָט דרײַ טעכטער: די עלטסטע — האַנעריליאַ, די צװײטע — רעגאַנאַ, און די יונגסטע — קאַרדעליאַ. די ערשטע צװײ טעכטער זײַנען ליגנעריש, פּאַלש, דערקענן די דרײַטע, קאַרדעליאַ, איז אַ

ליכטיק געשטאלט, אן אויפריכטיק געשטאלט. פון אייביק אן האָט זיך באַם קעניג
אינגעשטעלט ניט נאָר אן אייגן פאַרשטיין יעדע פון די דריי טעכטער, נאָר אויך
באַזונדערע איינגעוויינטע פאַרמען פון באַגריפן זיך מיט יעדערער פון זיי, שמועסן
מיט איינער אָדער אַנדערער, א. א. וו.

נאָר אין געוויסע שאַרפע, קריטישע מאָמענטן פון זיין לעבן, קומען באַם
קעניג אויף מיטאַמאָל נייע פאַרמען פון באַציונג מיט די טעכטער. ווען האָנערדי
ליא האָט אַרויסגעטריבן דעם פאַטער, דעם קעניג, וואָס האָט איר אַוועקגעגעבן אַ
טייל פון זיין קעניגרייך, כאָטש דער קעניג האָט געוויסט, ווער עס איז האָנערדי
ליא — דער טיטוול פון געהענעם אַליין — פונדעסטוועגן איז ער געווען דערשרי
טערט פון דעם בילד פון מענטשלעכער געמיינקייט. און אָט איז ער צוגעגאַנגען
צו דער טאָכטער, נאָר נאָענט, קעדיי מיט אָפענע אויגן נענטער אַרײַנבליקן אין
האַנערליא. דער דאָזיקער זשעסט איז נאָר אַ בילדערישער מיטל, אַ נייע פאַעזיע,
וואָס איז אויפגעקומען אין די באַציונגען צווישן לירן און האָנערליא: אין
זשעסט — האַרט צוגיין און זיך אַרײַנקוקן אין איר.

דערנאָך, ווען רעגאַנאַ האָט אויך אַרויסגעטריבן דעם קעניג, האָט ער באַ-
שלאָסן צוגיין צו איר אַנדערש. „דו ביזט ניט אַזעלכע, דו ביזט אַ גוטע. דו ביזט
ניט אַזאַ ווי דיין שוועסטער, דו וועסט ניט פאַרטריבן דיין פאַטער.“ נאָר מיט
אַמאָל פאַטשט ער זי אין די באַסן. דאָס איז אַ צווייטע האַנדלונג, אַן אומגעריכ-
טע פאַרן קעניג אַליין — אַ האַנדלונג וואָס כאַראַקטעריזירט אויך עפעס אַ קרי-
טישן מאָמענט אין זײַנע צווישנבאַציונגען מיט רעגאַנאַ. ער האָט געוויסט, דער
קעניג, ווער עס איז רעגאַנאַ, פונדעסטוועגן האָט ער געהאַט די האָפענונג, אַז זי
איז בעסער, ווי ער האָט וועגן איר געטראַכט. ער האָט זי געוואָלט אַ צערטל טאָן,
נאָר אין דעם מאָמענט האָט דער נאַנצער וועגן אירער זיך אַנטפלעקט מיט אַזאַ
אָפנקייט מיט אַזאַ פּלוצלינגדיקער און עקלדיקער קראַפט, אַז ער האַלט ניט אויס
און פאַטשט זי.

און צום סאַף — די דריטע טאָכטער — קאָרדעליאַ. אַ טאָכטער פאַר וועל-
כער ער אַליין האָט זיך אַרויסגעוויזן דער שולדיקער. עס פּלעגט זיין, ווען ער
פלעגט אַרויף אַפן טראָן (די סוויוע איז געווען אַ פעאַראַלע, אַ שרעקלעך פאַטריאַר-
ראַלע, אַ מישפּאַכעדיקע) פּלעגט די טאָכטער ווי זיך אויסבאַהאַלטן הינטערן טראַ-
יזן ער פּלעגט זי זוכן, כאָטש ער האָט גוט געוויסט ווי זי באַהאַלט זיך אויס-
הרויטער האָט ער דערפילט אַז קאָרדעליאַ איז אַ ניט פאַלעוודיקע, זי וויל איר
שמעלן אַ ווידערשטאַנד, און דערנאָך אַנטפלעקט ער דאַווקע אין איר האַרץ אַן אויפ-
ריכטיקע ליבע צו אים. ער דערשרעקט זיך קימאַט פאַר זיין פּלוצלינגדיקן גליק.
מיט ציטערנדיקע הענט גלעט ער קאָרדעליאַן איבערן קאַפּ און לאַכט דערביי
מאָדנע.

דאָס זײַנען דריי זשעסטן וואָס באַצייכענען דריי פאַרשיידענע געפילן. און
יעדערער פון די דאָזיקע זשעסטן אַנטפלעקט אַן ענדערונג אין די באַציונגען פון
קעניג מיט יעדערער פון זײַנע טעכטער.

וואָסזשע שמעלן מיט זיך פאַר אָט די זשעסטן? דאָס איז ניט קיין סימבאָליק,
דאָס זײַנען ניט קיין סימאָנים וואָס דאַרפן עפעס באַצייכענען, דאָס זײַנען ניט
קיין פאַרמאָליטישע איבונגען. דאָס זײַנען בילדערישע לייזונגען פון באַשטימטע

סיטואציעס, וואָס העלפן צו פאַרשטיין דעם פּאָעטישן לײַטמאַטיוו פון לירס גאַנצן לעבן, פון זײַן גאַנצער טראַגעדיע.

איך וויל נאָך זאָגן אַ פּאָר ווערטער וועגן דאָס בילדערישע. און צו וואָס דאַרף מען אינגאַנצן דאָס בילדערישע? צו וואָס איז עס אונדז נייטיק אָט דאָס בילדע-רישע? צי דען קענען מיר זיך ניט באַנוגענען מיט אַ פּראָטאַקאָלאַרער באַשריב-בונג, אַ שטרענג וויסנשאַפּטלעכער? צו וואָס דאַרפן מיר דאווקע דאָס בילדערי-שע? עס זײַנען פאַראַן ווונדערלעך פּאָשעטע זאַכן אַף וועלכע מיר לייגן ניט קײַן אויפּמערקזאַמקײַט. מיר פּיגן זיי ניט. איינע פון די זאַכן איז די פאַרשלאַסנקײַט פון מענטש. עס איז פאַראַן אַ רוסיש שפּריכוואָרט: „אַ פּרעמדע נעשאַמע איז כּוּישעך“; עס איז פאַראַן אַ ייִדיש שפּריכוואָרט: „דער בויך האָט ניט קײַן פענצ-טער“. דער זין פון די שפּריכווערטער איז דער זעלבער. זיי רעדן וועגן דער פאַר-שלאַסנקײַט פון מענטש. און אָט דערמאַנט זיך מיר, ווען איך האָב קינדווייז גע-לערנט אין כּיירער, אַז מיר פּלעגט שטענדיק אינטערעסירן דער בלייז אין הימל. מיר האָט זיך אויסגעוויזן, אַז אַ בלייז איז אַ שפּאַקט, דורך וועלכן איך וועל עפּ-שער קענען דערזען „אים“, גאָט, וואָס זיצט דאָרט און קען דורך דעם שפּאַלט אַף אַ רעגע זיך אַנטפלעקן. דעריבער פּלעג איך זיך שטענדיק יאָגן צו כאַפּן די רעגע, ווען עס פּלעגט געבן אַ בלייז קעדיי אַהין אַרײַנצובליקן. דאָס בילדערישע וואָלט איך פאַרגליכן צו אַ בלייז, וואָס אַנטפלעקט פאַר אונדז אַף אַ רעגע די אינערלעכע וועלט פון מענטש.

דאָס אויפּפירן זיך, די האַנדלונג איז די בילדערישע אַנטפלעקונג פון מענטש, אָט דערפאַר זײַנען כּלעסטאַקאָווס אָניענינס, טאַטיאַנאַס אויפּפירן זיך פּול מיט ווונדערלעכע איינצלעייטן אַף וועלכע מיר לייגן אָפּט ניט קײַן אויפּמערק-זאַמקײַט. לעמאַשל דער פּאַקט וואָס דער בריוו פון טאַטיאַנאַ צו אָניענינען איז אָנגעשריבן ניט אַף רוסיש נאָר אין פּראַנצויזיש איז אינטערעסאַנט ניט נאָר פון דעם שטייגער - שטאַנדפּונקט פון דער עפּאָכע. איך בין זיכער אַז טאַטיאַנאַ וואָלט געוואָלט זיך דערקלערן אוממיטלעכאַר אין רוסיש, נאָר זי האָט געפּילט אַז אָניענין וועט אַזאַ פּאָשעטן מאַניר ניט פאַרשטיין. און פאַרקערט, אין „מילכאַמע און שאַלעם“, באַשרײַבנדיק די ליבע - דערקלערונג צווישן פּיער בעזוכאַוו און העלען איז קעדיי צו באַווייזן די אויסגעליידיקטע, רײַן פאַרמעלע זײַט פון דעם אַריס-טאַקראַטישן ראַמאַן, לייגט טאַלסטאָי אַרײַן אין פּיערס מויל בלוזי איין פּראַזע: *je vous aime* (1) און דאָס איז גאָר.

אַט זײַנען זיי אָט די בילדערישע ווערטער וועלכע דעקן אויף מיטאַמאָל די אינערלעכע וועלט פון מענטש. אַזעלכע ווערטער רופּן איך רענטגען - שטראַלן וועלכע דרינגען אַדורך די גרעב פון לעבנס - שטייגער און צעשמערן די פאַרשמער-לונג אַז אַ „פּרעמדע נעשאַמע איז כּוּישעך“. דערפאַר באַנוץ איך זיך אין מיין אַר-בעט מיט אַליי, וואָס קען דינען צו באַאיינדרוקן פּאָעטיש, וואָס קען דינען דער פּאָעטישער איינדרוקסראַפט פון קינסטלער, ניט מוירע האָבנדיק אַז דאָס קען פאַר-טריקענען אָדער אַפּציען מיין אויפּמערקזאַמקײַט; פאַרקערט, אַלץ וועט ווערן אַרײַנגעצויגן אין דער שפּיל.

לאַמיר זאָגן אַז מיר איז נייטיק רעזשיסאָריש צו געבן אַ זין דעם טײַט פון אַ ייִדישער מוטער, וואָס גייט אויס פאַר בענקשאַפּט נאָך אירע טעכטער וועלכע האָבן פאַרלאָזט די היים. לױטן מעכאַבער איז זי קראַנק און לײַגט צו בעט, נאָר

(1) איך ליב אייך.

איך האָב זיך דערלויבט צו ענדערן דעם קלינישן רעזשים. ביז איר לעצטער מינוט שאַרט זי זיך איבער די ווינקלען און שטאַרבט אַף דער שוועל, אַף דער זעלבער שוועל איבער וועלכער עס האָבן אַריבערגעטראָטן אירע מעכטער ווען זיי זיינען אַוועק אין דער ווייטער וועלט אַרײַן. און די שוועל באַקומט אַ בילדערישע באַזינג — ווי עס וואָלט זי אַ צי נעמאַן צו די מעכטער, און אַן אונטערגעשניטענע פון טויט פאַלט זי צו דער שוועל פון איר שטוב. אָט פאַרוואָס מיר האָט זיך אויסגער- וויזן פאַר ריכטיק אַז פאַרן טויט, דערמאָגענדיק זיך אָן די מעכטער איז איר קאַלט און זי איז אינגעוויקלט אין טיכער! און פריער פאַלט אַראָפּ איין טיכל, איין צו- דעק, דערנאָך דער צווייטער און דריטער צודעק — ווי דאָס וואָלט געווען שטיקער לעבן וואָס פאַלן פון איר און זי פאַלט מיט אַ הויפּלן קאַפּ אַף דער שוועל.

דאָס זיינען בילדערישע מיטלען וועלכע מען דאַרף, לויט מיין מיינונג, באַנוצן קעדיי דער אַקטיאָר זאָל ניט זײַן סטאַם עמעסדיק, נאָר עכט ווי אַ פּאַעט. אַף וויפּל איך וועל קענען געפינען אָט די בילדערישע מיטלען הענגט אָפּ פאַר מיר פּערזענ- לעך דאָס איקערדיקע: אַף וויפּל איך וועל זיך יאָ אָדער ניט אויפהויבן אַף דער הייך פון אויטענטישער קינסטלערישער פאַראַלגעמיינערונג. מיר דוכט זיך אַז יעדער דער אַקטיאָר דאַרף זיך פּילן באַרופן פּאַעטיש צו שאַפן, פּאַעטיש צו געבן אַ זין דער ווירקלעכקייט.

פ ר א ג ע: זאָנט נאָר איך בעט אייך, אָט דער גוירל וועגן וועלכן איר רעדט, קען ער ניט אַמאָל זײַן אין קעגנזאַץ צו דער אידיע, צו דעם געדאַנק פון דעם מענטש? ד. ה. זײַן ווילן און לעבנסשטרעבונג איז איינס, און די ווירקלעכקייט קען אים אַ שטויס טאָן אינגאַנצן אין אַ פאַרקערטער זײַט.... הייסט עס, אַז זײַן גוירל וועט ווידערשפּרעכן זײַן אידיע?

ע נ ט פ ע ר: איך האָב אייך פאַרשטאַנען, נאָר דערלויבט מיר איינער פּראַגע אויסלייגן מיט אייגענע ווערטער און דערנאָך אייך ענטפּערן. איר פּרעגט צי עס עקזיסטירט שטענדיק אַ האַרמאָניע, אַ העסקעם, אַן איינקלאַנג צווישן דער אידיע, דעם אינהאַלט, דעם אידעישן פאַרטראַכט, אָדער אידעישער שטרעבונג פון מענטש און זײַן אויפפירן זיך אין לעבן? אָבער ניט וועגן דעם אידעישן אינהאַלט האָב איך גערעדט, ניט וועגן דער שטרעבונג פון מענטש, דעם העלד פון ווערק, ניט וועגן זײַן אידיע, איך האָב גערעדט וועגן דער אידיע פון מעכאַבער וואָס מיט דער קראַפט פון זײַן אידיע שילדערט ער אַזאַ העלד.

לאָמיר לעמאַשל נעמען „האַמלעט“. איר ווייסט אַז וועגן אידעישן אינ- האַלט פון „האַמלעט“ זיינען פאַראַן אַזויפּיל מיינונגען וויפּל עס זיינען דאָ קריי- טיקער, וויפּל עס זיינען פאַראַן רעזשיסאָרן, און אַזוי ווי מיט קריטיק פאַרנעמען זיך אַלע מענטשן פון אַלע פּראָפּעסיעס, איז ווירקלעך פאַראַן אַ פאַרשיידנאַרטי- קייט פון מיינונגען. נאָר פונדעסטוועגן קענען מיר זאָגן אַז האַמלעטס באַוווינט- זיניקער ציל איז זיכער ניט געווען דאָס דערהאַרגענען לאַערטן — ניט אין דעם איז באַשטאַנען זײַן הויפטציל. זײַן ציל איז אויפצודעקן קלאַודיוסעס פאַרברעכן און זיך אין אים אַזוי נויקעס זײַן אַז ער זאָל דערזען דעם שרעקלעכן אָפּגרונט פון זײַן באַגאַנגענעם פאַרברעכן. אָבער די אַרומיקע ווירקלעכקייט צווינגט האַמלעטן צו גיין מיט געדרייטע וועגן און אויסקלײַבן ווייט ניט קײַן דירעקטע מיטלען. דאָס באַ- זייזט נאָר אַז שעקספּירס מײַן איז באַשטאַנען אין באַווויזן ווי אומרוק, ווי ניט

אין אָרדענונג עס איז אין דעם קעניגרייך פון דענעמארק. אָט דאָס איז די אידייע. דאָס קעניגרייך פון דענעמארק מיינט דערביי די געזעלשאַפט, די אָרדענונג, די הויפּטראַדיציע פון אויפפירונג. באַווײַזן צו וואָס פאַר אַ מענטשלעכע לײַדן דאָס דערפירט אַלץ — אזאַ איז געווען די אויפגאַבע. און אָט אין דער סוויװע געפינט זיך איין מענטש וואָס ווייסט דעם עמעס, אַ באַרופּענער דורך בלוט, אָפּשטאַם, בילדונג, דורך אַלץ אויפצודעקן אָט דעם עמעס. נאָר ווי אזוי דעקט מען אים אויף, ווען דער מענטש איז אַרומגערינגלט מיט דער אַטמאָספּער פון דענעמארקער קעניגרייך? וווּ ער וועט זיך אַ קער טאָן — איז פון רעכטס קעגן אים פּאַפּאַניוס, פון לינקס—ראָזענקראַנץ און גינדענשטערן, פון הינטן דערקאַנגט אים אַ זעץ אין רוקן אָפּעליאַ, און פון פּאַרנט איז קלאַודיוס?

וואָס זאָל מען טאָן אין אזעלכע אומשטענדן, ווען עס דראָט בוכשטעבלעך פון יעדן ווינקל אַ זעץ פון אַ קינזשאַל? אזוי, אָט דורך די אומשטענדן הייבט זיך אָן די פאַרפּלאַנטערטע טראַגעדיע. קעריי אויפצודעקן דעם עמעס מוז האַמלעט אַנקומען צו קאַמעדיאַנטן, צו אַקטיאָרן, צו אַ ספּעקטאַקל — דערלאַנגען דעם עמעס אין דער פּאַרעם פון אַ קונסטווערק. דאָס הייסט אַז זײַן אויפפירונג איז ניט קײַן גלײַכע, איז ניט אין העסקעם מיט זײַן אינערלעכן אינהאַלט, נאָר אַ פאַרפּלאַנטערטע. פון דעם דרינגט אַרויס, אַז וויכטיק איז ניט האַמלעטס אידיע, וויכטיק איז די אידיע פון שעקספירן.

פ ר א ג ע: דאָס וואָס איר האָט גערעדט וועגן „גוירלדיקייט“, וועגן גוירל — דאָס דאַכט זיך מיר קען מען אויס. עשטאַלטיקן נאָר אַ אַ גרויסן מאַטעריאַל. און איר האָט דאָ ווירקלעך געבראַכט אזעלכע ביישפּילן — האַמלעט, קעניג ליר. דאָ, פּילסטו טאַקע אָט דאָס „גוירלדיקע“, פּילסט עס אין דער ראָל וואָס גייט דורך, אַ שעטעך פון גרויסן מאַטעריאַל, אָבער וואָס טוט מען ווען מען שפּילט אַ קליינע אָדער פּאַשעט אַן עפּיאָדן - ראָל? ווי אזוי דאַרף זיך דער קינסטלער פירן אין אזאַ פּאַל? וואָס קען מען אויפּטאָן ווען דער גוירל פון געשטאַלט פאַר-נעמט בלוז אַ פינף אָדער צען מינוט, און ניט אַ שאַ אָדער צוויי?

ע נ ט פ ע ר: מיר וואָלט זיך געוואָלט, איר זאָלט ווענדן אַינער אויפּמערק-זאַמקייט אַף דעם ווייטערדיקן אומשטאַנד. אינעווייניק אין מענטש פּליסט אָן אויפ-הער אַ שטראָם פון לעבנסזיין — ווי אַ טײַך - שטראָם. און אָט אין דעם אומ-אויפהערלעכן שטראָם אין דעם טײַך פאַרוואַרפט דער קינסטלער זײַן ווענדקע און פון דעם גרויסן שטראָם כאַפט ער אַרויס אַן אינאונאיינציק פּישל. עס צאַפּלט, עס שלאַגט זיך, עס איז נאָך אינגאַנצן אין אימפעט פון זײַן באַוועגונג, עס זעצט פּאַר זײַן איבערגעריסענע באַוועגונג. אָט וואָס פאַר אַ בילד עס דערשײַנט אין מיין באַוויסטזײַן, ווען איך רײס אַרויס פון דעם מענטשנס אינערלעכן לעבן, פון דעם גרויסן שטראָם, צוויי, דריי אָדער פיר ווערטער.

צום ביישפּיל, איר קומט אַרײַן אין טעאַטער און טרעפט ניט קײַן אַקטיאָר, נאָר לעמאַשל דעם בינע - אַרבעטער. ער יועט פאַרשירן זאָגן דעם „גוט מאַרגן“ אײַך אָדער אַן אַנדער מענטש. אַן אויפּמערקזאַמער אַבסערוואַטאָר, הערנדיק ווי דער אַרבעטער גריסט זיך מיט די אַקטיאָרן וועט לײַכט מרעפן: דאָס איז אַ שווישפּיר לער וועלכן ער אָנערקענט, און דאָס איז אַן אַקטריסע, וועלכע האָט זיך אים צו-געגעסן, — ער קען אירע אַלע שוואַכע זײַטן, אַלע אירע שעדלעכע שטריכן. און אַט, פאַרקערט, איז אַ שווישפּילערן, וואָס ער האָט זייער גערן, ער פּרייט זיך מיט

אירע דערפאלגן. דאָס אלץ דריקט זיך אויס אין איין וואָרט: „גוטמאָרגן!“ די פּראָגע באַשטייט אין דעם, צי עס איז פאַראַן באַ אים אַ ספּעדיע פּון צווישנבאַצונג נען מיט די מענטשן אָדער עס איז באַ אים ניטאָ אזאָ ספּעדיע. ווייזט אויס אז זי איז פאַראַן, אזוי איז די זאך מיט עפּיזאָדן-ראָלן אין פּיעסעס.

איר ווייט, אז אַף קלייניקע ראָלן זיינען געווען זייער גרויסע ספּעציאַליסטן, צ. ב. אַנדריי פּאַולאָוויטש פּעטראָווסקי, סטעפּאַן קוזנעצאָוו. ווייזט אויס אז זיי האָבן געפונען די מיטלען דורך איין אויפבלייז אויפצודעקן דעם מענטש, באַלעכטן זיין אינערלעכע וועלט.

יעדער אַקטיאָר דאַרף אַרבעטן אַף גרויסן מאַטעריאַל — וועגן דעם איז ניטאָ קיין שום צווייפל! דאָס געבאָט „האַט ניט ליב דעם זיך אין טעאַטער, נאָר האָט ליב דעם טעאַטער אין זיך“, איז צווינעסדיק און פאַלש. מען דאַרף זיך ליב האָבן אין טעאַטער און מען דאַרף זוכן ווי ווייט מעגלעך זיך אויפדעקן און זיך פאַר פּעסטיקן ווי אַ קינסטלער דורכן טעאַטער, און פאַרשטייט זיך ליב האָבנדיק דעם טעאַטער. די אלע צווינעסדיקע זאָגעכצן זיינען גאַרניט ווערט. נאָר פונדעסטוועגן האַלט אַיך, איז ניט ריכטיק צו מיינען אז מען קען נאָר וואַקסן אַף גרויסע ראָלן, אז אין קליינע ראָלן קען מען גאַרניט מאַכן.

אִיך האָב מיין שווישפּילערישע טעטיקייט צום ערשטן מאל אָנגעהויבן ווי אַ סטאַטיסט אין סאַמאַסודס אָפּערע (5) אין „פּאַלקס-הויז“. אִיך בין דורכגעגאַנגען די בינע ווי עפעס אַ שיקערער סטודענט אין „פּאַוסט“. מיין צווייטער אַרויסגאַנג איז געווען פון אַ קלייניקער סצענע אין אַ ראָל פון אַן אַלטימישקן אַף אַ בייסוילעם, דאָרט האָב אִיך געהאַט צוויי ווערטער — איין וואָרט אין איין מאָמענט און אַ צווייט וואָרט אין אַ נאָך אַ מאָמענט. פונדעסטוועגן קען אִיך זאָגן, אז אִיך האָב אין דער ראָל זיך דערוואָרבן אַ גרויסע — עמעס פאַר אַן אָנפאַנגער — דערפאַרונג.

און כאָטש דאָס — וועגן וואָס אִיך האָב היינט גערעדט — האָט גאָר ניט קיין שייַכעס מיט אַ רעצעפט, פונדעסטוועגן גילט דאָס געזאָגטע אזוי פאַר גרויסע, ווי פאַר קליינע ראָלן, אוואַדע, איז בעסער צו שפּילן גרויסע ראָלן, נאָר דער פּאָד-טישער צוגאַנג אין דער אַרבעט פון אַקטיאָר, — מעג עס זיין אין אַ גרויסער אָדער קליינער ראָל — איז שטענדיק דאָס סאַמע איקערדיקע און אומבאַדינגט נייטיקע. פּר אַ נע: און ווי צ. ב. זאָל מען אין טרעניעווס פּיעסע, „אַפּן ברעג: פון דער נייעווע“ שפּילן לענינען, ווען לענין איז דאָרט געשילדערט מיט איין דורכגיין די בינע אָן טעקסט?

ע נ ט פ ע ר: אִיך האָב פאַרשטאַנען אַינער פּראָגע, און דערלויבט מיר אַינך צו זאָגן: אין אלגעמיין איז איצט פאַראַן ווייט ניט קיין ענדגילטיקע לייזונג ווי צו שפּילן לענינען, נאָר וואָס באַדייט אז אין דער פּיעסע, „אַפּן ברעג פון דער נייע ווע“ איז פאַראַן בלויז לענינס און איינונייניקער דורכגאַנג? מיינט איר אז דאָס האָט דער מעכאַבער באַוויסטזיניק באַשלאָסן אזוי צו געבן לענינס געשטאַלט? דאָס איז פּאַשעט געווען אַן אַנטלויפן פון דער אויפגאַבע, דער מעכאַבער איז אַנט-לאָפן פון זיין אויפגאַבע. דעריבער איז דאָס איבערהויפט ניט קיין פּראָבלעם. אין גענעבענעם פאַל וואָלט אִיך רעזשיסאָריש געפונען נאָר איין וואַריאַנט: לענינען שפּילט ניט דער וואָס פירט אויס לענינס ראָל, נאָר די אלע וואָס געפינען זיך אין לענינס סווייווע. לענין באַווייזט זיך אַף אַ רעגע בלויז פּאַטאַנראַפּיש, און אין אזאָ דורכגאַנג שטעל אִיך זיך ניט קיין שום קינסטלערישע אויפגאַבע. דעריבער

זאג איך פון דעם שטאנדפונקט פון דעם שרײַבער איז דאָס געווען אַן אַרױסדרײען זיך פון דער אױפנאַבע. איך װױס נײט, װױ עס האָבן זיך אַנדערע אַן אײצע גע- גענעבן. לעמאַשף, מען האָט געפרױווט אױפפירען אין פּױלס „דער מענטש מיטן בױס“ און מען האָט דאָס געשטאַלט צעבײטן אַף קלײניקײטן. דער אײנערלעכער אױסזען פון דעם גרױסן מענטש, װעמענס מױעד האָט דרױסט באַנומען אױ דאָס פאַרגאַנגענע, אױ דאָס אױצטיקע, אױ דאָס קומענדיקע, אױז געבליבן נײט אױפגעדעקט.

אין אַלגעמיין מײן איך אַז די מעגלעכקײט אַרומצוכאַפן דאָס אָדער יענס געשטאַלט, קען זיך מעסטן פאַרן שױשפּילער נײט מיט צײט, נאָר מיט דער אָנגע- זעטיקטקײט פון סײטאַציעס. דעמאָלט װען עס אױז געפונען געװאָרן אַ בילדעריש מיטל אַף אױפצודעקן דאָס געשטאַלט, קען מען עס אױפדעקן אין פּױנף מינוט — פאַר- שטייט זיך נײט אַף אַזױפּױל מען זאָל עס קענען אַרומנעמען אין זײן גאַנצקײט, אָבער גענוג אַף צו געבן זײן אַטמאָספּער, זײן רײעד, זײן אַראַמאַט. מען דאַרף געפּױנען עפעס אַזעלכע גרונטשטריכן, װעלכע זאָלן אַנטפלעקן דאָס געשטאַלט. מיטאַמאַף נײט אַ בלישטשע עפעס אַזױנס, אָט װױ אַ בליץ, און דער מענטש אַנטפלעקט זיך אין זײן גאַנצער װעזנטלעכקײט, אין זײן האַנדלונג, אין זײן באַװעגונג. אָט דאָס אױז װיכטיק, אָט דאָס אױז װערטפול. דאָס דאַרף אָפּקלײבן דער פּאַעט, דער דראַמאַט- טורג, דאָס דאַרף אָפּקלײבן דער פּאַעט, דער אַקטױאַר. עס גײט אין געפּױנען בילדערישע מיטלען. באַ אונדז אין דער דראַמאַטורגיע קומט מען אָפט אָפּ מיט פּובליציסטיק און אױב אין אַ פּיעסע קומט אַרױס אַ פירער, רעדט ער גלײַך אַרױס אין לאָזונג, אַ צװױטן, אַ דרױטן, אַ פּערטן א. ד. גל. אָבער דאָס לעבן פון אַ מענטש מעסט זיך נײט מיט קײן לאָזונגען. װיכטיק אױז װױ אַזױ ער אױז געקומען צו דעם אָדער יענעם געדאַנק — אָט װאַס פאַר אונדז שטעלט מיט זיך פאַר דעם אױקערדיקן אײנטערעס. מען דאַרף באַװױזן זײנע פּונדאַמענטאַלע לעבנס - אײנטערעסן, זײן אײנערלעכע װעלט... אָט אַף דעם, װײזט אױס, װעט מען נאָך דאַרפן אַ סאַך אַרבעטן. פּ ר א ג ע: אין דעם אַרבעטס - פּראָצעס אױבער אַ ראָל, נעמענדיק אין אַכט דאָס, װאַס אױר האָט אונדז געזאָגט — צױ האָט אױר אײנזען יענע טױזנט מענטשן, װאַס קוקן אַף אײנך?

ע נ ט פ ע ר: זיכער האָב איך זײ אײנזען, טאַקע דערפאַר די שטרעבונג צו דאָס בילדערישע, נעמענדיק אױז אַכט די טױזנט מענטשן װאַס קוקן אַף מיר. עפעס װערט אין אונדזער צושױער זײער נײט דערשאצט. נײט זעלמן האַלט מען דעם צושױער פאַר אַן אַבסאָלוצן נאַר, װעלכער װעט גאַרנײט פאַרשטיין אױב מען װעט אױס יעדן געדאַנק נײט צוטראַגן אַן אַבסאָלוצן צעקײטן, אױב מען װעט צו שעקס- פירס װערטער נײט צוגעבן נאָד אַ װאָרט: דאָס װערט אַלץ געמאַן „פאַרן פּובלי- קום“ אַז עס זאָל אױס אַלץ קלאָר זײן. נאָר די אױפנאַבע פון קונסט באַשטייט נײט דערין, אַז עס זאָל זײן קלאָר. דער קינסטלער דאַרף ביכלאַף נײט אַנקאַרמענע דעם צושױער, אַזױ אַז אין האַלדז זאָל אױס בלייבן שטיין אַ שטיק זעט און פאַר- שטענדעניש. דער קינסטלער דאַרף מיטן אױמאַזש און מיט זײן האַרץ אַרױסרופן בלוז אַ באַשטימטן אײנדרוק. איך בין, צ. ב. אױבערצינגט אַז דער צושױער װעט נײט געבן די זעלבע דערקלערונג װאַס איך האַב דאָ געגעבן צו דעם טױט פון דער מיטער אַף דער שװעל. דער צושױער מעג נײט פאַרשטיין אַז דאָס אױז די שװעל װעלכע עס האָבן אַרױבערגעטראָגן אירע טעכטער. און דאָס אױז נײט װעזנטלעך. דער אױקער אױז דאָס אַנדערע: אַזאַ טױט מאַכט אַן אײנדרוק אַף אַן אַנדער אױפן, און

אסאך מער, ווי דער טויט אין בעט — דאָס איז אָן צווייפל. דער צושויער קען זיך פארטראַכטן איבער דעם ווי אזוי דער טויט שניידט איבער דעם מענטשן אין דעם מאָמענט פון זײַן באַוועגונג, אין אַ געװיסן לעבנס - אימפעט.

אז מיר האַלטן דערביי, איז וועגן טויט. עס איז געווען אזא באַרוימטער איד טאַלענישער אַקטיאָר סאַקאַני, און מיר האָט איינמאַל דערציילט אַ צושויער, אַ גענוג דערפאַרענער, ווי עס איז באַבעל. ווי אזוי סאַקאַני פלעגט שטאַרבן אין קעניג ליר. ליר - סאַקאַני האָט געהאַט אַ זייער לאַנגע באָרד. ער פלעגט ענדיקן זײַן מאָנאַלאָג: „קוטזשע... אירע ליפן... קוטס... קוטזשע...“ און ער פלעגט שטאַרבן. פריער איז געווען אַ פאַרגיכערט אַטעמען, דערנאָך אַ כריפּ אין אַכר סאַלוטער שטילקניט — אַ קליניש בייד פון טויט — דערנאָך האָט זיך אַ הויב געטאָן זײַן באָרד און האָט זיך פאַמעגך אַראָפּ.עלאָזן. דער זאַל האָט ווי פאַר- קישעפט נאָכגעפאַלגט די באַוועגונג פון דער באָרד. אין דעם מאָמענט וואָס די באָרד האָט זיך אַראָפּגעלאָזט איז געקומען דער טויט. סאַקאַניס באַוועגונג האָט בילדעריש איבערגעגעבן דעם לעצטן אַפּריס פון לעבן. נאָר קיין ערנסטן אינטערע- סאַנטן געדאַנק זע איך ניט אין דעם דאָזיקן בילד, איך צ. ב. מאַך די סצענע אַנדערש.

וועגן וועלכע ליפן רעדט ליר אין זײַן לעצטער רעגע? וועגן די ליפן פון דער טויטער קארדעליא, וואָס ליגט באַ דער זײַט. די ליפן זײַנען אַנטשוויגן געוואָרן, נאָר די ליפן האָבן איין מאל געזאָגט דעם עמעס, יענעם עמעס איבער וועלכן ליר האָט דערנאָך איבערגעלעבט זײַן גאַנצע טראַגעדיע — און ער האָט זיך דערמאַנט אָן די ליפן. ער פירט דורך מיט דער האַנט איבערן פּאַניס, נאָר טרעפט ניט דעם מויל נאָר דעם שטערן און מיט אַ לופט - קוש לאָזט ער זיך אין דער אייביקער רו. ער געזעגנט זיך מיטן לעבן דורך אַ לופט - קוש. דאָס איז פון מיין שטאַנדפונקט אַ טיפישע שעקספיר - אינטערפּרעטאַציע. פאַרוואָס? ווייל די שעקספירישע וועלט דערמאַנט אָן אַ הימל וואָס איז פאַרצויגן מיט וואַלקנס, און ווען דורך די וואַלקנס רייסט זיך דורך די זון, גיבן אַ פלייז דורכן שפאַלט גאַרבן פון בלענדנדיקן ליכט. אזוי, באַם סאָף אין „האַמלעט“ דערשיינט פאַרטינבראַס, וואָס אַנטדעקט נייע וועגן; אזוי קומט אַ געוויסע אַנטשפאַנונג באַם סאָף פון „אַטעלאָ“. ווען מיר זעען אז אַטעלאָ האָט זיך איבערצײגט אין זײַן טאַעס, — ווערט שוין ניט אזוי שרעק- לעך; זאָל זײַן אז דער קאַרבן איז נאָך ניט אָפּגעקילט, אָבער אַטעלאָ האָט שוין אַליין דערפילט זײַן שולד. זאָל זײַן אז מיין איינפאַל איז עפשער ניט קיין ריב- טיקער, אָבער יעדנפאַלס איז עס פּאַעטיש. אזוי דאַכט זיך מיר.

און נאָך דאַכט זיך מיר, אז דער צושויער וועט אזא פּאַעזיע דערפילן. ער קען עפשער ניט פאַרשטיין דעם אָדער יענעם פּובליציסטישן אַרטיקל, אפילע זייער אַ קלוגן. ער וועט קיינמאַל ניט קליינער ווערן פון אונדזערע רעצענזיעס; דערפאַר פון אַ גוט אויסגעשפּילטער ראָל, אונטערגעטראָגן גלאַנצנדיק בילדעריש, וועט ער יאָ קליינער ווערן און אַט דאוועט דאָס דאַרף מען אים געבן.

מיר ווייסן אז קאָלכאָזניקעס נעמען אויף מיט אַסאך אינטערעס פּושקיען, שעקספירן. עס מאַכט אַף זיי אַן איינדרוק, זיי וויינען, לאַכן, פאַרוואַסזשע זאָלן מיר זיי ניט געטרויען?

פ ר א נ ע: האָט איר איינזען אין דעם נאָענטסטן יאָר אָדער צוויי צו שאַפן נאָך אַ וואָסער עס איז שעקספיר-געשטאַלט, און אויב ניט איז פאַרוואָס?

ע נ ט פ ע ר: איך האָב אינזינען, מעגלעך, אז דאָס זאָל זײַן דיטשארד דער דריטער.

פ ר א ג ע: ווען וועט איר ווייזן פאָדקאלעסינען?

ע נ ט פ ע ר: איבער דער ראָל פון פאָדקאלעסינען אַרבעט איך שוין לאַנג, נאָר איך אַרבעט אינערלעך, ניט רעדנדיק נאָך דעם יודישן טעקסט. פאַר מיר איז נאָך אַ פּראַגע, ווי אזוי דאָס וועט זיך לאָזן הערן אין יודיש. נאָר פאַר מיר איז עס אַן אַקטועלע אויפגאַבע. אַף וויפּל עס איז ניט אָפּהענגיק פון טעאַטער, אַר- בעט איך אַף אַ גאַנצער רײַ ראָלן. באַ מיר איז שטוב קען איך דאָך זײַן באַלעבאָס. אַף אַזאַ אויפן האָב איך אָפּגעשפּילט ניט איין שעקספּירזאָך, איך האָב אַן איי- נענע קאַנצעפּציע פון שײַלאַק און פון האַמלעט וועלכן איך קען איצט ניט שפּילן צוליב מײַן פיגור.

פ ר א ג ע: ווען איר געפינט די לייזונג פאַר דער שײַלאַק - ראָל, באַקומט זיך באַ אײַך אַ קאַנצעפּט פון דעם גאַנצן ספּעקטאַקל אין שײַכעס מיט דעם נע- שטאַלט?

ע נ ט פ ע ר: פאַרשטייט זיך, אַנדערש קען נאָר ניט זײַן.

פ ר א ג ע: ווי אזוי היט זיך אויף פון ספּעקטאַקל צו ספּעקטאַקל, אַט דאָס הויכע פּאָעטישע געפּיל, וועגן וועלכן איר דערציילט?

ע נ ט פ ע ר: אויפצוהיטן די פּאָעטישע באַפּליגלטקייט אין דער טאָג- טעגלעכער אַרבעט איז זייער שווער, אָבער זייער נויטיק. ווען די ערשטע נײַקייט גייט אַריבער, ווען דער האָניק - כוידעש האָט זיך געענדיקט, הויבט זיך אַן דאָס געזעצ- לעכע צוזאַמענלעבן מיטן געשטאַלט. זוכנדיק זיך צו דערשלאָגן צו אַ בוילעטער, פאַרענדיקטער פּאַרעם, קען איך זיך פונדעסטוועגן בעשום אויפן ניט פאַרשטעלן אז דאָס געשטאַלט ווערט אינגאַנצן און אין זײַן פּולן פאַרנעם געלייזט צו דעם מאַ- מענט פון דער פרעמיערע. צי אין דעם מאַמענט אין אַלגעמיין וועט זײַן אַלץ אויפ- געדעקט אָדער ניט אויפגעדעקט — איז נאָך אַ גרויסע פּראַגע. ווי אזויווע דאַרף זײַן? עס דאַרף זײַן מײַן שטעלונג, מײַן פאַרשטיין און די אַנטשפּרעכונג פון די איר דייען צו די פאַרשיידענע סיטואַציעס. אין אַלגעמיין איז דאָס די הויפט-אַרבעט פון דעם שוישפּילערס קאַפּ. ווען עס הויבן זיך אַן די פאַרשטעלונגען, דאַרף דער קאַנצעפּט פון דער ראָל פאַרגאַנצט ווערן אין קאַנטאַקט מיטן צושויער. ניט זעלטן טרעפט אזוי: באַ מיר אינעווייניק איז אַ גאַנצער שטורעם, אָבער דער צושויער הויבט עס ניט אַן צו וויסן. און ביז איך וועל ניט מאַכן קײַן אויסערלעכע באַ- וועגונג וועט ער גאַרניט באַנעמען. הייסט עס, אז דאָס אַלץ איז נייטיק צו אַנט- פּלעקן. עס טרעפט, אז מיר שפּילן אַ טראַגעדיע, און דער זאָל כאַכאַטשעט — פאַרפּאַלן, ער איז אויפגעלייגט צום לאַכן. אַן אַנדערש מאַל — פאַרקערט. עס פּילט זיך אז דער זאָל וואָלט געדאַרפט רעאַגירן, מען האָט אַף דעם געשטעלט און עס איז שטיל! אַנדערש גערעדט: ניט נאָר מיר אַריענטירן די אויפמערקזאַמ- קייט פון צושויער, נאָר דער צושויער אַריענטירט אָפּטמאַל אונדזער אויפמערק- זאַמקייט, און אַזאַ לעבעדיקער אויסטויש קומט פאַר שטענדיק.

פון דער אַנדערער זײַט: אַן אַנדערש מאַל הייבסטו אַן שווימען מיטן שטראָם — ס'איז הייסט עס ניט פאַראַן קײַן עמעסער גלויבן אין דעם אייגענעם עמעס. אז דו אַליין הייבסט זיך אַן צו וואַקלען און שווימען לויטן שטראָם, דעמאָלט, פאַר-

שטייט זיך, ווערט די ראָל דעפארמירט, דעגענערירט, דאן קען מען ווירקלעך אָנ-
הויבן מיט טראַגעדיע און ענדיקן מיט קאָמעדיע.

פ ר א ג ע: ווי אזוי קאָנצענטרירט איר זיך, ווי אזוי גרייט איר זיך צו שפּילן
דעם קעניג ליר אין טאָג פון ספּעקטאַקל?

ע נ ט פ ע ר: איך וויל אַיך זאָגן, אז קיין באַזונדערע טאניסיס פאַסט איך
ניט, קיין טפּילעס פּראַווע איך אויך ניט, איך „גיי“ ניט אַרײַן אין דער ראָל, איך
„טרעט“ אויך ניט צו צו איר. דאָס איינציקע זאָך אין וואָס איך האַלט זיך אײַז,
אז אין טאָג פון שפּילן, עס איך צום לעצטן מאָל איינס אַזײַגער באַטאָג. דאָס איז
אַלץ. אויסער דעם, איז באַ מיר אין דעם טאָג פון ספּעקטאַקל אַ שווערע שטימונג
ווייל אין אַוונט דאַרף מען שפּילן, נאָר אין מאַמענט ווען איך גיי אַרויף אַף דער
בינע, פיל איך ווי איך טונג זיך אָפּ אין אַ געוויסער אַטמאָספּער, דערבײַ, ביז דער
מאָלט, און אין דער צײַט פון די אַנטראַקטן, קען איך רױק שמועסן מיט פּרײַנט, איר
באַהאַלט זיך ניט פון קיין מענטשן און איך האַלט עס פאַר ניט נויטיק. דער רע-
פּלעקס קומט באַ מיר אויף אין דער מינוט, ווען עס עפנט זיך די קוליס.

דאָ, אין דער אַלפּאַרבאַנדישער טעאַטער-געזעלשאַפּט איז אַרויסגעטראָטן אי. מ.
מאָסקווי. ער האָט גערעדט וועגן דעם ווי שווער עס איז צו דערצײען שױשפּילער. אָט,
האָט ער געזאָגט, איז צוגעגאַנגען אַ מענטש צו דער פּיאַנאָ, האָט אַ דריק געטאַן מיטן
פּינגער — האָט זיך באַקומען אַ קלאַנג, נאָר דאָס איז נאָך ניט קיין מוזיק. אז אָט
דער מענטש וועט זיך אָנהויבן לערנען וועט ער אין אַ צען יאָר אַרום שפּילן. ער
וועט עפּשער קיין גרויסער מוזיקער ניט זײַן נאָר אַ פּיאַניסט קען ער ווערן. אָדער
אַ קינד איז צוגעגאַנגען צום פּידל, האָט אַ שמיר געטאַן מיטן סמיק — האָט זיך
באַקומען אַ סקריפּ. אז דאָס קינד וועט זיך לערנען אַ יאָר פּופּצן וועט עס סאַפּקאַל-
סאָף עפּשער פאַרנעמען אַ לעצטן פּולט אין סימפּאָנישן אָרקעסטער, ד. ה. עפעס
וועט פון אים אַרויסקומען. נאָר אָט באַ אונדז אַקטײַאַרן זײַנען די סטרוגעס באַ-
האַלטן ערגעץ אין האַרץ, אין דער טײַף, מיט די פּינגער וועסטו צו זיי זיך ניט
צורירן.

דאָס איז אַלץ ריכטיק, נאָר מיט איין אויסבעסערונג וועלכע איך וואָלט געוואָלט
אַרייַנטראַגן אין מאָסקווינס ווערטער: די סטרוגעס זײַנען ווירקלעך באַהאַלטן ניט אין
האַרץ, נאָר אין קאָפּ. די פּאַעטישע באַגאַבונג, די לאַיזשע באַגאַבונג, די באַגאַבונג
פון באַזינגונג, פון קלאַרזעעוודיקייט און אַנדערע סטרוגעס פון אַקטײַאַרישן טאַלאַנט
— זיי זײַנען אין אונדזערע מאַרד-צענטערס.

דראמע און טעאטער

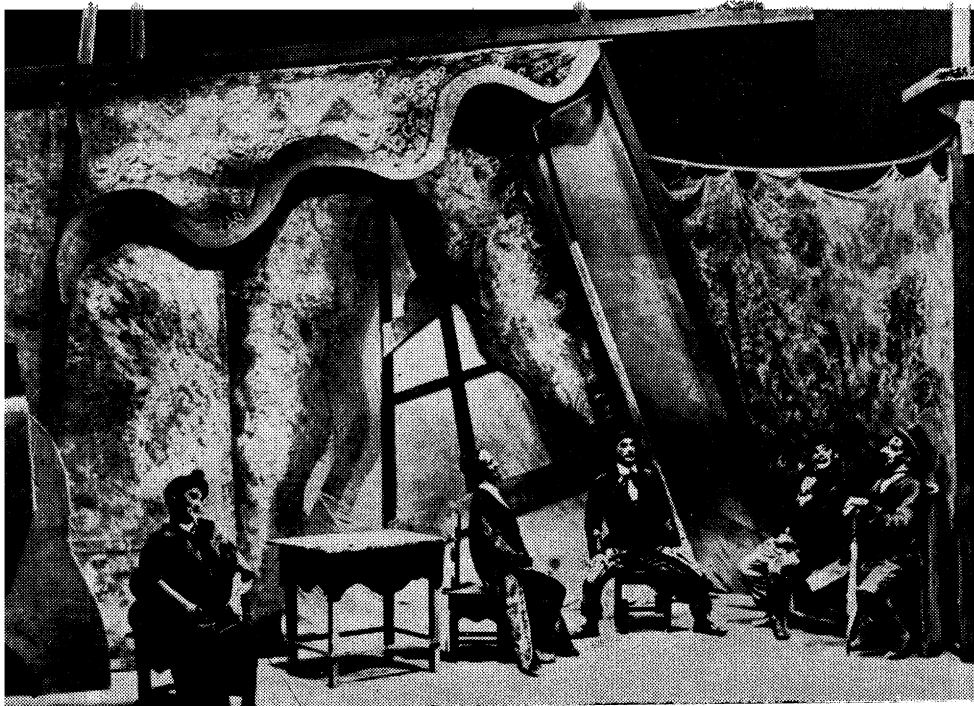
1939

אן שום צווייפל שטעלט מיט זיך פאר די טעאטער - קונסט. א פונקציע פון דער דראמאטורגיע. די דראמע איז דער קוואל פון אלע מער וויכטיקע, אמערסטן שעפעריש - וויטאלע פונקציעס פון טעאטער. טעאטער און דראמאטורגיע לעבן צו-נויפנעשפאנט, אן ענדערונג אין איין גליד פון דער פארמולע רופט ארויס באשטימטע און אנטשפרעכנדיקע ענדערונגען אין צווייטן. און ניט צופעליק איז דער פונדאנדערבלי פון טעאטער, די איינשטעלונג פון די איבעראשנדיקע קוואליטעטן וואס זיינען אייגנטימלעך דעם טעאטער שטענדיק געווען, זיינען און וועלן זיין געבונדן מיט די נעמען פון די גרויסע דראמאטורגן. זאל עס זיין לאפע דע וועג, גאלדאני, שעקספיר, מאליער אדער וואלטרע, ראסין, קארנעיל אדער נאגאל, אסטראווסקי, טשעכאווי, גארקי, א. א. וו. און פארקערט: די טעאטער-קריזיסן זיינען שטענדיק צונויפגעפאלן מיט א שטילשטאנד אין דער דראמאטורגיע. וואס שאיעך דער טעאטעראלער סטאביליזירטער וואכעדיקייט איז זי שטענדיק געווען געבונדן מיט א גאנצער ריי נעמען פון דראמע - מאכער וועלכע שידן זיך אונטער איינע פון די אנדערע בלויז מיט זייערע נעמען, נאר אין זייערע ווערסן זיינען זיי ענלעך איינער אפן אנדערן ווי צוויי טראפן וואסער. קריזיסן אין דער דראמאטורגיע פלעגן שטענדיק ארויסרופן פרווון אין טעאטער פאר זעלבסט - דעפינירונג און אפזונדערונג. דאס פלעגט ברענגען צום וועלקנדיקן פונדאנדערבלי פון פארמאליזם, דאס פלעגט בא-ווייזן די דעקאדענץ פון א באשטימטער טעאטער - שול און עס פלעגט אויסדריקן ניט עפעס אנדערש, ווי דעם פונדאנדערפאל פון דער צווייגלידערדיקער פארמולע, אין וועלכער עס ווערט אויסגעדריקט דאס געזעץ פון וויטאלער און ארגאנישער געבונדנקייט פון דראמאטורגיע און טעאטער. אט די פרווון פלעגן דורך די טעאטערס סאפאקלסאף זיך אויסלעבן. דאס לעבן אליין פלעגט אפשטעלן דעם פונדאנדערפאל פון דער פארמולע. בעהאדראגעדיק פלעגט דער ריס צווישן טעאטער און דראמע אלץ קלענער ווערן, פלעגט זיך פארציען מיט געוועב, מיט לעבעדיקן לייב פון קעגנזייטיקן זיך איינפארשטיין און דאן, זע: עס גיט א בלייז, קימאט גלייכצייטיג א גרויסער דראמאטורג און זיינער, טאקע זיינער אן אקטיאר.

ווי און אין וואס דריקט זיך אויס אמשארפטן א קריזיס אין דער דראמאטורגיע? אדער ריכטיקער, וואסער ארט איז מער פילבאר, רעאגירט אמפילבארסט: אפ יעדער קלענסטן בראך אין דער ארגאנישער קאעקוויסטענץ פון טעאטער-קונסט און דראמאטורגיע? איך מיין, אז דאס איז דאס, וואס מען רופט זשאנר, דער קריזיס פון זשאנר, די קרענק פון זשאנר, דער טויט פון זשאנר, דאס געבורט פון זשאנר - אט אזוי וואלט מען געדארפט באצייכענען די פארשיידענע מאמענטן אין דער געשיכטע פון ענדערונגען און עוואלוציעס אין דער דראמאטורגיע און אין טעאטער. אלאז, וועגן זשאנר. איך פרעמענדיר ניט אפ אן אבסאלוט פינקטלעכער, וויסנ-שאפטלעכער, שטרענג באצייכנטער און פארמולירטער דעפיניציע. איך וויל אין דעם

געגעבענעם פאל בלויז אונטערשטריכן דאס וויכטיקסטע אין זשאנר. דורכן ווילן פון איקערדיקן אידיאישן פארטראכט פון דעם מעכאבער זינען די ווירקנדיקע פערסאנאזשן פון א דראמאטורגיש ווערק אוועקגעשטעלט אין א באשטימטער סיס-טעם פון קעגנזייטיקע ווירקונגען און צווישנבאציונגען. פון דעם סאכאקל פון אט די צווישנווירקונגען און צווישנבאציונגען לייגט זיך צונויף די פונדאמענטאלע הויפט-האנדלונג פון דער פיעסע. די סיסטעם איז אָרגאניזירט זייער שטרענג און איז דורך און דורך דורכגעשנירט מיט דער אידיאישער צילגעשטרעבטקייט פון דעם מעכא-בער. אין די גרענעצן פון אט דער סיסטעם קרייצן זיך און שניידן זיך דורך די צווישנווירקונגען און די צווישנבאציונגען פון די פערסאנאזשן, באוועגנדיק זיך לויט די באשטימטע אָרביטן פון זייערע דראמאטורגישע, "שיקאָלן" מיט אן אוי-סערגעוויינלעכער געזעצמעסיקייט אַרום דער הויפט-אָקס פון דער האַנדלונג און שטעלן מיט זיך פאַר דעם אויסדרוק פון די איקערדיקע צילן, אינטערעסן און לידנ-שאפטן פון די העלדן. דער פונדאמענטאלער אידיאישער פרינציפ וועלכע דער מע-כאבער לייגט אָועק אין דער אָרגאניזאציעלער באַזע פון דער טעטיקייטס - סיס-טעם פון זינע העלדן, — דאָס שטעלט מיט זיך פאַר דאָס באַשטימענדיקע באַס פאַר שטיין א זשאַנר. און זאָל אין דער באַזע פון א דראמאטורגיש ווערק ליגן איינע און די זעלביקע טעמע פון ליבע, וועלן מיר אין איין פאל, בא איין סיסטעם באקומען א טראגעדיע און אין א צווייטן — א קאמעדיע. די זאך איז דאָ, כאַזער איך איבער, אין דעם גרונט - פרינציפ וועלכע דער אויטאָר לייגט אָועק אין דער אָרגאניזאציעלער נעלער באַזע פון דער לעבנס-סיסטעם פון זינע פערסאנאזשן.

אזוי אַרום שטעלן מיר איין, אַז זשאַנר איז מיט זיין גאַנצן וועגן אינגעבונדן מיט דעם מעכאבערס פארטראכט, ד. ה. מיט זיין פילן און פארשטיין די וועלט. אזוי אַרום טראַגט זשאַנר אין זיך די שפורן פון דעם מעכאבערס אינדיווידואַל-טעט. דערביבער, זאָגן וועגן א ווערק: "דאָס איז א קאָמעדיע", אָדער "דאָס איז א טראגעדיע" מיינט געזאָגט ווייט ניט אַלץ. דאָ שפּילט א ראָל די אינדיווידואַליטעט פון דעם דראמאטורג, און דערביבער קען מען ריידן וועגן די טיפּ-פאַרשיידענע טראַג-געדיע-זשאַנרען פון עסכיל אָדער שעקספיר, קאָמעדיעס פון מאָליעֶר אָדער גאָלדאָני, גאָגאָל אָדער גריגאָיעדאָוו. טאַקע, אין באַצוינג צו זשאַנר איז ריכטיק דער זאָג, אַז דער טאָן מאַכט די מוזיק. טאַקע, אין דעם טאָן איז אויסגעדריקט דעם אויטאָרס אייגנארטיק פילן און פארשטיין די וועלט. און טאַקע אַט דאָס ספּעציעלע מאַכט אזוי איבערצייגנדיק, אזוי עמעסדיק, אזוי לעבעדיק און באַרעכטיקט די זשאַנרען וואָס ווערן דורך די מעכאבערס אַנטדעקט ווי נייע לענדער. טאַקע דער טאָן אונ-טערשיידט און טיילט אָפּ, לאָמיר זאָגן דעם קאָמעדיע-זשאַנר פון "דעוויזאָר" אָדער "א כאַסענע" פון דעם קאָמעדיע - זשאַנר, "אייגענע מענטשן" — מירן זיך אויסרעכענען". און עס וועט זיין ריכטיק פעסטצושטעלן אַז א גרויסע דערשיינונג אין דער דראמאטורגיע, א נייער שטערן אַף דעם האַריוואָנט, באַצייכענען אַן אַנטדע-קונג פון אַ נייעם זשאַנר, אַן איינווייניגיקן, ווי עס איז איינווייניגיק יעדער גרעסע-רע מענטשלעכע פּערזענלעכקייט. זשאַנר — דאָס איז דאָס פּאַנעם פון א דראמא-טורגיש ווערק. און כאַטש, לויט די נאַטור-געזעצן פאַרמאָגט א פּאַנעם צוויי אויגן, א נאָז, א מויל, אויערן, פונדעסטוועגן טיילן מיר שטענדיק אויס צווישן א סאך פּענעמער, די מער גייסטרייכע, די מער אויסדרוקפולע און ווי מיר דריקן זיך אָפּט אויס, אין אַזעלכע פּאַלן, די מער טיפּישע פּענעמער. נאָר אַט די מער טיפּישע פּענעמער זינען ווייט ניט געבויט לויט דער קינדערשער סכעמע: "א פינטל,

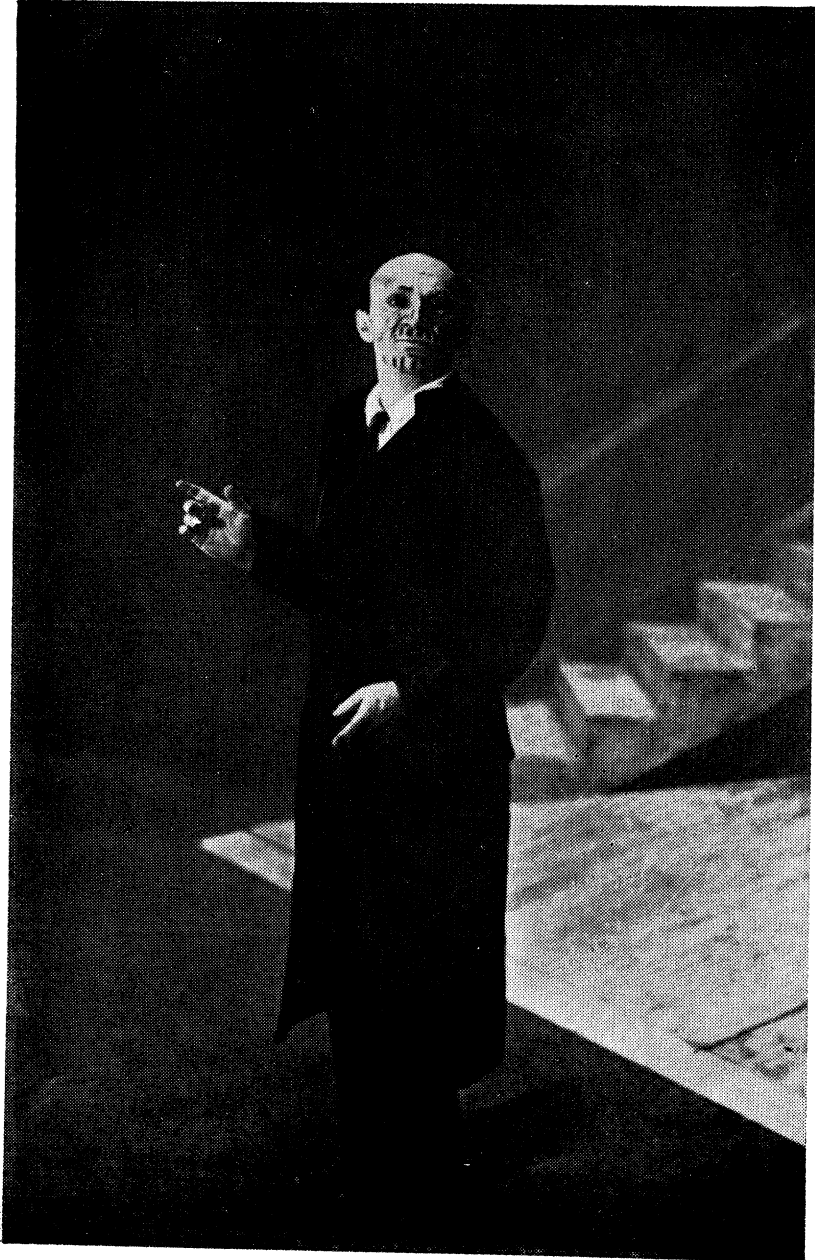

סצענע פון דער פארשטעלונג
 דער צווייטער לינקס —
 מיכאעלס—סאראקער

200 טויזנט",
 לויט שאלעס-אלייכעם

כאעלס—סאראקער
 סארא ראטבוים—עטע-מעניע

200 טויזנט", לויט שאַלעם-אלייכעם. מיכאַעלס—שימעלע סאַראַקער. 1923

א פינטל, צוויי העקלעך, א נעזל, א מיילכל, א קיילעכל" אט די טיפישע פענעמער ליינדן ניט פון סכעמאטיזם. ניין. אין זיי האָט די נאטור נאָך א גאַנצע ריי זוכענישן, עקספערימענטן, דערגרייכט די הויכקייט פון מינסטערשאפט און פולקאמקייט. אזוי דערשיינען אויך אין דער דראמאטורגיע די זשאנרען פון סאָפאָקלעס, ראסין, שילער, לעסינג, איבסען, סוכאָוואָנקאבילין, משעכאָוו, א. א. וו.

עס איז גאַנץ נאטירלעך אז אין דער עפאָכע פון דער גרויסער סאָציאַליסטישער שער ברוינג, ווען עס קומט פאָר אַן אינטענסיווער אויספאָרמירונגס פראָצעס פון אַ נייעם פילן און פארשטיין די וועלט, האָבן מיר אַ רעכט צו דערוואַרטן דעם אויפֿ-קום פון נייע זשאַנרען אין דער דראַמאַטורגיע און בעמייילע אויך אין טעאַטער. אָט די נייע זשאַנרען דאַרפן עס מיט זיך פאַרשטעלן דעם אויסדרוק פון פאַראַייגענען דורך אונדזערע קינסטלער דעם מעטאָד פון סאָציאַליסטישן רעאַליזם.

נאָר צום באַדויערן איז נייטיק פעסטצושטעלן אז עס קומט פאָר ניט גענוג שנעל אָט דער פראָצעס פון אויפקום פון נייע זשאַנרען, וועלכער געפינט זיך אין ענגן צוזאַמענהאַנג מיט דעם אויספאָרמירונגס - פראָצעס פון דער סאָוועטישער קינסטלערישער אינדיווידואַליטעט. זייער אָפט, אָנשטאַט אַ פולבלוטיקן אַ פולווער-טיקן זשאַנר, וואָס זאָל אָמעמען מיט אלע שאַטירונגען פון דער רייכער אינדיווידואַליטעט פון דעם סאָוועטישן מענטש, טרעפן מיר זיך אָן מיט אַ סוראָאט פון אַ נייעם זשאַנר, מיט טיפישע, אויסערלעכע, אויסגעדראַשענע סכעמעס. אין אַ גאַנצער ריי פון אונדזערע הינטציטיקע פיעסן באַקומען מיר ניט קיין סיסטעם, נאָר אַ מעכאַנישע צונויפֿקייטלונג פון באַזונדערע, סכעמאַטישע, סקיצירטע העלדן. און דאָס טראַגט מען אונדז אונטער אָנשטאַט אַ לעבעדיקער און אָרגאַניזירטער אָף די וויטאַלע פעסטיקע פּרינציפּן סיסטעם פון ענגזיטיקע צווישנבאַציונגען און צווישנווירקונגען פון די פּערסאָנאַזשן.

סכעמאַטיזם — דאָס איז אַ פאַלש פאַרשטאַנענער באַגריף וועגן זשאַנר אין דער קונסט, וווּ אָנשטאַט צו שילדערן און אַנטפלעקן, די געזעצמעסיקע און אומפאַרמיר-לעך אין זייער געזעצמעסיקייט צווישנבאַציונגען צווישן די העלדן, פאַרנעמט דאָס אָרט אויסגעטראַכטע פובליציסטיש פאַראַלעמיינערטע און אויסגעהוילטע, אַפּילע ניט קיין ענגזיטיקע באַציונגען, נאָר פּאַשעט באַציונגען פון פּערזאָנען מיט נעגאַ-טיווע קוואַליטעטן און נעגאַטיווע נעמען. אַנדערש געזאָגט, מיר האָבן דאָ צו טאָן מיט דער קרענק פון זשאַנר. פונדאָנען נעמט זיך דער סכעמאַטיזם. ווייזט אויס, אז די אויטאָרן וועלכע ליינדן אַף סכעמאַטיזם גיבן זיך ניט קיין אייצע מיט די גראַנדיעזע אויפֿגאַבן פון אויספאָרמירן זייער אייגענע פּסיכיק און אַן אַנטשפּרעכנדיקע וועלט־אַנשויונג. די קינסטלער זיינען, ווייזט אויס, ניט גענוג פאַרבונדן מיט דער אַרומיקער קאָנקרעטער ווירקלעכקייט. זיי פאַרשטייען זי ניט גענוג, זיי פילן ניט איר האַרץ־קלאַפּ און אָפט פאַרבײַטן זיי די ווירקלעכקייט מיט זייער אייגענעם אײַך, גלייטשנדיק זיך אַף דער אויבערפלאַך פונעם לעבן.

דעם קינסטלערס אָפּגעריסנקייט פון אונדזער שעפּערישער ווירקלעכקייט דער-פירט אָפט צו דעם, אז דער קינסטלער הויבט אָן צו לעבן אין ענגן קרייז פון זיינע ספּעציעלע און פאַרמעלע, ריין עסטעטישע פראָבלעמען — אָט דאָס איז איינע פון די הויפּט־סיבעס פון דער קרענק. זײַן אָפּגערײסן פון אונדזער לעבן מיינט זײַן אָפּ-גערײסן פון פאַלק, מיינט ניט פאַרשטיין אונדזער ווירקלעכקייט, אונדזער סאָוועטיש פאַלק. אָבער ניט וויסנדיק און ניט פאַרשטייענדיק דאָס פאַלק איז ניט מעגלעך, ווי עס באַדאַרף צו זײַן שאַפּן און דינען דעם פאַלק מיט זײַן שאַפּונג.

ווייטער. דער סאָציאַליסטישער רעאַליזם — דאָס איז אַ דערשיינונג פון טיף-אידייאַישן כאַראַקטער, ער פאָדערט פון אונדז טיף און פינקטלעך צו פילן אונדזער ווירקלעכקייט אין ליכט פון טיפן פאַרשטיין דעם גרויסן פּראָצעס פון סאָציאַליסטישער בוינג אין אונדזער לאַנד. די וואָס זיינען אָפּגעריסן פון אַ פּולווערטיקן אויפֿ-געמען אונדזער לעבן, די קינסטלער וואָס זיינען ווי אָפּגעשלאָסן אין זיך אליין, קענען ניט דערגרייכן די אידייאַיש קינסטלערישע הויכקייטן פון סאָציאַליסטישן רעאַליזם. זייער רעאַליזם איז אַ פּלאַכער, אַ זיך צופאַסנדיקער, אַן אויסערלעכער, און זאָל עס ניט קלינגען ווי אַ פאַראַדאָקס, אַ פאַרמאַליסטישער. עס איז פאַראַן אַ פאַרמאַליסטישער רעאַליזם — אַ רעאַליזם ווי אַ קאַמפּראָמיס, אָדער אַ רעאַליזם ווי אַ פּאַטאַגראַפֿישע קאַפּיע אין גרויען וואַכעדיקן ליכט פון די ריין אויסערלעכע פאַרמען פון טיף אינערלעכע פּראָצעסן. נאָר אַ העלע אידייאַיש-אויספאַרמירטע קינסטלערישע פּערזענלעכקייט מיט קלאַר אָנגעצייכנטע קאָנטורן פון עכטן סאָוועטישן וועלט־באַנעם קען זיך דערקלייבן צום שפּיץ פון סאָציאַליסטישן רעאַליזם און קען זיין אַ שעפּער פון אַ נייעם, הינטזייטיקן זשאַנר אין וועלכן די אָרגאַניזאַציע־סיסטעם און די קעגנזייטיקע באַציונג פון די פּערסאָנאַזשן זאָל אָפּשפּילען טיף און ריכטיק, מיט אַ גרויסער בילדערישער אימפּרעסאַנירונג די צווישנבאַציונג פון די הויפּט־קויכעס אין דעם געזעלשאַפּטלעכן לעבן.

נאָר זייער אָפט טרעפן מיר זיך אָן אַף דערשיינונגען וועלכע קענען פאַרוואַכן דאָס קראַנק ווערן פון זשאַנר. זייער אָפט באַציען זיך קינסטלער מיט מוירע צו אונדזער ווירקלעכקייט און זיי דעצידירן זיך ניט אַ שוויים צו מאַן אין דער טיף. אַנשטאַט דעם, טרעפן מיר זיך אָן מיט שרעקעוודיקייט און איבערפאַרטראַכירונג אין דער קונסט. קליינבירגערלעכקייט דערלאָזט ניט, אַז דער קינסטלער זאָל ווערן אַ שעפּער פון עכטן וויטאַלן, עמעסן זשאַנר.

די טעאַטערס זוכן אין זייערע אויפירונגען דעם סצענישן עקוויװאַלענט פון דראַמאַטורגישן זשאַנר. טאַקע אין דעם באַשטייט די אויפגאַבע פון רעזשיסאָר.

דעריבער וועט זיין ריכטיק די באַהויפּטונג, אַז דורכן „קעניג ליר“, קען מען אויפירן שעקספּירן, דורכן „רעװיזאָר“ גאַנאַלן, דורך דער פּיעסע — דעם מעכאַבער. נאָר אין דעם ליגט די גאַראַנטיע פון אַ ריכטיקן צוגעטראַפּענעם זשאַנר און פון אַ ריכטיקן אויפגעפירטן ספּעקטאַקל. און עס טרעפט, אַז נאָך אַ גאַנצער ריי אַקשאַ-נעסדיקע זוכענישן גיט זיך אין דעם טעאַטער צו געפינען אַ שליסל פאַר דער אַנט-פּלעקונג פון איינעם אָדער צוויי אויטאָרן. אזוי איז געווען מיט גאַנאַל און אָסטראָר-סקי אין „מאַלי טעאַטער“, מיט טשעכאַװן און גאַרקין אין „ככאַט“. אין נעמיר-ראָװיטש־דאַנטשענקאַם בוך „פון דער פאַרנאַנגענהייט“ טרעפן מיר זיך אָן מיט אייניקע זייער אינטערעסאַנטע זייטן, וואָס דערצײלן ווי אזוי עס איז אויפגעדעקט געוואָרן די נאַטור פון דער דראַמאַטורגישער האַנדלונג אין טשעכאַװס „מעװע“. אַט די נאַטור האָט געמיינט ניט עפּעס אַנדערש, ווי דאָס דערשיינען, די אַנטדעקונג פון אַ נייעם זשאַנר, דער טעאַטער האָט געטראָפּן די ניי אַנטדעקטע סיסטעם פון קעגנזייטיקע באַציונגען און האָט, אזוי אַרום, געפונען זיין סצענישן אויסדרוק.

אַזעלכע מאָמענטן זיינען די גליקלעכסטע אינעם לעבן פון אַ טעאַטער. די טעאַטערס אַינלן זיך צו פאַרפּיקסירן דאָס געפונענע, זיי פאַרפּעסטיקן זיך אין דאָס דעראַבערטע, זיי פאַראַלגעמיינערן און פירן אויס די געזעצן פון שױשפּילערישער אויפירונג אַף דער בינע. נאַטירלעך אַז די פאַראַלגעמיינערונג און די געזעצן זיינען

ענג געבונדן מיט יענע דראמאטורגן וועמענס פערזענלעכקייט און ווערק עס זײַנען דורך די טעאטערס אויפגעדעקט געוואָרן.

פונדעסטוועגן טרעפט אַמאָל אויך אַנדערש. באַגרענעצטע אין זייער האַרזיאָנט מיט דעם דורכגעגאַנגענעם עטאַפּ פון באַנעמען אַ באַשטימטן זשאַנר הייבן אָן אייניקע טעאטערס אָנצוטשעפען די דאָזיקע דערפאַרונג זייערע, וועלכע איז אויס- געדריקט אין באַשטימטע פּאַרמען פון סצענישער אויפירונג, צו אַלע אַנדערע דראַ- מאַטורגישע ווערק און צו קימאַט אַלע אַנדערע אויטאָרן, מיט וועלכע זיי קומט אויס צו האָבן צו טאָן. אין אזאַ פּאַל ווערן זיי קראַנק אַף דער ספּעציפישער קרענק וואָס אַפּן אַקטיאָרישן לאָשן איז עס באַקאַנט אונטערן נאָמען „שטאַמפּ“. די טע- אַטערס „שטאַמפּירן“ זיך. דאָס דריקט זיך שאַרף אויס באַזונדער דאַן ווען די טע- אַטערס הייבן אָן דורכקוקן זייער דערוואַרבענעם סצענישן פּאַרמען, און נעמען זיך צו אַ נײַער טעמע אַ הינטצײַטיקער אָדער קלאַסישער. אָט דאָ טרעפּן מיר זיך אָפּט אָן מיט „שטאַמפּ“-דערשיינונגען — אָט דעם וואָרעם וואָס פּרעסט אויף די שוישפּילערישע באַגאַבונג, און עס זײַנען ניט צופּעליק די דורכפאַלן פון אַ גאַנצער דײַ גרויסע טעאטערס, וואָס ניט געקוקט אַף די גיגאַנטישע קויכעס פון קאַלעקטיוו, אַף דער פּולער רייפּקייט פון זײַנע מיסטער האָבן זיי ניט באַוווּזן אויפצוהויבן די מאַסע פון אַ קלאַסישער טראַגעדיע אָדער אויפּדעקן די קאַמפּליצירטקייט פון אַ הינטצײַטיקער סאָוועטישער טעמע. עס שטערט דער דערוואַרבענער שטאַמפּ, דער אַקטיאָרישער סקלעראָז. די קרענק, אין קאַמף מיט וועלכער ק. ס. סטאַניסלאַווסקי האָט געווידמעט זײַן גאַנץ שעפּעריש לעבן אין דער קונסט, די דאָזיקע קרענק, פונקט ווי דער סכעמאַטויזם, שטאַמט פון דעם קינסטלערס אָפּשטיין פון דער שנעל פּלייסנ- דיקער שטאַרק דינאַמישער, קעסיידער עוואָלוציאָנירנדיקער און פּאַרענדערלעכער ווירקלעכקייט, וועלכע פּאָדערט פונקט אזאַ שנעלן וווקס פון באַווויסזײַן, אזאַ שנעלן פּראָצעס פון אויספּאַרמירונג און באַרייכערונג פון דער פּערזענלעכקייט. און די ווירקלעכקייט איז זיך נויקעם גרויזאַם פון די קינסטלער וועלכע באַרויקמע דורך אַ קלוימערשטן אָדער פּאַרדינטן דערפאַלג פּאַרהאַלטן זיך אין זייער וווקס און ליגן אַף זייערע לאָרבער.

נאָך גאָר ניט לאַנג האָבן געוויסע טעאטערס געזוכט שאַרף אָפּצוטיילן איר דעאָלאָגיע פון טעאטער. זיי האָט זיך געדוכט אז מען קען רויק אַרבעטן איבער שעקספיר, גריבאיעדאָו און אַנדערע, און זיך ראַטעווען אין דער דראַמאַטורגיע פון דער פאַרגאַנגענהייט פון די „אָנגעטשעפעטע“ און לויט זייער מיינונג, פאַר דער קונסט, פּרעמדע אַפּווייכונגען אַף דער זײַט פון אידעאָלאָגיע. עס לוינט זיך ניט אָפּצושוטעלן אַף וויפּל אזאַ שטאַנדפונקט באַוווּזט די מיעזרעיע און נעבעכדיקייט פון געדאַנק. אונדזער הינטצײַטיקייט דערווײַזט אַף שריט און טריט די ענגע פאַרייניג- דונג, די פונקציאָנעלע אָפּהענגיקייט אין וווקס פון דער קונסט פון דעם וווקס און באַווויסזײַן. אונדזער סאָוועטישער צושויער, דער באַזוכער פון אונדזער טעאטער — זאַל, האָט פּוֹלן רעכט צו דערוואַרטן פון די בינע-מינסטער און פון די אויטאָרן פון דראַמאַטורגישע ווערק אַ פּוּלזערטיקע אַנטפּלעקונג פון אַ העלן, געזונטן און פּוּלברלוטיקן זשאַנר. אין אים בליען אויף ריכע געשטאַלטן, אין אים אַנטפּלעקן זיך קאַמפּליצירטע און ראַשיקע וועלטן פון קינסטלער. אין אים אַנטפּלעקט זיך די רייכטמע שפּיל פון דער פאַר אונדז, הינטצײַטיקער, סאָוועטישער עפּאָכע און די אומפאַרגעסלעכע פּערזענלעכקייט פון דעם סאָוועטישן מענטש, דעם שעפּער פון דער צוקונפט.

דער אקטיאָרישער באַרוף

א שמועס מיט יונגע אַקטיאָרן

1940

מיר וואָלט זיך געוואָלט א שמועס טאָן וועגן אַקטיאָרישן באַרוף, וועגן די אונטערשיידן צווישן פּראָפעסיע און באַרוף — באַגריפֿן וועלכע ווערן אָפט ניט ריכטיק אידענטיפּיצירט. ליב האָבן די זאך מינט דאָך נאָך ניט, אז דער מענטש איז אַזעלכע מיטן ריכטיקן וועג, אז ער האָט אויסגעקליבן טאַקע די פּראָפעסיע צו וועלכער ער איז באַרופֿן.

מען קען זיך ניט פּאַרשטעלן, אז עס זאָל עקזיסטירן אַן אידיענלאָזער שרייַ-בער, נאָר ווי אָפט, צום באַדויערן טרעפֿן מיר זיך אַן מיט אידיענלאָזע אַקטיאָרן! אויב אַן אַקטיאָר פּאַרמאַנט א נוטע שטימע, א שיינע פיגור איז שוין די פּראָגע פון באַרוף פאַר אים א דעצידירטע: ער איז אַן אַקטיאָר. ער איז גאַרניט כּווישער אז דאָס אַלץ לייזט נאָך ניט די פּראָבלעמען פון אַקטיאָרישן באַרוף. פאַרן אַקטיאָר-דישן באַרוף איז נויטיק נאָר אַן אַנדער מאַס: מען דאַרף זיך קלאָר מאַכן, צי קען ער באַרטיכערן זײַן צושויער, צי קען ער אים עפעס צוגעבן נײַם אין באַגריפֿן די וועלט.

עס עקזיסטירט א שערלעכע טענדענץ אָפּצורײַסן די אידיע פון א קינסטלע-ייש ווערק אַבסטראַהירן זי. אין דעם באַגריף „אידייאַישער אינהאַלט פון א גע-שטאַלט“ דאַרף מען אונטערשיידן צוויי מאַמענטן: די אידיע און דעם קינסטלערישן פּאַרטראַכט. עס איז פאַראַן „אין אַלגעמיין“ אַן אידיע אין דעם קינסטלערס באַ-ווײַסזײַן, אָבער דאָס איז נאָך ווייניק פאַר א קינסטלעריש ווערק. קעדי אויסצו-דריקן אַן אידיע אין א קינסטלעריש ווערק איז נויטיק די אידיע זאָל איבערגײַן אין א קינסטלערישן פּראָיעקט. אַט דער פּראָיעקט קומט אויף בלוז דאָן, ווען די אידיע געפינט אַן אָפּקלאַנג אין דער אינערלעכער וועלט פון קינסטלער, ווען ער האָט די אידיע באַגריפֿן, ווען ער איז מיט איר בלוטיק פּאַרײַנטערעסירט.

אָבער אַף דער בינע קלערן מיר ניט אויף, מיר טוען. אונדז איז נויטיק די אידיע, דעם פּראָיעקט צו פּאַרקערפּערן אין קינסטלערישע בילדער, די דאָזיקע בילדער — דאָס איז די סצענישע שפּראַך, די מיטלען וועלכע זײַנען אונטערגעוואָרפֿן דעם איינציקן ציל — אויסדריקן די אידיע, טיילן זיך מיטן צושויער מיט אונדזער פּאַר-שטיין די וועלט.

און אויב ביי דעם שווישפּילער אָדער רעזשיסאָר איז פאַראַן אַט די ריכטיקע באַצונג צו דעם ציל און צו די מיטלען, אויב די אידיע פון דעם ווערק האָט זיך אינגעשלאָסן אין זײַן אינערלעכער אידייאַישער וועלט און עס איז געבוירן געוואָרן

דער קינסטלערישער פראָיעקט — וועט אין דער אויפירונג ניט קענען זײַן גאַרניט קיין צופעליקס, אין דער אויפירונג וועט בלויז זײַן דאָס „נויטיקע און גענוגנדיקע“ אַף אויסצודריקן די אירייע.

אַזוי אַרום, זײַנען אונדזערע מיטלען — די סצענישע שפראַך, אַן אָן אַ שיר ריכטע שפראַך.

...טעווייע האָט אַסאַך טעכטער. איינע נאָך די אַנדערע פאַרלאָזן זיי דעם טאַטנס שטוב. ער לעבט איבער אַ פּײַנלעכען ווייטיק.

ווי אַזוי זאָל מען עס איבערגעבן פּלאַסטיש?

אַף דער בינע איז דאָ אַן אויוון און אַנטקעגן אַ טיר. דאָס זײַנען אַנטאָגאָ-ניסטן. ביים אויוון זײַנען ווייזט אויס אַדורך די מאַמענטן פון היימישקייט. דאָ איז געווען די פאַמיליערע היים. דורך דער טיר זײַנען אַוועק די טעכטער. אָט דורך דער טיר האָט מען אָנגעקלאַפט, זײַנען געקומען מענטשן, גענומען און אַוועקגעפירט די טעכטער פון טאַטנס שטוב ערגעץ אין אַ ווייטן לעבן. און יעדעס מאָל, ווען טעווייע אינערלעך אָן אויפגערודרטער באַוועגט זיך איבערן שטוב, ווילט זיך אים אָנוואַרעמען, ער וויל ניט שאַלעם מאַכן מיט זײַן איינזאַמקייט, מיט דער צעשטערטער היים, ציט ער זיך צו דעם אויוועלע, עפעס זוכט ער שטענדיק אַרום זיך. דאָ זײַנען די באַוועגונגען זײַנע צוטרוילעכע, זוכנדיקע. ווען ער גייט אָבער צו צו דער טיר, אַ קוק טאָן אויב זי איז פאַרמאַכט, זײַנען זײַנע באַוועגונגען אומרוקע. אָט די באַר-וועגונגען זײַנען אַרגאַנישע, זײַנען נויטווענדיקע. דאָ איז ניט פאַראַן קיין צופעלי-קייט אין דער מיואַנסצענע.

ווי אַזוי לערנט מען זי אויס די סצענישע שפראַך? צום בעסטן איז זיך לער-נען בײַ די ליטעראַטור-קלאַסיקער. זיך לערנען, באַגרייפנדיק די געזעצמעסיקייט פון זייערע מעטאָדן, דורך וועלכע עס ווערט אַנטפּלעקט זייער אירידיאישער פאַרטראַכט. אָט לאָמיר נעמען דעם ערשטן קאַפיטל פון גאַגאַלס דערציילונג וועגן דעם „ווי אַזוי עס האָבן זיך צעקריגט איוואַן איוואַנאָוויטש און איוואַן ניקאפּאַראָוויטש“.. אין איר ווערן באַשריבן די אונטערשיידן צווישן איוואַן איוואַנאָוויטש און איוואַן ניקאפּאַראָוויטש. אָט וווּ מען קען באַנעמען די געזעצמעסיקייט פון גאַגאַלס מעטאָדן. גאַגאַל שטרייכט אונטער געניאל די דינסטע ניואַנסן וועלכע שייַדן אונטער איוואַן איוואַנאָוויטש און איוואַן ניקאפּאַראָוויטשן. ער ברענגט אָן אַ שיר פון די קלענסטע באַוונדערקייטן. איז צו וואָס רעכנט גאַגאַל אויס אַזוי פיל אונטערשיידן און באַר-זונדערקייטן צווישן איוואַן איוואַנאָוויטש און איוואַן ניקאפּאַראָוויטש? דערפאַר, וויל צווישן איוואַן איוואַנאָוויטש און איוואַן ניקאפּאַראָוויטש עקזיסטירט ניט קיין שום אונטערשייד. און טאַקע דאָס ווערט אונטערגעשטראַכן דורך דעם קינסטלערישן מעטאָד, וואָס גיט אים די מעגלעכקייט צום סאָף פון דער דערציילונג אויסצושרייען: „עס איז לאַנגווייליק אַף דער וועלט, מײַנע הערן!“

בײַ די קלאַסיקער פון דער ליטעראַטור דאַרף מען זיך אויך לערנען נאָך אַנדער-רע קונסט-געזעצן, — דאָס געזעץ „פון נויטיקע און גענוגנדיקע דאַטן אַף צו לייזן אַן אויפגאַבע“. אין אַן עכטן קונסט-ווערק איז ניט פאַראַן קיין צופעליקס. צוויי געשטאַלטן — ליזאַ פון „פרינציפן נעסט“ און יעלענאַ פון „ערעוו“ בײַ דער זײַט מיט זיי, ניט נעמנדיק קיין אַנטײל אין דער אַנטוויקלונג פון ראָמאַן, גייען באַגלייט-טער. דער באַגלייטער פון ליזאַ — איז דער מוזיקער לעם, דער באַגלייטער פון יעד-לענאַ — איז דער סקולפּטאָר שובין. איז דער דאָזיקער אויסוואַל אַ צופעליקער? גיין, דאָס איז, פאַרשטייט זיך, אַ באַשטימטער קינסטלערישער מעטאָד. ליזאַס

וועלט, א לירישע, אין זיך אן אינגעשלאסענע ווערט אמבעסטן אויסגעטיילט דורך דעם מוזיקער לעם, יעלענא איז אינגאנצן אין באווע. ונג, אין פלאסטישער אויפדער-קונג. און דאָ קומט אויף די געשיטאלט פון סקולפטאָר שובין. דאָס איז אַ קינסטלע-רישער מעטאָד, אַ דיקטירטער דורך דעם אידייאישן פאַרטראַכט.

די סצענישע שפראַך דאַרף אויך, פאַרשטייט זיך, געלערנט ווערן ביים לעבן דורכן שטענדיקן אָבסערווירן דאָס לעבן. שטרעבנדיק צו דערקלערן דערשיינונגען, איז נויטיק זיך צו דערקלייבן צו זייער טאָך, דאָס הייסט באַגרייפן אידייאיש דאָס אָבסערווירטע

נאָר אַ קונסטדעראייגעניש וועט דאָס אָבסערווירטע ווערן דאָן, ווען דער קינסטלער וועט באַגרייפן דעם פּרינציפּ, וואָס איז געלעגן אין דעם שוירעש פון דער אָבסערווירטער דערשיינונג. ווען אין זיין ווערק וועט זיך לאָזן הערן די פאַר-שטאַנענע דורך אים געזעצמעסיקייט פון דער דערשיינונג.

באַגלייך מיט דער פּראָגע זוי אזוי אויסצולערנען זיך די סצענישע שפּראַך דאַרף מען אויך שטעלן אַ צווייטע פּראָגע: ווי אזוי זיך צו באַנוצן מיט דער שפּראַך. איך האָב דאָ אינזינען די מיטלען, וואָס רופן אָפּט אַרויס טרערן און געלעכטער ביים צושויער. וועגן דעם האָט זייער גוט געזאָגט שאַלעם אַליכעם, באַשרייבנדיק אין „די בלאַנדזשענדע שטערן“ דעם אָנהויבן פון אַן אַקטיאָרס קאַריערע. די גע-שיכטע איז אַ געוויינלעכע. פון דער טרופּע איז אוועק דער ערשטער ליבהאַבער. אין טעאַטער איז עפעס געווען איינער אַן אומבאַדיטנדיקער מענטש. האָט מען אים געגעבן די מיסיע צו זיין ערשטער ליבהאַבער, מען האָט אים פאַרגרימירט, אָנגעטאַן. ער איז געווען אָנגעטאַן און פאַרגרימירט אַבסאָלוט אזוי ווי דער „עמעסער“ ערשטער ליבהאַבער. נאָר ער האָט ניט באַוויזן אַרויס אַף דער בינע, ווי אין זאַל האָט מען זיך פּונאַנדערגעלאַכט. וואָס מער ער האָט געשפּילט, אַלץ מער האָט מען געלאַכט און די ראָל איז געווען אַ העלדן-ראָל. נאָך דעם האָט אים דער דירעקטאָר געכאַפּט הינטער די קוליסן, האָט אים אַראָפּגעלאָזט אַ פאַטש זאָגנדיק: אויסוואַרף, פאַר-וואַסזיע האָסטו מיר פּריער ניט געזאָגט, אַז דו ביזט אַ קאָמיקער? אזוי האָט זיך אָנגעהויבן די קאַריערע פון יענעם קאָמיקער. אָט ווי געפּערלעך עס קען זיין געלעכטער.

ניט ווייניקער געפּערלעך זיינען טרערן און סענטימענטאַלע סצענעס. אין שייכעס מיט דעם וואָלט זיך מיר געוואָלט דאָ זאָגן: וועגן אַנדערע טרערן — טרערן פון טיפּער עמאַציע, וועלכע דער צושויער פּילט אין דער לעצטער, אין דער שלום-סצענע פון „די דרין שוועסטער“. דרין שוועסטער, דרין רוסישע פּרויען פון דער נאָר ניט לאַנגער פאַרגאַנגענהייט קוקן גלייך פאַר זיך און באַגעגענען זיך מיטן בליק פון דער היינטיגטיקער פּרוי, וואָס זיצט אין צושויער-זאַל. אָט די מיזאַנט-סצענע רופּט אַרויס אַ ציטער, טרערן. נאָר דאָס זיינען ניט קיין טרערן פון ראַכמאַ-נעם, אויך ניט פון באַגרייטערונג, נאָר איך וואָלט געזאָגט, ריכטיקע, נויטיקע טרערן. דאָס זיינען טרערן פון עכטער עמאַציע.

יעדער שווישפּילער פאַרמאַגט אַן אייגענעם קרייז פון זיינע אידיען, אַ קרייז פון זיינע טעמעס. זייער אָפּט שטעלט זיך אַרויס אונדזער קריטיק אין דער ראָל פון אַן עקזאַמינירער און שטעלט אָפּצייכענונגען ניט אינטערעסירנדיק זיך מיט די אידיען פון שווישפּילער.

מיד רעגט אָן מער פון אַלץ אָט די טעמע: דער מענטש אוועקגעשטעלט פּאַנעם צו פּאַנעם מיט דער וועלט, די אויפּירונג פון אָט דעם מענטש, אַ סטימולירטער

דורך דער לײַדנשאַפט פון דערקענטעניש. דער מענטש קוקט זיך אײַן אין דער וועלט מיט דער לײַדנשאַפטלעכער שטרעבונג זי צו דערקענען און דערקלערן. די לײַדנשאַפט פון דערקענטעניש איז די סאַמע שטאַרקסטע לײַדנשאַפט, ווייל אפּילע ליבע איז דאָך אַ מין וואַריאַציע פון דערקענטעניש־לײַדנשאַפט. און ווען דו זעסט אַ הימל־שרײַענדיקן פאַרברעכן קעגן עלעמענטאַרער גערעכטיקייט, ווען דו זעסט די שרעק־לעכע פאַרברעכנס וואָס ווערן באַגאַנגען אין דער וועלט, ביזטו מעכויעוו צו דער־קלערן, דערקענען, פאַרנעמען שטעלונג צו דעם אַלעמען. אָט פאַרוואָס מיך רעגט מער פון אַליי אָן די טראַגישע געשטאַלט פון מענטש, דעם אייביק זוכנדיקן, דעם בונטאַרישן, וואָס מאַכט טאַעסן און וואָס דערגייט סאַפּקאַלסאַף צו באַצאַלן מיטן לעבן פאַר אַ ברעקל עמעס. דער שווישפּילער איז פאַרפּליכטעט צו האָבן אַ קרייז פון אייגענע טעמעס. אין זייער אַנטפּלעקונג איז זײַן באַרוף.

עס איז שווער אַרויסגיין פון טעאַטער, ווען דער ספּעקטאַקל האָט ניט נאָר נאָרניט צוגעגעבן צו דיין וויסן, ניט באַרײַכערט, נאָר פאַרקערט, ווי ער וואָלט דיר באַגאַנוועט, ער האָט דיר געמאַכט דורכלעבן אַ ביטערע אַנטווישונג און דיר דוכט זיך, אַז דו ביזט געקומען אין טעאַטער אַסאך רײַכער, ווי דו גייסט פון אים אַוועק. דער שווישפּילער איז פאַרגרימירט, אָנגעטאַן, ער גייט אַרויס אַף דער בינע, און צענדליקער טויזנטער ליכט באַלײַכטן אים. ער טראַגט זײַן קונסט ווי אַ טפּילע, נאָר אויב דער אַקטיאָר האָט ניט וואָס צו זאָגן דעם צושויער, האָט ער ניט קיין רעכט אַרויסצוגיין אַף דער בינע.

דער אידיאלישער אינהאַלט פון דעם סצענישן געשטאַלט — דאָס איז דער אַנ־הויב און דער סאָף פון אונדזער קונסט.

טעאטראלישקייט און אידייאישער פארטראכט

1. רעפעראט איבער די שעפערישע פראבלעמען פון דעם רעזשיסאר

1941

דאָס וואָרט „טעאטראלישקייט“ געהערט ווירקלעך צו דער קאטעגאָריע פון טעאטראלע טערמינען. צו טעאטראלישקייט ווערט אָפּט צוגעשריבן אַסאך פּרעמדס און שוין לאַנג האָבן אַסאך טעאטער־מענטשן אוועק פון דעם עמעסן אינהאַלט פון דאָזיקן וואָרט. צום בײַשפּיל קיינעם אַרט ניט די דעפיניציע פון פּאָעטישקייט, קינסטלערישקייט, מוזיקאלישקייט, נאָר ווער ווייס צוליב וואָס עס רופט אַרויס דיס־קוסיעס דער באַגריף אַליין „טעאטראלישקייט“. בעיז די דאָזיקע אַלע באַגריפן גע־הערן צו איין און דער זעלבער קאטעגאָריע.

וואָס איז אזוינס טעאטראלישקייט? דאָס איז די באַדינגלעכקייט פון דער סצע־נישער שפּראַך, ווי פון וועלכער עס איז קונסט־שפּראַך, ווי פון וועלכער עס איז פּאָעטישער שפּראַך אין אַלגעמיין, וואָרעם די שפּראַך פאַר זיך איז אויך באַדינגלעך.

דאָס וואָרט אַליין „שפּראַך“, „יאָזיק“, „La langue“, „Die Sprache“ דאָס איז אַ קאָנווענציאָנעלער באַגריף. אוואָדע איז אין דער שפּראַך פאַראן אַסאך אָרנאָ־נישם, געזעצמעסיקס. נאָר פונדעסטוועגן איז עס אַ באַדינגלעכע דערשיינונג וואָס איז בלוין גלײַך צו דער סיסטעם פון געדאַנקען, באַגריפן, אידעען.

פאַרשטיין ווידער אונטער טעאטראלישקייט, דאָס פּאָמפּיעז־אָנגעבליאָ־זענע, אינגעפונדעוועטע נאַקעטקייט פון אַ גאַנצער רײַ מעטאָדן (וואָס מען טוט זייער אָפּט אין טעאטער) וועט אונדז בלוין אויסקומען זיך אָפּגרענעצן פון דעם אַלעמען, ווייל אזא טעאטראלישקייט האָט מיט עכטער קונסט קיין שום שאיכעס ניט. עס איז נויטיק צו רעדן וועגן דער שפּראַך פון אונדזער קונסט. איך בין אי־בערציניגט אז מיר אַלע, אַרבעטס־באַוויירערס, טעאטער־מענטשן, מענטשן פון נאַענ־טע, קרויווישע און ווייטע קונסטן, שטעלנדיק די פּראַגע וועגן טעאטראלישקייט, פּאָעטישקייט, פאַרנעמען מיר זיך מיטן זוכן אַ שפּראַך, די שפּראַך פון קונסט, די שפּראַך, וואָס זאָל אויסדרוקן דאָס באַגריפענע. דאָס איקערדיקע אין דער קונסט איז די באַפּרידיקונג פון דער סאַמע הייסער, ברענענדיקער אימפעטפולער מענטש־לעכער לײַדנשאַפט — די לײַדנשאַפט פון דערקענען די וועלט. די שפּראַך פון קונסט העלפט אונדז אין דעם, און ווי יעדער שפּראַך איז עס דער סאַמע שטאַלצער מענטש־לעכער באַשאַף. די שפּראַך איז די פּרעכטיקסטע פּאַלקס־שאַפּונג. מיליאָרדן מענטשן פון דאָר צו דאָר, פּיילן, שלייפן אָפּ איר יעדעס וואָרט, פּאַ־פּולקאַמענען דעם געבוי־

פון אירע פראזן, פארטיפערן איר בילדערישע קראפט, און פונקט אזוי שלייפט א גרויסע ארמיי פון קונסטמענטשן זייער קונסט־שפראך. און אויך מיר דארפן פאר־פולקאמענען די שפראך פון אונדזער קונסט.

די לײַדנשאפט צו דערקענען דאָס לעבן, אויפדעקן די ווינדערלעך רײַכע און קאָמפּליצירטע וועלט — די אינערלעכע וועלט פון מענטש — איז די סאַמע גרעס־טע, אומבאַזױגבאַרע לײַדנשאפט. זי פאָדערט אַ פינקטלעכע, בױגעוודיקע און העכסט אויסדרוקפולע שפראַך, אָדער באַנוצנדיק זיך מיט טעאַטער־טרעמינען, זי פאָדערט טעאַטראַליטיקײַט, אַקטיאָרישע און רעזשיסאָרישע מױסטערשאַפט. מען קען אונדו פּרעגן: „איז טעאַטראַליטיקײַט נישט קיין ווידערשפּרוך צום רעאַליזם?“ אין דער רעאַליטישער קונסט עקזיסטירט נישט אַזאַ ווידערשפּרוך, וועלן מיר ענטפּערן. מער אַטראַליטיקײַט איז בלױז די שפראַך פון טעאַטער, דער מיטל פון פאַרקערפּערן אַ געשטאַלט און אַ רעאַליסטיש געשטאַלט שפּײַגלט אָפּ די ווירקלעכקײַט.

טעאַטראַליטיקײַט — איז אַ קאָמפּליצירטע דערשיינונג און מיר ווילט זיך דאָ אָפּשטעלן אַ אײַניקע עלעמענטן פון דער שפראַך, פון אונדזער קונסט. מיר וועלן אין דער ערשטער רײַ ציען אונדזער אויפּמערקזאַמקײַט אַף דרײַ מאָמענטן, דרײַ באַזונדערע מאָמענטן, דרײַ באַזונדערע זײַטן פון דער טעאַטראַלער קונסט־שפראַך: סטיל, ריטם און זשאַנר. עס איז זייער וויכטיק אויפצוקלערן דעם טאָך פון די דאָזיקע באַגריפן.

עס איז באַוואוסט, אַז ריטם ווערט זייער אָפּט פאַרמישט מיט מאָס. ווי אַ באַ־ווײַז ווערט געבראַכט דער ווינדערלעכער בײַשפּײַל: דאָס קלאַפּן פון אַ געזונט האַרץ — צוויי און זיבעציק קלעפּ אין אַ מינוט; צוויי און זיבעציק קלעפּ, וואָס קען זײַן נאָך מער ריטימיש? נאָר פונדעסטוועגן, דער וואָס אידענטיפיצירט ריטם מיט האַרץ־קלאַפּן, מיט לעבעדיקן אַטעמען, מיט איר ריטימישער גלײַכמעסיקײַט, דער באַגרייפּט אַבסאָלוט נישט וואָס עס איז אונדזער געפיל פאַר ריטם, וואָס אַזױנס מײַנט ריטם אין דער קונסט. איך וועל דאָ נישט געבן קיין דעפיניציע פון ריטם, ווײַל געבן אַזעלכע דעפּי־ניציעס איז אין אַלגעמיין זייער שווער. נאָר לאָמיר זיך צוקוקן צו אונדזער בײַשפּײַל.

ווירקלעך, דאָס האַרץ גיט צוויי און זיבעציק קלעפּ אין אַ מינוט. עס הױבט אָן שלאָגן אין דעם מאָמענט פון געבוירן, עס קלאַפּט יונגערהײַט, עס שלאָגט אין רײַפן עלטער, עס שלאָגט אַף דער עלטער. לאָמיר אָננעמען אַז דאָס האַרץ איז די גאַנצע צײַט געזונט און עס קלאַפּט אָפּ די צוויי און זיבעציק קלעפּ אין אַ מינוט. נאָר דאָס האַרץ וואַקסט דאָך מיטן גאַנצן אָרגאַניזם. עס האָט געגעבן לעבן דעם קלײַניקן וועזן, דער אָרגאַניזם איז געוואַקסן, געוואַקסן איז אויך דאָס האַרץ נישט ענדערנדיק די ריטימישקײַט פון זײַנע קלעפּ. איז אָט אין דער וואַקס פונעם האַרץ, וואָס האָט אַנט־שפּראַכן דעם וואַקס פון אָרגאַניזם האָט זיך אָנגעצײכנט זײַן ריטם. דער ריטם האָט זיך געמאַסטן מיט די צוויי און זיבעציק קלעפּ אין אַ מינוט, נאָר אין דער זעלבער צײַט זײַנען געווען פאַרשיידענע ריטמען פון לעבן. דער ריטם הױבט זיך אָן דאָרט, וווּ עס איז פאַראַן אַן אַנטוויקלונגס־פּראָצעס. ריטם פאַרמאָגט אַ באַשטימטע צײַל־געשטרעקטקײַט. און רעדן וועגן ריטם קען מען רעדן דעמאָלט, ווען עס איז פאַראַן אַ פּראָצעס, ווען מיר אָבסערווירן די אַנטוויקלונג פון אַ דערשיינונג. עס דערמאָנט זיך „אַנאַ קאַרעניאַ“, די ערשטע באַגעגעניש פון אַנאַ מיט ווראַנסקין. וואָס איז פאַרגעקומען בײַ זייער ערשטער באַגעגעניש? די באַן איז איבערגעפּאַרן אַ וועג־טער אַף טױט. און דאָ הױבט זיך אָן די לײַבע־געשעכטע פון אַנאַ מיט ווראַנסקין וועלכע ענדיקט זיך מיט אַן ענלעכן טױט. אַנאַ קומט אום אונטער די רעדער פון אַ

באן. און אָנהויבנדיק פון דעם מאַמענט פון וועכטערס טויט, ביז דעם מאַמענט פון אַנאַם טויט — דורך דעם אַלעמען, ניט געקוקט וואָס די פּאַקטן זײַנען קימאַט אידענטיש, ווערט דער ריטם געענדערט אין זײַן קוואַליטעט. לאַמיר אָננעמען — איך זאָג „לאַמיר אָננעמען“ ווײַל קײנער קען עס ניט קאַנטראַלירן און ניט דערווייזן — לאַמיר אָננעמען, אז טאַלסטאַי האָט באַוווּסטזיניק צונעפּאַסט אַט די סימעטריע פון אָנהויב און סאָף. ער האָט אין געגעבענעם פּאַל זיך געריכטעט מיט זײַן געפיל פאַר ריטם. ווײַל דורך די צוויי אידענטישע פּאַקטן האָט ער דורכגעטראָגן דאָס קלאַפּן פון אַ מענטשלעך האַרץ, פון אַ מענטשלעכן גױרל. דאָס איז באַדינגלעכקייט. נאָר צי דען האָט ער מיט דעם אָנגערירט די פאַרשטעלונג וועגן עמעס? זיכער ניט. קאַמפּאַזי- ציאַנעל איז עס אַ מעטאָד, נאָר אין דעם מעטאָד איז פאַראַן באַוווּסטזיניקייט, איז פאַראַן אַן אידעייע, פאַרוואַנדלט דורך טאַלסטאַיען אין אַ קינסטלערישן פאַרטראַכט, וואָס האָט אים געמאַכט דיספּאַנירן אזוי און ניט אַנדערש די פּאַקטן אין אָנהויב און צום סאָף.

נאָך איין אילוסטראַציע. עס דערמאָנט זיך אַ רעפּעראַט פון אַן ענגלישן גע- לערנטן אפּן צוזאַמענפּאַר פון פיזיאָלאָגן וועגן דעם אז פאַר יעדן געבורט פון אַ וועזן קומט פאַר פּריער דער טויט פונעם פעטום. דער ענגלישער געלערנטער האָט דער- וויזן, אז דער מאַמענט פון געבורט — איז דער מאַמענט ווען דאָס אַטעמען פון דעם פעטום אינעווייניק דורכן נאָז הערט אויף און דאָס קינד דאַרף צום ערשטן מאל אַרײַנציען אַטעם דורכן מויל. אַט דער זיפּי דעצידירט, אויב דאָס קינד וועט לעבן אָדער נײַן. דאָס איז די שוועל פון טויט, דורך וועלכער דאָס וועזן גײט אַריבער: וועט עס אַ שלונג טאָן, וועט עס בלייבן לעבן, וועט עס ניט אַ שלונג טאָן — וועט עס זײַן אַ טויט געבוירן. און דאָס — איז די שפּראַך פון ריטם, דאָס איז דער קאַמף. און אַט פאַרוואָס אין איינע איבערכאַזערונגען, אין איין מאַטעמאַטישער דיספּאַזיציע פון מאַס קען מען קיין ריטם ניט פאַרשטײן, ניט באַגרייפן און ניט דערפילן.

טאַלסטאַי האָט אין דער זעלבער „אַנאַ קאַרענינאַ“ איינמאל פאַרביטן דעם באַ- גריף פון ריטם, אָדער ריכטיקער, אפילע ניט פאַרביטן, נאָר פאַשעט אָנגעהויבן רעדן וועגן עפעס אַנדערש. אין דער סצענע פון היי שניידן, טראַכט וועגן עפעס לעוויין, ער טראַכט און די אַרבעט קלעפט זיך עפעס ניט. נאָר אין דעם מאַמענט, ווען ער גיט זיך אינגאַנצן אָפּ דער ריטמישער באַוועגונג פון קאַסיען און ווי ער וואָלט דאָן גע- ווען אויסגעשלאָסן דעם באַוווּסטזײַן, פילט ער אז ער שפּאַנט פּום אין פּום מיט די איבעריקע שניטער. איך מײן אז אין דעם פּאַל איז דורך טאַלסטאַיען דער באַגריף ריטם אַ ביסל פאַראיינפאַכט און טראַנספּאַרמירט. ריטם מײנט אומאויפהערלעכע אַנטוויקלונג דורך קעננאַצ, דורך שטערונגען: ריטם איז אַן אויסדרוק פון שטרײַט- געפיל פון דאָס דיאַלעקטישע. דעריבער דענקען וועגן דעם, אז מען קען זײַן ריטמיש, אָפּגעריסן פון דער אידעייע, פון אידייאַישן פאַרטראַכט, אָפּגעריסן פון אַלץ וואָס האָט דיר באַפליגלט, וואָס האָט געמאַכט דײַן שטים זאָל אויסרעדן דעם טעקסט פון שעקספיר, אַסטראָנאָמיק, שאָלעם אלייכעם — — דענקען אז מען קען מיטאַמאַל זיך באַפּרײַען פון דעם אַלעמען און זיך אָפּגעבן דעם ריטם, דאָס איז ניט מעגלעך.

דאָסזעלבע קומט פאַר אויך מיט סטיל, אין דעם באַגריף פון וועלכן עס עקוויס- טירט אַ סאָך פּלאַנטער פונקט ווי מיט ריטם. עס איז פאַראַן אַ קונסט-פאַרשער- שער באַגריף פון סטיל, לויט וועלכן עס ווערן דערלערנט די סטילן באַראַקאָ, ראַקאָ- קאָ, רענעסאַנס, א. א. וו. אָבער ווען מיר רעדן וועגן סטיל אין אונדזער שעפּערישער אַרבעט האָבן מיר אָפּט אינזינען נאָר אַנדערע זאַכן. דער סטיל פון רעזשיסאָר, דער

סטיל פון דער פיעסע, — זיינע באגריפן זייער צעפלאַסענע, אָפּט ניט ריכטיקע און אַסאך מאָל פּוּסעט, גאַרניט זאָגנדיקע. ניט זעלטן ווערט סטיל קעגנזשטעלט צו שטיינער און דער באַגריף סטיל ווערט פאַרביטן מיט סטיליאַציע. אין דער צייט, ווען סטיל איז, לויט מיין מיינונג, דער אויסדרוק פון דעם שטיינערס געזעצמעסיג קייט, ער וואַקסט אַרויס אומיטלבאַר פון שטיינער און זייער אָפּט איז דאָס מיט ברויכן מיט אַ שטייגערשן פּראַט, אַ זינד ניט אַזוי אין באַצוינג צום שטיינער, ווי אין דער באַצוינג צום סטיל.

איך וועל ברענגען אַ ביישפּיל: אַ דאַנס אַ גאַנצער רני היסטאָרישע אומשטענדן און שטייגערשע מאַמענטן, אין אַ מאַמענט פון די גרעסטע יידן-פאַרפאַנגונגען האָט אַ צוזאַמענפאַר פון זיבעציק ראַבאָנים באַשטימט, אַז קעדי די יידן זאָלן זיך פּילן ענגער, נענטער איינע צו די אנדערע, דאַרפן זיי אומעטום גיין מיט אַ צו-געדעקטן קאַפּ. פונדאָנען זיינען אַוועק די יודישע יאַרמעלקעס, שטרנמלען, היטע-לעך מיט אַ קליינעם קאזירעק, א. א. וו. דאָס איז אַרײַן אין לעבן, אינעם שטיינער פון פאַלט. איך געדענק, ווי מיין פאַרשטאַרבנער פאַטער פלעגט קאָנטראָלירן צי איך שלאַף מיט דער יאַרמעלקע אָדער אָן איר. עס זיינען דערפונדן געוואָרן פאַרשיידענע סאָרטן קאַפּצודעקן. איינער פון די פאַרשפּרייטסטע פאַכן איז געווען דער היטל-פאַך. און אַט שטעלט אייך פאַר — רעמבראַנדט האָט דאָך ניט געמוזט דאָס אַלץ וויסן — און ער מאַלט אויס אַ פאַרטעט פון אַ ייד אָן אַ היטל. איז וואָס וואָלט עס מיט זיך פאַרגעשטעלט, אַן אַוולע קעגן שטיינער? ניין, דאָס וואָלט געווען אַן אַוולע קעגן סטיל, אָבער רעמבראַנדט האָט פאַרמאָגט סטיל אין דער פּוּלסטער מאָס. מיט דעם ביישפּיל וויל איך באַווײַזן, אַז סטיל מיינט דאָס געפיל פון געזעצמעסיקייט אין דעם שטיינער, דאָס אָרגאַנישע אין אים. סטיל איז דאָס באַגריפן דאָס גאַנצע, דאָס אָרגאַנישע פון שטיינער.

ווען איך האָב זיך עקזאַמינירט אין דריטן קלאַס פון דער רעאַל-שול, האָט פאַר יידן דאָן עקזיסטירט אַ דריי-פאַרצענטיקע נאַרמע ביים אַרײַנגעמען אין לערן-אַנשטאַלטן. עמעס, די דאָזיקע צייט איז שוין זייער אַ ווינטע, נאָר עס האָט אונדז אויפגעלעבט אין זיפאַרן אַ יעדע אין דער „פּראַוודאַ“ וועגן וואַרשעווער גענע-ראַליזאָווערנעמאַן, וווּ די איינוווינער ווערן איצט געטיילט אין אָנגעהעריקע צו דער אָנפירנדיקער נאַציע און צו די געפירטע... דערביי איז פאַר יידן ניט פאַראַן קיין אָרט אויך צווישן די געפירטע.

אַזוי, אַז מיר דיין אויסגעקומען זיך עקזאַמינירן אין דריטן קלאַס רעאַל-שול. אָפּגערעדט אַז צו דרייצן יאָר האָב איך ניט געקענט פאַרשטיין פּוּלקאָס די רוסישע שפּראַך, איך האָב זיך ניט געקענט באַנוצן מיט דער שפּראַך, וועלכע איז דאָך פאַר מיר געווען אַ נייע, אַ צוגעקומענע. און אַט אַף דעם עקזאַמען פון דער רוסישער שפּראַך האָט מיר דער לערער פאַרגעבן אַן אויפנאַכע: פאַרמירט פון דעם וואָרט „קאַס“ (ווי אַזוי) אַ זאַכוואָרט. ווייזט אויס אַז איך האָב שוין דאָן געדאַרפט וויסן אַז דאָס געזוכטע וואָרט איז „קאַטשעסטוואָ“ (קוואַליטעט). און ווען נאָכן קריגן די צוויי האָט מיר דער עקזאַמינאַטאָר דערקלערט ווי אַזוי איין וואָרט טראַנספּאַרמירט זיך אין צווייטן, האָב איך דאָן דערשפּירט צום ערשטן מאָל אַז אַ שפּראַך פאַרמאָגט אַ ווונדערלעכע געזעצמעסיקע נאַטור. און איך האָב פאַרשטאַנען אַז דער וועג צו באַר-נעמען אַ שפּראַך ליגט דורך דאָס באַגריפן איר אָרגאַנישקייט, איר נאַטור. אין דער אויסבילדונג פון וואָרט „קאַטשעסטוואָ“ מיין איך, איז פאַראַן עפעס מער ווי די קרייוועשאַפּט פון די ווערטער, ווי די געזעצמעסיקייט פון די אַלע סופּיקסן און

פלעקסיס בני דער אויסבילדונג פון א שפראך. אין דײַטש צ. ב. וועט איר פון דעם וואָרט „ווי“ ניט אויסבילדן דאָס וואָרט „איינגשאַפט“. ווייזט אויס אז דאָ שפּילט אַ גרויסע ראָלע עפעס אַן אַנדער מאָמענט. דאָ אַנטפלעקט זיך די געזעצמעסיקייט וואָס איז די איינגשאַפט פון דער געזעבענער שפראַך, פון די מענטשן וואָס רעדן אַף דער שפראַך, פון די מענטשן וואָס טאַקן די געזעבענע באַגריפן, וואָס שלייפן אַף דער שפראַך זייערע געדאַנקען. און דאָס באַגריפן, מיינט באַגריפן דעם סטיל פון דער שפראַך. דאָס מיינט אז דער סטיל איז ענג געבונדן מיט דעם אויפן פון אויסדריקן זיך אַף דער שפראַך פון באַגריפן מיט דעם אויפן פון אויסדריקן אידיען, מיט דעם אויפן פון אויסדריקן די מענטשלעכע שטרעבונגען צו דערקענטעניש. אַן דעם איז אומגעלעך צו באַגריפן אַ סטיל. און איצט וועגן זשאַנר. אַלץ וואָס איך וועל דאָ זאָגן וועגן זשאַנר, איז פונקט ווי דאָס געזאַגטע וועגן ריטם און סטיל — מיינט אייגענע באַטראַכטונגען. פאַרשטייט זיך, איך פּרעטענדיר ניט צו זײַן אומפּעלער-האַפט אין די געביטן, איך רעד בלויז וועגן זאַכן מיט וועלכע עס קומט אויט אומיטבאַר זיך צו באַנוצן בני דער אַרבעט. איך רעד עס צוליב דעם, ווי עס ווערט געזאַגט אין איינעם אַ „פאַרליינער-דעקלאַמאַטאָר“ — עס זאָל כאַטש קלאַפן וואָס ניט איז דאָרט ווי עס קלאַפט גאָרניט. עס ווערט זייער אַסאך געשריבן און גערעדט וועגן זשאַנר, דערבני ווערט אָנגערעכנט און אָנגעצײלט אַזויפיל זשאַנרען, אז עס איז געווען אַ פּעריאָד, ווען איך האָב אינגאַנצן פאַרלאָרן יעדע פאַרשטעלונג וועגן דעם. מען קען דאָך אַף דער איינאונדערזעלבער טעמע וועגן ליבע אָנשרײַבן אַ טראַגעדיע, מען קען אָנשרײַבן אַ קאָמעדיע און מען קען אָנשרײַבן אַ דראַמע. איינס און דאָס זעלבע געפיל קען מען איבערגעבן אין די פאַרשיידענע זשאַנרען.

אין דעם פּילם „נייע צײַטן“ קומט פּאָר אַן אַקצידענט, אַ קאַטאַסטראַפּע מיט אַ פּאָליציי-קאָטש. אַף דער ערד ליגן דער פּאָליציי-מאַן, טשאַפּלין און דאָס מיידל. די ערשטע איז צו זיך געקומען דאָס מיידל און האָט אויסגעטשוכעט טשאַפּלינען. טשאַפּלין סטאַרעט זיך פריער פון אלעמען דערמונטערן דעם פּאָליציי-מאַן, ער גלעט אים צערטלעך, נאָר ווי נאָר יענער הויבט אָן קומען צו זיך, דערלאַנגט אים טשאַפּלין מיט אַ שטעקן איבערן קאָפּ און יענער כאַלעשט ווידער. דורך דאָס ספּעציפישע פון טשאַפּלינס הומאָר לאָזט זיך דאָ הערן דער מאָטיוו פון מענטשלעכקייט.

אין פאַרשיידענע זשאַנרען קען זיך לאָזן הערן איינע און די זעלבע טעמע. מיר דאַכט, עס ווענדט זיך אָן דעם אין אַ וועלכער סיסטעם פון צווישנבאַציונג, עס ווערן געשמעלט די פּערסאָנאַזשן. אין אַ דראַמאַטורגיש ווערק געפינען זיך די פּער-סאָנאַזשן אין זייערע צווישנבאַציונגען, אין אַ זייער בוילעטער קלאָר אויסגעדריק-טער סיסטעם. וויכטיק איז וואָס עס שמעלט מיט זיך פּאָר דעם הויפּט-פּרינציפּ, וואָס מאַכט די סיסטעם לעבן, ווירקן, וואָס אָרגאַניזירט זי, וואָס לייגט אויף איר אַרויף אינדיווידועלע שטריכן, וואָס באַאָניפּלוסט איר סטרוקטור. אין איין פּאַל וועל איך בני איין אויטאָר זען איין סיסטעם פון צווישנבאַציונגען אין אַ צווייטן פּאַל — אַ צווייטע, און אין אַ דריטן פּאַל — אַ דריטע און אַט דאָס דעפינירט עס דעם זשאַנר.

דערלערנען זשאַנר — מיינט דערלערנען די גרונט-געזעצן אין דער סיסטעם פון די צווישנבאַציונגען פון די פּערסאָנאַזשן, דערבני איז דער מעכאַבער דער, וועלכער שאַפט די סיסטעם אין העסקעם מיט זײַן אידייאישער פאַרמאַציע. פאַרשטייט זיך אז עס איז פּאַלש צו דענקען, אז מאָליערס קאָמעדיע, גאַנאָלס קאָמעדיע, און אָס-טראָווסקיס קאָמעדיעס, שטעלן מיט זיך פּאָר איינע און די זעלבע זאַך. זיי שייַדן

זיך טיף איינע פון די אנדערע, זיי שוידן זיך אף אזוי פיל אז די אויסערלעכע דיפער-
רענצן פון וואָס פאַר אַ סאָרט — וואַקסן אַריבער אין אָרגאַנישע — אין וואָס פאַר
אַ מין. אוואַדע איז פאַראַן אַ נאַטור פון דאָס קאָמישע און אַ נאַטור פון דאָס טראַגישע.
ווען פּאַפּאָו האָט דאָ גערעדט וועגן ראַבינזאָנען האָט מען אים דאָ דערלאָנגט אַ
רעפּליק: „אַבער דאָס איז דאָך קאָמעדיע.“ אין דער צײַט ווען קיין קאָמעדיע איז
ביכלאַל ניטאָ. וויכטיק איז די סיסטעם און די צווישנבאַצײונגען פון די פּערסאָן
נאַזשן. דאָס טראַגישע איז אויך געזעצמעסיק בני ראַבינזאָנען, אָבער צום אויסדרוק
קען דאָס קומען דורך דאָס קאָמישע. דאָס דאַרף מען ניט פאַרגעסן. מען קען ניט
אַפּמעסטן מיט אַן אַרשין, וואָס מען זאָל רופן קאָמעדיע, טראַגעדיע, א. א. זו. מען
קען אויסשפּילן אַ טראַגעדיע, מיט קאָמעדיע־מיטלען און איך בין איבערצײַגט, אז
דאָס וועט ניט אויפהערן צו זײַן אַ טראַגעדיע.

אין דער סיסטעם פון צווישנבאַצײונגען אין אָסטרואָוסיק פּיעסע, זײַנען לאַ-
ריסא און ראַבינזאָן צונויפגעשפּונען, זײערע שיקזאַלן רופן זיך איבער. אין דער
אויפירונג פון דער פּיעסע אין דעם רעוואָלוציע־טעאַטער רופט אַרום דער גוירל פון
איינער אַ גלײַכגילטיקע באַגרייטערונג און דער גוירל פון צווייטן — אַ גלײַכגילטיק
געלעכטער. פונדעסטוועגן דאַרפן אין ראַבינזאָנען געוויסע טראַגישע מאָמענטן טאַקע
געלוייטע אַף אַ קאָמעדיע־אויפן זיך לאָזן הערן מיט אַ גרעסערער קראַפט, ווי עס
איז דאָ אין דער אויפירונג. זשאַנר ווערט דעפּינירט דורך דעם אידייאַישן פּרינציפּ
אַף וועלכן עס איז באַזירט די סיסטעם פון צווישנבאַצײונגען פון די פּערסאָנאַזשן.
מען קען דערבײַ רעדן וועגן גאַנגאַלס זשאַנר, וועגן אָסטראָוסיקס זשאַנר, וועגן גאַר-
קיס אָדער טשעכאַווס זשאַנר, ווייל בני יעדן פון זיי איז פאַראַן אַן אייגענע אידי-
אישע וועלט־אַנשווונג.

איך דאַרף דאָ זאָגן, ווען מען זאָל טשעכאַווו וועלן מעסטן מיט די אַלטע, אָנ-
גענומענע זשאַנר־מאַסן, וועט אַ נאַצע רײַ פון זײַנע ווערק זיך ניט אַרײַנפאַסן אין
קיין שום דעפּיניציע. לאָמיר אַן אַנאַליזיר טאָן די „דריי שוועסטער.“ די מענטשן
זײַנען דאָ באַהעפט לויט אַ זײער דינעם פּרינציפּ. מען זאָל אַף זיי אַ קוק טאָן מיטן
בליק פון אַ קלײַנברגער, קען זיך אויסדוכטן אז דאָס זײַנען אַנטלאָפּענע פון אַ
משונגאַים־הויז. אין דער עמעסן, האַלט איין העלד, אין מעשעך פון אַלע פיר אַקטן
און אין אַלע סיטואַציעס, אין איין איבערבאַזערן: „אין אַ צוויי־דריי הונדערט יאָר
אַרום“, דער צווייטער, בני וועלכן עס איז אומשטאַנד, זאָגט איינע און די זעלבע פּראַ-
זע: „ער האָט ניט אוספּייעט קיין אַכקע טאָן ווי דער בער האָט זיך אַף אים אַ וואָרף
געטאָן.“ די דריטע האַלט אין אַלע פיר אַקטן אין איין רעדן: „קיין מאַסקווע, קיין
מאַסקווע!“ דער פּערטער: „לאָמיר אוועקפאַרן אין אַ ציגל־פאַבריק אַרבעטן, האָרע-
ווען.“ דער פינפטער רעדט נאָך דעמאָלט, ווען לעבן אים געפּינט זיך דער אַבסאַלוט
טויבער פּעראַפּאַנט.

מען דאַרף פּעסטישטעלן די פּרינציפּן אַף וועלכע עס באַזירן זיך די צווישנבאַ-
צײונגען פון אַט די פּערסאָנאַזשן אין אַ פאַרגאַנצטער אָרגאַנישער סיסטעם פון טשע-
כאַווס דראַמע. נאָך אזוי וועלן מיר קענען דעפּינירן דעם זשאַנר. אָבער דאָס קען
מען ניט מאַכן, ניט אַנטאַפּנדיק פּריער דעם אידייאַישן פאַרטראַכט פון דעם מע-
כאַבער.

איז וועגן אַט די מאָמענטן וועלכע איך האָב דאָ דיסקוטירבאַר — איך צווייפּל
ניט אַז זײער דיסקוטירבאַר — פאַרגעבראַכט, האָב איך געהאַלטן פאַר נויטיק צו
רעדן פּריער, פאַרן איבערגיין צו דער פּראַגע וועגן אידייאַישן פאַרטראַכט. דערבײַ,

מיון איך, אז עם איז נויטיק צו רעדן ניט נאָר וועגן דעם אידייאישן פארטראכט פון רעזשיסאָר, כאָטש אונדזער באראטונג קומט פאָר אונטער דעם קוקדוינקל, נאָר אויך וועגן אידייאישן פארטראכט פון אקטיאָר.

געוויינלעך, ווען מען באטראכט דעם שוישפילער פראָפעסיאָנעל, דערמאָנט מען זײַן אַמפּלואַ, נאָר קיינער רעדט ניט וועגן זײַן אידייאישער וועלט, וועגן זײַן שוישפּיל־לעדישער טעמע, וועלכע ער טראָגט דורך אַ גאַנצער רײַ פון זײַנע שאַפּונגען. און עפשער וואָלט ריכטיקער געווען דאָס טײַלן שוישפילער ניט לױט זײַער אַמפּלואַ, נאָר לױט זײַערע אידייאישע שטרעמונגען.

צום באַדויערן, האָבן זיך אונדזערע אקטיאָרן אויך פאַרגלױבט אין זײַער „פּרײַז־הײַט פון אידיע“. זײַער זעלטן פאַרטראַכטן זיי זיך וועגן דעם און אַנדערע שרעקן זיך אַפּילע פאַר אידיען, זאָגנדיק סנאָביש אַז „דאָס הײַסט דאָך שױן... אידעאָלאָג־ניע“. אַזעלכע אקטיאָרן דערמאָנען שטאַרק אײַנעם אַ באַווױסן טשעכאָווישן העלד וועלכער פּלעגט זאָגן: „איך האָב פאַר אים מוירע, ער האָט אידיען אין קאָפּ“.

אונטערן באַגריף פון אידייאישקייט, דאַרף מען ניט פאַרשטײַן עפעס פון דאָס פּריסטערישע. גלײַכצײַטיק דאַרף אין אַ קײַנסטלעריש ווערק די אידיע ניט באַקומען קײַן נאַקעטן רײַ, פּובליציסטישן אויסדרוק. פאַר מיר איז דאָ וויכטיק די אינערלעכע, אידייאישע וועלט פון מענטש, זײַן אידייאישע סיסטעם.

ניט לאַנג האָט אין אַ שמועס מיט מיר אײַנער פון די גרעסטע מיסטער פון דעם עלטערן דאָר אין „מכאָט“, געזאָגט, אַז דורך זײַן גאַנץ לעבן האָט ער דורכגעטראָגן אײַנע אַ גרויסע טעמע און אַז אַ ראָל פּלעגט אים פאַרכאַפּן אין דער פּולער מאָס דאַן, ווען ער פּלעגט קענען דורך איר אויסדריקן אָט די טעמע זײַנע. ער האָט געזאָגט: דאָס פּלעגט זיך אין מיר „אײַננטשעפּען“. ער האָט עס גערעדט וועגן דער טעמע אײַנזאַמ־קײַט. פאַרשטײַט זיך אַז מען קען די טעמע אײַנזאַמקײַט פאַרשידן אײַנטערפּרעטירן, נאָר ווייזט אויס, אַז דער אַראַמאַט פון אָט דער טעמע האָט אים געוואַרעמט, דורך דעם אַראַמאַט פון דער טעמע פּלעגט ער באַגריפּן די ראָל. עס פּלעגן אים דערבײַ אויסוואַקסן פּליגל, די טעמע פּלעגט אים אויפּהויבן. אָט וועגן אַזאַ טעמע, וועגן אַזאַ אידעישער סיסטעם דאַרף מען רעדן.

ער דערמאָנט זיך מיר דאָס געשטאַלט פון לאַריסאַ, געשאַפּן דורך מ. פ. קאָמי־סאַרזשעווסקאַיאַ. וועראַ פּיאָדאַראָוונאַ האָט געטראָגן מיט זיך די טעמע פון אומגע־הויערער ניט באַפּרידוקטקייט פון אומעט, אַ גרויס ליבע־עפּיל צו דער מענטשלע־כער וועלט, צו דעם מענטשלעכן גוירל. און ווען וועראַ פּיאָדאַראָוונאַ פּלעגט אַרויס־גיין אַף דער בינע, ניט האָבנדיק נאָך אַרויסגעבראַכט קײַן אײַן וואָרט, בלױז דורכ־גייענדיק, מיט קאַראַנדישעוון, האָט זיך דערפּילט ווי אַף דער בינע וואָלט דערשינען אַ גאַנץ נײַע וועלט. קעדיי קלאָר צו מאַכן אָט די אויסערגעוויינלעכע באַווירקונג פון דער שוישפּילערן, וועל איך ברענגען דעם בײַשפּיל: ווי אַזוי מען קען פעסטשטעלן אויב עס זײַנען פאַראַן אַפּן מאַרס לעבעדיקע וועזנס? די פּראַגע ווערט פאַרענטפּערט מיט דעם, אויב אַרום מאַרס איז פאַראַן אַן אַטמאָספּערע, אויב דאָרט איז פאַראַן מיט וואָס אַ לעבעדיק וועזן זאָל קענען אָטעמען, אויב עס איז פאַראַן אַן אַטמאָספּערע איז דאָרט מעגלעך דאָס דערשינען פון לעבן. פּונקט אַזוי איז אויך דאָ. וועראַ פּיאָדאַראָוונאַ האָט נאָך ניט אַרויסגעבראַכט קײַן וואָרט, אָבער מען האָט שױן דערפּילט, אַז עס איז דערשינען אַ פּלאַנעט מיט אַן אַטמאָספּערע, עס האָט זיך געפּילט דער אַראַמאַט פון אָט דער אַטמאָספּערע. איר האָט גלײַך געקענט זאָגן, אַז אַף דעם שוישפּילערישן פּלאַ־נעט איז פאַראַן לעבן, איז פאַראַן אַן אומגעהויערע אידעישע וועלט, וואָס איז מיט

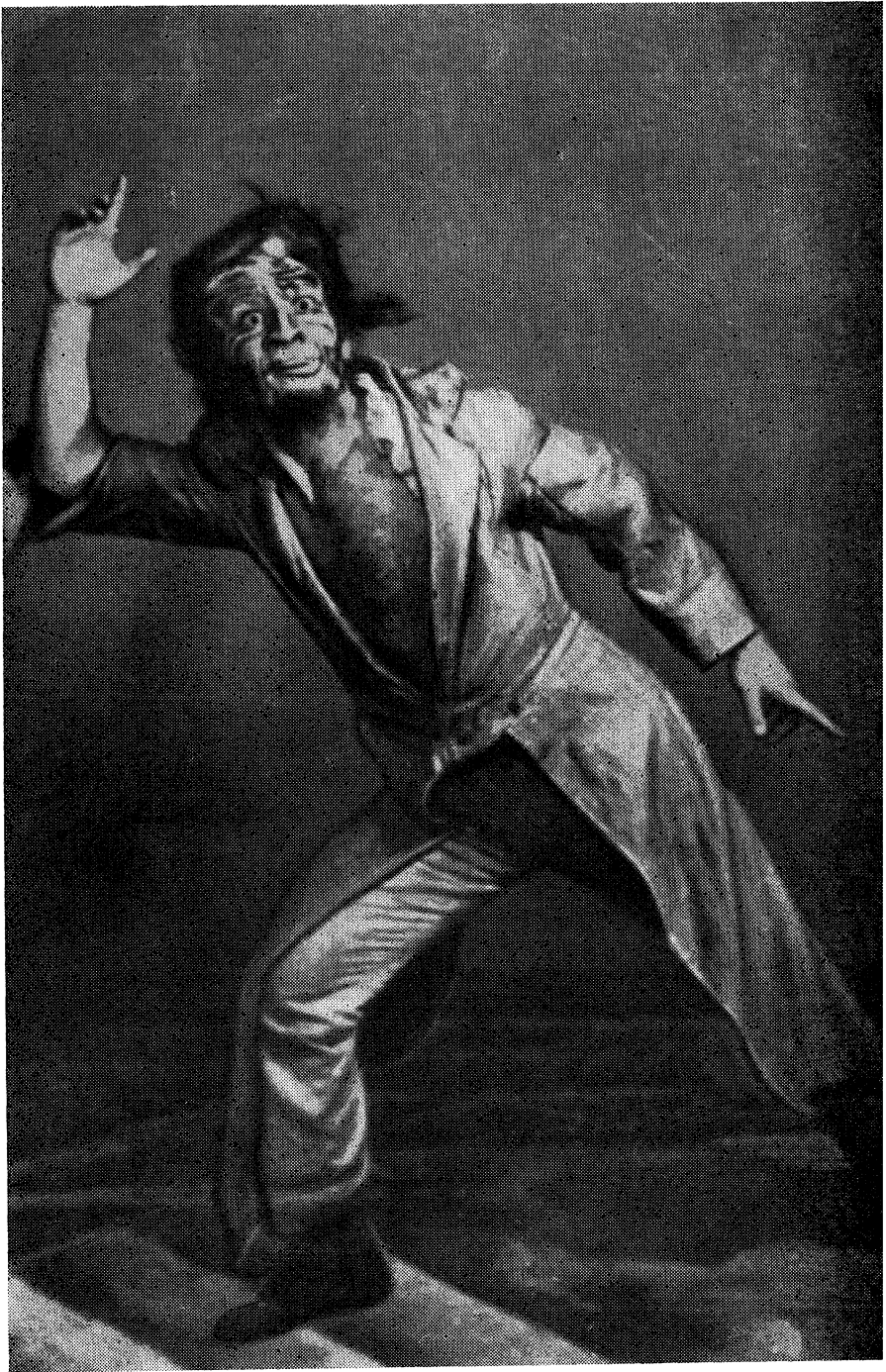
אמאל דערשינען אף דער בינע און האָט אַ פינקל געטאָן מיט אלע קאָלירן. אָט אין וואָס דער שווישפילער נויטיקט זיך פריער פון אלעמען. און מיר געדענקען אָפּט זייער גוט, וועגן דער נויטיקייט פון שפּראַך-אפּאַראַט, פון אַ נוטער דיקציע, אַ שטאַלמנע פיגור; מיר ווייסן ווען און ווי אזוי צו מאַכן אַ פּויע, מיר קענען פאַרנעמען אַ באַ- שטימט אָרט אַף דער בינע און שטעלן זיך אין אַ באַשטימטער פּאַזע. און פונדעסט- וועגן איז זייער אָפּט טויט, פּוסט אַף אונדזער פּלאַנעט. אַרום אונדזערע פּלאַנעטן איז ניט פאַראַן קיין אַטמאָספּער, דעריבער זינען ניטאָ קיין צייכנס פון לעבן, עס איז אפּילע ניטאָ קיין האָפענונג, אז דאָס לעבן זאָל אמאל אויפּקומען.

דעריבער איז נויטיק אלץ אָפּטער און אָפּטער צו דערמאָנען וועגן אידעישן פּאַר- טראַכט, וועגן דער אידעישער סיסטעם פון שווישפילער. מער אויפּמערקזאַמקייט צו דער אינערלעכער אידעישער וועלט פון אַקטיאָר, צו זיין פּאַעטישער וועלט.

עס דערמאָנט זיך די „צייטמאַשין“ פון וועלס. דער העלד וואָס האָט באַ- שאַפּן די מאַשין איז איינמאל אוועקגעפּלויגן צו זיין דער ווייטער צוקונפּט אָדער אין דער גרויער פּאַרגאַנגענהייט. דערביי איז עס ניט געווען זיין גוירלדיקע ריזע, ווען ער איז פאַרשווונדן, נאָר די פּאַרלעצטע. ווען ער איז צוריקגעקומען און זינע פּריינט האָבן אים געפּרעגט: „וואָס-זישע, האָסט טאַקע אַף אַן עמעס געמאַכט אַ ריזע אין דער צייט?“ האָט ער אַרויסגענומען אַ בלימל, וואָס ער האָט געבראַכט פון דער ווייטער וועלט — די איינציקע באַשטעטיקונג פון זיין ריזע. און דער אַראַמאַט פון דעם בלימל איז געווען גאָר אזא באַזונדערער. דאָס בלימל איז געווען אַ טייל פון אַן אַנדער וועלט. מיר דאַרפן אויך קענען אויפּפאַפּן דעם אידעיש פּאַעטישן אַראַמאַט פון גע- שטאַלט, וועלכער וועט אונדז אַרזינפירן אין דער אַנדערער וועלט, אין דעם אידעישן פּאַרטראַכט פון דעם מעכאַבער.

שאַפּן אַ געשטאַלט מיט דעם מעטאָד פון סאָציאליסטישן רעאַליזם, מיינט שטיי- נער-שילדערונג, מיינט אָפּשפּיגלען דאָס לעבן, ווי אַ שטיק געשיכטע, אַנטפּלעקן דאָס לעבן פון דעם שטאַנדפונקט פון היסטאָרישע טענדענצן, היסטאָרישע געזעצמעס- קייטן און דעריבער איז די פּראַגע פון אידעיש און אידעישן פּאַרטראַכט דעצירירנדיק באַם פּאַרווירקלעכן אַ קינסטלעריש ווערק.

אַן אַן אידעיש איז ניט פאַראַן קיין קונסט! דאָס דאַרפן באַזונדער גוט אין זינען האָבן אונדזערע דראַמאַטורגן. איך זע איין די הויפּט-צאָרע פון דער היינטיגער דראַמאַטורגיע, וואָס זי איז אינגאַנצן אָפּגעריסן פון דער ליטעראַטור. שמענדיק איז די דראַמאַטורגיע געווען ענג פאַרבונדן מיט דער ליטעראַטור. אַ דראַמאַטורגיש ווערק פּלעגט ניט נאָר זיין אַ ווערק פאַר טעאַטער, נאָר אויך אַ ליטעראַטור-דערשיינונג. די שטיינער-באַדינגונגען, די אָפּעטיטן פון די דראַמאַטורגן, דאָס האָבן אינזינען די אומשטענדן וואָס באַגלייטן דעם אַזוי-גערופּענעם מאַטעריעלן דערפּאָלג פון אַ דראַ- מאַטורגיש ווערק, דאָס אלץ האָבן געשאַפּן אַנדערע באַדינגונגען. עס איז באַוונסט, אז ווען אַ פּיעסע איז אָפּגעדרוקט, קאָן מען זי ניט „פאַרקויפּן“ קיין טעאַטער, וויל יעדער טעאַטער האָט אַ רעכט זי צו שטעלן. די פּיעסע הערט אויף צו זיין דאָס אייגנ- טום פון מעכאַבער און מען דאַרף אים ניט צאָלן פאַרן רעכט זי אויפּצופירן. דעריבער דרוקן זיך ניט קיין פּיעסן. דער מעכאַבער מאַכט אַ צאָל קאָפּיעס מיט דער שרייב- מאַשין און פירט זי דערנאָך אַרום אין די טעאַטערס, פאַרקויפּנדיק די פּיעסע אין אלע שטעט. דער צושויער באַקענט זיך מיט דער פּיעסע, בלויז ווי מיט אַ טעאַטער-ווערק, נאָכדעם ווי עס האָבן אַף איר געאַרבעט דער רעזשיסאָר און דער שווישפילער, און צווישן אונדז גערעדט, טראַגט אָפּט אינגאַנצן ניט די פאַראַנטוואָרטלעכקייט דער דראַ-

דער ערשטער באדכן, „באנאכט אפן אלטן מארק“. י. ל. פערעז, 1926

מענאכעם-מענדל, אין פילם „יודישע גלוקן“. לויט שאַלעם-אַלייכעם. 1925

מאטורג פאר דעם, ווי אזוי ער זעט אויס אף דער בינע, נאָר ווי א דראַמאַטורגיש און גלייכצייטיג ליטעראַריש ווערק פיגורירט ניט זיין פּיעסע.
מיר דאַכט, אז פארנעמען זיך היינט צו טאָג מיט דראַמאַטורגיע, אָרנאַניזירן די דראַמאַטורגיע, מיינט פריער פון אלץ איר אומקערן דעם ליטעראַרישן כאַראַקטער, נעבן די דראַמאַטורגן א מעגלעכקייט צו אַפּדרוקן זייערע פּיעסן אָן דעם זיי זאָלן לייַדן אַ מאַטעריעלן העזעק. אויב מען קען דאָ רעדן וועגן פּראַקטישע פּאַרשלאַגן, טראָג איך אַרײַן דעם פּאַרשלאַג: בעטן, פּאַרשלאַגן דעם סאַוונאַרקאָם עס זאָל געענדערט ווערן דער דעקרט וועגן אויטאָרן־רעכט, אף אזא אויפן, אז דער מעכאַכער זאָל ניט פאַרלירן זײַנע מאַטעריעלע און אַנדערע רעכטן אף זײַן ווערק אויך נאָכן פאַרעפנט־לעכן. און זאָל דאָס דראַמאַטורגיש ווערק קריטיקירט ווערן, זאָל אונדזער פּיעסע ווערן אויך א „לעזע־דראַמע“.

איך בין אביסל אַוועק אָן א זײַט, קער איך זיך צוריק אום צו דער טעמע.

מיך אינטערעסירט די פּראַגע וועגן די אידיע ווערט אן אידישער פּאַרטראַכט. דער קינסטלער איז דער קוואַל פון אידישער שפּערישקייט, ער דאַרף שאַפן אין דעם געכײט פון אידיען, ער דאַרף זײַן אַ פּראָפּעסיאָנאַל אף דעם געביט, ער דאַרף זײַן, אויב מ'קען זיך אזוי אויסדריקן, פּראָפּעסיאָנעל־פּאַעטיש. צווישן דער אומגעהייערער וועלט פון אידיען וועלכע אינטערעסירן דיך, זײַנען פאַראַן אַזעלכע, וואָס שטויסן זיך מיט א באַזונדער קראַפט צו דיר אין קאַפּ, אין מויעך. צי דאָס איז דער געדאַנק וועגן פּאַלק, וועגן זײַן כאַראַקטער, וועגן זײַן אומשטערבלעכקייט, אָדער דער געדאַנק וועגן מעס, וועגן פּרייהײַט.. אָדער דער געדאַנק וועגן זוניקן לעבן. נאָר דאָס דאַרף פּאַרטשעפּען אי דיין אינערלעכער אידישער סיסטעם עפּעס זייער בלוטיק־אייגנס, עפּעס אויסער־געוויינלעך פאַר דיר וויכטיקס, ניט קיין אַבסטראַקטע און ניט קיין פּאַשעט־באַגרי־פּענע אידיע, נאָר אן אידיע, וואָס האַקט זיך אַרײַן ווי אַ קליין אין דער גאַנצער אי־דעישער סיסטעם, וואָס ווערט עפּעס אזוינס, וואָס אָן איר לייזונג, ווײַזט זיך דיר אויס אומגעלעך ווייטער צו לעבן, נאָר אזא אידיע ווערט אַ פּאַרטראַכט. און ווען איך פּרעג פאַרוואָס האָט טאַלסטאָי אָנגעהויבן זײַן דערציילונג וועגן אַנאַן פון דעם באַן־וועכ־טערס טויט, ענטפּער איך: דער פּאַרטראַכט! אַט דעם פּאַרטראַכט טראָגט ער דורך, דורך דער גאַנצער דערציילונג.

שאַלעם אַלייכעם איז אַלעמען באַקאַנט ווי אַ הומאָריסט, ווי אַ מענטש וואָס קען דערציילן קאָמישע זאַכן. נאָר איך מוז אייך זאָגן אז ווען איך פּלעג הערן דאָס לייענען פון שאַלעם אַלייכעם אַ זאָך, פּלעגט עס מיך באַליידיקן. איך האָב זיך לאַנג ניט גע־קענט פּונאַנדערקלייבן, וואָס דאָ קומט פּאַר, נאָר עס האָט זיך מיר אויס־עוויזן ענלעך אף עפּעס אזוינס „אָדעסיש“ אף די באַוויסטע „אָדעסער אַנעקדאָטן“. בלויז דערנאָך האָב איך פּאַרשטאַנען די סיבע פון מיין ניט באַפּרידיקטקייט. מען האָט באַדאַרפט פּונאַנדערשיפּירן דעם כאַראַקטער פון שאַלעם אַלייכעם הומאָר, פון דעם גרעסטן קלאַסיקער פון דער ייִדישער ליטעראַטור..

„איבער וועמען לאַכט איר?“ איך בין בינגעווען פּאַנגראַמען, איך האָב געקענט די פּינצטערע זײַטן פון דעם פּאַלקס געשיכטע — ווי אזוי האָט מען עס געקענט לאַכן? און שאַלעם אַלייכעם האָט אָנגעשריבן ווי אַ מאַטאָ צו זײַנע ווערק: „לאַכן איז גע־זונט, דאָקטוירים הייסן לאַכן“, נאָר איינמאָל האָט שאַלעם אַלייכעם אַליין אויפגע־דעקט די רעמעניש. ער האָט געזאָגט „דאָס איז ריכטיק — לאַכן איז טאַקע געזונט, נאָר אָך און וויי איז צו דעם וועמען דער דאָקטער פּאַרשרייבט לאַכן“. און אַט האָט זײַן הומאָר באַקומען אַ נייעם אינהאַלט און עס „פּאַרטשעפּט“ ווייל שאַלעם אַליי־

בעמם געלעכטער — איז א מין פאָרעם פון דעם פאָלקס זעלבסטפארטידיקונג, א געדלעכטער א געזונטס, א געלעכטער פון גלויבן אין דעם פאָלקס אומשמערבלעכקייט, ער האָט געלערנט אָפצוענטפערן אָף ווייטיק מיט אַ הילכיקן געלעכטער, און זײַן געדלעכטער איז אַ קאַמפּס-געווער! און ווען דער מעכאַבער שליסט זיך אײַן, אזוי אַרום אין דער אינערלעכער וועלט, ווען ער איז אין העסקעם מיט דעם וואָס דיר איז אויסגעקומען ניט נאָר איבערצוטראַכטן נאָר אויך דורכפילן, דורכלײַדן, ווערט ער דאָן דײַן פּאָן, די פּאָן פון שוישפּילער-קינסטלער און דו טראַגסט זײַן אידיע ווי דײַן פּאַר-טראַכט, און דו דריקסט זי אויס אין דײַן שוישפּילערישער אַרבעט.

די אידעישקייט אין קונסט, די דערקענטעניש פון לעבן — איז דער גרענעצלאַך-זער קוואַל פון עכטער, טיפער שעפּערישקייט.

2. שלום - ווארט

בני אונדז איז דאָ היינט ניט פאראן קיין סאך מענטשן. נאָר ווי זאָגט אַ יודיש שפּריכוואָרט, קלענער דער אוילעם, גרעסער די סימכע, אזוי אַז מיר געפינען זיך, ווייזט אויס, אַף אַ גרויסער סימכע. איך מיינ ניט, אַז די ניט גרויסע צאָל פון דער אוידי-טאָריע וועט אין אַ וועלכער עס איז מאָס קענען שטערן דער ערנסטקייט פון אונדזערע קאוואַנעם זיך צו קענען פונאַנדערקלייבן אין די זייער וויכטיקע פּראָגנאָז. מיר קומט אויס מיט גרויס אַנמעס נעפעש צו פעסטשטעלן אַז פּראָגנאָז וועלכע האָבן אונדז אויס-געוויזן צו זײַן זייער באַדניטנדיקע, ווי די פּראָגע פון אידענשיטיט און די פּראָגע פון אידענשיט פּאַרטראַכט אין קינסטלערישן ווערק האָבן אין די דיסקוסיעס ניט באַ-קומען די געהעריקע באַהאַנדלונג. מען האָט זיך צו זיי ווייניק צוגערירט, און אין די נעכטיקע ווערטער האָט מען זיי בלויז פאַרבײַענדיק דערמאָנט: „אַן אַקטיאָר, קען זײַן, ניט אידענשיט, אַן אַקטיאָר פאַר זיך — איז אַן אידענשיט דערשיי-נונג.“ אזוי צו רעדן מיינט גאַרניט זאָגן. אָדער נאָך ערגער, מיינט אָפּנעמען פון אַק-טיאָר יעדע זאָרג וועגן אידענשיטיט אין זײַן שאַפּונג. אַן אידיע ווערט פון זיך אליין ניט געבוירן.

מיר קענען ניט האַלטן, אַז אונדזער אַקטיאָר שטעלט מיט זיך פאַר איצט אַף אַן עמעס אַן אומאויפהערלעכן שעפּער פון אידיען, אַ דערפינדער פון אידיען, אַ פּרע-דיקער פון אידיען, אַ קעמפּער פאַר אַן אידיע. מיר קענען דאָס ניט פעסטשטעלן, ווייל צום באַדויערן איז עס ניט אזוי.

ווינטער, דוכט זיך מיר, אַז דער באַגריף אידענשיטיט בײַ די רעדנער דאָ טראָגט ניט דעם ריכטיקן אינהאַלט. דאָ האָט מען אידענשיטיט פאַרביטן מיט עפעס אַנדערש, צ. ב. אפילע מיטן באַגריפן אייניקע זייער איקערדיקע, קען זײַן אויך אַקטועלע איר-דיען, וועלכע באַווייזן דעם ניוואָ פון אונדזער פּאַליטישער אַנטוויקלונג, פון אונדזער קענען סאָציאַל זיך אַריענטירן, א. א. וו. נאָר דאָס איז דאָך ווייניק. דאָס הייסט נאָך ניט קיין אידענשיטע שעפּערישקייט.

מיר ווילט זיך דאָ ענטפּערן וו. נ. סאַכנאַווסקין (2) אָדער ניט אזוי ענטפּערן ווי זיך אַליין קלאָר מאַכן וואָס האָט געהאַט אינזינען וואַסילי גרינאַרעוויטש, ווען ער האָט גערעדט וועגן דעם, ווער עס שטעלט מיט זיך פאַר, לויט זײַן מיינונג אַ שעפּער אַ טעאַטראַלישקייט, אַ טרעגער פון טעאַטראַלישקייט.

ער האָט געזאָגט, אַז ווי פּרעכטיק עס זאָל ניט זײַן דער שווישפילער, פונדעסט-וועגן „שפּילט אַלץ ניט די פּירל, נאָר סאַראַסאַטע“. (3) הייסט עס, אַז לויטן באַגריף פון וואַסילי גרינאַרעוויטש איז דער שווישפילער ווייזט אויס, די פּירל, אַן אינסטר-מענט, אַף וועלכן מען קען שפּילן וואָס מען וויל. אויב עס איז אזוי איז ווי קען זיך בײַם שווישפילער געפינען דער אידענשיט פּרינציפּ? דער אַקטיאָר איז די פונקציע פון רעזשיסאָר, דאַרף מען עס הייסט עס, אזוי פאַרשטיין? בײַ שאַלעם אַליכעמען איז פּאַראַן אַ קלאַסיפיקאַציע פון נאַראַנים. ער זאָגט אַז עס דאָ אַ ווינטערדיקער נאַר און

א זומערדיקער. דער ווינטערדיקער נאר איז בערערך אזא: ער גייט אין קאלאָשן, אין א פעליץ, מיט א שאַל, מיט א פוטערנעם היטל. א מענטש — ווי עס דארף צו זיין. ער קומט אַרײַן אין א שטוב, ער נעמט אַראָפּ די קאַלאָשן, טוט אויס דעם פוטער, נעמט אַראָפּ דאָס היטל, וויקלט אָפּ דעם שאַל. אלץ איז אין אַרדענונג, נאָר אָט האָט ער אַרויסגעזאָגט „גוט מאָרגן!“ ווי נאָר ער האָט אַרויסגעזאָגט דעם „גוט מאָרגן“, האָבן אַלע דערפילט — א נאר איז אַרײַן.

עס איז דאָ א זומערדיקער נאר. דער זומערדיקער נאר דארף גאָרניט אויסטאָן: גייט די קאַלאָשן, גייט דעם פוטער, גייט קיין שאַל. פון ווײַטן זעט מען — עס גייט א נאר, נו, און ווײַטער, אף דעם ווינטערדיקן גראָד פון נאַרשיקייט, נאָך נידערדיקער פון די זומערדיקע נאַראַנים געפינען זיך די זאַכן. א זאך פאַרמאָגט גייט קיין אייגענעם אפילע מינימאַלן זין, אפילע גייט דעם זין פון א „זומערדיקן נאר“.

קומט אויס, אז אן אַקטיאָר קען מען גייט צורעכענען גייט צו די ווינטערדיקע, גייט צו די זומערדיקע נאַראַנים. ער איז פראָסט און פאַשעט א זאך, א פידל, א גוטער אינסטרומענט, א פינגער אינסטרומענט, אָבער פאַרט גייט מער ווי אן אינסטרומענט. איך נעם גייט אן אזא אַקטיאָר. איך בין שאַרף קעגן אזא אַקטיאָר אף וועלכן מען קען נאָר „אויסשפילן“, צום באַדויערן, מאַכן אַקטיאָרן גייט זעלטן, שאַלעם מיט דעם.

און צי קען דען א שוישפילער זיין א טרעגער פון גרויסע הומאַניסטישע אידיעען? צי קען ער זיין א קעמפער פאַר אַט די גרויסע אידיעען? ער קען, ער איז געווען. ער איז עס און ער וועט זיין.

און צי דען האָט שוין דער רעזשיסאָר גייט קיין אַנדער אַרבעט, ווי „שפילן“ אָפּן אַקטיאָר? עמעס, דער רעזשיסאָר דארף דורך דעם אַקטיאָר זאָגן זייער א סאך. נאָר דאָס מיינט נאָר אז עס דארף זיין אן איינפאַרשטייבונג, א האַרמאָניע אין די אַנט-שטרענגונגען פון רעזשיסאָר און אַקטיאָר. אונדזער קונסט, די טעאַטער-קונסט, איז א קונסט פון א קאַלעקטיוו. און בלויז מיט איינערדן, אונטערזאָגן, פאַרזאָגן דעם אַקטיאָר, וועסטו גאָרניט אויפמאַן.

לאָמיר נעמען טשאַפלינען. ווען איר לייענט אן אַפיש פון טשאַפלינס א פילם, זעט איר: דער מעכאַבער פון סצענאַר — טשאַפלין, דער רעזשיסאָר — טשאַפלין, מיר זיך טשאַפלינס, אויסגעפירט דורך טשאַפלינען. אן אַפיש, אף מעקאַנע צו זיין. און זייער גוט. דאָס הייסט אז טשאַפלין איז א ספּעציאַליסט אין די אַלע קרויווישע נאָענ-טע קונסטגעביטן, און ווי איז ווען א שוישפילער איז בלויז א שוישפילער? מיינט עס גייט אַרעמקייט, פאַרקערט — דאָס איז אן אומגעהויערער אויצער.

יורי אַלעקסאַנדראָוויטש זאַוואַדסקי האָט דאָ געכטן דערציילט, ווי ער איז אָנגעקומען אין א טעאַטער ווי אים איז אויסגעקומען צו שטעלן א פיעסע און אז דער טעאַטער איז געווען א זעלבסטשטענדיקער קרייז פון זעלבסטשטענדיקע רעזשיסאָרן — יעדער אַקטיאָר, א רעזשיסאָר. ווייזט אויס, אז אין יענעם טעאַטער האָט פאַשעט געפעלט די אַרבעטס-דיסציפלין אָן וועלכער עס קען גייט האָבן קיין זין קיין שום טעאַטער-אַרבעט. אן אַקטיאָר דארף גוט פאַרשטיין, אז דער מעכאַבער פון דער אויפ-רונג איז דער רעזשיסאָר, אז די אויפירונג קען געשאַפן ווערן נאָר דורך אן איינז-איינציקן אידעישן ווילן.

נאָר צוזאַמען מיט דעם, אף דער באַזע פון דעם דראַמאַטורגישן און רעזשיסאָר-רישן פאַרטראַכט, קומט אויף ביים שוישפילער זיין אייגענער אידעיש קינסטלערישער פראָיעקט פון געשטאַלט. אויב דאָס וועט גייט פאַרקומען, אויב דער אַקטיאָר וועט בלויז זיין א בלינדער אויספירער פון א פרעמדן ווילן, דארף ער בעמעס אוועקגע-

שטעלט ווערן אף א גראד נידעריקער פון דעם „זומערדיקן נאך“. אן אינסטרומענט און ווינטער גארניט.

מיר ווילט זיך מער פינקטלעך קלאר מאכן וואָס עס איז אזוינס די אידעישע שעפערשיקייט פון שוישפילער. איך וועל זיך ווידער אָפּשטעלן אַף טשאַפּלינס בײַר שפּיל. איך לערן בײַ אים זייער אַסאך. איך ווייס ניט צי איך וועל זיך אויסלערנען צו מאַכן מיין קונסט אזוי פּולקאַם, ווי טשאַפּלינס קונסט, נאָר איך לערן זיך קעסידער, מיט פאַרגעניגן, כאַטש ער איז אַ קינאַאַקטיאָר, כאַטש סערגיי וולאַדימיראָוויטש אב-ראַצאָוו האַלט, אַז די קינאַקונסט איז אינגאַנצן פרעמד אונדזער טעאַטער־קונסט, ווײַל ער מײנט אַז אין דער קינאַקונסט איז ניט פאַראַן קײן טראַנספּאָרמאַציע־קונסט. לױט מיין מײנונג טראַנספּאָרמירט זיך טשאַפּלין, נאָר ער האָט זיך איבערגעשטאַל־טיקט אײנמאַל אַף זײַן גאַנץ שעפּעריש לעבן. ער לעבט אַפּן עקראַן נאָר אין זײַן שטענדיקער מאַסקע, נאָר דאָס איז דאָך אױך טראַנספּאָרמאַציע.

איך וועל נעמען אייניקע פון זינע מיוזאנסצענעס און איך וועל פרווון דערקלערן וועלכע איז די אידעישע שעפערשיקייט פון דעם קינסטלער.

איר געדענקט — אין די „נייע צײַטן“ טשאַפּלינען. מיט פאַרמאַכטע אויגן גליטשט ער זיך אַף רעדלעך אַפּן ברעג פון אַן אָפּרונט. אָט איז ער אַפּן סאַמע ברעג, ער הױבט אױף שױן אַפּילע אַ פּום איבערן אָפּגרונט — אַף אײן האָר אָנרירן דאָס גלײַכגעוויכט און ער איז פאַרלאָרן. אָט דאָס „געפּיל פון אָפּגרונט“ שפּאַרט דורך אין אַן אַ שיר פון זײַנע מײזאַנסצענעס. אין די „שטאַט־ליכטער“ שפּאַצירט זיך טשאַפּלין איבערן גאַס און באַטראַכט עפעס אַ סטאַטוע. ווי נאָר ער גײט צו נענטער צו דער סטאַטוע עפנט זיך הײנטער אים אונטן אַ קעלער — מאַכט ער אַ טריט צוריק — פאַרמאַכט זיך דער קעלער, גײט ער אָפּ, עפנט זיך צוריק. יעדע מײנט דוכט זיך אײַך אָט וועט ער אַרײַנפאַלן, אָט וועט ער אומקומען!

ווען איר וועט אַנאַליזירן אַ רײ אַנדערע סיטואַציעס וועלכע טשאַפּלין גײט דורך, וועט איר זען, אַז ער טראַגט מיט זיך אַ באַשטימטן באַגריף פון דער וועלט, אין וועל־כער ער לעבט. אין דער וועלט שפּאַנט דאָס קלײנע מענטשעלע די גאַנצע צײַט אַפּן ברעג פון אָפּגרונט — אײן טריט, אײן ניט ריכטיקע באַוועגונג און אױס מענטש. אָט דאָס איז טשאַפּלינס געפּיל פון דער וועלט אין וועלכער ער לעבט.

אָט אזוי פאַרשטייט טשאַפּלין דעם נוירל פון מענטשן אין דער קאַלטער, גלײַכ־גילטיקער, אַלטער וועלט.

ווי אזוי ניט איבער טשאַפּלין, פאַר אונדז, צושויער, אָט דאָס געפּיל זײַנס, אָט דעם אידעישן אויספיר פון דעם, דורך אים, איבערגעלעכטן? ווי אײַך איז באַוויסט איז טשאַפּלין דער איינציקער אַקטיאָר וואָס רעדט ניט אין קלאַנג־פּילם, אים פאַר־כאַפט דער שטומער קינאַ. ער באַנוצט זיך מיט קלאַנגען, מיט מוזיק, נאָר די מענטשן אין זײַנע פּילמען רעדן ניט, ער האָט זיך נאָך ניט פאַרטרויט צום וואָרט. ער פּראָך־קלאַמירט ניט זײַנע אידעיען אין לאַנגע מאַנאַלאָגן, ער שאַפט ניט קײן ספּעציעלע סי־טואַציעס, ווי דער מענטש פון דער טריבונע־הויכקייט רעדט עפעס און קעמפט פאַר עפעס.

דער שעפּערישער געדאַנק ווערט אין די טשאַפּלין־פּילמען איבערגעגעבן ניט דורך לאַזונגען אָדער פּובליציסטישע פּראָזן איבערגענומען פון אַרטיקלען, לײט־אַרטיקלען, נאָר דורך דעם געשטאַלט. דורך דער אויפירונג פון געשטאַלט, דורך דער סיטואַציע ווערט מיטאַמאַל קלאָר די אידעיע. אין דעם ליגט די אידעישע אַרבעט פון שוישפילער, זײַן אידעיש קינסטלערישע אַרבעט, און אָן אָט דער אַרבעט איז ניט מעגלעך קײן

עכטע קונסט. אָן צווייפל איז דער שווישפילער ניט פרי פון זיין פליכט צו פארשטיין דאָס וואָס ער טוט, און פארשטיין ביזן סאָף, ענדגילטיק.

איך וויל אונטערשטרייכן אז די אידענטיטי קען מען נישט באַקומען בלויז מיט גוט קענען דעם, „קורצן קורס פון דער פארטייגעשיכטע“. מיטן נלענצנדיקן וויסן פון דער מאַרקסיסטיש לעניניסטישער טעאָריע וועט נאָך די אידענטיטי ניט ווערן קיין רעאלער פאָקטאָר פון דין שאַפן. דאָס איז ניט גענוג. דאָס באַהערשן די מאַרקסיסטיש לעניניסטישע טעאָריע שטעלט מיט זיך פאָר דעם פראָזשעקטאָר וועלכער באַליכט די וועלט. נאָר אויב דיניע אַלע קענטענישן וועלן בלייבן בלויז „אין סייכל“, דאָן וועט אונדזער שאַפונג זיין פוסט, עס וועט ניט קענען זיין פראָגרעסיוו, עס וועט ניט קענען באַניטערן און פירן דעם צושויער-זאָל. דער שווישפילער אָף דער בינע איז דער פירער פון צושויער-זאָל. אנדערש קען מען זיך עס ניט פארשטעלן.

נאָר איר קענט דאָך זייער ריכטיק מיר זאָגן, אז מינע באַטראַכטונגען זינען פובליציסטיש, זינען אבסטראַקט, ווי אזוי אָבער קען מען אַלץ וואָס דו ווייסט פאָר-ווענדן אין דער אַרבעט, ווי אזוי קען מען דאָס אַלץ אויסדריקן? וועל איך איך דער-מאָנען טשעכאַווס איינע א דערציילונג. די דערציילונג הייסט „אינדערהיים“ א פראָ-קוראַר קומט אַהיים, נאָך א זיצונג אין געריכט, אָף וועלכער ער האָט געהאַלטן א באַשולדיקונגס-רעדע. ער האָט באַשולדיקט א פאַרברעכער וואָס האָט אויווער געווע, די נאָרמעס פון מענטשלעכער אויפירונג אין דער געזעלשאַפט. דער פראָקוראַר איז אַן אַלמען. ער האָט א קליין יונגל אינדערהיים, דערציילט אים זיין זונס גווערנאַנטקע, אז סעריאָזשאַ האָט היינט ווידער געאַנוועט זינע פאַפיראַסן און האָט גערויכערט; דער פראָקוראַר האָט אַרויסגערופן צו זיך דעם זון; דאָס יונגל איז פון א יאָר זעקס, זיבן, דער פאָטער האָט אים גענומען דערקלערן, אז אַזאָ אויפירונג איז ניט ווירדיק פאַר א מענטש, אז מען טאָר ניט גאַנווענען, אַז רויכערן איז שעדלעך, אז פון דעם קען מען קראַנק ווערן און אומקומען. און סעריאָזשאַ איז אין דער צייט געשטאַנען העפלעך, זיך געשפילט מיט א קנעפל און מען האָט געפילט אז דעם פאָטערס רייד דערגייען ניט צו אים. דער פאָטער איז געוואָרן נערוועז, האָט אים אָנגעהויבן נאָך עפעס דערקלערן. און אַט דער פראָקוראַר וועלכער פאַרשט טויוזנטער פאַרפאַנגערטע אינאַנים, האָט זיך אַרויסגעוויזן אז ער איז היילפלאַז בענוגיע זיין יונגל. אין דער צייט האָט סעריאָזשאַ געפונען א בלייער און האָט אָנגעהויבן צייכענען! ער האָט אָנגע-צייכנט א בידל און א פאָליציאַנט לעבן בידל. האָט זיך דער פאָטער דאָן פאַרינטע-רעסירט מיט דער צייכענונג (ווייל דאָס בידל האָט זיך באַקומען זייער קליין און דער פאָליציאַנט זייער א גרויסער) און ער האָט א פרעג געטאָן ביים יונגל: „ווי אזוויזשע סעריאָזשאַ האָסטו עס אזוי אָנגעמאַלט? דער פאָליציאַנט וועט דאָך אין בידל ניט אַרײַן“ אָף דעם האָט אים סעריאָזשאַ געענטפערט: „ווען איך מאַל אָ דעם פאָליציאַנט א קלייניקן וואָלט מען דאָך די אויגן בני אים אינגאַנצן ניט אַרויס-געזען“. דער פראָקוראַר האָט דעמאַלט פאַרשטאַנען, אז צו סעריאָזשאַן דאַרף מען א באַזונדערן צוגאַנג, מען דאַרף מיט אים רעדן אָף עפעס א באַזונדער שפראַך. אז יעדע אָגנישע מאַטיווירונג וועט דאָ ניט ווירקן, וועט ניט מאַכן קיין שום עפעקט. און דאָן איז אַלי געליזט געוואָרן זייער איינפאַך; דער פראָקוראַר האָט דערציילט דעם זון, אז געלעבט האָט אַמאָל א קייסער, דער קייסער האָט געהאַט א זון, דער זון האָט געאַנוועט ביים קייסער פאַפיראַסן, האָט זיי גערויכערט; דער זון איז קראַנק געוואָרן און איז געשטאַרבן. דער פאָטער איז אויך געשטאַרבן, ביכלאַל האָט זיך באַקומען

זייער שלעכט. בני סערויאזשאן האָבן זיך געוויזן טרערן אין די אויגן, וווינט אויס אז דער עפעקט איז דערגרייכט געוואָרן.

אָט די דערציילונג טשעכאָווס עפנט אַ טירל צו אַ קאָמפּליצירטער פּראָבלעם. דאָס אַלץ וואָס מיר קענען איז ניט מעגלעך אויסצודריקן מיט קיין שום פּאַרמולירונג.

באַנונגט זיך ניט מיט באַטראַכטונגען. איר קענט אויסדריקן אומעט דורך איין זשעסט, איר קענט דורך אַ מיזאַנסצענע דערטראַגן טרויער, איר קענט מיט איין שטריך איבערגעבן פּרייד — און עס וועט זײַן איבערצייגנדיק. און אין דער זעלבער צײַט ווי איר זאָלט ניט פּאַרקריפּלען אײַנער פּאַנעם, מיט וואָס פּאַר אַ גרימאַסן איר זאָלט אים ניט צעקנייטשן וועלנדיק צ. ב. אויסדריקן געלעכטער אָדער שרעק, וועט זיך קיין דעוולטאַט פון דעם ניט באַקומען.

איך דערמאָן זיך איינע אַ מיזאַנסצענע — די ערשטע מיזאַנסצענע וואָס איך האָב באַגריפּן. מײַן פּאַטער פּלעגט שטענדיק גיין מיט אַ שטעקן און קומענדיק אַהיים פּלעגט ער שטענדיק זײַן שטעקן אַוועקשטעלן אין אַ באַשטימטן ווינקל. דער פּאַטער איז געשטאַרבן, די מוטער האָט וואַנזיניק געטרויערט. עס איז אַדורך אַ כּוידעש, צוויי, דריי, די מוטער זוכט אַלץ עפעס, זי פּלעגט צוגיין צו יענעם ווינקל, ווי זי וואָלט אַ זוך געטאָן דעם שטעקן און צוריק אַוועקגיין. אָט אַ דאָס איז די גאַנצע מיזאַנסצענע. אָט אין דעם איז געווען דער גאַנצער אויסדרוק פון אָט דעם טרויער, בענק-שאַפט. אָט די מיזאַנסצענע וואָלט איך געזאָגט, איז אַ דראַמאַטורגיע פון שטעטער, אַן אויטענטישער באַגריף פון שפּיל־שעטעך. דאָס איז רייד דורך מיזאַנסצענע, דאָס איז דראַמאַטורגיע אין מיזאַנסצענע.

פאַר אַן עכטער מיזאַנסצענע איז נויטיק דאָס באַגריפּן פון דער אידעישער, אינערלעכער וועלט פון מענטש. מען קען ניט אויסטראַכטן קיין מיזאַנסצענעס. דער צימער ווי דער פּערסאָנאַזש לעבט און אַטעמט, אַן עקסטעריער, אַ וועלכער עס איז זשעסט וואָס דערשיינט אַף דער פּאַן פון אָט דעם עקסטעריער; אויפּגעהויבענע אויגן — אַלץ דאַרף זײַן אַנגעזעטיקט מיט אַ גרויסער ביִדערישער קראַפט, דאָס אַלץ זײַנען ציגל פון דעם דורך דיר אויפּגעבויטן אימאזש.

איך האָב אַבסערווירט אַ שטאַרבנדיקן מענטשן. געוויינלעך ווערט דער טויט אַף דער בינע איבערגעגעבן דורך אַ קער פון קאַפּ, דורך כּריפּען, דורך איבערגעהאַקטן אַטעמען. דאָס אַלץ איז שפּיל; פון שטאַנדפּונקט פון דער אינערלעכער וועלט פון דעם שטאַרבנדיקן מענטש איז עס אַ נאַקעטער ליגן. עס איז עמעס בלוז פון קלינישן שטאַנדפּונקט. אָבער דער ווייטיק פון שירן זיך מיטן לעבן איז אַסאַך וויכטיקער ווי דאָס גאַנצע קלינישע בילד פון טויט, דאָ איז דער בענקענדיקער אומעט וואָס נעמט אַרום דעם מענטש, פאַר וועלכן דער מענטש האָט געפּונען אַ שרעקלעכן עפיטעט — „שטערבלעכער אומעט“.

און אָט שטעלט זיך פאַר אז דער שטאַרבנדיקער מענטש ליגט און דורכן פענצ-טער קוקט ער אין דער וועלט, אין הימל. דורך דעם קען מען דורכטראַגן די גאַנצע אידיע פון טויט. אזוי האָט געקענט שטאַרבן איוואַן איליטש אין טאַלסטוים „דער טויט פון איוואַן איליטש“ — אין דעם עפּשער שטאַרקסטן ווערק פון טאַלסטוים. וועגן וואָס־זשע נייט דאָ? וועגן מײַנסטערשאַפט, וועגן געשמאַק, וועגן באַגאַבונג? זיכער, נאָך פּריער פון אַלץ — וועגן קענען עמעסדיק באַגריפּן די אידיע און איר אומבאַדינגט אויסקלעפּן פון זיך, פון די אייגענע הענט, פון די אייגענע אויגן, פון אייגענעם קערפּער. ניט באַנוגענען זיך מיט דעם, וואָס דו ווייסט אַסאַך ווערטער, נאָר שטרעבן אַריבערצופירן די שפּראַך פון ווערטער אַף דער שפּראַך פון פּלאַסטיק. מיר

ווייסן דאך אז מעכאנישע ענערגיע פארוואנדלט זיך אין טערמישער און די טערמישע
— אין עלעקטרישער א. ד. גל. טאָ קען זשע איבערשליסן דיין גאנצן געדאנקען-בוי
אין פלאסטישער קונסט, אין דער קונסט און זשעסט, אין דער קונסט פון מוזאנ-
סצענע — אין פלאסטישן אימאזש.

עמעס, מיר ריוויקירן דאָ אַמאָל צו זײַן אַבסטראַקט, מיר ריוויקירן אַרײַנצופאַלן
אין אַבסטראַקציע. ווי אזוי פאַרט מען צונױף די טיפיקייט פון געדאַנק, די קראַפט
פון פאַראַלגעמײנערן דעם קינסטלערישן געדאַנק מיט דעם, אז ער דאַרף גלײַכצײטיק
זײַן בױלעט, קאַנקרעט, בילדעריש-רעאַליסטיש?

דערלױבט מיר אײַך צו דערמאַנען לענינס אַ קלײן אַרטיקל „צו דער פראַגע פון
דיאַלעקטיק“. לענין ווײַזט אָן אז שױן אין דער סאַמע עלעמענטאַרסטער דעפיניציע
איז פאַראַן אַ דיאַלעקטישער ווידערשפּרוך. אָט, צ. ב. די דעפיניציע: „אױוואַן איז אַ
מענטש“. ניט אַלץ וואָס איז פאַראַן אין דעם באַגריף „מענטש“ שליסט אײַן דעם
באַגריף „אױוואַן“ — און פאַרקערט. דער אַקטיאָר דאַרף אָבער אױסשפּילן גלײַכ-
צײטיק, אױ דעם אױוואַן אױ דעם מענטש. דאָס איז אַלצאײנס, ווי שפּילן פּיאַנאָ גלײַכ-
צײטיק מיט בײדע הענט, ווען די רעכטע שפּילט די מעלאָדיע און די לינקע — די
פאַרשײדענע פאַרטיפונגען פון דער מעלאָדיע. מיט דער רעכטער — „אױוואַן“ און מיט
דער לינקער — „מענטש“. מען דאַרף שפּילן גלײַכצײטיק אָט ווי בײַ שַעקספּירן!
שַעקספּירס קױעך, דער סאָד פון זײַן קינסטלערישן לאַנגיעריקן דױער איז אין דעם,
וואָס ער קען איבערנעבן די קאָנקרעטסטע פון די קאָנקרעטע וועלטן און די וועלט
פון פאַראַלגעמײנערונג — די וועלט פון אַלױעלטלעכקייט. אין אײן פּראָזע איז גלײַכ-
צײטיק אױסגעדריקט אַלץ: „עס איז זיך צעפאַלן די פאַרבינדונג פון די צײַטן“ —
זאָגט אַ מענטש אין אַ זײער קאָנקרעטער סיטואַציע און גלײַכצײטיק מיט אַ ווױנדער-
לעכן געפיל, אז זײַן גױרל איז ניט נאָר דער גױרל פון „אױוואַן“ (אין דעם פאַל —
האַמלעט), נאָר אױך דער גױרל פון „מענטש“.

מען דאַרף לעבעדיק שילדערן גלײַכצײטיק די קלײנע און די גרויסע וועלט, ניט
אַפטיילנדיק אײנע פון דער אַנדערער, אױסדריקנדיק אײנע דורך דער אַנדערער.

אײך כאַזער איבער. מען דאַרף אײנמאַל פאַר אַלעמאָל פאַרענדיקן מיט דער סנאָך
בישער באַצױנג צום אַקטיאָרס דענקען. מען דאַרף פאַרענדיקן מיט דעם סנאָבײזם —
מיט דער פאַרלױבטקייט אין דער אײגענער פיגור, אין אײגענעם קערפּער, אין דער
אײגענער אױפירונג. מיט דער „מאַניר“ צו רעדן אַף דער געשמעלטער שטייט, אין
וועלכער עס איז אַוועק אַלץ וואָס דער אַקטיאָר האָט פאַרמאָגט, אזוי אז עס איז מער
נאָרניט געבליבן. די פּראָזע פון אידענטיקייט, די פּראָזע פון קינסטלערישן פאַרטראַכט,
די פּראָזע פון עכט דורכדרינגען די וועלט — דאָס איז די צענטראַלע פּראָזע, די
אַרײַענטירנדיקע פּראָזע, דער הױפּטפּאַדעם וואָס פירט אונדז דורך דעם לאַבירינט פון
דאָס שײנע. אין דער לאַבאַראַטאָריע פון אַקטיאָרישע זוכונגען, ווערט אַלץ רעגולירט
דורך אידענטיקייט, זי איז עס די וואָס דעפּינירט דאָס געפּינען פלאַסטישע, רײט-
מישע, מוזיקאַלישע פאַרמען פון אונדזער קונסט. עס איז זײער אַ שאַד, וואָס אין די
דיסקוסיעס האָט מען זיך אַף דעם זײער ווײניק אָפּגעשטעלט. רעדנדיק וועגן סטיל,
וועגן רײטס, וועגן זשאַנר, האָב אײך געפּרוּווט אָנווייזן אַף דער לאַבאַראַטאָריע אין
וועלכער אונדז קומט אױס צו אַרבעטן אַף אױסצוזוכן מיטלען. אזוי דער זשאַנר ווי
דער סטיל, ווי דער רײטס, דאָס זײנען אַלץ מיטלען קעדיי מיר זאָלן קענען דעם באַ-
גריפענעם עמעס, פאַרקערערן אין אַן אימאזש. ניט אײן שטייט פאַרמאָגט אַן אַק-

טיאָר. דער אַקטיאָר האָט הונדערט שטימען, טויזנט פּאַזן, מען דאַרף נאָר וויסן מיט וועלכער פּאַזע זיך אַ קער טאָן אין געגעבענעם פּאַל.

ווען דאָ ווערט גערעדט וועגן איבערגעשטאַלטונג, ווען דאָ ווערט באַטראַכט די פּראַנע וועגן דעם „גייז פון זיך“ אין דער ראַל, אָדער „אוועקגיין פון זיך“ דוכט זיך מיר עס מאַדנע. אוועקגיין פון זיך וועט זיך ניט אינגעבן. ווי דו זאָלסט ניט אוועק-גיין, וועסטו פון זיך ניט קענען זיך אויסבאַהאַלטן ווי מען קען ניט אַנטלויפן פון אייגענעם שאַטן, נאָר אויסער דער גרויסער וועלט פון דעם אוניווערס איז פאַראַן נאָך איינע אַ ניט ווייניקער גרויסע וועלט. און די וועלט איז דער מענטש, און דער מענטש איז פריער פון אַלץ דו אַליין. ווייניקער פון אַלץ קענען מיר זיך אַליין. מיר געוויינען זיך צו צו איין טעמבער פון אונדזער שטים און מיר פאַרמאָגן אַ גאַנצע מאַסע. מיר געוויינען זיך מיט איין ניואַנס פון אונדזער שטים און מיר פאַרמאָגן טויזנטער. ביז אונדז זינען פאַראַן טויזנטער באַהאַלטענע, נאָר קיינמאָל ניט אויפגעדעקטע מענ-לעכקייטן, מיר דאַרפן זיך אַליין גרינטלעך קענען און דערלערנען.

וואָס קאָן מיט זיך פאַרשטעלן די פּאָן וועלכע פירט אונדז אין דער סאָוועטישער קונסט? די אידענטיט, דאָס דערקענען די וועלט, דער דועל פון מענטש מיט דעם קאָלאָס, מיט דער נאַטור, וועלכע מען דאַרף באַגרייפן ביזן סאָף קעדיי צו מאַכן זי פּאַלגעוודיק צו דעם מענטש.

און מיר דאַכט, אז דאָס זינען די פליגל, אַף וועלכע דער מענטש קאָן זיך אויפ-הויבן אין זיין שעפּערישן פלי. די פליער ריזיקירן מיט זייער לעבן. טשקאַלאָוו האָט געהאַלטן פאַר באַלידיקנדיק וועלכע עס איז נאָרמע, וועלכע עס איז גרענעץ. און מיר, אויסער דעם וואָס מיר זינען אינערלעך גלייכגילטיק, פאַרזיכערן מיר זיך מיט שטאַמפן און סכעמעס. אַט פאַרוואָס איך האָב פאַר מיין רעפּעראַט אויסגעקליבן די טעמע „טעאַטראַלישקייט און אידענטישער פאַרטראַכט פון קינסטלערישן ווערק“. מיר דאַכט אז היינט, אין אונדזער קעמפּערישער סאָוועטישער קונסט איז עס די פירנ-דיקע, פונדאַמענטאַלע, צענטראַלע פּראַנע.

די צייט ווארט ניט

1946

הינט זײַנען מיר אלע, ווי פאר א סטארט, אן אויסגאנגס־פונקט, פון וועלכן עס הויבט זיך אן דער קער, די באוועגונג וואָס איז אויסשליסלעך אין איר אינטענסיווי־קייט און ריכטונג פאַרויס פון אונדזער קונסט. אין דעם ליגט די באַדניטונג פון דער רעזאָלוציע פון דעם צ. ק. פון א. ל. ק. פ. ב. (1) דעריבער זײַנען מיר פאַרפליכטעט פינקטלעך צו פאַרמולירן די אויפגאַבן וועלכע זײַנען פאַר אונדז אויפגעקומען אין שייכעס מיט דעם ווייל מיר זײַנען די דירעקטע אַדרעסירטע פון דער רעזאָלוציע. אין דער רעזאָלוציע ווערט כאַראַקטעריזירט, ווי ניט צופרידנשמעלנדיק עס איז דער רעפערטואַר פון די דראַמאַטישע טעאַטערס, אין איר איז אונטערגעשטראַכאַן אַז די סאָוועטישע פּיעסן פאַרנעמען ווייניקער ווי אַ באַשיידן אָרט אין דעם אַלגעמיינעם רעפערטואַר פון די דראַמאַטישע טעאַטערס. יעדערער פון אײַך וואָלט געקענט פרעגן: צי דען האָבן מיר ניט געשטעלט קיין סאָוועטישע אויטאָרן? צי דען האָבן מיר ניט אויפגעפירט קיין סאָוועטישע פּיעסן?

מיר האָבן געשטעלט און אויפגעפירט. נאָר ניט גענוג געשטעלט, ווייניק לויט דער צאָל, שוואַך לויט דער קינסטלערישער און אידעאָלאָגישער קוואַליטעט. מען האָט אַזוי געשטעלט, אַז די קלאַסישע פּיעסן האַלטן זיך אין רעפערטואַר צו צען, פופצן יאָר און די היַנטצײַטיקע, סאָוועטישע פּיעסן פאַלן שנעל אַרויס פון רעפערטואַר. מיט וואָס קען מען עס דערקלערן? איך וואָלט די רעפערטואַר־פּאָליטיק פון אונדזערע טעאַטערס פאַרמולירט בעערעך אַזוי: מיר פירן אויף פּיעסן, צווישן זיי אויך סאָוועטישע פּיעסן.

אָט אין דעם איז באַשטאַנען די טאַעסדיקייט פון דער רעפערטואַר־פּאָליטיק אין די טעאַטערס. איצט, אַרומקוקנדיק זיך אַפן דורכגעגאַנגענעם וועג, זעען מיר אַליין, אַף וויפּל דאָס איז ניט אַפן אָרט, אַף וויפּל דאָס איז ניט מעגלעך, ווייל עס גלויבט זיך ניט, אַז מען דאַרף נאָך אימעצן דערווייזן אַז די מיסיע פון סאָוועטישן טעאַטער באַשטייט אין זײַן היַנטצײַטיק, אין זײַן סאָוועטיש. אַז דער סאָוועטישער טעאַטער איז אַ קעמפּערישער טעאַטער, אַז אָן דעם קאַמפּס־גײַסט פון דער סאָוועטישער היַנט־צײַטיקייט איז ניטאָ און קען ניט זײַן קיין סאָוועטישער טעאַטער. אַז דער סאָוועטי־שער רעפערטואַר — מיינט פּריער פון אַלץ סאָוועטישע פּיעסן נאָך וועלכע עס קען קומען אַ סאָוועטישע אינטערפּרעטירונג פון קלאַסישן רעפערטואַר, און אונדזער סאָ־וועטישע אַפּשאַצונג פון דעם אַוואַר.. צום באַדויערן, האָבן אָט די קלאַרע עמעסן ניט געפונען קיין אַפּשפּיגלונג אין דעם רעפערטואַר פון די טעאַטערס. דער צ. ק. פון דער פּאַרטיי האָט מיט זײַן רעזאָלוציע געמאַכט אויפּמערקזאַם די טעאַטערס און די קולטור־טוער וועגן דער פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַרן סאָוועטישן פּאַלק און פאַר דעם סאָוועטישן לאַנד.

אף די שלאכטפעלדער האָט זיך די מילכאָמע פארענדיקט. זי ווערט אָבער פאָר-
געזעצט מיט אַן אויסערנעוויינלעכער קראַפט אַפן אידעאָלאָגישן פראָנט. די סאָווע-
טישע אַרמיי האָט זיך גלענצענדיק אַן אייזע געגעבן מיט די אויפגאַבן, וועלכע עס
האָבן פאַר איר געשטעלט דאָס סאָוועטישע פּאָלק, די סאָוועטישע רעגירונג, די סאָ-
וועטישע מעלכע. און איצט זיינען מיר אַפן פראָנט; מיר — די טעאַטערס, די אַק-
טיאָרן, די רעזשיסאָרן, די דראַמאַטורגן היינט זיינען מיר — קעמפער. באַוואָפנטע
מיט אונדזער סאָוועטישער אידעאָלאָגיע זיינען מיר באַרופן שלאַכטמעסיק אַנצו-
גרייפן. נישט אומזיסט ווערט געזאָגט אין די רעזאָלוציעס פון דעם צ. ק. פון דער
א. פ. (ב) וועגן פאַראַנטוואָרטלעכקייט פון סאָוועטישן קינסטלער.

און מיר ווילט זיך דאָ אַ שמועס טאָן טאָקע וועגן אַט דער פאַראַנטוואָרטלעכ-
קייט. דער אַקטיאָר פאַרמאָגט אַ דעפיניציע מיט וועלכער ער זוכט אַפּטמאַל צודעקן
זיין אידעישע נאַקעטקייט, אַט די דעפיניציע איז „טאַלאַנט!“ עס איז אויסער יעדן
צוויפל, אַז באַגאַבונג, טאַלאַנט — איז דער וויכטיקסטער מאָמענט אין דער שאַפונג
פון קינסטלער. נאָר דאָס נעמט נאָך ניט אַראָפּ פון אים יענע פליכטן, וועלכע זיינען
פאַרבונדן מיט נאָך אַ העכערן באַרוף פון אַ סאָוועטישן קינסטלער, אַ קינסטלער אַ
בירגער, אַ קינסטלער אַ קעמפער, אַ סאָלאַרט אַפן אידעאָלאָגישן פראָנט. דער אידע-
שער שעפער, דער אידעישער קעמפער קען זיך, אין צייט פון שלאַכט, ניט פאַרלאָזן
אף דאָס בלוז סטיכישע, אינטוּיטיווע, „רוּעך האַקוידע־דיקע“, „פון אויבן פלאַטערנ-
דיקע“, „אַף אונדז אַראָפּגענידערטע“ א. א. וו. אין דעם פאַל דאַרף דאָס סטיכישע,
אינטוּיטיווע קומען צו הילף דעם באַוויסזיניקן. דאָס באַוויסזיניקע — דאָס איז
מיטן סיכל אַ באַגריפענער אידעישער ציל. און דער טאַלאַנט דאַרף זיין אונטערנע-
וואָרפן דעם אידעישן ציל.

פאַרשטייט זיך, אַז איך גיי דאָ ניט, אין אַ וועלכער עס איז מאָס, מינימזירן
די באַדייטונג פון באַגאַבונג. אָבער די באַגאַבונג באַקומט אַ ווערט בלוז אין דעם
פאַל ווען עס העלפט דעם מענטש צום שאַפן, בויען, איבערמאַכן די וועלט, דינען
דעם פּאָלק, בויען זיין גליק, אָפהיטן זיין פּרינציפּ, דינען די הויכע אידיען פון דער
סאָוועטישער עפּאָכע, דורכפירן די פּאָליטיק פון דער סאָוועטישער מעלכע, דעם
לעבנסזיעסאָד פון דער סאָוועטישער אָרדענונג. נאָר קעדיי צו קענען אַרעינטירן, ציל-
ריכטן די שעפּערישע באַגאַבונג פון קינסטלער, דאַרף ער אומבאַדינגט זיין אידעיש
באַוואָפנט. און אויב אין אונדזער אַרבעט פעלט אַט דער אָרגאַניזירנדיקער אידעישער
פּרינציפּ, אויב אונדזער קונסט פאַרווירקלעכט נישט די פּראָפּאַגאַנדע פון דער פּאָ-
ליטיק, פון דער סאָוועטישער מעלכע, פון דעם לעבנסזיעסאָד פון דער סאָוועטישער
אָרדענונג, איז אזאַ באַגאַבונג אַ גראָשן נישט ווערט.

אונדזער אידעישקייט איז אַ קעמפּערישע אידעישקייט. מיר זיינען באַרופן צו
זיין פּאָליטיקער. אין דעם ליגט דער שטאַלץ פון סאָוועטישן קינסטלער. אין דעם
ליגט די קראַפט פון זיין קונסט. אין דעם באַוויסזיניק פון דעם קען ער שעפן אַלץ
נייע און נייע קויכעס פאַר זיין מעטיקייט. דאַווקע אַט די מינלע אונדזערע רופט אַפּטער
פון אַלץ אַרויס צעמישונג און מיספּאַרשטיין בײַ די קינסטלער אין אויסלאַנד, וואָס
רימען זיך מיט זייער אַ פּאָליטישקייט. זייער אַסאך גאָר גרויסע אַקטיאָרן אין נאָרד-
אַמעריקע האָבן געזוכט מיר צו דערווייזן אַז זיי שאַפן „די אומפּאַהענגיקע“ קונסט,
אַז זיי, הייסט עס, פאַרנעמען, זיך ניט מיט קיין פּאָליטיק. נאָר זיי האָבן אַ מיר געמאַכט
אַן איינדרוק פון מענטשן וועלכע שטייען פאַר אַ שרעקלעכער סרייפּע, אָבסערווירן רוּק
די סרייפּע און ליגן נישט צו אַ פינגער צו אַ פינגער צו לעשן אַט דעם מענטשנפּרע-

סערישן פלאם, און בעיים מינסע פלאפלען זיי נאך וועגן דעם הויכן הומאניזם פון זייער נעשאַממע. מיר, די סאָוועטישע קינסטלער, ווילן ניט זיין קיין פלאפלער אף דער טעמע פון הומאניזם, מיר ווילן ניט זיין באַנאַל אין אונדזער מאָראַל פון סאָוועטישע בירגער. מיר וועלן לעשן די סרייפּעס, מיר וועלן דעמאָסטירן די אונטערצינדער פון די סרייפּעס, מיר וועלן מיט זיי קעמפן, — מיר די סאָוועטישע שלאַכט־לייט אפן אי־דעאָלאָגישע פּראָגנאַ!

א פּאָר ווערטער וועגן דער דראַמאַטורגיע. אונדזערע דראַמאַטורגן, אויב מען זאָל ניט רעכענען זייער געוויסן צייטווייליקן פּאַראַפּט ווערן מיט היסטאָרישע טעמעס, האָבן זיך אַרויסגעוויזן צו זיין הינטצייטיקער פון די טעאַטערס, וויל זיי האָבן קימאַט אויסשליסלעך געאַרבעט אַף סאָוועטישע טעמעס. נאָר פונדעסטוועגן, מיינט עס נאָך ניט אַז די דראַמאַטורגן איז געלונגען אין דער פּולער מאַס פּאַרזווירקלעכן זייער באַרוף און שאַפן די נויטיקע פּאַרבינדונג פאַר אַן עכטן, הויכקינסטלערישן, אידענשי געריכט טעטן סאָוועטישן רעפּערטואַר. פּאַרוואָס?

דערפאַר, וויל ביז מיר וועלן נישט געפינען די פּאַרמען פון אָרגאַנישער פּאַרבינדונג צווישן טעאַטער און די דראַמאַטורגן, וועלן מיר ניט קענען לייזן די אויפגאַבע וועלכע איז פּאַרמולירט אין דער רעזאָלוציע פון צ. ק. שטעלן... „אין יעדער דראַמאַטישן טעאַטער, יערלעך ניט ווייניקער, ווי 2-3 נייע אויפירונגען וואָס זאָלן זיין פון הויכער קוואַליטעט אידענשי און קינסטלעריש און אַף הינטצייטיקע סאָוועטישע טעמעס.“ אַן אַן אָרגאַנישער פּאַרבינדונג צווישן טעאַטער און די דראַמאַטורגן וועלן מיר די אויפגאַבע ניט לייזן — ניט די טעאַטערס, ניט די דראַמאַטורגן. דאָס פעלן פון פּאַרמען פאַר אָרגאַנישער פּאַרבינדונג צווישן די טעאַטערס און די אויטאָרן האָט געבראַכט די טעאַטערס צו אַ לעבן פון אויטאָמאַטישקייט און אימפּראָוויזאַציע. די אויטאָרן האָבן געלעבט און געאַרבעט אַן דער אידענשישער פּאַרבינדונג מיט די טעאַטערס.

דער מעכאַבער האָט בני זיין טיש, אין זיין אַרבעטס־צימער, געשאַפן זיין ווערק, באַהאַלטנדיק אָפּטמאָל פון טעאַטער, דעם פּאַרטראַכט, ווי אויך די געדאַנקען און אי־דייען, וועלכע זיינען דורך דעם פּאַרטראַכט אַרויסגערופן געוואָרן צום לעבן. אַזאָ אויפן פון אַרבעט האָט געהאַלטן די טעאַטערס אין אַ צושטאַנד פון אומבאַוויסנקייט און האָט זיי דערפירט צו רעפּערטואַר־אימפּראָוויזאַציע. דאָס שטעלט אין אַ שווערער לאַגע, ניט נאָר די טעאַטערס, נאָר אויך די שוישפילער. אָפּטמאָל איז דער רויס צווישן די געפילן און געדאַנקען־גאַנג פון די שוישפילער און פון דראַמאַטורג אַזאָ שאַר־פּער, אַז פאַר זיי ווערט אומגעלעך צו געפינען אַ געמיינזאַמע קינסטלערישע שפּראַך.

דער שוירעש פון שלעכטס ליגט דאָ אין דער אָפּגעריסנקייט איינע פון די אַנדערע צווישן שוישפילער און דראַמאַטורג. מיר דאַרפן זוכן נייע פּאַרמען פון צוזאַמען־אַרבעט. אַזאָ איז דער אינסטיטוט פון די פּאַרטרעטער פון קינסטלערישער אָנפירונג אפן ליטעראַרישן געביט, די פּאַרשטאַרקונג און די פּאַרברייטערונג פון די ליטעראַטור־טוריסעקציעס בני די טעאַטערס, דאָס שאַפן אַ שרײַבער־אַקטיוו אַרום די טעאַטערס, א. א. וו. איך מיין אַז מיר דאַרפן זיך טרעפן מיט די מעכאַברים, ניט נאָר קעדיי זיך צו דערוויסן וועגן וואָס די מעכאַברים דענקען.

די אויטאָרן דאַרפן זיך טרעפן מיט אונדז. זיך טרעפן קעדיי זיך צו דערוויסן מיט וואָס מיר לעבן, מיר — די שוישפילער, די טעאַטער־מענטשן. מיר לעבן אויך אין דער וועלט פון אימאַזשן. עס וואָלט דעם אויטאָר ניט געשאַדט צו וויסן, אין אַ וועלכער וועלט פון אידיען און געשטאַלטן עס לעבט דער סאָוועטישער שוישפילער

אין דעם מאַמענט, ווען דאָס לאַנד שטרענגט אָן אירע קויכעס צו פאָרווירקלעכן דעם נאַכמילכאַמעדיקן פינפֿיאַר־פּלאַן.

קען זײַן, אַז דאָס איז אַ מײַדל. די מילכאַמע האָט זי אַרויסגע־ראַטעוועט פֿון דעם געפֿאַנגענשאַפט־שוידער, ער האָט זי געראַטעוועט, ער האָט זי אַרויסגעראַטעוועט פֿון די שייטער־פּלאַמען און זי געבראַכט צו איר היים און מישפּאַכע. דער גרויסער פינפֿיאַרפּלאַן שליסט אויך אין זיך איין דאָס געזונט מאַכן די פֿאַרווונדעטע געשאַמעס. אין דער אַטמאָספּער פֿון בויונג, פֿון ווידעראויפ־לעבונג, לעבט אויף די פֿרייד און דער לעבנסווילן אין דער געשאַמע פֿון אַט דעם מײַדל.

קען זײַן אַז דאָס איז אַ שלאַכטמאַן, וועלכער האָט ביז דער רעגע, ווען ער האָט דורכגעפֿירט זײַן העלדישן אויפטו ניט געוויסט אַז ער איז — אַ העלד! עס קען זײַן. יעדער פֿון אונדז אַקטיאָרן קען דערציילן, וועגן זײַן שוישפּילערישער פּאַנטאַ־זיע, וועגן אַ וועלכן הינטצײַטיקן העלד ער וואָלט געוואָלט שפּילן. דאָס דאַרף וויסן דער דראַמאַטורג, עס איז פֿאַר אים נויטיק עס צו וויסן ווי עס איז נויטיק צו קענען דאָס לעבן אַליין. דער אַקטיאָר איז אַ טײַל פֿון דאָזיקן לעבן. מיר, וועלכע ברענגען אַרויס דעם געשאַפענעם דורכן מעכאַבער, טעקסט, מיר וואָס ברענגען אַרויס דעם טעקסט מיט אונדזער הייסן אַטעם, מיט אונדזערע ליפּן, אַף וועלכע עס לעבן זײַט בײַזײַט די ווערטער פֿון אונדזער לעבן און די ווערטער פֿון דער קונסט, אַף וועלכע די ווערטער פֿון אונדזער ליבע לעבן צוזאַמען מיט די שורעס פֿון פּאַעטישער ליריק — מיר די שוישפּילער, האַלטן, אַז עס איז די פּליכט פֿון די דראַמאַטורגן אונדז צו קענען, עס איז זײַער פּליכט צו וויסן, פֿאַר וועמען פֿון די שוישפּילער זיי שרײַבן. נאַטירלעך דאָס איז ריכטיק נאָר אין דעם פּאַל ווען די שוישפּילער, לויט זײַער אידעישער אינהאַלט און זײַער טאַלאַנט, פֿאַרדינען עס.

II

די ארבעט פון אקטיאר

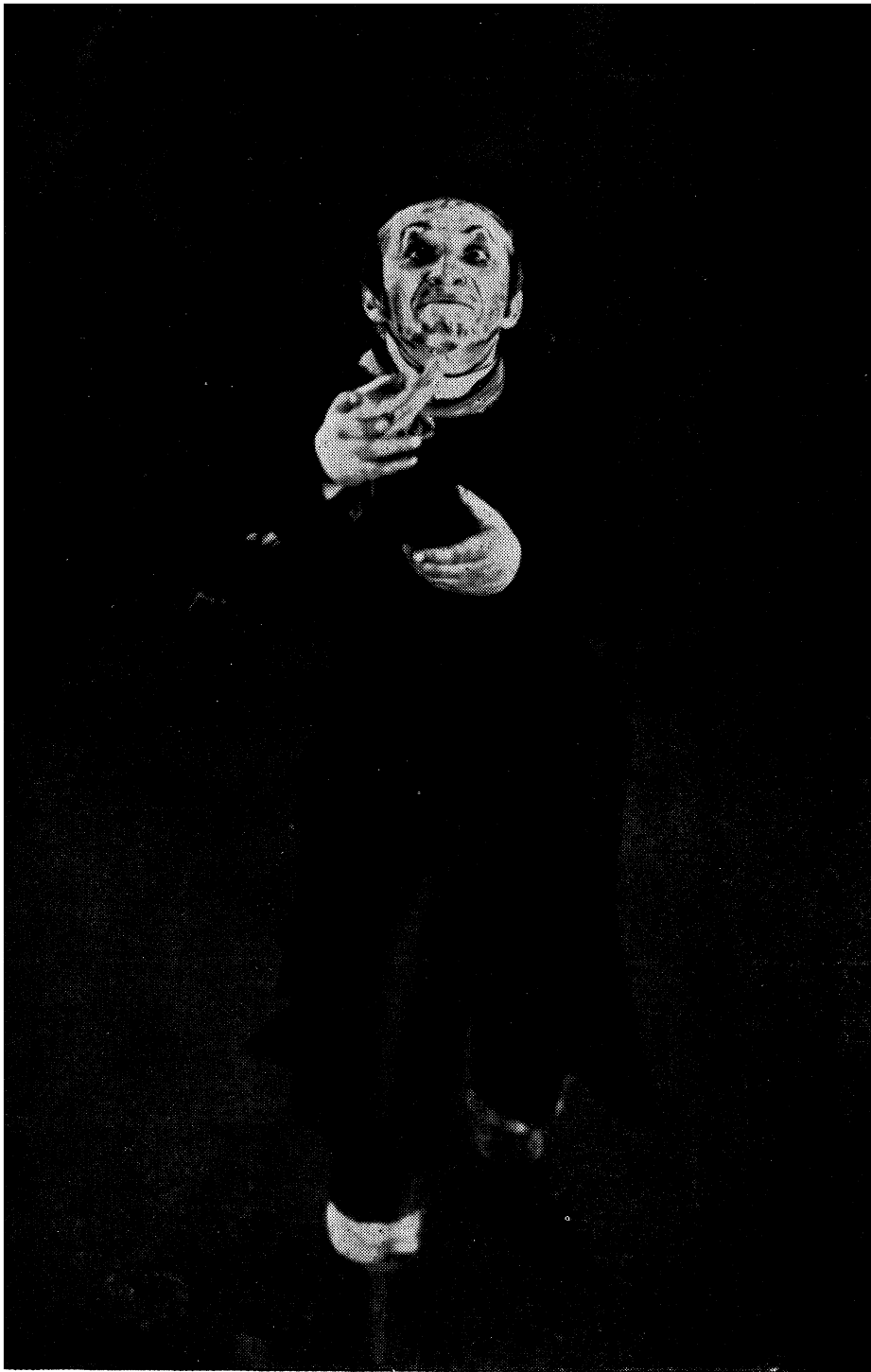

וו. זוסקין—סענדערל
ש. מיכאעלס—בינאָמין

„מאסאָעס בינאָמין האַשלישי“
פון מענדעלע מויכער ספאָרים.
1927

א סצענע פון דער פאַרשטעלונג. דעקאָראַציע—ר. פּאַלק

ש. מיכאעלס—ביניאמין. „מאסאעס ביניאמין האשלישי" פון מענדעלע. 1927

מיין ארבעט איבערן „קעניג ליר“ פון שעקספיר

1936

שפילן דעם קעניג ליר איז געווען מינער א לאנסטיקער, נאך א יוגנט-טרוים, איך האב דאן געלערנט אין דער ריגער רעאל-שול. אין דער שול האָט מען אָפּגע- געבן אַסאַך אויפּמערקזאַמקייט אָפּן דערלערנען די וועלט-ליטעראַטור. דער ליטעראַ- טור-לערער האָט אָפּט אונדז אָף דער לעקציע געמאַכט ליענען אָפּן קול געוויסע ווערק פון די קלאַסיקער. מיר פלעגט ער אַמערסטן געבן ליענען פּערזן. דראַמאַטישע ווערק פלעגן מיר ליענען לויט די ראָלן. ווען עס איז דערנאַנגען די רײַ צו שעקספּירס „קעניג ליר“, האָט דער לערער מיר געגעבן ליענען די ראָל פון ליר. איך געדענק זייער גוט וואָס פאַר אַן איינדרוק עס האָט אָף מיר געמאַכט די לעצטע סצענע. די סצענע האָט מיר אַמשטאַרקסטן צערודערט פון דער גאַנצער טראַגעדיע. דאָס האָט זיך ווײַזט אויס אויס: ערדיקט אין מיין ליענען, ווייל ווען איך האָב די סצענע געלייענט זײַנען גע- שטאַנען טרערן בײַ אונדזער לערער אין די אויגן. דעמאָלט האָב איך זיך געגעבן אַ וואָרט, אז אויב איך וועל אַמאָל ווערן אַן אַקטיאָר וועל איך אומבאַדינגט שפּילן דעם קעניג ליר.

איך האָב שוין דאָן געטרוימט צו ווערן אַן אַקטיאָר. נאָר די דאָזיקע טרוימען האָב איך טיף באַהאַלטן. איך האָב געהאַלטן אז איך פאַרמאָג ניט קיין גענונגדיקע פעיקייטן קעדיי צו קענען זיך ווידמען דער אַקטיאָרישער טעטיקייט. אויסער דעם וואָלטן מינע עלטערן זיך באַצויגן נעגאַטיוו צו אַזאַ באַשלוס מינעס: אין דער סווי- ווע צו וועלכער עס האָט געהערט מיין מישפּאַכע האָט זיך די אַקטיאָרישע פּראָפּעסיע ניט גערעכנט פאַר קיין בעקאָוועדיקער. אויב איז דער הויפּט-שטאַט פלעגט טרעפן אז אַ קליינער טייל שוישפּילער זאָלן אַרײַנדרײַנגען אײַך אַנדערע שיכטן פון דער גע- זעלשאַפּט, האָט מען אין פּראָווינץ און באַזונדערס אין דער ייִדישער סוויװע זיך באַצויגן צו זיי נעגאַטיוו און מען פלעגט זיי קיינמאָל ניט אויפּנעמען אין די היימען. דאָס האָט מיך געצווינגען צו באַהאַלטן מינע טרוימען, באַזונדערס ווען איך בין געווען זיכער אז אַלצאיינס וועט פון דעם זיך גאַרניט באַקומען. איך האָב זיך גענומען דאָן גרייטן ערנסט, נאָר צו אַן אַנדער פּראָפּעסיע — מיר האָט דאָן זייער אינטערעסירט די פּראָפּעסיע פון אַ פּאָליטישן אַדוואָקאַט. איך האָב זיך פאַרגעשטעלט אַלס יוריסט, וואָס פאַרטיידיקט העראַזיש עפעס אַ מענטש — אומבאַדינגט אַ רעוואָ- לוציאָנער — און קעמפט פאַר זײַן באַפּרײַנג. טאַקע גרייטנדיק זיך צו דער קאַריערע פון אַ יוריסט האָב איך באַשלאָסן צו לערנען די קציע, ווייל אין יענער צײַט האָב איך נאָך שלעכט באַהערשט די רוסישע שפּראַך. לויט מיין נאַװײַטעט האָב איך געמיינט אז צו זײַן אַ יוריסט, מיינט פריער פון אַלץ זײַן אַ גלענצענדיקער רעדנער.

איך האָב געהאַט אין יענער צײַט אַ פּרײַנט, וואָס האָט מיך פּראָטעזשירט. דאָס איז געווען נימצאָוויטש — דער פּאָטער פון באַרימטן שאַכמאַט-שפּילער. ער אַליין איז

אויך געווען א גלענצנדיקער שאכמאטיסט, א פאָעט, כאַטש זײַן באַשעפּטיקונג איז געווען וואָלד-האַנדל. ער איז דאָן אַנט געווען זעכציק יאָר און איך קיים זיבעצן, נאָר מיר האָבן זיך זייער גוט פאַרשטאַנען איינע די אַנדערע.

מײַן יודישע קאַריערע האָט אים אַף אַזוי פיל אינטערעסירט, אַף וויפּל מיך האָבן אינטערעסירט זײַנע וואָלד-געשעפטן. נאָר דערפאַר האָט ער מיט באַזונדערער אויפּמערקזאַמקייט זיך באַצויגן צו מײַנע אַקטיאָרישע טרויען, און איך — צו זײַן פּאָעטישן טאַלאַנט.

נימצאָוויטש האָט מיר געאייצעט איך זאָל נעמען לעקציעס פון שוישפּילער־שער מײַסטערשאַפט און ער האָט מיך צונויפגעפּרט מיטן אַקטיאָר וועליוזשעוו, (1) וועלכער האָט דערנאָך אַ געוויסע צײַט געשפּילט בני מייערבאָדן. וועליוזשעוו האָט מיר אַסאך געגעבן אין זין פון בילדן די שטימע און דיזאָיע, נאָר ער האָט דער־קלערט, אַז קײן אַקטיאָר וועט פון מיר זיך ניט באַקומען, ווייל איך האָב ניט דערצו קײן נויטיקע עלעמענטן. עמעס, ער האָט געהאַפּט, אַז איך וועל קענען זײַן נוצלעך פאַרן טעאַטער, ווייל איך וועל פאַרשטיין קונסט. איך האָב גרינג שאַלעס געמאַכט מיט דעם אורטייל, פאַר מיר איז דאָן די פּראָפעסיע פון אַקטיאָר געווען ניט מער ווי אַ כאַלעס. פון דאָן איז אַריבער אַסאך צײַט. דאָס לעבן האָט מיר ווייט אוועקגעטראָגן פון די יוגנטלעכע כאַלוימעס. איך בין אַרײַן אין אַניווערזיטעט, גע־לערנט אַפּן יודישן פּאַקולטעט און איך האָב זיך אינגאַנצן אָפּגעגעבן מײַן צו־קונפּטיקער אַדוואָקאַט־שער טעטיקייט. זעלטן בלויז פּלעג איך אַרײַנפאַלן אין טעאַטער.

אַזוי זײַנען אַריבער אַ יאָר צוועלף. דערנאָך איז פאַרעקומען די רעוואָלוציע.

נאָך דער רעוואָלוציע בין איך אָנגעקומען אין אַ טעאַטער־שול. אין טעאַטער האָב איך דעריקער געשפּילט קאָמעדיע־דראַמאַן. נאָר קימאַט אין יעדער קאָמעדיע־דראַמאַ פּלעג איך אויפכאַפּן עפעס פון טראַגעדיע. דאָס האָט מען אַזוי געפּילט, אַז צײַטנווייז פּלעגן די רעצענזענטן מיר רופן אַ טראַגיקאָמישער אַקטיאָר.

אין 1930 איז מיר אויסגעקומען צו שפּילן דעם טויבן אין בערגלכאַנס פּיעסע מיטן זעבן נאָמען, (2) ביים שפּילן די ראַל האָבן זיך אַנטפּלעקט געוויסע מײַנע שוין שילערישע טראַגעדיע־מעגלעכקייטן, וועלכע זײַנען ביז דאָן געווען צווייפּלהאַפט פאַר מײַנע פרײַנט און אויך פאַר מיר אַליין. ווייזט אויס, אַז דאָס האָט זיך באַקומען גענוג איבערצײַגנדיק. יעדן פּאַלס האָבן יענע פון מײַנע כאַווייריס, וועמענס מעווינעס איך האָב באַזונדער געטרויט, מיר אָנגעהויבן אייצענען אין איין קאָל, אַז איך דאַרף אַ טראַכט טאָן וועגן שעקספּירס „קעניג ליר“.

דער דאָזיקער פאַרשלאַג האָט מיך אויפּערודערט פריער פון אַלץ דערפאַר, ווייל ער האָט אַנטשפּראַכן מײַן אַלטן האַלב־פאַרגעסענעס יוגנט־טרוים. נאָר איך בין נאָר דיזויען זייער ווייט צו טראַכטן וועגן אַן ערנסטער אַרבעט איבער דעם „קעניג ליר“. צו שטאַרק איז אין מיר געווען דער אומגלויבן צו מײַנע קויכעס.

דאָס יאָר 1932 איז געווען זייער פּינפּול אין מײַן לעבן. אין אַ נאָר קורצער צײַט האָב איך פאַרלאָרן אייניקע נאָענטע פאַר מיר מענטשן. אַט די שווערע פאַר־לוסטן האָבן מיר אַף אַזוי פיל אַרויסגעשלאָגן פון דער קאָליע, אַז איך האָב אָנגע־הויבן טראַכטן אינגאַנצן צו פאַרלאָזן די בינע. עס איז פאַר מיר געוואָרן אומדער־טרעילעך אַרויסצוגיין אַף דער בינע און שפּילן די אַלמע ראַלז. אין די ראַלז זײַנען געווען קאָמעדיע־עפּיזאָדן, וואָס פּלעגן מאַכן לאַכן דעם גאַנצן צושויער־זאַל. מיר

אָבער האָט זיך אויסגעוויזן פֿרעמד דאָס דאָזיקע געלעכטער. איך האָב מעקאָנע געווען וואָס מענטשן קאָנען לאַכן. מיר האָט דאָן אינערלעך געפעלט די דאָזיקע מעגלעכקייט. איך האָב פעסט באַשלאָסן אוועקצולייזן פֿון טעאָטער.

נאָר מיניע טעאָטער־כאווייריס וועלנדיק מיר אומקערן דעם אינטערעס צום לעבן, צו דער אַרבעט, האָבן אַלץ אָפטער אין מיר אַרטינגערדט: „אָט וועט איר אַ שפּיל טאָן ליר...“ אין מיר האָט געלעבט דער ערשטער שול־אינדרוק וועגן דער טראַגעדיע, איך האָב געדענקט ווי דער לערער האָט געוויינט ווען איך האָב גע־ליענט דעם לעצטן אַקט. פֿון דעמאָלט אָן האָב איך מער צו דער טראַגעדיע זיך ניט אומגעקערט. די דערניערונגען האָבן פֿאַרהאַלטן בלוזי די פעסימיסטישע זינט פֿון דער טראַגעדיע. עס איז מיר געבליבן אין זיקאַרן, אז דאָרט קומט פֿאַר אַ קאַטאַס־טראַפּע, אָן אומקום. דאָס האָט מער פֿון אַלץ אַנטשפּראַכן מיין שטימונג. איך האָב זויזט אויס, אינערלעך פֿינלעכקייט, וועל איך קענען נאָר אַרטינוואַפֿנדיק זיך מיט לייב און לעבן אין אַן אַרבעט. און איך האָב אָנגעהויבן ערנסט טראַכטן וועגן אויפֿירן דעם „קעניג ליר“ בני אונדז אין טעאָטער. „אָדער — אָדער!“

אכוז דער יונגטלעכער פֿאַרכאַפּונג איז פֿאַרן „קעניג ליר“ געווען אויך דאָס וואָס דער „גאַסעט“ איז אַ יודישער טעאָטער. פֿאַר די שווישפּילער פֿון טעאָטער איז אַמלינכטסטן צו שפּילן אין פּיעסן, וואָס פֿאַרמאָגן אַ באַשטימטן נאַציאָנאַלן קאַלאָריס. אין „קעניג ליר“ האָט מען אזא קאַלאָריס געקענט אַנטפּלעקן, ווייל לויט מיין מיינונג איז שעקספּירס טראַגעדיע אין אַסאך, קרוויזש צו די ביבלישע לעגענדעס. איך וואָלט אַפּילע געזאָגט אז דאָס איז אַן אַלעגאָריע וועגן דער צעטיילונג פֿון דער מעלובע אין פֿראַגן און ענטפּערס.

ינגלוזיזי האָב איך געלערנט אין אַ כּיידער. דאָרט איז מיר אויסגעקומען צו לערנען פֿאַרשיידענע טעאָלאָגישע קענטענישן (כּומעש, טאַנאך, געמאַרע). אויסער דעם איז אונדזער שטוב געווען זייער אַ פֿאַטריאַרכאַלע, דורכגעדרונגען מיט די רעליגיעזע פֿאַרעטלונגען מיט וועלכע עס האָט געלעבט דער פֿאַטער. דאָס האָט געמוזט האָבן אויף מיר אַן אינפֿלוס. די אייגנאַרטיקע פּאַעזיע פֿון די אַלטע ספּאַריס איז אַרײַן אין מיין באַוווסטזײַן. די טראַגעדיע פֿון קעניג ליר איז שוין לויט איר בילדערישן געבוי געווען נאָענט צו דער אַלטערטימלעכער פּאַעזיע. און איך האָב זיך ענדלעך אַנטשלאָסן. נאָר ווען איך האָב זיך גענומען צו דער אויפֿירונג פֿון דער טראַגעדיע אין טעאָטער, זינען באלד אויפגעקומען ערנסטע שטערונגען. ערשטנס, ווען די פֿראַגע וועגן „קעניג ליר“ איז געשמעלט געוואָרן קאָנקרעט, איז די גאַנצע טרופּע, אָן אויסנאַם, אַרויסגעטראָטן קען. זוסקין, (3) איינער פֿון מיניע נאָנטסטע אַרבעט־כאווייריס, דער מער באַגאַבטער שווישפּילער אין אונדזער טעאָטער האָט זיך געשראַקן פֿאַר דער אויפֿירונג, ער האָט געזאָגט אז מיר וועלן זיך מיט איר ניט קענען קיין אייצע געבן. ער האָט געהאַלטן אז פֿאַרן טעאָטער איז עס נאָרניט נויטיק. איך בין געבליבן אַליין און עס איז מיר אויסגעקומען אַקשאַנעסדיק בניצוקומען דעם אומצוטרוי צו דער דאָזיקער אַרבעט.

די צווייטע שטערונג איז אויפגעקומען שוין אין דעם פֿראַצעס פֿון דער אַרבעט איבער דער טראַגעדיע. דער רעזשיסאָר ס. ע. ראַדלאָוו (4) דער אויפֿירער פֿון „קעניג ליר“ אין אונדזער טעאָטער, האָט צו יענער צײַט שוין פֿאַרמאָגט גרויסע אַרבעט־דערפֿאַרונג איבער שעקספּירן. בני אים איז אינערלעך געווען אַלץ גרויס פֿאַרן „קעניג ליר“. דעריבער האָט ער גערעכנט צו קענען מאַכן די אויפֿירונג אין צוואַנציק

רעפערטאזשעס. ער האָט ווײַזט אויס, זיך ניט פאַרגעשטעלט די שוועריקייטן, וואָס האָבן געמוזט אויפֿקומען אין פּראָצעס פֿון דער אַרבעט. ער האָט זיך ניט פאַרגעשטעלט, ווי שווער עס וועט זײַן פֿאַר דער טרופּע די אַרבעט איבער לײַדן, אַ טרופּע וואָס האָט פֿריער קײנמאָל זיך ניט צוגערירט צו שעקספּירן, און וואָס פֿאַר אַ קאָמפּליצירטע אַרבעט מען וועט דאַרפֿן דורכמאַכן אויף צו שטעלן שעקספּירן אין ייִדיש.

נאָר די הויפּט־געפֿאַר איז נישט באַשטאַנען אין דעם וואָס ראַדלאָוו האָט פֿון אָנהויב ניט דערשאַצט די אַלע שוועריקייטן וועלכע עס איז אויסגעקומען בײַצוקומען. און אַפּילע אויך ניט אין דעם, וואָס ער האָט באַלד זיך ניט באַצויגן צו דער אויפֿירונג ווי צו אַ גרויסער און שעפּערישער אויפֿגאַבע. אין דעם פּראָצעס פֿון דער אַרבעט האָט זיך די ערנסטקײט פֿון דער אויפֿגאַבע אַנטפּלעקט פֿון זיך אַליין. די מער ערנסטע געפֿאַר איז באַשטאַנען אין דעם, וואָס אין אויפֿן פֿון אינטערפּרעטירן דעם „קעניג לײַד“ זײַנען מיר געשטאַנען אויף פאַרשײדענע פּאַזיציעס.

ראַדלאָוו איז שוין נישט צום ערשטן מאָל אויסגעקומען זיך צורירן צו שעקספּירן. בײַ אים האָט זיך אויסגעאַרבעט אַ באַשטימטע צו אים באַצײגן, אַ באַשטימטער קוק אויף שעקספּירס שאַפּונג אין גאַנצן גענומען. איך דאַרף באַמערקן, אז אין דעם זײַן פֿון פאַרשטיין שעקספּירן, ווי אַ פּערזענלעכקײט פֿון אַ באַשטימטער וועלט־אַנשווינג, איז ראַדלאָוו געשטאַנען העכער פֿון מיר. נאָר ווען ער האָט געפּרוּווט קאָנקרעט־זירן דאָס לײַד־געשאַטמט, האָט ער עס ניט געקענט טאָן גענוג טיף און דורכגעדרונגען. דאָס געשאַטמט פֿון לײַד האָט באַ אים ניט געלעבט.

איך ווידער האָב אין אָנפאַנג פֿון דער אַרבעט ניט געהאַט קײן גענוג קלאָרן באַגריף וועגן שעקספּירן אינגאַנצן גענומען, אָבער דערפֿאַר האָב איך קאָנקרעט דערפּילט דאָס געשאַטמט פֿון לײַד.

פֿאַר דעם ענדגילטיקן באַשליסן די פּראָגע וועגן דער אויפֿירונג פֿון „לײַד“ בײַ אונדז אין טעאַטער, האָב איך דורכגעלײענט אַסאַך ביכער און אַרטיקלען וועגן שעקספּירן אין אַלגעמיין און וועגן „קעניג לײַד“ באַזונדער. איך האָב ספּעציעל דורכגעקעלט קימאַט אַלע רוסישע איבערזעצונגען פֿון שעקספּירן און באַזונדער פֿון „קעניג לײַד“. איך האָב זיך באַקענט מיט די דײַטשע איבערזעצונגען פֿון דער טראַגעדיע.

אין יענעם פּעריאָד (דאָס איז געווען אין 1934) איז מען אין אַלגעמיין געווען פּאַרכאַפט פֿון שעקספּירן. טאַיראָוו האָט זיך געגרייט צו דער אויפֿירונג פֿון די „עניפּטישע נעכט“ (5) אין „קאַמער־טעאַטער“. קאווערין (6) האָט געהאַלטן אין רעפּע־טירן דעם „ווענעציאַנער סויכער“ (שייַלָק) אין דעם טעאַטער „נאַווי“, דער טעאַטער פֿון דער רעוואָלוציע האָט געשטעלט „ראַמעאָ און זשוליעטאַ“ און אין דעם טעאַטער אויף וואַכטאַנגאַווס נאָמען איז נאָר וואָס פאַרגעקומען די פּרעמיערע פֿון „האַמלעט“. דאָס איז געווען אַ צײַט ווען עס איז הייס דעבאַטירט געוואָרן די פּראָגע צי עס איז נויטיק צו שטעלן די קלאַסיקער און שעקספּירן. די אויפֿירונג פֿון „האַמלעט“ אין דעם טעאַטער אויף וואַכטאַנגאַווס נאָמען האָט דערווייזן אז מען טאָר ניט צו שעקספּירן צײַגן לײַכטזיניק, אַז אויף אויפֿצופּירן זײַנע ווערק און טעאַטער איז נויטיק טיף און אַלזײַטיק דערלערנען אַזוי די עפּאַכע ווי אויך דאָס ווערק אַליין, זײַן פּילאָזאָפּיע און סטיל. די פּראָגע וועגן די שעקספּיר־אויפֿירונגען איז געווען אויף אַזוי פּיל אַסטועל, אז די קאָמוניסטישע אַקאַדעמיע האָט אָרגאַניזירט צוויי ספּעציעלע זיצונגען אויף וועלכע די רעזשיסאָרן פֿון די אויפֿירונגען און די

אויספירער פון די הויפטראָלן האָבן אַרויסגעבראַכט זייערע מיינונגען און געדאַנקען וועקן שעקספירן און האָבן איבערגעגעבן וועגן די אויפירונג-פלענער פון זייערע צוקונפטיקע אַרבעטן. צווישן אַנדערע איז מיר אויך אויסגעקומען אַרויסצוטערען אויף איינער פון די זיצונגען. דאָ האָב איך צום ערשטן מאל פאַרגעלייגט מיין שטאַנדפונקט איבער דער טראַגעדיע. מיין אַרויסטריט האָט זיך באַזירט בלויז אויף דעם געלערנטן מאַטעריאַל. קיין ייִדישע איבערזעצונג פון דער טראַגעדיע, קיין פּלאַן פאַר דער אויפירונג איז נאָך ניט געווען. מיין אַרויסטריט איז דורך דער אוידיטאָריע אויפגענומען געוואָרן מיט גרויס צוטראַג. אָבער דאָס וואָס איך האָב געזאָגט איז זיך שאַרף פונאַנדערגעגאַנגען מיט דעם וואָס ס'ע. ראַדלאָוו האָט גערעכנט פאַר זיך ווי דעפיניטיוו געלייזט.

נאָך מיין אַרויסטריט האָב איך באַקומען פון ס. ע. ראַדלאָוו אַ בריוו אין וועלכן ער האָט זיך אָפגעזאָגט פאַרצוזעצן מיט מיר די אַרבעט. ער האָט געשריבן: „איך פיל אַז מיר גייען זיך פונאַנדער אויף אַזוי פיל טיף און דו טרעסט אַרויס אויף אַזוי פיל זעלשטענדיק, אַז מיר וועט ווויזט אויס ניט אויסקומען צו אַרבעטן“.

אין דער זעלבער צייט איז דערשינען אין דרוק דער ערשטער סקיצ פון קעניג לירס גרים נעמאַכט דורך דעם סצענאַראַף פון דער אויפירונג, דעם קינסטלער א. נ. טישלער. (8) איך האָב מיט טישלערן אויסגענומען אַז בני לירן וועט ניט זיין קיין באַרד.

מיין איינדרוק פון געשטאַלט האָט זיך בעשום אויפן ניט געלייכט מיט דער באַרד וואָס איז געוואָרן טראַדיציאָנעל און קימאַט פאַרפליכטנדיק פאַר לירן. אויסער דעם, פאַרדעקט די באַרד דעם האַלבן פאַנעם פון שוישפילער און גיט אים גאַרניט צו. איך האַלט אַז אַ באַרד איז נאָר אַ שטערונג צום שפילן. ווען ראַדלאָוו האָט דערזען טישלערס סקיצ, האָט ער זיך זייער אויפגערעגט. ער האָט ניט אָנגענומען דעם סקיצ. פריער האָט מען לירן שטענדיק געשפילט מיט אַ באַרד. ס'ע. ראַדלאָווס בריוו איז געווען געשריבן שאַרף און דעפיניטיוו. נאָר איך האָב אים געענטפערט אַז איך וועל זיך מיט אים ניט פונאַנדערגיין. איך דערלויב זיך איצט צו שרייבן וועגן דעם, ווייל אונדזער סיכסוך איז אויפגעקומען ניט אויף קיין קליינלעכן, פיליסטערישן באַדן. דאָס איז געווען אַ קאַנפליקט אַ פרינציפיעלער, אַ שעפערישער, מיר האָבן באַשלאָסן אַז די טעאַרעטישע דיסקוסיעס וועלן צו גאַרניט ברענגען, איך האָב זיך גענומען רעזיסיאָריש פונאַנדעראַרבעטן די ערשטע אַקטן פון דער טראַגעדיע און אים ווויזן, אַז ער זאָל זען אויף דער בינע, דאָס וואָס מיר האָט זיך פאַרגעשטעלט. ווען ער איז געקומען און איך האָב עס אים געוויזן (דאָס איז נאָך ניט געווען די ענדגילטיקע צייכענונג וועלכע איז געבליבן אין דער אויפיר- רונג) האָט ער זיך מיט מיר איינפאַרשטאַנען. ווויזט אויס, אַז מיר האָבן געפונען אַ געמיינזאַמע שפראַך. אַזוי איז אַדורך דער דאָזיקער קאַנפליקט, אויף ווייטער איז בני אונדז געווען אַ פולער קאַנטאַקט און די אַרבעט האָט זיך אַ ריר געמאַן.

אין דעם אַרבעטס-פּראָצעס איבער דעם געשטאַלט פון לירן, באַזונדערס אינעם ערשטן פעריאָד, האָב איך אַסאך צייט געווידמעט דעם פּראָטימדיקן דערלערנען די קוואַלן. פאַר מיר איז געווען וויכטיק צו קענען פאַר זיך בילעט פאַרמולירן די גרונט-אידיע פון דער טראַגעדיע.

בני אונדז ווערט אַפט גערעדט, וועגן דעם קערן פון געשטאַלט, וועגן דער ניט-אי-בערגעריסנקייט פון דער אַקציע, וועגן די אינערלעכע פּסיכישע פּראָצעסן, וועלכע דער-

פירן דעם שוישפילער צו דער אָדער אַנדער פּאַרעם פון אויסדרוק און מען פאַרגעסט, אז דאָס אַלץ איז אונטערגעוואָרפן דער אידענטישער צילגעווענדקייט, אז דער אימאזש איז ניט קיין ציל נאָר אַ מיטל צו דעם קעדוי צו פאַרפעסטן אַ באַשטימטע אידיע אין דער אויפירונג און אין דער שוישפילערשער אַרבעט. ווייל דער שוישפילער איז ניט נאָר אַן אויספירער. הינטער דעם אַקטיאָר, דעם אויספירער, שטייט דער אַקטיאָר, דער שעפּער, דער אַקטיאָר-אידעאָלאָג.

און זאָל אַינך ניט ווונדערן, וואָס אויף דער באַזונדערער דערלערנונג פון לירן, אויף דער אַנאַליטישער און סינטעטישער אַרבעט פון געדאַנק איז בײַ מיר אַוועק איבער אַ יאָר. נאָר די דאָזיקע אַרבעט איז געווען ניט בלוזן אַ ראַציאָנעלע. נאָך דעם דענקנדיקן פּראָצעס, באַגלייטנדיק יעדן קלענסטן עטאַפּ איז געגאַנגען אַ צווייטע אַרבעט — פון בילדערישער פאַרשטעלונג פון דאָס געקליינטע. דערצו האָבן געדינט די טעקסטן. אַן ערנסטע שטערונג איז געווען פאַר מיר דאָס ניט קענען די ענגלישע שפּראַך. עס איז פאַר מיר געווען אומעלעך צו דערלערנען לירן אין אַריגינאַל. זיך אויסלערנען ספּעציעל דערצו די ענגלישע שפּראַך איז מיר געווען אומגעלעך. אויף דעם וואָלט זיך געפאַדערט זייער אַסאך צייט. ווידער אַ אויבנאויפיק פאַרמעגל קענען די שפּראַך וואָלט מיר ניט געגעבן קיין עכטע פאַרשטעלונג וועגן דעם ווערק.

מיר איז אויסגעקומען איבערצוליינען די טראַגעדיע פריער אין דערוואַויניס רוסישער איבערזעצונג. אין דער איבערזעצונג האָט געצויגן מיין אויפמערקזאַמקייט איין פּראָזע. איך האָב די פּראָזע געוויזן דעם רעזשיסאָר וואַלקאַנסקי, וועלכער איז לעכטאטיבלע געווען אינגעלאַרדן צו אויפירן דעם „קעניג ליר“ בײַ אונדז אין טעאַטער, און צוליב אַ רײַ סיבעס האָט ער די אויפירונג ניט געמאַכט. די פּראָזע געפינט זיך אין אַנהויב פון דער טראַגעדיע. ליר זאָגט אז ער האָט באַשלאָסן אויסצופירן „זײַן לאַנגסטיקן פּראָיעקט“ וועגן צעטיילן די מעלכע. דאָס וואָרט פּראָיעקט האָט געמאַכט מיינען אז ליר האָט פאַרטראַכט ניט נאָר דאָס צעטיילן דאָס קעניגרייך, נאָר אויך עפעס אַן עקספּערימענט.

די ווייטערדיקע איבערזעצונג מיט וועלכער איך האָב זיך באַקאַנט איז געווען קוזמינס. דאָס איז אַ מער באַשטימטע און מער פּונקטלעכע איבערזעצונג, קען זײַן אַפילע אַ מער העכערע אין קינסטלערישן זין, נאָר לויט מיין מיינונג אַ ניט גענוג געאַנטע צו דעם פּילאָזאָפּישן אינהאַלט פון דער טראַגעדיע. בײַ קוזמינען ווערט אויף דעם אָרט געזאָגט איינפאַך: „מיר קלייבן זיך צו טאָן דאָס, וואָס מיר האָבן שוין לאַנג פאַרטראַכט“. דאָס וואָרט „פאַרטראַכט“ האָט מיר ווי אַנטווישט, עס האָט ניט באַשטעטיקט מיין מיינונג וועגן לירס „עקספּערימענט“ און אז ער האָט באַשט טיילווייז פאַרגעזען די מעגלעכע רעזולטאַטן פון דעם „עקספּערימענט“.

עס איז פאַראַן אויף רוסיש נאָך אַן איבערזעצונג, זייער אַן אַלטע אין פּראָזע, די איבערזעצונג פון קעטשער. קעטשער איז ניט געווען געבונדן דורך דעם דיכטערישן ריטם און דעריבער האָט ער געמאַכט זײַן איבערזעצונג זייער נאָענט צום אַריגינאַל. לויט קעטשערס איבערזעצונג האָט מען אויך געקענט זיך פאַרשטעלן, אז דאָס צעטיילן די מעלכע איז ניט געווען דעם קעניגס אַן איינפאַכער קאַפּריז, נאָר אז דאָס איז געווען אַן אַנהויב פון עפעס אַ גרויסן פאַרטראַכטן פּלאַן. אין דעם האָט נאָך אויך איבערצײַגט די סצענע פון שטורעם, אין וועלכער דער קעניג גייט ווי אַראָפּ פון זינען. ווען מען לייענט זיך אַריין אין טעקסט פון דער סצענע, קען מען אַנטפּלעקן, אז די מאַמענטן פון מעשונאַס זײַנען ניט זייער פיל און, אז פאַרקערט, דער קעניג זאָגט דאָרט אַרויס זייער אַסאך געזונטע, ניכטערע און ריכטיקע געדאַנקען. הייסט

עס, אז די לירן האָבן געמאַכט דעם קעניג אַרויסצוזאָגן אַ ריז אַזעלכע געדאַנקען, וועלכע וואָלטן אין אַ נאָרמאַלן צושטאַנד, אין מויל פֿון קעניג זיך געקענט אויס-ווייזן פֿאַר מעשוואַס.

ווידער אָננעמען, אז בלוז אַ קאַפּריו האָט געמאַכט לירן קומען צו זיך און דורכפירן אַן איבערשאַצונג פֿון די ווערטן, באַקומט ניט די טראַגעדיע די עמעסע קראַפט. דאָ גייט ווייזט אויס אין עפעס וואָס איז מער טיף און געזעצמעסיק.

די פּערטע איבערזעצונג וועלכע איך האָב דערלערנט איז פֿון סאַסנאַווסקין. דאָס איז אַן אַלטע אויסגאַבע, פֿון פֿאַר דער רעוואָלוציע, מיט אָנמערקונגען. ביי סאַסנאַווסקין קלינגט די זעלבע פּראָזע אזוי: „מיר האָבן באַשלאָסן צו פֿאַרווירקלעכן אונדזער לאַנגסטיקע קאוואַנע“. ניט „פּראָיעקט“ נאָר „קאוואַנע“. לויט די ספּעציאַ-ליסטן שטעלן פּעסט עקזיסטירט אין דער ענגלישער שפּראַך אַ ניוואַנס צווישן די ווערטער „פּראָיעקט“ און „קאוואַנע“ און אז ביי שַעקספירן איז עס טאַקע „קאוואַנע“ און מיט אַ צונאָב די „פינצטערע קאוואַנע“.

דאָס האָט פֿאַרשטאַרקט אין מיר די איבערציִיגונג, אז ליר פֿאַרווירקלעכנדיק זײַן געדאַנק וועגן דער צעטיילונג פֿון דער מעלוכע האָט עס געטאָן לויט אַ פֿון פּריער פֿאַרטראַכטן פּלאַן. באַציען זיך צו דעם ווי צו אַ קאַפּריו פֿון אַן אַלטן, וואָס האָט אויף דער עלטער פֿאַרלאָרן דעם סייכל, וואָס האָט זיך פֿאַרבענקט נאָך רו, וואָלט געווען אָנגעצויגן, קינסטלעך צוגעשריבן שַעקספירן.

מיר איז געווען שווער זיך פֿאַרצושטעלן, אז ליר איז געווען אזוי קורצזיכטיק, אז ער האָט ניט געזען דאָס, וואָס דער צושויער און ליענער זעען פֿון דער ערשטער מינוט. עס איז דאָך גענוג אז האַנעריליע און רעגאַנע זאָלן עפּענען דאָס מויל, ווערט באַלד קלאַר, אז זיי זײַנען לייגעריש און אז די ריינסטע און ערלעכסטע אין דעם גאַנצן מענטשן־בוקעט איז קאַרדעליאַ. איך בין געווינט צו טראַכטן אז ליר האָט גוט געוויסט וואָס עס שטעלן מיט זיך פֿאַר האַנעריליאַ און רעגאַנאַ און אויף וויפֿל קאַרדעליאַ איז העכער און באַדײַטנדיקער ווי די אַלע איבעריקע. נאָר ליבע און האַס האָבן פֿאַר לירן ניט געהאַט קיין שום באַדײַטונג. אים האָט אויפגערעגט בלוז דאָס, וואָס קאַרדעליאַ, די סאַמע ייִננסטע, די מער אומדערפֿאַרענע, וואַגט מיט אַזאַ לײַכטיקייט זיך קעגנצושטעלן אים, וואָס פֿאַרמאַגט אַן אַבסאָלועט מאַכט און וואָס, ווי אים האָט זיך געדוכט, אַ באַגאַבטן מיט אַ באַזונדער מאַכט פֿון כאַכמע. און ער האָט באַשלאָסן ברעכן איר כאַראַקטער, און דערווייזן אַז איר אַקשאַנעס, איז ניט מער ווי אַ יוגנטלעכער אימפּולס און אז אין דער ווירקלעכקייט ווייס זיי נאָרניט.

זאָל זײַן פּלאַן זײַן אומפֿאַרשטענדלעך פֿאַר קענטן און פֿאַר גלאַסטערן, זאָל פֿון אים כּוועק מאַכן דער לעץ, נאָר מען קען ניט דענקען, אז דער קעניג האָט פֿאַשעט פֿון אַלמטיקייט, צו אַכציק יאָר אויסגעלעבט דעם סייכל און דעריבער האָט ער דורכגעפירט אַן אומזיניקע האַנדלונג. דאָס ווערט אָפּגעוואָרפֿן מיט דער גאַנצער ווייטערדיקער אַנטוויקלונג פֿון דער טראַגעדיע. לירס פֿאַרגאַנגענהייט ניט ניט קיין שום מאַטיוו צו דענקען אַז ער איז פּעיק אויף אַן אומזיניקער האַנדלונג. פּריער האָט ער ווייזט אויס ניט דורכגעפירט קיין שום אומזיניקס, ווייל אַנדערש, וואָלט דאָך עס אים שוין לאַנג דערפירט צו אַ וועלכער עס איז אַנדער קאַטאַסטראַפּע.

אזוי אַרום אַז דער אויסגאַנג־פּונקט פֿון מײַן קאַנצעפּציע איז באַשטאַנען אין דעם, אז דער קעניג האָט צונויפגערופֿן זײַנע טעכטער און איז פֿאַר זיי דערשינען מיט אַ פּוּ פּאַרייט אַרוםגעטראַכטער קאוואַנע. די לײַכטיקייט מיט וועלכער ער זאָגט זיך אָפּ פֿון זײַן גרויסער מאַכט, האָט מיר געבראַכט צום אויספיר, אז פֿאַר לירן

האָבן אסאך אלגעמיין אָנערקענטע ווערטן פארלאָרן זייער ווערט, אז ער האָט באַקומען עפעס אַ נייעם פּילאָזאָפּישן באַגריף פון לעבן.

די מאַכט איז נאָר ניט אין פאַרגלײַך מיט דעם וואָס ליר ווייסט. נאָך פון אַ קלענערן ווערט שטעלט זיך פאַר אים פאַר דער מענטש. אין דעם דריקט זיך אויס לירס ריין פעאָדאַלע פאַרשטעלונג פון מענטש. אָפּוויצנדיק אזוי פיל יאָרן אויפן טראַן האָט ער זיך פאַרגלױבט אין זײַן אײַגענער אויסדערוויילטקייט, אין זײַן כאַכמע. ער האָט באַשלאָסן אז זײַן כאַכמע שטינגט אַריבער אַבסאָלוט אַלץ, וואָס איז פאַר די מענטשן באַוווּסט און ער האָט באַשלאָסן אז ער אײַנער אַלײן קען זיך קעגנשטעלן דער גאַנצער וועלט וויצלענדיק זיך פּריער: „אַנו זאָגט נאָר קינדער ווי שטאַרק איר האָט מיך ליב, וועל איך אײַך דערפאַר באַאַלן“. דער פּאַסט אַלײן, וואָס ער האָט באַשלאָסן צו פאַלן פאַר כּניפּע, באַוווּזט אז פאַר אים האָבן די ווערטער פון ליבע קיין שום ווערט ניט. אזוי האָבן אויך פאַר אים קיין ווערט זײַנע גיטער און רײַכטימער וועלכע ער האָט באַשלאָסן פּונאַנדערצוגעבן, און ער צעטיילט זײַן מעלכע אויף טײַלן.

ער גייט אַוועק פון דער קרוין, פון דער מאַכט, ווײַל צו זײַנע אַכציק יאָר האָט ער דערגרייכט די גרענעץ פון אַ זייער אײַגנאַרטיקער, רײַן פעאָדאַלער, אידעאָליס-טישער כאַכמע. דאָס וואָס איז געווען פאַרעכנט פּון העכסטן ווערט: מאַכט, פאַרמעגן, האָט אין זײַנע אויגן פאַרלאָרן יעדן ווערט, איך בין דער צענטער פון דער וועלט, עס איז ניטאָ קיין העכערס פון מיר. וואָס איז פאַר מיר מאַכט, אַלמעכטיקייט, קראַפּט? וואָס איז פאַר מיר עמעס אָדער ליגן? וואָס איז פאַר מיר די זיסקלעפיקע כּניפּע פון האַנערליאַ און רעגאַנאַ, וואָס פאַר אַ באַדײַטונג די אײַנגעהאַלטענע נאָר עכטע ליבע פון קאַרדעליאַ? אַלץ איז נישטיקייט, אַלץ איז גאַרנישט, דער עמעס איז נאָר אין מײַן כאַכמע, נאָר מײַן פּערזענלעכקייט האָט אַ ווערטן.

דאָס איז אַן אײַגנאַרטיקער ניהיליזם וואָס נעגירט אַלץ, אויסער דער אײַגענער פּערזענלעכקייט. ליר איז איבערצײַגט אז דער הויבער פאַר אַלע לעבנס-פּראָצעסן געפינט זיך אין אים אַלײן, אין זײַן אײַנערלעכן „איך“. אין אַ געוויסן זין איז לירס פּילאָזאָפּיע נאָענט צום טאַלסטאָזם: פּונקט ווי טאַלסטאָזי געפינט אויך ליר דעם זין פון זײַן נאָר אײַגענווייניק אין מענטשן, פּונקט ווי טאַלסטאָזי געפינט ער די עמעסע ווערטן נאָר אין דעם אײַנערלעכן ווערט פון דעם מענטש. אים איז נאָר פרעמד די טאַלסטאָזישע שטרעבונג צו זעלבסט-פאַרפּולקאָמונג, ווי אויך די טאַלסטאָזישע זיך אונטערוואַרפן דעם גוירל, ווי אויך דאָס פּריידיקן די ליבע צום נאָענטן. דער קעניג ליר וואָלט קײנמאַל נישט אונטערגעשטעלט די לינקע באַק, ווען מען דערלאָנגט אים אַ פּאַטש אין דער רעכטער. זײַן „איך“ איז אַ טיפּיש פעאָדאַלער „איך“. דאָס איז כאַכמע, אָבער ניט קיין העראַזישע כאַכמע, נאָר גיכער אַ קויהעלעס-דיקע אַ ביבלישע: „אַלץ איז העוול האַוואָלים, נאָר איך עקזיסטיר“. דאָס איז עגאָ-צענטריזם דערפּירט ביז אַ פּרינציפּ.

ליר האָט אויף זײַן אויפן ליב געהאַט קארדעליאַן, נאָר ער האָט זיך ניט געוואָלט רעכענען מיט איר ווײַל, מיט אירע פאַרלאַנגען, ער האָט ניט געוואָלט אָנערקענען איר רעכט צו דענקען און פאַרלאַנגען. דאָס וואָגן אַלײן קעגנצושטעלן אַנטקעגן זײַן ווילקיר אַ וועלכע עס איז אַנדער שטעלונג האָט לירן אויפגעבראַכט. און ליר, ליב האַבנדיק קארדעליאַן, האָט ער זי פאַרטריבן. ווען מען גייט אַרויס פון אַט דער קאַנצעפּציע און מען גיט איר אַ קורצע דעפּיניציע, קען מען זאָגן אז דאָס איז אַ טראַגעדיע פון דערקענטעניש, אַ טראַגעדיע

אין וועלכער עס ליידט א באנקראט לירס כאכמע. עס איז נויטיק געווען דורכצוגיין דורך א שטורעם, דורך די שרעקלעכסטע אינערלעכע ניסיונים, קעדי צוריקומען צו דער דערקענטעניש פון די יעסוידעם פון דער אביעקטיווער נאטור. די טראגעדיע פון קעניג ליר האט זיך פאר מיר געוויזן ווי א טראגעדיע פון דער פעאדאלער כאכמע, וואס האט זיך אויסגעלעבט צוזאמען מיט דער פעאדאלער ארדענונג.

מיין פארשטיין די טראגעדיע, איז זיך פונאנדערגעגאנגען מיט דער טראדיציע און עס איז אינגאנצן ניט געווען אין העסקעם מיט די פריערדיקע אינטערפרעטאציעס פון ליר. די צאלרייכע אויסטייטשונגען, ווי פון זשארוזש בראנדעס, האבן די טראגעדיע דערנידערט פארוואנדלענדיק זי אדער אין א טראגעדיע פון אומדאנק-בארקייט פון קינדער אזוי ארום אין א פאמיליען-טראגעדיע, אויך אין א מעלכישער טראגעדיע — אט וואס עס קען געשען מיט קייסארים, ווען זיי באציען זיך אומזיניק צו דער מאכט און מעלכע.

ווייזט אויס אז שעקספירן אליין איז אויך ניט געווען פרעמד אזא פאליטיש דיאקטיש אזעקשטעלן די פראבלעם. ווי באוויסט האט ער דעם סיודזשעט פון „קע-ניג ליר“ גענומען פון דער פיעסע „הארבאדוק“ וועגן דער צעטיילונג פון דער מעלך-כע, וואס איז געווען אגענשטיבן, ווי א מוסער פאר דעם ענגלישן קעניג. נאך עס וואלט געווען נאָו צו דענקען אז דאָס איז געווען דער איינציקער הויפטציל פון דער טראגעדיע, ווייל אויף שריט און טריט איז בויילעט א גרויסער פילאָזאָפישער איינ-האלט, וואָס גייט ווייט אריבער די ראַמען פון דער „הארבאדוק“-פראָבלעמאַטיק.

אין דעם איבערצינגט באזונדער דער דריטער אקט, וווּ איר פילט אז ליר הויבט אָן אינגאנצן אנדערש קוקן אויף זאכן, אינגאנצן אנדערש באגרייפן מענטשן, ער הויבט אָן צו האָבן מיטלייד מיט זיי. ער פילט מיט מיט די אלע וועמען דער גוירל האָט באַליידיקט. ער קומט צום באַוויסטזיין, אז אויף דער וועלט זײַנען פאַראַן ווערטן, וועלכע עקזיסטירן אומאַפּהענגיק פון זײַן אינערלעכער וועלט.

אין א שמועס מיט וואלקאנסקין, איז אונדזער אויפמערקזאמקייט געפאלן אויף דער ענלעכקייט (זאָל זײַן אפילע אן אויסערלעכע) צווישן לירס פרייוויליקן אוועקגיין פון מאכט און רייכטום, און טאָלסטאָים פארלאָזן יאסנאיא פאָלאנא.

טאָלסטאָי וואָס האָט שעקספירן געהאַלטן פאר טאַלאַנטלאָז און אז אין „קעניג ליר“ בושעווען אויסגעטראכטע בוטאפארישע ליידנשאפטן, און אז לירס זיך אָפּזאָגן פון דער קרוין און צעטיילן די מעלכע איז מיט גאַרניט באַגרינדעט, האָט אליין, דערנרייכנדיק לירס עלטער, פארלאָזן זײַן היים, איז אוועק פון רייכקייט און שעפע, האָט זיך אַריינגעזעצט אין א וואַגאָן פון דריטן קלאַס און האָט געוואַלט אויף שטענדיק איבערניסן מיט זײַן פאַרנאַנגענהייט.

אזוי האָט דאָס לעבן זיך אויסגעלאכט פון טאָלסטאָים פארנורטיילן שעקספירן און מיטן בנישפיל פון טאָלסטאָיען אליין האָט דאָס לעבן דערווייזן אז אַף א באַשטימטער הויך פון אייגענעם געדאַנק, פון אייגענעם וויסן און כאַכמע, קען דער מענטש זיך אָפּזאָגן פון זײַן פריערדיקן לעבן, איבערניסן און אוועקגיין פון דעם לעבן.

ניט זעלטן האָט מען שעקספירן אויפגענומען בלויז עמאַציאָנעל. אפילע אזא גרויסער קינסטלער ווי פלאַבער איז אין דעם זין ניט געווען קיין אויסנאַם. אין זײַן קאַרעספּאַנדענץ זײַנען פאַראַן אייניקע שורעם געוויידמעט לירן.

פלאַבער שרייבט וועגן דעם שטאַרקן איינדרוק, וואָס עס האָט אויף אים גע-מאַכט די סצענע פון שטורעם אין סטעפּ, ווי עס טרעפן זיך ליר, עדנאַר, קענט און

דער לעזן. פלאכערן האָט זיך די סצענע אָפטיש פאַרגעשטעלט ווי אַ לינדנשאַפטלעכער
כאַראַלער וואַנזין, נאָר דעם פילאָזאָפישן טאָך פון אָט דעם וואַנזין האָט ער ניט
באַגריפן. און שעקספיר דייט דאָך דאָרט אָן קלאָר, אַז ער איז באַרופן דורך דעם
מויל פון ליר, אַדער מיט דער שפראַך פון די געשעענישן אַליין אויסצודריקן דעם
נייעם וועלט־באַנעם וועלכער האָט אים אויפגערוּדערט. אַזוי אַז פאַר מיר האָט זיך
די גרונט־קאַנצעפציע פון דער נײַער אויפירונג פאַרגעשטעלט אַזוי: נאָכדעם ווי
ער האָט זיך אָנגעזעטיקט מיטן לעבן און מיט דער מאַכט האָט דער קעניג פאַרטראַכט
וואַרפן אַן אַרויסרוף דער גאַנצער וועלט — דער וועלט וועלכע ווי עס האָט זיך אים
געדאַכט איז נישטיק אין פאַרגלייך מיט זײַן פּערזענלעכקייט.

אין זיך האָט ער געזען קאַנצענטרירט, ניט נאָר ווילן, ניט נאָר קעניגלעכע
מאַכט, נאָר אויך עפעס אַזאַ מין לעבנס־כאַכמע. פון די בערג־הויכקייטן, פון אָט דער
אַלט־גרױער, לױט זײַן געפיל, כאַכמע, האָבן זיך אים אויסגעוויזן קליינלעך אַלע
אידעאַלן פון גוטס און אַלע קויכעס פון שלעכטס.

עס איז זיך שווער פאַרצושטעלן, אַז ער האָט ניט געקענט אָפשאַצן אין זײַן
ריכטיקן ווערט זײַנע טעכטער האַנערליע און רעגאַנאַ; ער האָט אויף זײַן אויפן
שטאַרק ליב געהאַט קארדעליאַן. אין עפעס איז זי אים געווען קרויוויש נאָענט. דאָס
איז קענטיק אַפילע פון זײַן ווענדונג צו די טעכטער: „האַנערליאַ, דו ביזט עלטער,
דיר גיב איך דאָס ערשטע וואָרט.“ דאָס איז אַלץ, וואָס ער האָט איר געהאַט צו
זאָגן. „איצט וועט צו אונדז רעדן אונדזער צווייטע טאָכטער, קאַרנעלס ווייב.“ אין
דעם באַשטייט אינגאַנצן זײַן ווענדונג צו רעגאַנאַ. אָבער פאַר קארדעליאַן האָט
זיך באַקומען אַ גאַנצער מאַנאָלאָג: „קארדעליאַ, די בורגנדישע מילך און דער
פראַנצויזישער וויין, זײַנען צוליב דיר אַרײַן אין אַ סיכמעך. זאָג מיר עפעס אַזױנס,
וואָס דערפאַר זאָל איך פאַר דיר קענען אויסטײלן אַ בעסערן טײל ווי יענעם וואָס
איך האָב שוין געגעבן דינע שוועסטער.“

די פאַרשיידנקייט פון אָט די ווענדונגען באַווניזט, אַז ער פירט דורך אַ גענוג
בוילעטן אונטערשייד צווישע האַנערליאַ און רעגאַנאַ פון איין זײַט און קארדעליאַ
פון דער אַנדערער. דעריבער וואָלט געווען ניט ריכטיק צו מיינען אַז אין אָנהויב
האָבן זיך אים אַלע טעכטער אויסגעוויזן אַלצײנס, אַז בײַ אים איז ניט דעטאַליזירט
די באַצױנונג צו יענער איינער פון זיי, אַז זיי האָבן זיך צונויפגעגאַסן פאַר אים אין
אין גלייכגילטיקן פלעק. די זאַך איז, וואָס אין זײַן אַלט־גרױער רױ האָבן זיך אים
ליבע און האַס אויסגעוויזן אַז זיי זײַנען ניט ווערט קיין אויפמערקזאַמקײט. „העוול
האַוואַלס, אַלץ איז העוול.“ ווייזט אויס אַז אַ ווערט פאַר אויפמערקזאַמקייט, האָט
זיך אים געדאַכט האָט בלוז זײַן קעניגלעכע פּערזאָן, וואָס פאַרמאַגט אַן אומגעהייערע
דערפאַרונג, אַ גרענעצ־פּאַזע מאַכט און כאַכמע.

באַגרייפנדיק אַזוי לירס שטעלונג ביים אָנהויב פון דער טראַגעדיע, ווערט
קלאָר, מיט וואָס קארדעליאַ האָט אים דערצאָרט. אים האָט אויפגעבראַכט, וואָס
זי — נאָך אַזאַ יונגע און אומדערפאַרענע — האָט געוואַגט צו באַהיפּטן, אַז דער
עמעס איז ווערטפולער פון לױב און כניפּע. זי האָט געוואַגט קעגן דעם ווילן פון
לירן קעננצושטעלן איר אייגענעם ווילן. זי האָט פאַרטראַכט צו באַווניזן לירן די
אויפריכטיקייט פון געפיל, זי האָט אים געפרוּווט צו דערווייזן אַז אַנטקעגן אָט דעם
געפיל ווערן בלייך אַלע ווערטיקײטן פון דער וועלט: פאַרמעגנס, ערד, גיטער, מאַכט.
זי האָט געוואַגט צו דאַכטן, אַז עס זײַנען פאַראַן אַנדערע ווערטן אויף דער וועלט,
אויסער יענע, וועלכע זײַנען באַוואַסט צו לירן. דער דיספּוט צווישן לירן און זײַן

טאָכטער איז אַריבער די גרענעצן פון פאַמיליערע באַציונגען. ליר האָט געזען אין קאַרדעליאַס אויפירונג אַן אַטענאַט אַף דער אומבאַרירלעכקייט פון זײַן כאַכמע און ער האָט באַזעלען זי אַנצולערנען. עמעס, די לעקציע האָט געזאָלט זײַן זייער אַ גרויזאַמע. ליר האָט באַשלאָסן קאַרדעליאַן אַרויסצוטרייבן. אָבער פּאַרויסזעענדיק, אַז דער פּראַנצווזישער קעניג וועט נעמען קאַרדעליאַן פּאַר אַ ווייב און אַז רען צווייטן פּרעטענדענט אַף איר האַנט—דעם בורגונדישן הערצאָג—וועט עס ווערן אַפּגעזאָגט. לירן איז עס געפּעלן און דערפאַר רעדט ער מיטן פּראַנצווזישן קעניג אויסערלעך האַרב, נאָר גוטמוטיק. אינערלעך, און מיט בורגונדישן גוטמוטיק אויסערלעך, אָבער אינערלעך מיט עקל.

דאָס איז דער אָנהייב פון דעם קאָנפּליקט אין דער טראַגעדיע. און גלייך ווערט אין איר אַלץ געשטעלט אַף טאָפּעלע רעלסן. די געשעענישן וועלכע שפּילן זיך פּונאַדער אין דער קעניגלעכער מישפּאַכע ווערן איבערגעפּלאַכטן מיט אַ צוואַמענ-שטויס פון פּאַרשיידענע וועלט־אַנשוינגען.

לירס טראַגעדיע באַשטייט, ווייט ניט אין די יעסורים וואָס עס האָבן אים פּאַרשאַפט האַנערליאַ און רע:אַנאַ, ווען זיי האָבן אים אַרויסגעטריבן. אַוואַדע האָבן זיי אים פּאַרשאַפט ווייטיק, נאָר דער ווייטיק שטעלט נאָך ניט פּאַר די באַזע פּאַר דער טראַגעדיע. דאָס טראַגישע קומט אויף דאָן, ווען נאָך אַלע יעסורים האָט ליר ענדלעך פּאַרשאַטאַנען, אַז ער האָט געהאַט אַ טאָעס ווען ער איז געקומען צו דער איבערציונג וועגן דער גערעכטיקייט און וויכטיקייט פון קאַרדעליאַס וועלט־נעפּיל, און דאָ גלייך האָט ער זי קאַרדעליאַן פּאַרלאָרן. ער האָט ענדלעך, צום סאָף פון דער פּיעסע, נאָך דעם אינערלעכן שטורעם, נאָך דעם קראַך פון אַלע יעסודעס פון זײַן אייגענער לעבנס־פּילאָזאָפּיע דערגרייכט אַ קליינעם רעטונגס־אינדול — עורעקאַ, געפונען אַ מענטש, ס'איז דאָ אַ מענטש.

דעריבער הויבט זיך פאַר מיר אַן די טראַגעדיע, ניט ווען האַנערליאַ טרייבט אַרויס לירן. די טראַגעדיע הויבט זיך אַן דאָן, ווען ליר פּאַרטרייבט קאַרדעליאַן, דאָס הייסט אין ערשטן אַקט. וואָס איז פּאַרנעקומען נאָכדעם? פון אָנהויב איז ער ניט געווען שטאַרק איבעראַשט, ווען האַנערליאַ האָט אָנגעהויבן אין אים אַרײַנקעלן: „איר דאַרפט זיך אויפירן אַנשטענדיק, לויט אינערע יאָרן, איר האָט אונדזער שלאָס פּאַרוואַנדלט אין אַ קרעטשמע, אַ טראַקטיר“. ער געטפּערט וויצלענדיק זיך: „איר זענט אונדזער טאָכטער, אינער נאָמען, ליידי, איז מיר אומבאַקאַנט“. דערנאָך, פּאַנזאַם אָבער זיכער, דערפירט זי אים סאַפּקאַלסאַף ביז וואַנזון, און ער פּאַרשעלט זי. בלויז אויף איין רעגע ריכט זיך דורך אַ ווייטיקטאַן אין לירס שטימע. קען זײַן ווען עס זאָל מעקויעם ווערן זײַן קלאַלע. וועט זי דאָן באַגרייפן, אַז ערגער פון סאַם איז די אומדאַנקבאַרקייט פון אייגענע קינדער.

און אָט קומט פּאַר די טרעפונג מיט דער צווייטער טאָכטער — מיט רע-גאַנאַ. צו רעגאַנאַן טרעט ער שוין צו מיט אומצוטרוי, ווי ער וואָלט לעכאַטבילע געפּילט, וואָס עס וועט פּאַרקומען און שיקט אַרויס אַ פּרוורב־אַלן: „ווייסט, אַז דיין עלטערע שוועסטער איז נעמיון“. און דאָ גלייך באַגרייפט ער, אַז אייגנטלעך קען אויך רעגאַנאַ אַנדערש אים ניט ענטפּערן, נאָר מיט איר רעדט ער שוין ווי מיט איינער וועמענס נאַטור ס'איז אים באַווסט, ער כיטרעוועט, ער מאַכט זיך — אָט ווי ער וואָלט זי געצערטלט, אָט ווי ער וואָלט זי געשמיסן. און טאַקע דאָ קומט אים אויף דער געדאַנק: „ווען מען זאָל דעם מענטש באַגרענעצן בלויז אַף דעם, וואָס ער האָט נויטיק, — וואָלט דער מענטש זיך געלייבן צו אַן אייזל.“ דאָס רעדט

ער וועגן זיך אליין. און דערנאך, אין דער שטורעם־סצענע זוכט פֿינלעך ליר צו דערטרונטעווען די עמעסע נאטור פון מענטש. און פון דער רענע, ווען עס דערשיינט פאר אים ערגאר, וואָס מאַכט זיך, ווי מעשוּגע, ברעכט אויס אין לירס נעשאַמע אַ שטורעם וואָס צעשטערט זינע אלע אַלטע פֿאַרשטעלונגען וועגן מענטש.

אָבער דאָס איז ניט נאָר אַ הוראָקאַן פון צעשטערונג, דאָס איז אויך אַ כאַאָס ווען עס קומען אויף נייע באַגריפֿן, נייע פֿאַרשטעלונגען וועגן לעבן. די אינטענסיוּר קייט פון זײַן גייסטיק לעבן איז אין דעם מאַמענט אַזאַ, אַז דער שווישפּילער מעג דאָ אויפשפּילן אַ מעשונאַס־אַטאַקע, אָבער דער שטורעם איז אין טאָך ניט מער ווי דאָס שטורעמדיקע פֿאַרייגענען נייע פֿאַרשטעלונגען וועגן מענטש. און ניט מער. איבערפּראַזירנדיק דאָס שפּריכוואָרט: „עס וואַלט קיין גליק ניט געווען, האָט דאָס אומגליק געהאַלפֿן“, וואַלט איך געזאָגט, ווען עס וואַלט ניט געווען דער וואַנזי, — וואַלט ניט געווען לירס עכטע כאַכמע אין דעם פינאַל פון דער טראַגעדיע.

עדגאָרן האָט ער אָנגערופֿן דער אַטענער כאַכעס: וועגן אים רופֿט ער אויס: אַט דאָס איז אַן עמעסער מענטש. ער איז נאַקעט, אַף אים איז ניט פאַראַן, ניט קיין האָר פון אַ כאַיע, ניט קיין זינד פון אַ וואָרעם, ער איז נאַקעט — אַט דאָס איז אַ ריכטיקער מענטש. אָבער מיר דרײַ: דער קעניג, קענט און דער לעז — מיר זײַנען בלוז גרימאַסן...”

נאָר וואָס אַזוינס איז דער מענטש? ענטפּערט ער: „דער מענטש איז אַן אַרעמע, צווייפּטיקע באַשעפּעניש“. אַזוי אַרום באַזײַזט ער אין דער סצענע, אין דעם העכסטן פונקט פון דער טראַגעדיע, זיך אליין פּולשטענדיק פּונאַנדערצושרויפֿן, ביזן דער־פּילן אין זיך די בלוזע מאַטעריעלע נאטור. פּונדאַנען — פון דעם דערפּילן דעם קראַך פון דער אייגענער פּאַמפּיעזער און גראַנדיעזער, אייגנאַיינציקער און אומדיסקוטירלעכער כאַכמע, איז שוין לײַכט צו דערניין ביז צו דער אָנערקענונג פון קארדעליאַס גערעכטיקייט, וויכטיקייט און גייסטיקער שיינקייט. און קארדעליאַ שטעלט זיך אים שוין פאַר ווי דער פּרעכטיקער באַצײברנדיקער — עכטער מענטש. נאָר די כאַכמע, די פֿאַרשטעלונג וועגן דעם ווערט פון מענטש האָט ער דערוואָרבן צו שפּעט. פאַר אַט דער פּילאָזאָפּישער לעקציע איז אים אויסגעקומען זייער טײַער צו באַצאָלן, צו באַצאָלן מיט דעם אויצער. וועלכן ער האָט נאָר וואָס דערוואָרבן, מיט קארדעליאַן אליין.

אַזוי אַרום, קען מען, רעזומירנדיק, זאָגן אַז לירס טראַגעדיע באַשטייט אין דעם באַנקראַט פון זײַן פּריערדיקער, פּאַלשער, קאַנסערווירטער פּעאַדאַלער אידעאָלאָגיע און אין דער פּינלעכער דערווערבונג פון אַ נײַער, מער פּראַגראַעסיווער און ריכטיקער אידעאָלאָגיע.

מיר דאַכט, אַז דאָס איז געווען דער איינציקער אויפן ווי אַזוי דורכצולײַענען די טראַגעדיע, אַז וי זאָל זיך לאָזן הערן הינטצײַטיק.

דריי רעזיסאַנס האָבן זיך בני אונדז אין טעאַטער גענומען צו דער אויפֿירונג פון „קעניג ליר“. דער ערשטער איז געווען וואַלקאַנסקי. גענומען האָט ער זיך צו דער אַרבעט מיט גרויסן פאַרמעסט. אין זײַן קאַנצעפּציע זײַנען געווען אַסאַך אינטערעסאַנטע מאַמענטן. ער האָט דער ערשטער מיך אָנגעשטויסן אַפֿן געדאַנק אַז ליר, ווײַזט אויס, עקספּערירמענטירט, ווען ער טײַלט זײַן קעניגרייך, ווײַל עס איז שווער מאַסקים צו זײַן מיט דעם, אַז דאָ האַנדלט זיך וועגן אַן אויסגעלעבטן פון סײַבל קעניג, וואָס באַגײט אַ נאַרישקייט און פאַר דער נאַרישקייט קומט אים אויס שפּעטער אַזוי שרעקלעך צו לײַזן. דאָס נידערט אַראַפּ און אַנטווערטיקט די פּיעסע.

ער האָט מיר אויך דער ערשטער אָנגעוויזן אַף דעם פּאַראַלעל צווישן לירס גוירל און צווישן טאַלסמאַים.

נאָר וואָלקאַנסקי האָט ניט דערגרייכט צו געבן אַ פּונאַנדערגעוויקלטע פּילאָזאָפּישע קאָנצעפּציע פּון דער גאַנצער טראַגעדיע. אים האָבן פּאַראַכאַפּט זיַטיקע מאַטיוון פּון דער טראַגעדיע, אַקצענטירנדיק באַזונדער אַף די געצנדינערישע מאַמענטן מיט וועלכע דאָס ווערק איז אָנגעפּיקעוועט.

אויפּנעמענדיק די רענעסאַנס-עפּאָכע אַ ביסל פּאַריינפאַכט און נעמענדיק אין אַכט אַז אין היסטאָרישער פּערספּעקטיוו, איז לויט שעקספּירן די צייַט פּון דער האַנדלונג אָפּגערוקט אַביסל אַף צוריק, האָט וואָלקאַנסקי געוואָלט פּאַרשטעלן די גאַנצע סצענע פּון שטורעם אין דער פּאַרעם פּון אַ געטער-טאַנץ. ער האָט געהאַלטן, אַז ער האָט אַ רעכט עס צו טאָן, ווייל ליר, ווענדנדיק זיך צו דער העכסטער גערעכטיקייַט, רופּט שטענדיק די געטער און געטנס, דאָס הייסט ער נוצט זיך מיט געצנדינערישע פּאַראַלעמעיינערונגען. (בלויז אין איין אָרט רופּט אָן רעגאַנאַ עדגאַרן, ווי דעם פּאַטערס טויף-זון, דער איינציקער אָנדייַט אַף דאָס קריסטלעכע אין דער גאַנצער פּיעסע).

וואָלקאַנסקי געדאַנק האָט פּון דער פּילאָזאָפּישער וועזנטלעכקייַט אין דער טראַגעדיע זיך אָפּגענויגט, אַף אַ לויט מנין מיינונג, אומבאַדעוּטנדיקן פּראַט ווי דאָס איז איר געצנדינערישער הינטערגרונט.

דער צווייטער רעזשיסאָר וואָס האָט געדאַרפּט אַרבעטן אַף דער שעקספּיר-אויפּירונג איז געווען ערווין פּיסקאַטאַר. עס איז באַראַקטעריסטיש וואָס פּאַר אים איז די הויפּט-פּראָבלעם ניט באַשטאַנען אין דער פּיעסע אַליין, „קעניג ליר“, נאָר אין אומשטאַנד, וואָס שקעספּירס „קעניג ליר“ ווערט אויפּגעפּירט אין ייִדישן טעאַטער. אים האָט אויסגעוויזן, אַז דערפּאַר דאַרף מען אין דער טראַגעדיע אַרטינפּירן געוויסע קאַרעקטורן. לויט זיַן קאָנצעפּט, דאַרף די האַנדלונג ווערן אַריבערגעטראָגן קיין פּאַלעסטינע אין די אַלמע ביבלישע צייַטן. דאָס האָט נאַטירלעך געפּירט מיט זיך אַזאַ פּאַרגוואַלדיקונג איבער דער פּיעסע און איר מעכאַבער, אַז עס האָט ניט געהאַט קיין זינען צו ריידן וועגן אַן אויפּירונג אין דעם זין. איך אַליין האָב נאָך דאַן געמאַכט די ערשטע שריט באַם דערלערנען שעקספּירן. וואָלקאַנסקי ווי פּיסקאַטאַר האָבן שוין געהאַט אַ גרויסע רעזשיסאָרישע און טעאַטראַלע דערפּאַרונג. איך, ניט אַזוי ווי דער קינעסלערישער לייטער פּון טעאַטער, נאָר ווי דער קומענדיקער אויספּירער פּון דער ראָל ליר, האָב זיך קעננעשטעלעט אַזעלכע פּאַרקריפּלונגען, פּון יענער ראָל וואָס איך האָב זיך געגרייט צו שפּילן.

ראַדלֶאָוו האָט זיך פּאַזיטיוו אונטערשיידט פּון וואָלקאַנסקי און פּון פּיסקאַטאַרן. דער פּעריאָד פּון פּאַרמאַליסטישער אינטערפּרעטאַציע פּון שעקספּירן איז שוין בני ראַדלֶאָוו געווען אין דער פּאַרגאַנגענהייַט. „אַטעלֶאָ“ האָט ער שוין דרני מאַל געשטעלט און ערשט די דריטע רעדאַקציע פּון זיַן אויפּירונג קען גערעכנט ווערן ווי אַ רעאַליסטישע. די ערשטע צוויי רעדאַקציעס האָבן געטראָגן אַף זיך בויילעטע שפּורן פּון דעם רעזשיסאָרס פּאַרמאַליסטישע בלאַנדזשענישן.

אַנהייבנדיק זיַן אַרבעט באַ אונדו אין טעאַטער האָט ראַדלֶאָוו דערקלערט, אַז צו שעקספּירן באַציט ער זיך ווי צו אַ פּאַרטיטור. ער האַלט פּאַר זיַן איינציקער אויפּגאַבע ריכטיק זי דורכצודירזשירן. אַזוי אַרום האָט פּאַר אים שעקספּיר פּאַר-געשטעלט מיט זיך אַן אַביעקטיווע זאַך, וועלכע מען האָט געדאַרפּט דערלערנען און

ריכטיק איבערגעבן. דאָס האָט פאַרליכטערט די אויפגאַבע און האָט אָנגעצייכנט אַ וועג פאַר געמיינוואַמער אַרבעט.

נאָר אין פּראָצעס פון דער אַרבעט האָט זיך בני מיר געשאַפן דער אינדערוק, אַז ראָדלאָוו וואָלט זיך געלייטשט איבערן אויבערפלאַך פון שעקספירן, ניט אַרײַנדרינגענדיק אין דער טיף פון זײַן פּילאָזאָפּיע מיט גענוגנדיקער אַנטשלאָסנקייט. ער פלעגט מיר אָפט אײַצענען אײַך זאָל ניט אזוי שטאַרק פּילאָזאָפּירן איבער שעקספירן. שעקספיר פלעגט ער זאָגן, אײַז אַ זײער טיפּער יאָם, די עמעסע טיפּקײט זײַנע קען מען באַגרייפן בלױז דעמאָלט ווען, אָן באַזונדערע כאַכמעס, דו וואַרפסט זיך אין אײם אַרײַן.

נאָר אויב דאָס איז אין אַלגעמיין ריכטיק און עס איז זײער שײן ווי אַן אײמאָז, וואָלט אָבער זאָז מעטאָד פאַר אַ שױשפּילער געדינט בלױז, ווי אַ באַרעכטיקונג פאַר אַ סטײכישן באַנעמען שעקספירן. מיר אין אַזאָ באַצײגנ צו שױשפּילערישער אַרבעט, געווען שטענדיק פּרעמד. אײך האָב מיט דעם ניט געקענט מאַסן זײַן.

מיר האָט אויסגעוויזן אַז די געשאַפענע געשטאַלטן פון געוויסע אַקטױאַרן, אַף דער סאָוועטישער בײַנע, און אויך אַף דער רוסישער בײַנע אַמאָל, דערמאָנען אָפט אײַגנאַרטיקע באַשעפּענישן, וואָס האָבן אַלע סימאָנים פון לעבן — אַ האַרץ, הײס בלוט, נאָר אָן קעפּ. געדאַנק האָבן פאַרמאָגט זײער און זײער ווייניק שױשפּילער. דאָס האָבן אין זײער צײַט דערפילט די רעזשיסאָרן און זײ האָבן דעם טעאַטראַלן געדאַנק, דעם שעפּערישן סצענישן געדאַנק מאַנאַפּאָליזירט. פון נאָר אַלמע צײַמן זײַנען די שױשפּילער דערפירט געוואָרן צו דעם גראַד פון אויספירער. דאָס מײַנט ניט, אַז זײ זײַנען ניט געווען קײן טרענער און פאַרשפּרייטער פון גרויסע אײדיען, נאָר אין זײ האָט מען אַסאך העכער אָפּגעשאַצט דעם טעמפּעראַמענט, ווי דאָס אַרױסווייזן אַ טיפּן, גלענצנדיקן געדאַנק.

לױט מײַן בליק איז די עמעסע גרויסע אויפגאַבע פון יעדן שױשפּילער צו דערגרייכן אַ פּולן קאָנטאַקט און אַ פּולע האַרמאָניע צווישן געדאַנק און געפיל. דאָס באַצײט זיך ניט נאָר צום אַקטױאַר נאָר צו יעדער שעפּערישער אַרבעט. אין דער ליטעראַטור איז דאָס שױן לאַנג געוואָרן געזעצמעסיק. פּושקײנען קען מען באַגרייפן נאָר ווי אַ פּונק, וועלכער האָט זיך באַקומען פון דעם, וואָס דער שעפּערישער „שטעפּסל“ (אויב דער אײמאָז איז ניט גראַב) איז מיט זײַן גאָפּל אַרײַן אײַנצײטיק אין האַרץ און אין מױעד. צום שױשפּילער זײַנען אָבער די פּאָדערונגען אין דער דאָזיקער ריכטונג געווען שטאַרק פאַרמינערט. דערפאַר געדענקט זיך מיר שטענדיק אײַנע פון א. ליטאַווסקיס רעצענזיעס, דאַכט זיך, ווען דער אויפירונג פון „אַטעלאָף“ אין טעאַטער „מאָלי“, אין וועלכער ער האָט צווישן אַנדערע, אָנגעשריבן אַז דער אויטאָר ניט נאָר פון דער אויפירונג „קעניג ליר“, נאָר אויך פון דער ליר געשטאַלט איז ראָדלאָוו, און מיכאַעלס — דאָס איז בלױז „אַ געניאַלער אויספירער וואָס האָט באַרײכערט ראָדלאָווס הױפּט-אײדיע מיט אײבער-און אונטער-טענער“.

אײך ברענג דעם דעמאָל, ווייל אײך האַלט, אַז ער דריקט אויס די אָנגענומענע באַצײגונג צום שױשפּילער, בלױז ווי צו אַן אויספירער. אײך האָב שױן דערמאָנט, אַז בעײם דער אַרבעט, זײַנען צווישן אונדז און ראָדלאָוו געווען ניט ווייניק הײסע דיסקוסיעס. אָפט האָבן זײ זיך אפּילע פאַרוואַנדלט אין קאָנפּליקטן, און ראָדלאָוו האָט שרױפטלעך געמאַכט דערקלערונגען, אַז ער זאָגט זיך אָפּ פון ווייטערדיקער אַרבעט. אײך דערמאָן עס ניט אַף צו פאַרמינערן די גרויסע באַדײַטונג פון ראָדלאָוו

ארבעט איבער דער פיעסע, ווייל אויך מיר איז אויסגעקומען צו קעמפן מיט אים פאר דער פארטיפונג פון א גאנצער ריי געדאנקען און פאר אויפהויבן די פאמיליע-טראגעדיע צו א טראגעדיע פון מענטשלעכע ליידנשאפטן און אפילע צו א פאליטישער טראגעדיע און א פילאזאפישער טראגעדיע, איז ראדלאָוון אויסגעקומען אויך צו קעמפן מיט א גאנצער ריי אפנויגן, טיימאָל אפילע פון פארמאליסטישן כאראקטער, פון וועלכע עס האָט אין אָנהויב געליטן מיין קאָנצעפציע.

אזוי, צום ביישפיל, האָב איך צוגעגעבן אן אויסערגעוויינלעכע גוזמעדיקע באַדיטונג צו דעם, אז ליר האָט קלוימערשט דורך זיין כאַכמע פאָרויסגעזען די לערעכדיקע סכעמע אין דער ווייטערדיקער אַנטוויקלונג פון די געשעענישן. דאָס איז פאַרשטייט זיך געווען אַ האַשאַרע און אַ פרוווי אָנצובינדן לירן די גאָב פאָרויסצוזען די צוקונפט, וועלכע ער האָט ניט פאַרמאָגט, און וואָס עס איז אויך ניט געווען אין שעקספירס מיין.

מיר דאכט, אז די דיסקוסיעס מיט ראָדלאָוון האָבן אונדז ביידן באַריכערט. וועגן וואָס צו דיסקוטירן איז געווען זייער אַסאך. צום ביישפיל, לירס גרים. איך האָב שוין דערמאָנט וועגן דער באַרימטער באַרד. ווי עס זאָל זיך ניט אויסווייזן מאָדנע אפן ערעטן בליק, נאָר פאַר מיר איז דאָס וועלן שפילן לירן אָן אַ באַרד, האָט געהאַט באַקומען, וואָלט איך געזאָגט, אַ פרינציפיעלע באַדיטונג. מיר האָט זיך אויסגעווייזן אז דער וועג פון לירן אין דער טראַגעדיע גייט ניט פון עלטער צום טויט, נאָר פון אַן אַלטער, אָפגעטראַגענער, סטאַטישער אידעאָלאָגיע צו אַ באַנייטער, שטורמישער און אַסאך אַ יונגערער. באַקומט זיך אזוי אַרום, ווי אַ וועג פון דער עלטער צו עפעס אַ צווייטער יוגנט. די טראַגעדיע באַשטייט נאָר אין דעם, וואָס ליר האָט דערוואַרבן פרישע יונגע געדאַנקען און פרישע קויכעס אין ניט קיין אַנטשפערבנדיקן עלטער. ער איז געוואָרן אַ מענטש געפינענדיק זיך אפן ראַנד פון קיווער. אָפּלעבנדיק איבער אַכציק יאָר האָט ער צום ערשטן מאָל אויסגערופן: „אַרעמע באַשעפענישן, ווי ווייניק איך האָב וועגן אייך געזאָרגט“.

פאַר אזאַ סצענישן וועג פון גרייז גרויער, צעקנייטשטער אַלטקייט, צו אַ „צווייטער יוגנט“ אַ דערוואַרבענער אין שטורעם פון ליידנשאַפטן, וואָלט די לאַנגע גרויע באַרד אומבאַדינגט געשמערט, ווייל זי וואָלט צוגעשמירט לירן צום טיפן עלטער פון אַ זאָקן.

וואָרעם לויט דעם פונאַנדעריאָג פון ליידנשאַפטן, פאַרנעמט ליר מיט רעכט אַן אָרט באַ דער זייט פון האַמלעט, ראַמעאָ און אָטעללאָ.

פאַקטיש איז מיין דיסקוסיע מיט ראָדלאָוון אָנגעגאַנגען ביז דער מינוט, ווען אַף דער בינע האָט זיך אָנגעהויבן אַרויסזען דאָס לעבעדיקע געוועב פון דעם געשטאַלט. ווייל דאָן זיינען מיר פון טעאַרעטישע דיסקוסיעס אַריבער צו אַ פראַקטישן פאַרמעסט און מיר האָבן דאָן זייער גרינג געקענט געפינען אַן אַבסאָלוטע אינפאַר-שטייעניש, איינער מיטן אַנדערן.

מען דאַרף דאָ זאָגן, אז איך בין גלייכצייטיק דער קינסטלערישער לייטער און דער שווישפילער, און אָפט אויך דער רעזשיסאָר אויפפירער. דאָס פאַרפליכטעט מיך איצט, באַם מאַכן אַן איבערויכט איבער מיין אַרבעט אַרום געשטאַלט פון קעניג ליר צו רעדן ניט נאָר וועגן מיין אַרבעט, נאָר אויך וועגן דער אַרבעט פון סצענאַ-גראַף, קאָמפּאָזיטאָר, איבערזעצער.

די סצענישע פאַרעם פאַר דער אויפירונג האַט געגעבן דער מאָלער א. ג. טישלער. דאָס איז געווען זיין ערשטע אַרבעט ביי אונדז אין טעאַטער. אין פראַצעס

פון דער ארבעט האָבן מיר מיט טישלערן געהאַט זייער אַסאך דיסקוסיעס. ער געהערט צו יענע קינסטלער, וואָס פאַרלאָזן זיך פריער פון אַלץ, אַר זייער אייגענעם, עמעס זייער ריכטן, אָבער אויך זייער סוביעקטיוון אינערלעכן געפיל. די פיעסע לייענט ער מיסטאַמע איבער איין מאָל און דערנאָך גיט ער זיך אָפּ אינגאַנצן דעם ערשטן איינדרוק. מיר דאַכט, אַז בײַם לייענען זעט ער אין דער פיעסע אַפילע ניט קיין ווערטער. פאַר אים קומט אויף גלייך מיט אַמאָל דער סצענישער פאַרנעם, ווי ער וואָלט געליענט שעטעך. דאָס איז זיכער אַ זייער ווערטפולע איינגשאפט פאַר אַ קינסטלער. נאָר צייטנווייז ברענגט אַזאַ בליצאַרטיקער שיין צו אַ סוביעקטיוון באַנעמען די פיעסע.

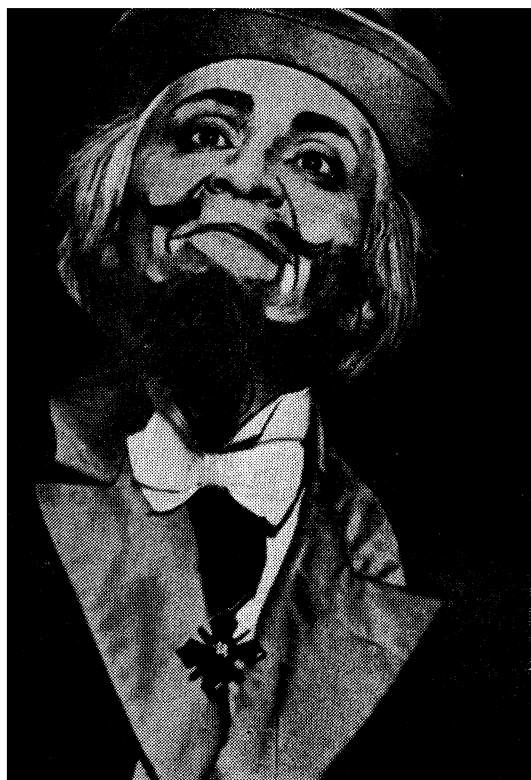
דער ערשטער סקיצירטער אָנווהר פאַר דער דעקאָראַציע צום „קעניג ליר“ וועלכע טישלער האָט געבראַכט איז געווען זייער ענלעך אַר זײַן סקיז צו „ריטשאַרד דעם דריטן“ וואָס איז געוואָרן פאַרעפנטלעכט אין די צייטונגען אַסאך שפעטער. וויזט אים, אַז אין ליר, ווי אין ריטשאַרד דעם דריטן (ער האָט געאַרבעט איבער ביידע טראַגעדיעס גלייכצייטיק) האָט טישלער געזען הויפטזעכלעך „שעקספירן אין אַלגעמיין“. דער סקיז האָט דערמאַנט עפעס אויסערגעוויינלעכס ווייט פון אונדז, עפעס לעגענדאַריש. נאָר אין ערגעץ און מיט עפעס האָט דער סקיז זיך איבער גערופן מיט דעם וואָס איך האָב דורכגעטראַכט און וואָס איז מיר נאָענט געווען.

דער סקיז האָט פאַרגעשטעלט צוויי פלאַכן אַר קורצע געטאַקטע פיסלעך. אַר די פלאַכן, וואָס זײַנען געשטאַנען איינע קעגן דער אנדערער, זײַנען געווען צוויי פערדלעך צוגעדעקטע מיט פאַפּאַנעס. אַר די קעפּ פון די פערדלעך זײַנען געווען אויבערשטע פלאַכן אין דער פאַרעם פון באַלקאַנען. אזוי אַרום האָט די האַנדלונג געקענט פאַרקומען אַר די אונטערשטע פלאַכן, אַר דער אַוואַנסצענע און אַר די אויבערשטע קלענערע פלאַכן.

טישלער האָט דערקלערט אַז די פערדלעך נוצט ער קעדיי אונטערצושטרייכן די פאַלקסטימלעכקייט פון שעקספיר און די פרימיטיוויטיט פון דער געשילדערטער עפאַכע. ער האָט געשטרעבט איבערצוגעבן, האָט טישלער געזאָגט, דעם גייסט פון דעם אלטן שעקספירטעאַטער, וועלכער שטעלט זיך אים פאַר אין דער פאַרעם פון אַ ווונדערבאַרן באַלאַיאַן.

איך דאַרף מיך מוידע זײַן, אַז דער סקיז האָט אונדז ביידן, מיר און ראָדלאָוו, ניט באַפרידיקט. מײַנע און ראָדלאָווס שטרעמונגען זײַנען סאַפּקאַלסאַר געווען פאַרשידן בלויז אין דעם פאַרשטיין די פּראָבלעמאַטיק פון דער טראַגעדיע. אָבער מיר האָבן ביידע זיך צונויפגעגאַנגען אין אונדזער וועלן שאַפן אַ טיפּ רעאַליסטישע אויפירונג. טישלערס סקיז האָט אָבער אינגאַנצן ניט אַנטשפּראַכן אונדזער ציל. אַר אזוי פיל ניט אַנטשפּראַכן, אַז עס וואָלט געקענט ברענגען מיט זיך אַ ריס צווישן טעאַטער און סצענאַגראַף.

טישלער האָט דאן געפרעגט ראָדלאָוו, וואָס וואָלט אייגנטלעך לויט דער מיינונג פון רעזשיסאָר געדאַרפט זײַן דער לייטמאָטיוו פאַר דער אויפירונג. ראָדלאָוו האָט זיכער און בעסט געזאָגט אַז דאָס איקערדיקע פאַר אים זײַנען די טויערן פון דעם שלאָס וואָס פאַרמאַכן זיך פאַר ליר. מיט דעם האָט דער רעזשיסאָר קאַנגרעט פאַרמולירט די געשמעלטע אויפנאַכע פאַרן סצענאַגראַף. דאָס בילד פון דער זיך אויפהויבנדיקער קייטן-בריק דאַרף שאַפן דעם איינדרוק פון לירס אויסערלעכער אָפּגעצאַמטקייט פון דעם שלאָס, און דאַרף בוילעט אונטערשטרייכן, אַז ליר איז געוואָרן אַ פאַרטיבענער, אַז ער איז אָפּגעשניטן און אָפּגעריסן פון אַלץ צו וואָס

„ טרואדעק “
זשול ראָמען. 1928

א סצענע פון דער פאַרשטעלונג.
דער צווייטער פון רעכטס —
מיכאַעלס— „טרואדעק“

מענאכעם-מענדל, „דער לופט-מענטש“. לויט שאַלעם-אלייכעם. 1928

ער איז געווען געוויינט. דאָס דאָזיקע בילד איז געווען אַף אזוי פיל קלאָר און איבערציגנדיק, אַז טישלעך איז מאַסקים געווען צו מאַכן אַ נייעם מאַקעט. פון דער טעאָמער געשיכטע איז אונדז געווען באַוויסט, אַז אין די פריערדיקע אויפירונגען פון „קעניג ליר“ האָט די סצענאַראַפּן שטענדיק אינטערעסירט הויפטזעכלעך דער שלאָס: אַ שטרענגער שלאָס אָדער אַ לוקסודיקער, אַ פינצטערער אָדער אַ פּרעכטיקער. אונדז האָט אויך אינטערעסירט דער שלאָס, נאָר אונדז האָט אינטערעסירט דער שלאָס פון וועלכן עס ווערט פאַרטריבן זיין הערשער, דער קעניג. מיר האָבן געוואָלט מאַכן פון דעם פאַרטריבן איינעם פון די באַשטימענדיקע מאַמענטן פון דער אויפירונג, און דעריבער איז נאַטירלעך, אַז ווי נאָר דער רעזשי- סאָר האָט זיך פאַרגעשטעלט דאָס סצענישע בילד פון פאַרטריבן, זאָלן די טויערן פון שלאָס אויפקומען אין זיין באַוויסטזײַן.

די צווייטע פּראָגע, וואָס האָט אַרויס-ערופן אַ דיסקוסיע מיט טישלעך איז געווען וועגן די אָרנאַמענטאַלע מאַטיוון ביים אויספאַרמירן די אויפירונג. איך האָב שוין פריער באַמערקט, אַז דער רעזשיסאָר וואָלקאַנסקי האָט געוואָלט לויטן קאָלאָריט שאַפן אַ געצנדינערישן ספּעקטאַקל. מיר האָבן אָבער געהאַלטן, אַז די האַנדלונג אין דער טראַגעדיע האָט ניט געקענט פאַרקומען אין דער געצנדינערישער עפּאָכע. אונדז האָט אויסגעוויזן אַז די האַנדלונג קומט אומבאַדינגט פאַר אין דער צײַט פון ענגלישן רענעסאַנס. מיר האָבן נאָר געטראַכט, אַז דאָס איז ניט דער שפּעטערדיקער, דער רענעסאַנס פון שעקספּירס צײַט, נאָר דער פריער רענעסאַנס. די האַנדלונג פון דער טראַגעדיע האָט מעגלעך שעקספּיר אַריבערגעטראָגן צו דעם קאַמפּס-מאַמענט צווישן דער „ווייטער און רויטער רויז“. דעריבער וואָלטן די אָרנאַמענטאַלע מאַטיוון געדאַרפט געהערן טאַקע צו דע עפּאָכע.

אין אָנהויב האָט טישלעך בעשום אויפן ניט געוואָלט מיט דעם מאַסקים זײַן. נאָר אומדערוואָרט האָט ער מיטאַמאָל „דערזען“ די פּיעסע אין אַ נייעם ליכט און ער האָט גלייך געמאַכט אַ נייעם מאַקעט, וועלכער איז גלייך אָנגענומען געוואָרן אזוי דורך מיר ווי דורכן רעזשיסאָר ראַדלאָוו. מיר האָבן געהאַט פאַר אונדז אַ ציגלע געביידע וואָס אירע ווענט קענען, ווען מען דאַרף, זיך פּונאַנדערגיין ווי טויערן. אינעווייניק זײַנען געווען צוויי זאַלן, אַ שוואַרצער און אַ טונקל רויטער, די לייטערס וואָס האָבן אַרויפגעפירט אין די זאַלן האָבן זיך געקענט פאַרוואַנדלען אין אַ זיך אויפהויבנדיקע קייטן-בריק. די סטאַטוען און מאַלערייען האָבן אַנטשפּראַכן אין גייסט פון דער ווייטער און פריער רענעסאַנס-עפּאָכע.

דער שלאָס האָט מיט זיך פאַרגעשטעלט אַן איינגאַרט קע קאַמבינאַציע פון אינטעריאָר און עקסטעריאָר, עס האָט אים פאַרשטעלט פאַר, צושויער אַ פאַרהאַנג וואָס אַף זײַן הינטערגרונט עס האָבן געקענט אַף דער אוואַנסצענע זיך אָפּשפּילן געוויסע עפּיזאָדן פון דער טראַגעדיע. דער פאַרהאַנג איז געווען געמאַכט פון צוויי העלפטן — אַ שוואַרצער און אַ רויטער אַף יעדער העלפט איז געווען אויסגעהאַפּטן אַ טיר, אַף וועלכער עס איז געווען אַראָפּגעלאָזן אַ פאַרטייער.

אין טישלעךס מאַקעט האָבן פּונדעסטוועגן געפּעלט דריי בילדער: דאָס בילד אין סטעפּ, בעייסן שטורעם, דאָס בילד אין דער כּורווע און דאָס לעצטע בילד, ווי עס קומט פאַר דער דועל צווישן עדמונד און עדגאַר און דערנאָך דער טויט פון קעניג.

פאַר דעם בילד פון שטורעם האָט טישלעך ניט געפּונען קיין לייזונג. ביכלאַל האָט ער געהאַלטן אַז די איקערדיקע אויפנאַבע האָט ער אויסגעפירט און דאָס

איבערדיקע זאָל דער טעאָטער אליין מאַכן. אַף די פּאָדערונגען פון רעזשיסאָר און קינסטלערישן לייטער האָט טישלער מעכאַניש זיי אויסגעפילט אויפהענגענדיק אַ שוואַרצן סאַמעט, אַפן סאַמעט האָט ער דורכגעלאָזן אַ וואָלקנדל און אַף ראָדלאָווס פּאָדערונג האָט ער אינמיטן דער בינע אוועקעלייגט אַן איבערגעקערטן טרוקענעם בוים, וואָס איז פון צייט צו צייט באַלויבטן געוואָרן דורך אַ בלייז.

אַפן זעלבן אויפן איז אויך געלייזט געוואָרן דאָס בילד אין דער כורווע. אַף די פּאָרהאַנגען האָט טישלער אָנגעלייגט ציגל, וועלכע האָבן געדאַרפט פּאַרשטעלן אַ וואַנט. קלאָר, אַז אַזאָ לייזונג איז אַרויסגעפאַלן פונעם מאָדערנעם סטיל, וועלכער איז געווען אויסגענוצט דורך טישלערן אליין אין די פּריערדיקע סצענעס אין שלאָס און וועלכער איז דערגרייכט געוואָרן אַ דאַנק דעם וואָס ער האָט אויסגענוצט די אויסאַרבעטונג פון האַלץ און אוילפאַרב און די שטרענגע אָרנאַמענטיק פון אַלטרטימלעכע סטאַטוען.

טישלער האָט זיך אַסאַך שטאַרקער אַרויסגעוויזן ביים פונאַנדעראַרבעטן די קאַסטיומען. איך האַלט, אַז די קאַסטיומען אין דער אויפירונג זיינען זייער געלונגען. אין זיי איז פּרעכטיק אויסדערדיקט די פּעאַדאַלע זעלבסטווירדע פון הערשער. דער קאַסטיום העלפט צו אַקצענטירן די איקערדיקע מאָמענטן אין דער טראַגעדיע. איך וועל עס פּרוּוו דערקלערן מיטן ביישפּיל פון די וואַריאַציעס אין לירס קאַסטיום.

אין ערשטן בילד איז ליר געקליידט אין שוואַרצן מיט גאַלד און פון אויבן איז אַרויפגעוואָרפן אַ מאַנטיע, אַף וועלכן עס זיינען פונאַנדערגעשאַטן ווי אַף אַ כּמורנעם הימל, קרוינען ווי שטערן.

באַ דער באַגעגעניש מיט האַנערלייא, וועלכע טרניבט אַרויס לירן איז אַף אים ווידער אָנגעטאָן אַ מאַנטיע, נאָך שוין באַשיידענער פון דער ערשטער, ווי זי וואָלט גערעדט וועגן דער געוועזענער גרויסקייט פון קעניג...

ליר איז סטעפּ — די מאַנטיע הענגט ווי אַ שמאַטע אַף זײַן אַקסל, דאָס געפאַנצערטע העמד איז פונאַנדערגעשפּילעט, די ברוסט איז אָפּגעדעקט.

ליר אין דער כורווע — די מאַנטיע איז שוין אינגאַנצן ניטאָ. דאָס געפאַנצערטע העמדל האַלט זיך אַף אים, ווי אַ נעבעכדיקער צודעק און איז אָנגעטאָן אַף איין האַנט, ווי וועלנדיק פּעסטישטעלן, אַז „דער מענטש איז אַ נעבעכדיקע צווייפטיקע כאַיע“ אָדער ווי ליר דריקט זיך אויס, „מינע אַרעמע באַשעפענישן, די שמאַטעס קענען בעשום אויפן אייך ניט באַשיצן פון שטורעם, ניט פון קיין שלעכטן שטורעמדיקן וועטער“.

אין סטעפּ, בעייסן טרעפן זיך מיט גלאַסטערן, איז שוין דאָס געפאַנצערטע העמדל אינגאַנצן ניטאָ. דאָס האַלב נאַקטע לייב פון קעניג איז פאַרוויקלט מיט דער מאַנטיע, קעדי מען זאָל קענען זאָגן: „יעדער סענטימעטער איז קעניג“.

נאָך אַט איז ליר בני קארדעליאן אין געצעלט. קארדעליא זוכט מיט די שווערסטע אָנשטרענגונגען אים ברענגען צו זיך, דעם פּאַטער דעם קעניג. ער איז שוין אָנגעטאָן ווי אין ערשטן בילד, בני זײַן ערשטן אַרויסגאַנג.

ליר אין געפאַנגענשאַפט — עס איז געבליבן בלווי דאָס באַגילדעטע געפאַנצערטע העמדל, נאָך די מאַנטיע מיט די קרוינען איז ניטאָ, די הענט זיינען געבונדן. אַט אין דעם האַלב קעניגלעכן אָנטאָן טרעפט אים דער שווערסטער קלאַפּ פון גוירל — דאָס פּאַרלירן קארדעליאן און צום סאָף זײַן אייגענער טויט.

אַט אזוי פּלעגט זיך בייטן לירס קאַסטיום אין העסקעם מיט די איקערדיקע עטאַפן אין דער אַנטוויקלונג פון דעם געשטאַלט. איך דאַרף זיך מוידע זײַן, אַז די

אלע ניוואנסן באם ביטן די דעטאלן פון דעם קאסטיום געהערן דער ספערע פון שוישפילערישער ארבעט. אבער לירס צוויי הויפטקאסטיומען און די צוויי מאנטיעס, זינגען פארשטייט זיך געשאפן געווארן דורך טישלערן.

אסאך אויפמערקזאמקייט איז אויסגעקומען אָפּצוגעבן אַף דער איבערזעצונג פון דער טראַגעדיע אין דער ייִדישער שפּראַך. מיר איז דאָ אויסגעקומען צו שפּילן די ראָל פון אַ פּאַרבינדלעך צווישן דעם רעזשיסאָר ראָדלאָוו און דעם איבערזעצער — דעם באַוויסטן ייִדישן פּאָעט האַלקין. ראָדלאָוו האָט אין דער צײַט ניט נאָר זייער טיף און אַלזײַטיק געקענט שעקספּירן, נאָר ער איז אויך געווען דורכגעדרונגען מיט די אַלע פּראָבלעמען, וואָס האָבן געהאַט אַ שייַכעס מיטן איבערזעצן שעקספּירן אַף רוסיש..

שעקספירס אַלזײַטיקייט ניט די איבערזעצער גרויסע מעגלעכקייטן צום עקס־פּערימענטירן. אייניקע פון זיי קאַנצענטרירן זיך אַף דער געהויבנקייט פון שעקספּירס סטיל, אַף די קאָמפּליצירטקייטן פון זינגע געשטאַלטן און זייער שפּראַך, אַנדערע פּאַרקערט שטרעבן צו מאַקסימאַלער איינפאַכקייט אין דער שפּראַך, די דריטע זינגען פּאַרכאַפט פון דער גראַבער אָפּנהאַרציקייט פון די שעקספּירישע מעטאַפּאָרן, שעקספּירס גענויגטקייט צו קערפּערלעכע אימאַזשן און פּאַרגלייכונגען. יעדער פון די איבערזעצער, איז געוויינלעך איבערצייגט, אַז די אַדער אַנדערע אייגנשאַפט פון שעקספּירס שפּראַך קען מען רעכענען פאַר דער דעצידירנדיקער אין שעקספּירס סטיל. אין געוויסע איבערזעצונגען זינגען אַלע אַנשטרענגונגען געווענדט אין דער פינקטלעכסטער אויפהיטונג פון דער צאָל זאַצן און שורעס אין דעם שעקספּיר־טעקסט. די מעכאַברים פון אַזעלכע איבערזעצונגען האָפּן אַף אַזאָ אויפן צו שאַפן אַ טעקסט וואָס זאָל זײַן גלייכווערטיק צום אַריגינאַל.

איך גראַדע, האַלט ניט פון אַזעלכע איבערזעצונגס־פּרינציפּן, ווייל יעדע שפּראַך פּאַרמאָגט אַ באַזונדערע, כאַראַקטעריסטישע בילדערישקייט. דעריבער איז די זייער לויבנסווערטטיקע שטרעבונג צו אויפהיטן אין דער איבערזעצונג פונקט די זעלבע צאָל שורעס פון אַריגינאַל, לויט מײַנונג אַ מעטאָד אַ רײן מעכאַנישער, וואָס שפּילט ניט קיין דעצידירנדיקע ראָל.

זוכנדיק אַן איבערזעצער פאַר „קעניג ליר“ האָבן איך זיך אָפּגעשטעלט אַף האַלקינגען ווייט ניט צופּעליק. זײַן פּאָעטיש שאַפן איז כאַראַקטעריסטיש מיט אַ ווונדערלעכער פּאַשטעס, קאָמבינירט מיט ביבלישער דערהויבנקייט פון פּערו. אַ געוויסע צײַט האָט מען אין דער ייִדישער ליטעראַטור און אין דער קריטיק אַסאך דיסקוטירט וועגן האַלקינס שאַפונג. עס האָבן זיך געפונען אַזעלכע, וואָס האָבן געהאַלטן אַז זײַן פּאַרעם פון שאַפן איז רעאַקציאָנערה טאַקע דערפאַר, ווייל זינגע פּערוז דערמאָגען טיילווייז דעם ביבלישן סטיל.

עס איז געווען נאָרוו צו מיינען, אַז האַלקין איז אַ רעאַקציאָנערער פּאָעט, ווייל אין זײַן שאַפונג געפינט זיך אַ העמשעך פון די בעסטע טראַדיציעס פון דער אַלט־עפּישער העברעיִשער ליטעראַטור.

אַט די אייגנשאַפט פון זײַן טאַלאַנט האָבן איך געהאַלטן איז אויסערגעוויינלעך ווערטפול פאַר דער איבערזעצונג פון „קעניג ליר“.. איך וועל עס דערקלערן מיט אַ בנישפּיל:

זוכנדיק פאַרן לעץ אַזעלכע לידלעך זיי זאָלן זײַן אין איינקלאַנג צום שעקספּירישן טעקסט, האָט האַלקין אונדז פּאַרגעשלאָגן אַזאָ לידל:

דאָס גלאַז איז דורכזיכטיק און ריין —
 דו זעסט דורך דעם די גאַנצע וועלט:
 ווער עס וויינט און ווער עס קוועלט.
 נאָר ווי דו האָסט איין זייט פאַרשטעלט
 מיט זילבערפאַרב וואָס האָט די ווערט
 אַ גראַשן געלט צי עטוואָס מער, —
 פאַרשווינדט פון אויג די גאַנצע ערד,
 פון ריינעם גאַלד אַ שפיגל ווערט.
 און ווי דער שפיגל זאָל זײַן ריין —
 דו זעסט אין אים נאָר זיך אַליין.

דער געדאַנק ווערט דאָ אַרויסגעבראַכט פאַרשטעלט. אזא אױפן פון אויסדריקן
 געדאַנקען דורך אַ מאַשׂל איז זייער נאָענט דער ביבל און דער ייִדישער פּאָלקס-
 כאַכמע. דער אומשולדיקער סוּזשעט באַהאַלט אין זיך אַ טיפן פּילאָזאָפּישן זין. אַר
 ייִדיש און אין פּערזן קלינגט עס באַזונדערס גוט. איך ברענג דאָס לידל נאָר ווי אַ
 בניִשפּיל. דאָס לידל האָט זיך אַרויסגעוויזן ניט אפּן אָרט, ווייל אין דער טראַגעדיע
 ווערט דאָך וועגן רײַכקייט געמיינט ניט פון דעם שטאַנדפּונקט פון וועלכן עס ווערט
 די טעמע באַהאַנדלט אין לידל. דעריבער איז אין דער ענדגילטיקער רעדאַקציע פון
 דער אויפירונג, דאָס לידל ניט געוואָרן אויסגענוצט.

נאָר האַלקינס סטיל האָט זיך אַרויסגעוויזן אויסערגעוויינלעך אַנטשפּרעכנדיק
 צו שעקספּירס סטיל אין דער טראַגעדיע. באַזונדער איז האַלקינען געלונגען יענע
 סצענע אין וועלכער ליר שעלט אויס זײַנע קלאַעס. לויט דער פּאַרעם רופן זיך די
 קלאַעס איבער מיט די פון דער טויכעכע, ווי עס ווערן אויסגערעכנט די קלאַעס
 פאַר די זינדיקע.

ליר דערמאָנט אומבאַדינגט מיט עפּעס איעווו, ער שיט מיט קלאַעס וועלכע
 דערמאָנען מיט זייער בילדערישקײַט און פאַראַלגעמיינערונג, די קלאַעס פון דער
 טויכעכע.

עפּעס אַ קויהעלעסדיקער אַטעם וועלכער פּילט זיך אין לירס גאַנצער פּילאָזאָפּי-
 שער קאָנצעפּציע, דער ניהיליזם וואָס מאַכט אים וואַרפן צ. ב. אַן אַרויסרוף דער
 לײַבע, דער איבערגעגעבנקייט און עמעסדיקייט, די שטרעבונג געדיכט צו מאַכן די
 פאַרבן — דאָס אלץ רופט צו פאַרגלייכן שעקספּירס אימאַזשן מיט די געשטאַלטן
 פון דער ביבל. פאַרשטייט זיך בלויז לויט דער ליטעראַרישער פאַרעם.
 אַט אין דעם זין האָט זיך האַלקין אַרויסגעוויזן, ווי דער מער צוגעפּאַסטער
 איבערזעצער פון „קעניג ליר“.

אין מעשׂך פון דער אַרבעט איז פונדעסטוועגן אויסגעקומען אַר האַלקינען
 שטאַרק אַכטונג צו געבן, ווייל זײַנעדיק צופּיל פאַרכאַפט מיט דער „ביבלישער
 סטיליסטיק“ וואָלט עס געקאָנט פאַרטונקלען אַנדערע ניט ווייניקער וויכטיקע
 כאַראַקטעריאַייגשאַפטן פון שעקספּירס סטיל. באַזונדער אַסאַך איז אויסגעקומען
 מיט אים צו דיסקוטירן וועגן די פּראָזע-ערטער פון טעקסט אין דער טראַגעדיע.
 שעקספּירס פּראָזע האָט ער כּעשום אויפן ניט באַנומען און די ערטער זײַנען געבליבן
 די שוואַכסטע אין זײַן איבערזעצונג. די פּרעכטיקייט פון שעקספּירס דראַמאַטורגיע
 באַשטייט צווישן אַנדערס אין דעם וואָס לויט דעם בילדערישן אויסדרוק פון
 ראַדלאָוון, נאָך פּערזן און פּראָזע איינע די אַנדערע מיט אַ פאַרכאַפּנדיקער,

פארן ליינער, צושויער און שוישפילער, געזעצמעסיקייט פון יאמישע צופלוסן און אָפּפּלוסן.

נאָר דעם ראַנד צווישן דעם פינפּשורעדיקן יאָמב פון פּערז און שעקספּירס גאַנצער אָרגאַנישער פּאַרענדיקטער פּראָזע האָט האַלקין בעשום אויפן ניט געקענט אויפכאַפּן. דיסקוטירן מיט אים וועגן דעם איז געווען באַזונדער שווער, ווייל אין זײַן ריטמישער פּראָזאַאישער איבערזעצונג זײַנען געווען אַסאַך פּאַעטיש געלונגענע ערטער. דער פּערזן-טייל פון דער טראַגעדיע האָט זיך אין דער איבערזעצונג באַקומען אַ קינסטלעריש פּולווערטיקער, אָבער די פּראָזע איז געבליבן אַ ווייניק אויסדרוקפולע און אַ בלייכע.

האַלקין אַליין האָט זיך ניט געקענט האַלטן פאַר אַ טיפּן קענער פון שעקספּיר. ענגליש האָט ער ניט געקענט, ער האָט אויך ניט געקענט קיין דײַטש, עס זײַנען געווען זײער אַסאַך גוטע דײַטשישע איבערזעצונגען.

עמעס, אין אַסאַך האָט אים אַרויסגעהאַלפּן ראַדלאָוו, וועלכער האָט זיך שוין צו יענער צײַט גאַרניט געלעבט אַן אייזע געגעבן מיט דער יודישער שפּראַך, ער האָט גאַנץ נישקאַשע געקענט ענגליש און ער האָט זיך מיט קענטשאַפט באַנוצט מיט דעם, וואָס עס האָט אים געגעבן זײַן ספּעציעלע פּילאָלאָגישע בילדונג. ראַדלאָוו האָט זיך זײער שנעל אָריענטירט אין טעקסט און האָט ניט איינמאַל אונטערגעזאָגט דעם איבערזעצער אַן אויפן, ווי אזוי אויסצונוצן די אָדער אַנדערע פאַר שעקספּירן כאַראַקטעריסטישע מעטאָדן.

האַלקין האָט אָנגעשריבן אַן אַ שיר וואַריאַנטן פון דער איבערזעצונג. מיט ראַדלאָוו'ן האָבן מיר קאָרעגירט זײַן אַרבעט. איך האָב דער איקער אַכטונג געגעבן, אַז האַלקין זאָל ניט איבערצײַגן ראַדלאָוו'ן, אַז דער כאַראַקטער פון דער יודישער שפּראַך מאַכט אומפּאַרמיידלעך אזוי און ניט אַנדערש זיך אויסצודריקן. ניט שטענדיק איז האַלקין געווען גערעכט, נאָר שטענדיק איז ער געווען אויפריכטיק איבערצײַגט אין זײַן גערעכטיקײַט. ראַדלאָוו ווידער איז אָפט געווען גענויגט מיט אים מאַסקים צו זײַן. בײַ זײַן גאַנצער שטרענגקייט צו דער איבערזעצונג פלעגט ראַדלאָוו זיך צײַטנווייז לאָזן איינרעדן דורך האַלקינען און דאָ פלעגט מיר אויסקומען איבערשפּאַרן האַלקינס „איבערצײַגנדיקע“ אַרגומענטן און האַלקין פלעגט געוויינלעך שנעל געפינען עפעס אַ נײַעם וואַריאַנט.

דער אָפּקלייב פון די אָדער אַנדערע בילדערישע מיטלען זײַנען בײַ שעקספּירן שטענדיק אַף זײַן אויפן געזעצמעסיק. אין „קעניג ליר“ צום בײַשפּיל, זײַנען ניט צופעליק די אַן אַ שיר פאַרגלייבן מיט כאַיעס. זײ זײַנען ענג געבונדן מיטן טראַגישן איבערקער וואָס איז פּאַרגעקומען אין לירס גאַנצער וועלט־אַנשווינג. פון אָנהייב, אין די ערשטע סצענעס זוכט דאָך שעקספּיר אימאַזשן אין אַן אַנדער ספּערע. צום בײַשפּיל, האַנעריליאַ זאָגט „עס איז מיר טײַער דאָס ליכט פון דײַנע אויגן“, און רעגאַנאַ „אַף איין און זעלבן דעמב זײַנען מיר צווייגן צוויי“.

דאָס זײַנען אַלץ פאַרגלייבן פון אַן אַנדער כאַראַקטער: ליכט, בוים, צווייגן. עס איז צו זען אַז די מענטשן וואָלטן זיך ווי געזוכט שענער צו מאַכן, זײ זוכן צעשטײַניגן דעם געדאַנק, אים אָפּרײַסן פון דעם וואָס ליגט בײַ זײ אויפן האַרצן. און נאָר אין זײַן קאַס דערמאָנט דער קעניג כאַיעס, וואָס רופן בײַ אים אַרויס אַן עקל. אזא שטרענגע אָפהענגיקייט פון די בילדערישע שפּראַך-מיטלען מיט דער סצענישער האַנדלונג שטעלן מיט זיך פאַר באַזונדערע שוועריקייטן פאַר איבערזע- צונג און באַזונדערס אַף דער יודישער שפּראַך. אין דער יודישער שפּראַך פּעלן

נעמען אף אָנצורופן אסאך כאיעס און באזונדער נאָר אסאך פּוּיגל. די נעמען פאַר זיי ווערן גענומען פון די סלאַווישע שפּראַכן, און די מאַדערנע ייִדישע שפּראַך שטאַמט דאָך אָפּ פון מיטלאַלטערלעכן דײַטש. דער גאַנצער לעבנס־סידער פון די ייִדן איז אין דער פאַרגאַנגענהייט געווען אָפּגעהויבן פון דער נאַטור. פּאַריאַנטע אין די קליינע שטעטלעך, באַשעפטיקטע אָדער מיט קליינעם מיסכער אָדער מיט האַנטווערקעריי האָבן ייִדן ניט געגעבן קיין נעמען די כאיעס און פּוּיגל, פּאַשעט דערפאַר ווייל זיי האָבן די כאיעס און פּוּיגל ניט געקענט.

אויסער דעם האָט די ייִדישע שפּראַך ניט געקענט איבערגעבן די געצנדינערישע באַגריפּן פון אָריגינאַל. אויב מען קען איבערזעצן דאָס וואָרט וואָס אף ייִדיש באַטייט עס, „געטער“ קלינגט אָבער ניט אָרגאַניש אף ייִדיש דאָס וואָרט „געטן“. אין דעם אַרסטנאַל פון דער שפּראַך וואָס איז נאָך ביז ניט לאַנג ניט געווען קיין ליטעראַרישע שפּראַך, אף וועלכער ערשט נאָר ניט לאַנג עס האָבן זיך באַוווּזן איבערזעצונגען פון די גריכישע און רוימישע קלאַסישע ווערק, איז נאַטורלעך, אז עס האָבן געפּעלט געצנדינערישע באַגריפּן. עס האָבן געפּעלט ווערטער וואָס זאָלן באַצייכענען די געטער און די געטנס פון אַלטערטימלעכן און געצנדינערישע עפּאס.

דאָס אַלץ האָט פאַרן ייִדישן איבערזעצער געשאַפּן גרויסע שוועריקייטן. געראַטעוועט האָט דער אומשטאַנד וואָס קען לויט מײַן מיינונג ראַטעווען יעדע טאַלאַנטירטע איבערזעצונג. דאָס איבערזעצן אַרמאַדאַקסאַל וואָרט בני וואָרט טרעט אָפּ פאַר אַ מער גרעסערער און וויכטיקער אויפגאַבע, דאָס קענען איבערגעבן דעם פּאַעטישן געבוי און סטיל פון דעם ווערק, זײַן נעשאַמע. האַלקיגען איז עס, לויט מײַן מיינונג, געלונגען, ווייל ער האָט זייער טיף און עכט דערפילט שעקספירן. און מיר פּערזענלעך האָט די אַרבעט מיטן איבערזעצער געהאַלפּן נאָך טיפּער אַרייַנדרונגען אין דעם זייער ספּעציפישן געביט פון דער שעקספיר־שפּראַך, אין די באַהאַלטענע געהיימינישן פון שעקספירס טעקסט, און באַגרייפּן כאַטש אייניקע פון די דאָזיקע געהיימינישן.

גרויסע נוצן האָט פאַר מיר, ווי אַ שווישפּילער, געבראַכט אויך די אַרבעט מיטן קאָמפּאָזיטאָר. אין אונדזער טעאַטער פאַרנעמט מוזיק שוין לאַנג איינס פון די בעקאָוועדיקסטע ערטער. זוכנדיק באַזונדערע אויסדרוקספּולקייט שליסן מיר איבער אָפּט די ווערטער אין אַ ליר און די סצענישע באַוועגונג אין אַ מוזיקאַלישער. נאָר אין שעקספירס טראַגעדיע איז ניט מעגלעך געווען אויסצונוצן דעם דאָזיקן מעטאָד. אין די שעקספיר־פּיעסן מוז די מוזיק פאַרבלײַבן דעריקער און בלויז ווי אַ הילפּס־מיטל.

די איקערדיקע מוזיקאַלישע מאַמענטן אין דעם ספּעקטאַקל זײַנען געווען יענערישע פּינפּלעך, פּאַנפאַרן, צערעמאָניאַלער מאַרש, די מוזיק בניס דועל, די מוזיק באַם נאַכיאַנגן עדנאַרן, דעם לעצט לירל וואָס ווערט דערמאָנט אין טעקסט, מוזיק וואָס הערט זיך בעייס לירס דערוואַכונג. בני שעקספירן איז אף דעם אַרט פאַראַן אַ ספּעציעלע רעפּליק צו דער זינט פון אַרקעסטער. „שפּיל נאָך אַמאַל“ — זאָגט דער דאָקטער, וואַרטנדיק פון מינוט צו מינוט, דער קעניג זאָל זיך אויפבאַפּן.

עס וואָלט געווען אַ טאַעם, אין דער סצענע פון שטורעם אין סטעפּ, צו געבן אַ מוזיקאַלישע פאַרקערפּרונג פון די פּונאַנדערגעברויטע סטיכיעס, דאָס וואָלט ניט אַנטשפּראַכן די מעטאָדן וועלכע זײַנען געווען אין אונדזער טעאַטער אין אסאך פון די פּריערדיקע אויפירונגען.

איך בין געווען איבערצייגט, אז די אימיטאַציע פון טומל און קלאַנג אין

שטורעם וואָלט ווידערגעשפראַכן דעם סטיל פון אונדזער גאַנצער אויפירונג. פאַר מיר שטעלט מיט זיך פאַר די סצענע פון שטורעם דעם העכסטן מאָמענט פון פילאָזאָפישער אַנטפּלעקונג אין לירן, דעם העכסטן פונקט פון דער טראַגעדיע. מיר האָט זיך געדוכט, אז די רוישיקע אימיטאציע פון רעגן, דונערן, בליצן, און אויך די ליכט־עפעקטן, וועלן ציען די אויפמערקזאמקייט פון די צושויער, וועלן שטערן אויפצונעמען די צענטראַלע אידיע פון דער סצענע. וואָס שאַיעך דער מוזיקאַלישער „שילדערונג“ פון שטורעם, בין איך פון אָנהויב געווען גענויגט אַף דעם, נאָר דערנאָך האָב איך באַשלאָסן אַז שעקספירן זײַנען אין פּרײַנציפּ פּרעמד אַזעלכע מעטאָדן קען זײַן אַז איך האָב געמאַכט אַ טאַעס. און אָן צווייפֿל איבערטראַגנדיק זיך אין דער פּאַנטאַזיע אין דער שעקספיר־עפּאָכע, איז געווען טאַעסדיק צו טראַכטן, אַז דער שטורעם האָט זיך ביכלאַל נײַט געשילדערט, נאָר איז געוואָרן געשפּילט דורך די אַקטיאָרן. ווי איך האָב נאָר וועגן דעם אַ טראַכט געטאָן האָט מײַן פּאַנטאַזיע מיר אונטערגעטראָגן זייער אַ לאַקנדיקן פּאַרשלאַג וועלכער איז צום גליק גלייך געוואָרן אָפּגעוואָרפֿן דורך ראַדלאָוו. איך האָב מיטאַמאָל פּאַרטראַכט צו באַווייזן, אַז קײַן שטורעם איז נאָר אין דער עמעסן אינגאַנצן נײַטאָ, אַז דער שטורעם ווערט ביכלאַל פּונאַנדערגעשפּילט מער אין לירס פּאַנטאַזיע, איידער אַרום אין סטעפּ. אין דער עמעסן האָב איך געטראַכט, איז גלאַט אַ שלעכטער זעטער, עס האָט פּאַשעט גענאָסן אַ רעגן, פון וועלכן מענטשן זוכן זיך צו שיצן. דער עמעסער שטורעם שפּילט זיך פּונאַנדער בלויז אין דער פּאַנטאַזיע פון לירן וועלכער רופט צום ווינט, טרוימט אַז דער ווינט זאָל אַלץ אַראַפּקערן פון זײַן וועג. אַז דער רעגן זאָל פּאַר טרינקען די גאַנצע ערד, אַז אין שטורמישע שטראָמען זאָל אומקומען דאָס גאַנצע בײַז.

לירן, האָב איך פּאַנטאַזירט, ווילט זיך אַ שטורעם, אים ווילט זיך, אַז די נאַטור זאָל צערענען און פּראָטעסטירן, פונקט ווי עס פּראָטעסטירט זײַן נעשאַמע. נאָר אַזוי ווי קײַן שטורעם איז אין דער ווירקלעכקייט נײַטאָ, שילדערן אַ שטורעם די טרײַע איבערגעגעבענע דעם קעניג קענט און דער לעז, אָנבאַלאַנדדיק די באַקן, רעווענדיק.

דאָס איז געווען גאַנץ גוט אין דעם כאַראַקטער פון „בויללייטערס“ וועלכע איך האָב אויפגעשטעלט אַרום לירס געשטאַלט, קעדיי צו דערגרייכן זײַן שפּיל, נאָר אַז דאָס זאָל בלייבן אין דער אויפירונג וואָלט געווען דער גרעסטער טאַעס.

פּאַרוואָס? פּריער פון אַלץ דערפאַר, ווײַל בײַ שעקספירן איז אָן צווייפֿל פּאַר־געזען אַ שטורעם — דער שטורעם אַנטשפּרעכט און אַקאַמפּאַנירט דעם גײַסטיקן צושטאַנד פון קעניג און נײַט ער שטעלט מיט זיך פאַר אַ פּאַנטאַזיע. נאָך מער, דער שטורעם פּאַרטיפט לירס עמאַציעס, ווי ער וואָלט אונטערגעיאָגט זײַנע געפילן.

וואָס שאַיעך די צושויערס פון שעקספירס צײַטן, זײַנען זיי, ווי באַוויסט געווען גוט איינגעטרענירט אויפצונעמען טעאַטראַלע באַדינגלעכקייט. זייער פּאַרשטעלונגס־קראַפט האָט זיי געשילדערט אַ בילד פון שטורעם, גלייך ווי עס איז זיי געוואָקט געמאַלדן, אַז עס קומט פאַר אַ שטורעם. אָבער די צושויער פון אונדזערע טע זײַנען געוויינט, אַז דער שטאַטער זאָל אַף אַז אָדער אַנדער אויפן זיי ווײַזן אַ אַטמאָספּער, וואָס רינגלט אַרום די פּערסאָנאַזשן.

איך האַלט, אַז די פּראַגע וועגן דער פונקציע פון מוזיק אין די צענטראַל מאָמענטן פון דעם שעקספיר־ספּעקטאַקל איז דורך אונדז ענדגילטיק נײַט געלייזט געוואָרן. נאָר אונדז איז געלונגען צו געפֿינען אייניקע אויסדרוקפּולע מעטאָדן אַף

אויסצונצן מוזיק. צ. ב. אין דעם ערשטן בילד, ווען עס ווערט געמאלדן דאָן אַרויסקומען פון קעניג, הויבט זיך אָן אַ צערעמאָניאַל־מאַרש און לויט דער מוזיק דערשיינען די פּרינצעסנס, זייערע מענער, די הערצאָגן, קארדעליאַ, אפילע דער לעץ. די בינע ווערט פול מיט הויפּל־לייט. נאָר אין מאָמענט פון קעניגס דערשיינען ווערט די מוזיק אָפּגעהאַקט און אין פּולער שטיק־לייט, ווי אַפּ אַן אייגנאַרטיקן מוזיקאַלישן הינטערגרונט, דערשיינט אינגאַנצן שטיל און אומבאַמערקט ליר — דער צענטראַלער פּערסאָנאַזש פון דער טראַגעדיע.

אַזאַ מעטאָד האָט זיך איבערגעכאַזערט אין לעצטן אַקט, ווען מען פירט די געפאַנגענע קריגס־לייט. עס האָט געהילכט דער קריגס־מאַרש, דערנאָך איז ער אָפּגע שטאַרבן און אין פּולער שטיק־לייט זיינען אַרויסגעקומען געבונדענע דער קעניג און קארדעליאַ.

לויט מיין מיינונג, זיינען אַמבעסטן געלונגען דעם קאָמפּאָזיטאָר ל. מ. פּולווער, דעם לעצטן לידלעך און די מוזיק אין דעם דוּעל־טורניר צווישן עדנאַרן און עדמונדן.

ל. מ. פּולווער פאַרמאָגט אַ זייער ריך געפיל פאַר מוזיק פון סצענישן כאַראַקטער, נאָר אַזוי ווי טישלער און האַלסין איז ער שטענדיק געווען געפאַנגען דורך דעם ערשטן איינדרוק פון דעם ווערק. פּולווער איז זייער שטאַרק דאָרט, ווי עס זיינען פאַראַן אוממיטלבאַרע סצענישע פאַרהאַנגלעס פאַר מוזיק. דאָס איז אויך ניט קיין ווונדער: ער האָט אָנגעהויבן מוזיצירן פון נייניערדיקן עלטער ווי אַ וואַנדערנדיקער קלעזמער אַפּ באַסענעס. שפעטער, שוין זייענדיק אַ מוזיקער מיט פאַרנעם האָט ער געשפּילט אין טעאַטער־אַרקעסטערס, פריער אין דער אוקראַנישער אָפּערע. דערנאָך אין דעם באַלשאַי טעאַטער אין מאָסקווע.

זיין טעאַטראַלע ביאָגראַפיע האָט געלייגט איר כּוּיסעם אַפּ זיין גאַנצן שאַפּן. זיין מוזיק איז אַ ווירקנדיקע, אַ טעאַטראַלע. נאָר אין דעם שעקספּיר־ספּעקטאַקל איז ער געווען באַרענעצט אין זיינע מעגלעכקייטן, זיין מוזיק האָט געדאַרפט אילוסטרירן ניט קיין געשעעניש, ניט קיין צענטראַלע מאָמענטן אין דער אַנטוויקלונג פון דראַמאַ מאַטריאָרישער האַנדלונג, נאָר די אַדער אַנדערע, „פאַראַדנע“ עפּיזאָדן, צ. ב. דעם צערעמאָניאַלן אַרויסגאַנג פון די הויפּל־לייט, דעם קעניגס אומקערן זיך פון יאַגד, א. ד. גל. און די מוזיק אין „קעניג ליר“ פאַרנעמט אַ מער באַשיידן אָרט, ווי אין אַלע אַנדערע אויפירונגען אין אונדזער טעאַטער.

אַנעו, טיילט זיך בַ כּלאַל אויס, לויט מיין מיינונג, דער „קעניג ליר“ צווישן אַלע אַנדערע אויפירונגען פון ייִדישן מעלוב־טעאַטער אפילע לויטן כאַראַקטער פונעם אַקטיאָרישן שפּילן. עס אין נויטיק צו באַמערקן, אַז עס איז ניט פאַראַ אַזעלכע טעאַטער־אַרגאַניזמען, אין וועלכע עס זאָל עקזיסטירן אַ פּולשטענדיג איינהייטלעכער אויפן פון אַקטיאָרישן שפּילן, דאָס וואָס מען רופט אָן אַן איינהייט לעכע טעאַטער־שול.

מאָנאָליטישקייט און איינהייטלעכקייט פון שווישפּילערישער ריכטונג פּעלט אפּילע, ווי מיר דאַכט, אין סטאַניסלאָווסקים קונסט־טעאַטער, וועלכן מען האָט איינגעווייגט אין דער וויג פון דער קלוימערשטער איינהייטלעכקייט. וועגן דעם פּעלן פון אַן איינהייטלעכער שול האָט ניט איינמאַל דערמאָנט קאַנסטאַנטין סערגיעוויטש סטאַניסלאָווסקי אַליין, וועלכער פלעגט אין פּערזענלעכע שמועסן אָפט זיך קלאָגן, אַז זיינע שילער נעמען אויף שלעכט און פאַרשידן די אַרבעטס־פּרינציפּן פון אַקטיאָר איבער זיך און איבער דער דאָל.

די דאָזיקע איינהיטלעכקייט איז אויך ניט פאראן אין אונדזער טעאטער, באַ-
זונדער, ווען אונדזערע שוישפילער פארייניקט בלויז די לאַנגיעריקע געמיינזאַמע
אַרבעט, ד. ה. די עמפירישע דערפארונג, און ניט קיין וויסנשאַפֿטלעך באַגרינדעטע
טעאָריע פון שוישפילערשיער קונסט, וועלכע דינט ווי אַ פונדאַמענט אין דער
דערציִונג פון די אַקטיאָרן אין סטאַניסלאַווסקים קונסט־טעאטער.

דעריבער, צוטערעטנדיק צו דער אַרבעט איבער שַעקספירן האָט אין דער ערשטער
צײַט יעדער שוישפילער געשטרעבט צו געפינען אין אים עפעס אַזוינס, וואָס זאָל
אַנטשפּרעכן זײַן פּריערדיקער דערפארונג און דאָ האָט זיך באַקומען עפעס וואָס איז
אויסערגעוויינלעך אינטערעסאַנט: אַ גאַנצע רײ אַקטיאָרישע מעטאָדן האָבן אין דער
שַעקספּיר־טראַגעדיע באַקומען אַ גאַנץ נײַעם קלאַנג. באַזונדער אינטערעסאַנט פון
דעם שטאַנדפּונקט האָבן זיך אַרויסגעוויזן דרײַ אַקטיאָרן: זוסקין, ראָטבוים און
גערטנער.

די ראָטבוים, איז אַ שוישפילערן וואָס האָט באַקומען איר אויסבילדונג באַ
ריינהאַרדטן. אָן צווייפֿל איז ריינהאַרדט איינע פון די אינטערעסאַנטסטע פיגורן אין
דער טעאטער־געשיכטע, פונדעסטוועגן שטעלט ער מיט זיך פאָר ניט אַזוי אַ שפּער
פון אַ טעאטער־ריכטיג, אַ טעאטער־שול, ווי אַן עקספּערימענטאַטאָר, אַן עקלעקטיקער,
וואָס נוצט אין זײַן פּראַקטיק די פאַרשידנסטע טעאַטראַלע זשאַנערן אָנהייבנדיק פון
דער אַלטגריכישער קלאַסישער טראַגעדיע (עדיפּ) און ענדיקנדיק מיט אַ מאָדערנער
זודערמאַן־פּיעסע, ווי אויך די פאַרשידנאַרטיקסטע מעטאָדן פון אויפירונג. טאַקע
דערפאַר האַלטן זיך פאַר ריינהאַרדטס טאַלמידים פאַרשטייער פון די פאַרשידנסטע,
אינגאַנצן צווישן זיך ניט ענלעכע טעאַטראַלע ריכטונגען און זיי אַלע האָבן אַ
באַשטימטן גרונט זיך אַזוי צו רופֿן.

די ראָטבוים האָט אין דער ריינהאַרדט־שול פאַריינגט איינע פון די אַמוזיניקסטן
נוצלעכע ריכטונגען, אין וועלכער די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט פון שוישפילער איז
געווענדט אַף אַרויסברענגען דאָס וואָרט. די ריכטונג האַלט פאַר איר אידעאַל, ניט
די סצענישע באַוועגונג, ניט דעם זשעסט, נאָר בלויז דעקלאַמאַציע. דעריבער,
האַלטנדיק די הענט אין פולער אומבאַוועגלעכקייט, וועלכע הענגען ווי בײַטשן,
מאַכט די ראָטבוים עס־ידידער אָנגעשטרענגטע באַוועגונגען מיטן קאָפּ, שטרעבנדיק
ווי אונטערשטרייכן דעם זין פון די ווערטער.

נאָר דאַווקע אין שַעקספּירס טראַגעדיע האָט די איינגעהאַלטנקייט פון זשעסט
געשאַפֿן עפעס אַזאַ מאָנומענטאַלקייט און האָט מיט אַ באַזונדער קראַפט אַנטפּלעקט
אין געשטאַלט פון האַנעריליאַ איר גײַווע און דעם באַזונדערן צײַנישן גלײַכגע-
וויכט, מיט וועלכן האַנעריליאַ פּייניקט איר פּאַטער.

ווען מען זאָל צו דעם געשאַפענעם דורך דער ראָטבוים, האַנעריליאַ־געשטאַלט,
צוגעבן באַוועגלעכקייט, וואָלט עס געוואָרן טומלדיק און קלײַנלעך. אַזוי אַרום איז
דער דעפּעקט פון דער שוישפילערנס אָנגענומענער מאַניע, אין דעם פאַל געווען
פּאַזיטיוו.

עפעס ענלעכס איז אויך געשען מיט גערטנער, וועלכער האָט אויסגעפירט די
ראָל פון עדנאַר. די ראָל פון עדנאַר איז איינע פון די קאָמפּליצירטסטע אין „קעניג
ליר“. זי איז אָנגעשריבן, ווי אין אַ קאָנטראַפּונקט צו דעם, וואָס עס קומט פאַר מיט
לירן, זי העלפט דער אַנטפּלעקונג פון לירס וועזנטלעכקייט. באַזונדער ווערט עס
באַוויזן אין דער סצענע פון לירס קלוימערשטער מעשוואַס. ווען מען פאַרטראַכט
זיך איבער דער סצענע ווען מען וויל פעסטשטעלן אין וועלכער סצענישער מינוט

„פארלירט דעם באוויסטזיין“ ליר, שמעלט מען זיך נישט פון אלץ אפ אף זיין באגעניש מיט דעם קלוימערשט מעשוגענעם עדנאר. עס איז דא עפעס טראגישס אין דעם. דעם זיך פארשמעלטן עדנאר נעמט ליר אן פאר דעם עמעסן מענטש. „אט איז אן עכטער מענטש!“ רופט אויס ליר דערזענדיק די שמאמעס, און דאס נאקעטע, שמוציקע ליב פון שלעפער. אויב לירס אויפירונג אין דער סצענע שאפט א בילד פון משוגאס, איז עס נאך דערפאר, וואס ליר לעבט איבער א פינלעכן פראצעס פון איבערשאצן אלע ווערטן. עס קראכן זיינע אלע פריערדיקע פארשמעלטונגען וועגן לעבן. און ווי עקספאנסיוו עס זאל אין דעם מאמענט ניט זיין לירס אויפירונג, איז זי אין איר גרונט נאטירלעך, ארגאניש. וואס שאיעך עדנארן, שפילט ער פאשעט די ראָל פון א מעשוגענעם, ער מאכט זיך מעשוגע, קעדיי לייטן צו נארן און זיך קענען ראטעווען פון דער טליע וואס האָט לויט די דעמאָלטיקע ענגלישע געזעצן געדראָט יעדן שלעפער.

מעגלעך, אז די איבערקערניש אין קעניגס שיקזאל זאל מאכן אף עדנארן א זייער שטארקן איינדרוק, און אז זיין געמאכטע מעשוגאס, זאל אין א געוויסן מאמענט זיך פארוואנדלען אין אן עמעסער. עס איז מעגלעך אויך דאס פארקערטע: קען זיין, אז אים וואָלט זיך געוואָלט אין דעם מאמענט אראפּוואַרפן די מאסקע פון א משוגענעם, נאָר די לאַגע איז אזא, אז ער מוז זי טראָגן. א צווייטער ענלעכער מאמענט, כאַזערט זיך בא אים איבער, ווען ער טרעפט זיך מיטן פאָטער. דער דרייטער מאמענט איז, ווען ער באַגרייפט ענדלעך, וואָס פאר א שרעקלעכע באַשולדיקונג עס האָט אף אים אַרויפגעוואַרפן עדמונד. נאָר אזוי אָדער אַנדערש איז וויכטיק אונטערצושטרײַכן דאָס מאַכן זיך, די געקײַנצלטקײַט פון עדנארס וואַנין.

גערטנער איז א באַנאָבטער אַקטיאָר, כאַטש אין זײַנע אויסערלעכע מיטלען איז ער ווייַט פון זײַן רײַך. גערטנער רעדט אַ ביסל אונטערן נאָז, זײַן מוויקאַלישקײַט איז אַ מיטלמעסיקע, זײַן געפיל פאַר רײַטס איז אַ רײַן אויסערלעכער. דער גױרל האָט ניט געזאָרגט, ער זאָל באַקומען אַ געהעריקע דערצײונג, נאָר דערפאַר פאַרמאָגט ער אַן אומגעײַערן ווילן צו דער אַרבעט און אויסערגעוויינלעכע אַרבעטספּעקײַט. געלערנט האָט ער זיך אַלײַן. אַלץ וואָס ער ווײַסט, האָט ער עס דערגרײַכט, „דורך זעלבסטבילדונג“. ווײַסן, ווײַסן ער זײַער אַסאָך, כאַטש זײַנע קענטענישן זײַנען עמפירישע, צעוואַרפענע. אזוי ווי די מערהײַט אַקטיאָרן פון אונדזער טעאַטער געהער גערטנער צו די מענטשן פון פּאַסײַוו געדאַנק. אים פעלט די פעקײַט פון פאַראַלגע- מײַנערן.

לאָנג פאַר דעם ווי עס איז אים אויסגעקומען צו שפּילן די ראָל פון עדנאר, האָבן זיך באַ אים אויסגעאַרבעט באַשטימטע מעמאָדן, מיט וועלכע ער האָט זיך נאַטירלעך באַנוצט אויך אין זײַן אַרבעט איבער דעם עדנאַר-געשטאַלט. אָט די מעמאָדן זײַנען נישט שטענדיק די ריכטיקע און ניט שטענדיק האָבן זיי געבראַכט רעזולטאַטן. נאָר אין שעקספיר, האָבן זיי אומדערוואַרט געמאַכט אַ גוטן עפעקט. ניט פאַרמאָגנדיק קײַן עכטן שױשפּילערישן טעמפּעראַמענט, פאַרבייַט אים גערטנער אָפט מיט אַנשטרענגונגען, פאַרסירן דעם אויפן פון רעדן. ער האָט אָפט ליב, אָן קײַן שום באַזונדער נױטיקײַט צו רעדן הױך. דער צווייטער גערטנערס כײַסאַרן איז דאָס פעלן באַ אים פון אַנוואַקסן, פון דער אַנטוויקלונג פון געשטאַלט. באַ אים באַקומען זיך אלע פּראָטים פון דער ראָל אַלצאײַנס וויכטיק, דעריבער פעלט געוויינלעך אין זײַנער אַ ראָל די רעליעפּקײַט, עס איז ניט פאַראַן קײַן ליכט, און שאַטן. פון דער ערשטער מינוט אָן שפּילט ער אַף דער העכסטער נאָמע (ד. ה. ער רעדט פּאַשעט זײַער הױך)

דעריבער איז אים שוין ניט מעגלעך זיך אויפצוהויבן העכער, און דעריבער ניט ער
 ניט קיין אנטוויקלונג אפילע אין דער אויסערלעכער צייכענונג פון דער ראָל. אפן
 געביט פון זשעסט איז בא גערטנערן ווי בא דער מערהייט אקטיאָרן פון אונדזער
 טעאָטער אָנגענומען דער ריין אילוסטראַטיווער מעטאָד. צ. ב. ער זאָגט דאָס וואָרט
 „איך“ באַוועגט זיך זיין האַנט ווי פון זיך אַליין צו דער ברוסט, ווען ער רעדט אַרויס
 דאָס וואָרט „קאָפּ“ אַינלעט זיך דער זשעסט צו ווייזן „ווי“ בא א מענטשן געפינט זיך
 דער קאָפּ, ווען ער ברענגט אַרויס דאָס וואָרט „איך שווער“ הייבט ער אויף צוויי
 פינגער אין דער הויך. אַזעלכע אילוסטראַטיווע זשעסטן שוואַכן גיכער אָפּ די
 קראַפט פון דעם וואָרט. בא די שוישפילער פון אונדזער טעאָטער זינגען די זשעסטן
 ווייזט אַרויס געקומען פון א אומצוטרוי צו דעם צושויער-זאָל. עס איז בא זיי ניט
 פאַראַן די זיכערקייט, אַז דער צשויער וואָס זיצט אין זאַל פאַרשטייט זיין מומער-
 שפּראַך: דערפאַר „דערשפילן“ זיי מיטן זשעסט די ווערטער, אָפּט אפילע אַזעלכע
 ווערטער, וואָס זינגען באַקאַנט ניט נאָר דעם ייִדישן נאָר יעדן צושויער.
 לויט מיין מיינונג, ברענגען ניט די אילוסטראַטיווע זשעסטן קיין שום נוצן.
 דער זשעסט דאַרף ניט העלפן רעדן, ער דאַרף העלפן דענקען. דער זשעסט דאַרף
 העלפן טאָן, אָבער ער דאַרף ניט דינגען ווי א קאָמענטאר צו דעם אַרויסגעבראַכטן
 וואָרט.

עס איז זייער כאַראַקטעריסטיש וואָס אַרבעטנדיק איבערן געשטאַלט פון
 עדנאַר האָט גערטנער באַשלאָסן זיך באַנוצן מיט אילוסטראַציעס, ניט נאָר אין דער
 ספּערע פון זשעסט, נאָר אויך אין דעם רעדן אַליין.
 עס זינגען פאַראַן בא עדנאַרן אַזעלכע ווערטער:

איך בין פּויל ווי א כאַזער,
 איך בין כיטרע ווי א פּוקס,
 איך בין ביז, ווי א הונט.

די אויפגאַבע פון גערטנער-עדנאַר איז דאָ אויסצושפילן געמאַכטע מעשונאַס.
 גערטנער, באַם וואָרט „כאַזער“ כרוקעט ער, באַם וואָרט „פּוקס“ דרייט ער זיך
 איבער אילוסטרירנדיק מיט דער באַוועגונג די כיטרעקייט, די פלינקייט צו אויסדרייען
 זיך פון דעם פּוקס, און באַם וואָרט „הונט“ הויבט ער אָן בילן.
 נאָר דער פאַראַדאָקס באַשטייט אין דעם, וואָס אין דער ראָל פון עדנאַר האָט
 זיך דער דאָזיקער מעטאָד באַקומען באַזונדער צוגעפאַסט און געלונגען. די
 געוויינלעכע שוואַכקייט פון דעם אַקטיאָר איז אין דעם פאַל געוואָרן זיין קויער, זיין
 פינקטלעכער אינסטרומענט. איך געדענק, ווי מיטן פּולן באַוויסטזיין האָב איך
 אונטערגעכאַפט אָט דאָס בילן און איך האָב אויך א ביל געטאָן, נאָר שוין ניט ווי
 אַן אילוסטראַציע, ווייל ליר, — אין אונטערשייד פון עדנאַרן — שפילט ניט קיין
 מעשונאַס, נאָר ווי א באַוויזן צו דעם אַז די מענטשלעכע צונג קען ניט אויסדרייען
 דעם נײַעם נאָר וואָס דערוואָרבענעם דורך לירן עמעס:

דער מענטש — דאָס איז א צווייפטיקע כאַיט. און דאָס בילן אַרײַנגעפלאַכטן
 אין שעקספירס טעקסט קלינגט אָפּ אין לירס מויל, ווי א נײַער פּילאָזאָפּישער עמעס.
 „אָט דער בילנדיקער וואַנזיניקער — ער איז דער עמעסער מענטש, און מיר דרײַ
 — דער קעניג, דער לעץ און עדנאַר — מיר זינגען גאָרניט.“

אַ אַ באַזונדער אָרט אין אונדזער אַרבעט איבער שעקספירן שטייט זוסקין.
 זוסקין איז א שוישפילער מיט אַן אויסשליסלעך רײַכער באַגאַבונג. די נאַטור האָט
 אים באַשאַנקען מיט אַן אַ שיר אַסאך. אין דער ערשטער ריי האָט זי אים אָנגעטיילט

מיט אן א שיר כיון. און כיון, ווי סטאניסלאווסקי האָט עס באַמערקט, — „דאָס איז די גרעסטע מאַטאָנע, וואָס קען געגעבן ווערן אַ שוישפּילער.“

אין זוסקנים שאַפן האָט דעם איבערוואַגן ניט דער סייכל נאָר די אינטוויזיע. די אינערלעכע וועלט, די וועלט פון שפּירונגען און געפילן, שפּילט באַ אים די דעצידירנדיקע ראָל. און אָט די מאַילע מאַכט עס זיין קונסט אויסער-עווינילעך פּאַלקסטימלעך. שעפּנדיק זיינע פאַרבן אין די אייגענע שפּירונגען, פאַרנעמט זיך ניט פונדעסטוועגן זוסקין מיט גריבלענישן אין זיך אַליון. דאָס איז ניט קיין היפּערטראַפּירטער זעלבסט-אַנאַליז, דאָס איז דאָס לעבעדיקע און פּילבאַרע אויפנעמען די ווירקלעכקייט. יעדער מענטש איז פאַר אים ווי אַ בלימל פאַר דער בין, וואָס אַנטהאַלט אַ טראַפּן פון עפעס אַ באַזונדער מין האַניק. אָט דעם טראַפּן נעמט דער קינסטלער אַרײַן אין זיך, טראַגט אַוועק אין זײַן זוסקינישן בינשטאַק. דאָס ערשטע וואָס ער באַמערקט אין דעם מענטש איז דאָס וואָס איז פאַראַן אין אים רירנדיקס. דאָס צווייטע — איז דאָס וואָס איז אין אים דאָ קאָמיש און וואָס מאַכט אים לעבעדיק. דאָס קאָמישע, איז לויט זוסקנים מיינונג, דאָס וואָס שייַדט אונטער אַ לעבעדיקן מענטש פון אַ טויטן. ביכלאַל איז דאָס געפיל פאַר הומאַר באַ זוסקינען שטאַרק אַנטוויקלט, נאָר זײַן הומאַר איז שטענדיק באַפאַרבט אין לירישע טענער. זעלטן באַנוצט ער זיך מיטן שאַרפן געווער פון דער סאַטירע. דאָס איז ניט דערפאַר, ווייל זוסקין פאַרמאָגט אַסאַך געדולד און באַצײונג צו דעם מענטש אין אַל. עמיין. זײַענדיק אַן אַקטיאָר פון קאָפּ ביז די פּיס ווערט דאָס סאָציאַלע באַ אים פּערוואַניפּיר צירט. אָנשטאַט דערשיינונגען, אָנשטאַט אַבסטראַקטע אידײַען וואַקסט באַ אים שטענדיק אַוויס דאָס קאָנקרעטע געשטאַלט פון אַ מענטש. אָפט איז דאָס מענטש'ל זייער אַ קליינס מיט באַגרענעצטע פּאָדערונגען און פּיצעלעך ציפּן. און פאַר דער אָפּמאַלונג פון אַזאַ מענטשן איז דאָס באַנוצן זיך מיטן פּייער פון סאַטירע, אַזוי ניט צוגעפאַסט, ווי שײַם, פון אַ האַרמאַט אין אַ וואַראַביי. דאָ איז פּולשטענדיק גענוג צו באַנוצן דעם שפּילצײַג „שרעקער“ פון הומאַר.

פון דעם דאַרף מען ניט דרינגען אַז ווען אַר זוסקנים האַרזיאָנט באַווייזט זיך אַ וויכטיקע סאָציאַלע דערשיינונג, געפינט זיך באַ אים ניט גענוג טאַלאַנט צו אַנטפּלעקן אַזאַ דערשיינונג. פאַרקערט, זײַן טעמפּעראַמענט פאַרמאָגט זייער אַ גרויסן דיאפאַסאָן פון פאַטעטיק בײַ פאַרניכטנדיקער סאַטירע.

די איינגעשאַפטן פון זײַן טאַלאַנט שטויסן שטענדיק זוסקינען צו טיף קאָנקרעטע זאַכן און ניט צופעליק איז דאָס, וואָס פאַר זײַנע אַרבעטן זוכט ער לעבעדיקע מאַדעלן. עס איז אים ווייזט אַוויס וויכטיק וויסן דעם נאָמען און פאַמיליע-נאָמען פון דעם מענטש וואָס וואָלט געקענט אין לעבן זײַן ענלעך צו דער ראָל וואָס ער דאַרף שילדערן אין דעם דראַמאַטוויזשן ווערק. דעריבער ווען ער טרעט צו צו אַ נײַער אַרבעט, נאָכן איבערלײענען די פּיעסע, מאַכט ער פּרייער פון אַלץ מיט בלייַשטיפּט אַ סקיצירטע צײַכענונג פון דעם פּאַנעם מיט וועלכן עס אַסאָציאַירט זיך באַ אים די פּאַרשטעלונג פון געשטאַלט וואָס ער דאַרף שאַפן. ער צײַכנט זייער אויסדרוקפול. אויב עס טרעפט, אַז אין זײַן זיקאַרן און זײַנע באַגע-גענישן איז ניט פאַראַן קיין גענוג בײַלעטער און קאָנקרעטער איינדרוק, וואָס מען וואָלט געקענט רעאַליזירן און פאַרקערפּערן אין דער געגעבענער ראָל, זוכט ער לאַנג און אַקשאַנעסדיק אַן אַביעקט, וואָס וואָלט אים געקאַנט דינען פאַר אַ מאַדעל. אַזוי איז פאַרגעקומען מיט דער ראָל פון נאַפּטאַלע דעם סטאַליער אין דער פּיעסע: „דאָס געריכט גײט“ (16). זײַענדיק צופעליק אין וויניצע איז ער אַוועק אין

דער באוויסטער יידישער יערוסאלימסקע-געסל. ער האָט דערציילט ווי אזוי נאָך אַ פּאָר מאָל דורכפּאַצירן האָט ער זיך אָנגערטראָפּן מיט דעם נויטיקן „מאָדעל“. אזוי איז אויך מיט אים געשען אַרבעטנדיק איבער דער ראָל פּון סטאַניסלאָוו אין דער פּיעסע „פּיר טעג“ (17) און אויך אין זײַן אַרבעט איבערן לעץ אין „קעניג ליר“. אינעם לעצטן פּאַל האָט די אויפגאַבע אויסגעוויזן צו זײַן אַ שווערערע, נאָר... זוסקין האָט אומד געריכט געפונען אַ לייזונג. דאָס אויסערלעכע און ערשטע פּאַרביילד פּון זײַן לעץ אין שעקספּירט „קעניג ליר“ האָט זיך אַרויסגעוויזן צו זײַן דער שרײַבער יורי אליאַשא. פאַרשטייט זיך, אַז זוסקין האָט דאָס אַרדיקאַל איבערגעשטאַלטיקט זײַן „נאַטור“, מעגלעך אַז ער האָט דערנאָך אינגאַנצן זיך אָפּגעזאָגט פּון אַט דעם ערשטן איינדרוק, אָבער דער איינדרוק איז געווען. און עס איז אַפּילע ניט וויכטיק אַף וויפּל דאָס האָט עקזיסטירט, וויכטיק איז אַז זוסקין האָט זיך אין דעם גענויטיקט... לויט מײַן מיינונג, כאַראַקטעזירירן אַזעלכע מעטאָדן, זייער אויסדרוקפּול די אינערלעכע וועלט פּון דעם שוישפּילער דעם שעפּער.

די איינגשאַפּטן פּון זוסקיןס שוישפּילערישער אינדיווידואַליטעט האָבן זיך אַרויסגעוויזן צו זײַן זייער עפעקטיוו אין דער אַרבעט איבער שעקספּירן. איינע פּון די איינגאַרטיקייטן, דורך וועלכע שעקספּירס שאַפּונג איז אזוי מעכטיק, אזוי אייביק, באַשטייט, אַף מײַן קוק, אין דעם, וואָס שעקספּיר האָט דרייסט אַריבערגעוואָרפּן אַ בריק צווישן דעם סיצילע און כאַריבדע פּון מענטשלעכן באַגרייפּן דעם סידער פּון די זאַכן — צווישן דעם מאַקראַקאָסמאָס און מיקראַקאָסמאָס ד. ה. צווישן דאָס מאַקסימאַל פּאַראַלגעמיינערטע און דאָס באַגרענעצט קאָנקרעטע. אַט די ביידע זײַטן געפינען זיך אין שעקספּירס שאַפּונג אין דער פּולסטר איינהײַטלעכקייט. פּון איין זײַט גיט ער דאָס באַגרענעצט קלײנע מענטשלעכע וועלטל, איינגעשלאָסן אין דעם אינטעריאָר, אָדער אין שמאָלן עקסטעריאָר פּון אַ וועלכן עס איז געסל אין אַ פּעאָדאַלער שטאַט. אַפּילע דאָס פּאָליטישע בילד זעט אויס אָפט אינטיים אין שעקספּירס ווערק. ליר זאָגט: „עס שפּאַרן זיך פאַר דיר, קאָרדעליאַ, די בורגונדער מיכּ מיטן פּראַנצויזישן וויין.“ גאַנצע לענדער ווערן באַ אים כאַראַקטעריזירט מיט אינטימע אימאַזשן פּון הימישן שטייגער. נאָר דאָס איז בלויז פּון איין זײַט. און פּון דער צווייטער זײַט — פּון אַ געוויינלעכער ליבע-געשיכטע פּון ראַמעאָ און זשוליעטאַ וואַקסט אַרויס אַן אייביקע טראַגעדיע, די אייביקע פּאַעמע וועגן ליבע.

אזוי אַרום, כאַזער איך איבער, פאַרייניקט שעקספּיר אין זײַן שאַפּונג דאָס מאַקסימאַל פּאַראַלגעמיינערטע מיט דאָס באַגרענעצט קאָנקרעטע. דער שעקספּיר-שוישפּילער דאַרף קענען אַריינדרײַנגען אין די פּילאָזאָפּישע טיפּיקייטן פּון שעקספּירס שאַפּן און אין דער זעלבער צײַט האָבן די מאַקסימאַלע קאָנקרעטע פּאַרשטעלונג וועגן שעקספּירס געשטאַלטן. אין „קעניג ליר“ איז דאָס געשטאַלט פּון לעץ אַ באַגרענעצט קאָנקרעטע. די עמפּירישע כאַכמע פּון לעץ איז קעגנעשטעלט דעם פּאַראַלגעמיינערטן דענקען פּון לירן אַלײן. דעריבער האָט זוסקיןס נויגונג צו באַגרענעצטער קאָנקרעטקייט זיך אויסגעשפּילט אַמבעסטן טאַקע אין אַט דעם שעקספּירס ווערק. דאָס געשטאַלט פּון לעץ האָט זיך באַקומען בײַלעט און קאָנקרעט. זוסקיןס לעץ האָט גלייך אָפּגעקלונגען מיט דעם נויטיקן קאָנטראַפּונקט צו דער נרונט מעלאָדיע פּון לירן.

שמועסנדיק מיט ראַדלאָוו האָט זיך זוסקין אָפט אָפּגעשטעלט אַף דער פּראַגע וועגן נאַציאָנאַלן קאָלאָריט פּון לעץ — אין דעם געשטאַלט האָט ער געוואָלט אונטערשטרײַכן נאַציאָנאַלע יידישע שטריכן. פאַר זוסקיןען איז אזא פּאַרלאַנג

געווען מער ווי נאטירלעך, ווייל בעסער פון אלץ האָט ער געקענט די ייִדישע סוויוע. די שאַרפּסטע, די מער וויכטיקע אינדרוקן האָט ער אַרויסגעטראָגן פון זײַן קינדהייט — פון זײַן היימישער עטאַם, פון זײַן אייגענער פאַמיליע.

ראָדלאָוו האָט געהאַלטן אז דער לעץ דאַרף שאַפן אַ צווייענדיקן אינדרוק. דאָס דאַרף ניט זײַן בלוז אַן ענגלישער לעץ, צום בעסטן איז אים מאַכן פאַר אַן ענגליש-ייִדישן לעץ. אזוי איז געבליבן.

א. ליטאַווסקי האָט אין זײַן רעצענזיע וועגן „קעניג ליר“ געשריבן, אז דער לעץ איז פאַר זוסקינען אַן איבערכאַזערונג פון דאָס דורכגעגאַנגענע. איך האַלט פאַר ניט ריכטיק אזאַ באַהויפטונג. דאָס איז ניט קיין איבערכאַזערונג פון דאָס דורכגעגאַנגענע, נאָר אַן אַנווענדונג פון אַ גאַנצער רײ מעטאָדן, וואָס שטעלן מיט זיך דעם טאַך פון זוסקינס מעטאָדאָלאָגיע צו איינער פון די שווערסטע ראָלן פון דעם וועלט־דעפּערטואַר. אָט די מעטאָדן, אַנגעווענדטע צו דער נײַער פאַראַנט-וואָרטלעכער ראָל, האָבן זיך געלאָזט הערן אַף אַן אַבסאָלוט נײַעם אויפן.

מיר וואָלט זיך זייער געוואָלט פאַרברענגען מינע אַרבעטס־מעטאָדן איבער לירס געשטאַלט, אזוי צו זאָגן אין אַ „געשיכטלעכן סידער“ לויט דער אָרדענונג פון זייער דערשיינען און זיך אַנטפלעקן. וועגן איין עטאַפּ פון דער אַרבעט, וועגן די אַקטיואַרישע וויזיעס, האָב איך שוין געשריבן אויבן. אָט די וויזיעס זײַנען אויפגע-קומען באַם לייענען און דערלערנען דעם מאַטעריאַל. אין מינע וויזיעס ווי „באַהילפיקע אימאַזשן“ זײַנען אַדורך אי דער ביבלישער איעוו, אי דער קעניג פון אַנדערסענס מינסעלע „דאָס נײַע קלייד פון קעניג“ און אַסאַך אַנדערע וועלכע איך געדענק שוין אַפילע איצטער ניט. פאַראַלעל מיט דעם, נאָך פאַרן לייענען די פיעסע אין טעאַטער לויט די ראָלן, נאָך פאַר די שמועסן מיטן רעזשיסאָר, האָב איך, ווי עס טרעפט באַ מיר אָפּט, דערזען אייניקע באַוועגונגען פון דעם קומענדיקן געשטאַלט. דאָס איז געווען ווי אַן אַרײַנדרײַגען אין דער פּלאַסטישער וועלט פון געשטאַלט, אין דער וועלט פון לירס זשעסטן און באַוועגונגען. איך געדענק, נאָר פינקטלעך, אז דער ערשטער איז דערשינען אזאַ זשעסט: דער קעניג פירט דורך מיט דער האַנט איבערן הויזן קאַפּ, ווי ער וואָלט וועלן אָנרירן די פאַרלורענע קרוין. אָט דעם זשעסט האָב איך שוין געקענט אין 1932, כאָטש די אויפירונג איז פאַרווירקלעכט געוואָרן אין 1935. אויב מינע וויזיעס זײַנען געווען ווי בוי־לייטערס אַרום דעם ציקלופּטיקן ביניען פון דער ראָל שאַפנדיק אזוי ווי אַן אַטמאָספּער אַרום געשטאַלט, איז דער זשעסט שוין געווען דער ערשטער ציגל פון ביניען אַליין. נאָר דער דאָזיקער זשעסט האָט לעכאַטבילע עקזיסטירט אָפּגעריסן, פאַר זיך, די באַגרינדונג איז געקומען שפּעטער, ווען ער איז צוגעפאַסט געוואָרן צו אַ באַשטימטן מאָמענט פון דער סצענישער אַאָנדלונג. פון אָנהויב האָב איך נאָר געוויסט, אז ערגעץ פאַראַלעל מיטן טעקסט, פאַראַלעל מיט לירס איקערדיקע איבערלעבונגען, אַף אַ וועלכער אַכטער אָדער צענטער זײַט פון דער פאַרטיטור לאָזט זיך הערן אָט די לאַנגזאַמע באַוועגונג פון דער האַנט וואָס זוכט איבערן קאַפּ, איבערגייענדיק דערנאָך אין אַ געוויינלעך פּרעגנדיקער דלאָניע.

אַ צווייטער מאָמענט איז דער אַרבעט וואָס פאַרגעדענקט זיך אין געווען דאָס דערשיינען פון אַ צווייטן זשעסט — אין דער סצענע וווּ ליר ראַטעווענדיק זיך אין גאַלעס פון האַנעריליאַס פאַרפאַלגונגען, באַגעגנט זיך מיט איר ווידער. די מיזאַנ-סצענע האָט ראָדלאָוו אזוי געבויט: ער האָט געזאָגט, אז ליר דאַרף צוגיין צו האַנעריליאַ, זייער נאָענט, קימאַט אַרויפטרעטנדיק אַף איר. אָט דאָ מיטן דערפילן

האָנעריליאַן אַף אַן אונטערנעשטראַכן נאָענטער דיסטאַנץ, איז אין מיר אויפגעקומען די פאַרשטעלונג וועגן לירס רעאַגירן, פּלאַסטיש. ער האָט ווי זיך צוגעקוקט צו האַנעריליאַן. ניט גלויבנדיק זײַנע אײַגענע אויגן, האָט ער דורכגעפירט מיטן האַנט איבערן געזיכט, ווי וועלנדיק דורכקאָנטראָלירן זײַן אײַנדרוק, און דאָ צוזאַמען מיט אָט דעם זשעסט, רעדט ער נאָר שטיל וועגן אַ זאָך וואָס ער האָט ערשט דערזען, ערשט באַנומען ביזן סאָף. ער זאָגט: „איך בעט דיר, טאַכטער, פיר מיר ניט אַראָפּ פון זײַנען, ביזט מיניס אַ קינד.“ — און ער גיט צו — „דו ביזט לײַב פון מיין לײַב און גלײַכצײַטיק ביזטו אַ געשוויר אַפן פאַטערס קערפּער.“

אַנשטאַט דער אלעגאָרישער פאַרשטעלונג וועגן מענטש דערפילט ער עפעס וואָס איז באַגרענעצט קאָנקרעט, מאַטעריעל, און ער פירט מיט בידע הענט איבערן געזיכט, ווי אַף אַראָפּצונעמען דעם שלײַער פון די אויגן און נאָך אַמאָל אַ קוק טאָן, איז עס טאַקע אזוי אָדער ניט, און צווישן די פינגער גליטשט זיך דורך אַ בליק אין וועלכן עס פאַרגײַען די לעצטע רעשטן פון סײַבל, ווײַל צום ערשטן מאָל איז דערשינען דער געדאַנק: „אויב עס איז אזוי, דאַן גיי איך אַראָפּ פון זײַנען.“

נאָך דעם זשעסט איז געאַנגען אַ צווייטער. דער זשעסט פון שווישפּילער באַ-קומט דאַן זײַן פּולע באַדײַטונג, ווען ער דערגאַנצט אַ געדאַנק. אזוי שליסט זיך איבער דער ערשטער זשעסט פון אַ זוכנדיקער האַנט אין אַ פרעגנדיקער דלאַניע. און דער זשעסט פון אַראָפּרײַסן דעם שלײַער פון די אויגן, דורכלאָזנדיק צווישן די פינגער די רעשטן פון פאַרשטאַנד, אין וועלכן עס האָבן זיך פאַרפעסטיקט די אַלטע פאַרשטעלונגען וועגן דער וועלט, שליסט זיך איבער אין דעם זשעסט פון אַוועקמאַכן מיטן אָרעם. מיט דעם זשעסט האָט ליר זוי אַוועקגעיאָגט פון זיך האַנעריליאַן און מיט איר, דעם גאַנצן קנופּ געדאַנקען, וועלכע זי האָט אין אים דערוועקט. אָפּזאָגנדיק זיך פון האַנעריליאַ, וואָלט ער ווי זיך אָפּגעזאָגט פון די אַלע שרעקלעכע געדאַנקען, וועלכע האָבן אים געקענט דערפירן צו וואַנזין.

און ווייטער, ווען גלײַכצײַטיק פון בידע זײַטן, הויבן אַן אין אים זיך אײַנצו-זײַגן די פּינלן פון רעאַנאַס זײַט און פון האַנעריליאַס זײַט, דערפילט ער ווידער און אָבער, ווי עס קראַכן אַלע זײַנע פאַרשטעלונגען וועגן דעם לעבן און וועגן די מענטשן.

הייסט עס, אַז דאָס לעבן איז אַף נאָרניט געוואָרן דורכגעלעבט? און זײַן גאַנצע באַכטע איז ניט ווערט קיין צעבראַכענעם גראַשן? דאָס זײַנען פאַר לירן שרעקלעכע פּראַנעס. אַף אזוי פיל שרעקלעך אַז ער הויבט אָן צו פילן אונטער דעם שאַרבן אַ כאַאַס, אַן אומאַרדענונג. דאַן שטעקט ער דרייַ מאָל אַרײַן די פינגער אין זײַן קאָפּ ווי פּילן, און רופט אויס: „איך גיי אַראָפּ פון זײַנען.“ אין דעם זעלבן אויגנבליק דערפילט ער, ווי אין האַרץ בויערט אים דורך אַ שאַרפּער ווייטיק, אָבער ער כאַפט זיך ניט פאַרן האַרץ, ער קלאַפט זיך אויך ניט מיט די פינגער איבער דער ברוסט, אויך ניט מיט דער האַנט, מיטן קולאַק, ער שטרייכט נאָר דורך מיט די שפּיצן פינגער איבערן האַרץ אַ קרייז, ווי ער וואָלט עס מיטן זשעסט צעשניטן אַף שטיקער. די בידע זשעסטן דאַרפן באַווייזן די גאַנצע מאַס פון לירס פּינן.

איך רעד מיט אזוי פיל איינצלעייטן, וועגן די זשעסטן דערפאַר, ווײַל זיי איז געווען באַשערט זיך צו פאַרוואַנדלען אין לײַט-מאַטיוון, וואָס דערשינען און קומען אויף עטלעכע מאָל לײַט דער פּונאַנדערוויקלונג פון דער טראַגעדיע. אזוי ווען ער מישפעט האַנעריליאַן, וועמעס ראָל עס פירט אויס אַ לײַדיקע באַנק, פירט ליר דורך נאָכאַמאָל מיט דער האַנט איבערן געזיכט ווי אַראָפּגעמענדיק אַ שלײַער פון די

אויגן. ווען ליר בעט א דערלויבעניש אויפצופענען רענאנאס קערפער, קעדיי א קוק צו טאן, וואָס פאַר אַ האַרץ איז באַ איר, וועלכע סיבעס האָבן דערפירט אַ מענטשלעך האַרץ צו אַזאַ שרעקלעכער פאַרדאַרבנקייט, וואָס פאַר אַ ווילדפלייש איז אַרום דעם אָנגעוואַסן. כאַזערט ער ווידער איבער אַט דעם זשעסט, וואָס אין דער סצענע מיט די טעכטער, — ווי ער וואָלט זיין האַרץ אַף שטיקער צעשניטן מיט דער קרייצאַרטיקער באַוועגונג פון זיַנע פינגער.

אַזוי אַז צווישן די מעטאָדן וואָס האָבן מיר געהאַלפן צייכענען דאָס ליר-גע-שטאַלט האָבן די זשעסטן פאַרנומען אַ בעקאָוועדיקן אָרט. איך האָב דאָ איבערגערעכנט בלויז עטלעכע פון זיי, עס זיינען פאַראַן אַסאַך מער, נאָר אויסרע-כענען זיי אַלע האָט ניט קיין זין ווייל מײַן געדאַנק איז אַזוי אויך קלאָר.

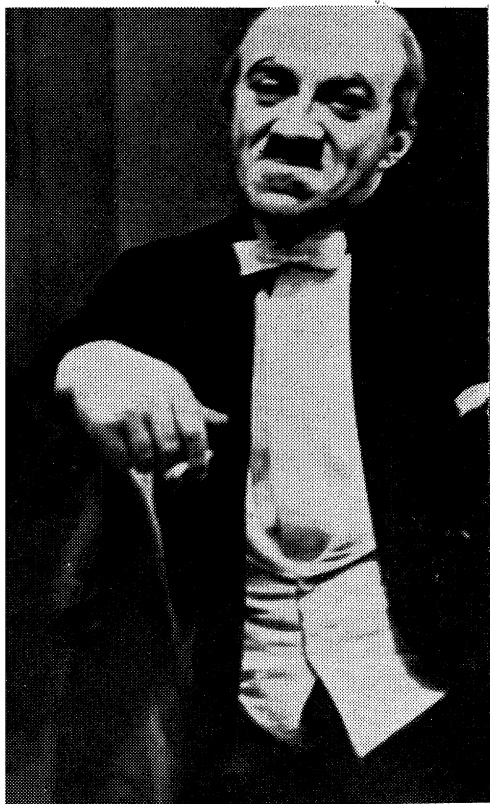
איך דאַרף באַמערקן אַז באַם צוטראַטן צו דער אַרבעט איבערן ליר-געשטאַלט האָב איך געפילט אַ שטאַרקן אומצוטרוי צו מיַנע פיזישע עלעמענטן. זיַנענדיק פון קליינעם וווקס, האָב איך ניט געקענט איבערגעבן דאָס געשטאַלט פון קעניגלעכער מאַיעסטעטישקייט, ניט דורך אַ שטאַלץ אויפגעהויבענעם קאָפּ, ניט דורך קיין מאָנר-מענטאַל מאַיעסטעטישער באַוועגונג. מיר האָט זיך געדאַכט, אַז פאַסיקער וואָלט געווען איבערגעבן אַ שאַטירונג פון מאַכטפולקייט, מיט אַ געוויסער ניט וויכטיקער, אָבער אין איר פּרזיקייט, מאַיעסטעטישער באַוועגונג. און שוין אין דער ערשטער סצענע, ווען אַלע שטייען אָנגעבוין די קעפּ אין זייער פאַרנויגן זיך פאַרן קעניג, הויבט אָן ליר פאַמעלעך, ווי ניט לייגנדיק קיין שום אויפּמערקזאַמקייט אַף די אַרומיקע, איבערצוציילן זיי אַלע מיט איין פינגער, מיט אַ לייכטער באַוועגונג פון דער האַנט: האַנערליא מיטן מאַן, רענאַנאַ מיטן מאַן. דאָ באַמערקט ער אַז עס פעלט די פינגער, קאַרדעליאַ איז ניטאָ. הויבט ער אָן נאַכאַמאָל איבערצוציילן אַלע אָנוועזנדיקע און מאַכט אַ זשעסט מיטן האַנט. — ווּזשע איז קאַרדעליאַ? מען ווייזט אים אָן, אַז די צעבאַלעוועטע טאַכטער קאַרדעליאַ האָט זיך אין אַ שפּאַס באַהאַלטן הינטערן טראַן-שטוי. ער געפינט זי, און ערשט דאַן דערהערט מען צום ערשטן מאָל אַ קלאַנג — לירס צעקנייטשט געלעכטער. לאַכנדיק דראַעט ער קאַרדעליאַן מיטן פינגער און ווי רייצנדיק זי, זאָגט ער: „זאָל מען דעם בורגונדישן הערצאָג און דעם פּראַנצוזישן קעניג אַרײַנרופן אַהער“ (19).

אינדערעמעסן האָב איך פון אָנהויב ווי געצווייפלט: קען מען דען אַזאַ גרויסע טראַגעדיע, איינס פון שעקספירס הויפּט-ווערק אָנהויבן פון אַזאַ קליינעם, גאַרניט זאָגנדיקן צעקנייטשטן געלעכטער? נאָר איך האָב באַשלאָסן, אַז אין לעצטן סאַכאַקל האָט די פּראַגע אַ ריין פאַרמעלע, אויסערלעכע באַדיטונג. מיר דאַכט, אַז עס איז וויכטיק פון אָנהויב פאַר קיין פאַל ניט געבן צו פילן דעם צושויער, אַז מיט לירן וועט פאַרקומען אַ טראַגעדיע. מען דאַרף דעם צושויער באַווייזן אַ גאַנץ ריינעם ניט פאַרוואַלקנטן הימל, קעדיי ער זאָל שפּעטער שאַרפּער דערזען די שוואַרצע שטורעם-וואַלקנס אַף דעם דאָזיקן הימל.

אַט דאָס צעקנייטשטע געלעכטער האָט זיך אַפּילע דערנאָך פאַרוואַנדלט אין דער טראַגעדיע, אין אַ לייטמאָטיוו. דאָס דאָזיקע געלעכטער איז אַדורך, דורך דעם גאַנצן לעבן פון קעניג — דורך דער נאַטירלעך לייכטער, מיט גאַרניט ניט פאַרטונקלטער פּרייד באַם דערזען דער ליבער קאַרדעליאַס שטיפּערייען, ביז דער שרעקלעכער סצענע פון מישפּעט איבער די צוויי טעכטער, ווען ליר קען אין אָנמאַכט ניט אַרויס-ברענגען קיין איין וואָרט.

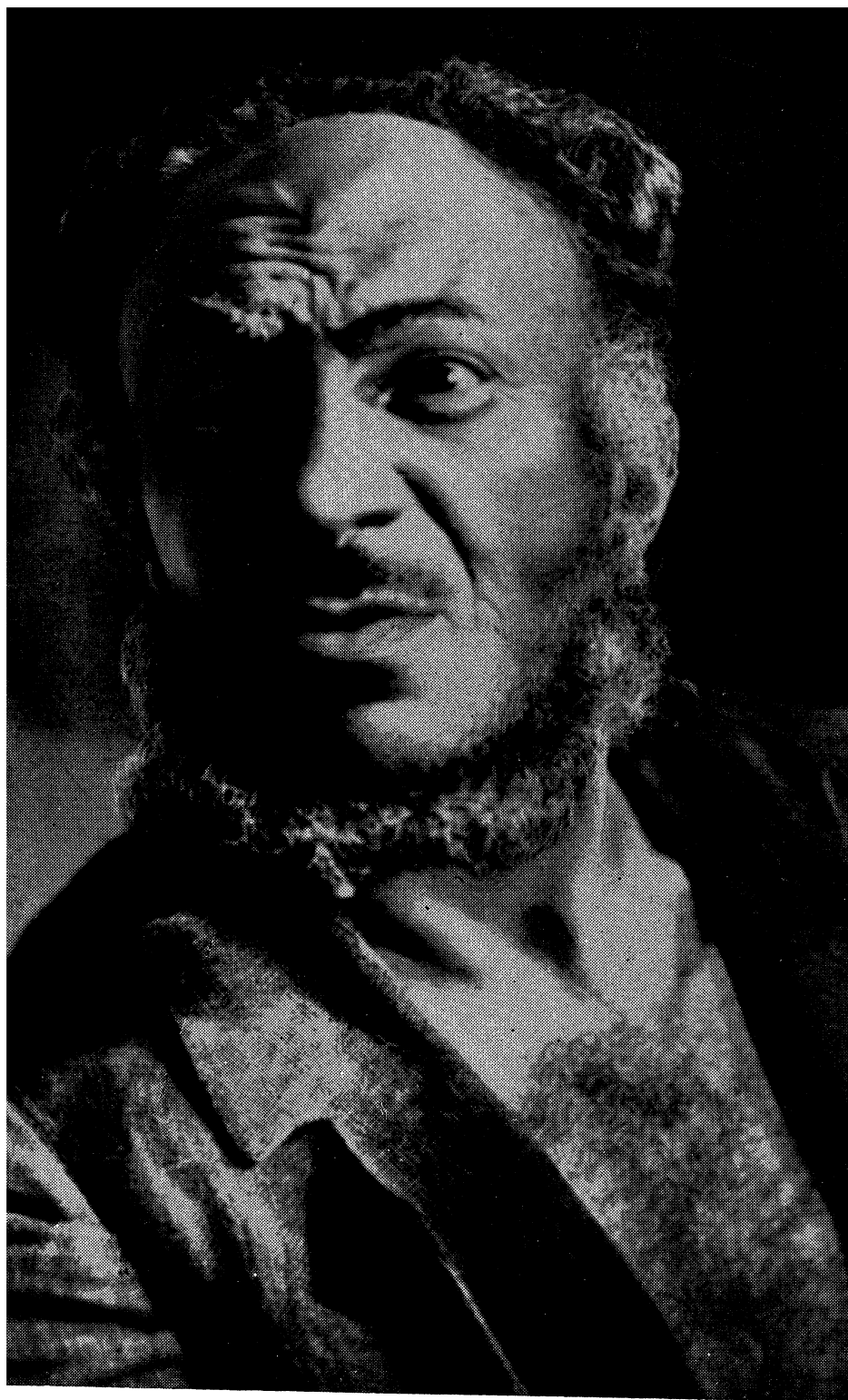
ניט אין שעקספירס טעקסט, ניט אין דער רעזשיסאָרישער פאַרטראַכטער

דער דענמיסט גרעדאן, „מיליאָנער,
דענמיסט און קאכצן“, פון ע.
לאכיטש. 1934

„די פיר טעג“, פון מ. דאניעל
סצענע פון דער פאַרשטעלונג
דער צווייטער רעכטס—מיכאַעלס
אין דער ראָל פון יוליס. 1931

„דער טויבער“, פון ד. בערגעלסאָן. 1931

מיזאנסצענע אין פאָרגעזען אזא געלעכטער. איך האָב אָבער געפילט אַן אינערלעכע נויטווענדיקייט אין אַט דעם געלעכטער, און איך האָב ניט איינמאָל זיך מיט אים באַנוצט. אין דעם סאַמע אָנגעשטרענגטן מאָמענט פון לירס אינערלעכן לעבן, בעייס זיינע שווערע אומגליקן, דערהערט זיך מיטאַמאָל אַט דאָס לייכטע געלעכטער: פאַרוואָס? דערפאַר, ווייל איצט, ווען עס זיינען צעשמערט אַלע געוועזענע ווערטן, ווען עס זיינען צעוואָרפן אַלע געוועזענע דערמאָנט זיך מיט אַמאָל ליר אין איין קלייניקער ווערטיקייט, אין דעם איינאוינאַנציקן אומדיסקוטירבאַרן ווערט וועלכן ער האָט דערוואָרבן פאַר זיין גאַנץ דורכגעלעבט לעבן — וועגן קאַרדעליאַ.

אין דער לעצטער סצענע, פאַרן טויט, ווי לאַזנדיק זיך אין אַ ווייטער רייזע, אין וועלכער מען קאָן טיין סאך ניט מיטנעמען, פאַרענדיקט ליר זיין לעצטן אָטעם מיט דעם געלעכטער ווי ער וואָלט מיטגענומען מיט זיך אַף יענער בעסערער וועלט, אויך אַט די ווערטיקייט וואָס ער האָט דערוואָרבן אין זיין לעבן. נאָר דאָ איז שוין דאָס געלעכטער ניט אזוי זאָרגלאָז, פריילעך און לייכט, עס איז אַפילע שווער צו באַשטימען — אַ געלעכטער איז עס אָדער אַ שלוכץ.

אַף אזא אויפן שפּילט דאָס געלעכטער אויך די ראָל פון אַ לייט-מאָטיוו וואָס אַנטפלעקט לירס ניט אַרויסגעזאָגטן געדאַנק וועגן דעם, אַז דעם עמעסן מענטש האָט ער דערזען בלוז אין זיין פּרעכטיקער קאַרדעליאַ.

פאַר אַ ריכטיקער אויפדעקונג פון דעם פּילאָזאָפּישן געדאַנק אין דער טראַגעדיע האָט זיך מיר אויסגעוויזן, ווי נויטיק אויסצונוצן אויך אזא מעטאָד — זיך באַנוצן ניט מיטן וואָרט, נאָר מיטן קלאַנג.

דעם קלאַנג-מעטאָד באַנוץ איך אין דער שטורעם-סצענע. איך האָב אויבן דערציילט, אַז אין דער שטורעם-סצענע, פלעגט גערטנער-עד-אַר אַרויסזאָגנדיק די פּראָע, „איך בין בייז ווי אַ הונט“ אָנהויבן צו בילן, אילוסטרירנדיק דורכן בילן דאָס וואָרט „הונט“ און גלייכצייטיק זיך געמאַכט פאַר מעשוגע. מיין ליר כאַפט אונטער און קרימט נאָך דאָס בילן, די ווערטער מיטן זיך באַ אים צונויף מיטן בילן. אין דעם מאָמענט שטעלט ער דאָך פעסט, אַז דער מענטש איז דאָך ניט מער, ווי אַ נעבעכדיקע, צווייפטיקע כאַיע, ניט בעסער פון אַ הונט...

ביכלאַ פאַרפּאָלנט לירן דאָס געשטאַלט פון אַ הונט. צום ביישפּיל, אין דער קרעטשמע, אין דער סצענע פון מישפעט איבער דער טאַכטער שרייט ער: „הינט, הינט, אומעטום פאַלן אַף מיר אָן הינט“. און צוזאַמען מיט די ווערטער איז דאָ ווידער אַ בילן, וואָס וואָלט ווי באַשטעטיקט דעם ועלבן נייעם פאַר לירן עמעס, אַז דער מענטש איז אַן אַרעם צווייפטיק באַשעפעניש. אַף אזא אויפן ווערט פאַר מיר דער קלאַנג באַ דער זייט פון דעם טעקסט אַן אויסדריקער פון באַשטימטע געדאַנקען. בעשום אויפן ניט פאַרבייטנדיק דעם טעקסט, איז דער קלאַנג באַרופן אים צו פאַרטיפן, צוגעבן דעם טעקסט מאַסיווקייט, פּולוואַגיקייט.

נאָר סײַ דער זשעסט, סײַ דער קלאַנג, וועלכע זיינען פאַר מיר זייער וויכטיקע מיטלען, זיינען פונדעסטוועגן ניט געווען די דעצידירנדיקע אין דעם גאַנצן סאַכאַל פון די באַנוצטע דורך מיר מעטאָדן.

שטרעבנדיק וואָס טיפּער אַרײַנצודרינגען אין שעקספּירישן געדאַנק, האָב איך ספּעציעל און באַזונדער אויפּמערקזאַם דערלערנט די בילדערישע ווענדונגען אין דער שפּראַך, מיט וועלכער שעקספּיר באַנוצט זיך אזויפיל אין זיינע פּיעסן. אַט דער טעקסט איז ווונדערלעך, לויט זיין צוועקמעסיקייט. זייער אָפט, ווען מען טראַכט

זיך גוט אַרײַן לײענענדיק די פּיעסע, באַקומען מיטאַמאָל אומבאַדיטנדיקע, דאַכט זיך, ווערטער, א זײער גרויסע באַדיטונג.

איך וויל דאָ ברענגען בלוזי איין בײשפּיל. רעגאַנאַ שלאַגט פּאַר דעם קעניג ער זאָל זיך אומקערן צו האָנעריאַן, און אַט אַלץ אָפּטער און אָפּטער קלינגען אָפּ אין קעניגס אויערן אירע ווערטער: „אומקערן זיך צוריק, אומקערן זיך צוריק.“ א גאַנץ גרויסע שטיק טעקסט, קימאַט א מאָנאָלאָג, איז געווינדעט אַט דעם, „אומקערן זיך צוריק.“ הינטער די ווערטער, אויסער זײער בוכשטעבלעכן באַטייט, אַנטפּלעקט זיך א פיגוראַטיווער און אידעישער זין: זיך אומקערן צו די פּריערדיקע, שוין צעשטערטע און אָפּגעוואָרפּענע פּאַרשטעלונגען, צו דעם, אין וועלכן ליר גלויבט שוין מער ניט, — ניין, דאָס איז ניט מעגלעך.

דער מאָנאָלאָג, מען זאָל אים איבערגעבן מיט אייגענע ווערטער, מיינט מער אַדער ווייניקער אַזוי:

— אומקערן זיך צוריק — קיינמאָל ניט, רעגאַנאַ. איך וועל בעסער אַנטלויפן אין וואַלד, איך וועל זיך באַווערן מיט א וואָלף, מיט א סאָווע, איך וועל זיצן אַף צווייגן.

— אומקערן זיך צוריק. די נויט איז א שווערע, נאָר נאָך שווערער איז זיך אומקערן אַף צוריק.

— זיך אומקערן צוריק. נו היים מיר בויגן מיין קאָפּ און ווערן א שקלאַפּ פון אַט דעם נאָרניט (ד. ה. אַסוואַלדן).

איך דאַרף זיך מוידע זײַן אַז עקספּיר באַזערט איבער דעם אויסדרוק „אומקערן זיך“ בלוזי צוויי מאָל. מיר איז געלונגען ניט אָנרירנדיק דעם פינף שוועדיקן יאַמב איבערציקאַזערן נאָך צוויי מאָל די ווערטער, קעדיי אונטערצור שטרייכן יוי אַט דער ווילדער געדאַנק עקבערט דעם קעניגס מויעך און וואָס פאַר א באַדיטונג דאָס האָט אין לירס אויגן. די נויט איז שווער, נאָר נאָך שווערער איז דעם וועג אַף צוריק. דאָס איז דער פּילאָזאָפּישער זין פון אַט דעם מאָנאָלאָג. מיר האָט זיך אויסגעוויזן פאַר אַבסאָלוט נויטיק אונטערצושטרייכן דאָ די אומעלעכקייט פאַר לירן זיך אומצוקערן צו דעם אַלטן, פון דוירעס איינגעשטעלטן סיידער. עס איז נויטיק און אומפאַרמינדלעך דאָס טיפּסטע דערלערנען די גאַנצע בילדערישע רײַכקייט פון עקספּירס שפּראַך. נאָר דאָס דערלערנען שעקספּירס שפּראַך וועט צו נאָרניט דערפירן, אויב דער שווישפּילער וועט ניט קענען באַקליידן די באַגריפענע דורך אים געדאַנקען אין א בײלעטער און פינקטלעכער סצענישער פּאַרעם.

איך וויל דאָ קלאָר מאַכן מיין געדאַנק, באַנוצנדיק זיך מיט דעם זעלבן שטיק טעקסט פון דער טראַגעדיע. פון גאָר לאַנג עקזיסטירט אין דער אַקטיאָרישער פּראַקטיק א מעטאָד פון רעדן, וועלכן איך זאָלט אָנערופן דער מעטאָד פון „וואָקאַלן ספּיראַל“. באַנוצנדיק זיך מיט דעם מעטאָד, הויבט אָן דער שווישפּילער דעם מאָנאָלאָג זײער שטיל און שטופּנוזיג פאַרשטאַרקנדיק די שטים גײט ער אַף אַן אייגנאַרטיקן וואָקאַלן קרעשענדאָ. אין דעם פאַל איז אַט דער קרעשענדאָ מיר צונױז געקומען — דער וואָקאַלער ספּיראַל האָט זיך מיר אויסגעוויזן דאַרף אונז טערשטרייכן אַן אַן אויפהער די הילכנדיקע אין לירס באַוונסטזײַן אַפּן ערשטן בליק רעגאַנאַס אַזעלכע פּאַשעטע ווערטער: „אומקערן זיך צוריק“.

איבערבאַזערנדיק אַט די ווערטער פיר מאָל האָב איך געהאַט די מעגלעכקייט, איבערצוגײַן פון פּראַזע צו פּראַזע, צו אַן אַלץ גרעסער אָנוואַקסנדיקער שטאַרקייט,

אזוי אז די לעצטע פראזע האָט געקלונגען קימאט ווי א געשריי, וואָס דערמאָנט דעם קנאָס פון אַ ביטש. דער „וואָקאלער ספּיראַל“, ווי אַ מעטאָד, וואָס העלפט אונטערצושטרייבן, בויילעטער מאַכן דעם איקערדיקן, צענטראַלן געדאַנק און צוגעבן אַן איבערצייגנדיקן כאַראַקטער דעם אַרויסגעזאָגטן טעקסט, איז דורך מיר אויסגע- נוצט געוואָרן אין אייניקע ערטער.

איך באַנוץ זיך מיט דעם מעטאָד, ווען ליר פאַרשעלט קארדעליאַן, ווען ער זאָגט זיך אָפּ פון איר.

דאָ איז אַפּן פּלאַץ צו דערמאָנען אייניקע קלאַסישע אַקטיאָרישע מעטאָדן. איר נער זאַז וואָקאלער מעטאָד איז אין זײַן צײַט געוואָרן אַ כאַראַקטעריסטישע אייגנשאַפט פון אַרלעניעוון(20). דער מעטאָד איז באַשטאַנען אין דעם: אַרלעניעוון פּלעגט דערגרייכן אַן אייגנאַרטיקן וואָקאַלן עפעקט רעדנדיק ווי אַף די אויבערסטענער פון זײַן שטים. דאָס זײַנען געווען ניט זײַנע פונדאַמענטאַלע שטים-טענער, נאָר ווי טענער, וואָס ליגן אַף יענער זײַט גרענעץ פון זײַן שטים. איך וואָלט געקענט אָנווייזן אויך אַף אייניקע פון אונדזערע הײַנטצײַטיקע שוישפּילער וועלכע האָבן באַ אַרלעניעוון איבערגענומען אַט די טראַדיציע. א.י. מ. מאַסקוויין אין „צאַר פיאַדר אוואַנאַוויטש“, ברענגט אַרויס, וואָלט איך געזאָגט, די פּראַזע „ארינושא, איך צו אַזאַ אויפן פון אַרויסברענגען דאָס וואָרט האָט זיך געהערט אָפט אין דער שטים פון אילאַריאַן פּעווצאַוו(21) אַזאַ וואָקאַלער ווערטער-אויסדרוק-האַט אויך, אין עטוואָס אַן אַנדער פּלאַך פאַרייגנט מיכאַל טשעכאַוו.

איך האָב אויך זיך געהאַלטן אין מײַן רעכט צו באַנוצן אַט דעם מעטאָד אין באַזונדערע ערטער פון דער קעניג ליר-ראַל, צ. ב. אין דער סצענע פון דער ערשטער באַגעניש זײַנען מיט רעגאַנאַ און מיטן הערצאָג פון קאַרנעל, נאָך דעם ווי האַנעריליאַ פאַרטרייבט דעם קעניג.

מען וואָלט געקענט — און מיט אַסאך גרויט — מײַנען, אַז ליר, צוליב זײַן פּאַזיציע, צוליב דער אַבסאָלוטער מאַכט וואָס איז פאַרייניקט צו זײַן פּערזאָן, צוליב דעם געפיל פון אַבסאָלוטער אומבאַשטראָפּטיקייט, וואָס האָט זיך אין אים אויסגעאַרבעט, דורך די לאַנגע יאָרן פון קייסערלעכער הערשאַפט, זאָט אַלעמען אין פּאַנעם אוממיטלעכאַר דאָס וואָס ער טראַכט און פּילט אין געזעבענעם מאַמענט. אזוי וואָלט מען געמעגט מײַנען, נאָר מיר האָט זיך אויסגעוויזן, אַז אין דער עמעסן ווייזט ליר ווייט ניט שטענדיק אַרויס זײַנע עמעסע געפילן און געדאַנקען. אָפט, רעדט ער אינגאַנצן ניט דאָס, וואָס ער פּילט און ניט דאָס, וואָס ער טראַכט. פאַרוואָס? פאַרשטייט זיך, אַז ניט דערפאַר, ווייל ער האָט מוירע פאַר קאַנסעקווענצן, וואָס עס וואָלט געקענט ברענגען אַ גראַב אַרויסגעזאָגטער יענעם אין פּאַנעם וועלכער עס איז עמעס. ליר האַנדלט אָפט אזוי און ניט אַנדערש און רעדט דאָס אַדער יענס, וועלנדיק עקספּערמענטירן, וועלנדיק עפעס דורכצאָנטראַגירן, עפעס וואָס באַ עמעצן דערגיין. ווען ער פאַרשעלט קארדעליאַן און טרייבט זי אַרויס, וואָלט איך געוואָלט, אַז די צושויער זאָלן ניט באַנעמען די נאָר גאַנצע סיבעס פון אַט דער האַנדלונג, נאָר, זיי זאָלן פּילן, אַז ליר האָט עס געטאָן מיט עפעס אַ קאוואָנע, און ניט פּאַשעט דערפאַר, ווייל ער איז אין קאַס געוואָרן.

פּונקט אויך אזוי, אין דעם מאַמענט, ווען אַן אַרויסגעטריבענער פון שלאָס, דורך האַנעריליאַ, קומט צופּאַרן ליר צו רע-אַנאַ, הויבט ער אָן זײַן ערשטע פּראַזע: „אַ גרויס אַיך...“ זאָגט ער עס אַרויס, ניט דערפאַר, ווייל דאָס פאַדערט דער הויף-

עטיקעט, נאָר ווײַל ער ווײַל מיט דער פראַזע באַהאַלטן אַ טיפּ־אויפּגעקומענעם פאַרדאַכט, אַז באַ רעגאַנאַ וועט ער האָבן דעם זעלבן מאַזל, אַז מען וועט אים פון דאַנען אויך אַרויסטרייבן. ער ביטערעוועט, ער זוכט אַפּציען די מינוט פון אויפלייז, ער ווײַל זען, ווי עס וועט זיך אויפירן רעגאַנאַ. דעריבער איז די ווערטער „אַ גרום אינײַן“ (אַף וועלכע רעגאַנאַ ענטפּערט: „איך בין צופרידן אינך צו זען, פּאַטער“) און די ווייטערדיקע פראַזע פון קעניג: „איך גלויב אַז דו ביזט צופרידן, ווײַל ווען דו וואָלסט ניט געווען צופרידן, וואָלט איך געדאַרפט דיין מוטער אָנרופן גאַנסמויד“, רעד איך אַרויס באַנוצנדיק זיך מיט דעם „אַרום שטימיקן“ מעטאָד, מיטן איבערגר-מענדיקן אַרויסברענגען דאָס וואָרט. און אַזוי, דערפינד איך ניט מינע מעטאָדן און איך נוצ זיך אינגאַנצן באַוווסטזיניק מיט דער דערפאַרונג פון מינע פּאַרגייער, וואָס איך האָלט ניט פאַר קיין באַרפּע, נאָר פאַרשטייט זיך, איך נוצ אױס די מעטאָדן פאַר אייגענע באַשטימטע און קאָנקרעטע צילן.

דאָס לעבן פון שעקספירס געשטאַלטן אַנטוויקלט זיך קיינמאָל ניט אַף איין פּלאַך. אַן צווייפל קלינגט באַ אים שטענדיק ווייט ניט קיין איינסטרונדיקע מעלאָדיע. די אויפגאַבע פון שוויפילער באַשטייט טאַקע אין דעם, ער זאָל דערהערן דעם זיך איינציטיקן אָפּקלאַנג פון די עמלעכע טענער און מעלאָדיעס פון דעם געשטאַלט, וועלכע זיינען אָפט אָפּגעזונדערט איינע פון די אַנדערע מיט גאַנץ באַדייטנדיקע אינטערוואַלן.

אַט, קונדיק אַפן בלינד געוואָרענעם גלאַסטער און זוכנדיק זיך דערמאָנען, וווּ ער האָט אים פריער געזען, דערמאָנט זיך ליר פריער פון אַלץ דאָס, וואָס באַ גלאַסטערן איז איצט ניטאָ, — זיינע אויגן. „איך געדענק אויסגעצייכנט דינע אויגן“, — זאָגט ער און קיין אויגן זיינען שוין נישטאָ. אָדער דער זעלבער גלאַסטער דערווייט זיך דעם עמעס וועגן עדמונדן און עדגאַרן, ערשט נאָך דעם ווען ער פאַרלירט די רייע. ער איז געוואָרן „זעענדיק“, באַלד ווי ער איז בלינד געוואָרן. ווייטער. ליר האָט געמאַכט אַ גוירלדיקן טאַעס, ווען ער איז געווען באַם ניקטערן טיכל און פעסטן זיקאַרן, נאָר דאווקע אין דעם מאָמענט פון וואַנזן באַגרייפט ער דעם עמעס.

און נאָך, ליר און קארדעליאַ זיינען געפאַנגען. זייערע הענט זיינען געבונדן, מען שיקט זיי אין טפיסע. נאָר דאווקע אין דעם מאָמענט האָט ליר ענדלעך באַקומען קארדעליאַן און צוזאַמען מיט איר האָט ער באַקומען דאָס געפיל פון דער ווערטיקייט און שיינקייט פון לעבן און מענטש. דאווקע דאָ, מיט די געבונדענע הענט, אַפן וועג אין טפיסע, ווייזט מיר אױס ליר צו זיין צום מערסטן פריי.

און צום סאָף, לירס טויט. באַדויערט ער דען, וואָס ער גייט אַזעק פון דעם לעבן? מיר האָט זיך אויסגעוויזן, אַז ער גייט אַזעק פון דער וועלט אַן אויסגעליי-טערטער, מיטן באַוווסטזינין אַז ער האָט דורכגעלעבט עמעסע אויפטרײיסלונגען אין זיין לעבן און ערשט אַפן שוועל פון טויט האָט ער באַגריפן דעם עמעס און דעם זיין פון לעבן. איך בין איבערצייגט, אַז שעקספיר האָט זיך איבער דעם ניט פאַרטראַכט, נאָר דערביי האָבן זיך מיר אויסגעוויזן ווייט ניט קיין צופעליקע די לעצטע לירס ווערטער: „אַט איז דאָס מויל, קוקט, די ליפּן, דאָס מויל“. ער רעדט וועגן קארדעליאַס מויל, וועגן די ליפּן וואָס האָבן די ערשטע אים געזאָגט אַ גרויזאַמען אָבער אַ נויטיקן עמעס. אַט דער גלייכצייטיקער געקלונג אין דער פאַרטיטור פון שעקספירס טעקסט פון אייניקע טענער, אָפּגעזונדערטע איינע פון די אַנדערע, מיט אויסערגעוויינלעך טיפּזיניקע אינטערוואַלן און וועלכע דריקן צייטנווייז אױס

קעגנזעצלעכע שפירונגען, פאָדערט דאָס אַנווענדן באַזונדערע שווישפילערישע מעטאָדן.

איך האָב צ. ב. געהאַלטן פאַר נויטיק צו געפינען אזא פאָרעם פון שילדערן לירס וואַנזין, אז די צושויער זאָלן גאַנץ בויגעט באַמערקן דעם ראַנד, וואָס טיילט אָפּ די פאַנטאַסטיק פון וואַנזין פון דער ווירקלעכקייט, פון דעם עמעסן באַרייפן די וועלט. דער טעקסט דאַרף דעריבער קלינגען גלויבליכקייט אי העכסט איבערצייגנדיק אי מיט אַ געוויסער מוזיקאַלישער אַבסטראַקציע. די ווערטער פון טעקסט מעגן ניט זיין געבונדן צווישן זיך מיט אויסרוף-און בינדווערטער. אַפילע דאָרט וווּ עס זיינען פאַראַן בינדווערטער דאַרף מען זיי פאַרטוישן, קעדיי לירס געדאַנק זאָל גיין איבערגעריסן שפּרונגאַרטיק. אין דער זעלבער צייט דאַרף אין דער אַנטוויקלונג פון געדאַנק זיין אונטערגעשטראַכן אַן אינערלעכע לאַגיק.

אין דער וואַנזין-סצענע האָט מען פאַר לירן געדאַרפט פריער פון אלץ געפינען אַ טעמפּעראַמענט פון קאַמף און פּראָטעסט. אין לירס מויעך קומט פאַר אַ בונט. אַט פאַרוואָס ער ברענגט אַרויס פּראָזן, אַפּגעריסענע איינע פון די אַנדערע, נאָר צוגעפּעסטיקטע מיט אַ גרויסן אינערלעכן לאַגישן און פּילאָזאָפּישן זין. זיי דאַרפן זיך לאָזן הערן אַט אין דער פּאָרעם פון דעצידירטער באַשטעטיקונג, אַט אין דער פּאָרעם פון פּראָטעסטירנדיקן פּאַרניכטנדיקן פּרעגן, אַט אין דעם פּאָרעם פון שטילער פּייערלעכקייט, ווי אַ דערוואַכונג, ווי אַ באַצויבערונג און ווי אַ טויט. דאָס דאַרף דערמאַנען די פּייערלעכקייט פון נאָך אַ שטורעם קלאָר געוואָרענעם הימל.

אין דער לעצטער סצענע, ווען ליר ווערט אַרויסגעפירט מיט געבונדענע הענט, דאַרף זיך לאָזן הערן ניט קיין פּיין, ניט קיין אַפּהענגטיקייט. פאַרקערט, דאָ דאַרף, לויט מנין מיינונג, זיין די העכסטע פּאַטעטיק אין דער שטיים. איך וויל ווייזן, אז ליר גייט אוועק פון דער וועלט מיטן באַווסטזיין פון דערגרייכטן עמעס. און מיר האָט זיך געדאַכט, ווי ריכטיק, ער זאָל פאַרן טויט אַ זונג טאָן. מיר האָט זיך אויך געדאַכט, אז אין די לעצטע סעקונדן, ווען לירס האַנט גליטשט זיך איבער קאַרדעליאַס שטערן, שיקט ער איר און דער גאַנצער וועלט מיט זיין לעצטן אַטעם אַ לופּטקויש.

איך האָב שוין דערמאַנט, אז די סצענע פון פאַרשעלטן האַנעריליאַן, איז אַנגעשריבן קימאַט אין ביבלישע טענער. דאָס איינציקע, וואָס אונטערשיידט די קלאַלעס, פון די נעוויאיים פון לירס קלאַלעס, איז דאָס, וואָס באַ די נעוויאיים זיינען די קלאַלעס, ווי אַ פּאַרויסזאָגן די צוקונפט. ליר זאָגט: זאָל דער הימל פאַרשעלטן די געדערעם דינע. אַ נאָווי וואָלט געזאָגט: „און דער הימל וועט פאַרשעלטן די געדערעם דינע“.

לירס קלאַלעס שייך זיך אונטער פון יירמעיאָהום אָדער יעשאַיעס קלאַלעס אין דעם מאַמענט ווען עס דאַרף אַנקומען די שטראַף. פאַרשעלטנדיק האַנעריליאַן פּאָדערט ליר, אז די וועלט זאָל אומפאַרזאַמט, גלייך זיך אַננעמען פאַר זיינע רעכט. די נעוויאיים זיינען געווען געדולדיקער, זיי זיינען מאַססיע אַפּ אַן אַפּרעכענונג אין דער צוקונפט. פון אלע נעוויאיים, אַן וועמען ליר דערמאַנט צום מערסטן איז דער נאָווי יעכעזקל(22), דער צום מערסטן „באַסער-וועדאַמיקער“ נאָווי וואָס פלעגט דענקען מיט באַשיידענע מאַטעריעלע קאַמעגאַריעס. אזוי, וועלנדיק דערווייזן, אז אַרעמקייט און שאַנד זיינען די בעסטע אויפאַנים צו דינען גאָט, האָט ער זיך אַרומגעוויקלט מיט שמאַטעס און געגעסן עקסטרעמענטן. מער אָדער ווייניקער אין יעכעזקלס זשאַנער זיינען לירס קלאַלעס. דעריבער, איז ווען ער ברענגט אַרויס אַ קלאַלע קלינגט

עם דעה הויבן, פיערלעך, ווי בא די נעוויאים, נאך דער זשעסט, וואס באגלייט די ווערטער פון דער קלאַלע, דאָרף זײַן ווי מעגלעך וואַכעדיק קערפערלעך. ווען ער רעדט וועגן געדערעם, האַלט ער אין איין קלאַפּן זיך איבערן בויך, און גלייכצײטיק מיט די קלאַלעס, קלינגט אין זאָל דאָס פאַטשן איבערן בויך.

פאַר די פיר אַקטן פון דער טראַגעדיע קען מען אַנצײכענען פיר סטילן, פיר ריטמען און בעמילע פיר שטימע־טעמבערס. פאַר מיר פּערזענלעך, זײַנען געווען פיזיש די סאַמע שווערסטע די ריטמען און די סצענעס פון פאַרשעלפּן און פון שטורעם. איך האָב פּרובירט קאָנטראָלירן דעם פּולס נאָך די סצענעס. ער דערגײט ביז הונדערט דרייסיק, ביז הונדערט פּערציק און עס געדויערט לאַנג ביז ער ווערט נאָרמאַל.

בעים דער אַרבעט איבער דער דאָל האָבן מיר זײער געהאַלפּן די „בילדערישע באַגלייטער“. וואָס עס הייסן באַ מיר בילדערישע באַגלייטער? איך מײן, אז באַלד וועט עס קלאָר ווערן.

אַזאָ ערשטער באַגלייטער איז געווען די פאַרלאָרענע קרוין. איר דאָל פירט פון צײַט צו צײַט אויס די לינקע האַנט. פון צײַט צו צײַט הויבט אויף ליר די האַנט צום אָפּגעדעקטן שטערן, צו דעם אָפּגעדעקטן קאַפּ און אָן אַ זין, אַמאָל ווי פאַרצווייפּלט, אַמאָל ווי פאַרוואַנדערט פירט ער דורך די האַנט ווי וועלנדיק געפֿינען די קרוין. און נאָר אין לעצטן אַקט פון דער טראַגעדיע, ווען דער באַוויסטױן איז אויפגעהעלט, איז דער זשעסט ניט נויטיק, ווי ניט נויטיק עס איז די קרוין אַלײן. דער בילדערישער באַגלייטער איז די קעסיידעריקע שפּירונג פון דער פאַרלאָרענער קארדעליאָ. אָט די דאָל פירט אויס, דער שוואַכער, נאָר זאָרגלאָזער קימאַט קינדערשער געלעכטער און דער קאַפּ אָנגעבויגן נידעריק זוכט אָנגעשטרענגט אָדער הינטערן קרוין־שטול אָדער הינטערן מיר קארדעליאָ וואָס באַהאַלט זיך.

און צום סאַף דער דריטער באַגלייטער, דאָס איז די טרער פון באַלידיקונג וואָס האָט זיך צום ערשטן מאָל באַוויזן אין זײַנע אויגן, ווייל מען קען זיך פאַרשטעלן, אז אפן טראָן איז לירן קיינמאָל ניט אויסגעקומען צו וויינען פאַר באַלידיקונג, צום ערשטן מאָל אין אַכציק יאָר האָבן זײַנע אויגן אַ ברי געטאָן אַ באַלידיקונגס־טרער, און דערנאָך זוכט ער זי די טרער, ניט נאָר באַ זיך, ער זוכט זי באַם לעץ, באַ קענטן... ער קוקט אַרײַן אין גלאַסטערס בלינד געוואָרענע אויגן, ער באַרירט זיי מיט די פינגער, ווי ער וואַלט וועלן זיך דערקונדיקן, צי עס איז אין זיי ניט פאַראַן קיין טרערן. אָט די דאָל פירן אויס די פינגער־שפיצן. אָט דער זשעסט קומט אויף באַ אים אָפּט, אַפּילע ווען ער רעדט ניט וועגן דעם. אָפּט קאָנ־טראָלירט ער: „איר זעט, איך וויין ניט“.

דאָס קעסיידעריקע שפּירן אָט די מעגלעך ניט קיין זײער באַדייטנדיקע דערשיינונגען אין דעם לעבן פון געשטאַלט מאַכט פאַר מיר זײער איבערצײַנגדיק זײַן גאַנצע אויפירונג, אַלע ווערטער, זײַן גאַנץ לעבן. אָט די באַגלייטער פאַלגן מיך נאָך קעסיידער אין מעשעך פון דער גאַנצער פּיעסע. לױט מײַן מיינונג זײַנען פאַרן שווישפּילער נויטיק בילדערישע באַגלייטער. עס איז ביכלאַל ניט נויטיק, אז דער צושויער זאָל וועגן זיי האָבן אַן אַנגג, פונקט ווי עס איז ניט נויטיק צו וויסן, ווי אזוי באַרירט דער פּידלעך דעם סמיק אָפּ אַרויסצובאַקומען פון דעם פּידל פאַרשיידענע קלאַנגען. דאָס האָט אַ באַדייטונג בלוז פאַר דער פּראָפּעסיע.

אין דעם זין פון אויסנוצן ספּעציפּישע שווישפּילערישע מעטאָדן, איז נאָך אינטערעסאַנט צו דערמאָנען, ווי אזוי עס איז אויפגעבויט די סצענע פון מישפּעט

איבער האנערלייא און רעגאנא, די סצענע פון דער קרעטשמע. אין דעם קעניגס טונקל געוואָרענעם מויעך איז אויפגעקומען דער באַשלוס צו מישפעטן האַנערלייא און רעגאנא. די מיוואַנסצענע האָט זיך געבויט אזוי: ליר זעצט אוועק פון איין זייט דעם זיך מעשוגע געמאכטן עדגאר און פון דער צווייטער זייט דעם דעזאַר-עג-טירטן קענט. אַליי, פאַרנעמט ער דעם מיטן. מיר האָט אויסגעוויזן, אז ער האָט אַף איין מאָמענט, זיך פאַרנעשטעלט אין זײַן שלאָס, אַפֿן טראָן, טאָן מישפעט און גערעכטיקייט. דעריבער מאַכט ער זיך, ווי ער וואָלט געשטיגן איבער די טרעפּ פון שלאָס און ער זעצט זיך אַפֿן בענקל, ווי ער וואָרט זיך אָנגעגענט אַף די אָנשפאַרס פון זײַן טראָן-שטול. דערנאָך, מיט דער געוויינטער באַוועגונג, ווי אין ערשטן אַקט, ציילט ער איבער מיטן פינגער אַלע אָנוועזנדיקע און ווייזט אָן דעם לעץ דאָס אָרט, וואָס ער פלעגט געוויינלעך פאַרנעמען, — אַפֿן דייל לעבן טראָן. אַף אזא אױפֿן איז אין דער סצענע מימיש איבערקאָפּירט דאָס בילד פון ערשטן אַקט, אויך דאָס געלעכטער מיט וועלכן ער האָט געזוכט קארדעלייא; הינטערן טראָן. נאָך קארדעלייא איז ניכאַ, ווערט ליר וואַנזיניק און אין דעם צושטאַנד זעצט ער פאַר צו שפּילן דעם מישפעט. אָט מישפעט ער האַנערלייאַן, וואָס איר ראָל פירט אויס אַ ליידיק בענקל, די שטים און דער זשעסט און די הענט וואָס גליטשן זיך איבערן פּאַנעם מאַכן דאָ נאָך דעם מאַטיוו אין דער סצענע פון פאַרשעלטן האַנערלייאַן, אָט מישפעט ער רעגאנא, אָנגעמענדיק דעם לעץ פאַר רעגאנא. דערמאָנענדיק אין נאָמען פליאסקען לירס הענט איבערן לעצט באַסן, ד. ה. עס ווערט ווידער נאָכגעמאַכט דער זשעסט, וואָס איז אוי פגעקומען אין דער סצענע פון צוזאַמענשטויס מיט רעגאנא. בא לירן דערשיינט ווידער דאָס געפיל, אז מען האָט אים אָפּגעאַרט. ער קערט זיך ווידער אום צום געדאַנק, אז דער מענטש איז אַן אַרעמע צווייפטיקע באַיע, און ווידער רעדט ער וועגן הינט, וועלכע פאַלן ווי אָן אַף אים, און ווידער הויבט ער אָן בילן. אָט קלייבט ער זיך עפענען דאָס האַרץ פון רעגאנא און אין דעם מאָמענט ווען ער הויבט אויף דעם קולאַס אין וועלכן עס דאַרף זײַן קלוימערשט דער מעסער, שטעלט אָפּ עדגאר זײַן האַנט און דאָ ווערט פּונאַנדערגעשפּילט אַ סצענע וואָס דערמאָנט די סצענע פון צוזאַמענשטויס צווישן לירן און קענטן אין ערשטן אַקט. מיטאַמאָל הויבט ער אונטער עדגאַרס קאָפּ און זאָגט אז ער נעמט אים אַרײַן אין דער צאָל פון זײַנע הונדערט ריטער און ער פירט דורך מיט דער האַנט איבער זײַן האַלדן, ווי ער וואָלט אים אָנגעטאָן דעם ריטער-באַנד. אויך זע נאָכצומאַכן דעם זשעסט ענלעך אַף יענעם, מיט וועלכן דער פּראַנצויזישער קעניג מאַכט עס, ווען ער נעמט אויף קארדעלייאַן ווי זײַן ווייב. צום סאַף, קוקט זיך איין ליר אין דער טיר, ווי ער וואָלט געזוכט קארדעלייאַן און עס דערהערט זיך זײַן געלעכטער. ער מאַכט אַ באַוועגונג מיט דער האַנט, ווי ער וואָלט עמעצן וועלן אַ צערטל טאָן און עס דערהערט זיך אַ קוש. דאָס אַלץ דאַרף באַווייזן אז ער האָט זיך דערמאָנט אָן קארדעלייאַן, כאַטש אין טעקסט ווערט וועגן איר ביכלאַל ניט דערמאָנט.

אָט די גאַנצע מימישע סצענע דאַרף איך אַף צו באַווייזן, וואָס פאַר אַ פאַר-וואַנדלונג עס האָט איבערגעלעבט ליר. אָט דאָס זײַנען, לויט מיין מיינונג, די אינטערעסאַנטסטע, פון אַ גרויסער צאָל קלענערע מעטאָדן וואָס זײַנען אויפגעקומען בא מיר בעיים דער אַרבעט איבער דער ראָל פון ליר. פון דערפאַרונג ווייס איך, אז אַ גאַנצע רײַ מעטאָדן קומען אויף שפּעטער, שוין פאַרן פּובליקום, בעייסן ספּעקטאַקל.

וועגן געשטאלט אין ארבעמיין און באזונדער וועגן לידן

1937

די פראבלעם וועגן די אויפאנים און מיטלען פון שאפן א געשטאלט איז אן אלטע און אפילע שוין א ביסל א אויסגעדראשענע שוישפילער און טעאטער-קענער, זשורנאליסטן און טעאטער-דייונגט, דערפירן אפט די גרויסע צאל טעאטער-פראגן צו אט דער זייער באדיטנדיקער, נאך זייער אינדיווידועלער פראבלעם פאר יעדן שוישפילער. עס איז גענוג אז אן אקטיאר זאל מאכן א גוטע ראָל מען זאל באלד קומען און אים פרעגן: „ווי אזוי האָט איר אָף דער ראָל געאַרבעט?“ בעייס סטאַניסלאָוסקי אליין וועלכער האָט פאַרמולירט איבעראשנדיקע געזעצן פון דעם שוישפילערס אויפירן זיך אָף דער בינע, אפילע אָט דער גרויסער פאַרשער פון דער נאַטור פון אקטיאָרישן שאפן, האָט ניט געגעבן קיין אויסשעפנדיקן ענטפער. שווערער איז צו ענטפערן אָף דער פראגע מיר וועלכער האָט צו דער סטאַניסלאָוסקייסמעס זיך ניט צוגערירט. איך ווייס ניט דעם סאָד, ווי אזוי עס ווערט צוגעגרייט דאָס, וואָס מען רופט אַ געלונגענע ראָל, אַ געלונגען געשטאַלט. איך קען נאָר דערציילן וועגן מינע געדאַנקען, באזירט אָף מיין שוישפילערישער דערפאַרונג. און כאַטש איך בין איבערצייגט, אז עס איז קימאַט אומגעלעך עמעצן אויסצולערנען צו שאפן אַ געשטאַלט, ווייס איך אָבער, אז זיך אויסלערנען איז עס מעגלעך. דערצו איז דעם שוישפילער גויטיק אַ גרויסע אַקטיווע און זעלבסטשטענדיקע אַרבעט, פון געדאַנק איבער דאָס געזעענע, געלייענטע און געהערטע. דער ציל פון אַרבעטן איבער אַ ראָל איז די שאַפונג פון אַ געשטאַלט און פונדעסטוועגן איז זייער שווער צו דעפינירן וואָס אזוינס איז אַ געשטאַלט. אין דעם פאַל זאָגן איך זיך אָפּ פון אַ וועלכער עס איז פינקטלעכער פאַרמולירונג און איך וועל זיך באַנוצן מיטן דעסקריפּטיוון מעטאָד. דאָס בילדערישע שטעלט מיט זיך פאַר קוידעמקאָל אַ רעזולטאַט פון איינשפאַרן דעם געדאַנק. אָפט כאַפן מיר אַרום מיט איין וואָרט אַ גאַנצע ריז דערשיינונגען, בלויז מיט איין געשטאַלט פון אַ מענטש, קען זיך דעפינירן און כאַראַקטעריזירן אַ גאַנצע עפּאָכע, אַ סאַציאַלע גרופּע, אָדער די פאַרשפּרייטסטע פּסיכאָלאָגישע דערשיינונגען. עס איז דאָך גענוג אַרויס-צוזאָגן אזעלכע נעמען פון ניט עקזיסטירנדיקע מענטשן, ווי אַניעגין, טשאַצקי, כלעסמאַקאוּ אָדער אַבלאַמאַוו, אז פאַר אונדז זאָלן אויפקומען גאַנצע וועלטן. אין אַ פּרלווערטיקן געשטאַלט ווערן אזוי ווי קאַנדענסירט די כאַראַקטעריסטישע און טיפישע שמריכן פון גאַנצע מענטשלעכע שיכטן. און דאָס ווערט טאַקע געמאַן מיט דער שמרעבונג איינצושפאַרן די דערקענטעניש-אַנשטרענגונג און די ענערגיע פון מענטשן.

מיר זעען זייער אָפּט ווי א מענטש וואָס איז נאָר ווייניק באַקאַנט מיט די ערשטע עלעמענטן פון בילדונג, באַנוצט זיך פּרטי און גרינג מיטן וואָרט און דריקט אויס זיינע געדאַנקען פינקטלעך און צילגעווענדט. ווייזט אויס, אַז דער סאָד פון דער שפּראַך, איר טאָך באַשטייט ניט פון גראַמאַטיק און מאָרפּאָלאָגיע. די שפּראַך איז פּריער פון אַלץ אַ קוואַל פון מעכטיקער בילדערישער ענערגיע. ניט אומזיסט דאַמינירט דאָס בילדערישע די ווערק פון פּאָלקס־שאַפּונג און שפּריכוואָרט, מיטע, לעַנענדע, ליד — און ניט געקוקט אַף דער פּרימיטיווקייט פון די ווענדונגען און דער נאַיווקייט פון אַ גאַנצער ריי פּאַזיציעס איז דער אַינדרוק־קויעך פון דער פּאָלקס־שפּראַך אַ קאָאָסאַלער. נעמט די פּאָלקס־דעפיניציע פון אַליאַשאַ פּאַפּאַ־וויטש: „די אויגן זיינען באַ אים ניט פּאַרגינערישע, די הענט פּאַרשאַרנדיקע“ וועגן וואַסיל בוסלאַיעווס מעכטיקן קויעך איז געזאָגט: „וויזן ער גיט אַ שפּאַן — דאָרט איז אַ נעסל, האָט ער איבערגעשפּאַנט — איז אַ געסלע.“ און אין דער פּאַרשטעלונג פון דעם וואָס הערט אָדער ליענט קומט אויף אַ בילד. און אָט די קענטעניש אַרויסצובאַקומען פון דער שפּראַך איר בילדערישע ענערגיע, דאָס איז אייגנטלעך דאָס עמעסע עכטע קענען די שפּראַך. אין יעדער שפּראַך איז דאָס בילדערישע געבונדן מיטן שטייגער פון פּאָלק און מיט זיין געשיכטלעכן גוירל.

נאָר דאָס געפינט זיך ניט נאָר אין דער שפּראַך (די שפּראַך האָב איך דאָ גענומען בלויז ווי אַ ביישפּיל). דאָס בילדערישע געפינט זיך אין וועלכער עס איז דערשיינונג פון מענטשנס אויפירן זיך: אין די האַנדלונגען, אין זשעסט, שמייכל, אַנבויג פון קאָפּ, אין די באַזונדערע אייגנשאַפטן פון מענטש, אין זיין קורצזוכטיג־קייט אָדער ווייטזוכטיקייט, און צום סאָף אין זיין טעכפּעראַמענט. און אַף אלע געביטן אַנטפּלעקט זיך עס און ווירקט מיט עפעס אַ געזעצמעסיקייט. פּריער פון אַלעמען ווערט די בילדערישע ענערגיע איבערגעגעבן דאן, ווען עס איז פּאַראַן אַ נויטווענדיקייט צו מאַכן אַ צווייטן מענטש צו פּאַרשטיין און דערזען דאָס, וואָס עס איז פּאַראַן אין מיין פּאַרשטעלונג, וואָס עס איז באַהאַלטן אין מיין אינערלעכער וועלט. און אָט די שטרעבונג צו מאַכן דערזען איז דער קוואַל פון מענטשנס באַדערפעניש צו געבן אַ בילדערישן כאַראַקטער צו דעם דורך אים געזאָגטן.

די ראָף דאָס איז ניט בלויז דער טעקסט און די האַנדלונגען, די אויפירונג, דער זעלבסטגעפיל פונעם געשטאַלט. דורך דאָס אַלץ אַנטפּלעקט זיך זיין אינערלעכע וועלט. די ערשטע אויפגאַבע פון שווישפּילער באַ דער אַרבעט איבער אַ ראָף, איז צו באַגרייפן דאָס אין וואָס עס באַשטייט איר בילדערישקייט, און דאָס וואָס עס איז פּאַראַן אינעם געשטאַלט — איז עס זיין גוירל. דער גוירל פונעם געשטאַלט דאַרף ווערן די אַנטפּלעקונג פון דער זעלבער בילדערישער קראַפט, אַנדערש געזאָגט, דער גוירל דאַרף ניט זיין קיין דורכשניטלעכער און ניט קיין צופעליקער.

די בילדערישקייט פון האַמלעטס גוירל קען מען פּאַרשטיין בלויז פון דעם שטאַנדפּונקט פון אומגעוויינלעכקייט, פאַר אַ געוויינלעכער לאַנגיק, פאַר אַ ווילגאַר פּאַרשטאַנענער עמעסדיקייט, וועט אויסקומען פּאַלש דאָס אַלץ וואָס איז אַנגעשריבן אין „האַמלעט“. בלויז אויפגעמענדיק האַמלעטס גוירל, ווי אַ בילדעריש מיטל צו שילדערן די עפּאַכע און אַ גאַנצע וועלט, קען מען באַגרייפן די אומגעוויינלעכע פון מענטשלעכע ליידיגשאַפטן און געדאַנקען, קען מען באַגרייפן די אומגעוויינלעכע טיפּיקייט פון אָט דעם שעקספּירישן ווערק. אַזוי בילדעריש זיינען אויך די שיקזאַלן פון די אַנדערע שעקספּירישע העלדן און טאַלסטאָי וואָס האָט אָפּגעפרעגט די גרויסקייט און די געניאַלע דורכדרינגלעכקייט פון שעקספּירס שאַפּונג האָט אַליין געשאַפן העלדן פון אַ פּאַראַלגעמיינערטן בילדערישן גוירל.

דער גוירל פון געשטאלט איז ניט עפעס וואָס לייגט זיך צונויף אונטער דער ווירקונג פון אַן אומפארמיידלעכן שיקזאַל; דאָס איז אַ געזעצמעסיקע געשיכטע פון לעבנס-געשעענישן און מענטשלעכע האַנדלונגען אין זייער קאָנסעקווענטקייט. דער דאָזיקער גוירל איז שטענדיק מיט עפעס באַלערנדיק, וואָרנט פון עפעס, און רעקאָמענדירט עפעס און מיט דעם גייט ער אַרײַן אין דעם פונדאַמענטאַל אינווענ-טאַר פון דער מענטשלעכער דערפאַרונג. בילדעריש ווערט דער גוירל פון געשטאלט דעמאָלט, ווען ער איז דער אויסדרוק פון דער אידעישער שפּערישקייט פון מעכאַבער, און דעריבער דאַרף די ערשטע איקערדיקע אַרבעט איבער אַ ראָל זײַן דאָס אַרײַנדרײַנגען אין דער איקערדיקער אידעייע, וואָס איז אוועקגעלייגט אין דעם יעסאָד פון געשטאלט, וועלכן דער דראַמאַטורג האָט געשאַפן.

רעדנדיק צ. ב. וועגן לירן, דעפינירנדיק, אין וואָס עס באַשטייט די בילדעריש-קייט פון זײַן טראַגישן גוירל, שטויסן מיר זיך אָן פריער פון אַלץ אַף דער אידעאָלאָגישער קאָנצעפציע פון דעם געשטאלט, ד. ה. מיר שטעלן די פראַגע וועגן דעם אין וואָס עס באַשטייט דער טאָך און עצעם פון לירס טראַגעדיע. פאַר די איבער דרײַ הונדערט יאָר, וועלכע עס לעבט דאָס געשטאלט, איז געווען אַ גרויסע צאָל פאַרשידנאַרטיקע דעפיניציעס וועגן דעם טאָך פון דער טראַגעדיע. מען האָט געהאַלטן אַז „ליר“ דאָס איז די טראַגעדיע פון אומלאָיאַלקייט און אומדאַנקבאַרקייט פון קינדער און מען האָט זי פאַרוואַנדלט אין אַן אינטימער פאַמיליען-„טראַגעדיע“, וואָס רופט זיך ערגעץ איבער אַפילע מיט מעלאָדראַמע. מען האָט געהאַלטן אַז לירס טראַגעדיע איז אַ פּאָליטישע, ווייל ליר צעטיילט דאָס קעניגרייך אין דעם מאַמענט, ווען די היסטאָרישע נויטווענדיקייט האָט אונטערוואַגט אַ פּאָליטיק פון קאָנצענטרירן און ניט פון פונדאַדערטיילן דאָס לאַנד. מיר פּערזענלעך האָט זיך אויסגעוויזן אַז לירס טראַגעדיע דאָס איז די טראַגעדיע פון אַ באַנקראַטיטער פאַלשער אידעאָלאָגיע. נאָך באַ די אַלע פאַרשיידענע אויסטייטשונגען פאַרבלײַבט לירס גוירל בילדעריש פאַראַנגעמיניערט, וואָס שליסט אין זיך אַינן אַ טיפּע אידעייע. בעלינסקי, באַרירנדיק די פראַגע וועגן דער „אַרגאַנישקייט פון געשטאלט“

און פון זײַן גוירל, אירוסטירט דעם באַגריף מיט דער פּעסטישעלונג וועגן אַ געשלאַסענעם קרייז. דער קרייז טראַגט ווי אין זיך אי דעם אָנהויב, אי דעם סאָף, דאָס איז אַרגאַניש און אין דעם ליגט דער יעסאָד פון אַ געשטאלט. אָבער אַרגאַניש מאַכט אַ געשטאלט בלויוז די פירנדיקע אידעייע, דער טיפּער געדאַנק, וואָס האָט באַשטימט זײַן געבורט, און בלויוז די אידעייע דאַרף זיך אונטערוואַרפן אַלץ וואָס דינט פאַר איר אַנטפּלעקונג. סײַ די האַנדלונגען וואָס שילדערן זײַן לעבן סײַ די געשעענישן וואָס באַווייזן זײַן גוירל, דינען פאַקטיש בלויוז אַף אויסצודריקן עפעס אַ וויכטיקן געדאַנק, וואָס איז דורך דעם מעכאַבער אוועקגעשטעלט אין דעם יעסאָד פון געשטאלט. אָן דעם באַגרייפן דעם געדאַנק, וואָס דעפינירט דעם ציל פון דעם ווערק, קען ניט פאַרקומען קיין אַרבעט איבער דער ראָל. נאָך, פאַרשטייט זיך, אַז באַגרייפן די אידעייע קען מען דערגרייכן דורך אַסאך מעטאָדן און אַסאך מיטלען.

איך בין געוויינט נאָך יעדער דורכגעלייענט, ווער זיך שמעלן אין דער ערשטער רײַ די פראַגע, וואָס האָט מיך אויפגערודערט אין דעם ווערק, וואָס האָט מיר געמאַכט אייגן און נאָענט אָדער, וואָס האָט מיר אין אים אָפּגעשטויסן. אנדערש געזאָגט: אין וועלכן זין איז דאָס ווערק האַרמאָניש מיט מײַן בליק און פאַרשטעלונג וועגן דער ווירקלעכקייט. ווי און אין וואָס פאַלן צונויף די געדאַנקען, פראַגן און פראַבלעמען וועלכע פּיניקן מיך מיט יענע פראַבלעמען און פראַגן, וועלכע דער מעכאַבער האָט געשטעלט?

אין דער ערשטער רײ דארף מען זיך אויסלערנען לײענען אזוי, מען זאל זען וואָס האָט געמאַכט דעם אָדער יענעם שרײַבער ער זאל אַרויספירן דאוועק די און ניט קיין אנדערע אומשטענדן קעדיי ריכטיק אַרײַנצודרינגען אין דער וועלט פון זײַנע געשטאַלטן. דאָס קענען ווי עס באַדאַרף צו זײַן לײענען ווערט דערגרייכט מיט שווערער מי, דאָס גרענעצט זיך מיט טאַלאַנט. יעדערער פאַרמאָגט אַן אײגענעם אויפן פון לײענען און יעדערער דאַרף די קענטעניש קולטיווירן אַף אַן אײגענעם אויפן, דעריבער קען איך ווי אַ בײַשפּיל ברענגען בלויז מיין אײגענעם אויפן.

פון אַלץ וואָס איך זע, צ. ב. אין אַקאַסי אַקאַסיעוויטש, דאַכט זיך מיר, אַז דאָס סאַמע וויכטיקסטע, אײקעריקע און בילדערישע איז דאָס, וואָס ווען מען האָט אים געגעבן צונויפשמעלן אַ זעלבסטשטענדיקן דאָקומענט, האָט ער זיך אָפּגעזאָגט וועלנדיק בעסער פאַרבלײבן אַן אײבערשרײַבער. ער האָט זיך אזוי צוגעפאַסט צום קאָפּירן, ער האָט אין דעם געפונען אַזאַ אויסגעצײכנטן סטימול פאַר זײַנע אײבערלעבונגען, פריידן און לײדן, אַז דאָס קאָפּירן איז געוואָרן זײַן וועלט. אַקאַסי אַקאַסיעוויטש האָט, ווי באַוואוסט, זייער ליב געהאַט אײנע בוכשטאַבן און האָט אנדערע בוכשטאַבן פּינט געהאַט. די וועלט איז פאַר אים געווען אַרײַנגעקוועטשט אין בוכשטאַבן.

מיר פערזענלעך ניט דאָס אויפמערקזאַמע לײענען זייער אַסאַך, און ניט דערפאַר ווײל איך אַלײן צײכן זיך און טראַכט אויס די בײַגראַפיע פון געשטאַלט. עס זאַמלט זיך באַ מיר אָן אַן אומגעהײער גרויסער מאַטעריאַל, און איך קען אַמאָל דורך אײן שטריך אויפשמעלן אַ גאַנץ געשטאַלט, ווי קווינע האָט עס געמאַכט מיטן מאַמאָנט. דאָס קענען אַרויסלײענען דאָס אײקעריקע און צענטראַלע, וואָס געפּינט זיך אָפּט ערגעץ אין דעם, וואָס ווײַזט זיך אויס ווי אויסערלעך, צוגעגעבן און צווייטראַנגיק, איז אויסערגעוויינלעך וויכטיק. דערבײַ דאַרף דאָס אָנזאַמלען פון וויסן גיין ניט אזוי מיטן וועג פון קוואַנטיטעט, ווי פון קוואַליטעט. מען קען דורכן יאָר אײבערלײענען בלויז צוויי ביכער און מען קען פון זיי אַרויסבאַקומען אזוי פיל וויסן, וואָס קען אַמאָל אײבערשטייגן דאָס וואָס אַן אנדערער קען באַקומען פון פּופציק אײבערגעלײענטע ביכער. אָבער אַף אָט דעם אויפאַקערן און פאַרייגענען מאַטעריאַל דאַרף מען אַרבעטן, טראַכטן, דענקען דאָס גאַנצע לעבן.

אויב אַן אַקטיאָר קומט צום רעזשיסאָר און זאָגט, אַז עס איז שוין אוועק צוויי וואָכן זײַנט ער האָט אָנגעהויבן אַרבעטן אײבער דער ראַל און אים איז נאָך שווער זי צו שפּילן — איז ניט גוט. אַף דער פּראַגע „ווי לאַנג אַרבעט איר אײבער אַ דאָל?“, ענטפער איך געוויינלעך: „עס ווענדט זיך, אין וועלכן יאָר איך האָב די ראַל געמאַכט. אויב איך האָב זי געשפּילט אין צוואַנציקסטן יאָר, ווען איך האָב אָנגעהויבן מיין אַקטיאָרישן וועג, האָב איך אײבער דער ראַל געאַרבעט דרייסיק יאָר, ווײל איך בין דאָן אַלט געווען דרייסיק יאָר; ווען איך זאל זי מאַכן הײַנט אין זיבנאַונדרייסיקסטן יאָר, וואָלט איך אײבער דער ראַל געאַרבעט זיבנאַונפערציק יאָר, ווײל איך בין אײצט אַלט זיבנפערציק יאָר. דאָס הייסט, אַז מיין גאַנץ לעבן, מיין גאַנצע דערפאַרונג, דער גאַנצער רעזערוו פון אָנגעזאַמלטע אײַנדרוקן וויסן און קענטעניש, און די גאַנצע דיסציפּלין פון געדאַנק, גייען אַף דער פּונאַנדער אַרבעטונג פון דעם געשטאַלט.

פונדעסטוועגן, אַרײַנטראַכטנדיק זיך אין דער וועלט פונעם געשטאַלט און זײַן גוירל אַף דער באַזע פון אײגענעם אָנגעזאַמלטן מאַטעריאַל דאַרף דער אַקטיאָר קעסירער האָבן אין זײַנען אַז עס איז ניטאָ קיין שווישפּילערישע אַרבעט אָן דעם

צושויער און אַ קומענדיק צום צושויער, דאַרף מען אים די געדאַנקען איבערגעבן זייער דעפינירט און בוילעט. מיט אַנדערע ווערטער, אַף צו דערטראַגן די געדאַנקען צום צושויער, איז זיי נויטיק אָנצוטאָן אין אַ בונטער און אינדרוקספולער פאַרעם. עס איז מיר געבליבן אין זיקאַרן די אויפירונג „רעוויזאָר“ געשטעלט דורך סטאַניסלאָווסקיין אינעם מאַסקווער קונסט־טעאַטער. אין דער אויפירונג האָט מאַס־קווין געשפּילט די ראָל פון גאַראַדניטשי. סטאַניסלאָווסקי האָט געוואָלט אַז די פּראָזע „פון וועמען לאַכט איר? פון זיך אליין לאַכט איר!“ זאָל זיך לאָזן הערן, ווי איינס פון די צענטראַלסטע ערטער אין דער אויפירונג, אַז אין דעם מאָמענט פון אַרויס־ברענגען די פּראָזע זאָל דער צושויער אַבסאָלוט זיך צוזאַמענניסן מיט דער בינע. און אַמ, טראַץ די טראַדיציעס פון דעם קונסט־טעאַטער האָט זיך אין מיטן אַקט אין זאַל אָנגעצונדן דאָס ליכט. די בינע האָט זיך אָפּגערוקט ערגעץ הינטן און מיט דעם אָפּשטעל פון דער האַנדלונג האָט דער גאַראַדניטשי זיך באַוועגט גייענדיק גלייך אַפן צושויער־זאַל, און אין דעם מאָמענט, ווי דאָס האַרץ פון דער האַנדלונג האָט אויפֿגעהערט שלאָגן, האָט ער געוואָרפן זיין פּראָזע: „פון וועמען לאַכט איר? פון זיך אליין לאַכט איר!“. נאָכדעם לעשט זיך אויס אין זאַל זיידער דאָס ליכט, און מאַסקווין גייט אַף דער בינע פאַרזעצן זיין ראָל.

איך האָב געבראַכט דעם בנישפּיל, ווי אזוי אַ מינסטער טיילט אויס דאָס איקערדיקע, דאָס צענטראַלע, דאָס פּירנדיקע. אָן אזאַ אויפן פון דענקען איז קיין אַרבעט איבער אַ ראָל אין טאָך ניט פאַראַן.

בא אונדז ווערט אַסאַך און פאַרשידן גערעדט וועגן דעם, פון וואָס דאַרף מען אַרויסגיין אין דער אַרבעט איבער אַ ראָל. אייניקע אַקטיאָרן הויבן אָן פּון זעשט, באַוועגונג, צייכענונג. אַנדערע — פון טעקסט, אין דעם זין, וואָס זיי זוכן די אינטאַנאַציע, אַקצענטירונג, זיי פּרוּווין אזוי אָדער אַנדערש אַרויסזאָגן: אַנדערע איבן זיך אין מימיק, מאַכנדיק גרימאַסן פאַרן שפּיל, א. א. וו. פאַרשטייט זיך, אַז דאָס ברענגט צו גאַרנישט, ווייל ניט דאָס איז דער איקער. מען דאַרף פאַרנעסן וועגן אינטאַנאַציע, זי וועט אליין קומען, ווי עס וועט אויך קומען דער זעשט און די צייכענונג און נאָך מער, אויך דאָס זעלבסט־געפּיל אַף דער בינע. די צענטראַלע אויפגאַבע פון וועלכער מען דאַרף אַרויסגיין אין דער אַרבעט איבער אַ ראָל, דאָס איז דאָס פּינקטלעכע פאַרשטיין, נאָך וואָס ביזטו אַרויף אַף דער בינע, מיט וואָס פאַר אַ ציל ביזטו אַרויס צום צושויער און וואָס ווילסטו אים צו וויסן געבן.

און איך האַלט, ווי אַ פאַרהאַנגע פאַר וועלכער עס איז אַרבעט אַף דער בינע, פּריער פון אַלץ, דאָס קענען אויסטיילן די אויפגאַבן, וואָס דרינגען אַרויס פון דעם באַשטימטן געדאַנק, וועלכן דער שווישפּילער וויל אַרבייטלייגן אין דער באַזע פון געשטאַלט.

ווען איך הויב אָן אַרבעטן איבער אַ ראָל, אינטערעסירט מיר דער איקער, אין וועלכן זיין קען די ראָל ווערן אַ טייל פון מיר, פון מיין וועלט־אַנשווינג, קען אויסדריקן מיין געדאַנק. דאָס אינטערעסירט מיר ניט נאָר פון דעם שטאַנדפּונקט פון מינע שווישפּילערישע אויפגאַבן. מיר איז נויטיג צו וויסן, וואָס דאַרף איך אליין זאָגן צ. ב. וועגן לירן. אויסשפּילן לירן קעדיי העלפן דעם צושויער פאַרשטיין שעקספּירן — דאָס איז זייער אַ בעקאָוועדיקע אויפגאַבע. אָבער זי קען ניט געלייזט ווערן, אויב באַ דעם אַקטיאָר איז ניט פאַראַן עפעס אַן אייגענע, קימאַט פּערזענלעכע באַציונג צו דער לייזונג פון געוויסע פּראָבלעמען, וואָס אַנטפּלעקט זיך אין דער פּיעסע.

ווי איך האָב שוין דערמאָנט, האָט מען לירן געשפּילט פּאַרשידן. מען האָט אפּילע געזען דעם איקערדיקן זין פון דער פּיעסע, אין דעם אַר וויפּל דער מענטש ענדערט זיך אָפּהענגיק דערפּון צי ער האָט מאַכט אָדער ניט.. מיר האָט זיך פונדעסטוועגן געדאַכט, אַז אַזוי שפּילן לירס טראַגעדיע איז ניט אינטערעסאַנט. אָט גייט אַרויס ליר, ער זעצט זיך אפּן טראַן, זאָגט זיך אָפּ פון דער מאַכט, פון דער מער לוכע, פון דער מעלכע-קאַסע, איבערקאָזנדיק פאַר זיך בלוזי דעם טיטל פון קעניג. אַלץ גיט ער אַוועק די קינדער: „זייט געזונט קינדער, לעבט, און פאַר זיך קאָז איך איבער בלוזי הונדערט ריטער, און איך וועל פאַרן, אָט צו איינער, אָט צו דער צווייטער טאַכטער, ביז איך וועל ניט אַראָפּ אין קיינער.“ און ווען איין טאַכטער האָט אים ניט געוואָלט כאַנפּענען האָט ער זי פאַרטריבן, דאָס קען פאַרשטייט זיך ניט טאָן אַ געזונט דענקנדיקער מענטש. פון די ערשטע ווערטער פאַרשטייען אַלע, אַז דעם קעניגס ערשטע צוויי טעכטער זיינען כּניפּעסדיק, פאַלש, און נאָר די יינגסטע וואָס האָט געזאָגט: „איך האָב איך ליב דערפאַר, ווייל אַזוי הייסט מיר מיין טאַכטערשע פּליכט“ — איז עמעסדיק.

נאָר איז דען מעגלעך, אַז ליר לעבנדיק אַזוי פיל יאָרן צוזאַמען מיט זיינע דריי טעכטער, זאָל ניט האָבן באַגריפּן זייער כאַראַקטער? די ערנסטע, די מער פאַלשע האָט ער אָפּגעגעבן די גאַנצע מאַכט, און די ליבסטע, די בעסטע טאַכטער, האָט ער אַרויסגעטריבן. עס איז אינגאַנצן אומפאַרשטענדלעך ווי אַזוי קען מען אַזאַ מענטש מאַכן פאַר אַ העלד פון אַ טראַגעדיע, ווייל אויב ליר איז אַ נאַר, וועט ער צו זיך ניט אַרויסרופן קיין שום מיטגעפיל. אָפטווענדיק אַזאַ זאַך, וואָלט ליר ווערט געווען דאָס אַלץ וואָס ער האָט איבערגעלעבט, און עס וואָלט ניט געווען נאָך וואָס צו שרייבן די דאָזיקע טראַגעדיע.

דער באַרימטער שווישפּילער באַססערמאַן(1), קעדיי צו דערקלערן אַזאַ נאַרישע האַנדלונג, האָט געשפּילט לירן, אַן אָפּגעשוואַכטן, קימאַט אַ פאַראַלזירטן. מען פלעגט אים אַרויסטראַגן אַר אַ טראַג-בעטל. יעדע פינף מינוט פלעגט ער אַריינפאַלן אין קינדישקייט און אַנטטרימלט ווערן; דערנאָך פלעגט ער זיך אויפכאַפּן ווי פּרעגנדיק: „דו האָסט עפעס געזאָגט גוטס? נעם אַ טייל פון קעניגרייך.“ אין אַזאַ פּאָזיציע, האָט אויסגעוויזן גאַנץ נאַטירלעך לירס אומזיניקע האַנדלונג. אָבער עס איז גאַנץ קלאָר, אַז אַזאַ אָפּגעשוואַכטקייט גיט ניט קיין מעגלעכקייט עפעס צו טאָן ווייטער, ניט דורך דעם ליגט דער וועג צו דער טראַגעדיע. דאָס אַלץ דורכטראַכטנדיק, הויבסטו אָן צו פילן, אַז אין לירס טראַגעדיע דאַרף מען אַנטפלעקן עפעס אַנדערש, מען דאַרף געפינען די סיבעס, וועלכע האָבן דעם קעניג געשטויסן אַר אָט דעם דעצידירנדיקן און אפּן ערשטן בליק גאַנץ נאַרישן טאַט.

די אויפגאַבע פאַרן שווישפּילער באַשטייט אין באַזינזן, אַז דער טאַט איז ניט געווען נאַריש און אַז ער איז דורכגעפירט געוואָרן אַר אַ געוויסן גרונט. מיט וואָס קומט ליר אַר דער בינע? זיין ערשטע פּראַזע איז: „גאַססער, מען זאָל אַריינרופן אַהער דעם פּראַנצווישן קעניג און דעם בורגנדישן הערצאָג.“ לויט דער פּיעסע הויבט אָן ליר זיין סצעניש לעבן, אָט מיט דער פּראַזע. אָבער דער פּראַנצווישער קעניג און דער בורגנדישער הערצאָג זיינען דאָך די כאַסאַנים פון קאַרדעליאַ — זיין יינגסטע טאַכטער. דערנאָך זעצט ער פאַר: „און ביז מיר וועלן אָנהויבן די פאַרזאַמלונג, זאָל מען אַהער דערלאַנגע. די מאַפע פון קעניגרייך; איך האָב עס צעטיילט אַר דריי כאַלאַקים. זאָגט מיר קינדער ווי איר האָט מיר ליב און איך וועל אייך אָפּגעבן דאָס קעניגרייך.“ (פאַר מיין קלאַרקייט גיב איך ספּעציעל

איבער די געשעענישן פאראיינפאכט, קימאט מיט א קינדערשן לאָש; אזוי, איז ליר אַרויס אַף דער בינע מיט א באַשטימטן באַשלוס: באַ אים איז די יונגסטע טאָכטער נאָך ניט אינגעאַרדנט, דאַרף מען אינלאַדן אַהער די כאַסאַנים, אייסי-קלייבן דעם צוגעפאַסטן פאַר איר, דערנאָך פאַרזאָרגן די טעכטער און מיט דעם האָבן אויסגעפילט זיין פאַטערלעכן כויוו. פונדעסטוועגן טוט ער דאָס אַלץ מעהייכעמייסערדיק, ווי דאָס אַלץ איז פאַר אים אומבאַדינטנדיק ניט וויכטיק.

ליר האָט דורכגעלעבט אַכציק יאָר אַפן טראָן. אַפילע אַפן טראָן קען מען אין אַכציק יאָר אָנזאַמלען אַ ביסל כאַכמע. און פון זיין ערשטן דערשיינען אַף דער בינע ברענגט ער מיט זיך אַ שאַלעכץ פון עפעס אַ וועלט, אַ רייעך פון עפעס אַן אידעאָלאָגיע. אים דאַכט זיך, אַז ער ווייסט אַלץ; אַז קארדעליאַ איז אַ גוטע טאָכטער, אַז אַז האַנעריאַליאַ און רענאַנאַ זינען פאַרדאַרבן. אַט וועט ער באַלד פונאַנדערעבן די טעכטער אַלץ וואָס זיי קומט. ער וועט אינאַרדענען די יונגסטע טאָכטער און זינע כעשבויעס מיטן לעבן וועלן זיין פאַרענדיקט. דאָס אַלץ איז פאַר אים לויט קויהעלעס, „העוול האַוואָלים האַקל העוול“.

ליבע, איבערגעגעבנקייט, טריישאַפט, עמעס, ליגן, פאַלשקייט — דאָס אַלץ איז גאַרניט. אין דעם צענטער פון דער וועלט געפינט זיך בלויז ער אַליין, דער עלטסטער וואָס האָט קימאט אַלץ באַנומען און וועלכער קען זיך שאַפן מיטן גוירל פון מענטשן.

„איך ווייס דאָס אַלץ, דאָס אַלץ איז מיר ניט גוטיק, טראַכט ליר — דאָס איינציקע וואָס מיר ווילט זיך פאַרן טויט — איז זיך אַ שפיל טאָן מיט מינע אַלע אונטערטאַנען, אַנו, טעכטער, זאָגט נאָר ווי איר האָט מיר ליב?״

— איך האָב דיר ליב ווי דאָס ליכט פון מינע אויגן — זאָגט די ערשטע טאָכטער, האַנעריאַליאַ.

— אַט האָסטו דיין דריטכילעק.

— איך האָב דיר ליב ניט ווייניקער ווי מיין שוועסטער, און דאָס גרעסטע גליק, וואָס איך האָב דערקענט אַף דער ערד — איז עס מיין ליבע צו אַינער מאַיעסטעט — זאָגט רענאַנאַ.

— אַט האָסטו דיין דריטכילעק.

און איצט די ליבסטע, די לויטן באַראַקטער נאַענטסטע טאָכטער — קארדעליאַ. איך ווייס, וואָס דו וועסט זאָגן. איך ווייס, דו ביזט אַ קלוגע. זאָג, און איך וועל דיר אַוועקגעבן די קרוין.

— און איך וועל דיר גאַרניט זאָגן.

— וואָס הייסט גאַרניט? פון גאַרניט באַקומט זיך גאַרניט.

— אַט אזוי, גאַרניט... איך קען זאָגן, אַז איך האָב אייך ליב ווי אַ טאָכטער.

איך וועל ליב באַקומען דעם מאַן וועל איך אייך ווייניקער ליב האָבן.

— אַך אזוי? דו ווילסט זיך רייצן?

עס איז באַקאַנט ווי נאָך דעם דיאַלאָג, (וועלכן איך האָב דאָ אין קורצן איבערגעגעבן) צווישן ליר און קארדעליאַ האָבן זיך קאַטאַסטראַפּאַל אַ קער געמאַן די געשעענישן.

נאָר דער אַלטער האָט ליב זיין טאָכטער. ער ווייסט, אַז פון די צוויי כאַסאַנים — דער פראַנצויזישער קעניג און דער בורגונדישער הערצאָג — וועט איר מאַן זיין דער פראַנצויזישער קעניג. און ווען ליר שרייבט: „זאָל מען אַרנירופן אַהער דעם פראַנצויזישן קעניג און דעם בורגונדישן הערצאָג“ — מיינט עס, אַז ער

פארטריכט ניט גלאט אזוי קארדעליאן, נאָר ער זאָרנט וועגן איר ווייטערדיקן לעבן.

ליר זעט פארויס אז דער נאָבעלער פראנצויז וועט אין יעדן מין דועל באזיגן דעם פראקטישן אָבער האַרטן און גניציקן בורגונדער. ליר ווייסט וואָס עס פראַיעקט טירן קעגן אים די עלטערע טעכטער, נאָר ער וואָרפט אַן אַרויסרוף דעם גוירל. ער איז קליגער פון אלעמען, ער האָט שוין אלץ אין לעבן אויסגעפרוווט און ער דערוואָרט שוין ניט פון לעבן קיין שום נייס. אלץ איז אלט, און קיין שום נייס קען שוין ניט געשען. אָט אין וואָס, אייגנטלעך, עס באַשטייט דער מאַך פון דער ערשטער סצענע. וואָס איז דאָס? נאָרישקייט? דאָס איז אַ זייער פאַרדרייטער און פאַלשער קוק אָפּן לעבן, אָבער עס איז דאָך פונדעסטוועגן אַ באַשטימטער שטאַנד־פונקט דאָס איז אַן ענאָצענטריזם, וואָס שטעלט אוועק לירן אין צענטער פון דער גאַנצער וועלט, דאָס איז אַ באַשטימטע פּילאָזאָפּיע.

און לירס גאַנצע הויפט־טראַגעדיע באַשטייט טאָקע אין דעם, וואָס ער האָט דורכגעלעבט אַ קראַך אין זײַן פּילאָזאָפּיע. דער גרונט פון זײַן טראַגעדיע איז ווייט ניט אין דער אומדאַנקבאַרקייט פון זײַנע טעכטער, נײַן. עס איז ניט קײן איינפאַכע פאַמיליען־טראַגעדיע. דאָס איז אַ קראַך פון אַ גאַנצער רײ אידײען, מיט וועלכע דער מענטש האָט דורכגעלעבט אַכצײן יאָר.

אזוי אַרום באַשטייט לירס טראַגעדיע אין דעם באַנקראַט פון אַ פאַלשער אידעאָלאָגיע און אין די געבורט־יעסורים פון אַ נײַער. דעריבער ווערט פאַרשטענד־לעך, וואָס אין דריטן אַקט, בעײַסן עטורעם, רופט אױס ליר: „הײסט עס, אַז דער מענטש — דאָס איז פאַשעט אַן אָרעם, אומגליקלעך צװײפּטיק באַשעפּעניש!“ ער איז געקומען צום אױספיר, אַז ער, ליר, איז פונקט אַזאַ באַשעפּעניש, ווי אַלע וואָס לעבן אַף דער ערד.

פריער איז ער געווען אַ קעניג, „אַ קעניג פון קאַפּ ביז די פּיס“. ער האָט געפרענט אַסױוואָרלן (האַנערייליאס הױפּט־מײַסטער): „ווער בין אײך?“ און ווען אַסױוואָרל האָט אים געענטפערט „איר זענט דער פאַטער פון מײַן לײד“, האָט ער אים געשלאָגן, ווייל דאָס האָט אַראַפּגענידערט זײַן קעניגלעכע ווירדע. און אײצט, קומט ליר אַלײן צום אױספיר, אַז ער איז אַ צװײפּטיק באַשעפּעניש. אַזאַ איז דער וועג וועלכן ער האָט דורכגעמאַכט און אַף דעם וועג איז ער געקומען צו דערשפירן אַף אַ נײַעם אױפן זײַן פאַטערלעכע ליבע צו קארדעליאַ. און דאָס סאַמע שרעקלעכע באַשטייט פאַר אים אין דעם, וואָס צוליב זײַן פאַלשער אידעאָלאָגיע האָט ער פאַרלאָרן דאָס ליבסטע, דאָס טײַערסטע, דאָס סאַמע ווערטפולע, וואָס ער האָט פאַרמאַגט אַף דער ערד — קארדעליאַן.

פונאַנדערעפּענענדיק אזוי שעקספירס טראַגעדיע, באַקומט זי אײנגאַנצן אַן אַנדער אָפּקלאַנג. אין דעם איז באַשטאַנען דער ערשטער עטאַפּ פון מײַן אַרבעט איבער דער שעקספיר־טראַגעדיע.

די צװײטע פּראַגע: וועלכע איז געווען מײַן סצענישע שפּראַך, ווי אזוי האָב איך אױסגעשפּילט די ראָל פון קעניג?

דער באַרימטער שױשפּילער באַרנאי האָט אָנגעשריבן אַ בוך וועגן ליר מיט אָנױזונגען, ווי אזוי מען דאַרף זיך פירן אַף דער בינע(2). ער שרײַבט אַז אַף דעם אָרט דאַרף מען אױפהױבן דעם קאַפּ און אַרויסגיין זײער שטאַלץ, אַז אַף דעם אָרט דאַרף מען אױבן אַראָפּ אַ קוק טאַן מיט פאַראַכטונג אַף דעם פאַרטנער און שאַרף זיך אױסדרייען צו אים מיטן רוקן, א. א. וו. מיט אײן וואָרט, לירס יעדע

עניג ליר
שעקספיר. 1935.

די שלום-סצענע

4טער אקט. קארדעליע—ס. בערקאָווסקא. ליר—מיכאַעלס

4טער אקט. ליר מיט קארדעליעס סאַלדאטן

באוועגונג דארף זײַן דורכגענומען מיט אויסערלעכער מאיעסטעט און פאראכטונג צו די ארומיקע.

קלאָר, ווען איך וואָלט אפילע זיך געשמעלט אזא אויפנאבע, וואָלט איך איר אלציינס ניט געקענט אויספילן. דער וועגס איז בא מיר ניט קיין גרויסער, ניט קיין אָנזעוודיקער, און אויסזען אויסערלעך מאיעסטעטיש וואָלט פאר מיר ניט מעגלעך געווען. איך האָב באַשלאָסן זיך רעכענען מיט מיניע מעגלעכקייטן.

און אַט גייט אַרויס אַף דער בינע אין דער ראָל פון ליר, אזא באַשעפעניש, וואָס אפן ערשטן בליק קען קיינעם ניט איינפאלן אז דאָס איז אַרויס דער קעניג. אַף אים איז אַ לאַנגע מאַנטע, אונטער וועלכער עס איז אַלץ באַהאַלטן, מען זעט אפילע ניט ווער דאָס אייז; אַ מאַן אָדער אַ פרוי, און עס איז ניט צו גלויבן אז אַט דאָס באַשעפעניש אין דער מאַנטע, וואָס איז אַרויס אַף דער בינע, וועט אויסשפילן אַ טראַגעדיע. אַף אים איז ניט פאַראַן קיין שום סימען פון קיין העלד און דער צושיער טראַכט: לאַמיר הערן ווי אזוי ער וועט אַ רעד טאָן...

עס איז פאַר מיר אויך געווען אַ פּראָבלעם לירס וואַנזין. אַ מעשונגענעם פונקט ווי אַ שיקערן איז אויסערלעך ניט שווער אויסצושפילן. עס איז גענוג אַרויסצוסטאַרטשען די אויגן, אויפהויבן די ברעמע, צעוואַרפן אַ ביסל די האַר, און אויב דער מעשונגענער איז אַ ציווילער אויפהויבן דעם קאָלנער — און „אַלץ איז אין אָרדענונג“.

דער באַרימטער אַקטיאָר נאַרריק דערצײלט, אז ווען ער האָט געדאַרפט שפילן דעם מעשונגענעם ליר, האָט ער אַ לאַנגע צײַט אָבסערווירט איינעם זײנעם אַ פּריינט, וועלכער איז אַראָפּ פון זײנען, ווען ער האָט פאַרלאָרן זײַן איינציק קינד. און אזוי ווי ליר לויט נאַרריקס מײנונג, איז אויך אַראָפּ פון זײנען ווייל ער — כאַטש אַף אַן אַנדער פּלאַך — האָט פאַרלאָרן זײנע טעכטער, האָט ער אָפּגעקאַפּירט אַט דעם דאָזיקן מעשונגענעם פּריינט זײנעם.

וועגן ראָססי(4) אָדער סאַלוויני(5) (דאַכט זיך טאַקע וועגן סאַלוויני) האָט מען דערצײלט, אז ער האָט געשפילט דעם וואַנזין אינגאַנצן אַנדערש. אים האָט אויסגעוויזן אז אַ מענטש קען אַראָפּ פון זײנען בלויז אַף אַ האַלבער שאָ. ער האָט דערקלערט לירס וואַנזין הײמיש בירגערלעך: מען האָט דעם מענטש אַרויסגעטריבן, ער איז אַרינגעפאַלן אין קעלט, איַן שטורעם, דונערן, בליצן, האָט ער זיך פאַרקײלט, ער האָט אָנגעהויבן רעדן פון הייז, וואָס קומט פאַר באַ אַ געהעכערטער טעמפּעראַטור. דאָס איז אַלץ.

איך מײן, אז לירס וואַנזין שפילט אַ בילדערישע ראָל. דאָס קומט ניט פון שטורעם און ניט פון פאַרקײלונג. דאָס איז אַ מעשונגאַס — אַ קראַך פון איין טעזע, און אַ באַנעמען מיט איבערניסן, אַנדערע. דאָס איז כאַאָס, צעשמערונג און איינשטעלונג פון עפעס נײַס. באַ שעקספירן איז וואַנזין אַן אימאַזש און ער הױבט אים אויף אַף אַ באַשטימטער פּילאָזאָפּישער הױך. נאָר מיט וועלכע שױשפּי-לערישע מיטלען זאָל מען איבערגעבן אַט דעם וואַנזין?

דורך דעם גאַנצן שטורעם קומט ליר צום איינציקן שלום: דער מענטש — דאָס איז אַ צווייפטיק באַשעפעניש. דאָס צענטראַלע אָרט אין דער פּיעסע, איז לירס באַגעגעניש מיט דעם זיך מעשונע געמאַכטן עדנאַר. דאָס איז די פּילאָזאָפּישע פאַרקניפונג פון לירס טראַגעדיע. אָפּשטעלנדיק זיך פאַר עדנאַרן פרעגט ער מיט איראַניע נערוועניש: „צי דען האַסטו אויך אַלץ צעטיילט די טעכטער און זיך גאַרניט איבערגעלאָזט?“ אין דעם אָפּגעריסענעם צעקולטן עדנאַר האָט ער דערזען

זײַן אָפּשפּיגלונג. נאָר עדנאַר מאַכט זיך פאַר מעשונע, און אין לירן איז אַף אַן עמעס עפעס צעמישט.

ווען ליר ווענדט זיך צו עדנאַרן און ער פרעגט אים: „ווער ביזטו פריער געווען?“ ענטפערט ער: „אויך בין הונגערדיק און בלוטדאַרשטיק ווי אַ וואָלף, איך בין פּויל ווי אַ כאַזער, איך בין פלינגט ווי אַ פּוקס, איך בין ביזו ווי אַ הונט.“ און מיט אַנטשפּרעכנדיקע באַוועגונגען שילדערט ער יעדע פּון די כאַיעס, און רעדנדיק וועגן הונט הויבט ער אָן בילן. און אָט דער כאַיעשער לאָשן „האוו האוו“ טרעפט אַרײַן אין דעם סאַמע צענטראַלן פּונקט פּון לירס געדאַנק. בילן — אָט דאָס איז די שפּראַך פּון מענטשלעכע באַצױנגען. דער מענטש — איז אַ כאַיע. און אָנשטאַט הויבט אָן דער קעניג בילן: „האוו האוו האוו“ אַלץ העכער און העכער... דער מענטש — דאָס איז אַ צווייפּטיק באַשעפעניש „האוו האוו“.

מיט אַזעלכע שווישפּילערישע מיטלען ווערט באַווײַזן לירס וואַנזײַן. פּון איין זײַט בילט ער און מאַכט ניט קיין פּאַסיקע באַוועגונגען, און פּון דער צווייטער זײַט איינזאָקנדיק זיך אין עדנאַרן זאָגט ער: זעט נאָר, דאָס איז אַ מענטש, אַן עמעסער מענטש, מיר אַלע אַרום זײַנען ניט קיין עמעס! מיר אַלע „האוו האוו“, מיר — צווייפּטיקע אַרעמע כאַיעס, וואָס פּאַרשטעלן זיך פאַר מענטשן.“

וואָס־זשע, דער קעניג איז מעשונע? ניין, דורך דער גאַנצער טראַגעדיע רעדט ליר ניט אַרויס קיין איין אומזיניק וואָרט. אַלץ וואָס ער זאָגט איז בלוז עמעס. אין וואָס־זשע באַשטייט זײַן מעשונאַס? אין דעם קער, אין דעם שרעקלעכן קער פּון זײַן געדאַנק. ער האָט זיך געשטעלט אין דעם צענטער פּון דער וועלט, ווי אַ מענטש פאַר וועמען אַלץ איז „העוול האַוואָליס האַקל העוול“, פאַר וועמען מאַכט, ליבע און איבערגעגעבנקייט איז גאַרניט, און מיטאַמאַל דערגיט ער צו אַ געפיל, וואָס שרעקט זײַנע עמעסן: „דער מענטש איז אַ כאַיע“. אָט דער שאַרפּער צוואַר־מענטשטיים שאַפט עס דאָס בילד פּון וואַנזײַן.

דער וואַנזײַן איז פּאַריכער. ליר האָט זיך אויפגעכאַפט אינגאַנצן נאָרמאַל, ער האָט דערקענט קאַרדעליאַן, ער האָט זיך מיט איר זייער דערפרייט. אין דער צײַט קומט פאַר אַ שלאַכט צווישן די פּראַנצױזישע כאַיאָלעס וועלכע קאַרדעליאַ האָט געבראַכט מיט די אַרמיען פּון האַנעריליאַ און רעגאַנאַ. די לעצטע זיגן און דעם קעניג מיט קאַרדעליאַן פירט מען אין געפאַנגענשאַפט. מיר האָט זיך אויסגעוויזן, אַז טראַץ דעם וואָס די הענט זײַנען באַ אים געבונדן פילט זיך ליר, דאַווקע איצט פריי, ווייל ער האָט צוריקבאַקומען קאַרדעליאַן און האָט געפונען אַ נײַעם וועלט־פּאַרשטיין. ליר זאָגט: „גיין, גיין, לאָמיר גיין, מירן גיין אין טפּיסע. מיר וועלן לידער זינגען, איך וועל דיר געשיכטעס דערציילן, איך וועל דיר בעטן דו זאָלסט מיר מויכל זײַן מיין שולד. דו וועסט בעטן, איך זאָל דיר מיין בראַכע געבן. לאָמיר גיין קאַרדעליאַ! מיר וועלן זיי איבערלעבן!“

אָט די ווערטער זײַנען לויט זייער זין זייער טרויעריקע, ווי דער סאַכאַקל פּון דער טראַגעדיע. דער גוירל האָט דאָך דערפירט לירן צו דעם, אַז קאַרדעליאַ איז געוואָרן אַ קאַרבן צוזאַמען מיט אים און צוליב זײַן שולד. קומט דאָך אויס, אַז פרייען זיך דאָ איז ווי ניטאָ פאַרוואָס. קעדיי אויפצודעקן דעם טאָך פּון דעם פאַרגעקומענעם אין לירן איבערבראַך, קעדיי צו באַווײַזן, ווי אַזוי ליר ענדלעך, ווידער באַקומענדיק קאַרדעליאַן, האָט ער צווישן דעם הינטישן בילן, וואָס הערשט אַרום אים, דערזען אין איר עפעס זייער נאָענטס, אייגנעם און אַף אַן עמעס וויכטיקס, — איך רעד אַרויס די ווערטער מיט אַ גרויסן, פריידיקן אויפשטינג ווי

דאָס וואָלט געווען דאָמאַס ליבע־מאַנאַלאָג. דאָס איז אַ מיין אינערלעכער מעמאָד פון פונאַנדערשיפּרין דעם טעקסט.

אין דער ווינטערדיקער סצענע, נאָך דעם אויפשטויג, טראָגט ליר אַרויס אַף די הענט די טויטע קאַרדעליאַ און ניט זייענדיק בעקויעך אַריבערצוטראָגן אָט דעם טויט, שטאַרבט ער באַלד אַליין. די גרעסטע אַקטיאָרן האָבן געזוכט פאַרשידן פאַרצושטעלן זיין טויט. זיי האָבן עס געמאַכט זייער קאָמפּליצירט, קאָפּירנדיק דורך אַ ריי מיטלען דאָס פיזיאלאָגישע בילד פון אָפּשטאַרבן. אַ באַרימטער שווישפּילער, דאַכט זיך סאַקאַני, האָט געשפּילט לירן מיט אַ באַרד. אין דעם מאָמענט פון שטאַרבן האָט זיך די באַרד באַ אים געגעבן אַ הויב אין דער הויך און דערנאָך לאַנגזאַם, אונטער אַ דונער פון אַפּלאָדיסמענטן האָט זי זיך אַראָפּגעלאָזן. דאָס איז געווען אַן עכטער פיזיאלאָגישער טויט. מיך האָט עס פונדעסטוועגן ניט באַפּרידיקט.

וואָס איז אַזוינס לירס טויט לויט דער אויבן אַרויסגעבראַכטער קאָנצעפּציע? דאָס איז לויט ווי ליר איז זיך אַליין מוידע, דאָס אנערקענען זיין טאָעם. דאָס לעבן האָט אים דערשלאָגן פאַר דעם געמאַכטן דורך אים שרעקלעכן טאָעם אין באַגרייפן דאָס לעבן אַליין און זייענע געזעצן. דעריבער שטאַרבט ניט ליר פאַשעט.

איך וואָלט געזאָגט, אַז ער איז געשטאַרבן אַקטיוו, ער האָט זיך געלייגט אין קיווער אַ לעבעדיקער, ער האָט נאָך געאַטעמט, ער האָט זיך נאָך באַוועגט, נאָר ער האָט זיך געלייגט באַ דער זיט פון קאַרדעליאַ אַ פון פּריער פאַרמישפעטער. דאָס איז דער צענטראַלער געדאַנק אין דער סצענע ווען ליר שטאַרבט און די פּראַגע וועגן באַזוויןן עס פיזיאלאָגיש פאַלט נאַטירלעך אָפּ. די נויטיקע אַקטיאָרישע אויפאַנים פאַר איר אַנטפּלעקונג האָבן געדאַרפט זיין אינגאַנצן אַנדערע.

די טראַגעדיע הויבט זיך אָן און ענדיקט זיך מיט דעם זעלבן דרייבנעם געלעכטער. אַלע לייטמאַטיוון, אַלע באַגלייטנדיקע מעלאָדיעס, וועלכע זינגען ווי אין אַ סימפּאָניע אַדורך אין מעשעך פון דער טראַגעדיע, האָבן געדאַרפט „פאַרקניפּט“ ווערן אין אָט דעם לעצטן קנופּ. ליר ציט זיך צו קאַרדעליאַס ליפּן, ער וויל זי אַ קוש טאָן, נאָר ער קען ניט. דאַן באַרירט ער אירע ליפּן מיט דער האַנט, טראָגט צו די האַנט צו זייענע ליפּן, און אַף דעם לעצטן קוש הויבט ער דריי מאָל אויף דעם קאַפּ און שטאַרבט.

דאָס וויכטיקסטע און ווערטפּולסטע אין דעם טויט איז וואָס עס ווערן דאָ צונויפּגעפּלאַכטן אַלע לייטמאַטיוון. דאָ איז פאַראַן אי מוטיקייט, אי געלעכטער, אי דאָס אויפּכוואַלען פון האַרצווויטיק, אי דער באַוונסטזיין פון אורטייל. איך מיין, אַז דאַווקע אַזאַ טויט, איז ווירדיק פאַר דעם פינאַל פון לירס טראַגעדיע.

איך דאַרף דערמאַנען, אַז עס איז מיר אויסגעקומען בוכשטעבלעך אויסצוהאַלטן אַ גאַנצע שטאַכט וועגן לירס באַרד. צו וואָס די באַרד? קעדיי צו באַזוויןן אַז ליר איז אַלט? אָבער דערצו קען מען געפינען אַנדערע מיטלען. מיין ערשטער מאָטיוו קענן דער באַרד איז געווען אַ ריין טעכנישער. איך האָב געהאַלטן פאַר ניט צוועקמעסיק צו פאַרדעקן אַ האַלבן פּאַנעם מיט אַ באַרד. נאָר דאָס צווייטע און וויכטיקסטע איז דאָס, וואָס איך האָב געפירט לירן פון אַלטקייט צו יונגקייט. אין מעשעך פון דער גאַנצער פּיעסע האַלט ער אין איין ווערן ינגער. פון אָנהויב איז ליר געווען צעקנייטשט און אומבאַוועגלעך, ווי זיין אידעאָלאָגיע; נאָר אַ כוואַליע פון די קאָלאָסאַלע געשעענישן אין דעם ווירבל פון וועלכע ער האָט זיך אָפּגעטונקט האָט אים ינגער געמאַכט. און מיר האָט זיך געוואָלט אַרויסנייענדיק פון אָט דעם

גרונטציגעדאנק באווייזן זיין פארגליווערטקייט און אומבאוועגלעכקייט, דערנאך דעם אויפרייס פון יוגנטלעכקייט, די לעבנסקויכעס, דעם קאמף, זיג, האפענונג און ווידער דעם קראך שוין דעם ענדגילטיקן. איך האב געזען דעם אויסערלעכן אַנבלוי פון אזא ליר, קיין באָרד האָט זיך צו דעם ניט געפאַסט.

ווי באַוווסט, שטעלט מיט זיך פאַר די שטים, דעם שווישפילערס הויפּט מיטל פאַר סצענישער באַווירקונג. פּרוער פּלעגט מען דעם אמפּלואַ פון אַלע שפּילן אזוי: מען האָט אַרויסגערוקט דעם אונטערשטן קינביין, געענדערט דעם באַראַקטער פון רעדן, קינענדיק זקייניש די ווערטער און אַט האָט איר אַ פאַרטיקן אַלטימסקן. פאַרשטייט זיך, אז דאָס זינגען אַלץ נאַרישע, פּוסטע, גאַרניט זאָגנדיקע אויסערלעכע מעטאָדן, אַן אויסערלעכע באַראַקטעריזירונג, וועלכע ברענגט צו גאַרנישט. דער שווישפילער דאַרף, פאַרקערט, אינהאַטן דאָס אַלץ, וואָס ער באַהערשט פּולקאם, — זיין שטימע, זיין געזיכט, זיין קינבאַק, — אַף דעם שפּילן און דאָס אַלץ באַהערשן. נאָר עס זינגען געווען מיסטער פון ספּעציעלע שטים־מעטאָדן, וועלכע זינגען דערנאָך טראַדיציאָנעל אַריבער פון אַקטיאָר צו אַקטיאָר. אזא צ. ב. מעטאָד איז געוואָרן באַשאַפן דורך אַרלעניעוון. ביז היינט געדענק איך זיין פּראַזע אין דער ראַל פון צאַר פּיאָדאַר. זי איז דערנאָך געוואָרן קלאַסיש אין דעם זין פון איר טעמבעריבאַפאַרבונג. אַרלעניעוון — פּיאָדאַר זאָגט אַרויס: „אַרינושאַק, איך בין אַ צאַר אָדער ניט קיין צאַר“ עפעס אַף אַזעלכע אויבערשטימיקע האַלכ־טענער, און ווען ער האָט געשפּילט אין „די גייסטער“ אַסוואַלדן, האָט ער פּונקט מיט דעם זעלכן טעמבער אַרויסגעערעט די פּראַזע: „מוטער, גיב מיר זון!“

פאַרשטייט זיך, אז דער טעמבער איז דורך אַרלעניעוון באַשאַפן געוואָרן פאַר אים. נאָר איך האָב געהאַלטן, אז עס וועט ניט זיין שלעכט, אין באַשטימטע מאָמענטן, פון מיין אַרבעט באַוווסטזיניק אויסנוצן זיין קאָלאָריט. צ. ב. ווען ליר אַן אַרויסגעטריבענער דורך האָנעריליא קומט צופאַרן צו רעגאַנאַ, האָפט ער באַ איר געפּינען פאַר זיך אַן אַרמ. ליר ווייסט ניט וועלכע עס וועט זיין רעגאַנאַ באַצינג צו אים. ער ווייסט ניט צי זי וועט אים אויפנעמען אָדער ניט. ווען רעגאַנאַ זאָגט אים: „איך בין זייער צופרידן פאַטער, וואָס איר זענט געקומען“. ענטפּערט ער מיט אַ געענדערטן טאָן: „איך גלויב, עס פּרײט דיך“.

איך האָב גאַנץ באַוווסטזיניק געענדערט דאָ די שטימע צוגעבנדיק אַן אַרלעניעוודיקן טעמבער, אַף צו פאַרדעקן די גרונטליניע פון אונטערערדישן, אונטער טערוואַסערדיקן שטראָם וואָס איז אין לירן געפּלאַסן פאַראַלעל מיט די אַרויסגערעדטע ווערטער.

איך דאַרף דאָ זאָגן אז פּונקט ווי מען דאַרף קענען אַף אַ באַזונדער אויפן זיך אויסלערנען לייענען, דאַרף מען אויך קענען הערן אַן אַקטיאָר. אַזעלכע שטימע־מעטאָדן ווי אַרלעניעוון, דאַרף מען ניט נאָר פאַרגעדענקען נאָר אויך אַמאָל אַליין גאַנץ באַוווסטזיניק באַנוצן אַף דער בינע.

דאָס עפנט פאַר די נייע דוירעס, דאָס עכטע, אומבאַדינגטע וואָס איז דערפונדן געוואָרן אין דער שווישפילערישער קונסט. פאַרשטייט זיך, אז עס דאַרף דאָ ניט זיין קיין הויל און ניט צוגעפאַסט נאָכקאָפּירן. מען דאַרף עס קענען ניט נאָר באַנוצן אין צייט, נאָר אויך צוגעבן עפעס אייגנס. נאָר אונדזער אויפגאַבע איז עס צו פאַרהיטן און דורכטראַגן דורך דוירעס.

צום סוף אַ פאַר ווערטער וועגן גרים. דער סאַמע פּינלעכער פאַר מיר גרים איז אַ באָרד און וואָנצן. זיי קלעמען מיך, שטעכן זיך, שאַפן אַ ניט אַנגענעם געפּיל.

און צו וואָס דאַרף מען עס? לויט מיין מיינונג קען מען אלע געשטאַלטן, מיטן אויסנאַם עפשער פון היסטאָרישע, שפּילן אָף דער בינע אַ גענאַלטער, און מיט דעם וועט זיך גאָרניט ענדערן. געווען אַ צײַט ווען איך בין געווען פאַרכאַפט פון אויסערלעכן גרים, נאָר דערנאָך האָב איך פאַרשטאַנען, אז דאָס איז ניט נויטיק. עס זײַנען פאַראַן צוויי גרופּעס אַקטיאָרן. איינע באַהאַלט זיך הינטערן געשטאַלט, די צווייטע אַנטפּלעקט זיך אליין דורכן געשטאַלט. די כאַראַקטער שווישפּילער באַהאַלטן זיך, געוויינלעך, הינטערן געשטאַלט, אָדער ווי מען זאָגט, זיי איבערשטאַלטיקן זיך. דאָס איז זייער אַ הויך וואָרט, נאָר אין עצעם איז קיין שום איבערגעשטאַלטונג ניט פאַראַן. עס איז נאָר פאַראַן אַ גרויסע מאַקסימאַלע פעיקייט צו באַהאַלטן דעם אייגענעם, „איך“ און אַרויסברענגען אַבסערוואַציעס און עלעמענטאַרע פאַרצייכענונגען פון אַ צוויי, דריי, פיר מענטשן, „אויסער זיך“. און אַט צ. ב. די מער וויכטיקסטע שווישפּילערס האָבן ווייניקער פון אַלץ ליב געהאַט זיך צו באַהאַלטן: די רווע האָט שטענדיק געשפּילט נאָר זיך און האָט זיך קימאַט קיינמאַל ניט גרימירט. די קאָמיסאַרזשעווסקאַיאַ פּלעגט זיך איבערשטאַלטיקן פּסיכאָלאָגיש, אָבער אויסערלעך איז זי שטענדיק געבליבן די זעלבע. דאָס, האָט מיטאַמט, אויך געטאָן די יערמאַלאָוואַ און אַ רײַ אַנדערע גרויסע שווישפּילערנס.

איך מײַן, אז די בעסטע אַרבעט איבערן גרים, איז די אַרבעט איבער דעם, אז דאָס געזיכט זאָל אין יעדן מאָמענט, קענען אָפּשפּיגלען דעם געדאַנק פון געשטאַלט, העלפּן אים אַנטפּלעקן און באַלײַכטן זײַן אינערלעכע וועלט, אויפּדעקן די פּראָבלעם וואָס איר לײַזונג איז אין זײַן סײַכל רײַף געוואָרן. באַם אַנטפּלעקן אַ געשטאַלט, שפּילט פאַר מיר ניט קיין שום ראָל צי איך וועל זיך אָפּפאַרבן די נאָז מיטן געלן אָדער מיט לײַב־קאַליר, בי איך וועל צוקלעפּן וואָנצן אָדער ניט צוקלעפּן. דאָס אַלץ פונדאַמענטאַלע, וואָס איז פאַר דעם נויטיק, האָב איך איינגס, איך טראָג עס מיט זיך און אין זיך. OMNEA MEA MEACUM PATOS. ⁴¹

— אין מײַן קערפּער, אין מײַנע הענט, אין מײַן געזיכט, אַפּילע אין מײַן קאָסטיום. דאָ האָב איך אַלץ וואָס איז נויטיק קעדיי צו שפּילן די ראָל, וועלכע זאָל בעסער פון אַלץ אַנטפּלעקן מײַן גרונט־געדאַנק, מײַן וועלט־אַנשניונג, וואָס זאָל דערלויבן אַמשטאַרקסטן זיך פאַרבינדן מיטן סאָוועטישן צושויער.

(1) אַלץ וואָס איז מײַנס איז שטענדיק מיט מיר.

וועגן דער אויסדרוק קראפט

1934

דער שוישפילער באַצײט זיך צום טעקסט זייער אָפּט מיסטיש, יעדנפאלס מאַכט ער פון אים אַ פעטיש, ער איז מעגאָזעם דעם באַטייט פון טעקסט, ער פאַרגעטערט מאַמעש זײַן גרייס, ער האָט פּײַנט קלײַניקע ראָלן, מאַכמעס מען באַמערקט זײ נישט, ס'איז נישטאָ ווי „די הענט צו צעפירן“, א. א. וו. אָבער אין דער עמעסן איז דער טעקסט נישט אַלין, נאָר בלױז דער וויכטיקסטער טײל פון ווערק.

ווען מען רעדט לעצטנס וועגן דער פּירנדיקער ראָל פון דער דראַמאַטורגיע, גיט מען צו דעם וואָרט אַ געוואָלדיקע באַדײַטונג. מינדערשעץ איך נישט די באַדײַטונג פון וואָרט, אָבער כ'קען נישט פאַרשטיין פאַרוואָס מען שפּיצט אָן אונדזער אויפּמערקזאַמקײט צום וואָרט און בלױז צום וואָרט.

ס'איז דאָ אַ באַדײַטנדיק געביט פון שוישפּילערישער אַרבעט אַף וועלכן מיר ווילט זיך איצטער צײַען די אויפּמערקזאַמקײט. געוויינטלעך בױט מען דאָס גע- שטאַלט אַזױ: אין צענטער פון דער אויפּמערקזאַמקײט שפּײַט דער טעקסט און נאָכן טעקסט גײט דער זשעסט וואָס העלפט צו צום טעקסט. אַף אָט דער זײַט — אָפּן זשעסט — האָט מען בײַז איצט געלײגט די קלענסטע אַכטונג. דערבײַ זײַנען פאַראַן אַ גאַנצע רײ רעזישאַרן וואָס זאָגן: ס'איז אָפּהענגיק פון אײַך. אויב דער זשעסט העלפט אײַך צו — טאָ מאַכט דעם זשעסט.

איך וואָרף אָפּ אַזאַ באַצײונג צום זשעסט. פאַרשטייט זיך, עס זײַנען פאַראַן בײַהילפּיקע זשעסטן, פּונקט ווי עס זײַנען פאַראַן בײַהילפּיקע ווערטער, אָבער דער זשעסט האָט אויך נאָך אַ באַדײַטונג, אָט יענער זשעסט וואָס איך האָב אײַך גע- ווײַזן (ער גיט אַ צי אַף אַרויף דעם ברעג פון דער מאַרינאַרקע) וואָס איז אַ גע- וויינלעכער זשעסט פון אַ פּײַלד - שפּילער — האָט שוין מער ווי אײַן באַדײַטונג. אָדער ווען איר אַנאַלױזירט ווי אַ קורצזיכטיקער מענטש גריסט זיך, וועט איר באַ- מערקן אַז דאָ איז פאַראַן עפעס וואָס כאַראַקטעריזירט אַ געוויסע זײַט פון זײַן אינערלעכער וועלט, וועלכע דיקטירט אים די פאַרעם פון זײַן אויפּפירונג. לאַמיר גלײַך זאָגן, אַז אַ קורצזיכטיקער איז קײַנמאָל נישט זיכער צי זײַן האַנט וועט זיך צונויפּטרעפּן מיט דער האַנט פון מענטשן מיט וועמען ער באַגריסט זיך. דערפאַר קוקט ער שטענדיק ניט אָפּן מענטש נאָר אַף דער האַנט. דער קורצזיכטיקער ציט קײַנמאָל ניט אויס די הענט פאַרויס, און זייער טאַעסדיק טוען יענע וואָס ווײַזן די שײַער, אַז די בלינדע, בעיים זײ גײען, טאַפּן זיי מיט די הענט. דאָס איז לע- גאַמערע ניט באַרעכטיקט. אַ בלינדער גײט „לױט די אויערן“. עס איבערראַשט אײַך אין אַ בלינדן דאָס וואָס די אויגן קוקן אין אַ צווייטער ריכטונג. באַ אַ בלינדן איז דער אויער געווענדט אַהין פּונױאָנען עס הערט זיך אַ קאָל.

אָט די אַלע זשעסטן אַנטפּלעקן דעם אויפן ווי אזוי מען נעמט אויף די וועלט, ווי אזוי מען פילט זי דורך די כושים, און זיי זינען בעשומויפן נישט קיין בניהיל-פיקע זשעסטן. אָבער עס זינען אויך פאַראַנען ריידנדיקע זשעסטן, כאַראַקטערי-זירנדיקע.

די באַוועגונג און דער זשעסט — דאָס זינען די צווייטע שורע פון דער פאַר-טיטור, אויב מיר זאָלן ריידן וועגן דער ראָל ווי וועגן אַ פאַרטיטור, אַ קאַמפּליצירטן אָפּפּלאַנג. די ערשטע שורע — דאָס זינען דער טעקסט, די אַרויסגעבראַכטע ווער-טער; די צווייטע שורע — דאָס זינען די זשעסטיקולאַציע און די באַוועגונג.

דאָס אויסנוצן דעם זשעסט, דאָס אויסנוצן די באַוועגונג, כאַדניט אָפּפּערין מיט באַוועגונג אַפּן פּאָן פּאָן פּאָן אומבאַוועגלעכקייט און אָפּפּערין מיט אומבאַוועגלעכ-קייט אַפּן פּאָן פּאָן פּאָן.

מיט אַנדערע ווערטער — די באַוועגונג ווערט געבוירן פּאָן אומבאַוועגלעכקייט און זי פאַרטייט אין אומבאַוועגלעכקייט. און דאָס קענען זיך ניט באַוועגן אַף דער בינע וואַקסט אָפּטמאַל אויס אין אַזאַ געוואַלדיקער און עלאַקווענטער אַקציע, פּונקט ווי דאָס קענען זיך באַוועגן. אָט דערפאַר קען אַן אומבאַוועגלעכער אַרטיסט אין אַ געוויסן מאָמענט שאַפּן אַ געדאַנק מיט דער הילף פּאָן אַ שאַרפּער באַוועגונג. און אָט דערפאַר איז פּאַלש די מיינונג אַז די אַקטיאָרישע אַרבעט באַשטייט אין שטענ-דיקער באַוועגונג. דאָס איז אַן אומזין.

און צוטערטנדיק צום וואָרט, צום מוזיקאַלישן קלאַנג פּאָן וואָרט, וועט איר דערפילן, אַז דאָס וואָרט, דער קלאַנג ווערן געבוירן פּאָן שטילשוויגן און זיי גייען אויס אין שוויגן. און דעם שווישפילער איז גוט און אַנגענעם צו נעמען דאָס וואָרט און אונטערטונקען עס אין שטילשוויגן און עס אַרויסשלעפּן פּאָן דאָרט אַ באַנייטס און באַצויבערנדיקס.

די אַרבעט פּאָן אַקטיאָר באַשטייט אין אָנווענדן אַ גאַנצע ריי מיטלען, קעדיי אַיך צו באַווירקן. אויב מיר וועט זיך איינגעבן אייך אָפּצונאַרן, איז אויסגעצייכנט, אויב איר וועט מיר גלויבן — איז זייער גוט.

דערביי איז דער צושויער-זאַל ניט איר — איר און איר — יעדערער באַ-זונדער — דער צושויער-זאַל איז עפעס איין גאַנצקייט, אַ צונויפגעגאַסנס, אַ נייט. אָבער, כאַווייריס, אין צימער, אין פּאַיע וווּ מען רעפּעטירט, איז די אַטמאָספּער אַן אינטימע, ניט ווי אין צושויער - זאַל, און ווען איר גייט אַרויס אַף דער ראַמפּע ווערן איינגעשמעלט צווישן אייך און דעם צושויער - זאַל נייע צווישנבאַ-ציאונגען. דאָס וואָס איר האָט געפונען באַ זיך אין דער שטילקייט, האָט קיין שום געמיינזאַמעם נישט מיט דעם וואָס עס וועט זיין אין צושויער-זאַל. דער צושויער-זאַל — דאָס איז דאָס פּונדאַמענטאַלע וואָס מען דאַרף נעמען אין אַכט, סײַ באַם לײענען די פּיעסע און סײַ ווען איר אַרבעט אין פּאַיע.

יענע כאַווייריס וואָס פילן אַף דער בינע אַ קעלט (עס בלאָזט פּאָן הינטער די קוליסן), וואָס קלערן, אַז עס איז נישט דאָס וואָס עס איז געווען אין פּאַיע, ווען די טירן זינען געווען פאַרמאַכט און מען האָט ניט דערלויבט צו ריידן אַפּן קאָל בעייס די רעפּעטיציעס — אַזעלכע אַקטיאָרן וועלן קיינמאַל ניט געבן די צושויערס אַלץ וואָס זיי דאַרפן געבן.

טויזנטער מאַל האָב אייך באַמערקט, אַז ווען אייך גיי צו דער ראַמפּע מיט שטילע טריט, זייער רויק, ציט זיך צו מיר דער גאַנצער צושויער - זאַל. באַם אַק-טיאָר איז פאַראַן אַ פּרעכטיק געפיל, ווען אין צושויער - זאַל הערט זיך: „ששש...“

שטילער". דאָס איז די גליקלעכסטע מינוט, ווען דער אַקטיאָר זעט יעדע באַוועגונג, זיין אַ פירער? דאָס באַדייט שטיין אין שפיץ, פירן נאָך זיך. און אַט דאָס טאַקע ער הערט יעדן שעפּטש, ווען ער פילט אַז ער איז אַ פירער. און וואָס באַדייט צו זוכט דאָך צו דערנרייכן דער שווישפּילער.

דער גאַנצער איניען באַשטייט דערין, וואָס ווען מיר באַארבעטן אַ פיעסע, טוען מיר עס פון שטאַנדפונקט פון אַ געוויסן עמעס וואָס אונדז אינטערעסירט אַרויסצוברענגען. מיר פאַרטראַכטן זיך אָבער זייער ווייניק ווי אזוי צו מאַכן, אַז דער דורך אונדז געפונענער עמעס, זאָל ווערן פאַרשטענדלעך. דאָס הייסט, מיר דאַרפן נעמען אין אַכט דעם צושויער - זאָל, מיר טאָרן אים אַף קיין איין מינוט ניט פאַרנעמן.

אַפט זאָגן מיר: „א מיאָדנער צושויער - זאָל, וועסט אים מיט גאָרניט נעמען, וועסט אים מיט גאָרניט צעוואַרעמען". דאָס דערקלערט זיך דערמיט, וואָס עס איז ניט געפונען געוואָרן דער קאָנטאַקט צווישן איינן און דעם צושויער-זאָל. עס געדעט אַמאָל, אַז דו פילסט אַז האָסט זיך צונויפגעגאַסן מיטן צושויער - זאָל, איך, לעמאַש, ווייס ניט וואָס עס איז אזוינס טראַנס, אינטואיציע. איך זע אַבסאָלוט אַלץ וואָס עס קומט פאַר אין צושויער - זאָל. כ'זע ווען אַ באַווער שלאַפט. אַפילע הוינט איז געזעסן אין צושויער - זאָל אַ באַווער, באַ וועמען עס האָבן זיך געקלעפט די אויגן. כ'האָב איב די גאַנצע צייט געזען, ער האָט מיך דענערזוירט, כ'האָב עט-לעכע מאָל אויפגעהויבן די שטים.

אויסער אים — אויסער דעם צושויער — בין איך נישטאָ. כ'בין פון אים בעעמעס אָפהענגיק, און דערפאַר רעכן איך זיך מיט אים. און אויב איך געדענק וועגן אים, פאַרמאָג איך אַ ריי מיטלען, מיט וועלכע איך צווינג מען זאָל מיר הערן. כ'ווייס ווי עס צו מאַכן, — דאָס איז איינע פון די פאַרמען פון מיין טעכניק. פאַראַן מאַמענטן ווען דו צווינגסט אים צו שוויגן דערמיט וואָס דו וועסט זאָגן אָפן קאָל, און עס זינגען פאַראַן, פאַרקערט, מאַמענטן, ווען דער צושויער דערוואַרט פון דיר אַ זאָל, און איידער דו האָסט געזאָגט, האָסטו אַ שלידער געטון עפעס וואָס האָט אים געצווינגען אויפצונעמען דאָס וויכטיקסטע. פאַרשטייט זיך, אַז די וואַס-לונגען דאָ זינגען ניט אין די גרענעצן פון אַנדירן די ראָל, אָבער מען טאָר ניט פאַר-געסן וועגן די דאָזיקע, לעבעדיקע צווישנבאַציונגען. ווילנדיק ניט - ווילנדיק גייען אויך די דאָזיקע צווישנבאַציונגען אַרעין אין אונדזער סצענישער שפראַך און זיי ווייזן אַרויס אַ ווירקונג אַף אירע עלעמענטן; אָפן וואָרט, זשעסט און באַוועגונג פון שווישפּילער.

דעם אקטיוארס פארשטעלונגס-קראפט

(א שמועס מיט יונגע אקטיוארן פון די מאַסקווער טעאטערס)

1937

היינט ווילט זיך מיר א רעד טון מיט אייך וועגן דער פארשטעלונגס - קראפט. פאר איטלעכן פון אייך איז קלאַר, אז אין דער קונסט גיט מען נישט קיין פאָטאָ-גראַפיש - פינטקלעכע אָפּשפּילונג פון דער ווירקלעכקייט, נאָר, אין אַ געוויסן זין, אַ מער פּערפּעקט בילד פון איר. אין דער קונסט איז שטענדיק פאַראַן אַ טראָפּן ליגן, ס'איז דאָ די קראַפט פון דער פאַנטאַזיע, אָדער — לאָמיר זיך אויסדריקן מיט אַ מער פינקטלעכער שפּראַך — ס'איז דאָ די קראַפט פון דער שעפּערישער פאַר-שטעלונגס - קראַפט.

אין וואָס באַשטייט זי, די דאָזיקע פאַרשטעלונגס - קראַפט? איז זי אַן איינ-געבוירענער גאָב, וואָס אייניקע פאַרמאָגן זינט זייער קומען אָפּ דער וועלט, און אַנדערע פאַרמאָגן ביכלאל ניט? אָדער קען מען עפּשער דעם דאָזיקן טאַלאַנט דער-ווערבן, אַנטוויקלען? וואָרעם, ס'זיינען דאָך זיכער פאַראַן מענטשן וואָס פאַנטאַ-זירן, מענטשן מיט אַ רייכן דימיען, און ס'זיינען פאַראַן מענטשן וואָס קענען ניט פאַנטאַזירן. כ'מיין אז די פאַרשטעלונגס - קראַפט געהערט צו די קויכעס וואָס העלפּן דעם מענטשן אין זיין קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ. די פאַרשטעלונגס-קראַפט העלפּט צו צו פאַרגאַנצן, אויסצוברייטערן יעדן אָנדייט וואָס געפינט זיך אין דער נאַטור, אין לעבן; אַ ביסל איבערצואַנדערשן דעם קעגנשטאַנד מיטן ציל אים צו פאַרשטיין, דערקענען אים בעסער, באַהערשן.

קימאַט באַ אַלע קינדער איז די פאַרשטעלונגס - קראַפט געוואָלדיק אַנטוויקלט. דערנאָך באַקומט אירע רעכט די עמפּיריק פון לעבן, ד. ה. די דערפאַרונג. מיר באַ-קומען דערפאַרונג. דאָס לעבן וואַקסט, עס דרינגט אָפּ אונדז און בעהאַדראַנדיק ווערן מיר פּראָזאַיקער, עמפּיריקער, וואָס באַמערקן ניט, ווי מאָליערס באַקאַנטער העלד, אז דאָס גאַנצע לעבן רייזן מיר פּראָזע. אָבער אין לעבן זיינען צעוואַרפן גע-וואָלדיקע שטיקער פּאָעזיע וואָס ווערן אַרײַנגעזויגן דורך אונדזער פאַרשטעלונגס-קראַפט.

אַט איז אַ קלייניקער בנישפּיל, וועלכער ווייזט וואָס עס איז אַזוינס די אַרבעט פון דער פאַרשטעלונגס - קראַפט און וואָס עס איז די אַרבעט פון דער עמפּירישער אָבסערווירונג. מיר קענען אַמאָל זייער גוט נאָכמאַכן אימעצן פון אונדזערע באַקאַנט-טע. עטלעכע פון אונדז פאַרמאָגן אַן אויסשליסלעכע פּעיקייט אויפצואַפן און צו ווייזן דאָס סאַמע כאַראַקטעריסטישע אין מענטשן. דערמיט פאַרנעמען זיך דער-פּאָלגרייך אייניקע אקטיואַרן, וואָס ווייזן ווי אַזוי מענטשן ריידן, וואָס פאַראַ אייגן-

שאפטן זיי האָבן, וועלכע זײַנען באַ זיי די שוואַכע זײַטן, א. ד. גל. דעם דאָזיקן טאָגאַנט באַזיצט פּערפּעקט איראַקלי אַנדראָניקאָוו צב'ש. אָבער די דאָזיקע פּײַנע און שווערע קונסט געפֿינט זיך, פון דעסטוועגן, בלויז אַפּן ניוואָ פון שאַרפּער אָבסער-וויר - קראַפט (I). די דאָזיקע קונסט איז ניט באַרײַכערט מיט פּאַנטאַזיע. עס קען פאַר אונדז אַרויסגעבראַכט ווערן אַ פּאַרטערט, אַרויסשווימען אַ כאַראַקטער, אָבער קײַן בילד איז ניטאָ, אַ בילד איז שטענדיק קינעטיש, ס'איז פּאַראַן אין אים באַ-וועגונג, וועגן אַ בילד קענען ימיר זאָגן וואָס עס האָט מיט זיך. פּאַרגעשטעלט אין דער פּאַרגאַנגענהײַט, וואָס עס וועט ווערן אין דער צוקונפּט, ס'איז דאָ באַ אים די פּערספּעקטיוו פון אַנטוויקלונג. אַ בילד דאַרף לעבן, דאַרף זיך ציען, אָבער אַ כאַראַקטער געפֿינט זיך אַפּן ניוואָ פון אַן אויגנבליקלעכער צײַכן - אויפכאַפּונג פון דער נאַטור, ס'איז אַ פּאַטאַגראַפֿישער אַראָפּנעם וואָס גײט ניט ווײַטער ווי אַ פּאַטאַגראַפֿיע. מיר זײַנען פּונדעסטוועגן געצווונגען צו זאָגן, אַז די דאָזיקע אויסערלעכע כאַראַקטעריסטיק איז אַ קאַרגע, זי גײט ניט קײַן געשטאַלט, זי גײט בלויז כאַראַקטעריסטישע שטריכן, דערבײַ גײט זי זיי אין דער סטאַטיק, ניט אין זײַער באַווע-גונג. ווען מיר ווײַזן זיי אין דער אַנטוויקלונג, ווען פאַר אונדז צײַט זיך אַ גאַנץ לעבן, דעמאָלט רופן מיר אָן די דאָזיקע „פּראָצעסיעלקײַט“ פון לעבן, וואָס דער אַקטײַאַר ברענגט אַרויס, מיטן נאָמען געשטאַלט. שאַפּן אַזאַ געשטאַלט אָן דער הילף פון דער פּאַנטאַזיע איז אוממעגלעך.

צי קען מען אַנטוויקלען באַ זיך די פּאַרשטעלונגס - קראַפט? יאָ, מען קען. מען דאַרף אָבער קוידעם געדענקען, אַז פּאַרמאַגן אַ פּאַרשטעלונגס - קראַפט הײַסט בעשומױפּן ניט זאָגן פּאַשעט ליגן. בלויז אין דער פּאַרשטעלונג פון די קלײַנברוגער איז די פּנטאַזיע אַ ליגן, אָבער אין דער עמעסן אַנטפּלעקט די פּאַנטאַזיע די געזעצ-מעסיקײַט פון דער ווירקלעכקײַט, ד. ה. איר סאַמע טיפּסטע עמעסדיקײַט. דערפּאַר איז טרענירן די פּאַנטאַזיע דאָס זעלבע ווי טרענירן די לאַגיק.

איר נעמט וועלכע עס איז כאַראַקטעריסטישע אומשטענדן, וועלכע ס'איז כאַראַקטעריסטישע סיבעס ווי פּאַרהאַנאָכעס און דערנאָך שטעלט זיך פּאַר, אַפּן סמאַך פון די געזעצן פון דער לאַגיק און פון אַיער אַייגענער לעבנסדערפּאַרונג, וועלכע רעזולטאַטן עס קענען אַרויסקומען פון אַזעלכע אומשטענדן פון אַזעלכע סיבעס.

עס ווילט זיך מיר דערצײַלן פאַר אײַך אַ קורצינקע נאָוועלע, געבויט אַפּן פּרינציפּ פון פּאַנטאַזיע.

צו אַ זײַער באַרימטן און קלוגן פּאַקיר איז געקומען אַן אויסערגעוויינלעך מאָדנער אַלטיטשקער. ס'איז שווער געווען צו פּאַרשטיין ווי אַלט ער איז. זײַן הויט, אַ צעאַקערטע מיט אָן אַ שיר דינינגע קנייטשן, איז געווען ווי אַ פּאַרמעט. דער קערפּער זײַנער איז געווען קוים באַדעקט מיט שמאַטעס, בלויז די אויגן האָבן גע-ברענט מיט אַ פּלאַס. זיי האָבן אײַדעס געזאָגט וועגן לעבנס - דורשט.

— וואָס דאַרפסטו? — האָבן געפּרעגט די דינערס וואָס האָבן געהײט דעם אַרײַנגאַנג צום קלוגן פּאַקיר.

— לאָזט מיך צו — האָט געזאָגט דער אַלטער — כ'האָב אַ זײַער וויכטיקן איניען צום פּאַקיר.

ס'האָט אים דאָס מאָל דאווען אָפּגעליקט. די טירן האָבן זיך צעעפּנט און פאַר אים האָט זיך געווײזן דער פּאַקיר, וואָס איז געזעסן די פּיס אונטערגעלייגט, אין טיפּער פּאַרטאַכטקײַט. אין צײַמער האָבן זיך געפּונען די דיכטסטע טעפּעכער, פּאַר-

שינדענע געפעס, און אין די געפעס האָבן זיך געווארעמט קרייטעכצער וואָס מיט זייער הילף האָט דער קלוגער פאָקיר געטראָפן די סוידעס פון דער נאטור און געדוויזן ווונדער. ווען דער פאָקיר האָט דערזען דעם אַלטיטשקן האָט ער אים אַ פרעג געטון:

— וואָס פאַרלאַנגסטו?

דערויף האָט דער זאָקן געענטפערט:

— מיר איז נייטיק, אַז דו זאָלסט דורכפירן איבער מיר אַן איבערוואַנדלונג.

דער פאָקיר האָט אַ קוק געטון מיט אַ געוויסער איבערראַשונג.

— מיסטאָמע צווייפלסטו, קלוגער פאָקיר, צי כ'וועל דיר קענען באַצאָלן. זאָג

איך דיר אַז כ'האָב מיט וואָס צו באַצאָלן.

— מיט וואָס, דעהיינע?

— מיטן אייגענעם לעבן. מיר איז באַקאַנט, גרויסער כאַכעם, אַז דו ווייסט

זייער אַ סאָך וועגן לעבן, פון דעסמוועגן וועט דיר ניט שאַטן צו וויסן נאָך מער,

און מיין לעבן איז זייער באַלערנדיק. זאָג מיר צו, אַז דו וועסט מאַכן דאָס וואָס

איך בעט דיר, וועל איך דיר דערציילן וועגן זיך.

דער פאָקיר האָט אַ שמייכל געטון, מאַכמעס זינע קענטענישן זיינען געווען

גרויסע און ברייטע. דאָך האָט ער דעם אַלטן דערלויבט צו דערציילן די געשיכטע

פון זיין לעבן.

דער זאָקן האָט אָנגעהויבן:

— דאָס איז געשען שוין זייער לאַנג צוריק. כ'בין געווען אַ קינד און האָב

זיך געשפילט אינעם גאַרטן פון הויף וווּ מיין פאָטער האָט געלעבט. געוואַקסן האָבן

דאָרטן פּרעכטיקע ביימער, און אינעם הימל איבער זיי האָבן געברענט די שטערן.

און איך האָב געזאָגט דעם פאָטער ווי שטאַרק כ'וואָלט וועלן זיין איינער פון די

דאָזיקע העלע שטערן. דער פאָטער האָט אַף מיר אַ קוק געגעבן און געענטפערט:

„וועסט זיין, זון מיניער, אַ שטערן, אָבער ניט אַף אַט דעם הימל, נאָר אַפן הימל

וואָס רינגלט אַרום אונדזער זון — אונדזער סולטאַן. וועסט זיין איינער פון די

העלע שטערן אַפן הימל פון קעניגלעכן הויף.“

דער פאָטער איז געווען גערעכט. כ'בין אַרײַן אינעם לעבן פון הויף און פאַר-

נומען אַן אָרט פון אַ שטערן פון דער ערשטער גרייס. אָבער ס'איז דאָרט געווען אַ

מאָדנער מינהעג. ווען די זון פלעגט זיך ווייזן, האָבן די שטערן געדאַרפט גלייך זיך

בוקן זייער נידעריק. מיר איז עס געווען זייער אומאַנגענעם. און איינמאָל, בעייסן

בוקן זיך, האָב איך געמאַכט עפעס אַ ניט פלינקע באַוועגונג.

דער פאָקיר האָט אים איבערגעריסן:

— און די זון האָט עס באַמערקט?

— נו, זיכער, די זון האָט באַמערקט.

— איז וואָס איז געשען דערנאָך?

— דערנאָך האָט מען מיך איבערגעפירט פון דער קאָטעגאַריע פון דער ערש-

טער גרייס אין דער קאָטעגאַריע פון דער צווייטער גרייס — כ'האָב באַקומען אַ

ראַיאָן. מיר האָט זיך זייער גוט געלעבט. אָבער איין מאל האָט די זון אָנגעהויבן

באַזוכן יענעם ראַיאָן און דער פאַרשאַלטענער רוקנביין האָט מיר ווידער אָפגעטאַן

אַ שפיצל, כ'האָב ווידער זיך געדאַרפט בוקן און ווידער האָב איך געמאַכט אַ ניט

פלינקע באַוועגונג. און נאָכדעם בין איך, פאַרשטייט זיך, געוואָרן אַ שטערן פון

דער דריטער גרייס און כ'האָב באַקומען אַ שטאַט. דאָס האָט זיך געצויגן אַזוי

לאנג, ביז אין שטאָט איז אָנגעקומען אַ שטערן פון דער צווייטער גרייס. כ'האָב ווידער זיך אָנגעהויבן בוקן. ווידער איז פאָרגעקומען אַן אומאָנגעמלעכקייט מיטן רוקנביין. נאָך דעם בין איך אַרנינגעפאלן אין דער ספּערע פון הימלישן שטויב, אין מילכוועג. סאָף קאָל סאָף האָט מען מיך אַרויסגעטריבן אויך פון מילכוועג. כ'האָב ביכלאל אויפגעהערט צו זיין אַ שטערן. האָב איך זיך פאַרטראַכט: איז וואָס - זשע איז מיר געבליבן? געבליבן איז אַ ריכטע יערושע, אַ פאַלאַץ. כ'האָב זיך אומגעקערט צו זיך אַפן יישעו און אויסגערופן אַ רוף איבער דער ערד — זאָלן מענטשן קומען, זאָלן זיי טרינקען, עסן, זאָלן זיי נעמען וואָס זיי ווילן, אָבער מיט איין באַדינג: ניט וואַגן צו דאַנקען, ניט וואַגן זיך צו בוקן.

מיינט איר, עפשער, אז עס זינען געווען אַ סאך באַלאַנים? צו ערשט איז גע- ווען זייער ווייניק, אָבער ביסלעכווייז איז זייער צאָל געוואַקסן און כ'האָב אָנגעד- הויבן פילן, אז דעם מענטש קומט צו בעהאַדראָגדיק עפעס ניים — עס קומט צו שטאַליץ, אַ רוקן וואָס בייגט זיך ניט. אָבער דעמאָלט האָט מען מיך דערקלערט פאַר אַן אויסברענגער וואָס פאַרטאָכליעוועט אַפן ווינט געוואַלדיקע ריכטימער און מען האָט מיך פאַרשפאַרט אין אַ מעשוואַנים - הויז.

און אַצינד, נאָך אַ לאַנג דורכגעלעבטן לעבן, נאָכדעם ווי כ'האָב אַלץ פאַרלוירן, קום איך צו דיר. כ'פאַרמאָג גאַרניט, אָבער אין מיין גאַנצן וועגן ברענט אַ מעכ- טיקער פאַרלאַנג.

— איז וואָס ווילסטו? — האָט געפרעגט דער פאַקיר.

— כ'וויל דערלעבן ביז יענער צייט, ווען מענטשן וועלן גיין מיט גלייכע רוקנס און וועלן זיי פאַר קיינעם ניט בייגן.

דער פאַקיר האָט אַ שמיכל געטון און געזאָגט:

— ווילסטו טאַקע, אַלטיטשקער, אזוי לאַנג לעבן?

— אַ, נייין! ס'וואַלט געווען צו לאַנג. כ'וויל בלויז זאָלסט מיך אינשלעפּערן און כ'זאָל שלאָפן ביז עס וועט קומען יענע צייט. כ'ווייס אז די קענסט עס מאַכן, פאַקיר.

דער פאַקיר האָט זיך פאַרטראַכט. אין אויסדרוק פון זיין פאַנעם איז געווען אַ געוויסע ניט - אַנטשלאַסנקייט.

— וועגן וואָס טראַכסטו, קלוגער מאַן? עפשער באַצאָל איך צו ווייניק?

— נייין — האָט געענטפערט דער פאַקיר — כ'האָב געטראַכט וועגן דעם, ווער עס וועט דיר אויפוועקן. ניט אונדזערע זין, ניט אונדזערע אייניקלעך וועלן נאָך דעמאָלט לעבן.

דאָס מאָל האָט זיך דער זאָקן צעשמירלט. ער האָט געזאָגט:

— יועגן דעם באַאומרויך זיך ניט. מיך וועט די צייט אויפוועקן. זי וועט צו הויך ריידן וועגן זיך, זי וועט ניט קומען שטילערהייט.

איר האָט גלייך געטראָפן ווער ס'איז דער מעכאַבער פון דאָזיקן מיסעלע (2), וווּ די לעצטע ווערטער קלינגען געווייזט. די פאַנטאַזיע האָט דאָ צוגעשטעלט איין וועזנטלעכן עלעמענט: רוקנס וואָס בייגן זיך יאָ און וואָס בייגן זיך ניט. אָבער דער דאָזיקער עלעמענט איז דער וויכטיקסטער. ער דעקט אויף דעם פולן זין פון דער נאָוועלע און אַנטפלעקט מיט אַ מערקווירדיקער איינפאַכקייט און בוילעטקייט איר אירוי.

צי קענען מיר, צוזאַמען מיט אַיך, אָננעמען פאַר דער באַזע פון אויסדרוק

פון א באשטימטער אידייע די אָדער אַן אַנדער איינפאַרמיקע מעגלעכקייט אַנט-
וויקלענדיק אין דעם זינען אונדזער פאַרשטעלונגס - קראַפט? מיר קענען. ווי אַ
ביישפּיל וועל איך אייך דערציילן אזא מיין זאך.

אין אויפן איז צו דערציילן אזוי: „ער איז אַרײַן אין צימער און צופעליק
האַט זיך זײַן בליק אָנגעטראָפּן אַף אַ בריוו וואָס איז געלעגן אַפּן טיש“, אזא איז
די כראַניק. קיין פאַנטאַזיע איז דאָ נישטאָ.

איצטער לאָמיר פרובירן גיין לויט די שפורן פון דער פאַרשטעלונגס - קראַפט,
וועלכע פאַרמאָגט נאָך נישט קיין ציל - אָנגעווענדקייט, וועלכע איז נאָך נישט באַ-
פליגלט מיט אַן אידי.

איר הייבט אָן בערערך אזוי: איר וועט פאַשעט אָבסערווירן דעם מענטשן.
ס'איז געווען פונקט מיטיקצייט, צוועלף אַזייגער, אין אַ שאַ ווען ער געפינט זיך
געוויינלעך באַ דער אַרבעט, נישט אין דער היים. אַלע מענטשן זײַנען באַשעפטיקט
און אויך ער איז באַשעפטיקט. אָבער דאָס מאַל האָט אים עפעס אַ קויעך געשטויסן
צו גיין אַהיים; ער גופע וואַלט אַליין נישט געקענט ענטפערן וואָס עס האָט אים
געשטויסן. מיט אַ צימער האָט ער געעפנט די טיר, ער איז קימאַט אַרײַנגעפאַלן אין
צימער און האָט אַפּילע אַ שמיכל געטאָן, און זײַן בליק, וואָס האָט פריער געוואָרן
דערט אין אַלע זײַטן, האָט זיך אָפּגעשטעלט אַפּן טיש, ווי ס'איז געלעגן דער בריוו.
דאָס אַלץ האָב איך איצט אויסגעטראַכט, יעדערער קען לײַכט אויסטראַכטן
עפעס וואָס איז ריכער און קאָמפּליצירטער.

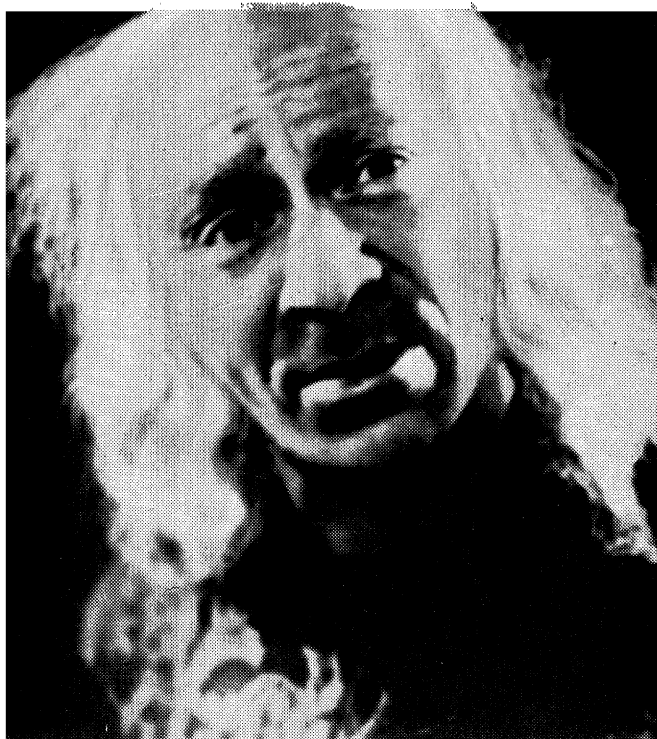
אַצינד שטעלט זיך פאַר, אַז מיר האָבן פאַר אונדזער פאַנטאַזיע אַוועקגע-
שטעלט אַ באַשטימטן ציל, אַ באַשטימטע אידי. מיר ווילן אויסנוצן דעם דאָזיקן
עפיזאָד צוליב אַ באַשטימטער כאַראַקטעריסטיק פון אַ מענטשן. דאָס איז נישט
סאַם „עמעצער“ וואָס האָט באַקומען אַן אומגעריכטן בריוו, נאָר אַ מענטש וואָס
מיר ווייסן וועגן אים, אַז ער פאַרמאָגט אַזעלכע און אַזעלכע אייגנשאַפטן און שטעלט
זיך אין לעבן די און די אויפנאָבעס. ווי וועט ער זיך אויפפירן אין אזא פאַל? וואָס
וועט טאָן אין דעם מאָמענט אַ מענטש וואָס איז פול מיט פאַרדאַכטן, אַ שרעקעוור-
דיקער, אַן אָבערגלויבערישער? אָדער ווי וועט זיך אַרויסווייזן אין דעם זעלבן מאָד-
מענט די אינדיוידואַליטעט פון אַ ציניקער, פון אַ מענטש אַ כּוּצפּעדיקן, אַ זעלבסט-
זיכערן, פון אַן אַכזער?

אינער פאַנטאַזיע וועט אייך אונטערזאָגן צענדליקער פאַרשיידענע דעטאַלן פאַר
אַ קאָנקרעטן וואַריאַנט. איר קענט קאָמבינירן די דאָזיקע וואַריאַנטן, ענדערן זיי,
אָפהענגיק פון דעם ציל וואָס איר זוכט. איר קענט אַ סאך מאַל צווינגען איינער
פאַנטאַזיע צו אַרבעטן אין דער נייטיקער ריכטונג. ביסלעכווייז וועט די דאָזיקע אַר-
בעט פון דער פאַנטאַזיע אונטעררוקן אַזעלכע מעגלעכקייטן, וואָס וועלן זיך אייך
גופע אויסווייזן ווי נײַע, ווערטפולע, אויסדרוקספולע, וועלכע כאַראַקטעריזירן גענוג
שטאַרק דאָס אייך באַקאַנטע און פאַרשטענדלעכע געשטאַלט. מיט דער הילף פון
דער פאַרשטעלונגס-קראַפט, וועט איר געפינען אַן אויפן ווי צו זאָגן די צושיערס
דאָס וואָס איר ווילט זיי זאָגן, האַנאַם אייך וועט אויסקומען זיך צו פאַרנעמען נישט
מיט איינער זאך און שאַפן אַנשטאַט דעם דראַמאַטורג אַ נײַעם טעקסט. איר וועט
באווייזן צו פאַרגאַנצן, צו אַנטוויקלען, צו באַרײַכערן דאָס געשטאַלט, וואָס איז
מיט מער אָדער ווייניקער קלאַריקייט כאַראַקטעריזירט געוואָרן אין דער דראַמע.
אַזא אזא מיין פאַרשטעלונגס - קראַפט איז אַבסאַלוט נייטיק פאַרן אַקטיאָר, און
אַזא פאַרשטעלונגס - קראַפט קען מען און מען דאַרף טרענירן.

אזא פֿאַרשטעלונגס - קראַפט דאַרפן מיר „באַזאָטלען“ מיט אונדזער אידייניש-
קייט. מען דאַרף נעמען אין אַכט אונדזער אייגענעם שעפּערישן, אידיינישן ווּקס,
מאָביליזירן אונדזער קענטשאַפּט מיט דער לעבעדיקער ווירקלעכקייט. דעמאָלט וועט
די פֿאַרשטעלונגס - קראַפט ווערן אַ דינאַמאָ - מאַשין וואָס וועט צושטעלן ענערגיע
פֿאַר אונדזער שעפּערישקייט.

אַפּט מאָל, שטרעבנדיק צו זײַן נאַטירלעך, ווײַזן מיר זיך אַף דער בינע צו סימ-
פּליסטיש און סכעמאטיש. מיר באַרײַכערן ניט דאָס געשטאַלט, נײַערט מיר מאַכן
עס אַרעמער. און ווי נאָר מיר דאַרפן שפּילן אַ באַלשעוויק, פּאַרלירט דאָס געשטאַלט
באַ אונדז זײַן מוזיקאַלישקײַט, עס ווערט סכעמאטיש. מיר באַגאַנווענען די דאָזיקע
געשטאַלטן, מיר באַנוצן זיך מיט פּאַרטיקע, שאַבלאַנע, סטאַנדאַרט - מיטלען פון
אויסדרוק, אָבער, אויב מיר וואָלטן דרייסט מאָביליזירט די מעכטיקע קויכעס פון
דער פֿאַרשטעלונגס-קראַפט, וואָס שאַפן ווּנדער, וואָלט דאָס געשטאַלט פּוֹן אַ
באַלשעוויק באַקומען אַף אונדזער בינע די גאַנצע רײַכקײַט פון די לעבנס - קאָלירן,
די פּולע אייגנאַרטיקײַט פון אַ שטאַרקער און טאַלאַנטפולער פּערזענלעכקײַט. אַט
דערצו דאַרף מען שטרעבן. צו פּיל שעמעוודיקײַט, פּאַרזיכטיקײַט, אַ נאַכלאָזיקע
„טאַקטישקײַט“ אין דער אַרבעט פון אַקטיאָר, דאַרפן בעשום אויפן ניט געלויבט
ווערן. פּאַרקערט, יעדע קונסט פּאָדערט דרייסטיקײַט, אַ באַזונדער דרייסטן פּלי פון
דער פּאַנטאַזיע.

מען דאַרף זיך ניט שרעקן פֿאַר אויסטראַכטן, פֿאַר יענעם מין אויסטראַכטן
ווען וועלכן פּושקין האָט געשריבן: „איבער דעם אויסטראַכטן מיט טרערן איך
באַגיס זיך“. דאָס אויסטראַכטן פון דעם קינסטלער איז ניט אין סטירע מיט דער
ווירקלעכקייט, נאָר פּאַרקערט, עס איז געבויט אַף דעם פּראָטימדיקן דערלערנען און
אַבסערווירן די ווירקלעכקייט, און עס דינט ווי אַ מין פּאַרזעצונג פון דער ווירק-
לעכקייט גופע, עס העלפּט אַרויסצוברענגען אירע פּאַרבאָרגענע געזעצמעסיקײַטן.
אַן אזא מין אויסטראַכטן, אָן אַ פּאַרשטאַרקטער און צײַל - געווענדטער אַרבעט פון
דער פֿאַרשטעלונגס - קראַפט, קען ניט זײַן, כאַווייריס, קײַן שווישפּילערישע טעטי-
קייט. דאָס דאַרף מען זייער שטאַרק פּאַרגעדענקען.

"קעניג ליר"
וו. שעקספיר. 1935.

2טער אקט
די סצענע בא גאנערייליען

ליר, "קעניג ליר". וו. שעקספיר. 1935

וועגן סצענישן זעלבסטגעפיר

(א שמועס מיט יונגע אקטיארן פון די מאַסקווער טעאטערס)

1937

מיר טרעפן זיך שוין מיט אייך ניט דאָס ערשטע מאל און איך צווייפל ניט, אז אין מינע פריערדיקע שמועסן זינען פיל זאכן געווען אומפארשטענדלעך. עס זינען געווען מיסטאמע טעזיסן, מיט וועלכע איר זענט ניט מאַסקים געווען, געווען אויך פראגעס וואָס פאָדערן צוגאב - דערקלערונגען.

דערפאר וואָלט איך געהאלטן פאר ניצלעך אַ שמועס צו טאָן מיט אייך ניט אין דער פאָרעם פון אַ מאַנאָלאָג, נאָר הערן אייערע פראגעס, טיינעס, מיינונגען. די מאַנאָלאָגישע פאָרעם באַדייט, אז איין מענטש רעדט און אלע איבעריקע הערן. אָבער אַ יוד האָט זיך געקלאָגט אז ער האָט ניט ליב ראדיאָ דערפאר, מאַכעמס דורך ראדיאָ קומט אויס צו הערן בלויז איין צאָד. איך וואָלט וועלן אויסהערן דעם צווייטן צאָד. כ'וואָלט וועלן, איר זאָלט אָנמערקן עטלעכע צענטראַלע קנופּפראַגעס, וואָס אינ-טערעסירן אייך. אויב אזעלכע פראגעס זינען צייטיק געוואָרן, בעט איך, איר זאָלט זיי פאַרמולירן.

פ ר א ג ע: די יונגט האָט געווענדט איר אויפּמערקזאָמקייט דערויף וואָס איר, סאָלאָמאָן מיכילאָוויטש, באַציט זיך גלויבליכטיק צום גרים, צום קאָסטיום. פאר אייך שפילן ניט דער גרים און דער קאָסטיום קיין וועזנטלעכע ראָל. אָבער פאר אַנ-דערע אקטיארן זינען דער גרים און דער קאָסטיום אַבסאָלוט נייטיקע אָנשפאַר-פונקטן, אָן וועלכע זיי קענען זיך ניט אָפּגעפינען אין בילד. מיט וואָס דערקלערט זיך עס?

פראגע: דאָס, וואָס כ'האָב אין אייך ליב, סאָלאָמאָן מיכילאָוויטש, זינען אייערע זשעסטן. אָפט גיי איך אפן וועג פון נאָכמאָכן אייערע זשעסטן. זאָגט מען מיר, אז ס'איז פאַרמאָליסטיש, און מען זידלט זיך. אַט, צום ביישפיל, האָב איך אין אַ געוויסער ראָל אָנגענומען אזא זשעסט: כ'האָב ברייט צענומען די הענט. מיך וואַרעמט עס, אָבער פון דער זייט זאָגט מען מיר, אז די הענט באַ מיר הענגען אין דער לופטן.

פ ר א ג ע: אַט וואָס ס'האָט געצויגן מיין אויפּמערקזאָמקייט: עמעסע מינס-טערס ווייסן ווי זיך צו קאָנצענטרירן אין איין מינוט. זאָל עס זיין אַ ספּעקטאַקל אָדער אַ צופעליקער נומער. זיי ווייסן ווי אזוי אַרויסצוגיין אַף דער בינע אין דער טעמפּעראַטור און אין דעם צושטאַנד ווי ס'איז נייטיק. מיר קענען עס ניט. איך האָב פּרובירט זיך ספּעציעל צוצוגרייטן צום אַרויסגאַנג אַף דער בינע, האָט זיך אָבער באַקומען, אז פּונקט אין יענעם מאָמענט ווען מען דאַרף אַרויסטראָגן אַף

דער בינע עפעס פון דאָס אָנגעזאַמלטע, גייט אַלץ פאַרלוירן. כ'האַב אַפּילע פּרוּבירט זיך ניט גרייטן פאַרן אַרויסגיין, און דעמאָלט האָט זיך באַקומען פאַרשידן: אַמאָל גוט, אַמאָל שלעכט. כ'פאַרשטיי אז פאַרן אַקטיאָר קענען ניט זיין קיין פאַרטיקע דעצעפטן, אָבער עפעס אַ מעטאָד און אַ מיטל זיינען מיטאַממע פאַראַן. כ'וואָלט וועלן איר זאָלט אונדז ריידן וועגן דעם.

ס. מ. מיכאָעלס: באַ מיר זיינען פאַראַן אַ גענוגדיקע צאָל פּראַ-געס, קעדיי צו ווערן פאַר אַינך אַ ראַדיאָ. דערלויבט זיך מיר צו שטעלן. ס'איז פאַראַן אַ סצענישער מעטאָד צו מאַכן אַז מען זאָל דיך זען. דאָס איז מעגלעך בלויז דעמאָלט ווען דו זעסט אַלעמען. אויב דו זעסט אַלעמען, זעען דיך אויך אַלע. האָב איר זיך טאַקע געשטעלט, קעדיי צו זען אַינך אַלעמען.

אין טאָך גענומען, ווערן אַלע איבערע פּראַגעס דערפּירט צו איינער — צו דער פּראַגע וועגן גוטן זעלבסטגעפּיל אין אייגענעם פּאַד, וועגן מער אָדער ווייניקער ריכטיקן פּילן זיך אַף דער בינע.

באַ יעדן אַקטיאָר איז פאַראַן אַ ספּעציעלער קלייניקער נומער, פאַר געסט". עס קומען זיך צונויף געסט, מען מאַכט אַ קויסע, און דער אַקטיאָר דערציילט וועגן אַ מומען, אָדער וועגן זיידן. דער אַקטיאָר פעטקער (I) גיט איבער זייער שיין אַ בילד וועגן אַ זייגערמאַכער.

אויב איר וועט קומען צו אַ זייגערמאַכער און ברענגען אינער זייגער צו פאַר-דיכטן, וועט ער באַטראַכטן דעם זייגער פּון אַלע זייטן, וועט דרייען מיטן קאָפּ, וועט דערנאָך דעם זייגער אַוועקלייגן און וועט ריידן וועגן דעם, ווי שלעכט עס לעבט זיך איצטער.

ער וועט אַ זאָג טאָן: „אַ מאָל איז געווען אַ פּירמע מאָזער...“ ער וועט וויר דער נעמען דעם זייגער, וועט אים באַטראַכטן און ווידער זאָגן: „און קינדער האָט איר?“ און ער וועט ווייטער שמועסן אַף דער טעמע.

גאָר צום סאָף וועט איר אַ שמעל טאָן די פּראַגע: אָבער דעם זייגער קען מען פאַרריכטן? מען קען מיט אים עפעס מאַכן?

— אַ, דער זייגער? דער זייגער? — ער באַטראַכט אים ווידער — גיט אים אַרײַן אַהין, אין מעלכ שן וואַרשטאַט, דאָרטן וועט מען עפעס מאַכן. אָט דאָ איז געווען אַ שרייפּעלע און אַצינד אַרבעט מען באַ אונדז ניט אויס אַזעלכע שרייפּעלעך. (ער ווענדט זיך צו אימעצן אין וואַרשטאַט) עפּשער איז באַ אַינך פאַראַן אַזאַ שרייפּעלע? אָט, אַ קלייניקייט, אָבער אָן דעם וועסטו גאַרניט מאַכן. איר האָט געלייענט די צייטונגען? און אין אַזאַ גיסט פּירט ער ווייטער דאָס געשפּרעך. דערביי נעמט ער יעדעס מאָל אין דער האַנט דעם זייגער, צאַצקעט זיך מיט אים. ער ווייסט שוין וואָס דאָרטן איז קאַליע. ער האָט געפונען דעם וויכטיקסטן דעפעקט. אַלץ ווערט מער אָדער ווייניקער קלאָר.

צום סאָף, ווען דער קליענט פּרעגט, „און וויפּל וועט עס קאָסטן?“ — ערשט דעמאָלט הייבט זיך אָן דאָס עמעסע געשפּרעך.

פעטקער מאַכט עס גלענצנד. אין וואָס עטעקט דער סאָד פּון דער פּערפעקט-קייט פּון זײַן דערציילן? ער גיט איבער דעם וויכטיקסטן שטריך פּון דעם זעלבסט-געפּיל פּון דעם זייגערמאַכער: דאָס געפּיל פּון באַוונדערונג פאַרן מאַטעריאַל, וואָס איז אייגנטימלעך פאַר יעדן עכטן פּאַכמאַן, דאָס סמאָקעווען זיך דערמיט. די רייד וועגן שרייפּעלעך, וועגן די גווינטן. פאַרשאַפּן אים פאַרגעניגן. ער קען די געשיכטע פּון דעם אָפּשטאַם, פּון דער אויסאַרבעטונג פּון די דאָזיקע דעטאַלן, ער קען זײַן

פאך ניט פון ביכער, ניערט מאכמעס ער פארמאגט דערפארונג. אט די דערפארונג שאפט דאס געפיל און די זיכערקייט אין דער אייגענער מינסטערשאפט. איז ווען איר טרעט צו צו א ניער ארבעט, דארף בא אייך זיין אזא גרויס און פריידיק געדפיל בענוגעצא דעם מאטעריאל.

אין ערגעץ איז ביכלאל ניט געזאגט געווארן, אז מען מוז אומבאדינגט אנהייבן מיטן זשעסט, אז באם אפפאנג איז דער קאסטיום, דער גרויס, אז מען דארף זוכן די אינטאנאציע. דאס זיינען אלץ זאכן וואס קומען אן מיט שווייס. און דער איינען באשטייט ניט דערין, וואס איר זענט געגאנגען איבער די גאסן און אויסגעפונען א געוויסע פראזע, „אך, ווי גוט ס'וועט זיין אויב כ'וועל זאגן אזוי.“ דאס איז ווערט א קאפיקע. דער איקער איז דער געדאנק וואס איר דארפט דערטראגן צום צושויער. דער איקער איז — די אידוי, איבער וועלכער איר דארפט זיך פארטראכטן, וועלכע איר ווילט אנטפלעקן מיט דער געגעבענער ארבעט. אויב דאס איז ניטא, אויב ס'איז ניטא די גרונטיקע, פירנדיקע אידוי — איז גארניט דא. אבער מיטש ניט צונויף די אידוי מיט דער סצענישער אויפגאבע. די רעזשיסארן האבן ליב אפט צו זאגן: „אט האט איר אן אויפגאבע אפן געגעבענעם פראגמענט, אט האט איר אן אויפגאבע אה דרבי פראגמענט, אט האט איר אן אויפגאבע אפן גאנצן ספעקטאקל.“ דאס זיינען טעכנישע מיטלען וואס באשטימען אן עטאפ, אבער זיי האבן קיין שייכעס ניט דערמיט וואס איך זאגן. און ווען איר דערמאנט זיך גאר גרויסע מיטל טערם און ס'קומען אויף אין אייער זיקארן די ראָלן אין וועלכע איר האט זיי געזען, אָדער ווען צו אייך דערגייען זייערע לעבעדיקע לעגענדעס מיטצד די צושויערס, שטעלט איר צונויף עטלעכע זייער אינטערעסאנטע פאקטן.

לאָמיר אָנרופן דעם נאָמען פון דער קאָמיסאַרזשעוּסקאַיאַ. וועגן איר איז מיר ליכטער צו ריידן, מאכמעס כ'האָב זי געזען. מען קען גרינג פעסטשטעלן, אז קאָמיסאַרזשעוּסקאַיאַ האָט דורך איר גאַנצער אַרבעט דורכגעטראָגן אַ געוויסן קאָמיפּלעקס געדאַנקען, דאָס וואָס עס האָט זי אומגעהייער אויפֿגערודערט. איר גאַנצע שעפּערישקייט האָט מיט עפעס און ערגעץ וווּ געוואַלדיק אַנטשפּראַכן דעם הומאַנישן געמיט - צושטאַנד, וואָס האָט אַרומגעכאַפט אין איר צייט אונדזער ליטעראַטור. דאָס לעבן וואָס האָט אַה יעדן טראַט געגרייט פאַררעטערישע מיטן, פּלעגט די קאָמיסאַרזשעוּסקאַיאַ באַגעגענען מיט אַ געפּיל פון פּראָטעסט, — צום באַדויערן, מיט אַ ריין אינדיווידועלן פּראָטעסט. די איינזאַמקייט האָט דורכגעדרונגן גען אלע אירע אַרבעטן.

כ'האָב זי געזען אין אַ גלענצנדיקער ראָל, וווּ די דאָזיקע ליניע איז געקומען צום אויסדרוק אַפּן בעסטן אויפּן, אין דער ראָל פון ראָזאַ, אין דער „שלאַכט פון די מאָטיילן.“ אין „אָן נאָדן“, אין „די שוועסטער בעאַטריס“ איז עס געווען דער זעלבער איינציקער געדאַנק, די איינציקע כוואַליע וואָס האָט זי געטראָגן. דאַרף, הייסט עס, זיין דער געדאַנק, עס דאַרף זיין די שפּירונג פון דעם געוואַלדיקן לעבן וואָס פּליסט אַרום אונדז און עס דאַרף אויך זיין אייער באַצוינג צום דאָזיקן לעבן. וועגן דעם אלעם דאַרפט איר דערציילן פון דער בינע מיט דער שפּראַך פון בילדער. אויב איר וועט ניט באַווייזן אַריבערצוואַרפן אַ בריקל צווישן דעם וואָס עס רודערט אייך קעסידער אויף יעדן טאַג, יעדע מינוט און צווישן אייער אַרבעט, דער מאַלט וועט איר אומבאדינגט דאַרפן האַנדלען אזוי, ווי עס האַנדלען אַ סאך פון אייער רע באַוויירן, — ד"ה, איר וועט דאַרפן לעבן מיט פרעמדע געדאַנקען. עס איז אַלגעמיין אַנטרעסאַנט, אז אַ שרײַבער דאַרף פאַרמאָגן אַ רעזערוו פון

פונדאמענטאלע אידייען, וואָס פאַרנעמען זײַן מויעך. דאָס איז אויך נעגײע דעם דיכטער. דער קינסטלער האָט דאָס רעכט אויסצוקלייבן דעם זשאַנער, דורך וועלכן ער קען צום לײכטסטן איבערגעבן דעם אויפן וויאזױ ער שפירט די וועלט. אָבער אַן אַקטיאָר שטעלט זיך זײער אָפט און פּולשטענדיק פּאַלש פּאַר ווי אַ מענטש, וואָס איז אינגאַנצן אונטערטעניק דער דראַמאַטורגיע. דאָך, באַ דעם אַלע-מען, ווי מען זאָל זיך ניט קלייגלען, באַשטייט דאָס אַנטפּלעקן אַ דראַמאַטורגיש שאַפן אין אַנטפּלעקן עס אַף אַן אײגענעם אויפן, לױט אַן אײגענער פּערספּעקטיוו, לױט אַן אײגענעם באַנעם.

און קעדיי צו אַנטפּלעקן אין אַ געוויסער פּערספּעקטיוו דאָס בילד און די שאַפונג, מוז מען אומבאַדינגט פאַרמאָגן אַן אײגענעם רעזערוו, אַן אײגענעם קאָמפּלעקס געדאַנקען און אידייען, וועלכע צערודערן אונדז צום שטאַרקסטן. דער מאָלט וועט איר אַוועקשטעלן פאַר זיך די פּראַגע וויאזױ צום לײכטסטן צו ברענגען צום צושױער, דורך דעם גענעבענעם דראַמאַטורגישן ווערק, דורכן גענעבענעם בילד, דאָס וואָס רודערט אײַך אויף.

דערפאַר איז לױט מײַן מײנונג זײער ניט ריכטיק דער זאָג: „באַם אויסגאַנגס-פּונקט פון שאַפן דאָס בילד איז דער זשעסט“, אָדער, „דער גריס“, אָדער „די אינ-טאַנאַציע“. און אויב מען וואַרפט אײַך פאַר, — ווי אַן ענטפּער אַף אַוועלכע פּראַ-זעם, — פאַרמאַליזם, איז דער פאַרווורף אַ ריכטיקער.

די גאַנצע פּראַגע איז: פון וואָס איז אָפהענגיק, פון וואָס באַקומט זיך דער דאָזיקער זשעסט, אַזא און אַזא פּויע, אַזא אינטאַנאַציאָנאַלער גאַנג, אַזא דריי מיטן קאַפּ א. א. וו. א. א. וו.

לאָמיר נעמען פאַר אַ בײַשפּיל די אַקטיאָרן פון דער אָפּערעטקע. כ'נעדענק זײער גוט דעם ווונדערלעכן אָפּערעטקע - אַקטיאָר אָבער זײער שוואַכן דראַמאַטישן שווישפּילער, מאַנאַכאָוו (2). כ'האָב געזען די קלאַראַ יאָנג, וואָס איז אין איר צײַט געווען אַ פּרעכטיקע דיווע אין דער ייִדישער אָפּערעטקע, כ'האָב געזען די פּאַטאַפּ-טשינאַ (3) עלמאַ היסטעד (4).

וואָסזשע זעען מיר אין דאָזיקן לײכטן זשאַנער? די לײכטקײט פון זשאַנער דערנידעריקט בעשומיפן ניט די אָנגערופענע מײסטערס, וואָס זײנען געווען גע-וואָלדיקע טאַלאַנטן. אין די יונגע יאָרן איז באַ קלאַראַ יאָנג געווען אַ קלינגעוודיקע און לעבנסלוסטיקע שטיים, זי האָט מיטגעבראַכט מיט זיך פּרייד, האָט געוועקט די שטרעבונג צו לעבן און צו פילן דעם גרויסן אויצער פון יוגנט, זון, פּרילינג, מיט אַ געוויסן הינטל פון סענטימענטאַליזם, קעדיי נאָך אַ מינוט אומעט, ווײטער צו לעבן מיט פּרייד און אַ פּרילעכקײט. דאָס איז ניט קײן גרויסער קאָמפּלעקס געפילן. איצטער איז זי אַלט 67 יאָר און ווידער זינגט זי וועגן פּרילינג, זון, יוגנט, און ווען זי זינגט איר לידל וועגן פּאַפּיראַסן (זי האָט אַזא פּרעכטיק לידל) איז עס מיט אומפאַרגלייכלעכער מײסטערשאַפט, באַזונדער צוליב איר אויסדרוק - קראַפט, אָדער — ווי עס איז באַ אונדז אָנגענומען צו זאָגן — איר אָנשטעק-קראַפט. און דאָס באַ די 67 יאָר. און ווי זי טאַנצט עס אויס!

דערבײַ איז איר שעפּערישקײט אַצינד פּולשטענדיק אָרגאַניש. זי איז אויפֿ-געוואַקסן אַף די דאָזיקע געפילן, אַף די דאָזיקע אינערלעכע אויפגאַבעס וואָס פאַר-שלינגען זי, און דערפאַר, נאַטירלעך, באַקומט זיך באַ איר אַלץ ניט אַרויפגעצווונג-גען, לײכט, טראַץ די יאָרן. קאָלומאַן איר וועט ניט האָבן קײן אײגענע טעמע, קײן אײגענעם געדאַנק,

קאלומאן די אקטיאָרן וועלן בלוזי טראַכטן ווי אזוי צו ריידן ווי אלטע לײַט, אָדער ווי אזוי זיך צו דרייען קעדיי פּאַרצושטעלן אָן אינזשעניער, קאַלומאָן ס'וועט אזוי זײַן וועט דערפון גאַרניט אַרויסקומען.

אין די צוואַנציקער יאָרן האָבן זיך אין די פּראָווינציעלע טרופּעס געפונען אַדמיניסטראַטאָרס וואָס האָבן זיך באַמיט צו סאַוועטיזירן אַפּילע די אמפּלואַס. זיי האָבן אויסגעטראַכט אַזעלכע אמפּלואַס: אַ העלדין אַ בלוט־גיריקע, אַ קאמ־סאמאלישער אינזשעניר, אַ קאמסאמאליעז אַ דאָן זשאָן, אַ געליבטער אַ סאַבאָָ מאַזשניק און אַנדערע אמפּלואַס אין זעלבן גײַסט. פון דעם אַלעמען קען מען אַצינד, פאַרשטייט זיך, בלוזי לאַכן, אָבער מיט פאַקטן פון בלוזי אויסערלעכער „סאַוועט־זאַציע“ פון אויסערלעכע געפילן, פון אלטע סטערעאָטיפּישע בילדער, טרעפן מיר זיך אויך איצטער.

קוידעם קאָל דאַרפט איר אַ טראַכט טון וועגן דעם וואָס איר ווילט זאָגן יענעם בירגער וועלכער שטייט אין דער רײַ הינטערן פּענצטערל פון דער קאַסע און ניט שטענדיק קריגט ער אַ בילעט. איר דאַרפט אים עפעס זאָגן, אָבער אויב איר האָט ניט וואָס צו זאָגן, מעגסטו האָבן אַ שטערן פון זיבן שפּאַן, וועט דערפון גאַרניט אַרויס־קומען, אַלץ וועט זײַן פּוסט.

אַעוו קומט די פּוסטקײַט אָפט אַרויס ניט צוליב דער שולד פון דעם אַקטיאָר. קעדיי דער שווישפּילער זאָל ניט האָבן וואָס צו זאָגן זאָרען זיך היפש געוויסע דראַ־מאַטורגן אונדזערע, וואָס שרײַבן אומנוצלעכע און פּוסטע פּיעסעס, כאַמט לויטן אויסערלעכן אויסזען זײַנען זיי דאווקע הינטצײַטיקע. די אַקטיאָרן האָבן ניט וואָס צו טון אין אַזעלכע פּיעסעס. זיי גייען אַרום איבער דער בינע, גרענגען אַרײַן אומעט און טרויער.

אָבער ס'טרעפט אויך זייער אָפט אַז מען באַקומט אַ באַדײַטנדיקע ראָל, און באַדײַטנדיק איז זי ניט דערמיט, וואָס ס'איז דאָ אַ סאך טעקסט. עמעס, די אַקטיאָרן וואָס האָבן באַקומען אַ קלייניקע ראָל זײַנען זייער ניט צופרידן, און פאַרקערט, די וואָס האָבן אַ סאך טעקסט זײַנען צופרידן.

ס'איז קלאָר, אַז די גוטסקײַט אָדער שלעכטיקײַט פון אַ ראָל מעסט מען ניט לויט דער גרייס פון טעקסט. אין דער ראָל קענען זײַן בלוזי עטלעכע ווערטער, און דאָך זאָל זי זײַן אַ גוטע ראָל.

מיר איז אויסגעקומען צו שפּילן אַ ראָל וואָס איז באַשטאַנען פון דרײַסיק ווערטער. דאָס איז די ראָל פון טויבן אין דעם „טויבן“ (5). באַ דער געלעגנהײַט וועל איך זיך באַמיען אויפצוקלערן אײַך מײַנע געדאַנקען אַפּן בײַשפּיל פון אָט דעם טויבן. איר וועט פאַרשטיין פון וואַנען ס'קומען אַרויס סײַ דער זשעסט, סײַ די באַוועגונג, סײַ דער טעמבער פון דער שטים און סײַ דער קאָסטיוום. נו, אָט די דאָ־זיקע ראָל באַשטייט פון בלוזי דרײַסיק ווערטער.

דער אינהאַלט פון דעם „טויבן“ איז אָט וועלכער: דער געוויר ביק פאַרמאַנט אַ מעכאַניזירטע ברויטמיל, מיט וועלכער עס פירט אַן זײַן זון, אַ יונגער באַכער. אין דער דאָזיקער מיל אַרבעט שוין זינט דרײַ און צוואַנציק יאָר אַן אַלטער מאַן. דער אַלטער איז פון דער אַרבעט טויב געוואָרן. ער איז טויב געוואָרן און האָט דערפּילט אַ שרעקלעכן האַס צו די רײַכע לײַט וואָס האָבן ניט בלוזי פון אים אויסגעקוועטשט אַלע זאַפטן, נאָר זיי האָבן אים נאָך באַרויכט פון געהער.

דער זאַקן האָט אַ טאַכטער, וואָס אַרבעט ווי אַ קעכין אין ביקס הויז. דער יונגער באַכער, ביקס זון, האָט פאַרפירט דאָס מײַדל און זי האַט פאַרשוואַנגערט. דעמאָלט

קען שוין ניט דער אלטער באהערשן זיין קאס. ער פארטראכט א מאָרד. אימעצן דאָרף ער דערמאָרדן, אָבער ער ווייסט ניט וועמען, און ס'איז אים זייער שווער צו לייזן די דאָזיקע פראַגע. פון דער אויסערלעכער וועלט דערגייען צו אים ווייניק קלאַנגען. ס'איז אים שווער צו באַנעמען ווער ס'איז קאָנקרעט שולדיק אין אַלע זינע אומד גליקן. ווי נאָר כ'האָב איבערגעלייענט די דאָזיקע ראָל, איז מיר קלאָר געוואָרן, אז דער טויבער הערט בעסער ווי אַלע אַרומיקע. ער, דער טויבער, הערט דוכט זיך דאָס וואָס דערגייט נאָך נישט צו אַ נאָרמאַלן אויער. ס'איז אים שווער געווען צו טראַכטן. דער געדאַנק האָט זיך אין זיין מויעך געדרייט זייער פאַמעלעך, ווי דער מילשטיין. וואָרעם, ווען האָט ער געקענט דענקען? ער האָט דאָך קעסידער, פון פרימאָרגן ביז שפעט אין דער נאַכט געשלעפט זעק, אַ באַגאַסענער מיט שווייס. און אויב אַפילע עס זינען באַ אים געווען מינוטן ווען ער פלעגט זיך אָפּשטעלן און ווישן דעם שווייס פון שטערן, האָט ער אין יענע מינוטן בלויז געטראַכט, „נו, יאָ, אַזוי איז עס.“ און זיין האַנט, די האַנט וואָס האָט געווישט דעם שווייס, פלעגט זיך פאַרהאַלטן אַפּן שטערן אַ טאָזוי, (ער ווייזט עס מיט אַ זשעסט). דערפון איז געבוירן געוואָרן דער דאָזיקער אייגנאַרטיקער זשעסט... די צווייטע פּראָבלעם איז געווען — וויאָזוי איבערצוגעבן טויבקייט. ס'קען זיין אז מען זאָל ניט הערן וואָס אַנדערע ריידן און גלענצניטיק פּילן אַז אימעצער געפינט זיך לעבן דיר. אין אַזאַ מאָמענט דאַרפן שפּילן אַ באַזונדערע ראָל די מוסקולן פון האַלדז מאַכעס זיי ברענגען צום אויסדרוק אַ געוויסע שפּאַנונג. ער האָט שטענדיק געהאַט דאָס געפיל ווי אַנשטאַט אויערן וואָלט באַ אים געהאַנגען שמאַטעס און ס'האָט זיך אים גע- דאַכט אז מען דאַרף עפעס אַרויסנעמען פון אויער, קעדיי עפעס צו הערן. (ער ווייזט ווי אַ טויבער שלעפט עפעס אַרויס פון אויער).

דאָס איז דער צווייטער זשעסט וואָס קען אַנטפלעקן זיין אינערלעכע וועלט. — כ'קען גוט דעם דאָזיקן ביק — זאָגט ער — דרין און צוואַנציק יאָר אז כ'דין באַ אים. כ'האָב געהאַט אַ ווייב איז זי געשטאַרבן. זי פלעגט ברענגען הינער צו ביקן. נו? ער דרייט זיך אויס. ניין, מען האָט גאָרניט געזאָגט! מער הערט ער גאָרניט. און אָט איז באַ אים אַן אַנדער זשעסט. ער נעמט צו די האַנט פון אויער, ער הערט בלויז אַ שטענדיקן זשום אין די אויערן. (ער ווייזט ווי אַזוי ער לייגט צו ביידע הענט צו די אויערן).

ווייזט אַפּן אויערן.

אָזאַ איז די קרייזלנייע פון דער דאָזיקער ראָל. אַף אַזאַ אויפן קענט איר אַף דער בינע זאָגן דרין ווערטער און זיי זאָלן זיין איבערציינגנדיק. וואָרעם, וואָס איז דאָס וואָרט אין טעקסט? אין טיך זינען פאַראַן אַ סאך פּיש. איר פאַרוואָרפט די ווענטקע און פאַנגט אַרויס איין פּישעלע פון אַ גוואַלדיקער מאַכנע. איז דאָס וואָרט ענלעך צום פּיש וואָס איז מיטאַמאַל אַרויסגעשלעפט גע- וואָרן פון אַ גוואַלדיקער צאָל ווערטער, וואָס פּליסן דאַרטן, אין טעקסט. און ס'איז נייטיק אז דאָס וואָרט זאָל צאַפלען ווי אַ פּיש וואָס איז נאָר וואָס אָפּגעריסן געוואָרן פון זיין סטיכע. אָט פון דאַנען — פון דעם פּילן די סטיכע פון געדאַנק — קומען אַרויס סיי דאָס וואָרט און סיי די אינטאַנאַציע. און ווען איך ברענג אַרויס די ווערטער, טו איך עס, דערפּילנדיק די סטיכע, דערפּילנדיק מיין מיטשמעסער, מיין פאַרטנער.

פאַרוואָס ברענג איך אָפּט ווי אַ ביישפּיל די אָדער אַנדערע זשעסטן וואָס איך

האָב אויסגעפונען, פארוואָס באַנוץ איך זיך מיטן בנישפּיל פון זשעסט? דאָס איז דערפאַר ווײַל כ'ווייס, אז זייער ווייניק אַקטיבן טראַכטן וועגן זשעסט. זיי וועלן ווינדערלעך באַנעמען וואָס עס שמעקט הינטערן וואָרט, זיי וועלן ווינדערלעך פאַרן שטיין וואָס אזוינס ס'איז דער אונטערטעקסט, אָבער זיי באַציען זיך מיט פּולשטענדיקער גלײַכגילטיקייט צו אַזאַ געוואָלדיקן אַרבעטרגעביט ווי די טעטיקייט פון די הענט, פיס, קערפּער, ווי די מימישע באַוועגונגען.

אָבער דער צושויער גייט דאָך אין טעאָטער קוידעמקאַל צו זען. דער זשעסט איז עפּעס אזוינס וואָס שמידט צו דאָס אויג. און דערויף לייגט מען די קלענסטע אַכטונג, בעייס ס'איז אַ געביט מיט אַ געוואָלדיקער אויסדרוקסראַפּט.

וואָס וואָלט געשען אויב דאָס אַלץ וואָס איך האָב אייך דערציילט ווען מיין פּילן דאָס געשטאַלט פון דעם טויבן, וועלכער הערט זיך איין אין לעבן, אין זיך אליין — וואָס וואָלט געשען, אויב דאָס פּילן מוין אינטימען געדאַנק וואָלט זיך ניט אָנגעשפּאַרט אַף די דאָזיקע דרייסיק ווערטער? ס'וואָלט זיך גאַרניט באַקומען. ס'וואָלט דורכגעגאַנגען אַ זאַקן, אַ מעשוּגענער, מיט אַרויססטאַרטשנדיקע אויגן, מיט אַ האַק, גרייט צו דערהאַרגענען וועמען עס איז. און באַקומען האָט זיך דאָס געשטאַלט פון אַ מענטשן וואָס האָט לײַדנשאַפטלעך געזוכט צו געפינען דעם שולדיקן אין זײַנע צאָרעס און אומגליקן, ער האָט געזוכט אויפּמערקזאַם, לאַנג, שטאַרק — ער האָט אָבער ניט געפונען, ווײַל ער איז ניט געווען גענוג באַוויסטיגניס קעדיי צו פאַרשטיין, אז ער איז אַ קאַרבן פון אַ באַשטימטער געזעלשאַפטלעכער אָרדענונג — און צום סאָף האָט ער אויפּגעהויבן די האַק אָפּצוהאַקן דעם עק באַ דעם געוויסן קו.

און וואָס שאַיעך גרים און קאָסטיום — איז ווי האַלט באַ אונדז מיט דער דאָזיקער פּראַגע? דער סטענאַגראַף רעדט דעריבער מיטן רעזשיסאָר. זיי רייד, זיך צו גויה אָן אייך וועגן קאָסטיום וואָס איר וועט טראָגן. איז וואָס טראַכט איר ווען איר טוט אָן אַ קאָסטיום וואָס איז באַשטימט געוואָרן דורך אַנדערע צוויי מענטשן? וואָס וועט דער קאָסטיום פאַר אייך אַנטפלעקן? ער וועט אַנטפלעקן זייער שטאַנדפּונקט בענויגעאַ אינער ראַל. ווען איר וועט אים אָנטאָן און וועט אַף זיך געבן אַ קוק, וועט איר דערזען עפּעס פרעמדס פאַר אייך. וועט איר אָבער דען איבערמאַכן די ראַל, נאָכדעם ווי איר האָט רעפּעטירט עטלעכע כאַדאַשים?

גרים. צום ערשטן מאָל וועט איר זיך דערזען אין גרים דריי טעג פאַר דער אַלגעמיינער רעפּעטיציע. איז וואָסזשע וועט אייך דער דאָזיקער גרים געבן? די גאַנצע אַרבעט איז דאָך געמאַכט געוואָרן אָן גרים. דער גרים ווערט דאָך קיינמאַל ניט צוגעטראַכט גלײַך פון אָנהייב, באַ די ערשטע רעפּעטיציעס. צו זאָגן, דעריבער, אז באַם שאַפן דאָס געשטאַלט וועט איר נעמען אין אַכט דעם קאָסטיום, דעם גרים וואָס לייגט באַ אייך אַפּן פּאַנעם — באַדײַט אַנצונעמען ווי צום טאָך פון דער שעפּער-רישער אַרבעט אַ ריין פאַרמעלן צוגאַנג.

און אויב איר וועט אָננעמען פאַר אַן אַרויסגאַנגפּונקט אַ געוויסן צוגעטראַכטן זשעסט, וועלכער שאַפט באַ אייך אַ גוט זעלבסטנעפּיל, ער דריקט אָבער בעשומיפן ניט אום דעם אינערלעכן טאָך פון געשטאַלט — וועט עס אויך זײַן אַ פאַרמעלער צוגאַנג צו דער אַרבעט. סײַ אין זשעסט, סײַ אין דער מימישער באַוועגונג, סײַ אין קאָסטיום, סײַ אין דעם אויפן ווי מען טראָגט דעם אייגענעם קערפּער אַף דער בינע — אין דעם אַלעם דאַרף שמעקן אַ געדאַנק. ווען כ'רייד וועגן אַ געדאַנק, מוין אייך בעשומיפן ניט זײַן פּונקטלעכע מאַטעריעלע פאַרמולירונג. איר קענט אינערלעך

פילן אן אָנגעזאַמלטע אומצופרידנקייט, אָדער אן אָנגעזאַמלטע באַנייטערונג און דאָס דאָזיקע געפיל אינערס אַרניילייגן אין דער ראַל. דאָס באַדייט ניט, אַז איר דאַרפט אַרויסברענגען טיראַדעס, אַז איר דאַרפט דערווייזן, מיט דער הילף פון קירשאַנישן טעקסט, אַז „עס איז ריכטיק וואָס די סאָוועטישע מאַכט האָט געזיגט“. מיר ווייסן עס אויך אָן קירשאַנען. אָבער מען דאַרף זיך דערפילן אין אונדזער גע- זעלשאַפט ווי אַ מענטש וואָס האָט די דאָזיקע געזעלשאַפט אַף אַ געוויסן אויפן באַנומען און ער גיט איר אַפּ זיין גאַנצע לעבנס־טעטיקייט. מען דאַרף מיט זיך ברענגן גען אַף דער בינע אַ געוואַלדיקע אינערלעכע אָנגעלאַדנקייט, און זי וועט זיין מער אויסדרוקפול ווי קירשאַנס (6) פּובליציסטיק.

מען דאַרף אַז איר זאָלט אויפנעמען אַינער אַרבעט, אזוי ווי אַ זייגערמאַכער נעמט אויף דעם זייגער. אויב ס'איז באַ אייך אזוי — איז גוט. אויב אָבער ס'איז באַ אייך ניט אזוי — וועט איר „שווימען“ און עפּשער וועט זיך אייך ווי עס איז עפעס אינגעבען און עפּשער ניט.

אַ פּראָגע: פּאַרוואָס געשעט אָפטמאָל אַז די געדאַנקען זינגען ריכטיקע, נאָר מען קען זיי נישט איבערגעבן?

מיכאַעלס: אַנומלען בין איך בייגעווען בעיים ס. ע. ראַדלאָוו, דער רעזשיסאָר פון „ליר“ האָט געהאַלטן אַ רעפּעראַט וועגן דער מיניסטערשאַפט פון רעזשיסאָר. ס'איז געווען פאַר די סטודענטן פון סטאַניסלאָווסקי־טעאַטער. ראַדלאָוו האָט גערעדט וועגן: סטיל, זשאַנער, עקלעקטיק אין דער רעזשי, וועגן ריכטיקן רעזשיסאָרישן לייזן די פּראָבלעמען פון ספּעקטאַקל. נאָכן רעפּעראַט האָט זיך אויפגעהויבן אַ צוהערערן פון דעם רעזשיסאָרישן אָפּטייל פון סטאַניסלאָווסקי־טעאַטער און האָט דערקלערט, אַז קוידעמאָל דאַרף מען דערלערנען דעם דיאַלעקטישן מאַטעריאַליזם און דעם היסטאָרישן מאַטעריאַליזם, און דערנאָך קען מען שטעלן אויסגעצייכנטע ספּעק- טאַקלען.

פאַרשטייט זיך, אַז אַך לייקן ניט, אַז די רעזשיסאָרן און אַקטיאָרן דאַרפן זיין פונדאַמענטאַל באַקאַנט מיטן דיאַלעקטישן און היסטאָרישן מאַטעריאַליזם. דאָס איז אַ באַדיינג אָן וועלכן מען קען אַצינד ניט אַרבעטן. דענקען און פאַרשטיין דאָס לעבן — און ניט בלויז ווייל מיר לעבן אין אונדזער סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט, נייערט פאַשעט דערפאַר, מאַכעמס דער מאַרקסיזם דערקלערט צום ריכטיקסטן און צום וואַרהאַפטיקסטן די וועלט און ער העלפט אונדז אין אונדזער לעבנס־טעטיקייט אַף אַט דער וועלט. אָבער דערקלערן, אַז אויב ס'איז פאַראַן בלויז אַט די פאַרהאַנגע דאַרף מען גאָרניט האָבן — איז נאַיוו.

איר קענט אַלץ אויסגעצייכנט פאַרשטיין, אַלץ דערקלערן, אין אַלץ זיך אַריינגע- טירן, אָבער דאָס איז נאָך ווייניק. מען דאַרף נאָך באַהערשן די סצענישע שפּראַך. אויב כ'האָב פאַרשטאַנען, אַז ס'פעלט דאָ אַ שרניפעלע, דאַרף איר קענען דאָס שרניפעלע אַרניינשטעלן אַף זיין פּלאַץ. דאָס איז דאָס לאָשן פון מיין פּאַך. דער קליענט וועט דערין גאָרניט פאַרשטיין, און באַ מיר, באַם זייגערמאַכער, איז פאַראַן אַן אינטימער קאָנטאַקט מיטן דאָזיקן שרניפעלע, מיטן מעכאַניזם.

מען דאַרף זייער גוט ווייסן וואָס עס איז אַ טעקסט. דער טעקסט, דאָס איז אַ שניין פון איינער אינערלעכער וועלט. כ'האָב דאָ אומגעלונגען געבראַכט דאָס בילד מיטן פּיש, אָבער דער געדאַנק איז געווען, אַז דאָס וואָרט וואָרפט זיך און צאַפּלט זיך אין די הענט ווי אַ נאָר וואָס געכאַפּטער פּיש. אַט האָט איר געכאַפּט דאָס וואָרט, און אַט איז זיין אינטאַנאַציאָנאַלער באַדייט.

כ'דארף אייך זאָגן אז פונקט ווי אַ פּיאַניסט אָפּערירט מיט זײַן רעכטער און לינקער האַנט, אזוי דאַרף מיט זײ אָפּערירן דער שױשפּילער. איר האָט מיסטאמע אָפּט געזען ווי שױשפּילערס עסן און טרינקען אַף דער בינע אַף אַן עמעס. און אויב אַן אַקטיאָר שפּילט די ראָל פֿון אַ פּרעסער, וועט ער אַף דער בינע אויפּעסן ווייַ ניקסטנס דרײַ פונט ברויט. איז אָט, שפּילנדיק דעם אַלטימטשקן אין „מאַזל־טאַוון“ מאַך איך אזא זאַך: כ'טרינק טײַ. כ'נעם אַ גלאָז מיט אַ שעלכל, אין גלאָז איז גאָר ניטאָ, כ'גיס פֿון גלאָז דעם טײַ אין שעלכל, כ'מאַך זיך ווי כ'וואָלט אָפּגעברײט די פינגער. דערנאָך לײג איך אין מויל צוקער. אָבער אין דערעמעסן לײג איך מיר גאָרניט אין מויל. און אזוי הייב איך אָן צו טרינקען טײַ (מיכאַעלס ווײַזט די דאָזיקע סצענע). אָבער אויב איר וועט טאַקע אַף אַן עמעס אַרײַנגלייגן אין מויל אַ שטיקל צוקער און איר וועט אזוי רײדן, וועט זיך באַ אייך גאָרניט באַקומען.

וועגן וואָס גײט דאָ? איר ווײסט אז באַצילן לאָזן זיך פאַרבן אין פאַרשיידענע קאַלירן. דערפאַר קען מען די באַצילן בעסער זען אונטערן מיקראַסקאָפּ. דאָס זעלבע געשעט אין אונדזער קונסט. אין דערעמעסן זײַנען די באַקטעריעס ניט קײן רויטע און ניט קײן גרינע, אָבער אָבסערווירן זײ קען מען בלוזי ווען זײ זײַנען געפאַרבט. מיר דאַרפן קענען אָפּפאַרבן און מאַכן אז מען זאָל זען די ניט זעבאַרע אינערלעכע וועלט פֿון מענטשן. מײַן בײַשפּיל מיטן שטיקל צוקער איז אַ גראָבער בײַשפּיל. כ'האָב דעם צוקער ניט אַרײַנגעלעגט אין מויל, אָבער אין דער עמעסן רײד איך אזוי ווי כ'וואָלט יאָ אַרײַנגעלייגט, און עס קומט אַרויס זײער בײַלעט. עפעס ענלעכס איז מעגלעך און נײטיק פאַרן אַקטיאָר, קעדײ אויפצודעקן די אינערלעכע פאַרבאַהאַלטענע באַוועגונגען פֿון די געפילן און גע- דאַנקען פֿון מענטשן.

בעמײלע, אויב איר ווילט אז אייער געדאַנק זאָל פאַרשטאַנען און אויפגענומען ווערן דורך די צושױערס, טאָ זײַט אזוי גוט און דריקט אַלץ אויס אַף דער בינע אין דער שפּראַך פֿון אייער קונסט, פֿון אייער פּאָך.

פּראָגעט: וואָסער ראָל אין אייער פּאָך טײלט איר אויס פאַר דער אינטוויציע? מײַכאַעלס: אייער דאַרף בײַקומען אַן אומגלױבלעכע אָנשטרענגונג קעדײ דורכ- צוגײן דעם וועג פֿון איין עטאַפּ צום צווייטן, פֿון איין צושטאַנד צו אַ צווייטן, און אַן אַנדערער נײטיקט זיך ניט אין אזא אָנשטרענגונג, באַ אים באַקומט זיך אַלץ בלײַ-שנעל.

איצטער וועל איך אייך זאָגן, וואָס מען האָט מיר דערצײלט וועגן אַקאַדעמיקער פּאַוולאָוו. דאָ, וועל איך זיך צורירן צו אייער פּראָגעט וועגן אינטוויציע. כ'בין ניט קעגן אינטוויציע, זײער אָפּט גײט זיך אונדז אין אַף אַן אבסאַלוט אומדערקלער- לעכן אויפן אויפצוכאַפּן אַ געוויסן עמעס. עפּשער האָט עס אַ שײַכעס צו אינטוויציע. און אָט איז די געשיכטע וועגן פּאַוולאָוו. מען דערצײלט, אז אַ פּרוי איז געוואָרן פּולשטענדיק טײב. די גאַנצע סיסטעם פֿון איר לעבן האָט זיך געבײטן. באַטאָג האָט זי דורכגעמאַכט די צײט אין אַ מײַן דרימלעניש, אָבער געוויסע סימאָנים פֿון לעבן האָט זי אַרויסגעוויזן באַנאַכט. וויפּל מען זאָל צו איר ניט האָבן גערעדט באַטאָג, האָט זי אבסאַלוט גאָרניט געהערט. אָבער באַנאַכט האָט מען געקענט מיט איר רײדן.

מען האָט זיך געווענדעט צו דאָקטוירים, נאָר קײנער האָט ניט געקענט דער- קלערן דעם טאָך פֿון דער קרענק. אין די אויערן זײַנען ניט געווען קײן אַרגאַנישע

ענדערונגען, אויך ניט קיין סכלער און דערשינונגען, אפילע די פויקהניטלעך פון אויער זינען ניט געווען באשעדיקט.

האָט מען די דאָזיקע קראַנקע פֿרוי געבראַכט צום אַקאַדעמיקער פֿאוולאָוו. צוערשט האָבן זי אויסגעפֿאַרשט די אַסימטענטן. דער אַקאַדעמיקער פֿאוולאָוו האָט געהייסן אַרײַנפֿירן זי אין אַ צימער, וווּ די פענצטער זײַנען געווען פֿאַרהאַנגען מיט שוואַרצע שטאַרן, ער האָט פעסט פֿאַרשפֿאַרט די טיר, האָט אָנגעצונדן ליכט, קעדיי צו שאַפֿן אַן אומגעבונג פֿון נאַכט, ער האָט זיך געזעצט אַנטקעגן דער פֿרוי און זייער שטיף, שפֿטשענדיק האָט ער אַ פֿרעג געטאַן: „איר הערט מײַך?“ — האָט זי געזאָגט: „יאָ“.

עס ווײַזט זיך אַרויס, אז אַ הויכער קלאַנג האָט ניט אַרײַנגעדונגען צו איר אין אויער, ער פֿלעגט שאַפֿן אַ מין אַקוסטישן פֿאַרהאַנג. אָבער דער שעפֿטש פֿלעגט יאָ אַרײַנדרינגען אין אויער און דערניין צום באַוויסזיגן. דאָס באַטאַניקע גערויש האָט פֿאַר איר לענאַמערע ניט עקזיסטירט, אַרום איז געווען בלוז אַ שטומעניש. און בלוז באַנאַכט האָט זי געקענט הערן אַפֿילע די שטילסטע קלאַנגען.

דער אַקאַדעמיקער פֿאוולאָוו האָט דאָ צוגעטראָפֿן. ווי אזוי ער איז דערצו דערנאַנגען — ווייסט עס דער טײַוול. ס'איז נײַטיק געווען אַ גוואַלדיקע אינטוּיציע, קעדיי צו אַנטפֿלעקן דאָ דעם טאָך פֿון דער זאָך. אזוי אז פֿאַרלייקענען די אינטוּיציע קען מען ניט. אָבער ניט זעלטן איז דאָס וואָס מיר רופֿן אַן אינטוּיציע און וואָס מיר זײַנען גענייגט זיך פֿאַרצושיטעלן שיר שיר ווי אַ נעם, פֿאַשעט אַ רעזולטאַט פֿון אונדזער דערפֿאַרונג.

וואָס שייַדט אָפּ אַן אַלטן אַקטיאָר פֿון אַ יונגן? קוידעם קאָל די דערפֿאַרונג. מען דאַרף אָנזאַמלען דערפֿאַרונג. עמעס, די דערפֿאַרונג קען מען אַמאָל פֿאַרויסזען. מײַן טאַכטער האָט אַ פּופֿצן־יאָריקן כאַווער, וואָס האָט באַשלאָסן אָנצוהייבן רײַכערן. האָט ער, אָבער, געהערט אז פֿון פֿאַפֿיראַסן דרייט זיך אָפּט דער קאַפּ, דערפֿאַר איז אים אײַנזעפֿאַלן זיך לײַגן צוערשט אַפֿן בעט און דערנאָך פֿאַרויכערן. אַט אזוי מער ווייניקער ווערט פֿאַרויסגעזען די דערפֿאַרונג. דאָס הייסט אײַנפֿאַך גערעדט, איר באַנוצט זיך מיט די רעזולטאַטן פֿון אַ פֿרעמדער דערפֿאַרונג, וואָס איז דערגרײַכט געוואָרן נאָך פֿאַר אײַך.

יונגע אַקטיאָרן גייען אָפּט זען אַ גרויסן מײַסטער, קעדיי איבערצונעמען באַ אים אײַניקע מעטאָדן. דאָס איז אינגאַנצן טאַעסדיק.

לערנען זיך דאַרף מען אַה דער אײַגענער דערפֿאַרונג, פֿאַרבאַוויסזיגן דאַרף מען די אײַגענע דערפֿאַרונג. דאָס וואָס איר זאַמלט אַן דאַרף ניט זײַן קיין טײַטער קאַפיטאַל. די אײַגענע דערפֿאַלן און די אײַגענע דורכפֿאַלן איז נײַטיק דורכצו־טראַכטן, פֿאַרבאַוויסזיגן.

מעג אַפֿילע אײַן אײַנציקער מאָמענט אַרויסרופֿן אַ שמיכל אין צושויער־זאַל. טאָ זײַט זשע אזוי גוט און פֿאַרשטייט פֿאַר וואָס דאָס איז פֿאַרגעקומען. איז נײַטיק געווען דער דאָזיקער שמיכל? עפשער איז דער שמיכל געווען אַ צופֿעליקער און אין גרונט האָט ער גאָרניט צוגעגעבן, נײַערט פֿאַרקערט, געשטערט נאָר דעם אויפֿנעם?

יונגע אַקטיאָרן דאַרף אינטערעסירן די פֿראַגע ווי אזוי צו צווינגען די צושויערס צו הערן דאָס וואָס איר רעדט. גוואַלדעווען, שרײַען, הויך רײַדן? ס'זעט ניט העלפֿן.

זאָל נאָר דער צושויער ניט דערהערן אײַן וואָרט, פֿאַרלירט ער די גאַנצע

פראזע. און אויב די פראזע איז פארלאָרן, געפעלט אים אין יענער מינוט צו הוסטן. און אויב ער הוסט, גייט פארלאָרן א פראזע בא אן אנדער אקטיאָר, און אין צושויערזאָל הייבט זיך אָן א בראַנכיט.

און ווי קען מען צווינגען אז מען זאָל אייך הערן? דערצו דאַרף מען ניט גוואַלדעווען און ניט שרעקען. מען דאַרף אז דער צושויער זאָל דערפילן אז איר האָט אים וואָס צו זאָגן, און דעמאָלט וועט ער ניט בלויז ניט הוסטן, נייערט ער וועט זיין געשפּאַנט בענויגייע דעם גאַנג פון אייער פראזע. און אויב איר וועט אין דער דאָזיקער מינוט ארויסברענגען א וואָרט אויסערגעוויינלעך שטיל, אפילע שעפטשנדיק, וועט דאָס דאָזיקע וואָרט דערגיין, צו זיין ציל.

הייסט עס, אז די אויפגאַבע באַשטייט קוידעם קאָל אין צוציען די אויפ־ מערקזאַמקייט פון צושויערזאָל צו אייער פראזע. איר קענט דערגרייכן דעם דאָזיקן ציל מיט דער הילף פון מימיק. איר וועט מאַכן א מינע ווי איר וואָלט געדאַרפט ארויסברענגען עפעס אויסערגעוויינלעך וויכטיקס. און ס'איז בעמעס וויכטיק פאַר אייך. איר קענט מיט איין פלוצלינגדיקן אויסדריי צום צושויערזאָל צווינגען אַלעמען צו שווייגן. און ווען איר האָט אַף אזא אויפן צעצאָקערט אייער פעלד, קענט איר זייען; דערט ווי אייך געפעלט, אין גאַנצן שעפטשנדיק — און אַלץ וועט מען הערן.

אזא מין דערפאַרונג קען מען ניט אָפּדרוקן אין פאַרעם פון א סצענישן רעזולאַמענט. יעדער אקטיאָר מאָביליזירט אַף זיין אויפן דעם צושויערזאָל. כענקין(7) מאַכט עס אָט אזוי: „נו, אָט...“ (ער ווייזט ווי אזוי) און גלייך פירט ער אַלעמען אַרײַן אין א געהעריקער שטימונג, אַלע הייבן אָן צו לאַכן און זיך איינצוהערן. יעדערער האָט זיך זיין מאַניר. אָבער מען דאַרף האָבן דאָס רעכט צו באַנוצן זיך מיטן אייגענעם פאַך.

דאָס אַלץ איז מעגלעך בלויז דעמאָלט, ווען איר האָט בעמעס וואָס צו זאָגן דעם צושויערזאָל. אויב אָבער ס'איז ניטאָ וואָס צו זאָגן, וועט זיך גאַרניט באַקומען.

דער צושויער וואָרט מען זאָל אים אויפדעקן א סעקרעט. איר קענט אפילע ניט אויפדעקן קיין שום סעקרעט, אָבער זאָגט אים כאַטש צו דעם דאָזיקן סעקרעט. איר קענט צוקומען צום צושויער דורכן פאַרטנער, וועמען איר האָט קלוי־ מערשט געוואָלט עפעס זאָגן, נאָר איר האָט זיך באַקלערט, א מאַך געטאָן מיט דער האַנט, און גאַרניט געזאָגט (ער ווייזט). און דער צושויער וועט וואָרטן, אז איר וועט אים עפעס זאָגן.

דאָ שטייט מיר זיך אָן אַף דער גוואַלדיקער פּראָבלעם פון די צווישנבאַציונג־ גען צווישן דעם אקטיאָר און דעם צושויער. די גאַנצע צייט רייז איך וועגן דעם אז דער גרונטפאַרטנער פון אקטיאָר איז דער צושויערזאָל.

די דאָזיקע אויפגאַבע פלעגט מען לייזן אַף פאַרשיידענע אויפאַנים. אין איר צייט איז די דאָזיקע פראזע געלייזט געוואָרן אין קינסטלערישן מעאַטער (מכראַט), מיט דער הילף פון דער פערטער וואַנט, דורך וועלכער דער צושויער קוקט קלוי־ מערשט אונטער. פאַרקערט, די „לינקע“ רעזשי האָט געשטרעבט צו פאַרבינדן דירעקט די בינע מיטן זאָל, ווי איר ווייסט, צום ביישפּיל דורכן איצט שוין אויס־ געדראָשענעם און ווילגאַרן מעטאָד, ווען די קאָמעדיאַנטן גייען דורכן צושויערזאָל צו דער בינע. דאָס זיינען אַלץ פרווון צו לייזן די פראזע פון די צווישנבאַציונגען צווישן אקטיאָר און צושויערזאָל.

וואס זשע דארף טאן א יונגער אקטיאָר? ערשטנס דארף ער נעמען אין אַכט זײַן אייגענע — ווען אפילע קלייניקע — דערפאַרונג; ער דארף פאַרבאַווסטזיניקן זײַן יעדן טריט פאַרויס.

צווייטנס, דאַרפֿט איר זיך אויסלערנען ריכטיק צו לייענען — צו לייענען און ניט איבערצושאַצן דאָס וואָס איר לייענט. ניט געפינען זיך שמענדיק אונטער דער מאַכט פֿון דעם אָדער יענעם באַדייטנדיקן שרײַבער. אויב מען האָט אייך געזאָגט באַלזאַק, הייסט עס נאָך ניט אז אַלע שאַפונגען באַלזאַקס זײַנען פרעכטיקע. עס קענען באַ אים זײַן גוטע און שלעכטע זאַכן. איר דאַרפֿט אויסקלײַבן דאָס, וואָס איז פאַר אייך נוצלעכער, צוועקמעסיק.

דריטנס, דאַרפֿט איר אַינער לעבנס־דערפאַרונג אויסנוצן אַף אזאָ אָדער אַנדער אויפֿן אין אַינער אַרבעט. פֿון וואַנען שעפֿט איר צ. ב., אַינער סצענישן טעמפּער־ראַמענט? ס'איז שווער צו גלייבן אז אין לעבן זענט איר אַ שטיל גרעזעלע, און אַף דער בינע אַ פייער. אָבער ווען מען באַזיצט אפֿילע אַ גוואַלדיקן טעמפּעראַמענט, קען מען אויסאַרבעטן אַן אויפֿן ווי צו זײַן אויסערנעוויינלעך איינגעהאַלטן אין אַ געוויסער סיטואַציע; דערבײַ באַדייט עס ניט אז עס פעלט טעמפּעראַמענט, נײַער ס'איז אַ קאַמף מיטן אייגענעם טעמפּעראַמענט.

איר האַלט אײַן אַינער טעמפּעראַמענט, אָבער אינעווייניק אין אייך זידט אַלץ. דעם דאָזיקן סצענישן טעמפּעראַמענט שעפֿט איר פֿון לעבנס־טעמפּעראַמענט. אַינער לעבן דארף דורך אייך גופע באַזיניקט ווערן ניט פֿון שטאַנדפֿונקט פֿון אויסלערנען און פאַרשטיין זיך זעלבסט — דאָס איז זיכער זייער וויכטיק, אָבער ס'איז באַוווסט אז אַ מענטש איז אַ שלעכטער ריכטער איבער זיך. איר דאַרפֿט געפינען אַן אויפֿן ווי זיך צו באַזיניקן „פֿון דער זײַט“, טאַקע דערפאַר מוז אויך דער גרעסטער אַקטיאָר האָבן אַ רעזשיאַר.

אַפֿט ריידן מיר וועגן זיך, צום בעסטן שפירן מיר זיך אַליין גופע, און לויט די אייגענע שפירונגען אורטיילן מיר וועגן די געפילן פֿון אַנדערע מענטשן. זייער זעלטן טרעפט זיך דאָס קענען אָפֿטיילן זיך פֿון צווייטן. דאָס איז אַ גוואַלדיקער טאַלאַנט. פֿון גרויסן באַרג שפירונגען און געפילן וואָס איר האָט דורכגעלעבט אין לעבן מאַכט אַן אינטעגראַל, אַן אויספיר און גיסט אַרײַן דעם דאָזיקן אויספיר אין אַלגעמיינעם קעסל פֿון אַינער אַרבעט.

דארף מען זיך לערנען פּלאַסטיק, אַקראַבאַטיק? אומבאַדינגט דארף מען עס. אָבער באַ אונדז טראַכט מען אזוי: אויב אַ מענטש קען מאַכן פּערציק מאָל נאָכאַנאַנד אַקראַבאַטישע שפּרונגען — איז עס אויסגעצייכנט. אזאָ מיסטערשאַפֿט איז אָבער אַף דער בינע קיינעם ניט נייטיק. נייטיק איז עפעס אַנדערש — ס'איז נייטיק די גרייטקייט פֿון אַינער קערפּער אויסצופאַלגן יעדן באַפעל אַינער, וואָס וועט דיקטירט ווערן דורך אזאָ אָדער אַן אַנדער געדאַנק. אָט דאָס איז וויכטיק.

וועגן גרים און קאָסטיום איז ניטאָ וואָס צו ריידן. מען דארף קענען טראָגן דעם קאָסטיום, די פעלעריגע, דעם מאַנטל, דאָס פּאַנצערעהעמד. מען דארף זיך שפירן מער אָדער ווייניקער גוט און פֿריי אין יעדער קליידונג.

ג. נ. פּאַרקאַלאַב: כּוֹויל אייך איצטער ווייזן אַ בילד פֿון „קאַרשן־גאַרטן“ (8). דאָ איז פאַראַן אַן אַרט, וואָס האָט זיך מיר ניט איינגעגעבן. כּ'האָב דאָרט אַ מאָנאָלאָג, האָב איך זיך אָנגעטראָפֿן מיט דעם וואָס דער מאָנאָלאָג פּאָדערט עפעס אַן אַנדער זעלבסטגעפיל. איר האָט געזאָגט אז דער אַקטיאָר דארף אַלעמען זען און אַלע דאַרפֿן אים זען. וואַרשיינלעך איז עס אײַן מאָנאָלאָג זייער וויכטיק.

וועט עפשער דאָס וואָס איך וועל דעמאָנסטרירן זײַן אַ בײַשפּיל פֿון דאָס פּאַר-
קערטע, ווי אזוי מען דאַרף ניט שפּילן.

(פאַרקאַלאַב לײענט אַנײַם מאָנאָלאָג פֿון „קאַרשײַן-גאַרטן“).

מיכאַעלס: דאָס וואָס איר האָט אַצינד געוויזן איז זייער גוט. אײַך האָט צוגע-
האַלפֿן די שטילקײַט, די אינטימע סוויווע, די גינסטיקע באַציונג צו אײַך. אַלע האָבן
געוואָלט אַז איר זאָלט עס גוט מאַכן, דאָס העלפט זייער דעם מענטשן. אָבער אײַער
אויפֿירונג איז געווען בלוז אַן אויסערקעכע. מיר האָבן ניט געזען דעם פֿריערדיקן
גאַנג. איבערצײַגנדיק איז עפשער געווען אײַער ערשט וואָרט: „מאַמע“. אָבער דער
נאָך האָט זיך באַ אײַך באַווײַזן אַן אינטאַנאַציע פֿון אַ האַרצײַסנדיקן ראַמאַנט:
„כ׳האָב דיך לײב“ (ער אימײַטירט די פאַרקאַלאַב). די דאָזיקע אינטאַנאַציע טױג ניט.
פאַרוואָס האָט זיך עס אײַך ניט אינגעגעבן? די מיזאַנסצענע איז באַ אײַך אַ
זייער איינפאַכע. איר קומט אַרײַן. איר האָט דערזען די מוטער?

ג. פאַרקאַלאַב: ניין, זי געפינט זיך הינטער דער וואַנט.

מיכאַעלס: דאָס טאַקע האָט זיך ניט געמערקט. איר האָט דאָ אַ וואַנט. גיט אַ
גלעט אָט די וואַנט. איר קענט אַרומשפּילן די וואַנט. איר דאַרפט בײַקומען אָט די
שטערונג. דאָרט הינטער דער וואַנט זיצט אַ מענטש, וועמען איר וועט דירעקט ניט
זאָגן. דאָס וואָס איר וועט זאָגן הינטער די אויגן. איר האָט געהאַט אַן אויסגעצײַכנטע
מעגלעכקײַט צו שפּילן דאווקע אַף אָט דער באַזע. איר קענט זאָגן אַלץ, מאַכמעס זי
הערט ניט. און דערפֿון וועט אַרײַסקומען אין גאַנצן אַן אַנדער געפֿיל. אָבער פֿריער
איז געווען דאָס געפֿיל, ווי די מוטער וואָלט געזעסן אַנטקעגן אײַך און געוויינט און
איר טײַנעט צו איר: „וויין ניט מאַמע, וואָס מען האָט פאַרקויפט דעם קאַרשײַן-גאַרטן“.
קאַנסטאַנטין סערגײַעוויטש האָט לײב די שטערונגען ווי אַן איקערדיקע פּאַר-
האַנאַכע פֿון יעדן אויסדרוק. אַנדערש גערעדט — ער פאַרשטייט יעדע סצענישע
האַנדלונג ווי אַן עטאַפֿ פֿון אַ געוויסן קאַמפּ. ער זאָגט צום בײַשפּיל: „ווען דו שפּילסט
דעם בײַזן מענטשן, טאָ זיך אין וואָס ער איז גוט. ווילסט שפּילן טרערן — טאָ שפּיל
דעם קאַמפּ מיט די טרערן, וואָרעם קײן זאָך איבערצײַגט ניט ווייניקער ווי עמעסע
טרערן אַף דער בינע“.

דאָ באַ אײַך איז פאַראַן אַ שטערונג, ס׳איז פאַראַן די וואַנט. גיט זיך מיט איר
אַן אייזע, און ס׳וועט זיך באַקומען דער עכטער אויסדרוק פֿון דעם וואָס איר ווילט
זאָגן. איר וועט עפשער דער מוטער ניט ווייזן אַז ס׳איז אַ גרויסע טראַגעדיע, איר
וועט זי ניט טרײַסטן, וואָרעם ס׳קען איר נאָך ווערן ערגער פֿון אײַערע רײַד, אָבער
הינטער דער וואַנט זאָגט איר אַלץ וואָס איר טראַכט. איך באַריר ניט אײַער ראַל אין
איר גאַנצן פאַרנעם, אָבער באַם לײזן דאָס דאָזיקע אָרט וואָלט אזא געדאַנק געווען
דער ריכטיקסטער.

א. ו. מורזאַיעוואַ: כ׳שפּיל אַ פּריצטע(9). אפֿן באַל באַ טראַיעקוראַוון דערצײַלט
מײַן פּריצטע ווי אזוי זי האָט זיך באַגעגנט מיט דובראַווסקין, וועלכער איז געקומען
צו איר פאַרשטעלנדיק זיך פאַר אַ גענעראַל. אין דאָזיקן מאָנאָלאָג האָב איך עפעס
ניט געקענט אויפֿפאַשן, ניטאָ דער געדאַנק וואָס זאָל מיך קענען אָנוואַרעמען. כ׳זײַן
באַם טיש, כ׳זאָג גאַרניט, ביכלאַל האָב איך ניט אין דער גאַנצער ראַל קײן ווערטער,
אויסער די דאָזיקע (זי ווייזט דאָס בילד פֿון „דובראַווסקי“).

מיכאַעלס: מיר דוכט זיך אַז ניט געקוקט אַף דער בעפֿירעשער אויסדרוקספּולקײַט
פֿון דעם וואָס איר טוט, גײט די גאַנצע דערצײַלונג לײזט אַ נײַט-ריכטיקער לײנע, און
אָט פאַרוואָס:

וואָס איז אזוינס אַ ספעקטאַקל?

אין אַ ספעקטאַקל זײַנען פאַראַן איקערדיקע צענטראַלע העלדן, אַרום וועלכע עס דרייט זיך די אַקציע. די אַקציע טראַגט זיך איבער פון איין ווירקנדיקן פערסאָנאַזש אַפּ אַ צווייטן, פון צווייטן אַפּ אַ דריטן. אָט איז דער צענטער פון דער האַנדלונג דאָ, דערנאָך דאָרטן, א. א. וו. דער צענטער טראַגט זיך איבער קעגן צו אַנטפּלעקן דעם ספעקטאַקל ווי אַזאַ.

איין יענעם מאָמענט, ווען איר זיצט באַם טיש און דערציילט וועגן דובראַווסקין, זענט איר דער צענטער פון דער אויפּמערקזאַמקייט און ניט בלויז דער צענטער פון דער אויפּמערקזאַמקייט, נײַערט אויך דער צענטער פון דער אַקציע. און אַכוּז דעם — דער צענטער אין וועלכן ס'אַנטפּלעקט זיך דער זין פון דעם ווערק.

וואָס איז דאָס איקערדיקסטע אין אײַער דערציילונג? אַז דובראַווסקי רויבט ניט באַ אַלעמען, נײַערט אַז ער באַפאַלט בלויז די אויסדערוויילטע. דער דאָזיקער געדאַנק באַלײכט דאָס גאַנצע ווערק.

וועלכע איר, בעכײן, אײַער אויפּגאַבע? עס שמעלט זיך די פּראַגע: וואָס איז דאָ דאָס סאַמע וויכטיקסטע? צו ווייזן אַן אַלמע פּריצטע מיט אַזעלכע און אַזעלכע כאַ-ראַקטערישטריכן? אָדער פאַרקערט, אָפּגעבן אַלע קויכעס פאַר דער איקערדיקער צענטראַלער אויפּגאַבע — צו דערציילן וועגן דובראַווסקין? אַגעו האָט עפּשער די באַגעגעניש מיט דובראַווסקין איבערגעלאָזט דעם שטאַרקסטן אײַנדרוק אין לעבן פון דער דאָזיקער פּריצטע. אַזעלכע געשעענישן טרעפן זיך ניט באַ איר אַלע טאָג. אויב איר וועט אַ טראַכט טאָן וועגן דער מאַניטענלעכקייט פון דער דאָזיקער פּריצטע, וועט איר פאַרשטיין אַז דאָס דאָזיקע געשעעניש איז פאַר איר געווען אַ יאָנטעו, וואָס האָט זי אײַנערלעך באַלײכט.

אָבער וואָס טוט איר? צום יאָנטעו טוט איר אָן דאָס וואָכעדיקע, שטייגערישע, אומבאַדײַטנדיקע, קלײַנינקע כאַראַקטעריקלייך. און אַנשטאַט צו ווערן די טרעגערן פון דער אידיי, פון דעם איקערדיקן געדאַנק פון ספעקטאַקל, האָט איר זיך פאַרוואַנדלט אין אַ באַפּוזונג פאַר די הײַנטער־רונט. איז עס ניט ריכטיק. וויפּל צײַט איז אַוועק זינט די דאָזיקע געשעעניש?

א. ו. מורזאַיעוואַ: צוויי וואָכן.

מיכאַעלס: און איר דערציילט עס אין אַזאַ טאָן, ווי ס'וואָלטן שוין אַריבער פּערציק יאָר. איר זענט דאָך אַן אַנטייל־נעמענער אין דער דאָזיקער פּאַסירונג! אַלץ צאַפּלט! דובראַווסקי איז באַ אַלעמען אין די מינלעך! און אַלע דערציילן וועגן דוב-ראַווסקין איינס און דאָס זעלבע! אבער איר האָט דאָך עפּעס אַ נײַס, עפּעס אומגע-וויינלעך וויכטיקס, דערציילט איר עס מיט אַ טאָן, ווי איר וואָלט זיך דערמאַנט אַז דאָס און דאָס איז ווען עס איז געשען, און עס באַקומט זיך אַן עפּישע דערציילונג. איר באַטייליקט זיך ניט אין דער אַקציע, מיט שטייגערישע שטריכן פאַרדעקט איר די איקערדיקע פּאַסירונג.

א. ו. מורזאַיעוואַ: אויב די דאָזיקע פּיעסע וואָלט אָנגעשריבן פּושקין, וואָלט ער מיטאַמע פאַר דער ראַף פון דער פּריצטע צוגעטיילט מער אויפּמערקזאַמקייט. כ'אַזאַ ניט קיין איין וואָרט ווען אַלע ריידן וועגן דובראַווסקין, און מיטאַמאַל הייב אײַך אָן מיין דערציילונג.

מיכאַעלס: מען קען מאַסן זײַן אַז די אינסצענירונג איז ניט קיין גוטע. אָבער אײַער לאַגע איז פינדעסטוועגן אַ זײַער באַקוועמע: איר שוויינט ווען אַרום קומט פאַר אַ גרויסער אויפּרודער, און פּלוצלינג רײַסט איר אויף ווי אַ באַמבע. איר רײַסט אויף

די איינגעשטעלטע מיינונג וועגן דובראָווסקין, וועמען אלע באַמיען זיך צו דיסקרע- דיטירן, זיי רופן אים באַנדיט. די איינציקע טרעגערן פון אַ ריכטיקער און ניט פון אַ פֿיליסטערישער מיינונג וועגן דובראָווסקין זענט איר. אפן דאָזיקן ווידערשפּרוך דאַרפט איר שפּילן, איר זענט אַן איידעם פון אַן אויסערגעוויינלעכער געשעעניש און דערמוט אַליין הייבט איר זיך אויף איבערן אַרום.

איר קענט אָנהייבן דעם מאַנאָלאָג פון כאַראַקטער-שטריכן, אָבער אין אַ געוויסן מאַמענט וואַרפט איר אפן טיש דאָס טיבעלע וואָס איר האַלט די גאַנצע צייט באַם מויל; איר טוט עפעס אומגעוויינלעכס אין דער דאָזיקער געזעלשאַפט, מאַכמעס די דאָזיקע פּאַסירונג אין זייער אַ גרויסע. פריער האָט איר געטראַכט ווי אַלע, וויזנט זיך אָבער אַרויס אַט וואָס... איר זענט אַ נײַער קויעך וואָס באַלייכט אַלץ אַף אַ נײַעם אויפן.

עס איז שווער אויסצובויען אַ געשטאַלט אַף דער דאָזיקער דערציילונג. דאָס איז אַ שווערע אויפגאַבע פאַר יעדן אַקטיאָר. אָבער אַ ראָל קען מען אויסבויען. אויסשפּילן די ראָל באַ דעם טיש קען מען.

(די אַרטיסטן פון טראַם וו. ג. פּאַליאַקאָוו, ל. א. קאַליושנאַיאַ און וו. וו. פּאַלאַוויקאָוואַ וויזן אַ בילד פון דעם ספּעקטאַקל: „אַרעמקייט איז ניט קיין פאַר- דאַרבנקייט“).

מיכאַעלס: (זיך ווענדנדיק צו דער קאַליושנאַיאַ): פילסט זיך באַקוועם אין ספּעקטאַקל?

ל. א. קאַליושנאַיאַ: ווען כ'הייב אָן צו שפּילן וועלכע ס'איז נײַע ראָל, פיל איך זיך אומבאַקוועם באַ די ערשטע צוויי ספּעקטאַקלען, און דערנאָך פיל איך זיך גוט. אין דאָזיקן ספּעקטאַקל פיל איך זיך גוט. אָבער היינט האָב איך זיך געפילט שלעכט. ס'איז אָפהענגיק פון דער אוידיטאָריע. דאָ זיצן דאָך פאַרט שווישפּילערס! דערפאַר איז ביז געבליבן הײַלע פאַרעם.

מיכאַעלס: און פאַרוואָס, פּאַליאַקאָוואַ, פילט איר זיך שלעכט?

וו. וו. פּאַלאַוויקאָוואַ: איך בין אזוי געווען צערודערט, אז כ'האָב געמינט אז דאָס האַרץ וועט באַ מיר אַרווישפּרינגען, אָבער אין אַלגעמיין פיל איך זיך אין מיין ראָל אין דאָזיקן ספּעקטאַקל בעסער ווי ער עץ אַנדערש.

ל. א. קאַליושנאַיאַ: נאָכן אוועקגיין פון מיטיאָן פיל איך זיך שלעכט, ווייל איך זאָג אַרויס די פּראַזע: „און מיר לייגט זיך עס ניט אפן סייכל“... און דאָס פּובליקום לאַכט. מיר איז עס ניט אָנגענעם.

מיכאַעלס: כ'דאַרף זאָגן אז מאַכנדיק באַמערקונגען די כאַוויירים, ווייל איך קיינעם ניט באַשולדיקן, אויסער די אינטערפּרעטירערס גופע, כ'ווייל ניט אַף קיינעם וואַרפן די שולד. מען קען דאָ ריידן וועגן רעזשיסאָר, וועגן אַ שלעכט אָנגעשריבענער ראָל, אָבער קוידעמקאָל דאַרפט איר שטעלן פּאָדערונגען צו זיך גופע.

ווי געפינט זיך גארדיי קאַרפּאָזיטש ווען איר פירט דורך די דאָזיקע סצענע?

ל. א. קאַליושנאַיאַ: אין אַ צווייטן צימער.

מיכאַעלס: דאָס איז, וואָס אַן עמעס, אַ פּראַזע אין גייסט פון „קונסט-טעאַטער“ (ככאַט.) — וויפל צימערן דאַרף מען דורכגיין ביז איר זענט אַריינגעקומען אין דאָזיקן צימער, וועמען האָט איר געטראַפן אין וועג, א. א. וו. אָבער יעדנפאַלס שפּילט די דאָזיקע פּראַזע אַ גרויסע ראָל.

וואַרעם קוידעמקאָל שפּילט איר דאָך מענטשן אונטערדריקטע דורך גאָרדיי קאַרפּאָזיטש, און דאָס איז דער איקער. דאָס איבעריקע איז פאַרעם, און דער אינ-

האלט איז, אז גארדיי קארפאָוויטש הערשט איבער אלעמען און אונטערדריקט אלץ און אלעמען. לויט זײַן וויקטירלעכן ווילן בײַט זיך דער גאַנצער גאַנג פון די גע- שעעניש, די יונגע מענטשן האָבן זיך ליב, אלץ וואָלט געווען גוט, אָבער ער מיסט זיך אַרײַן און שטערט דערין.

ווער איז אַזוינס פעלאַגעיאַ יעגאראַוונאַ? דאָס איז לײַבע אַף דער עלטער, און טרײַסטנדיק לײַבען הײַבט זי אָן מיט אַ מאָל צו פאַרשטיין אַז עפעס איז אין איר לעבן ניט פאַרווירקלעכט געוואָרן... און טאַקע אין דריטן אַקט איז זי אַרויס פון דער רוטין פון איר לעבן, האָט זיך פאַרטראַכט איבערן דאָזיקן לעבן.

ס'וילט זיך איר שטאַרק העלפן די יונגע מענטשן, און ניט בלױז ווײַל זי האָט אַ ווייך האַרץ, נאָר דאַווקע ווײַל איר לעבן איז אַדורך ניט אַזוי ווי זי האָט געוואָלט — ס'איז ניט פאַרווירקלעכט געוואָרן דאָס וועגן וואָס זי האָט געטרוימט אין דער יוגנט. אין איר קינד האָט זי ווידער דערפילט דעם דאָזיקן שרעקלעכן גוירל, זי זאָגט: „אַ שאָד דעם באַכער!“ אָבער ס'גײַט ניט וואָס זי האָט ראַכמאַנעס געקראָגן אַפן באַכער, זי האָט אַ איר אײַגן לעבן ראַכמאַנעס געקראָגן און אויך אַף לײַבעס לעבן, און זי האָט דערפילט פון וואָס עס נעמט זיך אלץ.

די דאָזיקע מענטשן לערנען זיך אויס צו טראַכטן נאָך אַ לאַנגער אונטערדריקונג, און אַ דונער דאַרף אַ דונער טאָן, קעדיי זי זאָל פאַרשטיין: „ס'לײַגט זיך מיר ניט אַפן סײַכל“.

אַזוי, אַז כ'וועל דיר זאָגן (זיך ווענדנדיק צו דער קאַליוושנאַיאַ) אַז דו האָסט אַראָפּגעזעצט די ראָל, אַראָפּגעזעצט דערפאַר, מאַכמעס האָסט ניט אויסגעשפילט דעם „עס-צימער“ (דעם צימער וווּ ס'זעפּינט זיך גאַרדיי קאַרפּאָוויטש). קײנער פון אײַך האָט ניט אויסגעשפילט דעם עס-צימער. מען טאָר אַזוי ניט שרײַען אין דאָזיקן צימער, ווען ס'זעפּינט זיך דערנעבן גאַרדיי קאַרפּאָוויטש. און ווען מיטאַ שרײַט, שטעלט מען אים גלײַך אָפּ, וואָרעם מען האָט מוירע גאַרדיי קאַרפּאָוויטש זאָל ניט דערהערן.

איר נעמט ניט אין אַכט, איר שפילט ניט אויס גאַרדיי קאַרפּאָוויטשן. איז וואָס זשע שפילט איר? צוליב אים — שטעלט זיך דאָך אײַן אַזוי, דער גוירל פון די דאָזיקע יונגע מענטשן.

ווען לײַבע זאָגט „דעם פאַטערס ווילן“, דאַרף זיך דאָ פילן די שרעק פאַרן דאָזיקן ווילן, און ניט דאָס וואָס זי זאָגט, אַז „כ'בין אָפּגענעבן צו אַ צווייטן, און אײַביק וועל אײַך אים זײַן געטריי“. ניט דאָס איז דאָ די דאָזיקע אויפגאַבע. הײַסט עס אַז איר שפילט ווידער ניט דאָס וויכטיקסטע.

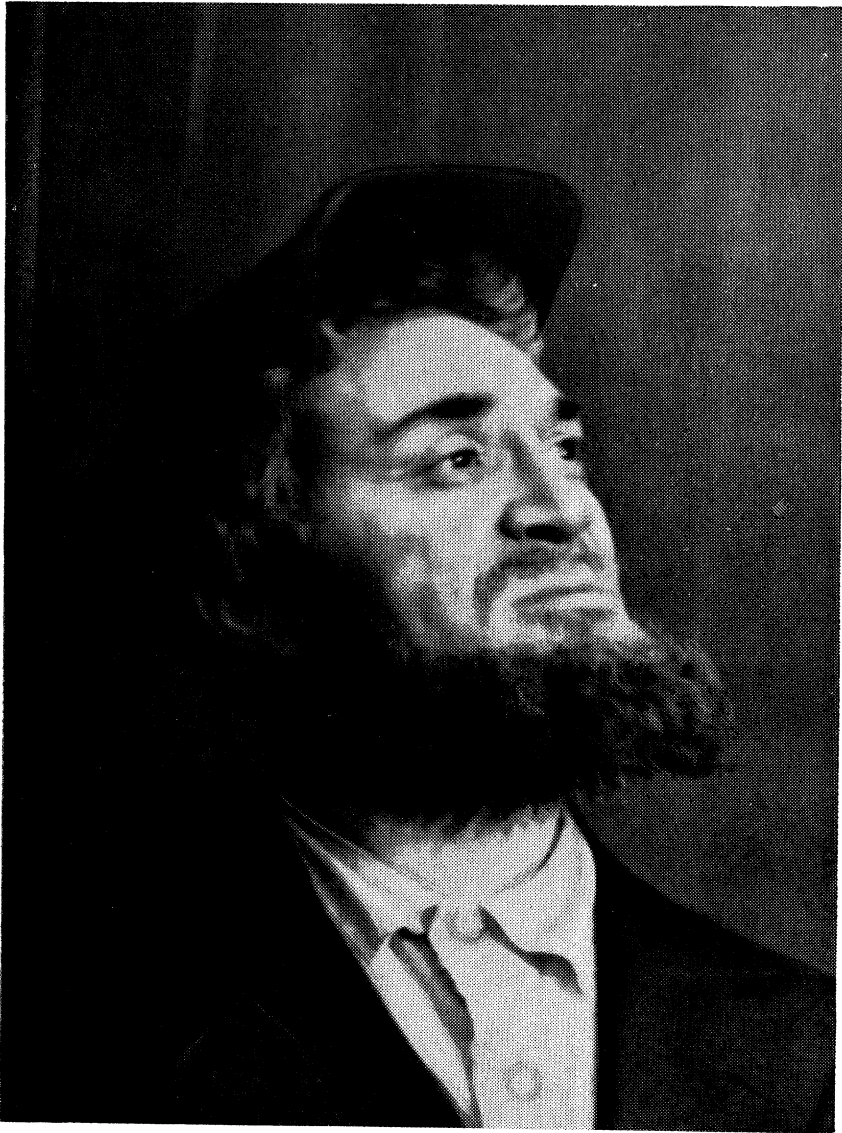
ווען מיטאַ שרײַט, זײַנען אלע דערציטערט, מאַכמעס זיי שרעקן זיך אַז גאַרדיי קאַרפּאָוויטש קען קומען אלע זיי דאָ טרעפן. הײַסט עס אַז אין דער דאָזיקער סצענע איז פאַראַן אַ גרויסע קראַפט: גאַרדיי קאַרפּאָוויטש. בלױז אין קאַמף קען אים קומט צום אויסדרוק דער קויעך פון דער לײַבע, דער קויעך פון שטרעבן צו אַן אינערלעכער גרויסער פּרײַהייט, צו באַהויפטן די אײַגענע רעכט אַף לעבן, לײַבע, יוגנט. ס'קומט אויף דער פּראָטעסט קעגן גאַרדיי קאַרפּאָוויטשן.

אויב איר וועט געדענקען וועגן אים, וועגן זײַן מאַכט, וועט איר שפילן טיפער ווי איר האָט אַצינד געשפילט. ס'וועט זיך באַ אײַך ניט באַקומען אַ צעקראַכענע גוטע אַלטימטשקע, נאָר אַן אַלטימטשקע וואָס האָט פּלוצלינג צענומען די הענט און זיך פאַרטראַכט וועגן ציל פון לעבן.

ווען מיטאַ זאָגט, אַז ער וועט דינגען אַ טראַיקע און אַוועקפאַרן מיט לײַבען, איז באַ לײַבען אין דער נעשאַמע אַ גוואַלדיקער ווילן ער זאָל טאַקע אַזוי טאָן,

ב. שמשוקין און ש. מיכאעלס אין דער ראדיאָ-סטודיע. 1935

אָוואַדיס. „אָוואַדיסעס מישפּאַכע“, פּון פּ. מאַרקיש. 1936

אָבער באַלד קומט אויף די מוירע פאַרן טאַטן: „וואָס רעדסטו? וואָס רעדסטו?“ און באַ איינע קומט אלץ פּאָר, ווי איר וואָלט ניט גענומען אין אַכט די דאָזיקע גוואַלדיקע קראַפט פון גאַרדיי קאַרפּאַזשען. בעמילע ווערט אומפאַרשטענדלעך וועגן וואָס עס טראַכטן די דאָזיקע מענטשן. אזוי אַז איר מוזט אומבאַדינגט אויס-שפּילן אָט די קראַפט. ער קען דאָך איצטער אַרײַנקומען און אַפּילע גאַרניט זאָגנדיק קען ער איינע שרעקן. אָט דאָס דאַרף מען אויסשפּילן, ווייל איינגעטלעך גערעדט, איז דער גאַנצער אַסטראָנוסקי דערויף געבויט.

און איצטער האָב איך געזען אַ זייער טרערן-פּלע סענטימענטאַלע סצענע, אָבער כ׳האָב ניט געזען די שאַרפּקייט און מעכטיקייט פון גרויסע לײַדשאַפטן. דו, (ער ווענדט זיך צו דער קאַליוזשנאַיאַ) וויינסט קעסיידער, באַקומט זיך אַז פּעלאַנעיאַ יענאַרְוואַ איז פּאַשעט אַן אַלטימשקע אַ פּלאַקסע. און מען גלייבט ניט אַז ס׳איז איר אַ שאַד די טאַכטער. וואָרעם אויב מען זאָל איר באַווניזן אַ פינגער, וועט זי צוליב איר לײַכטקייט אַף טרערן זיך פּונאַדערוויינען און זיכער ניט לאַכן.

לײַכע האַלט אויס די פּאַזע זייער עכט, זייער גוט. זי באַהערשט גוט די הענט, זי געמט גוט אַרום און קישט מיטיאַן.

אָבער אין דער דאָזיקער סצענע קומט אויף דאָס געפיל ווי לײַכע וואָלט געווען אַ וואַנדער-פּויגל אין גאַרדיי קאַרפּאַזשען הויז. בעייס אינדערעמעסן איז זי אויסגעוואַקסן אין דער דאָזיקער סוויוע. באַ איינע באַקומט זיך אַז אַן אינטעלי-גענטקע דרייט זיך צווישן ניט-אינטעליגענטע מענטשן, אַז לײַכע איז אינטעליגענטער פון מיטיאַן.

כ׳האָב אויך באַמערקט אַז פאַר מיטיאַן זײַנען צום באַקוועמסטן די אומגעריכטע ענדערונגען. דערפאַר איז זייער איבערצײַגנדיק און איינדרוקספול ווען ער וואַרפט זיך פּלוצלינג צו די פּיס פון דער אַלטימשקער.

— ס׳איז זייער גוט צו גיין מיטן וועג פון אומגעריכטקייט. ווען איר זאָגט צו דער אַלטימשקער: „כ׳דאַנק אייך זייער און זייער“ און מיט אַמאָל גייט איר איבער צו שטאַרקע נאָמעס, פּאַרלירט איר אַ שטערונג און דערפאַר קלינגען דאָ שווער אַייערע ווערטער.

ס׳איז איבערצײַגנדיק וואָס איר זענט אַן אַנגעשטעלטער, וואָס איר זענט אויפגערגנט מאַכמעס מען מאַכט לײַכען באַסענע מיט אַפּריקאַן סאוויטשן. עס איבערצײַגט וואָס איר פּראַטעסטירט קעגן דעם. אָבער צי איר האָט זי לײַב — איז מען ניט איבערצײַגט. אַז איר בעט איר האַנט, איז אַ פּאַקט, נאָר אַז איר לײַבט זי, זעט מען ניט. פאַרוואָס? דערפאַר ווייל איר שפּילט ניט אויס דאָס פאַרבאַמטע געפיל. איר ברענגט ניט אַרויס דאָס וויכטיקסטע — אַז לײַכען וויל מען באַ איינע צונעמען. אויך איר דאַרפט די גאַנצע צײַט אויסשפּילן גאַרדיי קאַרפּאַזשען, וועל-כער געפינט זיך אין דערבײַקן צימער.

וו. וו. פּאַלאַוויקאָוואַ: ווען מיטיאַ זאָגט: „גיט אונדז אַייער בראַכע“ — און ער וואַרפט זיך דער מוטער צו די פּיס, האָב איך צוגעטראַכט זיך צו שטעלן צוזאַמען מיט אים אַף די קני. דאָס איז מיר איינגעפאַלן נאָך דער פּרעמיערע. איז עס ריכטיק? מײַנעלט: ס׳איז ריכטיק, אָבער עס איבערצײַגט ניט, מאַכמעס מען האָט עס געדאַרפט צוגרייטן. אויב דו וואָלט פּריער אויסגעשפּילט אַז האָסט זיך אינגאַנצן אַנגעצונדן מיט זײַן געדאַנק וועגן אַנטלויפן צוזאַמען, וואָלט די זאָך אויסגעזען אַנדערש. אָבער אַצינד האָט זיך באַקומען אַז האָסט זיך מעכאַניש געשטעלט אַף די קני און זיך מעכאַניש אויפגעהויבן. ס׳האָט זיך ניט באַקומען דער קאַמפּ. דערלײַכט דערמיט צו ענדיקן אונדזער היינטיקן שמועס.

„טעווע דער מילכיגער“

וועגן איינעם שאַלעם אלייכעם א העלד

1938

שאַלעם אלייכעם איז הינט צו טאָג איבערגעזעצט אַר קימאַט אַלע אייראָפּעיִשע שפּראַכן און ער איז אַן אויסערגעוויינלעך פּאָפּולערער שרײַבער ניט בלויז אין די ייִדישע קרייזן. אָבער ס'איז נאַטירלעך אַז אין דער איבערזעצונג ווערט דער גרויסער שרײַבער אויפגענומען ווי דורך אַ וואַל. ס'גייט פּאַרלאָרן די באַזונדערע אויסדרוקפּולקייט פּון זײַן שפּראַך, ס'ווערט אַוועקגעגאַנוועט די בלויז אים אייגנ-טימלעכע אינטאַנאַציע וואָס כאַזערט זיך באַ קיין אַנדערן ניט איבער... און פּונ-דעסטוועגן, אפּילע ווען מען לייענט אים אין אַן איבערזעצונג, קומט אויף פּאַרן ליינער די אַפּן ערשטן קוק אויסטערלישע וועלט פּון די שאַלעם אלייכעמישע פּערסאָנאַזשן. זייערע האַנדלונגען, דער אויפן פּון זייער ריידן רופן אַרויס אַ שמיכל, אַ געלעכטער, מאַכמעס זיי זײַנען באַדעקט מיט אַן אויסערגעוויינלעך אַנגעזעטיקטער, אָבער דורכזיכטיקער, אַטמאָספּער פּון הומאָר.

אַזוי אַרום איז שאַלעם אלייכעם באַריכט באַ זײַנע ליינערס, וואָס האָבן זיך מיט אים באַקענט אין אַריגינאַל אָדער אין אַן איבערזעצונג, ווי אַן אייביק שמיכל-דיקער הומאָריסט, פּון וועמען מען דערוואַרט שטענדיק פּאַרוויילונג, פּריילעכקייט. דאָס האָט דעם שרײַבער געמאַכט זייער פּאָפּולער. ס'האָט גוירעם געווען אַז ער זאָל ווערן אַלעמען צוטריטלעך. אָבער ס'איז אויך געוואָרן די סיבּע אַז אַנדערע זײַטן פּון די שאַפּונגען פּון גרויסן קלאַסיקער פּון דער ייִדישער ליטעראַטור זאָלן בלייבן אין שאַטן.

זייער פּיל מענטשן און צווישן זיי אויך קריטיקערס האָבן פּאַרזען דעם לירישן שטראָם אין זײַנע ווערק, זײַנע זוכונגען פּון מענטשלעכער וואַרעמקייט. שאַלעם אלייכעם האָט געזוכט העלדן וואָס זאָלן זײַן באַשאַנקען מיט אַ טיפּן און דורכדרינג-לעכן געפּיל פּאַר שיינקייט. ניט אומזיסט האָט ער אַזוי שטאַרק ליב געהאַט צו באַשרייבן מוזיקאַנטן, פּאָלקס-זינגער, אַקטיאָרן. צו זיי זײַנען געווידמעט זײַנע ראַמאַנען „סעמעפּעניו“, „בלאָנדושנדע שטערן“ און אַנדערע ווערק.

געוויסע אויבערפלעכלעכע קריטיקערס האָבן געזען אין שאַלעם אלייכעמען בלויז אַ שטייגער-שילדערער. און דאָ האָבן זיי פּאַרזען זײַן צווייטע אייגנשאַפּט: דאָס געפּיל פּון דאָס טראַגיקאַמישע. בלויז אין דער באַזע פּון זײַנע ווערק ליגן שטיקער שטייגער. אָבער אַר אַ געוויסן עטאַפּ פּון פּאַרשטיין דעם דאָזיקן שטייגער, וואָסן זײַנע פּערסאָנאַזשן אויס אין טרעגערס פּון דער טראַגיקאַמישער אַקציע. זיי באַוועגן זיך אַזוי צו זאָגן, אַר דער שאַרף פּון מעסער פּון זײַן הומאָר, ווי פּון איין זײַט געפּינט זיך דער שטייגער און פּון דער צווייטער זײַט איז שוין די פּאַנטאַסטיק.

אזא איז איינע פון זיינע ערשטע דערציילונגען „דער זייגער“. ווי באקאנט, האָט דער דאָזיקער זייגער אויסגעשלאָגן דרײַצן, ווײַל מען האָט אָף זײַנע גירעס אָנגעהאַנגען אלערליי שטוביקע אלטוואַרג און מען האָט זיי איבערגעלאָדן. אַפֿן ערשטן קוק איז עס לעכערלעך, און אין אַ מינוט אַרום איז עס שוין פֿאַנטאַסטיש. אָבער אַביסל שפּעטער פֿאַרשטייטטו אַז דער זייגער פֿון פֿאַרשטיינערטן שטייגער טויג שוין מער ניט, אַז ער קען שוין ניט מיט זײַן קלאַפֿן און קלינגען אויסשלאָגן די מינוטן און שאַען פֿון דער פינקטלעכער צײַט.

דער גרויסער קינסטלער־רעאליסט האָט דערפֿילט דעם באַנקראַט פֿון דער אַלטער וועלט, בעייס אַ סאך האָבן נאָך געמיינט אַז דער זייגער פֿון אַלטן לעבן פֿונקציאָ־גירט גוט.

פֿילנדיק מיט אזא שאַרפֿקײַט דעם סאָציאַלן עמעס פֿון זײַן צײַט, אויפֿגענענדיק אים קימאַט ווי אַ געשיכטלעכן פֿסאַקדײַן, האָט שאַלעם אַלייכעם ניט געקענט ניט זען די טראַגעדיע־עלעמענטן אין דער ווירקלעכקײַט וואָס האָט אים אַרומגערינגלט; זיי האָבן זיך בלויז איבערגעבראַכן אין זײַן שאַפֿונג ווי דערשײַנונגען פֿון אַ טראַגדי־קאַמישער אָרדענונג. שאַלעם אַלייכעם, וואָס האָט געשטאַמט פֿון פֿאַלק און וועלכער איז געוואָרן אַ יודישער פֿאַלקס־שרײַבער, האָט שאַרף געשפּירט דעם טראַגדי־פֿון זײַן פֿאַלק. אָבער ער איז ניט אַרײַנגעפֿאַלן אין אַ פֿעסימיסטישן קוק אָף דער ווירקלעכקײַט פֿון זײַן צײַט. זײַן טיף־פֿאַלקסטימלעכער הומאָר איז געווען טאַקע דער שטאַרקסטער מיטל פֿון זעלבסט־פֿאַרטיידיקונג. דערפֿון נעמט זיך דער עפּיגראַף צו זײַנע ווערק: „לאַכן איז געזונט, דאָקטוירים הייסן לאַכן“.

איך כאַזער איבער: דאָס אַלץ האָט מען פֿאַרזען, און ניט צופֿעליק. די עפֿאַכעס פֿון דער פֿאַרגאַנגענהײַט האָבן געלײענט דעם מעכאַבער אָף זײער אייגענעם אויפֿן, און זיי האָבן אויפֿגענומען באַ אים בלויז יענע זײַטן, וואָס זיי זײַנען פֿענק געווען צו פֿאַרײַגענען. און אָפֿטמאָל, קעדיי לײַכטער צו פֿאַרײַגענען, האָבן מענטשן פֿון אַ געוויסער עפֿאַכע זיך אַפֿילע געשאַפֿן אַ סוראַנאַט פֿון אַ שלעכט געצײכנטער פֿאַלשער און פֿאַרקריפֿלטער כאַראַקטעריסטיק פֿון מעכאַבער און זײַנע ווערק. ס'איז שווער איבערצוצײלן וויפֿל פֿאַרקריפֿלונגען ס'האָבן דורכגעליטן צום בײַשפּיל, שעקספּיר אָדער נאָאַל: דעם דאָזיקן גוירל האָט אויך שאַלעם אַלייכעם אין גרונט ניט אויסגעמיטן.

די אייגנאַרטיקײַט פֿון דאָזיקן גוירל שאַלעם אַלייכעם, האָט זיך אַרויסגעוויזן אויך אין טעאַטער. פֿאַר דער רעוואָלוציע האָט מען שאַלעם אַלייכעמען ניט אויפֿ־געפּירט, אויב מען זאָל ניט רעכענען אייניקע צופֿעליקע ספּעקטאַקלען וואָס זײַנען געמאַכט געוואָרן דורך ליבהאַבער־קרייזן. דער אַלטער פֿאַר־רעוואָלוציאָנערער טע־אַטער האָט זיך ניט געקענט אַנטשליסן צו אַנטפֿעלען שאַלעם אַלייכעמען אָף דער בײַנע. ס'וואַלט זיך באַקומען אַ געריכט, וואָס האָט בעשום אויפֿן ניט געקענט אַנטשפּרעכן דעם געשמאַק פֿון דעם קלײַנבירגערלעכן באַזוכער פֿון אַלטן יודישן טעאַטער. און צווישן יענע, וועלכע האָבן דורכן אָקטאַבער באַקומען דאָס רעכט אָף לעבן, האָט זיך געפֿונען שאַלעם אַלייכעם דער דראַמאַטורג. דער פֿאַקט גופֿע פֿון אויפֿפירן אָף דער בײַנע פֿון מאַסקווער יודישן מעלכע־טעאַטער אַ שאַלעם־אַלייכעמישן ספּעקטאַקל האָט אָנגעזאַגט אַ נײַע ערע אין. דער געשיכטע פֿון יודישן טעאַטער.

די ערשטע אויפֿפירונג — דער אַזוי גערופֿענער „שאַלעם־אַלייכעם־אָונט“, — איז רעאַליזירט געוואָרן דעם 1טן יאַנואַר 1921. ס'וואַלט אָבער געווען אַ טאַעס

צו מיינען, אז שאלעם אלייכעם איז שוין דעמאלט דורכגעלייענט געווארן סצעניש
 אף א ריכטיקן אויפן. דער טעאטער האט זיך בלויז צוגערירט צו יענעם עמעס,
 וואס האבן געטראגן אין זיך די דראמאטורגישע שאפונגען פון מעכאבער. ער האט
 דערזען אף די פענעמער פון די שאלעם-אלייכעמישע פערסאנאזשן די פארגליווערטע
 גרימאסע פון דער קליינטעלדיקער ווירקלעכקייט. ער איז מיטגעריסן געווארן דורך
 דער גראטעסער אויסערלעכקייט פון די שמעטליקע לופט-מענטשן און האט
 געוויזן א לאנגע נאלעדיע פון נעגאטיווע פארשויווען, וועלכע האבן אבער בעשום
 אויפן ניט אנטפלעקט דאס עכטע פאנעם פון פאלק. דערפאר האבן ניט-צופעליק
 אויפגעלעבט אף דער בינע קוידעמקאל מענאכעם-מענדל מיט זיינע „יודישע גליקן“,
 דער שאדכן סאלאווויטיש, די שוויגער סארע-כאנע. און בלויז ווי בליצן האבן
 אויפגעלויכטן און זיך פארלאָשן דער שניידער און טרוימער שימעלע סאראקער,
 דאס לערנינגל מאָטל, דער ווייכער און אומעטיקער מויכער-ספאָריס רעב אלטער.
 בלויז א מינוט פלעגט זיך אין די דאָזיקע געשטאלטן אנטפלעקן דאס מענטשליכע,
 וואַרעמע, לירישע, און גלייך פלעגט עס פארשווידן אונטער דער פארגליווערטער
 מאַסע פון גראַטעס. פאר די דורכן שטורעם פון אַזמאָבער אַפגעפרישטע אַקטיאָרן
 האָט זיך די שמעטלשע פארגאנגענהייט פאָרגעשטעלט ווי א קאָשמאַר, ווי אַ שרעק
 לעכער כאַלעם. וויזנדיק דורכן גראַטעס זײַן באַצויג צום דאָזיקן פינצטערן
 פּעריאָד פון דער געשיכטע פון יודישן פּאָלק, האָט דער טעאטער אויסגעמיטן דאָס
 פּאָלק גופע, וואָס האָט אין די ווערק פון שאלעם אלייכעם אַרויסגעשניטן מיט
 טויזנטער העלע אייגנשאַפטן אין פארשידענע געשטאלטן און באַזונדערס אין דער
 געשטאלט פון טעווען.

צווישן דעם לעצטן ספעקטאַקל שאלעם-אלייכעם אין מאַסקווער יודישן מעלכוכ-
 טעאטער און דער נאָר וואָס רעאליזירטער אויפפירונג פון „טעווען דער מילכי-
 קער“ (1), זײַנען אַדורך צען יאָר. דער טעאטער האָט אַזוי ווי געזאַמלט די קויכעם
 קעדיי געטרייער און פולער איבערצוליינען דאָס דאָזיקע מאָנאָמענטאַלע ווערק. אָן
 אַ באַשטימטן קער אין דער ריכטונג צום רעאליזם, וואָלט דער טעאטער ניט געקענט
 לייזן די דאָזיקע אויפנאַבע. מען האָט געדאַרפט פולשטענדיק אַפּוואַשן פון אַקטיאָר-
 רישן פּאַנעם די געדיכטע און שרײַענדיקע קאַלירן פון גראַטעסן גריס, מען האָט
 געדאַרפט בײַטן דעם פּלאַסטישן כאַראַקטער פון די זיך גוואַלדיק יאָגנדיקע פּער-
 סאָנאַזשן פון די פּרײַערדיקע אויפפירונגען פון די שאלעם-אלייכעם-פּיעסן, פּער-
 סאָנאַזשן וואָס האָבן געלעבט אין אַ שמענדיקן אומרו. און דער איקער — מען
 האָט געדאַרפט אויבאַפן און סצעניש אַנטפלעקן יענע פּונאַדמענטאַלע שמריבן
 פון די שאַפּונגען פון גרויסן שרײַבער וועגן וועלכע מיר האָבן פּרײַער גערעדט,
 באַווייזן אז דער הומאָר שמעלט מיט זיך פאַר בלויז די אייגנאַרטיקע אַטמאָספּער
 אין וועלכער עס ווירקן די לירישע און טראַגיקאָמישע פּערסאָנאַזשן. און אַזוי
 האָט דער טעאטער אויסגענייט, לויט דער קאַנווע פון שאלעם אלייכעם ווערק,
 און מיט דער הילף פון די מעכאברים פון דער אינסצעניזירונג, אי. דאָברושין
 און נ. אויסלענדער, אַ צײַכענונג פון אַ ספּעקטאַקל וואָס האָט אַרויסגעבראַכט ווי
 אַזוי דער טעאטער פאַרשטייט היינט די שאַפּונגען פון גרויסן קלאַסיקער.

טעווען דער מילכיכער איז אַ טאַטע פון פינף טעכטער, אַ שטאַמפּאָטער פון
 פינף באַזונדערע לעבנס-גויראַלעס. אַף יעדער טאַכטער פאַלט אויס איר דאָליע.
 אין די באַדינגונגען פון דער אַמאָליקער צײַט איז דער גוירל פון אַלע טעכטער
 געווען אַ טראַגישער. די עלטכטע האָט כאַסענע געהאַט לויטן רוף פון איר האַרץ,

זי האָט אָבער געליטן נויט. די צווייטע איז נאָכגעגאַנגען איר מאַן דעם רעוואָלוציאָנער ציאָנער אַף פאַרשיקונג קיין סיביר, די דריטע האָט כאַסענע געהאַט פאַר אַ רוסישן באַכער און האָט לעכאַטכילע אַרויסגערוּפן צאָרן באַ טעווייען, וואָס האָט ניט געקענט מאַססן זיין אַף אַזאָ שידעך. די פערטע, אַן אָפּגענאַרטע, האָט זיך אַרײַנגעוואָרפן אין טײַך און אַזוי פאַרענדיקט איר קורצן לעבנסוועג. די פינפטע האָט זיך באַגענגט מיט אַ געוויר אַ פּאָדריאַטישק, אָבער גיך האָט זי דערזען איר שרעקלעכן טאַעם און איז אַנטלאָפן קיין אַמעריקע.

נאָר דערמיט שעפן זיך ניט אויס טעווייעס צאָרעס! זײַן געטרײַע לעבנס־כאַווערטע, די מוטער פון זײַנע טעכטער, די אַלטע גאָלדע, ברעכט זיך אײַן אונטער דער מאַסע פון די דאָזיקע אומגליקן און זי שטאַרבט. און טעווייען טרײַבט מען אַרויס — „לײַטן אוקאַז פון זײַן אײַמפּעראַטאָרישער מאַיעסטעט“ — פון דאָרף, ווי ער האָט אָפּגעלעבט זײַן גאַנץ האָרעפּאַשנע לעבן.

אַזאַ איז די קליינע וועלט פון טעווייע דעם מיליכיקער, וועמענס סעריע מאַנאָאָ־לאַגן שאַלעס אַלייכעם האָט געשריבן אין מעשעך פון צוואַנציק יאָר. ס'איז ניט שווער צו זען, אַז הינטער דעם דאָזיקן קליינעם וועלטל ליגט די גרויסע וועלט פון דער היסטאָרישער ווירקלעכקייט, אַז אַף די קליינע שיקזאַלעכלעך פון טעווייע דעם מיליכיקער און זײַנע טעכטער ליגן די כױסעמס פון די זיך בײַטנדיקע געשיכטלעכע עפּאַכעס.

דער גוירל פון דער עלטסטער טאַכטער איז ווי דער ערשטער אָטעם פון דעם אָנקומענדיקן פּרילינג. די ערד איז נאָך באַדעקט מיט שניי, דער טײַך איז נאָך געשמירט אין אײַז און מיט נאַקעטע צווינגן שוואַרצן זיך נאָך די סקעלעטן פון די בימער. אָבער דער ווינט ברענגט שוין די וואַרעמקײט פון דער ווינטער פּרײַהייט. אַזאַ איז די ערשטע מיידלשע ליבע פון דער עלטסטער טאַכטער, אַ ליבע וואָס ווערט פאַראַרטילט דורכן אַלטן טראַדיציאָנעלן שטיינער. עמעס, די נויט און די רעכטלאָזיקײַט האָבן גיך פאַרלאָשן די וואַרעמקײַט פון דאָזיקן ערשטן פּרילינג שטראַל. פונדעסטוועגן פילט זיך שוין אין דאָזיקן מיידלשן ענטוואַזם און אַפן פּאַן פון דעם פאַטריאַרכאַלן פאַרגליווערטן לעבנס־סידער פון דער יודישער מיש־פּאַכע, דער אָנקום פון דער נייער צײַט.

אַף די שיקזאַלן פון דער צווייטער און דריטער טאַכטער זעען זיך שוין די קענטיקע שפורן פון דער אָנקומענדיקער רעוואָלוציע פון 1905 — פון דער גענעראַל־פּראָבע פון גרויסן אָקטאַבער. און נאָך זיי די שיקזאַלן פון דער פערטער און פינפטער טאַכטער אין דער עפּאַכע פון רעאַקציע און יערידע. און דער פינאַל־אַקאָרד — דאָס אַרויסטרייבן טעווייען.

„ס'איז דאָך דאָס פּאַלק!“ — שרײַט אויס דער לייענער, בעיים ער דערקענט אין די דאָזיקע גויראַלעס די דאָקומענטן פון אַ רײַ געשיכטלעכע עפּאַכעס. נו, יאָ, טעווייעס געשטאַלט איז טײַף פּאַלקיש, אין זײַנע שטריכן דערקענען מיר דאָס פּאַנעם פון פּאַלק, אין זײַן כאַכמע — די כאַכמע פון פּאַלק, און דערפאַר, ניט אַראָפּלאָזנדיק דעם קאַפּ, און ניט מיט אויסוועגלאָזן טרויער, ניט מיט קיין געפיל פון אַ פאַרמיש־פעטן קאַרבן פאַרלאָזט טעווייע זײַן אָנגעוואַרעמטע נעסט אין היימלאַנד, אין אוקראַינע! ער איז פול מיט קויכעס, אינערלעך שפירט ער אַז דאָס פּאַלק איז אומבאַזיגלעך. און דערפאַר ווײַזט זיך אַרויס אַזוי אַרגאַניש דער אָפּטימיזם פון זײַן פינאַלער פּראָגע: „קאַלזמאַן האַנעשאַמע בעקירבי (די נעשאַמע איז אין מיר), פאַר ווײַטער, פאַרויס טעווייע!“ אַזאַ איז זי די גרויסע וועלט, די וועלט פון די גרויסע

פאלקס-גורדאלעס און ס'איז אָן סאָפּעק אַז ווי אַזעלכן האָט געפילט זיין פּערסאָנאַז דער מעכאַבער, וואָס קעדיי אים צו שילדערן האָט ער אָנגעווענדט די אויסערגע- וויינלעך שאַרפּזיניקע, דינסטע מעטאַדן פּון זײַן איינציקאַרטטיקן, שאַלעם-אַלייכעמישן טאַלאַנט.

איינער פון די איקערדיקע אויפאַנים מיט וועלכע שאַלעס אַלייכעס האָט אַנט- פּלעקט דעם טאַך פון דער וועלט פון זײַן העלד טעווע, באַשטייט דערין, וואָס אין יעדער מינוט פון זײַן לעבן, אין מיטן פון די אומאויפהערלעכע שוועריקייטן, צערודערונגען, דורכפאַלן, באַמיט ער זיך צו ברענגען פּסוקים פון די הייליקע ספּאַרים אָדער ארויסזאָגונגען פון די כּאָכמי האַטאַלמוד, קעדיי זיך אַליין קלאַר צו מאַכן וואָס עס קומט פּאַר. מיט אַזעלכע פּסוקים, אַרויסזאָגונגען און סענטענצן, איז איבערגעפּולט טעוועס קאַפּ. און מען דאַרף זיך ניט ווּנדערן! מיט וואָס אַנדערש האָט געקענט ענטפּערן אף די פּיל פּראַגעס וואָס זײַנען אויפגעקומען באַ טעווע, דער פּאַרגליווערטער און פּאַרקריפּלער שטעטלדיקער ביים-מערדערשדיקער שטייגער אין וועלכן טעווע איז געווען פּאַרפּלאַנטערט ווי מיט קייט? אָבער טעווע האָט, פּאַרשטייט זיך, ניט געקענט אַרײַנקוועטשן אין סדאָם-בעטל פון די ביבליש-טאַל- מודישע פּסוקים זײַן ביטערע לעבנס-דערפּאַרונג. דאָס לעבן אַנטפּלעקט זיך פּאַר טעווען אין דער ריכטיקער פּאַרעם, און ער ווערט אַ מיין נײַער אויסטייטשער פון דער כּאָכמע פון דער ביבלי.

פּאַר די אַלטע לײַענער האָט זיך אויסגעוויזן זייער לעכערלעך טעוועס אַמעראַ- צעס. צי קען דען אימעצער אַנדערש זיך דערלויבן איבערצוצעצן די טפּילע „הייל אונדז, וועלן מיר געהיילט ווערן“ מער ווייניקער אזוי: „ריבוינע שעל אוילעם“, שיק אונדז צו די רעפּוע, די מאַקע האָבן מיר שוין אַליין?“ אָדער די ווערטער וועגן די פּאַרשיידענע מינים טויט, וואָס זײַנען יעדערן באַשערט באַם געבורט: „מי באַייש, מי באַמאַים“, (ווער דורך פּיער, ווער דורך וואַסער), זאָל מען טײַטשן ווי טעווע: „ווי עס זאָגט זיך אין די ספּאַרים, ווער ס'פּאַרט, און ווער עס גייט צופּום“.

אָבער דאָ קומט אויף דער געדאַנק, אַז דאָס קאָמישע אויסטייטשן די טאַל- מודישע און ביבלישע כּאָכמע דערקלערט זיך ניט בלויז מיט טעווע דעם מיל- כּיקערס אַמעראַצעס, נײַערט עס נעמט זיך דעריקער דערפון וואָס די דאָזיקע כּאָכמע איז שוין לאַנג געוואָרן אַ טויטע דאָגמע; דער טאַלמוד האָט ניט געקענט דערקלערן די ווידערשפּרוכן פון לעבן פון פּאַלק, די נײַע געזעלשאַפּטלעכע ענדערונגען, דאָס פּאַלק האָט שוין דערשפּירט די דאָזיקע ענדערונגען און עס זוכט אַנדערע ענטפּערס ווי די ענטפּערס וואָס עס האָבן צוגעשטעלט די ראַבאַנים און געזעץ-לערערס, וועלכע האָבן זיך באַמיט צו פּאַרגלעטן די סטירעס און דערווייזן די אומדערשיטערלעכקייט פון די יעסודעס פון דער אַלטער וועלט.

יא, טעווע איז ניט שטאַרק אין דער ביבלישער כּאָכמע, ניט באַהאוונט אין טאַלמוד, און מיט טעמפּן אומוויסן בלאַנדזשעט ער איבער די לאַבירינטן פון דעם טאַלמודישן פּילפּל. דערפּאַר איז ער אָבער שטאַרק מיט דער כּאָכמע פון פּאַלק און פּאַרמאַנט אַ טיפּע קלאַרזעוודיקייט וואָס דערהייבט אים אין געוויסע פּאַלן צו די שפּיצן פון בילדלעכע פּאַראַלגעמיינערונגען. אין מאַמענט און ווען ער דרפּילט ווי עס צעפּאַלט זיך זײַן מישפּאַכע, ווען איין טאַכטער נאָך דער אַנדערער פּאַרלאָזן ווי פּייגעלעך זײַן נעסט, זוכט ער מיט ווייטיק אַ דערקלערונג אַף זײַנע צאַרעס. און דעמאָלט זאָגט דער צעטומלטער טעווע, אין אַ שמועס מיט דער טאַכטער האַרדל, וואָס פּאַרט אוועק אין ווייטן, אומבאַקאַנטן, קאַלטן סיביר, צום מאַן, וואָס איז

פארמישפעט געווארן אף קאטארגע דורך דער צארישער רעגירונג: „אומיסט טרייסטו מיך, אז עס קומען קלוימערשט נייע צייטן, אז דער וואגן פון אלטן לעבן ברעכט זיך שוין קלוימערשט; עפעס הערט מען ניט דאס ברעכן זיך פון וואגן, מען הערט בלויז דאס קנאקן פון די שמייסנדיקע בייטשן.

מיט ביטערניש קאנסטאטירט טעווייע: „ס'האט געלעבט א הון, האט זי אויס-געזעסן קאטשקעלעך. ווי נאך די קאטשקעלעך האבן זיך נאך אויפגעכאפט אף די פיסלעך, האבן זיי זיך געלאזט אפן וואסער און די קוואקע געבעך קוואקעט.”

אזוי בילדעריש אין אויסערגעוויינלעך פאשעמע, פאָלקסטימלעכע אויסדרוקן, דערקלערט טעווייע דער מילכיקער דעם אָפּגרונט וואָס די עפאָכע באַמיט זיך צו שאַפן צווישן עלטערן און קינדער. און זיין טאָכטער האַדל, וואָס איז באַ אים די נאָענטסטע, די ליבסטע, ענטפערט דעם פאָטער אין גייסט פון זיין מאָשל: „וואָס זאָל איך דערויף זאָגן? ס'איז אוואַדע אַ ראַכמאָנעס אַף דער קוואַקע; נאָר צוליב דעם וואָס די קוואַקע קוואַקעט זאָלן די קאטשקעלעך ניט שווימען?”

און טעווייע זעט אז זיין טאָכטער איז גערעכט. דאָס אַלץ איז קלוג, אזוי קלוג, אז עס לאָזט איבער ווייט הינטער זיך די געלערנטע, קלוגשאַפט פון די געבילדעטע” בייסמערדעשאַפּאָסטאָלן. דאָס איז די קלוגשאַפט פון פּאַלק.

אף אַ נאָך גרעסערער הייך הייבט זיך אויף טעווייע אין מאָמענט ווען ער בלייבט אליין. ווי אין אַ טפילע ווערט טעווייע פּאַרזונקען און הייבט אָן צו טראַכטן מאַכשאַוועס וועגן זיך גופע. אָבער בלויז וועגן זיך גופע? ניין, וועגן פּאַלק. „אָט, לעמאַשל, וואַקסט אַ בוים, אַ דעמב אין וואַלד, קומט גיין אַ נעפעש מיט אַ האַק, האַקט אָפּ אַ צווייג און נאָך אַ צווייג און נאָך אַ צווייג — וואָס איז דער בוים אָן די צווייגן, מ'שטיינט געזאָגט? נעם שוין בעסער, דו בען אָדאָם, און האַק אונטער דעם בוים אין נאַנצן — און אַן עק זאָל דאָס האַבן, צו וואָס זאָל סטאַרטשען אַ נאַקעטער דעמב אין וואַלד?”

דערנאָך קלערן אים אויף די טעכטער אז „קיינער האָט ניט אָפּגעהאַקט קיין צווייג”, אז טעווייעס קינדער זינען אַרײַן אין גרויסן לעבן, אז זיי קעמפן קעדיי צו ברענגען די פּרייהייט פאַרן פּאַלק. האַדל שרײַבט אים פון סיביר: „זי האַט אַ האַך פּענונג אז עס וועט זיך דאָ באַ אונדז איבערקאָכן. עס וועט אויפגיין די זון און עס וועט ווערן ליכטיק. וועט מען אים אומקערן צוריק מיט נאָך אַ סאָך אַזעלכע ווי ער, און דעמאָלט וועלן זיי זיך ערשט נעמען צו דער דער טעכטער אַרבעט און איבער-קערן די וועלט מיטן קאַפּ אַראָפּ, מיט די פיס אַרויף.”

דורך האַדלס מויל האָט שאַגעס אַלייכעם געווייש פאַרויסגעזאָגט די אַנקור-מענדיקע פּרייהייט פון פּאַלק. אין די דאָזיקע ווערטער האָט ער אַנטפלעקט זיין גרויסע האַפּענונג אַף דער באַפּריינג וואָס מיר, די בירגער פון סאַציאַליסטישן פּאַטערלאַנד, זינען אירע איידעם און אַנטיילנעמער.

די טעכטער האָבן טעווייע אַ סאָך אויסגעזערנט, ניט אומיסט שאַצט ער איבער אַלע ווערטן באַם סאָף פון זיין לעבנסוועג. ניט צופעליק דייסט זיך באַ אים אַרויס: „קאָם איך האָבן די בראַכעס, וויפל מאָל דער ריבוינע שעל אוילעם, טוט אָפּ אַ שטיקל אַרבעט, מעגן שוין די סאַנים האָבן אַזאַ יאָר” (3). אָדער „איך בין ניט נאָטס סטראַפּטשע, מיך וועט מען אַף יענער וועלט פאַר דיר ניט שמייסן”. אָדער נאָר, „וואָס איז דאָס אַזעלכס ייִד און וואָס איז ניט ייִד? און פאַר וואָס-זשע זאָלן זיי זיין אזוי אָפּגעטיילט איינס פון דאָס אַנדערע?”

און פיל אַנדערע נייע פּראַגעס קומען אויף באַ טעווייען. דער פּאַקט גופע

פון זייער אנטשטיין איז א סימען פון דעם אונטערגאנג פון זיין אלטער וועלט-
אנשווינג.

אף אזא אויפן איז דער שאַלעם-אַלייכעמישער מעטאָד פון שילדערן זיין
העלד דורך אַן אייגנאַרטיקן באַנוצן זיך מיט באַקאַנטע פּסוקים פון דער ביבֿל
און דער געמאַרע בעשום אויפן ניט קיין אויסערלעכער, קיין פאַרמעלער. ער איז
אַנגעפילט מיט אַ טיפן פּילאָזאָפּישן זין. אין די געשטאַלטן פון טעווען און זינע
טעכטער געפינען זיך די שטריכן פון פּאַלק: אַ טיפער הומאַניזם, פּאַלקישער קלאָר-
זעוודיקייט, די פּעיקייט צו פילן דאָס שלאָגן פון לעבנספּולס, אַ פּראָגרעסיווקייט
וועלכע איז אייגנטימלעך דעם בעמעס געזונטן פּאַלק וואָס בייגט זיך ניט אין מאַ-
מענט פון שווערע ניסיונעס. דאָס פּאַלק איז אומבאַזיגלעך. און — דערפון נעמט זיך
די מעכטיקע קראַפט, די קראַפט פון אַפּטימיזם — דער ערשטער און וויכטיקסטער
שטריך פון פּאַלק.

אַצינד איז אונדז ליכטער צו זען די גרויסקייט און קלוגשאפט פון שאַלעם
אַלייכעמען, וואָרעם מיר, וואָס מיר זינען אין אַ געוויסער מאָס טעוועס אייניקלעך,
לעבן אין דער געבענטשמער עפּאָכע, ווען עס זינען פאַרווירקלעכט געוואָרן די
געוויישע ווערטער פון טעוועס ליבסטער טאַכטער.

זאָ טעווען האָט דער טעאַטער געוואָלט אַרויסברענגען אַף דער בינע, אַזעלכע
זינען געווען די רעזשיסאָרישע און שוישפּילערישע אויפנאַבעס באַם שטעלן דעם
דאָזיקן ספּעקטאַקל. דאָס איז אויך געווען דער פּירנדיקער געדאַנק באַ די מיטמע-
כאַברים פון דער אויפפירונג באַם סצענאַגראַף אי. ראַבינאָוויטש און קאַמפּאָזיטאָר
פּ. פּולווער.

אין 1939 פאַלט אויס 80 יאָר זינט שאַלעם אַלייכעם איז געבוירן געוואָרן.
דורך דער דאָזיקער אויפפירונג מערקט אַפּ דער טעאַטער אָט די גרויסע דאַטע.

די עטיק פון סאָוועטישן קינסטלער

1946

יעדער עכטער קינסטלער איז ענג פארבונדן מיט דער ווירקלעכקייט וואָס רינגלט אים אַרום. דער קינסטלער איז אַן אַנטיילנעמער אין לעבן. דאָס באַדייט ניט אַז ער שפּילגלט אָפּ איינפאַך דאָס לעבן אָף דער בינע. זײַן קונסט איז אַ העמשעך פון לעבן. אַ פּאַרנעשריטענער קינסטלער באַהויפט דאָס נײַע, העלפט מיט צום זינג און צו דער רעאַליזירונג פון דאָס נײַע. דאָס איז אויך פּולשטענדיק גילטיק פאַרן אַקטיאָר, אומאַפהענגיק פון דעם וואָס ער שפּילט הײַנט. מיט דער אידענטיקייט פון שאַפן זײַנען פאַרבונדן אַלע באַזונדערקייטן פון דער שווישפּילערישער אַרבעט. די אידענטיקייט פונעם שווישפּילער באַשטימט אויך זײַן עטיק.

דער איקערדיקער עטישער פּרינציפּ פאַר איםלעכן בירגער פון אונדזער פּאָ-טערלאַנד איז פּאַרמולירט אין דער ווייטערדיקער טעזע: „ווער עס אַרבעט ניט, יענער עסט ניט!“ בעמילע איז די אַרבעט סײַ אַ רעכט און סײַ אַ פּליכט. ווער עס באַנוצט זיך מיטן דאָזיקן רעכט און פּילט ניט אויס די דאָזיקע פּליכט, איז אויווער אָף די געזעצן פון אונדזער געזעלשאַפט און פאַרלעצט אונדזער עטיק. דאָס אַלץ זײַנען פאַר מיר אַקסיאָמען.

אָבער אין וואָס באַשטייט די שווישפּילערישע אַרבעט? זייער אָפט זוכן אונדז-זערע שווישפּילערס און זיי ליבן אין זייער אַרבעט בלוז פאַרנענינגס. פאַר זיי באַשטייט די שווישפּילערישע אַרבעט אין דערפּאָלג, אין רום, אין אַ גוטער רעצענזיע, אין אַנערקענונג. אָבער האַלטן אַז בלוז דאָס איז דער אינהאַלט פון אונדזער אַרבעט, טאָר מען ניט, פאַרשטייט זיך. כ'ווייל אײַנך דערציילן ווי אַזוי ס'האַט פאַרשטאַנען דעם זין פון איר אַרבעט אַ קאָנדיקטאָרין פון אַ טראַמוווי. דעם דאָזיקן פּאַל האָט מיר איבערגעגעבן אונדזער הײַנטצײַטיקער יודישער שרײַ-בער בערגעלסאָן. גאָר פרי איז דער טראַמוווי פּול מיט מענטשן, וואָס פּאַרן צו דער אַרבעט. זיי אײַלן זיך, זיי באַמײַען זיך ניט צו פאַרשפּעטיקן. די פענעמער זײַנען ערנסט. אימעצער פון זיי האָט מוירע אַז ער האָט שוין פאַרשפּעטיקט; אימעצער איז צופּרידן — ער האָט נאָך אין דעזערעו אַ צוואַנציק מינוט; און אימעצער טראַכט וועגן די פאַרשטייענדיקע אויפגאַבעס פון אַרבעטססאָג, פאַרשיידענע פענעמער, פאַרשיידענע פּראָפּעסיעס. צווישן זיי שטופּט זיך אַ מענטש וואָס האָט די נאַכט פאַרבּראַכט אַ ביסל אַנדערש ווי אַלע אַרומיקע. אין דערפּרי איז ער נאָך אַ ביסל בעגלרופּין, ס'איז דאָ באַ אים אַ געוויסע „ליכטיקייט פון געדאַנק“, און צו וועמען ער זאָל זיך ניט צוועצן ברעכט אויס אַ קלייניק סקאַנדאַלעכל. זעצט ער זיך צו צו אַן עלטערער דאַמע — קומט אויף גלייך אַ מיספאַרשטייעניש; פאַרטשפּעט ער אַ יונג מיידל — איז ווידער אַ מיספאַרשטייעניש, און אַזוי ווייטער

און אזוי קעסידער. די קאנדוקטאָרין גייט צו אים צו און פאָדערט: „בירגער, פארלאָזט דעם וואַגאָן“.

ער זאָגט זיך אָבער אָפּ, ער טיִנעט אז ער האָט באַצאָלט פאַרן בילעט. דעמאָלט נעמט זי אַרויס 10 קאָפּיקעס: „אַט האָסטו 10 קאָפּיקעס און גיי אַרויס. כ'דאַרף די מענטשן צושטעלן צו דער אַרבעט אין אַ גוטער שטימונג און דו פאַטערסט זיי די שטימונג“.

דער אינצידענט איז אַ קלייניקער, אָבער אַ באַדניטונגספּולער. די קאָנדוקטאָרין זעט אין איר באַשיידענער אַרבעט אַ גרויסן זין, אַט דאָס איז וויכטיק. אָבער אונדזערע שוישפּילערס פאַרגעסן זייער אָפּט וועגן דער גרויסער מיסיע פון זייער אַרבעט.

אין אַ מאַסקווער טעאַטער האָבן צוויי אַקטריסעס זיך צעקריגט פאַרן אַרויסגיין אָפּ דער בינע. לויט דער אַקציע דאַרפן זיי זיך גאָר באַגריסן. ציט איין אַקטריסע אויס די האַנט, אָבער די צווייטע נעמט זי גיט אָן. פון מיין שטאַנדפּונקט איז עס גיט בלויז אַ קלייניגערלעכע באַגרענעצטקייט, ניערט אויך אַ קאָמפּלעטע אומבאַצויגנע צו דער אייגענער אַרבעט. די ערשטע עטישע אויפגאַבע וואָס שטעלט זיך פאַרן אַקטיאָר באַשטייט אין באַרעכטיקן די אייגענע הויכשטייענדיקע אַרבעט. יעדער שוישפּילער דאַרף האָבן דאָס רעכט איבערצוכאַזערן מיט איבערצויגונג אז „געפּילן גוטע האָט ער מיט דער ליבע געוועקט“ (פּושקין — באַמ. פון איבערזעצער), אז ער איז געווען דער טרעגער פון ליכט, קולטור, פון די פּראַגרעסיווע אידיען פון דער צייט.

אנדערע שוישפּילערס לערנען ווייניק באַ די בעסערע פּאַרשטייער פון דער רוסישער קלאַסישער ליטעראַטור, וואָס גיבן פּרעכטיקע בנישפּילן פון באַנעמען די קינסטלערישע טעטיקייט ווי אַ הויכע פּליכט פון דעם בירגער.

סיני פּושקין, לעמאַשל, אין זיין ליד וועגן נאָווי און סיני לערמאַנטאָוו, האָבן ווונדערלעך געוויסט ווי אוועקצושטעלן פאַר זיך די פּראַבלעמען פון עטיק, די פּראַבלעמען פון זין פון זייער אַרבעט און פון זייער מיסיע.

כ'בין געצווינגען פעסטצושטעלן — קענענדיק גוט אונדזער אַקטיאָרישע יוגנט און גיט בלויז די יוגנט — אז דער קולטור־ניוואָ פון דער אַקטיאָרישער מאַסע איז נאָך אַ נידעריקער, אז די מענטשן ווייסן ווייניק, און זיי שטעלן זיך גיך צור פּרידן; זיי ווייסן גיט ווי אוועקצושטעלן פאַר זיך אַפּ אַ געהעריקן אויפן די שאַרפע פּראַבלעמען און ווי צו לייזן זיי אין זייער קונסט.

אָפּט דעבאַטירט מען, לעמאַשל, וועגן אזא פּראַגע: צי דאַרף דער שוישפּילער זיך אונטערוואַרפן דעם צושויער־זאַל, צי דאַרף ער אונטער דער ווירקונג פון די רעאַגירונגען פון די צושויער אָפּווייכן פון דער אָנגעצייכנטער און דורכגעטראַכטער ליניע פון דער סצענישער אויפפירונג, אָדער גאָר שטרענג זיך האַלטן באַס אייגענעם פּלאַן, באַס אייגענעם פּראָיעקט, אויב ער איז איבערצייגט אז אין דאָזיקן פּלאַן איז דאָ אַ טיפּער געדאַנק און דער עכטער לעבנס־עמעס?

צו לייזן די דאָזיקע פּראַגע איז שווערער ווי עס דוכט זיך אָפּן ערשטן בליק. איין מאָל האָט מיט מיר פּאַסירט אזא מערקווירדיקער פאַל. מיר האָבן געד שפּילט מיט זוסקינען, „מאַסאַעס בנייאָמין האַשלישי“ (1). צוויי טרוימערס פון יודישן קליינשטעטל האָבן זיך אוועקגעלאָזט זוכן דאָס צוגעזאָגטע לאַנד. זיי זיינען אוועק אין אַזעלכע טיפּישע נאַציאָנאַלע מאַלבושים פון סאָף פאַרגאַנגענעם יאָרהונדערט. דער צושויער־זאַל האָט אין מעשעך פון גאַנצן אָונט זייער גערן זיך צוגע-

קוקט, געהערט און האָט אַלץ אויפגענומען ריכטיק — ווי מיר האָט זיך געדוכט. געווען געלעכטער דאָרט ווי ס'האָט געדארפט זײַן געלעכטער, געווען אַ שטיקלייט, דאָרט ווי ס'האָט געדארפט זײַן שטיל, געווען אַ קענטיקע באַוועונג אין צושויער-זאַל — ש, ש, ש — מען זאָל ניט שטערן. דאָס אַלץ איז געווען, און אזוי זײַנען אַדורך דריטהאַלבן אַקטן, נאָר פּלוצלינג באַם סאָף פון דריטן אַקט האָט זיך דאָס ליכט אויסגעלאָשן אַף דער בינע און אין זאַל. עפעס האָט זיך איבערגעריסן, און מיר זײַנען געבליבן פּאָנעם-עלפּאָנעם מיט די צושויער, אין פּולער פינצטערניש. די פינצטערניש ציט זיך אַ מינוט, צוויי מינוט, דריי, פינף מינוט... אי זאַל הייבן זיך אָן שמועסן, וויצן, פאַר וואָס מען צינדט ניט אָן דאָס ליכט, און מיט אַ מאָל גיט אימעצער אַ זינג: „איבער בערג און פּליינען“ — און דאָס ליד צעגיסט זיך גלייך איבערן גאַנצן זאַל. אזוי שאַרף איז פּלוצלינג אַרויס. עבראכט געוואָרן דער טעהאַם צווישן היינטיקן טאָג מיט וועלכען עס לעבט דער צושויער-זאַל און דעם זייער ווייטן אַביסל אידעאָלאָזירטן אַמאָל וואָס האָט זיך געטראָגן פון דער בינע.

דאָס אַטעמען פון צושויער-זאַל דאָס איז דאָס אַטעמען פון הונדערטער, טויזנט-טער מענטשן, דאָס איז דאָס אַטעמען פון פּאָלק. דערפאַר, און טראָץ דעם וואָס מיר האָבן שוין געהאַט געשפּילט דעם דאָזיקן ספּעקטאַקל „מאַסאַעס בינאַמינ האַשלישי“ פיר הונדערט מאָל, האָב איך, בעייס כ'האַב זיך אומגעקערט אַהיים, זייער אַ סאָך רעווידירט צוליבן דאָזיקן עפיזאָד סײַ אין דער אינטערפּרעטירונג פון דער ראָל, סײַ אין מיין צוגאַנג צום געשטאַלט, סײַ אין שפּיל. כ'האַב געפּילט אַ כוויז צו אַנטשפּרעכן מיטן גאַנצן געבוי פון מיין שפּילן דעם דאָזיקן אַטעמען פון צושויער-זאַל.

כ'בין ניט זיכער צי מיר האָט זיך איינגעגעבן צו דערגרייכן מיין ציל, האַנאַס עפעס האָט זיך אין געשטאַלט געביטן. נאָר בלויז עפעס; וואָרעם ס'איז דאָך שוין געווען אַן אויסגעאַרבעטע, קאַנסטרוירטע זאָך, און באַ יעדער ענדערונג וואָלט מען געדאַרפט עפעס צעברעכן, פאַרגעסן. ביכלאַל איז דאָס פאַרנעמען זיך מיט איבער-מאַכן איבעראַנייט אַ געשטאַלט, אַרויפלייגן אַף אים וועלכע ס'איז לאַטע, נאָרניט קיין דאַנקבאַרע באַשעפּטיקונג. אָבער אין מיין ווייטערדיקער אַרבעט איז מיר אויסגעקומען אַ טראַכט צו טאָן ערנסט וועגן דעם אַלעמען.

כ'האַב זיך געגרייט צו דער פּאַרשטעלונג פון „טעוויע דער מילכיכער“ און מינע אויפגאַבעס אין דאָזיקן ספּעקטאַקל האָב איך געלייזט דורך נעמען אין אַכט די נייע פּאַדערונגען פון צושויער-זאַל: די גענויגטקייט צו דאָס העראַישע. מיט בלויזער סענטימענטאַלישקייט וועט מען אַזעלכע צושויער ניט צופּרידנשטעלן.

אין „טעוויע דער מילכיכער“, פון דעם גרויסן שרייבער שאַלעם אַלייכעס, קלינגט דאָס האַמערנישע געלעכטער. הייסט עס — זײַ אזוי גוט און רוף אַרויס געלעכטער! שאַלעם אַלייכעמען האָט מען געלייענט און מען האָט זיך מיט אים פּאַרלייענט אַף אַלע אָונטן, מען האָט געלייענט שלעכט און מען האָט געדריקט בלויז אַפּן קאַמיוז. אָבער וואָסער כאַראַקטער האָט דאָס דאָזיקע געלעכטער? דאַרף איך זײַן פּריילעך, זאָרגלאָז, רויק, בעייס אַף טעווייעס קאַפּ וואַלעין זיך ביטערנישן, דערנידערוינגען, צאַרעס? וואָס פאַר אַ געלעכטער איז עס? ס'איז סאַטירע? ניין, דאָ איז פאַראַן זייער ווייניק סאַטירע, הייסט עס אַ גוטמוטיק געלעכטער? איז פון וואַנען האָט זיך גענומען דאָס דאָזיקע געלעכטער? עס שטעלט זיך אַ גרויסע פּראָ-בלעם און עס ווילט זיך ענטפּערן דעם היינטצייטיקן ייִדישן צושויער. אָבער ער

איז שוין אָנגעלערנט פון דער דערפארונג און עס זיינען שוין אוועק צוואַנציק יאָר דעוואָלוציע — מוז מען זיך מיט אים רעכענען.

כ'קל"ב זיך איצטער ניט צו דערציילן ווי אזוי מען האָט געלייזט די דאָזיקע פּראָבלעם. כ'ויל' בלוזי אונטערשריבן: אזא פּראָבלעם איז באַ מיר געווען, זי איז פאַר מיר געשטאַנען. כ'האָב פאַרשטאַנען אז מען קען ניט זיך ניט רעכענען, מיטן צושויער-זאָל, מיט זיינע הינטטיקע גייסטיקע באַדערפענישן. מען דאַרף זיך פאַר-טראַכטן וועגן דעם וואָס עס טראַגט זיך פון דאָזיקן צושויער-זאָל, מען דאַרף זיך באַמוען צו באַקומען אַ לעבעדיקע, אַן אָרגאַנישע פאַרבינדונג מיטן צושויער-זאָל, דאָס איז אַ פּראָגע פון אונדזער עטיק, איינע פון די קאַרדינאַלע פּראָגעס.

די עטיק פון אַ קאָמוניסט, איז די עטיק וואָס דינט דער זאָך פון קאַמף פון אַרבעטער-קלאַס, פון קאַמף פאַרן איינשמעלן די קאָמוניסטישע געזעלשאַפט. דאָס וואָס שטערט דעם דאָזיקן קאַמף איז אַנטיעטיש; דאָס וואָס העלפט אים, איז טיף עטיש, בעמילע איז די מיסיע פון אַקטיאָר ווי פון איינעם פון די אַנטיילנעמער אין דעם אויפבויו פון קאָמוניזם, אַ מיסיע מיט אַ טיפן עטישן כאַראַקטער. איינער פון די איקערדיקע ציילן פון דער מיסיע פון אַקטיאָר באַשטייט אין העלפן די צושויער צו פאַראייגענען דעם גאַנצן סאַכאַקל פון די קענטענישן פון דער פאַר-גאַנענהייט, צו פאַראייגענען די קולטור-יערושע פון אָווער.

אָבער איך האָב געזען אַ פּולשטענדיק ווילקירלעכע, ניט-ערנסטע באַצויגן צו די שאַפונגען פון דער קלאַסישער וועלט-ליטעראַטור. שטעלט זיך די פּראָגע, צי ס'איז עטיש אין אזא פּאַל אפילע די גלענצנדיקסטע אַקטיאָרישע אַרבעט? ניין, ס'איז ניט עטיש, וואָרעם זי דינט ניט אונדזער הויפטצייל. דאָס פאַרקריפּלען „האַמלעטן" איז ניט בלוזי אַנטיקווינסטלעריש, ניערט אויך טיף אומעטיש. דאָס פאַרקריפּלען שעקספירן איז ניט בלוזי אַנטיעסעטיש — און איר ווייסט דאָך אז אַה העפקירעס אין דעם שעקספיר-רעפּערטואַר דערלויבן זיך באַ אונדז פיל — נאָר ס'איז אויך אַנטיעטיש דאָס אינטערפּרעטירן שעקספירן קאַפּיור איז אומדערלאָזלעך אויך פון עטישן שטאַנדפּונקט.

מען דאַרף אויך מיט ביטערקייט אנערקענען אז באַ אונדז איז ניטאָ קיין אויפריכטיקייט און עמעס אין די קעננזיטיקע באַצויגען צווישן די אַקטיאָרן. די באַצויגען פון אַקטיאָר צו אַקטיאָר באַזירן זיך באַ אונדז אָפּט לויטן פּרינציפּ: „די קוקאווקע לויבט דעם האָן דערפאַר, וויל ער לויבט די קוקאווקע", און פאַרקערט. כ'דאַרף זאָגן, אז אַן אַקטיאָר איז אַ שווער באַשעפעניש. איבערצינגן צב"ש, אַן אַקטיאָר אז ער איז נאָך ניט קיין אַקטיאָר, אז ער געפינט זיך ערשט אין פּראָצעס פון שוישפּילערישער אויספאַרמירונג, איז אומגלויבליך שווער, קימאַט האַפּענונגס-לאָז, דערפאַר איז פאַראַן באַ אונדז אפילע אזא אַנעקדאָט: איין אַקטיאָר זאָגט צום צווייטן: „הער נאָר, ביזט ניט קיין אַקטיאָר". „נו, איז גוט. בין איך ניט קיין אַקטיאָר, אָבער זאָגן אַ מיינונג וועגן אַן אַקטיאָר קען איד?" „יא, זאָגן אַ מיינונג קענסטו, פאַרשטייט זיך" — „איז אויב כ'קען זאָגן אַ מיינונג, זאָג איך דיר אז כ'בין אַן אַקטיאָר".

אויב אַקטיאָרן זאָגן ניט איינעם דעם אַנדערן דעם עמעס, אָדער זיי זאָגן בלוזי אַ האַלכן עמעס, אָדער נאָר פּאַשעט אַ ליגן, איז עס ניט עטיש, ס'איז ניט באַווערלעך. ווי ס'זאָל ניט וויי טאָן, און אַמאָל טוט זייער. וויי, גוואַלדיק וויי — דאַרף מען אַלצאיינס זאָגן דעם עמעס. ס'דוכט זיך מיר אז אַה אַט דעם פּלאַך דאַרף אוועקגעשטעלט ווערן די פּראָבלעם

פון עטיק, דאָס באַדניט אז יעדערער דארף אַרבעטן לויט זײַן פעקײט, דאָס באַדניט
 אויך די מאַקסימאַלע אַנטױקלונג פֿון דער אײגענער אינדױדױאַליטעט. דער
 שטאַמפּ — דאָס איז דער סקלעראַז פֿון דער פּערזענלעכקײט פֿונעם אַקטיאָר, אַ
 פּרױציפּטיקער סקלעראַז, פֿון װעלכֿן עס קען ראַטעװען בלױז אַן עכטע פּאַרבינדונג
 מיט אַ הױכער קולטור, מיטן הײַנטיקן טאַג, אזאַ פּאַרבינדונג גיט אַן עמעסע
 אַנלאַדונג, אַן עמעסע לעבנסקראַפּט, זי פּאַרײַנגערט דעם אַקטיאָרישן אָרגאַניזם,
 זי ראַטעװעט אים פֿון דער סאַקאַנע פֿון איבערקאַזערן זיך. יעדעס מאָל װען ער
 גייט אַרויס אַף דער בינע ברענגט דער אַקטיאָר צום צושױער אַ געװיסן עמעס
 װעלכֿן ער, — דער אַקטיאָר, — קען און צו װעלכֿן דער צושױער װערט אױפּמערקזאַם
 און ער הערט זיך צו אים צו: „איז װאַס פּאַר אַ געהײמעניש װעט דער דאָזיקער
 אַקטיאָר אױסדרײַקן? אָט דערפּאַר איז אַזױ אומאַנגענעם די סכּעמאַטישקײט, איז
 אַזױ אומאַנגענעם דער שטאַמפּ. באַם אַקטיאָר איז דעמאָלט דאָס באַװוסטײַן פּלאַך.
 ער ברענגט מיט זיך שױן אַלעמען באַקאַנטע, פּאַרלעגענע זאַכן, און ער האָט ניט
 װאַס צו זאָגן דעם צושױער־זאַל. אין אזאַ לאַגע איז דער אַקטיאָר זייער אָפּט
 באַנקראַט, ער האָט ניט מיט װאַס צו דעקן, ער האָט געלײַגט הױצאַעס, ער איז אַ
 מענטש אַף װעלכֿן מ'האַט געלײַגט הױצאַעס און ער האָט ניט מיט װאַס אָפּצונעבן.
 אזאַ כױוו װערט באַשטראַפּט — אױב מען זאָל עס איבערזעצן אַף אַן אַנדער שפּראַך
 — לױטן קרימינעלן קאָדעקס.

פון פילם „די מישפאכע אָפענהיים“, לויט ל. פויכטוואַנערס ראָמאַן.
אין צענטער—ש. מיכאַעלס אין דער ראָל פון דאָקטאָר יאַקאָבי. 1936

ש. מיכאָעלס—טעווע
„טעווע דער מילכיסקער“
לויט ש. אלייכעס. 1937

א סצענע פון דער פאַרשטעלונג
טעווע—ש. מיכאָעלס
נאָרע—5. ראָם

מאַטעריאַלן פון פאַרשידענע יארן

וועגן דער טעאטער-קריטיק

1935

דעם אקטיאָר איז שווער צו רעדן וועגן זײַנע קריטיקער, ניט דערפֿאַר ווײַל עס שטערן אונדז דערין קלײַנבירגערלעכע סקרופּולן. ס'האַנדלט זיך וועגן דער מאָדערנעקײַט פֿון דער לאַגע. דער אָביעקט פֿון דער טעאטער-קריטיק ווערט אַ סוביעקט פֿון אַ קריטישן אורטייל, וואָס זײַן אָביעקט, ווידער, איז די טעאטער-קריטיק: ס'זעט אויס ווי מיר וואָלטן זיך געבײַטן מיט די ראָלן — און נאָך מיט וועלכע! — מיט ראָלן פֿון קעגנזעצלעכע אמפּלאַס. דאָס איז אומגעוויינלעך און ניט איינפֿאַך. איז זאָל מען מיר מױבל זײַן אויב דער ערשטער ענטפּער וועט אַרויסקומען האַמעטנע.

מען דאַרף קױם דערווייזן די אויסערגעוויינלעכע וויכטיקײַט און גרויסע נוצ-לעכקײַט פֿון דער טעאטער-קריטיק. פֿונדעסטוועגן איז אין די טעאטער-קריטיק פֿאַראַן אַ געוויסע ניט-דערשאַצונג פֿון דעם דאָזיקן אבסאָלוט נײַטיקן באַגלייטער פֿון דער טעאטער-אַרבעט און אַנטיילנעמער אין טעאטראַלן שאַפֿונגס-פֿאַרצײַס.

די ניט-דערשאַצונג שטאַמט דערפֿין וואָס אונדזער טעאטער-קריטיק געפֿינט זיך ניט שטענדיק אַף דער געהעריקער הייך.

אַ רעצענזיע ניט זעלטן אַן אָביעקטיווע און עמעסדיקע אָפּשאַצונג פֿון דער אַרבעט פֿון דעם טעאטער-קאלעקטיוו און פֿון זײַנע באַזונדערע מײַסטערס, און פֿון די שעפּערס פֿון דעם טעאטראַלן ספּעקטאַקל. מערסטנס איז די דאָזיקע רעצענזיע אַ סכעמאַטישע, אַן אויבערפֿלעכלעכע און אַן ענגהאַרציקע. דער באַרג פֿון די אָנשטרענגונגען פֿון קאַלעקטיוו געבוירט אַפֿט אַ מױז אין דער פֿאַרעם פֿון אַ שנעלן רעצענטענטישן באַריכט. כ'דאַרף זאָגן אַז ווײַט ניט אַלץ און ניט אַלע ווערן באַגליקט אפֿילע מיט אַ שנעלן באַריכט.

זעלטן הייבט זיך אויף אונדזער קריטיק צו דער הייך פֿון בעמעס פֿרינציפּיעלע און אַריענטירנדיקע אָפּשאַצונגען. אָבער אַן פֿרינציפּן איז אויך ניטאָ קײַן אָפּשאַצונג. וואָס אַן עמעס, מיר זײַנען באַקאַנט פֿאַלן פֿון טיפּע, אַדורכגעטראַכטע אָפּשאַצונגען. כ'קען ברענגען ווי אַ בנישפּיל דעם אַרטיקל פֿון כ' נאוויצקי (1) וועגן דעם גוירל פֿון דער שעפּערישער פּערזענלעכקײַט פֿון וואַכטאַנגאָר-טעאטער. כ'זאָגן דאָ בעשום אויפֿן ניט אַרויס מײַן אינשטימיקײַט אָדער ניט-אינשטימיקײַט מיטן דערמאַנטן אַרטיקל, כ'ווייל בלױז אַנווייזן אַז אַזאַ אַרבעט פֿון אַ קריטיקער אימפּאַנירט מיט איר ערנסט-קײַט און מיטן אינטערעסאַנטן אָפּקלייב פֿון דער טעמע.

אַ צווייפל זײַנען אינטערעסאַנט און ווערטפֿול די קריטישע איבערבליקן וועגן די אַרבעטן פֿון „טעאטער אַפֿן נאָמען פֿון מײַערקאַלדן“, פֿון דעם כאַווער י. ליטאַווסקי, וואָס איז איינער פֿון די ווייניקע ריטערס פֿון דעם דאָזיקן זעלטענעם

עפאכע-מאכנדיקן מיסטער. מען קען אָנרופן די נעמען פון די כ"ב יוזאווסקי, מאַרקאָוו און אנדערע צווישן די, צו וועמען מען פילט סײַ דערעדערעז און סײַ צוטרוי.

אָבער די ערנסטע אַרטיקלען ווערן דערטרונקען אין אַ יאָם פרינציפּאַלִזאַזע, מעכאַנישע רעצעזענטישע אורטיילן.

אין דער געוויינלעכער, דורכשניטלעכער רעצענזיע, מיט וועלכער עס שפּינזט זיך די מערהײַט פון אונדזערע טעאַטערס, איז אַלץ אומפּולקום און שוואַך — סײַ דער אינהאַלט און סײַ די פּאַרעם. דער אינהאַלט איז פּאַרשטאַמפּעוועט. מען שרײַבט — לױטן שאַבלאָן — צוערשט וועגן דער פּיעסע און דעם דראַמאַטורג, דערנאָך וועגן די אידעאָלאָגישע פעלערן, דערנאָך עפעס וועגן רעזיסיאָר און פּאַר-בײַגייענדיק וועגן אַקטיאָר. אָבער שרײַבן וועגן סצענאַגראַף אָדער קאַמפּאָזיטאָר — איז שוין אַ פּערזענלעכער איניען פון רעצענזענט; יעדנפאַלס איז עס ניט קיין מוז. דער רעצענזענט פּאַרטראַכט זיך זעלטן וועגן אױסקלײַב פון דער טעמע פון דער דורך אים אָנגעשריבענער רעצענזיע.

וועגן דער פּאַרעם — קומט ביכלאַך ניט אויס צו ריידן. דאָס דאָזיקע געביט אין דער קריטיק מאַכט דורך אַ קוים באַמערקלעכע אַנטוויקלונג. אַ סאך פּאַרשטייט אונטער אַביעקטיוויטיט גלײַכגילט. דערפון נעמט זיך די גוואַלדיקע קעלט אין די אַרטיקלען. עס פעלט טעמפּעראַמענט. אָבער דער טעאַטער האָט רעכט צו דערוואַרטן לײַדנשאַפטלעכע אורטיילן. ער גופּע זאָגט דאָך שטענדיק וועגן לעבעדיקע מענטשן, וועגן זייערע גוואַלדיקע און הייסע געזעלשאַפטלעכע לײַדנשאַפטן.

די טערמינאָלאָגיע איז אַ פּאַרעלטרטע, די עפיטעטן זײַנען היפּלאָזע, זיי זאָגן נאָרניט. פּאַסיווע ווערבן, אַרעמע דעפיניציעס.

אויב מען זאָל פּאַרשן די רעצעזענטישע אַפּשאַצונגען פון די שווישפּילערישע אַרבעטן וועט מען לײַכט אַנטדעקן עטלעכע פון לאַנג אינגעשטעלטע רובריקן. אין איין רובריק וועלן אַרײַן די אַקטיאָרן וואָס שפּילן גוט, אין דער צווייטער — די „וואָס גיבן זיך אַן אײַצע מיט דער ראָל“, איז דער דריטער — די וועמען עס איז באַשערט צו זײַן דאָס גאַנצע לעבן „אַף זייער אַרט“ אָדער בלױז „אַף אַן אַרט“, און דעמאָלט ווייסט מען שוין ניט אַף וועמענס.

וועלכן אַקטיאָר (און וועגן?) האָט אזאַ מין אַפּשאַצונג וועגן זײַנע אומגלױב-לעכסטע אָנשטרענגונגען עפעס אױסגעלערנט? און עס גייט ניט בלױז וועגן דער אַפּשאַצונג. די רעצענזיע שטעלט מיט זיך פּאַר פאַר דער מערהײַט טעאַטער-שאַפּונג-גען אײַנעם פון ווייניקע און קאַרגע דאָקומענטן וואָס בלײַבן פאַר דער געשיכטע נאָך דעם, ווי די שעפּער פון די טעאַטער-ווערק פּאַלן אַרונטער אונטער דעם אומ-פּאַרמיילעכן גוירל פון שטערבלעכן מענטשן. דאָן באַקומען די דאָזיקע קאַרגע רעצענזיעס נאָך „אײַגנשאַפטן“ — קורצזיכטיקייט און מיזערנעקייט.

אָבער מאַטשאַלאָוו קענען מיר דאָך, און מיר האָבען אים לײַב, אַ דאַנק בעלײַנסקין. בלױז אַ דאַנק דער זעלטענער אויפּמערקזאַמקייט פון אַ לײַדנשאַפטלעכן קריטיקער וואַקסט פאַר אונדז אויס מיט שאַרפּקייט און בױלעטקייט די מעכטיקע פּיגור פון אַן אױסערגעוויינלעך טאַלאַנטפולן אַקטיאָר.

אָבער געדענקען וועגן דער געשיכטע — באַדײַט קוידעם קאַל געטרען זײַן דעם הײַנטיקן פּיבערדיקן טאַג, דורכלעבן אים לײַדנשאַפטלעך אומעטום — אויך אין דער רעצענזיע.

טשאפלין

1940

וועגן טשאפלינס שאפן רעדט, פארשטייט זיך, צום בעסטן טשאפלין גופע דירעקט דורך זיינע ארבעטן.

כ'דארף זיך מוידע זיין, אז אין אמעריקע בין איך קיינמאל ניט געווען, מיט טשאפלינען בין איך קיינמאל ניט געווען באקאנט און כ'האב אים קיינמאל אין לעבן ניט געזען קיין שום אייזעס. כ'גלויב, אנגעו, אז ער נייטיקט זיך ניט אין אייזעס, אז ער הערט זיך צו זיי ניט צו. ער האט באשאפן אן אייגענע, אן אייגנ-ארטיקע שפראך פון קונסט, וואס מען דארף פארשטיין.

בא אונדז שרניבט מען און מען רעדט אפט אז טשאפלין איז א גרויסער קינסטלער, א געניאלער קינסטלער. אבער אזעלכע זאגעכצן גיבן גארניט, ניט דעם סייכל, ניט דעם הארץ. ס'איז דאס זעלבע ווי זאגן אז א רויז איז א גלום און וואסער איז א פליסיקייט. פונקט אזוי איז דאס זאגן אז טשאפלין איז א געניאלער קינסטלער. מיר ווייסן עס. מען דארף אבער מאכן אן אנאליז פון זיינע מעטאדן, זיך פונאנדערקלעבן אין זיין שפראך, און טאקע אט דעם ציל וויל איך ווידמען מיין שמועס.

איז אט איז דער ערשטער טעזיס וועגן וועלכן מיר מוזן דורכקומען. וואס איז אזוינס, סאף-קאליר, קונסט? אן אונטערשיד צו עס איז די קונסט פון קינא אדער פון טעאטער, פון ליטעראטור אדער די פלאסטישע קונסט? וואס איז אזוינס, די קונסט אין אלגעמיין?

כ'בין איבערזינגט און כ'האב עס פיל מאל איבערגעכאזערט אז די קונסט איז דער אויסדרוק פון דער גרעסטער מענטשלעכער לינדנשאפט, פון דער לינדנשאפט צו דערקענען.

די קונסט איז א דערקענטעניש-פראצעס. לויט מיין מיינונג איז עס די ריכ-טיקסטע, די פינקטלעכסטע דעפיניציע פון דאס איקעדיקסטע אין דער קונסט.

אין דעם זין איז די קונסט זייער נאענט פון דער וויסנשאפט. פונדעסטוועגן איז פאראן עפעס אזוינס וואס טיילט אפ די קונסט פון דער וויסנשאפט.

די אייגנארטיקייט פון דער קונסט באשטייט דערין, וואס די דערקענטעניש קומט דאן פאר אה דער שפראך פון אימאזשן; די בילדערישקייט אין דער קונסט איז דאס איקעדיקע. וועל איך דעריבער, איידער כ'וועל צוטערעטן צו אנאליזירן אייניקע טשאפלין-פילמען, זאגן עטלעכע ווערטער וועגן דער אייגנארטיקער טשאפ-לין-שפראך.

די בילדערישקייט איז נייטיק דער קונסט קעדיי אריינצודרינגען אין דער פארשלאסענער, אינערלעכער זעלט פון מענטש.

דאס פאלק האט שוין לאנג געשאפן א ווערטל: „א פרעמדע געשאמע איז כווישער“. דער דאזיקער עמעס גייט איבער פון עפאכע צו עפאכע.

ווי אזוי קען מען אָבער דערקענען אַ „פרעמדע נעשאַמע“? איר קענט טויזנטער ווערטלעך וואָס די פּאָלקס־כאַכמע האָט באַשאַפן קעדיי אונטערצוזאָגן דעם רעצעפט אָף צו דערקענען אַ מענטשן: „זאָג מיר וואָס דו ליינענט, און איך וועל זאָגן ווער דו ביסט.“ „זאָג מיר ווער דיין באַווער איז, וועל איך זאָגן ווער דו ביסט.“ און אָף דער שפּראַך פּון בילדער־פּאַרטי און עס איינפאַכער: „זאָג מיר מיט וועמען דו שלאָפסט, וועל איך זאָגן ווער דו ביסט.“

דער קאַראַן גיט די מוסולמענער נאָך אַ רעצעפט: „אַ מענטשן, אַ פּריינט, אַ באַווער דערקענט מען אין וועג.“ אויך דער טאַלמורד האָט דערפונדן זיין רעצעפט: „אַ מענטשן דערקענט מען לויט דריי זאַכן: „בעקיסוי, בעקוּיסוי, בעקאַסוי“ (דורך זיין טאַש, דורך זיין קאַס (טרינקען), דורך זיין קאַס).

מיט איין וואָרט — אזעלכע רעצעפטן איז דאָ אַ סאך. מיט אַנדערע ווערטער — דער מענטשלעכער געדאַנק קומט זיך אין אויפּמערקזאַם אין שאַכן, ער באַמיט זיך אַרבייט־דינגען אין זיין אינערלעכער וועלט. דורך וואָס אַנטפּלעקט זיך אָט די וועלט? זי אַנטפּלעקט זיך ניט אזוי דורך ווערטער, ניט אזוי דורך רייד, ווי דורך אירע טאָונגען און האַנדלונגען.

אַ האַנדלונג, אַן אַקט — אַ טראַגישער אַקט, אַ קאָמישער אַקט — באַלייכט אָף איין מינוט, ווי אַ בליץ, די אינערלעכע וועלט פון מענטשן. עס זיינען נייטיק בליץ, אויסלאָדונגען, קעדיי די דאָזיקע אינערלעכע וועלט זאָל אַנטפּלעקט ווערן, קעדיי מיר זאָלן קענען אין איר אַרבייט־קאָן.

די וויסנשאַפט האָט זיך שוין לאַנג דערטראַכט צו רענטגען־שטראַלן. די קונסט דריינגט דורך, ווי רענטגען־שטראַלן, די אויבערפּלעכע־לעכקייט פון לעבן און זי גיט אַ געוויסע פּאַרשטעלונג וועגן דער אינערלעכער וועלט.

דער רענטגען פון דער קונסט — דאָס איז איר בילדערישקייט, דאָס בילדערישע זען די וועלט פילט מען אין דער קונסט פון יעדן עכטן קינסטלער. און מיט דער שפּראַך פון בילדער רעדט צו אונדז טשאַפּלין.

ווען מיר ריידן וועגן אַ גרויסן קינסטלער, אינטערעסירט אונדז קוידעמקאַל זיין טעמע: וועגן וואָס זינגט דער קינסטלער, וואָס רודערט אים אויף, איבער וועלכער פּראָבלעם ראַנגלט ער זיך.

טשאַפּלינס טעמע ווערט צום אָפּטסטן באַצייכנט ווי די טעמע פון קליינעם מענטשעלע אין דער היינטיקער וועלט, כאַטש איך ווייס ניט פאַר וואָס מען רופט טשאַפּלינען דאָס קליינע מענטשעלע.

פון מיין קוספּינטל איז טשאַפּלינס העלד אין גרונט גאַרניט קיין קליין מען־טשעלע. דעם דאָזיקן העלד זיינען אייגנטימלעך מעכטיקע אימפּולסן פון אַן עכטן דיכטער, ער קען טרוימען, ער איז אַ באַל־כאַלוימעס אָט דער העלד, ער פאַרשטייט וואָס עס איז גוטס און איז גרייט צו קעמפן פאַר גליק — גליק פאַר זיך און פאַר אַנדערע מענטשן.

אין טשאַפּלינען לעבט אַן עכטער און מעכטיקער דיכטער. ער דיכטעט בלויז וועגן אומגליקלעכע געשעענישן, ער דיכטעט וועגן דעם ווי אזוי דאָס לעבן דריקט און לאָזט ניט זיך אויפהייבן. די מענטשן לאַכן דערפון. אָבער טשאַפּלינס געלעכטער איז אַ פּילאָזאָפּיש.

דאָס געלעכטער אַנטשטייט ביכלאַל דעמאָלט, ווען מיר באַמערקן עפעס וואָס איז ניט צוועקמעסיק, ווען די באַוועגונגען און די טאַטן אַנטשפּרעכן ניט די צילן. דער מענטש מאַכט, אזוי צו זאָגן, אומויליקע באַוועגונגען, וואָס ווייזן

זיך ארויס פאר אים ניט צוועקמעסיק, און דערפאר זענן זיי אויס לעכערלעך. טאקע דאס פארשטיין די ניט-צוועקמעסיקייט ברענגט די מענטשן צו געלעכטער. אָבער איך פרעג: זינען דען ניט צוועקמעסיק פון שטאנדפונקט פון דער לאַגיק טשאַפּלינס באַוועגונגען? פון שטאנדפונקט פון דער וועלט — וואָס רינגלט אים אַרום, זינען זיי ווירקלעך ניט צוועקמעסיק. אָבער פון שטאנדפונקט פון זיין אינערלעכער לאַגיק, זינען זיי מערקווירדיק צוועקמעסיק, אזוי אז טשאַפּלינס טעמע באַשטייט ביכלאָל ניט אין ווייזן אַף וויפל די וועלט איז לעכערלעך. זיין טעמע באַשטייט אין ווייזן אַף וויפל די וועלט איז טראַגיש. ער איז קראַנק אַף אַ טראַגישער טעמע און ער לייזט זי מיט קאָמעדישע מיטלען. זיין טעמע איז אַ טראַגעדישע, ס'איז אַ געשיכטע ווי אזוי דער מענטש לייגט אומאויפהערלעך אויס אַ וועג צו דעם וואָס ער רופט אָן צוועקמעסיק, און ווי אזוי אַלץ אין דער וועלט, אַלע קויכעס אין דער וועלט צעשטערן די וועגן וואָס ער לייגט אויס, מעג עס זיין „גאַלדפּיכער“ אָדער „דער צירק“, אָדער די צוויי פּילמען וואָס מען גיט באַ אונדז — „מאָדערנע צייטן“ און „די ליכטער פון דער שטאָט“. אומעטום גייט די זעלבע טעמע.

דער זינגער, דער עכטער זינגער וועגן מענטשלעכן גליק, וועגן הויכן מענטש-לעכן געפיל, לייגט אַף יעדן שריט דורכפאַלן, כלוין מאַכעם די וועלט גיט ניט איר בראַכע צו זינע אַנשטרענגונגען.

בעמילע נעמט טשאַפּלין אָן ניט ווילנדיק, אין זיין ליד וועגן גליק, אַ טראַג-געדישן טאָן, און זינגענדיק דאָס דאָזיקע ליד, טרעטנדיק איבער וועגן וואָס ער האָט אויסגעלייגט צום דאָזיקן געזונגענעם גליק, דערקענט ער די ווירקלעכקייט און ער אַנטפלעקט זי אונדז אַף יעדן שריט אין דער אייגנארטיקער טשאַפּלינישער שפּראַך, ער איז געוויינט אַרויסצוברענגען דאָס טראַגעדישע אַף אַ קאָמעדישן לאַשן. פארשטייט זיך, עס וועלן זיך געפינען אַ סאך וואָס וועלן זאָגן: אזא וועלט-דערקענטעניש איז זייער סוביעקטיוו. פון קוקפינטל פון אייניקע אידעאָלאָגן פון אונדזערע דיקע זשורנאַלן, וואָס לייזן זייער פיל פּראַבלעמען נאָר ביז איצטער, האָבן זיי ניט געלייזט די איקערדיקע פּראַבלעם: וועמען זינען עס נייטיק אַזעלכע דיקע זשורנאַלן — וועט דאָס גערופן ווערן פּאַרמאָליזם.

לויט מיין מיינונג ניט טשאַפּלין אַ גאַנץ רעאַלע פּאַרשטעלונג וועגן דער ווירק-לעכקייט. דער עמעס, וואָס טשאַפּלין אַנטפלעקט פאַר אונדז לאָזט ניט איבער קיין צווייפל. איצט אַ פאַר ווערטער וועגן פּאַרמאָליזם. זינט מיר האָבן אָנגעפאַנגען צו בלאָזן אַף קאַלטן פאַרשטייט מען באַ אונדז לעצטנס אונטערן נאָמען „רעאַליזם“ דאָס אַרויסברענגען נאַסעטע פאַקטן, וואָס זייער טייטש רעדוצירט זיך צו איין וואָרט: לעמאַש! „די ערד“. אין דעם פאַל איז בעמעס ניטאָ וואָס צו טאָן, ס'איז די ערד. „דער הימל“ איז אויך פאַרשטענדלעך, „דער זומער“ אויך. „דער קאַלכאָז“? דאָ איז שוין מעגלעך אַן אומקלאַרקייט, ווייל דאָס וואָרט „קאַלכאָז“ באַשטייט פון צוויי ווערטער.

נאָר דאָס אַלץ איז זייער ווייט פון רעאַליזם. די דאָזיקע פעסטשטעלונג האָט קיין שום שייכעס ניט מיט רעאַליזם. איך וויל דאָ ציטירן פאַר אייך איינעם אַ דיכ-טער, וועלכער פרוּוט אין צוויי שורעס אויסצומאַלן דאָס בילד פון וועלט-באַשאַפּ-מיט אַנדערע ווערטער, ער וויל פאַרפירן אַ וויקוועך מיט דער ביבל. לויט מיין מיי-נונג האָט ער עס גלענצנד אויסגעפירט. דער דיכטער איז אַמאַר הַינאַם. און דאָס באַשאַפּן די וועלט האָט ער דעפינירט אַף אזא מין אויפן:

„נאָט האָט באַשאַפּן די ערד און די בלויע ווייט.“

ער האָט זיך אָבער איבערגעשטיגן, באַשאַפנדיק טרויער צו דער זעלבער צייט.
אין די צוויי שורעם פּילט זיך, אַז צווישן די קאַנסטאַנטירטע פּאַסטן: הימל און
ערד, עקזיסטירט נאָך עטוואָס, וואָס מען מוז באַגרייפן, דעפינירן.
איז אָט דער דראַנג, די לייַדנשאַפט צו דערקענטעניש אויסגעדריקט אין איין
וואָרט — טרויער. ווייַזט אויס, אַז דער קינסטלער זעט אין דער וועלט אויסער הימל
און ערד נאָך אַן אינהאַלט. פאַר הייאַמען, פאַר זײַן אינערלעכער וועלט איז דער
אינהאַלט — טרויער.

אויך טשאַפּלין שטעלט פעסט, אַז אין דער דאָזיקער וועלט, ווי עס עקזיסטירט
די האַרטע ערד, עקזיסטירט אויך טרויער. און טשאַפּלין איז דער זינגער פון דעם
דאָזיקן טרויער. אָט די וואָרהייט, אָט דעם עמעס טראַגט ער דורך אַלע זינגע ווערט.
דערבייַער איז טשאַפּלין דער קאָלירפּולסטער, דער אויסגעצייכנטער רעאַליסט פון
אונדזער צייט.

ער דריקט אָבער אויס זינגע געדאַנקען ניט מיט קיין אויפּשריפטן, ניט מיט
קיין פּראָזעס.

זײַן שפּראַך איז קוידעם קאָל די שפּראַך פון געשעענישן. און אין דעם פּאַל
איז ער גערעכט, נאָר אַקטיאָרן קענען עס פאַרשטיין ווי געהעריק. דער קוואַל פון דער
נאַנצער טשאַפּלינישער סצענאַרישער, מוזיקאַלישער, קאָמפּאָזיציאָנעלער, אידעישער,
שאַפּונג — דער קוואַל פון דעם אַלעמען איז טשאַפּלין דער אַקטיאָר. וואָס איז דאָס
פונדאַמענטאַלסטע אין דעם שווישפּילער, וואָס שפּילט דער שווישפּילער, וואָס דאַרף
ער שפּילן? איר ווייסט דאָך, אַז אַה אָט דער אַלטער פּראָגע ווערט זעלטן געגעבן אַ
מער אַדער ווייניקער באַפּרידקנדיקער ענטפּער.

מיר ווייסן, אַז אַן אַקטיאָר טאָר בעשום אויפן ניט שפּילן אַ באַראַקטער. אויב
אַן אַקטיאָר שפּילט אַ באַראַקטער, שפּילט ער שוין פון ערשטן אוינגנבליק אַן דעם
רעזולטאַט, דער אַקטיאָר קאָן אָבער שפּילן דאָס, וואָס איך און איר טוען אין אונד-
זער טאַגטעגלעכן לעבן. מיר פירן זיך אַה אַ געוויסן אויפן, מיר האָבן אונדזער אַרט
פּירונג. פאַרשטעלן און אויסשפּילן קאָן מען בלווי דעם אויפן פון פירן זיך דורך
דער אויפּפירונג דערקענען מיר דעם באַראַקטער. די הויפּטזאַך אין דער אַקטיאָריש-
קייט איז די אויפּפירונג.

דאָס איז די זעלבע זאַך ווי מאַלן אַ פּאַרטערט און שוין גלייַך פון דעם ערשטן
אוינגנבליק זעלן באַקומען אַן ענלעכקייט. אַה אַזא אויפן וועלן מיר דעם פּאַרטערט
ניט אויסמאַלן, ווען מיר זאָלן אפּילע דערגיין צו אַ געוויסער ענלעכקייט. קעדיי צו
דערגיין דעם מענטשנס טאָך, איז נאָר ניט נויטיק צו פרווון אויפכאַפן די ענלעכ-
קייט. מען קען דערגרייכן די אידעאַלסטע ענלעכקייט און דאָך ניט פאַרשטיין און ניט
באַגרייפן דעם טאָך פון דעם מענטשן, און בעמילע אויך ניט קענען דאָס אויסדריקן.
מ'מוז לייענען דעם ריטם פון דער צווישנבאַציונג פון די טיילן, מען מוז אַה וועלכן
עס איז אויפן דעפינירן די קאָנסטרוקציע, די סטרוקטור פון דעם מענטשן. מען מוז
פאַרשטיין די מוזיק פון דעם פּאַנעם. איר קענט דאָס ליד אויסזינגען, ריכטיק
אַדער פּאַלש. די ענלעכקייט איז דער רעזולטאַט, אָבער דאָס איז קיינמאַל ניט
דער ציל.

דאָס זעלבע קומט פאַר אין דער אַקטיאָרישער אויספירונג. און טשאַפּלין ווייסט
עס ווונדערלעך גוט. פאַר אייַך איז עס ווייַט ניט קיין באַראַקטער. ער האָט שוין לאַנג
פאַרטוישט דעם באַראַקטער אַה זײַן געגעלע, אַה זײַן קאַפּעליוש, זינגע שיר, זײַן
שטעקעלע און זינגע וואָנצעלעך. גיכער ניט ער אַ מאַסקע, און דאָס איקערדיקע

דערין, איז אז דאס איז ניט קיין פערפעקטע מאסקע. אין דער מאסקע איז פאראן עפעס אויסערלעכעס. אן און פאר זיך איז די מאסקע ניט דעציירנדיק. אין איר איז פאראן בלוזי איין געדאנק: ער, טשאפלין, אונטערשיידט זיך פון די איבעריקע. זינע בנאדים זינען אפטמאל אפילע עלעגאנט און כאטש זיי זינען באשיידן, שטרייכן זיי ניט אונטער אומבאדינגט די אָרעמקייט.

אָבער טשאפלין שפילט דאָס אויפפירן זיך. אָר שריט און טריט, אין יעדן מאָך מענט פון דעם בילד קענט איר זען, אז ער פירט זיך אָר אַ באַשטימטן אויפן. ער איז דערפרינדעריש אין זינע פאַראַנאַכעס, ווי קיינער. זיי שנינען צו זיין אומגעוויינט לעך, אָבער ער איבערצינגט אַיך מיט דער לאַגיק פון זיין ווינטערדיקער אויפפירונג. די פאַרהאַנגע קען זיין אַ בין נאָר אומגעריכטע, אָבער די גאַנצע ווינטערדיקע אַנט-וויקלונג איז ווונדערלעך לאַגיש.. דאָס איז טאַקע דאָס צווייטע און דאָס ווערטפול-סטע באַ טשאַפלינען.

דאָס בילד „די ליכטער פון דער שטאָט“ פאַנגט זיך אָן מיט דעם אָפּדעקן אַ דענקמאַל, וואָס הייסט: „שאַלעם און פּראָספּעריטעט“. ווען מען נעמט אַראָפּ דעם צודעק פון דעם דענקמאַל, דערזעט מען אז צווישן דער „בראַנדזענער פּראָספּעריטעט“ שלאַפט אַ וואַנאַבונד. דאָס איז טאַקע טשאַפלין.

און שפּעטער ווערט די אומגעריכטע פאַרהאַנגע, וואָס ווערט געגעבן אין אַנטפאַנג פונעם בילד, אַנטוויקלט מיט אַ ווונדערלעכער לאַגיק.

אין די קינסטלערישע מעטאָדן פון טשאַפלינען איז פאראן עפעס אומענדלעך וויכטיקס און ווערטפולס פאַר אונדז — די פילאָזאָפישע איינהייט, וואָס נעמט אַרום די אלע באַזונדערע עפיוואָדן, אָר וועלכע עס ווערט פאַרטיילט דער סצענאַר.

קעריי צו שאַפן אַן איינהייטלעכקייט באַנוצט טשאַפלין זייער אָפט ספּעציפישע לייטמאָטיוון. די ראָל פון אַ לייטמאָטיוו קען שפילן באַ אים, צום ביישפּיל, אַ באַ-שטימט אָרט פון דער אַקציע. אין איין בילד „די ליכטער פון דער שטאָט“ דינט ווי אַ לייטמאָטיוו דאָס אָרט אָר וועלכן עס זיצט דאָס בלינדע מיידל. פון אַנהייב ביזן סאָר אין דעם גאַנצן גאַנג פון בילד, שפילט אַרום טשאַפלין דאָס אָרט, אומאָפּהענגיק צו דאָס מיידל. זיצט דאָרט אָדער ניט. איר געדענקט: אָפן ראָג באַווייזט זיך טשאַ-פלין, ער זינגט זיך עפעס אונטער און דאָ שווימט אַרויס דער פאַרקאַן און דער פאַר-דאַפט ווי עס זיצט דאָס מיידל.

זינט זיין אויפקום גייט דורך דער לייטמאָטיוו דורך דעם גאַנצן סצענאַר. טשאַפלין איז ביכלאַל פאַרליבט אין די לייטמאָטיווישע איבערכאַזערונגען. דער גאַנצער עפיוואָד באַם דענקמאַל „שאַלעם און פּראָספּעריטעט“ פאַנגט זיך אָן מיט זיין באַ-געגעניש מיט צוויי זינגלעך אָפן ראָג.

און באַ יעדן פונדאַמענטאַלן עטאַפּ פון דער אַקציע, דאָרט ווי עס ווערט אָנגע-צייכנט טשאַפלינס נוירל, פול מיט גרויסע אינערלעכע ענדערונגען און ווענדונגען, באַמערקט איר ווי עס באַווייזן זיך ווידער די צוויי זינגלעך.

די פילאָזאָפישע איינהייט דינגט דורך זינע פילמען פון אַנהייב ביזן סאָר. טשאַפלין איז ניט סענטימענטאַל, ער איז טיף ליריש און ער לאַזט זיך ניט אָפּשטעלן אָר קיין שום סענטימענטאַלן אָרט, ער פאַרמאָגט אַ גענוג דערהויבענעם געשמאַק, קעדיי זיך ניט צו יאָגן נאָך מיטלייד. ער קעמפט לאַנג מיט זינע אייגענע טרערן און דערלאָזט ניט קיין טרערן פון די צושויער. און ערשט נאָך דעם, ווי ער האָט זיך אינגאַנצן אויסגעלאָדן, דערלויבט ער דעם צושויער, ווי דעם גרעסטן לויז, שוין

צום סאָף פון דעם פילם „די ליכטער פון דער שטאָט“ צו פארגיסן א טרער. דאָס איז די אייגנשאַפט פון זיין לירישן טעמפּעראַמענט.

געדענקט איר זיין ערשטע באגעגעניש מיט דעם מיידל פון די בלומען? ער האָט געקויפט בא איר א בלום, און דרעזענדיק, אז זי איז בלינד, האָט ער זיך צוגע-זעצט בא דער זיט. דאָס מיידל, וואָס באַטראַכט אים מיט איר אינערלעכן בליק, גיסט אים אָפּ מיט וואַסער. קעדיי ניט צו פאַרניכטן יענס געשטאַלט, וואָס עס האָט באַם מיידל געשאַפן איר אינערלעכע ריע, גייט טשאַפּלין שטילערהייט אַוועק. אָבער פון יענעם אויגנבליק אָן פאַרפּאָלנט אים דאָס וואַסער: דאָ פאַלט ער אַרײַן אין אַ פעסל מיט וואַסער און גיסט נאָך אימעצן אָפּ, דאָ קערט אַף אים איבער אַ קאַץ, וואָס זיצט אַף אַ פענצטער, אַ וואַזע מיט בלומען, און פאַרשטייט זיך מיט וואַסער אויך. ער דערלויבט ניט אַז עס זאָלן זיך אַנטפּלעקן די געפילן פון זיין אייגענער געשאַמע, קעדיי זיי זאָלן זיך ניט איבערשמעלצן אין אַ סענטימענט. ער איז צײַטנדיג ווייז אַסקעטיש גרויזאַם, פאַרפּאָלנדיק איבעריקע פּסיכאָלאָגישע, ער געפינט זיך אינגאַנצן אין זיין אויפפירונג, ניט אין די איבערלעבונגען, ניט אין שטימונגען און ניט אין עמאַציעס.

אַט מיט וואָס ער איז אַזוי ווערטפול און דעריבער איז אַזוי קאַרג און אויס-דרוקפול זיין שפּראַך. ער פאַרשטייט, אַז אויסער געפילן פאַרמאָגט דער מענטש אַ גרויסע טרײַבקראַפט, דאָס איז זיין אומאויפהערלעכער, אָנגעשטרענגטער קאַמף פאַרן ווײַל, פאַר גליק, פאַר שיינקייט.

אַט די שפּיל פון אויפפירונג אַנטפּלעקט פאַר אונדז סאָף קאָל סאָף פיל מער ווי די דינסטע פּסיכאָלאָגירונג.

און דאָס דריטע, וואָס עס ווילט זיך אָנמערקן באַ טשאַפּלינען; עס טרעפט אַז די בילדערישקייט פון זיין שפּראַך לאָזט אייך איבער געפּלעפט, איבערהויפט דאָרט, וווּ טשאַפּלין פילט זיך ניט אינגאַנצן אינדערהיים, דאָס הייסט אין דער ספּעציע פון סאַציאַלע פּראָבלעמען.

אַזוי, צום בײַשפּיל, איז זייער פּלאַקאַטמעסיק די געשיכטע פון מענטש מיט דער מאַשין. דער געדאַנק איז, ווייזט אויס, געקומען צו טשאַפּלינען שוין לאַנג, אָבער זיין בילדערישער אויסדרוק איז נאָך ניט געפונען געוואָרן. סאָף קאָל סאָף האָט זיך באַקומען אין דעם בילד אַ מין סימבאָליזם: אַ מאַשין, וואָס שליינגט איין דעם מענטשן. דאָס איז אַ בילדערישע פּאַרהאַאַנאַכע, וואָס איז געלייגט געוואָרן אין גרונט פון אַ גאַנצער רײַ עפיזאָדן אין דעם פילם „מאָדערנע צײַטן“ און עס קלינגט ווייניקער איבערצייגנדיק איידער אַ גאַנצע רײַ אַנדערע אויסגעצייכנטע עפיזאָדן פון דעם זעלבן בילד.

געניאַל איז אָבער דער עפיזאָד מיט דער דערנערונגס-מאַשין. בעסער קען מען נאָר ניט באַווייזן דעם אַטענטאַט אַף די עלעמענטאַרסטע מענטשלעכע רעכט — דאָס סערוועטל, וואָס פאַרוואַנדלט זיך אין זיין קעגנזאַץ, ד"ה וואָס שלאָגט אים איבער פּאַנים; די שפּיץ, וואָס ווערט אַ מאַטערניש, און אַזוי ווײַטער.

דאָ דערהייבט זיך טשאַפּלינס בילדערישע שפּראַך צו איר עמעסער הייך. נאָך צו אַ העכערער הייך דערגרייכט זי ווען טשאַפּלינען קומט אויס צוצושרויפן די מוטערקעס, און אַלע קנעפלעך פון דער וועלט ווייזן זיך אים אויס צו זיין מוטער-קעס. דאָס איז אַ גוואַלדיקע פאַראַלעמיינערונג.

אַ וועלט, וועלכע פאַרוואַנדלט דעם מענטשן אין אַ מוטערקע, אין אַ קנעפל, רופט אַרויס האָס.

די וועלט, — דאָס איז אַ קייט פון געשעענישן, די וועלט איז אָנגעפילט מיט אַ גרויסער בענקשאפט פון אַ מענטשן אַ שעפער, זאָגט טשאַפּלין. עס לוינט אָבער ניט צו וויינען אין דעם קאַמף. זאָל בעסער אַנשטאַט טרערן, היילן אַ געלעכטער — טרערן מוז מען קויפן פאַר אַ טייערן, עכטן פּרייז.

אָט דער מענטש, דער קליינער וואַגאַבונד, וואַנדערט איבער אַלע וועלט וויינק-לען, איבער אירע גרויסע שטעט, ער באַווייזט אומעטום צו זיין. אין זיין נעשאַמע אָבער גליט אַ פייער, וואָס מען קען מיט קיין שום זאַך ניט אויסלעשן, דאָס פייער פון מענטשן-ליבע, דאָס פייער פון דער מענטשלעכער ליידנשאַפט — צו דערקע-נען, דערגרונטעווען זיך און דערווען.

און אָט האָבן מיר פאַר זיך טשאַפּלינען. עס קומט אפן זיקאַרן אַן אַלטע יודישע דערציילונג ווי איינער אַ בעטלער, וואָס האָט זיין גאַנץ לעבן געבעטלט נעדאָוועס, האָט אַמאָל געפונען אַ שטיינדל באַשמירט אַזוי מיט בלאָטע, אַז קיינער האָט זיך אַף אים ניט אומגעקוקט, ניט געלייגט קיין אַכט.

ער, דער בעטלער, האָט דאָס שטיינדל אויפגעהויבן, און אַזוי ווי עס פאַסירט שטענדיק אין די מינסע-ביכלעך, איז דאָס שטיינדל געווען אַ ברייאַנט. דער בעט-לער איז געוואָרן רייך, גרויס, זיך דערהויבן ביז די שפיצן פון רוים. ער פאַרמאָגט שוין אַ גרויסע מישפּאַכע: זין, אייניקלעך, ער לעבט אין אוישער און קאָוועד. נאָר יעדעס יאָר, אין זעלבן טאָג ווען ער איז רייך געוואָרן, פלעגט אָט וואָס פאַסירן: אַלע פלעגן זיך פאַרזאַמלען — די זין, אייניקלעך און די ווייבער, עס פלעגן אָנקומען פאַרפּוצטע געסט, אַלע האָבן געגלאַנצט מיט זייער צירונג, געקליידעט אין סאַמעט און זינדנס. פלעגט דאָן דער גוויר פאַרלאָזן די סודע און מיט עטלעכע מינוט שפעטער פלעגט פון דער טיר פון זיין הויז אַרויסגיין אַ בעטלער מיט זיין טאַרבע. אַף אַזאַ מין אויפן פלעגט דער גוויר פייערן דעם טאָג פון זיין רייך ווערן.

טשאַפּלין דערמאָנט אָט יענעם רייכן בעטלער. ער גייט אַרויס פון זיין פאַ-לאַזן, קומט אין זיין אַרבעטס-צימער, קריכט אַריין אין דעם קורצן רעקל, קלעפט צו זינע וואַנצעלעך, נעמט זיין שטעקן, טוט אָן דאָס האַרטע קאַפּעליושל און זינע לאַנגע שפּיציקע שיד און זינגט ווידער וועגן דעם מענטשנס ווידערלעכער אַשירעם, וועגן ליבע, וועגן דער עכטער שיינקייט... דאָס איז זיין טעמע. ווען מיר לאָבן פון אַ גאַנצער ריי עפּיוואָרן, פאַרשטייען מיר: דאָס איז טשאַפּלינס שפּראַך, וואָס דער-לויבט אונדז ניט צו סענטימענטאַליזירן, וואָס אַנטפלעקט אַלץ וואָס עס דריקט דעם מענטשן, און כּוּז דעם געלעכטער טראַגן מיר אַוועק מיט זיך דאָס ווערטפּול-סטע, דאָס עכטסטע, דאָס טשאַפּלינישע — די טעמע פון אַן עכטן קינסטלער, וועל-כער איז קיינמאָל ניט געווען דער אויספירער פון זינע אַקטיאָרישע ראָלן, ער איז שטענדיק געווען און איז פאַרבליבן אַ דיכטער, ער האָט געזונגען און זינגט צום לויב פון דעם עכטן גרויסן, ליבנדיקן און געוואַנטן מענטשן.

אולאנאווא - דזשוליעטא

1.

אולאנאווא — איז אן אקטריסע פון באַלעט, א קינסטלערין פון א זייער באַ-
גרענעצטער פּלאַסטישער קונסט, פון א „שטומער“ קונסט. און דעריבער איז זי
טראַץ דעם גאַנצן איַנדרוק, דער גאַנצער אויסדריקלעכקייט, מער גענויגט איבער-
צוגעבן די אַלגעמיינע לירישע און ראַמאַנטישע געפילן, איידער צו אַנטפלעקן די
טיפסטע מענטשלעכע רעאַלע לייַדנשאַפטן.

אזוי איז עס אין באַלעט, ווען עס האַנדלט זיך וועגן דער קלאַסישער „זשיועל“,
וועגן דער פאַנטאַסטישער „שוואַנען-אַזערע“, וווּ אולאנאווא האָט אַנטפלעקט גלענ-
צנד אירע מוזיקאַליש-פּלאַסטישע מעגלעכקייטן. שוין דאָ זעען מיר פאַר זיך דעם
פולקאָמען קינסטלער, וועלכער האָט איבערגענומען די הערלעכע טראַדיציעס פון
דעם אייַנציקאַרטיקן און בעסטן אין דער וועלט רויסישן באַלעט.

די קריטיקערס זעען אין אולאנאוואַס שאַפן דעם העמשעך פון דער גרויסער
טאַנצ-קונסט פון דער פּאַוואָוואַ (1). דאָך אַנטפלעקט אין איר דער היַנטיקער צו-
שויער דעם טרענער פון נייע שטריכן אין באַלעט. דערין איבערצייגט די באַזונדער-
רע טיפּקייט, די פּסיכאָלאָגישע קראַפט פון איר אויספירונג, די קראַפט, וועלכע האָט
זיך אַרויסגעוויזן צו זיין פיל באַדייַטנדיקער ווי די קלאַסישע זשיועל און דער
שוואַן.

ס'איז מעלעך, אז דאָזיקע דעריבער ווויזט זיך אַרויס אולאנאוואַ צו זיין אין
אירע געשטאַלטן אָפּטמאַל ניט אויסשעפּלעך איבערצייגנדיק, ווי זי וואָלט עטוואָס
פאַרשווייגן פון דעם וואָס זי וואָלט געקענט זאָגן ווען עס וואָלטן געווען דערצו די
נייטיקע סצענישע פאַרהאַנגעס. דער ווייַטערדיקער שוישפּילערישער וועג פון אולא-
נאוואַ האָט באַשטעטיקט די ריכטיקייט פון אַט דעם איַנדרוק. איר לעצטע אַרבעט
— דאָס געשטאַלט פון דזשוליעטא אין דעם באַלעט „ראַמעאַ און דזשוליעטא“
לויט שעקספּירס טעמע, האָט געגעבן אולאנאוואַ אַ מעגלעכקייט פולשטענדיק צו
אַנטפלעקן אירע ביז דאָן פאַרבאָרגענע שוישפּילערישע מיטלען.

דזשוליעטא-אולאנאוואַ, איז בעמעס אַ נייַ וואָרט אין דעם באַלעט. דאָ איז
שוין נימאָ מער קיין אַבסטראַקטע לירישע באַלעט-סטיכע, אויך איז נימאָ קיין
לעגענדאַריש-פאַנטאַסטישע טאַנצ-ראַפּינרטיקייטן. לויטן אויסדרוק פון איינעם פון
די קריטיקער „פּילט זי טאַנצנדיק און זי טאַנצט פּילנדיק“, — פּילנדיק דעם עכטן
עמעס פון קאָנקרעטע מענטשלעכע לייַדנשאַפטן, און אין דעם באַשטייט איר עמע-
כער קויעך. איר דזשוליעטא — די טאַנצנדיקע, די אַנגלאַשנדיקע, וועלכע רעדט ניט
אַרויס קיין איין שעקספּיר-סטראַפּע — מאַכט אַן אומפאַרגעסלעכן איַנדרוק פון אַן
עכט שעקספּיר-געשטאַלט.

אונדזער סאַוועטישער באַלעט שטעלט פאַר זיך שוין פון לאַנג די אויפגאַבעס
אַפּצושייַגלען אַח זיין קינסטלערישער שפּראַך די רעאַלע, עכטע מענטשלעכע לייַדנ-

שאפטן. צו דעם האָט געפירט „דער דויטער מאָן“ און „דער באַכטשיסאראיער פּאָנ-טאָן“ און פיל אַנדערע פּרווון פון דעם לענינגראַדער און מאַסקווער באַלעט. דאָס אַליץ פּלעגט אָבער פאַרבלייבן אין דעם פּלאַן פון עקספּערמענט און פּלעגט ניט אויסהאַלטן קיין פאַרגלייכונגען מיט די קלאַסישע באַלעט־ווערק.

צום ערשטן מאָל האָט מיט אַ גרויסן קויעך פון איבערצייגונג אָפּגעהילכט די נייע טעאַטריק אין אולאַנאַוו־דזשוליעטאַ. דאָ האָט זיך איר באַנאָונג אַנטפּלעקט אַלזײַטיק און עס האָט אונדז דערקלערט דאָס, וואָס איז, גאַנץ מעגלעך, געווען פאַר אונדז אומפאַרשטענדלעך, ווען מיר האָבן געזען אירע פּאַריקע אַרבעטן און געפילט אז אולאַנאַוו פאַרשווייגט וועגן גאָר אַ גאָר אַ סאך און זי דעררעדט ניט.

איר איז ענג געווען אין די ראַמען פון דעם קלאַסישן באַלעט. די טיף דורכ־געפילטע אידײען פון הומאַניזם, מיט וועלכע עס זײַנען דורכגעדרונגען אולאַנאַוו־אַס גאַנצע קונסט, האָט ניט געפונען פאַר זיך דעם נויטיקן סצענישן מאַטעריאַל אין די סצענאַריום און אין די געשטאַלטן פון דעם אַלטן באַלעט. אין דזשוליעטאַ האָט אולאַנאַוו אַקומען אַט די מעגלעכקייטן, דאָ האָט זי אונדז באַקענט מיטן גאַנצן קויעך פון איר אויסשליסלעכער באַצויברונגס־קראַפט און מיט איר מינסטערשאַפט. פון דער ערשטער רענע אָן, ווען אולאַנאַוו שטייט אין איר אומבאַוועגלעכ־קייט באַהאַלטן הינטערן פּאַטעל, שמירט זי צו צו זיך, ווי אויך צו דעם גוירל פון דעם געשטאַלט וואָס זי פאַרקערפערט די גאַנצע אויפּמערקזאַמקייט פון דעם צו־שויער. ווייל דער סאך פון איר קונסט באַשטייט ניט בלויז אין די קאַמפּליצירטע מינסטערשאַפטע טאַנץ־פּיגורן, נאָר אויך אין איר אומבאַוועגלעכקייט, אין יעדער פּאַזע, אין דער גאַנצער אַטמאָספּער פון דעם לעבן פון איר געשטאַלט, אין איר גאַנצן אַרמאַט. דזשוליעטאַ אין אולאַנאַוו־אַס אויספירונג דאַרף מען רעכענען פאַר אַן ערשטאַנניקער דערשיינונג אין דער קונסט פון דעם סאָוועטישן באַלעט.

2.

אולאַנאַוו — דאָס איז מיין נעשאַמע־קרענק. איך קען וועגן איר רוּק ניט רעדן. די זאך איז ניט אין דעם וואָס זי איז אומפאַרגלייכלעך. זיכער אז זי איז איינציקאַרטיק. איך וואָלט אָבער געזאָגט, אז זי איז געטלעך.

אולאַנאַוו האָט מיר דערמאַנט די קאַמיסאַרזשעווסקאַיאַ. און וואָס אַזוינס האָט יענע פאַרמאַנט אין זיך? עס פּלעגט אַרויסגיין אַף דער בינע אַ מענטש און נאָך איידער זי האָט אַרויסגערעדט איין וואָרט האָט איר שוין דערפילט דאָס דער־שיינען פון אַ גאַנצער וועלט.

ניט צופעליק זאָג איך, אז זי איז געטלעך. נאָך „ראַמען און דזשוליעטאַ“ איז אין זאָל פאַרבלייבן אַפּילע דער אַזוי גערופענער „קאַלאַשן־אויילעם“ — עס איז פאַר־בלייבן יענער טייל פּובליקום, וואָס געוויינלעך וואַרט ער ניט ביז סאָף און לויפט צום גאַרדעראַב. צו אַפּלויזן איז פאַראַן אַ גרענעץ. מען קען אַרויסרופן צען־צוועלף מאָל. אָבער דאָ — ניין, מען האָט זי אַרויסגערופן אָן אַ ענדע. וואָס איז געשען? איז עס געווען דערפאַר, וואָס מען האָט געוואָלט איר אויסדריקן דאַנקבאַרקייט? מען האָט געוואָלט נאָך אַן איבעריקן מאָל אַ קוק טאָן אַף דער אולאַנאַוו. דאָס איז דער איינדרוק, וואָס זי האָט געמאַכט.

אויסצוטאַנצן שעקספירן און דערצו נאָך אַזוי, אז וועגן דעם זאָל מען שפּעטער רעדן, אז דאָס איז דאָס עמעסע שעקספיר־געשטאַלט, אז אַזאַ מין דזשוליעטאַ איז אַפּילע אין דער דראַמע ניט געווען — דאָס הייסט עפענען אַ נייַ זיַטל אין דער קונסט פון באַלעט, און דאָס האָט געטאָן אולאַנאַוו.

שאַסטאַקאָוויטש

1944

איך בין טיף איבערצייגט אז דער מוזיק פון שאַסטאַקאָוויטשן געהערט די נאָ-ענטסטע צוקונפט איך שטרײַך אונטער: די נאָענטסטע!

איך געדענק ניט ווער: באַראַטינסקי, אָדער וויאזיעמסקי האָט זיך אויסגעדריקט וועגן גלינקאַ: „מען זאָגט מיר אז דאָס איז די מוזיק פון דער צוקונפט. זאָל זײַן! פאַר וואָסזשע צווינגט מען מיך שוין אין די היינטיקע טעג צו הערן די מוזיק פון דער צוקונפט?“ אַזעלכע, לעמאַשל, מיינונגען הערן מיר אָפט היינט וועגן שאַסטאַ-קאָוויטשן. איצטער איז דאָך אָבער שוין קלאָר אז שוין אין באַראַטינסקיס און וויאזיעמסקיס צײַטן איז געווען אַ זין צו הערן גלינקאַן.

מען זאָגט, אז דאָס הויפט־קריטעריום באַם אָפּשאַצן מוזיקאַלישע ווערק, מוז זײַן זייער צוטריטלעכקייט. איך אָנערקען און אַקצעפּטיר זאָ מײַן קריטעריום, אָבער ניט אָן דיסקוסיעס. קוידעם קאָל האַלט איך, אז צוטריטלעכקייט קען ניט זײַן דאָס איינציקע קריטעריום. פאַר אַ סאך איז אומפאַרשטענדלעך בעטהאָווען און טשאַיקאָווסקי — דאָס באַדניט בלוז, אז די צוהערער באַזיצן ניט די גענוגנדיקע קולטור. זיי זײַנען אַנאַלפּאַבעטן אין מוזיקאַלישן זין. עס שטייט זיי פאַר נאָך זייער פיל צו לערנען, איידער זיי וועלן פאַרשטיין בעטהאָווענס גרויסקייט.

אויסער רעם טאָר מען ניט פאַרגעסן, אז אַלץ וואָס איז בעעמעס נײַ שטויסט זיך אָן אַ אומפאַרשטענדעניש. דאָ אַנטשטייט טאַקע די נויטווענדיקייט אין אַ טאַלענטירטער קריטיק, אין עמעסע אָפּשאַצערס, וואָס זאָלן זײַן פעיק צו פאַרטיי־דיקן, אונטערצושיטיצן און אויסצוטייטשן די נײַע קונסט. די מיטצײַטלעכערס האָבן ניט פאַרשטאַנען בעטהאָווענען, סטענדאַלן, מאַיאַקאָווסקי... מען וואָלט געקענט אויסרעכענען נאָך אַסאך אַנדערע נעמען.

מיר, די בויערס פון דער צוקונפט, מוזן זײַן ספּעציעל אויפּמערקזאַם צו יענע קינסטלערס, וואָס קענען פילן די צוקונפט, זיי פאַרלויפן די צײַט. שאַסטאַקאָוויטש איז בעפירעש זאָ מײַן קינסטלער.

שאַסטאַקאָוויטש איז אַ פירנדיקער נאָמען, דאָס איז אַ הויכפונקט פון דער מוזיקאַלישער קולטור פון צוואַנציקסטן יאָרהונדערט.

„טעווע דער מילכיקער“, לויט ש. אלייכעם. 1937

אין פרעזידיום פון דעם צוזאמענ-
פאָר פון קונסט-אַרבעטער. 1938

א גרופע דעלעגאטן פון פראַפּ.
פאַריין פון קונסט-אַרבעטער: פון
רעכטס צו לינקס—ש. מיכאַעלס,
נ. כמיעלאָוו, אזיזא אזימאָווא,
מיריאם יאַקובאָווא, י. דאַנילאָוו.
ס'זיצן: י. מאַסקווין, נ. סאַראב-
סקי, א. כאַראָווא

כענקין

1944

מיר שטייט פאָר זייער אַ האַרבע אויפנאבע: געבן די כאַראַקטעריסטיק פון וולאָדימיר יאַקאָוילעוויטש: כענקין, די כאַראַקטעריסטיק פון זיין באַגאַבטקייט. דאָס איז זייער אַ גרויסע באַגאַבטקייט, אַ גרויסער פּילזניטיקער טאַלאַנט. זיין אַקטיאָריש לעבן נעמט אַרום שוין איבער פיר צענדליק יאָר — עס איז געוואָרן 43 יאָר פון זיין סצענישער טעטיקייט. אויפצודעקן אין עטלעכע ווערטער דעם איינציג האַלט פון דער סצענישער דערשיינונג איז זייער שווער. אָט פאַרוואָס איך בעט פון פאָרויס מיר צו אַנטשולדיקן, אויב מינע ווערטער וועלן בלוין לעיכט אָנהערן דאָס, וואָס מיר שיינט צו זיין דאָס וויכטיקסטע אין דעם שווישפּילערשישן געשטאַלט פון וולאָדימיר יאַקאָוילעוויטש.

דאָס ערשטע, וואָס מען מוז אָנמערקן איז די פּילזניטיקייט פון די זשאַנערן אין וועלכע ער אַנטפּלעקט זיך. ניטאָ קימאַט קיין שום טעאטער-זשאַנער, סתּידן אָפּערע, אין וועלכן וולאָדימיר יאַקאָוילעוויטש זאָל זיך ניט באַטייליקן און שאַפן ווונדערלעכע פאַרכאַפּנדיקע געשטאַלטן. ער האָט געאַרבעט אין דראַמע, אין קאָ-מעדיע, אין מיניאַטור-טעאַטער, אין דער אָפּערעטע, אין וואַריעטע און אַף דער עסטראַדע. ער איז געווען אַ דערציילער, ער האָט געזונגען, ער האָט אימיטירט.

זיין פּילזניטיקער טאַלאַנט איז ניט עפעס אַ „קאָמפּליאַציע“. איבער אַלע כענקים זשאַנערן שטייט דער קאַנצענטרירטער יעסאָד פון זיין באַגאַבטקייט — זיין אינדיווידואַליטעט.

אַמאָל האָט וולאָדימיר יאַקאָוילעוויטש געפּרעגט באַ מיר:

— עס ווונדערט מיך, איך פּרוּוו דערגיין דעם סאָד, פאַר וואָס די פּאַשעטסטע פּראַזע, וואָס איך רעד אַרויס, רופט אַרויס באַם אוילעם אַ געלעכטער? אָפּטמאָל באַווייזן איך נאָך ניט אַרויסצוגיין, איך מאַך קוים אַ באַוועגונג — און דער אוילעם לאַכט. דאָס איז פאַר מיר אַליון אומפאַרשטענדלעך.

איך דענק אָבער, אַז דאָ איז ניטאָ קיין שום ווונדער. כענקין האָט זיך גע-לאָזט אַף איינעם פון די שווערסטע אַקטיאָרישע וועגן: ער האָט באַשאַפן זיין איי-גענע מאַסקע. ער גייט אַרויס צו אייך, און איר דערמאַנט שוין דאָס פאַרגאַנגענע לעבן פון דער מאַסקע. עס איז, ווי ער וואָלט פאַרגעזעצט די ביאָגראַפיע פון זיין העלד, ער טראַגט אַדורך בעמעשעך פון יאָרן זיין מאַסקע. ער דאַרף אָפּילע נאָר-ניט זאָגן, ווייל צוזאַמען מיט זיין דערשיינען אַף דער בינע, אַנטשטייען גלייך באַ די צושויער די אַסאָציאַציעס, וואָס זיינען פאַרבונדן מיט זיינע דערציילונגען. איר שמיכלט צו אים, איר באַגריסט אים, איר ווייסט אַז די מאַסקע ברענגט מיט זיך געלעכטער און פרייד.

דער וועג פון שאפן זיין אייגענע מאסקע — דאָס איז אַ שווערער וועג פאַרן אַקטיאָר. דעם וועג האָבן אויסגעקליבן פאַר זיך נאָר זייער גרויסע מינסטערס. אזא מיין מאסקע איז שוין פאַר זיך אַ קונסט־ווערק. אַף דער עסטראַדע האָט כענקין געשאפן אַ ווינדערלעכע מאסקע פון וולאָדימיר כענקין.

ווען וולאָדימיר יאַקאָוולעוויטש באַווייזט זיך אַף דער בינע, איז אים ניט נייטיק צו מעלדן דעם טיטל פון דער דערציילונג, וועלכע ער וועט לייענען. ביכלאַל לייענט ער ניט, ער אַליין דערציילט וועגן אַ געשעעניש אין וועלכער ער האָט זיך ווי באַטייליקט. די כענקין־מאסקע איז אַרויס צו איינך און דערציילט דאָס, וואָס עס האָט מיט אים פאַסירט מיט אַ האַלבער שאַ צוריק. דאָס איז ערשמנס.

און דאָס צווייטע איז זיין הומאָר, דער ווינדערלעכער כענקין־הומאָר. ווי עס איז באַווייזט ווערט געלעכטער געבוירן דאָן, ווען איר באַמערקט אין דער נאַטור עפעס וואָס שטימט ניט. לאָמיר זאָגן, אז אַ מענטש איז געגאַנגען איבער דער גאַס, זיך אויסגעגלישט, זיך אַוועקגעזעצט און אין דער צייט האָט דאָס היטל, וואָס ער האָט געטראָגן אַפן קאַפּ אונטערגעשפרונגען און זיך צוריק געזעצט אַפן קאַפּ און דער מענטש האָט אָן אַ פאַרוואָס געזאָגט אין דעם מאָמענט: „גוט מאָרגן!“ דאָס איז עפעס וואָס שטימט ניט. טאַקע אין דער נאַטור פון דער אומלאַגישער אויפפירונג שטעקט דער סאָד פון געלעכטער. דער הומאָר אָבער דערשיינט דאָן, ווען מען כאַפט זיך אז ס'איז אומלאַגיש.

די ספעציפישקייט פון כענקים הומאָר באַשטייט אין דעם, וואָס קוידעם קאָל שטרעכט אונטער דאָס אומגעלומפערטע און ניט לאַגישע אין זיך אַליין, אין זיין העלד. ער דערלויבט צו לאַכן פון זיין נידעריקן וואַקס פון זיין אַרעמער פּריזוור, און שפעטער באַפאַלט ער די פּיליסטערס וואָס דאָס ניט נאָרמאַלקייט איז באַ זיי אַ נאָרמע. אזוי אַרום אַנטפּלעקט זיך די ווינדערלעכע נאַטור פון כענקים הומאָר, די ווינדערלעכע נאַטור פון כענקים מאַסקע.

כענקין איז ניט קיין אַקטואַר־עלמאָלער, ער זוכט ניט קיין האַלבע טענער פון ישימונגען, ער צייכנט מיט אַ ברייטער האַנט, מיט אייל־פאַרבן, ער נעמט און גיט אַפּ אַלץ, וואָס ער האָט אָפּגעשפּאַרט. דערין באַשטייט די זאַפּטיקייט און ריכטיקייט פון זיין שפּילן.

וולאָדימיר יאַקאָוולעוויטש איז סײַ אַן אַקטיאָר, סײַ אַן אויסגעצייכנטער ביר-נער. דאָס געפיל פון סאָוועטישן־פּאַטריאָטיזם דעפינירט אַלץ אי אין זיין געזעל־שאַפּטלעכן, אי אין זיין שעפּערישן לעבן. זיין געלעכטער איז אַ געווער אין אונדזער געמיינזאַמען קאַמף קעגן פּיליסטערטום, אין דעם קאַמף פאַר מאָראַלישער זויבער־קייט און פאַרן נייטיקן געזונט פון די סאָוועטישע מענטשן.

איז דען אמעריקע אינשטאקט?

1944

מיר זיינען געפארן פון מאַסקווע ביז ניו־יאָרק פּערציק טעג. אזאָ מין אייגנ־ארטיקן רעקאָרד האָבן מיר געשלאָגן ניט פּאַרנדיק אַף אַקסן, ניט אַף אויטאָס, ניט אַף קעמלען און ניט אַף שיפן. מיר זיינען געפארן אַף עכטע אמעריקאנער אַעראַ־פּלאַנען.

אין טעהערן האָט מען אונדז פאַרהאַלטן ביז מיר האָבן זיך דערוואַרט אַף פּריאָריטעט, (דאָס הייסט דאָס פּריווילעגירטע רעכט זיך אינצוזעצן אין אַעראַ־פּלאַן) דריי וואָכן, און מען האָט אונדז באַרויקט דערמיט, וואָס ווי נאָר מיר וועלן זיך אָפּרײַסן פון דער איראַנער ערד וועלן מיר גלייך „אַננעמען דעם גראַדן קורס“, און אויב עס וועט גאַרניט פּאַסירן איבער די בערג אָדער באַם איבערפּלען דעם אָקעאַן, און אויב די אַלע אינשפּרײַצונגען קעגן כאַלערע, טיפּוס, געלן פיבער און אַ סאך אַנדערע קרענק וועלן זײַן „אין אָרדענונג“, וועלן מיר אָן שום אָפּהאַלט דער־פּלען ביז די פּאַר. שט. מיר זיינען רוּק אַרױבערגעפּלויגן דעם פּערסישן אינגוס, דורכגעקריצט איראַן, דורכגעשוועבט איבער פּאַלעסטינע און אויסמינדיק פּאַרט סאַיד זיך פּאַרנויגט פאַר די פּיראַמידן און זיך אַראָפּגעלאָזט אין קאַזאַך, דאָ האָט זיך איבערגעכאַזערט דאָס זעלבע, וואָס אין טעהערן — מיר האָבן אָפּגעוואַרט אַן אַכט טעג און כאַס אַרױפּשטייגן האָט מען אונדז ווידער פּאַרזוכערט, אַז מיר וועלן נעמען „דעם גראַדן קורס“. אָבער אין כאַרטום און אונדז אויסגעקומען עט־לעכע טעג צו אַטעמען מיט דער גלױענדיקער מידיבער־לופט און אין אַקראַ מיט דער פּינכטיקייט פון גאַלדענעם ברעג. אויב מען זאָל דאָס אַלץ נעמען אין אַכט איז טאַקע אַ גרויסער ווונדער ווי אזוי מיר האָבן דאָס טאַקע דורכגעמאַכט אין אַ פּערציקטאַגיקן טערמין, שלאָגנדיק „רעקאָרד“.

„ס'איז מילכאַמע“ — אזוי האָט מען אונדז דערקלערט די פאַר לופט־פּלענער ניט געוויינלעכע רײזע־טעמפּן.

עס איז גאַנץ נאַטירלעך, וואָס די צאָלריכע אויסשטייגן פון אַעראַפּלאַן און די פּאַרהאַלטונגען אין וועג, וועלכע האָבן קיין שייכעס געהאַט ניט מיט די צופּער־ליקייטן, ניט מיט די אינשפּרײַצונגען, האָבן ניט געקענט ניט ווירקן אַף אונדזער יִשטימונג, און אין די מאָמענטן ווען דאָס אויג איז שוין געווען איבערגעזעטיקט מיט די צאָלריכע דענקמעלער, וואָס דער אַלטער שאַך האָט זיך אינסעבויט נאָך באַם לעבן אין טעהערן, ווען דאָס אויער איז שוין פּאַרטויבט געוואָרן פון דעם טומל פון דעם פּילשפּראַכיקן האַמוין אין קאַזאַך, ווען די פּיס זיינען שוין מיד געוואָרן פון דעם אַרומלויפן איבער די „אַפּיסן“ מיט ביטעס און פּאַדערונגען אונדז צו עקספּעדירן מיטן נאָענטסטן אַעראַפּלאַן, און ווי אַן ענטפּער אַף אַלע אונדזערע ביטעס און פּאַדערונגען האָט זיך געהערט דער אומעטיקער רעפּריין „מעיבי טו מאַראָו מאַנינג“ (מעלעך מאַרגן אינדערפּרי), האָבן מיר באַ אַן אָנפּאַל

פון מענטשלעכער שוואכקייט גרױט געווען צו דערקלערן די פילטעניקע אָפּהאַלטן
ניט מיט דער מילכקאָמע, נאָר צוליב אַ געוויסער קאַלטקייט, אָדער פּאַשעטער גע-
רעט, צוליבן פעלן פון ענטוויאָזם באַ אײניקע באַגעבאַמױס פון דער לאַגע.
און ווי מאַדנע עס זאָל ניט אויסקומען, האָט די קאַלטקייט צום ווינציקסטן
געפאַסט אין דעם זודיקן סודאַנישן מידבער.....

דאָס אַלץ פּלעגט אָבער פאַרמינערט ווערן דורך אַנדערע כּוואַליעס, וועלכע
פלעגן זיך דערקניקלען צו אונדז, ווייל ווי סאָוועטישע בירגער, וועלכע האָבן זיך
ערשט נױט לאַנג געשיידט פון הימלאַנד, פּלעגן מיר אַרויסרופן אַן אויסערגעוויינ-
לעכן אינטערעס צו זיך מיצאָד די פאַרשידנסטע מענטשן און אין די פאַרשידנסטע
קעמער. אַ דאָקטער, אַ פּערס אין טעהעראָן, אַ וועגווייזער אַן אַראַבער באַ די פּיר
ראַמידן, אַן אַמעריקאַנער לופטפּלענער אין כאַרטום, אַ יודיש מיידל, אַ קראַנקן
שוועסטער אין יערושאַלאַים, אַ שיפּלער אַפּן גאַלדענעם ברעג, אַ שטיין־העקער אַפּן
אינדזל אָסענטשען, אַ וועכטער אַ נעגער אין ניגעריע, — זיי אַלע קוקנדיק אַר
אונדז מיט נײַגער, פּלעגן אונדז פאַרוואַרפּן מיט פּראַגעס:

— זענט איר געווען אין לענינגראַד?

— ווי אזוי קעמפּן די סאָוועטישע פּרויען?

— איז עמעס, אַז די דײַטשן האַרגענען אויס קליינע קינדער?

— האָט מאַסקווע געליטן פון לופט־באָמבאַרדירונגען?

— פון וואַנען שעפט די רויטע אַרמיי אירע קויכעס און איר מעכטיקייט?

— קען מען פּרײַ בעטן גאָט אין פּסער?

— וואָס אזוינס איז אַ „טאַראַן“?

— האָבן באַ אייך אַלע פּעלקער שולן אַר זייערע שפּראַכן?

— האָבן באַ אייך די נעערס די זעלבע רעכט וואָס אַלע?

— אין אַקראַ, אַפּן ברעג פון דעם אַטלאַנטישן אָקעאַן, וווּ מיר האָבן אַרומגע-

וואַנדערט איבער אַ מיליטערישן שטעטל, האָט אַ יונגער פאַרברוינטער לײַטענאַנט

פון קאַנאַססיטי זיך זייער שטאַרק אינטערעסירט מיט שאַסטאַקאוויטשן, און מיר

זײַנען געווען גאָר אָנגענעם איבעראַשט, ווען דאָ, אונטער דער באַגלייטונג פון

לויפנדיקע אויטאָס, פאַטשן פון די וואַסער־כוואַליעס, אויסגעשרויען פון מיידלעך

וואָס פאַרקויפּן בלומען און זידלערייען פון שיקורױם, האָט ער אָנגעפאַנגען אויס-

צוזײַנגען מעלאָדיעס פון שאַסטאַקאוויטשעס זיבעטער סימפּאָניע.

— און אין דעם אַעראַפּלאַן, וויגנדיק זיך איבערן אַטלאַנטישן אָקעאַן, האָט אונדז

זערס אַ שאַכן, אַ קאַרעספּאַנדענט פון אַ גרויסער צײַטונג, זיך באַשיידן געווענדט

צו אונדז מיט דער פּראַגע:

— פאַראַן מיליאָנערן אין פּסער?

— יאָ האָבן מיר געענטפּערט, — פאַראַן. מיר זײַנען מיליאָנערן, מיר פאַר-

מאַגן 200 מיליאָן פּריינט, און דאָס איז מער ווי 200 מיליאָן רובל, דאָלאַרן אָדער

פּונטן.

— און אַ יונגער שפּאַניער אין טרוביליאָ, די הויפּט־שטאָט פון סאַנטאַדאָמינגאַ,

האָט אונדז אָפּגעפירט אין אַ זײַט און סוידעסדיק מיט אָפּשיי אונדז געפּרעגט:

— זענט איר פון מאַסקווע? האָט איר געזען סטאַלינען?

— קימאַט באַ אַלע באַגעגענישן אין פאַרלוף פון אונדזער וועג האָט זיך שוין

געפילט יענס וואַרעם ווינטל, וואָס האָט זיך געטראָגן אונדז אַנטקעגן. דער ווינט

האָט זיך געשטאַרקט, זיך אָנגעפילט מיט נײַער, פּרישער וואַרעמקייט, אַר וויפּל

מיר האָבן זיך דערנענטערט צום מיטינג אין ניריאָרק אין פּאָלאָגראַונד־סטאָיאָן, ווי עס זײַנען בײַגעווען אַרום פּופּציק טויזנט מענטשן.
דאָס איז געשען דעם 8טן יולי 1943.

ערעוו דער וויכטיקער געשעעניש האָבן מיר זיך אַן איבעריק מאַל איבערצײַגט אַר וויפּל אַמעריקע איז גיט קיין איינשטאַקיקע אַלע פּאָליטישע, אידעאישע, און נײַט־אידעאישע, פּאָלקישע און אַנטיפּאָלקישע שטאַקן פּון וואָל־סטריט בײַ צום איסט־סייד, האָבן זיך געלאָזט אין באַוועגונג. כאַשעפּטיקטע, רירעוודיקע און גאַסט־פּרינטלעכע אַמעריקאַנער, פּרײַנט פּון דעם ראַטנפּאַרבאַנד, האָבן ענטוויאַסטיש אַפּלאָדירט די אויסערגעוויינלעכע ניצכױנעם פּון דער רױטער אַרמײַ; שטױענדיק האָבן זײ געשווירן, אַז זײ וועלן זיך גיט באַרויִקן בײַ דער פּאַזישום וועט אינגאַנצן אָפּגעווישט ווערן פּון דער ערד.
אַן אומפּאַרגעסלעך בילד.

איבערן רױזן שעטעך פּון דעם סטאַדיאָן האָט זיך געוויגט אַ יאַם קעפּ, פּון אַלע עקן פּון ניריאָרק זײַנען די אַמעריקאַנער געקומען אַהער. צווישן זײ זײַנען געווען רוסי און נע־ערס, פּראַנצױזן און יידן, איטאַליענער און אוקראַינער, פּאָל־ליאַקן און טשעכן. און זײ אַלע האָבן זיך צונויפּגעגאַסן אין איין שטרעבונג, אין איין געפיל אין איין לײַדנשאַפט — צו באַפּרײַען די וועלט פּון דער פּאַשוּסטי־שער פּעסט.

דאָס שאַרפע ליכט פּון די הונדערטער רעפּלעקטאָרן זײַנען געפאַלן אַר באַ־גײַסטערטע פּענעמער און, ווי אַ פּרױדיקער אַטעם, האָבן געהלויבט די ווערטער:
„רעד אַרמײַ.“ (רױטע אַרמײַ)!

אַ גאַנצן טאַג זײַנען געהאַנגען איבער ניריאָרק וואָלקנס אָנגעזאַפּטע מיט רעגן, אָבער קיין איינציקער טראָפּן איז נײַט אַראָפּגעפאַלן אַר דער ערד. ערשט אַ פּאַר מינוט נאָך דעם ווי דער מיטינג האָט זיך פּאַרענדיקט, האָט זיך דאָס וואַ־סער אַרויסגעריסן פּון די וואָלקנס און אַ גוסדרעגן איז אַראָפּגעפאַלן אַר די ניר־יאָרקער גאַסן און האָט געזשומעט איבערן אויסגעליידיקטן פּאָלאָגראַונד.

מיט אַ שױביכל האָבן גערעדט די אַמעריקאַנער:

— איר זעט? אפילו די נאטור איז אויך מיט אונדז.

עמעס, אַז דאָס בעסטע איז אין יענעם אָונט געווען מיט אונדז. אַר אַ גרויסן פּלאַץ האָט זיך אַרומגעזעצט דאָס פרעזידיום פּון דעם מיטינג, און אַרויסרייסנדיק זיך פּון די הויך־רעדערס האָבן זיך אין דער לופט באַגעגנט ווערטער פּון דעם באַ־וויסטן געלערנטן אַלבערט איינשטיין און דעם אינטענדענט פּון שטאַט ניריאָרק לאַ גוואַרדיאַ, פּון דעם פּאַרזיצער פּון ייִדישן קאָנגרעס אין די פּאַר. שט. סטיפּען ווייז און פּון דעם באַוויסטן מעלכע־מאַן לימען, פּון דעם אָנגעזעענעם אַדוואָקאַט דזשעקס ראָזענבערג און דעם באַד־יטנדיקן ייִדישן שרײַבער שאַלעס אַש, פּון דעם באַוויסטן גענעראַל־נער פּאַל ראָבסאָן און פּון דעם אויסערגעוויינלעכן אַמעריקאַ־נער שרײַבער אייפּטאַן סינקלער, פּון דעם פּאַפּולערן דיטשן שרײַבער ליאַן פּויכט־וואַנער און פּון דעם האַליווודער שטערן עדי קאַנטאַר.

און אַלע, אין איין קאָל, האָבן גערעדט וועגן דער האַפּנונג און דעם רעטער פּון דער מענטשהייט, וועגן דעם ראַטנ־פּאַרבאַנד, וועגן דער רױזיקער היסטאָרישער ראָל פּון אונדזער היימלאַנד, וועגן דער פעלקער־פּרײַנטשאַפט אין פּסס־ר, וועגן קאַמף, וועגן לעבן, וועגן דער אייניקייט פּון אַנטיפּאַשיסטישן פּראָגנאָ, וועגן קולטור, וועגן דער פּאַרייניקונג פּון אָנשטרענגונגען, וועגן דעם ניצאַכן.

דאָס איז געשען אַף אייניקע שטאָקן.
אַבער אַף די אַנדערע?

אַף די אַנדערע האָט מען געדראָט די אָנטיילנעמער פון דעם מיטינג מיט גרוי-
סע רעוועלאַציעס, אַף אַנדערע האָבן געקראַקעט די טראַציקסישע-מענשעוויסטישע-
פאַשיסטישע קראַען, פאַרויסזאָגנדיק מאַפּאָלעס פאַר דער רויטער אַרמיי אַפּן פּראַנט,
פאַר פּראַנקלין רוזוועלטן — באַ די וואַלן, פאַר מאַנטאָגאַמערס 8טער אַרמיי — אין
אַפּריקע.

די מאַסן לעכצן צום ניצאַכן און צו אַ זיגרייכן שאַלעם. אַף די מיטינגען אין
די פאַר. שט., מעקסיקע, קאַנאַדע און ענגלאַנד, מיט אונדזער באַטייליקונג, זיינען
בינגעווען קנאַפע פינף הונדערט טויזנט מאַן. דאָס וואָרט „וויקטאָרי“ — ניצאַכן
איז דאָס הייליקסטע וואָרט. יעדע דערמאָנונג וועגן דער רויטער אַרמיי רופט אַרויס
דעם גרעסטן ענטוויאַזם, און אויב מען וויל ניט אויסהערן עמעצן פון די רעדנערס
צוליב זיין פאַרפלעקטער פּאָליטישער רעפּוטאַציע, ווענדט ער זיך נאָך הילף „צו
דער רויטער אַרמיי“ און ער הייבט אָן צו לויבן אונדזערע העלדן. דערמיט געווינט
ער די אויפּמערקזאַמקייט פון דער אוידיטאָריע. סטאַלינגראַד האָט זיך פאַרוואַנדלט
אין אַ סימבאָל פון העלדישקייט, עס איז געוואָרן דער עמבּלעם פון ניצאַכן. קינדער
אין די שולן שרייבן קאָמפּאָזיציעס וועגן סטאַלינגראַד. ווען מען האָט געוויזן דאָס
בילד „סטאַלינגראַד“ איז אומגעגלעך געווען צו באַקומען אַינטימיטיקאַרטן. אַסאך
קאָמפּאָזיטאָרן שרייבן לידער און סימפּאָניעס וועגן סטאַלינגראַד.

און ווען אַ געוויסע צייטונג, וועלנדיק אָנשרעקן אונדזערע צוהערערס, האָט גע-
מאָלדן, אז מיכאַעלס און פעפּער (1) זיינען ניט קיין שווישפּילער און דיכטער, נאָר אַנ-
טיילנעמער פון דער סטאַלינגראַדער שלאַכט און זיי זיינען געקומען מיט אַ „ספעציע-
לער מיסיע“, און דעריבער מוז מען זיין פאַרויכטיק מיט אונדז, האָט עס אונדז
געהאַלפּן. דערוויסנדיק זיך פון יענער נאַטיוו, אז מיר האָבן זיך „באַטייליקט אין
די שלאַכטן באַ סטאַלינגראַד“ האָט דאָס פּאָלק געשטראַמט צום מיטינג. דער סאַלאָן,
וואָס איז געווען אויסגעריכט אַף צען טויזנט מאַן, איז געווען איבערגעפּאַקט. אַף
אַסאך פאַרזאַמלונגען, אין פּיל צייטונגען, אַף אונטערנעמונגען און אין די קאַפּען,
אין די טעאַטערס און אַף די פאַרמס, אין די טראַלעבוסן און אין דעם „סאָבווי“
דיסקוטירט מען וועגן מילכאַמע-פּראָבלעמען, די פּראַגע וועגן דערעפּנונג פון צווייטן
פּראַנט, און די נאָכמילכאַמע-פּראָבלעמען.

דאָס איז אַף אייניקע שטאָקן.

אַבער אַף אַנדערע?

אַף אַנדערע ציטערט מען מיט אַ ווילדער שרעק אז עס זאָל זיך באַלילע שנעל
די מילכאַמע ניט ענדיקן. אַף אַנדערע שטאָקן טרוימט מען וועגן אַ באַהוועמער,
לאַנגדויערנדיקער, לוינבאַרער מילכאַמע. אַף די דאָזיקע שטאָקן איז די פּרעסע
עפּעס שטאַרק געוועזן. קוים באַפּרייט די רויטע אַרמיי אַ פּרישע שטאַט, הייבט זיך
גלייך אָן אַ פיבער מיט געוועסן וועגן דעם נאָענטן אויסגאַנג פון דער מילכאַמע, און
פאַרקערט, פאַרבאַפּן די דיטשן אַ באַוויינטן פּונקט, הייבט זיך גלייך אָן אַ טרעפּע-
ניש באַ אַ געדיכטער קאווע מיט אַ צומיש פון סקעפּטיציזם און פּעסימיזם. אייני-
קע קרייזן זיינען איבערהויפּט מער גענויגט צו דיסקוטירן וועגן די נאָכמילכאַמע-
פּראָבלעמען, איידער וועגן די מילכאַמע-פּראַגעס, און אייניקע וואַלטן מיטן גרעסטן
פאַרגעניגן פאַרטומלט די פּראַגעס וועגן דער מילכאַמע-פּירונג מיט ראַמאַנסן וועגן
„אַ רונדן טיש“.

בא איינעם א געזעלשאפטלעכן טוער האָט מען געפרעגט:
— וועלכע סימפאָניע געפעלט אייך מער, שאַסטאָקאָוויטשעס זיבעטע, אָדער
בעטהאָווענס נײַנטע?

— האָט ער געענטפערט: מאָנטאָמערס אַכטע.
אַזא שאַרפזיניקער ענטפער געפינט זיך אין סטירע מיט די שטימונגען אַף
געוויסע שטאַקן. צום באַדויערן איז ניט אומעטום אין דער מאָדע די סימפאָניע פון
מילכאָמע קעגן פאַשיום. דאָ ניט לאַנג איז אַפילע פאַרגעקומען אין נײַ-יאָרק אַן
עפנטלעכע דיסקוסיע אַף דער טעמע: „מוז מען האַסן דעם סוינע?“
אייניקע געפעלט בעסער די סימפאָניע פון די יאַס-כוואַליעס באַ די ברעגן פון
פלאָרידא אײדער די אַלע דריי דערמאָנטע.

אין אונדזער גרויזאמע און גראַנדיעזע טעג איז פאַר אונדז געווען ניט פאַר-
שטענדלעך צו זען אַף די ערשטע זײַטן פון אייניקע צײַטונגען גאַנצע קאָלום גע-
ווידעט טשאַרלי טשאַפּלינס אינטימען לעבן, אָדער די אוואַנטורעס פון דעם
באוויסטן באַקסיקעמפער דעמפסי. אונדז איז מאָדנע געווען צו זען אַ בילד פון אַ
יונגער שיינער פרוי מיט אַן אונטערשריפט: „די גליקלעכסטע פרוי. איר מאַן,
וועלכער איז מיט דריי כאַדאָשים צוריק מאָביליזירט געווען אין דער אַמעריקאַנער
אַרמיי, איז צוליב קראַנקייט באַפרייט געוואָרן און האָט זיך צוריקגעקערט
אַהיים.“

דאָס קומט פאַר אַף אייניקע שטאַקן.
אַבער אַף די אַנדערע?

מיליאָנען אַמעריקאַנער האָרעווען געוויסנהאַפט אין מיליטערישע אונטערנע-
מונגען אין די שאַכטעס, אַף די פאַרמס. די אַמעריקאַנער — דאָס איז אַ ווונדערלעך
פאַלק אַ פרוילעכעס, אַן אונטערנעמערישס, אַן אַרבעטסזאַמס. די אַמעריקאַנער ליבן
אַלץ וואָס איז לעבנסלוסטיק, וואָס איז שעפּעריש, און דעריבער זײַנען זייערע
גליקן געווענדט צו דעם, וואָס עס געשעט אין דאַטן-פאַרבאַנד, צום לעבן און קאַמף
פון די סאָוועטישע פעלקער, דערביי איז די הויפט-כוואַליע פון דער ליבע און
פאַרינטערעסירונג קאַנצענטרירט אַף דער רויטער אַרמיי; די צווייטע כוואַליע —
אַף דער פריינטשאַפט פון פעלקער. איר קענט אַף די טעמעס רעדן טעג און נעכט
און מען וועט אייך מיט פאַרגעניגן אויסהערן. אָט די ווונדערלעכע געשעעניש אין
אונדזער לאַנד באַצויבערט אַלעמען און רײסט אַרויס דעם באַדן פון אונטער די
פיס פון די פאַרשפרייטערס פון סינע און האַס צווישן פעלקער.

— דערציילט וועגן דער פריינטשאַפט פון די רוסן און גרויזנער, אוקראַינער
און יידן, אַרמעניער און אַזערביידזשאַנער, טאַדשיקן און קאַזאַכן... ביז אייער
אויפטו פלעגן דאָך פעלקער פאַרפעסטיקן זייער הערשאַפט, פאַרגרעסערן זייער
אירעם, בויען זייער קולטור אַפן כעשען פון אַנדערע פעלקער, ווי אַזויזשע איז
דאָס אַלץ איבערגעמאַכט געוואָרן ?

דערמיט פאַרינטערעסירט זיך סײַ דער אַרבעטער פון פאַרדס פאַבריק, סײַ דער
ײַלער אין לאַס אַנדזשעלעס, סײַ אַ פראַפּעסאָר אין באַסטאָן, אַ טעכניקער אין די
שעכט-הײַזער פון טשיקאַגאָ און אַ קינאַ-אַפּעראַטאָר אין האַליווד.
די אַמעריקאַנער האָבן שטאַרק ליב די לידער פון די סאָוועטישע פעלקער. אין
אַוונט, ווען עס ווערט איינגעשטילט דאָס שטורמישע לעבן פון נײַ-יאָרק, צינדן זיך
אַן די ליכט אַפן רײכן לוקסוסדיקן בראַדוויי. עמעס, די פּיערזן זײַנען עטוואָס באַ-
שיידענער זוי פאַר דער מילכאָמע, אַף דער לאַנגער און שמאָלער פינפטער עוועניו

טראָגן זיך איינצלע טאקסימעטערס, עס וואַנדערן אַרום פאַרשפּעטיקטע פּאַרלעך אין די וואַלקנקראַצערס וועלכע זײַנען ענלעך אַף בײַווילעם־מאַצײוועס (ווען מען קוקט אַף זײ פון דעם 102טן שטאַק פון דעם אײמפּיר־בילדינג), עס לײכטן באַ־זונדערע פענצטער ערענין וווּ, לאַמיר זאָגן אַפּן 10, 28 און 64טן שטאַק, אין אַוונט ווען די גרעסטע באַלעבונג פּאַנגט זיך אָן אין די נאַכט־קאַפּען — פּלעגן מיר אַרומשפּאַנען אײבער די נײַיאָרקער סטריטן און עוועניוס, און וווּ אָנגענעם איז אונדז געווען, ווען פון די אײנערשטע פענצטער פּלעגן זיך דערטראָגן צו אונדז מעלאָדיעס פון רוסישע לידער: „פּאַליושקאַ“, „אי קטאַ יעוואָ זנאַיעט“, פון דעם אוקראַינישן „ראַספּראַנאַטיע כלאַפּצי קאַני“, דעם גרוזינישן „סוליקאַ“ און דעם ייִדישן „לעכאַום“.

אין לאַס אַנדזשעלעס, איז באַ אַ מיטינג צו אונדז צוגעגאַנגען אַ יונגע האָר־ליווודער אַסטרישע און האָט געבעטן די ווערטער פון „דאָס ליד וועגן דעם הײמלאַנד“. אַף אַן אַנדער פּלאַץ האָט מען געבעטן די ווערטער פון ליד „דער אַוונט אַפּן רײד“. דאָס ליד, אָן ווערטער, האָבן מיר געהערט אין סאַן פּראַנסיס־קאַ. געזונגען האָבן עס אַמעריקאַנער מאַטראָסן, וועלכע האָבן זיך געגרייט צו אַ הײזע אין ראַטן־פּאַרבאַנד מיט מאַטאַנעס פאַר דער רױטער אַרמײ.

דאָס ליד האָבן געזונגען אוקראַינער אין דעטראַיט אַף אונדזערן אַ מיטינג. דאָס האָבן געזונגען סאָלדאַטן אין נײַיאָרק באַם ברעג פון הודסאָן, און אײנער פון זײ, ווייזנדיק אַף אַ וואַלקן־קראַצער, האָט געזאָגט: „זײ ווייסן נאָך נײט וואָס עס איז אַזױנס מילכקאַמע... זײ פאַרשטייען נײט אַז דער וואַלקנקראַצער קען אַמאָל זײן אַסאך גענטער צו אַ פאַשיסטישער באַמבע, אײדער אַ נידעריקע באַטקע אַפּן אוראַל. זײ מײנט איר?“

דאָס איז געווען אַ קלוגער אַמעריקאַנער. ביז דער מילכקאַמע האָט ער פאַר־מאַנט אַן אײגענע פאַבריק, ער האָט זײ פאַרקויפט און אַרײנגעטראָגן פּרײווייליק אין דער אַמעריקאַנער אַרמײ. ער האָט אַ שײנע שטים און האָפט נאָך דער מילכקאַמע אַרײנצוטרעטן אין דער אָפּערע. ער טרױמט וועגן אַ רײזע קײן מאַסקױע. פאַרשטייט זיך, נײט אײצטער... שפּעטער, ווען מיר וועלן זײגן.

אועלכע זײנען פאַראַן אַסאך אין אַמעריקע. אַ צענזאַריקע שילערין, האָט מיט אַראַפּגעלאָזטע אײגעלעך געפרעגט:

— וויפּל קאָסט אַ רײזע־בילעט ביז מאַסקױע?

זײ קלײבט געלט, קעדײ נאָך דער מילכקאַמע צו מאַכן אַ רײזע אין מאַסקױע. מיט וואָס פאַר אַ צערטלעכקײט האָט זײ גערעדט וועגן מאַסקױע! מיט וועלכן געשמאַק האָט זײ געזונגען דאָס אַמעריקאַנער לידל „מאַסקױע, מאַסקױע“. דאָס איז געשען אין פּילאַדעלפּיע.

און אַט זײנען מיר שוין ווידער אין נײַיאָרק.

מיר געפֿינען זיך אַף אײנעם פון די צאַלרײכע מיטינגען. דאָס איז דער מיר מינג פון די מיטגלידער פון דער פּוטער־בראַנזשע. עס הערשט אַ פאַנטאַטישע באַגײסטערונג. די ווערטער פון די רעדנערס ווערן אײבערגעריסן מיט אױסרופן: „זאָל לעבן דאָס פּרײע אַמעריקאַנער פּאַלק“, „לעבן זאָל פּראַנקלין רוזוועלט“, זאָל לעבן די העלדישע רױטע אַרמײ.“

די אַוואַציעס פּלענן אַרויף וווּ מאַכענס פּײַגל, צונױפמישנדיק זיך מיט די קלאַנגען פון „אײנטערנאַציאָנאַל“ מיט פּרײנטלעכע אױסרופן פאַר אונדזער הײמ־לאַנד.

דאס איז אף אייניקע שטאָקן.

און אף אנדערע?

אף אנדערע גרייטן די פאשיסטישע קוכער רויס-בערלינישע געריכטן. אָפּענער-
הייט זינגען זיי דערמיט קיינעם ניט מעכאבעד. דער פּאָלקס-צאָרן וואָלט דאָך זיי
צערבין אף אַש. עס איז אַ סאַקאַנע. ניין, אָפּן טרעטן זיי ניט אַרויס, דעריבער פּאָר-
מירט זיך באַ אייניקע מענטשן דער אינדרוק, אז די פּאשיסטן געפינען זיך ערגעץ
ווייט, אף יענער זינט פּראַנט. און עס איז ניטאָ צוליב וואָס זיך „באַומרויאַקן“.

זייענדיק אין די פּאַרייניקטע שטאַטן, פּלעגן מיר אָפּט דערמאנען די באַצויג-
גען צווישן צוויי שרייבערס פון פאַר דער רעוואָלוציע, וועלכע האָבן געהאַטט איר-
נער דעם צווייטן. ווען מען האָט איינעם פון זיי געפרעגט: „מיט וואָס רעכנט איר
זיך צו באַשעפטיקן דעם קומענדיקן זומער?“ האָט ער געענטפּערט: „איך וועל
זיצן אף דאַטשע און האַסן מיין סוינע!“

ניט ווייניק זינגען פאַראַן אַזעלכע, וואָס זיצן אף דאַטשע און האַסן די פאַ-
שיסטן שיקנדיק אפּילע אָפּטמאַל פון דאָרט קלאַעס. אָבער מיט בלוז דאַטשע-
קלאַעס וועט מען די פּאשיסטן ניט פאַרניכטן. די דאַטשע-סינע ווירקט נאַנץ
קנאַפּ אף די קורקוס-קלען-נאַכפּאָלגער. און יענע שאַרפן זייערע מעסערס, זיי
פּראָוואָצירן, זיי פאַרשפּרייטן געמיינע לינגס, אף אַ געניוועשן אויפן דרינגען זיי
אַרײַן אין דער פּס כּײַק פון אייניקע ליכטגלויביקע אַמעריקאַנער, זיי רייצן אָן
איינ פּאָלק קעגן אנדערן, זיי קריכן אַרײַן אין קינאָ, זיי באַווייזן זיך אין די טע-
אַטערס, זיי „זינגען“ אין דער פּרעסע. זיי און זייערע „נאַכטאַנצערס“ פון „רי-
דערס דייזשעסט“, „ניו-יראַרק-דזשורנאַל-אַמעריקען“ און „טשיקאַגאָ טריביון“ (2)
פאַרסאַמען סיסטעמאַטיש די מויכעס פון די אַמעריקאַנער.

אונדו האָט שטאַרק איבעראַשט דער פּאַקט, וואָס באַ אייניקע אַמעריקאַ-
נער לופט-פּליערוס האָבן מיר געזען דעם אויבנדערמאַנטן „רידערס דייזשעסט“,
וואָס שטעלט פאַר מיט זיך אַ זאַמלונג פון דער שמוציקסטער אַנטיסאָוועטישער
פּראָפּאַגאַנדע.

פאַרוואָס לייענט איר דאָס? — פּרעגן מיר.

— מיר קויפן דאָס ניט, דער קאַמאַנדיר האָט עס אונדו געגעבן! איז דער
ענטפּער.

און ערגעץ אין איינעם פון די אינדוסטריעססטע צענטער פון די פאַר-
שטאַטן אין דעטראַיט, פאַרשפּרייט דער קאַטויליזשער גאַלעד, מיסטער קאַגלין, דעם
סאַם פון מענטשנאַס און פון ראַסיום. עמעס, צייטנווייז באַהאַלט זיך דאָס אויס
אונטער דער מאַסקע פון אַנטיסעמיטיזם, ווער אָבער ווייסט ניט אז דער אַנטיסע-
מיטיזם איז נאָר איינער פון די וואַריאַנטן פון פּאַשיזם, איינס פון זינע געווערן
איך קאַמף קעגן די פּרײַה-טליבנדיקע פעלקער?

עס גייט ניט אין דעם, וואָס קאַגלין שפּילט אף די נירעדיקע אינסטינקטן פון
צוריקגעשטאַנענע מענטשן. מיר פאַרשטייען גאַנץ גוט אז אין יעדן וואַלד וואַקסן
פאַרשיידענע ביימער און אין יעדן טײַך לעבן קאָלעקליי סאָרטן פיש, דעריבער
ווונדערט עס אונדו ניט, אונדו וווּנדערט יענער פּאַקט, וואָס די קאַגלינישע מיטל-
אַלטערישע פּריידיק באַגעגנט ניט דעם געהעריקן ענטפּער.

ווען עס האָט זיך אף די אַמעריקאַנער עקראַנען באַווייזן דער פּילם „די מיסיע
אין מאַסקווע“ האָבן די אַמעריקאַנער צייטונגען אויסער אַ קליינעם אויסנאַם,
אויפגעהויבן אַ ליאַרעם, אז דאָס איז „פּראָפּאַגאַנדע“. דאָס וואָרט „פּראָפּאַגאַנדע“

איז איינס פון די געפערלעכסטע אין די פאר'. שט'. דאָס שלאָגנישע שיפען פון קאָגלין האָט ווייניק ווער אָנגערופן פּראָפּאָגאַנדע. שאַפט זיך דעריבער דער אייני-דרוק, אַז אייניקע אַמעריקאַנער זיינען גענויגט צו פאַררעכענען ווי פּראָפּאָגאַנדע בלוז די פּרזינטלעכע אויסדרוקן בעגענייא דעם ראַטן־פאַרבאַנד, אָבער די אַנטי־סאָוועטישע און די אַנטי־אַמעריקאַנער אַרויסטריטן — דאָס זיינען ניט „פּראָפּאָגאַנדע“, דאָס זיינען, אַזוי צו זאָגן, בלוז ווינטשן פון באַזונדערע פּערוואַנען.

זייער ווייניק ווערט געשריבן אין דער נאָרד־אַמעריקאַנער פּרעסע וועגן די פּאַשיסטישע אַכזאָריעס. דוכט זיך, אַז איינע פון די אַקטועלסטע אויפגאַבעס איז דאָך אויפצודעקן דעם ריכטיקן פאַרצעה פון פּאַשיזם. מען מוז באַוואַפּענען דאָס אַמעריקאַנער פּאַלק מיט נאָך אַ שטאַרקערן האָס צו די סאָנים פון אַמעריקע, פון ראַטן־פאַרבאַנד, ענגלאַנד און אַלע איבעריקע פּרזינטיסליבנדיקע פעלקער. און אויב די גאַנצע, האַלבע, פּערטלדיקע און אַכטלדיקע פּאַשיסטן באַהאַלטן אויס פון די מאַסן דעם גאַנצן־איינישן כאַראַקטער פון היטלערויזם, איז מאַמעש אומפאַרשטענד־לעך די מוירע מיט וועלכער די פּראָגרעסיווע פּרעסע פאַרענטלעכט אייניקע יעדעס וועגן די בלוטיקע מניסים פון די דייטשע כאַיאָלעס.

זאָל עס זיין בלוז דערפאַר, וואָס אייניקע רעדאַקטאָרן ווילן ניט פּאַטערן די שטימונג און דעם אַפעטיט פון זייערע לייענערס?
אָבער אויך דאָס געשעט נאָר אַז אייניקע שטאַקן.
און אַז די אַנדערע?

אַז די אַנדערע, אַז די צאָל־ריכסטע, האָבן מיר געזען לאַנגע רייען מענטשן האַלטנדיק אין די הענט דעם מיט שווייס און שווערער פאַרדינטן דאָלער, קער־דיי אים איבערצוגעבן אין פּאַנד פון דער רויטער אַרמיי, קעדיי צו פאַרשטאַרקן די מעכטיקייט פון אירע קלעפּ איבערן פאַרשאַלטענעם סוינע פון דער מענטשהייט. לויט די פּענעמער האָט מען געמערקט אַז ניט לייכט האָבן זיי באַקומען דעם דאָלער. אָט האָט אַן עלטערע פרוי געבראַכט צו אַ טויזנטקעפּיקן מיטינג אַליז וואָס זי האָט געהאַט אָפּגעשפּאַרט — הונדערט דאָלער. דערביי האָט זי, ווי אַנטשול־דיקנדיק זיך, געזאָגט:

— דאָס איז אַלץ, וואָס איך פאַרמאָג.
די טוערס פון דער פּראָפּעסיאָנעלער באַוועגונג פילן אַ זייער גרויסן אינטער־רעס צו אונדזערע פּראָפּעסיאָנעלע פאַריינען.
— ווי אַזוי האָבן זיך דערשלאָגן די סאָוועטישע פּראָפּ. פאַריינען צו אייני־קייט?

— וואָס טוען די פּראָפּאַריינישע טוערס אַפן פּראָגאַט?
— אין וואָס איז באַשטאַנען דער אָנטייל פון די פּראָפּעסיאָנעלע פאַריינען באַדער פאַרטיידיקונג פון מאַסקווע, לענינגראַד און סטאַלינגראַד?
אַז איינעם פון די באַנעמטן, וואָס איז אַרגאַניזירט געוואָרן לעקאַווער אונדז דורך די פּראָפּעסיאָנעלע פאַריינען פון דעטראַיט, זיינען געקומען טראַציקיסטן מיטן ציל אונדז צו שטעלן קלאַי־קאַשעס, דערווענדיק אָבער די שטימונג פון די בניינענ־דיקע, האָבן זיי פאַרשטאַנען, אַז ס'איז פאַר זיי גלייכער זיך אָפּצוטראַגן, ווייל אויף די שטאַקן האָט מען זיי שוין דערקענט און זיי זיינען געווען באַדראַט ניט בלוז מיט אַ ווערטער־דויעל.

פונקט אַזוי האָט זיך אויך באַזעצט אַז פאַרשידענע שטאַקן די אינטעליגענץ. מיר וועלן זיך ניט אָפּשטעלן באַ יענע, וואָס וויינען אַפן סאַמע שפיץ און דינען ווי

געהארכזאם געציג פון די מאכטהאָבער. אַזעלכע זײַנען פאַראַן גאַר אַ היפשע צאָל, זײ זײַנען שטאַרק, זײ פאַרנעמען אָנגעזעענע פּאַסטנס. צווישן געלערנטע זײַנען דאָס דעריקער מענטשן פון ענגער ספּעציאַליטעט, און צווישן די מענטשן פון פּרײַע פּראָפּעסיעס זײַנען דאָס מערסטנס אדוואָקאַטן, אַזעלכע אַ שטייגער, וועלכע עס שטעלט פאַר דער אַרטיסט פּאַל מוני אין דער אויפפירונג „דער אדוואָקאַט“. די פּיעסע שטעלט פאַר טאַקע דעם העלד ערעוו זײַן אויפשטייג אַף די העכסטע שטאַקן, אָבער זײַנע קאָנקורענטן האָבן זיך דערמאַנט, אַז קעדיי צו ראַטעווען אַ מענטשנס לעבן, האָט ער אין זײַן יוגנט זיך דערלויבט אַ צו פּרײַע באַצײונג צום געזעץ.

ער האָט נאָך ניט באַווײַזן זיך אַרויסצורדאַפּען פון דער קימאַט קאַטאַסטראָפּי-שער לאַגע, דערוואַרט אים שױן אַ צווייטער קלאַפּ — אַ פּאַמיליען-דראַמע: דער אדוואָקאַט איז באַם ראַנד פון אומקום. ער וואַרפט זיך שױן צום פענצטער, קעדיי צו פאַרענדיקן מיטן לעבן. שטעלט אים אָפּ אַ טעלעפּאָן-קלונג. אַ גרויסע אַקציען-געזעלשאַפּט שלאָגט אים פאַר דורכצופירן אַן איניען, און דאָס ענדערט גלייך די ריכטונג פון זײַן שפּרונג.

אָבער ווי עס איז שױן פון לאַנג פעסטגעשטעלט, איז אַמעריקע ניט קאָנצענ-טירט בלײַז אַף די אויבערשטע שטאַקן.

פאַראַן גרויסע קרייזן פון דער אינטעליגענץ, וואָס באַשעפּטיקן זיך מיט שער-פּערישע אַרבעטן, וועלכע פאַרבלײַבן טרײַ צו דעם לעבנס-עמעס. בעסער געזאַגט, זײ באַמיען זיך דאָס צו באַנעמען — פאַרשטיין דאָס קאַמפּליצירטע פּילשטאַטיקע לעבן, זײ זוכן נײַגעריק האַנאַם ניט שטענדיק מיטן געהעריקן דערפּאָלן.

עמעס איז, אַז אייניקע קענען עפּעס ניט פאַרשטיין ביזן סאָף. עס דערמאַנט זיך אַ קינאָבילד. אָן שום צוויפּל איז עס דיקטירט פון אַן עכטן אַנטיפּאַשיסטישן געדאַנק. סײַ דער מעכאַבער פון דעם סצענאַריום סײַ דער רעזישאַר האָבן אין אַ גאַנצער רײַ סצענעס זײַער געלונגען אַנטפּלעקט די כאַיִשע נאַטור פון פּאַשיזם.

דאָס אַכזאַריעסדיק-כאַיִשע באַגײן זיך מיטן פּאָלק, מיט מענטשן פון אַרבעט און קולטור, ווערט געוויזן מיט אַן אויסערגעוויינלעכער איבערצײַגונג. דאָס פּאָלק איז ניט „פאַרשטומט“. עס פאַרייניקט זיך, עס באַוואַפנט זיך, עס קעמפט און עס זיגט. עס זיגט דער מענטש, דער זון פון פּאָלק. עס בלײַבט נאָר אַרויסצורײַדן דאָס לעצטע, דאָס וויכטיקסטע וואַרט. מאַכן אַן אויספיר: די כאַיע איז באַזיגט, פאַרניכ-טעט, אָפּגעווישט פון דער ערד. בעפּירעש די כאַיע איז באַזיגט, די כאַיע איז מעכוץ דער מאַראַל, מעכוץ די מענטשלעכע לײַדנשאַפטן, מעכוץ די דערהויבענע מענטש-לעכע קוואַליטעטן. אַזאַ איז ער דער סײַנע.

און דאָ טרעט אַרויס אַף דער סצענע יענע אומפאַרשטענדלעכע פאַר אונדז, די פּאַלשע, די מיט קײַן זאַך ניט באַגרינדעטע, די רײַן אויסערלעכע „אָביעקטיווי-טעט“ וועלכע צווינגט די גרויסע אינטעליגענטן צו דיסקוטירן אַף דער טעמע: „מוז מען דען האַסן דעם סײַנע?“

סײַ דער מעכאַבער, סײַ דער סצענאַגראַף און סײַ דער רעזישאַר, ווייזן אין סאַמע סאָף פון בילד, דאָרט וווּ עס ווערט געוויזן דער טױט פון דעם באַנדיט, דעם אויסוואַרפס טױט מאַמעש העראַיש, העלדיש, מענטשלעך. ווי איינער רעדט: „אויך זײ רײַזיקרן“.

און לאַנג קומט אויס צו איבערצײַגן, אַז אַ גאַנצעו האָט ניט קײַן געוויסן, אַז אַ מאַראַדיער פאַרמאַגט ניט קײַן ווירדע. אַז מען טאָר ניט האַלטן פאַר אַ העלד אַ

גענעסטער און מען קען ניט זוכן סימאנים פון העלדישקייט בא פאטער-מערדערס, קינדער-מערדערס, פעלקער-מערדער. העלדישקייט מיינט צו זאגן א הומאניטארע אידעאישקייט.

איר האט דא אויך אנדערע מענטשן, מער קאנצענטרירטע, מער אויסגעפיר-רעמטע, וואס, אין דער שנין פון אומגלויבלעכע, דערשיטנדדיקע געשעענישן, פון די הינטיקע צייטן, קומען פאר אין זיי טיפע פראצעסן פון דערקענטעניש, אזעלכע האבן מיר געזען אין הארווארד-אוניווערזיטעט, אין א טעאטער אף בראדוויי, ווו עס שאפן די נאבעלע טאלענטירטע אקטריסע עלען הייס און דער בעסטער זינגער פון אמעריקע פאל ראבסאן. געזען האבן מיר זיי אויך אין די ביבליאטעקן, פאל-דזשער לייברערי, דארט ווו מענטשן קענען אף אן ערנסטן אויפן אזעקשטעלן פאר זיך גרויסע אויפגאבעס און זיך איבערגעבן מיט לייב און לעבן פאר זייער לייזונג. און איבער זיי, אדער בעסער געזאגט, צווישן זיי דערהויבן זיך די העכסטע פונקטן פון דעם מענטשלעכן זשעני: אלבערט איינשטיין און טשארלי טשאפלין. מיט איינעם פון זיי, מיט איינשטיינען, האבן מיר זיך באגעגנט אין דעם קליינעם אוניווערזיטעט-שטעטל פרינסטאן, און מיטן צווייטן האבן מיר פארבראכט אומ-פארגעסלעכע שאען אין קאליראניע.

ביידע זיינען אף פארשיידענע אויפאנים פארנומען מיט ארבעטן, וואס האבן אן עום צווייפל א הומאניסטישע באדיטונג, און רעדנדיק וועגן הומאניזם, ווענדן זיי זייערע בליקן צום ראטן-פארבאנד.

און ניט בלויז זיי אליין. ענלעכע געפילן האבן מיר איבערגעלעבט בעייס אונד-זערע באגעענישן מיט טעאָאָר דרייזער, מיט שאַלעס אַש, מיט ליאָן פּויכטוואַנגער און מיט יוליאַן טווייס.

זיי עס איז שוין באקאנט, זיינען די אמעריקאנער שטארק קאנקרעט. זיי לינדן ניט קיין אבסטראקטע שטעלונגען און קיין פאראלגעמיינערטע ליינשטאפטן. אויב זייערע הערצער קלאפן מיט פרייד אין צוזאמענהאנג מיט די ניצבויגעס פון דער רויו-טער ארמיי און אויב זיי אליין שפאנען פארויס, פארינגערטע דערמיט וואס זיי האבן אראפגעשליידערט פון זיך דעם שווערן פילפולדיקן ליגן, וועלכן אונדזערע געמיינזאמע סאנים האבן זיך באמיט פארצושטעלן ווי אן עמעס וועגן דעם ראטן-פארבאנד, זיינען די אלע שטריכן און קוואליטעטן אויסגעדריקט בא זיי אין קאנ-קרעטע פאקטן פון זייער טאג-טעגלעכער אויפפירונג. בא אייניקע דריקט זיך עס אויס אין א נואלדיקן אינטערעס צו אונדזער מוזיק. מען מוז אָנמערקן, אז לויט איר גייסט איז די רוסישע מוזיק צום נאָענטסטן דעם אמעריקאנער און אז אזעלכע קאמפאזיטארן ווי טשיקאווסקי, מוסאָרגנסקי, גלינקא, שאַסטאָקאוויטש און פראַקאָ-פיעוו פארפולן די פראגראמען פון די גרעסטע אמעריקאנער קאנצערטן. בא אנדערע איז דאס דער אינטערעס צום סאָוועטישן טעאטער און צו דער סאָוועטישער ליטע-ראטור. און בא דריטע, וואס זיינען די מערהייט, איז די גאנצע אויפמערקזאמקייט געווידמעט דער רוסישער ארמיי.

אָפּזיינענדיק אין די פאר' שט' איבער דריי מאָנאטן, באזוכנדיק פערצן פון די גרעסטע שטעט, האבן מיר זיך געזעגנט מיט אונדזערע אמעריקאנער פריינט אפן באנקעט אין דעם האַטעל „קאמאדאר“, ווו עס זיינען בניגעווען העכער צוויי טויזנט מאן, פארשטייערס פון פארשיידענע שיכטן פון דער באפעלקערונג. צו יענעם באנ-קעט זיינען אָנגעקומען דעלעאַציעס פון פארשיידענע שטעט פון די פאך' שט'. וועלכע מיר האבן געהאט באזוכט. סיי אין זייערע אויפטריטן, סיי אין די באגרי-

סונגס-טעלעגראמעס פון אלבערט איינשטיין, פון טשאַרלי טשאַפּלין, ליאָן פּויכט-וואַנגער, שאַלעם אַש און פּיל אַנדערע, האָט זיך געהערט דער רוף פאַר דער מאַקסימאַלסטער אַנשטרענגונג פון די קויכעס קעדיי צו געווינען ניט בלויז די אַנטי-פאַשיסטישע מילכאַמע, נאָר אויך דעם אַנטיפאַשיסטישן שאַלעם, עס האָט געהיכט דער רוף צו דער פאַרפעסטיקונג פון פּרינציפּלעכע באַציונגען סײַ אין די גרויזאַמע מילכאַמע-טעג און סײַ אין די זוניקע טעג פון נאָך-מילכאַמעדיקע שטורעמס. און מיר האָבן זיך צעשיידט מיט די גאַסטפּרינציפּלעכע אַמעריקאַנער מיט דער האַפענונג, אַז די באַזונדערע שטימען פון די פאַרמאַסקירטע און פון די ניט-פאַרמאַסקירטע הויכרעדעס פון דעם פאַשיום, וועלן דערטרונקען ווערן אין דעם אַלגע-מיינעם פּרינציפּלעכן כאָר פון דעם אַמעריקאַנער פּאַלק און די יעסוידעס פון אונדזער פּרינציפּלעכע וועלן זיך פעסט באַזעצן אַף אַלע שטאַקן פון דער ווייט ניט איינ-שטאַקער אַמעריקע.

די קונסט אין אמעריקע

1944

וועגן אַט דער באַגעגעניש פֿלעג איך אָפט טראַכטן, ווען איך בין געווען ווייט פֿון מאַסקווע, פֿון מיין היימלאַנד. אין די געדאַנקען פֿלעג איך זיך טאַמיר גרייטן צו אָט דער באַגעגעניש, ווייל איך האָב געוווּסט, אז איך וועל מוזן אייך דערציילן וועגן דעם, וואָס איך האָב געזען. דעריבער האָב איך זיך באַמיט צו זיין אַ גוטער, אויפֿמערקסזאַמער באַאָבאַכטער. דאָס וויכטיקסטע און אינטערעסאַנטסטע פֿלעג איך פֿאַרשריבן. איך וועל זיך באַמיען אייך איבערצוגעבן אייניקע פֿון מיניע אַינדרוקן, ווייל אַזעלכע זינגען געווען זייער פֿיל — קנאַפע זעכצן לענדער, זעקס און פֿערציק שטעט. דער עמעס איז, אז ניט אַלץ האָב איך באַוווּזן צו פֿאַרשריבן, ווייל דאָרט האָבן מיר געפֿירט אַן אָנגעשטרענגטע, אינטענסיווע און אַ זייער ערנסטע אַרבעט. באַם פֿאַרלאָזן אונדזער לאַנד טראַגט מען קוידעם קאָל אַוועק מיט זיך דאָס געפֿיל, אז מיר געפינען זיך אין קריג, אז מיר פֿירן אַן אָנגעשטרענגטן קאַמף, וואָס פֿאַרשלינגט אַלע קויכעס פֿון פֿאָלק. דעריבער איז מאָדנע צו זען מענטשן, וואָס פֿאַרמאָגן ניט אזא געפֿיל. איך וועל ניט ריידן וועגן טעהערעאַן, וועגן איראַן. דאָס איז אַ לאַנד, וואָס באַטייליקט זיך ניט אין דער מיליטאַרע. אין איראַק זעט מען דאָס זעלבע בילד.

וואָס איז אָבער קאיראַ — אַ שטאָט, וואָס נעמט אַנטייל אַזוי צו זאָגן אין דער מיליטאַרע, אַ שטאָט, וועגן וועלכער מיר ווייסן גאַנץ ווייניק. ווען מיר ריידן אַרום דאָס וואָרט קאיראַ, מאַלט גלייך אויס אונדזער פֿאַנטאַזיע סילועטן פֿון פֿיראַמידן, מיט אַ מיליאָנען־באַפֿעלקערונג, אַ קליין פֿאַריו, עס פינקלען די שוויפענצטער ספינקסן אא"וו. אין דער עמעסן איז אָבער קאיראַ אַ גרויסע, בריוונדע שטאָט פֿון די יווועליר־געשעפטן. אָבער זיך איינקויפֿן אַ הוט איז דאָרט אומגעלעך, ווייל קימאַט די גאַנצע באַפֿעלקערונג, סײַ די אייראָפּעיִשע, סײַ די אַראַבישע, טראָגן „פעסקעס“. איר פֿילט אז איר געפינט זיך אין אַ קאָלאָניע. צו וואָס איר זאָלט זיך דאָ ניט צורירן, איז געבראַכט פֿון דער מעטראָפּאָליע.

איר קענט ניט באַקומען די מינדסטע זאַך פֿון דאָרטיקער אויסאַרבעטונג, סיידן אייניקע קוסטאַר־אַרטיקלען, ווי אַ שטייגער טאַליסמאַנען, אויסגעאַרבעטע אין קאיראַ דורך די פֿעלאַכן. דאָס איבעריקע איז ניט פֿון אַרטיקער אויסאַרבעטונג. אונדז איז דאָס זייער אינטערעסאַנט צו ווייסן, ווייל באַ זיך אין דער היים וואָרטשען מיר אָפטמאָל, באַקלאָגנדיק זיך וועגן קוואַליטעט: דאָ איז דאָס שאַכטל ניט אזא און די פֿאַקונג עפעס ניט איינאַינציג, און איבערהויפּט אַלץ איז עפעס „ניט דאָס“. אָבער דערין איז פֿאַראַן אַ גרויסער זין: מעגלעך טאַקע אַז עס איז „ניט דאָס“, אָבער אַלץ איז דאָך אונדזערס, אייגנס, געמאַכט פֿון אונדז, דורך אונדז אויסגעאַרבעט. ווען איר קומט אָן אין אזא לאַנד ווי קאַנאַדע, וווּ עס זינגען אין מעשעך פֿון דער מיליטאַרע אויסגעוואַקסן ריזיקע אַוויאַנען־פֿאַבריקן, ווערט איר

איבערראשט פון איין „קלייניקייט“: די פאבריקן טאָרן ניט אויסארבעטן קיין מאַטאָרן פאר די אַעראָפּלאַנען. אַמעריקע און ענגלאַנד פאַרווערן קאַנאַדע צו פאַב-
דיצירן מאַטאָרן. אזוי אַרום איז די קאַנאַדער אינדוסטריע פּונקציאָנעל אָפּהענגיק
פון דער אינדוסטריע פון די דערמאָנטע צוויי לענדער.

אַזעלכע איינצלעהיטן וואָרפן זיך אין די אויגן אַר יעדן טריט און שריט.
סיני אין עגיפּטן, סיני אין איראַן אין סיני אין איראַק באַמערקט איר אַז די דאָרטיקע
באַפעלקערונג, דאָס הייסט די עכטע באַלעבאַטיס פון די לענדער, געפינט זיך אין
אַ דערנידעריקנדיקער און אָפּהענגנדיקער לעגאַבע די אייראָפּעער און די אַמערי-
קאַנער. מיניער אַ פּריינט האָט אַמאָל באַ אַ געלעגנהייט באַמערקט אין שפּאַס: „אין
אונדזער שטוב — האָט ער געזאָגט — איז פאַראַן שטענדיק אַ גרויסער אוילעם,
וואָס פאַרטיילט זיך אַר צוויי קאַטעגאָריעס: טוישווייז און פאַרבייגנדיגערס.“ אין
די קאָלאָניאַלע לענדער זיינען פאַראַן אַ סאך טוישווייז, אָבער נאָך מער פאַרביי-
גייערס.

גאָר אַ גרויסן איינדרוק מאַכן אין עגיפּטן די היסטאָרישע דענקמעלער: די
פיראַמידן, דער ספינקס, דער אַלמער טעמפל. די כעאָפּס־פיראַמידע און, צום
בײַשפּיל, אַ ריזיקער וואַלקאַן־ראַצער, צונויפגעלייגט פון שטיינער פון אומגלויבליכע
כער גרייס און וואָג. ווערסט מאַמעש דערשטוינט באַם געדאַנק, וועלכע קויכעס
עס זיינען אומשטאַנד געווען אויפצוהויבן די דאָזיקע שטיינער, נעמענדיק אין אַכט
אַז אין יענע צייטן האָבן דאָך ניט עקזיסטירט קיין הייב־מאַשינען און איבערהויפט
קיין שום סאָרט מאַשינען.

און באַ דער זייט פון די פיראַמידן — אַ פעלד פאַרווייט מיט שטיינער און
די שטיינער זיינען קוואַריס פון די שקלאַפּן, וועלכע האָבן געבויט די פיראַמידן.
נאָך אַ בוילעטער קאַנטראַסט: אַט דאָ ליגן זיי, די ביינער. דאָ ליגן וואַרשינגלעך
אַסאך צענדליקער טויזנטער — דאָן גיסטו זיך אָפּ אַ כעשבן וויפּל מענטשן עס
זיינען אומגעקומען בויענדיק אַט די אימפּאַזאַנטע פיראַמידן.

אינעווייניק איז כעאָפּסעס פיראַמיד אינגאַנצן אויסגעליידיקט. אַר אונדזער
פראַגע, וווּ עס געפינען זיך די מומיעס און די אַלע אַנדערע זאַכן, האָט מען אונדז
געענטפערט, אַז אַלץ האָט מען אַרויסגעפירט און עס געפינט זיך אין לאַנדאָן, אין
בריטישן מוזיי. אַזערו אויך אין לאַנדאָן האָבן מיר ניט געזען די סאַרקאָפּאַגן, ווייל
צוליב דער באַמבאַרדירונג זיינען זיי געווען ערגעץ פאַרבאַהאַלטן.

עטוואָס ווייטער פון די פיראַמידן געפינט זיך דער ספינקס. דאָס איז אַ מין
לאַנגע באַשעפעניש פון אומגעהייערע, מאַמעש אומגלויבליכע מאָסן. דאָס באַשע-
פעניש איז מעכטיק, אימפּאַזאַנט, ריזיק. עס ווערט גערעדט וועגן דער „געהיימיניש-
פּולקייט“ פון דעם ספינקס. אַפּאַניס, אַז געהיימינישפּול איז זיין ריז. ווי אזוי האָט
ער גאָר אַ מענטש געקענט אויסטראַכטן אַזאַ מין ריז־זושטאַנד? עס איז ווי דער
עמשעך פון מידבער. אין דעם ריזיקן שטיין האָבן מענטשן פאַרקערפערט זייער
באַריה וועגן גאָט. אין דעם אויסדרוקפּולן, ריזיקן, אין זיך זיכערן, הערשערישן
שטיין. לאַנג, לאַנג באַטראַכסטו, שפּאַנסט אַרום דעם מאָדנעם ריזיקן באַשעפעניש,
וואָס שטימט לעגאַמערע ניט מיט דער צערודערונג און מיט דאָס אַלץ דורכגע-
לעכטע.

דאָס אינטערעסאַנטסטע איז אָבער דאָס, אַז ווען דו גייסט אַרײַן אין קאַיאָ
אין אַ געשעפט, צום בײַשפּיל צו אַ הענדלער פון אַלמע ביכער צו קויפן אַ בוך,
אָדער ווען דו באַגענסט זיך מיט אַ קאַירער טוישעו און דו פרעגסט אים וועגן

בעיים דער אויפנאמע לעקאוועד 40 יאָר מאַסקווער אַקאדעמישן קונסט־טעאָטער.
אין צענטער—י. מאַסקווין און ש. מיכאַעלס. 1938

מיכאעלס טרעט ארויס מיט א רעדע אה דער פארוואמלונג פון קונסט־ארבעטער
אין דעם פיליאל פון באַלש־אײַטעאטער. 1939

דעם וועג צו די פיראמידן, ענטפערט מען דיר: „איך ווייס ניט, איך בין דאָרט קיינמאָל ניט געווען.“ (און דער מענטש זווּינט שוין אין קאָראָ זיכער אַ פּופּציק יאָר). פּאַראַן מענטשן, וועלכע זײַנען דאָרט געבוירן געוואָרן און דאָך זײַנען זײ קײנמאָל ניט געווען אין דער געגנט פון די פיראַמידן. זײער גלײַכבײַטקײַט איז נאָך מער מאָדנע און מערקווירדיקער, ווי דעם ספּינקס ררצושטאַנד.

שפּעטער פּאַרט מען דורך אַ גאַנצע קײט מיטבאַרײַעס, קאַלאָניעס, אַלץ לענדער זײער אײגנאַרטיקע און אײנטערעסאַנטע ווי סודאַן, נײַערײַע דער גאַלדענער ברעג. פּליסט איבער דעם אַטלאַנטישן אָקעאַן, פּליסט איבער בראַזיל, פּאַרטאַ ריקאַ. אַפּן וועג געפּינט זיך אַ קלײנע רעפּובליק — סאַן דאַמינגאַ הײסט עס, מיט איר הױפּט־שטאָט טרוכיליאָ. איז עס טאַקע בעעמעס „טרוכלע“, עפעס אַ מײן כּורווע ווי אַף די גאַסן וואַרטן דײך אָפּ פּאַרדעכטיקטע פּאַרשוײנען וואָס פרעגן דײך אױב דו נױטיקסט זיך ניט אין אַ אַנגענעמער געזעלשאַפּט. דער הױפּט־האַנדל דאָרט איז מיט „אַנגענעמער געזעלשאַפּט“ און קראַוואַטן.

און ענדלעך — אַמעריקע. נאָך אײדער איך פּאַנג אָן צו רײדן וועגן לאַנד, ווילט זיך מײר קױדעם קאַל מאַכן אַ באַמערקונג. עס איז נאַטירלעך אַז אומעטום ווי איך בין גאַר געווען, האָט מײך רײשים אײנטערעסירט טעאַטער. נאָר אין טע־העראַן, צום בײשפּיל, איז נײטאָ און איז אױך קײנמאָל ניט געווען קײן טעאַטער. פּאַראַן אַ מײן וואַנדערנדיקער פּאַלס־באַלאַגאַן וועגן וועלכן עס האָט מײר דערצײלט אײנער פון די איראַנער מײנסטאַרן. מײר איז אָבער ניט אױסגעקומען צו זען דעם טעאַטער, ווײל עס איז ניט באַוווּסט, ווי ער שפּילט און ווי אַזוי ער שפּילט. דער געוועזענער אַלטער שאַך, וועלכער האָט באַשלאָסן צו פּאַרוואַנדלען טע־העראַן אין אַן עמעסער הױפּט־שטאָט, האָט אָנגעפּאַנגען צו בויען אַ טעאַטער־בײנען, וועלכן מען האָט אָבער ניט פּאַרענדיקט.

אין קאָראָ איז דאוועק יאָ פּאַראַן אַ פרעכטיקע טעאַטער־געבײדע, אין וועלכער עס איז אָבער קײנמאָל ניט געווען קײן טעאַטער. פון צײַט צו צײַט קומען פּאַר דאָרט גאַסטשפּילן פון אַ צוגערייזטן אַקטיאָר, אָדער פון אַ טרופּע. אָדער עס ווערט דאָרט דורכגעפירט אַ קאַנצערט און דאָס איז אַלץ.

האַפּט איר אָבער, אַז אין אַמעריקע וועט שוין אַלץ זײַן אַנדערש. און אָט געפּינט איר זיך שוין אין די פּאַרײניקטע שטאַטן, אין פּלאָרידאַ. עס איז סובּטראַפּיק, אַ קוראַרט, אַ רײזיקע שטאָט מיאַמי, און קײן טעאַטער איז נײטאָ. דערפאַר ווען איר קומט אָן אין וואַשינגטאָן, געפּינט איר דאָרט אַ פרעכטיקן טעאַטער־בײנען. אָבער קײן טרופּע איז אױך נײטאָ. זעלטן ווען קומען צופּאַרן אַהער גאַסטראָלירנדיקע טרופּעס פון נײַיאָרס.

מען קען זאָגן, אַז דאָס פעלן פון טעאַטערס איז אַ כאַראַקטעריסטישער שטריך, אַף וועלכן מײר שטױסן זיך אָן אין פּאַרלױף פון קימאַט אונדזער גאַנצער רײזע. אונדזער גאַנצע רײזע קײן אַמעריקע, דאָס הײסט די לױפּט־רײזע פון מאַסקױוע ביז מיאַמי האָט אין גאַנצן געדויערט פּערציק טעג. דאָס דערקלערט זיך ניט כּאַלילע דערמיט וואָס די אַעראַפּלאַנען באַוועגן זיך לאַנגזאַם. אַזאַ מײן וועג קען מען דורכ־מאַכן מע־זױניקער אין פּערציק שאָ. די סײַע איז געווען, וואָס אײניקע רעדל־פּירערס זײַנען ניט געווען צו שטאַרק פּאַרײנטערעסירט אין אונדזער שנעלן אָנ־קומען צום ענד־צײל. דעריבער פּלעגן מײר לאַנג אָפּווען אין מיטלער, און אײניקע ערטער פּינף טעג — קעדיי זיך אָפּווען און עפעס זען, — און אין אַנדערע נאָך מער, אפּילע ביז צוואַנציק טעג.

צווישן די אלע איינדרוקן, וואָס גרייטן איינך צו צו אַמעריקע, סײַ לויט די קאָנטראַסטן און סײַ לויט די ענלעכקייטן, איז ווערט צו דערמאָנען דעם אַמעריקאַ- נער מיליטערישן לאַגער אין כאַרטום, אין דער געגנט פֿון ענגלישן סודאַן, אין דעם מיטלסטן טייל פֿון טינך נילוס. דער לאַגער איז געבויט אין דער פֿאַרעם פֿון אַ פֿירעק (ווי אין די צייטן פֿון יוליוס צעזאַר). דאָרט וווינען די לופט־פֿליערס: ליי- טענאַנטן, סערזשאַנטן, פֿאַרשיידענע קאָמאַנדירן. ווי זיי ווערן נאָר געווייר איר זענט פֿון ראַטן־פֿאַרבאַנד, שטייגט גלייך זייער אַינטערעם צו אייך. מען קומט זיך צו אייך צו, ווי מען וואָלט וועלן דערגיין דעם סאָד פֿון די ניצבויעס, דעם סאָד פֿון דער אומגעהייערער מעכטיקייט פֿון אונדזער אַרמיי. איר ווערט פֿאַרשאַטן מיט פֿראַגעס: ווער איז עס טשאַלאַנז? (איינער פֿון די פֿאַפּולערסטע נעמען), וואָס אַזוינס באַדייט דאָס וואָרט „טאַראַן“, ווער איז גאַסטעללאַ אַאָ״וו. אייניקע פֿראַ- געס, ווי צום ביישפּיל: „צי ס׳ווערט באַ אייך זייער שטאַרק פֿאַרפֿאַנגט די רע- ליגיע?“ אָדער אַזאַ: „איז עמעס אַז באַ אייך עקזיסטירן ניט קיין מישפּאַכעס און אַז עס ווערט אַפּילע סטימולירט עס זאָלן אינגאַנצן ניט זיין קיין מישפּאַכעס?“ אַאָ״וו. באַווייזן די פּולע אונגאַראַנץ וועגן דעם, וואָס אַזוינס עס קומט באַ אונדז פֿאַר. עס דערגייען צו זיי בלויז אייניקע נעמען, שטיקלעך פֿון אייניקע יעדעס, און דאָס איז אַלץ. אָבער דער אינטערעם צו אונדז איז גוואַלדיק.

ווען איך און מיין כאַווער זיינען געקומען אין יענעם לאַגער, האָט מען אונדז דערלאָנגט אַ געשריבענע טאָג־אַרדענונג: 7 אין דער פּרי — „ברעקפּעסט“, דאָס הייסט דער ערשטער פּרישטיק. 12 אַזויגער „לענטש“, דער צווייטער פּרישטיק. 6 פֿאַרנאַכט — „דינער“, מיטיק. 8 פֿאַרנאַכט — „מוווי“, דאָס הייסט אַ קינאַ־פֿאַר- שטעלונג. ווי איר זעט, ווערט „מוווי“ אַריינגערעכנט אין שפּינד־פֿאַרנאַרם, און עס באַקומט זיך אין סאַכאַקל אַלץ, וואָס איז נויטיק פֿאַר אַ מענטשן: פיזישע שפּינד- און אויך גינסטיקע.

און אין אַזוינט קומט דאָרט טאַקע בעעמעס פֿאַר „מוווי“. איר זעט ווי איי- פּערדיק שוואַרצע מענטשן בינדן שטריק, וואָס צעטיילן דעם גאַנצן לאַגער־הויף אַף עטלעכע „סעקציעס“, און איר ווערט געווייר, אַז דער ערשטער טייל איז באַ- שטימט פֿאַר די העכערע קאָמאַנדירן, פֿאַר זיי טראַגט מען אַרויס קישנס און קאַל- דרעס, זיי לייגן זיך אויס אַף דער ערד און האָבן ליב, לינגדיק אַזוי אין דער פֿאַרנאַכטיקער קילקייט, אַרויפצוקוקן צום עקראַז. דערנאָך גייט אַ ריי בענקלעך, אַף וועלכע עס זעצן זיך אויס אָפּיצירן פֿון נידעריקערע ראַנגע, וועלכע האָבן ניט קיין רעכט צו זען דעם פּילם לינגדיק. און דאָן קומט שוין די דריטע אָפּטיילונג, אָפּגעצוימט מיט צוויי שטריק, דאָרט האָבן דאָס רעכט צו שטיין און צו זען פֿון דערווייטנס דעם פּילם די שוואַרצע. דער איינדרוק ווערט איינגעקריצט אין אייער זיקאַרן ווי אַ רעמעניש, ווי עפעס אומפֿאַרשטענדלעכעס.

אַגעו מוז מען באַמערקן, אַז אויסער ענגליש, קענען ניט די אַמעריקאַנער קיין שום אַנדער שפּראַך. דערמיט זיינען זיי געווען פּריווילעגירטער פֿון מיר, ווייל ענגליש האָבן איך אינגאַנצן ניט פֿאַרשטאַנען. איך קען זיך פֿאַרשטענדיקן אין דער פֿראַנצויזישער שפּראַך, אין דײַטש, און די אייניקע, מיט וועמען איך האָב גע- קענט זיך פֿאַרשטענדיקן זיינען געווען די שוואַרצע — אַסאַך פֿון זיי קענען פֿראַנצויזיש און דײַטש, און סער זייער מוטער־שפּראַך. אָבער לעבן לעבט דאָרט דער שוואַרצער ווי אַ בעהימע אין פּולסטן זין פֿון וואָרט. קוידעם קאַל, טאָר ער אין אייער אַנוועזנהייט, בשום אויפן ניט זיצן. און דאָס איז ניט נאָר דאָ, אין

מיליטערישן לאגער. אזוי איז אויך, לאַמיר זאָגן, אין טעקסאס און אפילע אין דעטראַיט. צו מיר אין האַטעל אין דעטראַיט איז אַרײַן אַ שוואַרצער, אַ „קאָליר-טער“, האָב איך אים פאַרבעטן זיך צו זעצן און זיך דורכצושמועסן מיט מיר. מיר איז אָבער בעשום אויפן ניט געלונגען אים אינצורעדן ער זאָל זיצן אין מיין אָנוועזנהײט. אָט באַדינען זיי אײַך, שמועסן מיט אײַך אין פראַנצויזיש, קומט אָבער די שאַ ווען מען דאַרף עסן, טוען זיי דאָס ערגעץ אין אַ הינטערהױף. זיצנ-דיק אַף די שפיץ פינגער אַף דער ערד און עסנדיק אַלע פון אײַן שויסל מיט די הענט. זיי טוען דאָס אָבער ניט דערפאַר, ווײַל זיי אַליין ווײַל עס, נאָר ווײַל אַזוי דאַרף עס זײַן, ווײַל אַזאַ „נאַציאָנאַלע עקזאַטיק“ איז עמעצן נײַטיק.

אין הינטערגרונט פון דעם לאַגער-הױף געפינען זיך די קלאַזעסן. געפינט זיך דאָרט אײַן קלאַזעט, אַ צווייטער און צווישן זיי אַ קעמערל. דאָרט שלאָפט דער שוואַרצער דינער. ווײַטער ווידער דאָס זעלבע: אַ קלאַזעט, אַ צווייטער און ווידער דעם דינערס קעמערל. איר ווערט פון דעם אַף אזוי פיל איבעראשט, אַז אַ לאַנגע צײַט קענט איר ניט קומען צו זיך.

אזעלכע אינדרוקן גרייטן אײַך אַף אַ געוויסן אויפן צו דער באַקאַנטשאַפט מיט אַמעריקע.

אַמעריקע פאַרמאָגט גרויסע דערגרייכונגען. די מאַשין איז דאָרט דערפירט געוואָרן ביז אַ צושטאַנד פון אַ גאָט, דאָס הייסט אַז אַלץ וואָס זי טוט איז פער-פעקט. אָבער באַ מיר האָט זיך געשאַפן דער אינדרוק, אַז די אַמעריקאַנער האָבן טאַקע געשאַפן די מאַשין, זי דערקלערט פאַר אַ גאָט און דערנאָך האָט שוין דער דאָזיקער גאָט אָנגעפאַנגען צו באַשאַפן אַמעריקאַנער גױט זײַן אייגענעם אויסזען און געשטאַלט, און עס האָט זיך באַקומען אַ גאַנץ אַנלעכער, אַ פינטלעכער, פּרע-ציוער, באַשעפטיקטער, מענטש. און ווען דו שמועסט זיך דורך מיט אים וועגן דעם מאָרגנדיקן, אָדער דעם איבערמאָרגנדיקן טאָג; ווען דו קוקסט אַרײַן אין זײַנע טרוימען, און זײַנע אידעאַלן, זײַנע שטרעבונגען, דערזעסטו אַז ער איז נאָר ניט ווײַט אַוועק פון זײַן גאָט, פון דער מאַשין. ער איז עפעס קאַלט, ער איז אַ „ביי-געסמאַן“.

דער דאָלער שטייט מיט אים אויף אין דער פרי, זאָגט אָפּ מיט אים די פרי-מאָרגן-טיפֿלע און לײַגט זיך מיט אים שלאָפן, קעדיי מאָרגן, ווען ער וועט אויפ-שטיין, זאָל ער זיך ווידער יאָגן נאָכן דאָלער.

מען האָט מיר דערציילט אַ געשיכטע וועגן דעם באַוויסטן קונסטמאַלער מאַ-געווייטש, וועלכער האָט אַמאָל געוויינט אין קיעוו, שפעטער אין אויסגאַנד. ער איז געווען זייער פּאָפּולער און געהאַט אַ וועלט-נאָמען. אַ קורצע צײַט פאַר מאַגעוויי-טשעס טויט איז צו אים געקומען אַ פרוי און האָט אָפּגעקליבן פאַר זיך דרײַ פון זײַנע בילדער פאַרן פּרײַז פון נײַנהונדערט דאָלער, דאָס הייסט דרײַ הונדערט דאָ-לער יעדעס בילד. דאָס איז געווען אַ ריזיקע סומע. ער, אַ קראַנקער, איז געלעגן אין בעט און געווען איבער גליקלעך. אָבער צו מאָרגנס קלינגט אים אָן די פרוי דורכן טעלעפּאָן און מעלדעט אים, אַז פון אײַנעם פון די בילדער מוז זי זיך אָפּ-זאָגן, ווײַל דאָס בילד פאַסט ניט צום טעפּעך פון יענעם צימער וווּ מען האָט גע-זאָלט אויפהענגען דאָס בילד. און די דרײַ הונדערט דאָלער זײַנען ניט געוואָרן. מיט אַ קורצער צײַט שפעטער האָט זיך זײַן געזונט-צושטאַנד נאָך מער פאַרער-גערט, דאָס גאַנצע געלט איז אַוועק אַף רעפּועס און דאָקטוירים. און דער קינסטלער איז געשטאַרבן. אָבער קעדיי דורכצופירן אַ לעווינע מוז מען האָבן דרײַ הונדערט

דאָלער. אין אמעריקע און איבערהויפט אין ניו יארק איז דאָס טייערסטע די ערד. דעריבער שטרעבט דאָרט יעדער מענטש שוין זינט זיין דרייסיג יאָרן עלטער זיך צו פאַרשריבן אומבאדינגט אין אַ געזעלשאַפט, וואָס פאַרנעמט זיך מיט די ווייטערדיקע דריי פּראָבלעמען: ביליק צו היילן (א מיין קאסע פאַר קעגנזייטיקער הייל); באַזאָרגן דעם מענטש אין מעשעך פון זיין קראַנקהייט און דער איקער איז פאַרזאָרגן אים מיט אַן אָרט אַפֿן בייסוילעם נאָכן טויט. און אזוי קומט אויס, אַז יעדער מענטש אַלט ווערנדיק דרייסיג יאָר הייבט ער אָן צו טראַכטן וועגן פאַרזאָרגן פאַר זיך אָט דאָס פּיצל ערד.

מאַנעוויטש האָט ניט געהערט צו קיין שום געזעלשאַפט. אָבער קעדיי צו באַערדיקט ווערן מוז מען דאָך פאַרמאָגן דריי הונדערט דאָלער. און דריי הונדערט דאָלער איז אַ גרויסע סומע. ענדלעך האָט זיך געפונען אַ ווייטער קאָרעו, וואָס האָט אויסגעשריבן אַ טשעק אַף די דריי הונדערט דאָלער. קען מען שוין, הייסט עס, דעם מעס באַגראָבן. מען פירט דעם מעס אַפֿן בעסוילעם. עס האָבן זיך פאַר-זאַמלט דעם פאַרשטאַרבנעמעס פּריינט. מען האָט אָפּגערעדט די רעדעס. אַלץ איז אין אָרדענונג, עס גייט צו ווי עס באַדאַרף צו זיין. עס קומט אָן דער מאַמענט אַראָפּצולאָזן דעם אָרן אין קיווער. מען לאָזט ניט אַראָפּ. מען מוז אַ ביסל צו-וואַרטן — זאָגט מען. מען וואַרט, מען וואַרט. און דאָ האָבן זיך פאַרזאַמלט בלווי פאַרנומענע מענטשן, וואָס האָבן שוין אזוי אויך געבראַכט אַ גרויסן מענטשלעכן קאָרבן דערמיט וואָס זיי זיינען געקומען אַפֿן בייסוילעם. יעדער פון זיי האָט דאָך זיינע „ביזנעס“. עס דויערט אַ האַלבע שאָ, דריי פּערטל שאָ, מען האָט שוין אויס-גערויכערט צו עטלעכע סיגאַרעטן. די לאַגע ווערט אומבאַקוועם. עס זיינען פאַר-געסן געוואָרן אַלע אַרויסגעזאַגטע גוטע ווערטער און עס גרייט זיך אַ סקאַנדאַל. איז מען אַוועק אין קאַנטאַר זיך צו הערוויסן, וואָס עס קומט פאַר. לאָזט זיך אויס, אַז דער קאַנטאַר פון דעם בעסוילעם אינפאַרמירט זיך וועגן דער „סאָלידיקייט“ פון דעם באַקומענעם טשעק. צו דעם צוועק מוז מען דאָך אָנפּרעגן דעם באַנק-אויב מען קען געטרויען דעם מענטשן, וועלכער האָט דעם טשעק אונטערגעכאַס-מעט. אָבער העיוויס די צייט איז שוין אַ שפּעטע און די בענק זיינען שוין גע-שלאָסן, שלאָגט מען פאַר אָפּצולייגן די לעוואַיע ביז מאָרגן.

אַזא איז די געשיכטע. איך האָב עס דערציילט, קעדיי אייך געבן צו פאַר-שטיין, וואָס אזוי עס באַדייט דער דאָלער. דער דאָלער, — דאָס איז עפעס גאָר אַ באַזונדערע קאַטעגאָריע. דאָס איז דאָס איינציקע וואָס ווערט דאָרט ריכטיק אָפּ-געשאַצט. אויב דעריבער אין אַן אמעריקאַנער שטאַט שטייען מענטשן שאָען לאַנג, קעדיי, ווי אַן אויסדרוק פון זייער סימפּאַטיע צום ראַטן-פאַרבאַנד און צו דער רוי-טער אַרמיי, איבערצוגעבן פאַר אונדז זייערע פינף-צען דאָלער, איז עס פאַר זיי אַ געשעעניש פון זייער אַ גרויסער באַדייטונג. דאָס איז די שפּראַך וואָס איז זיי פאַרשטענדלעך, אין דער שפּראַך קענען זיי אויסדריקן זייערע געפילן. דאָס איז זייער אַלע-פּריי, אַף אַזא אויפן קענען זיי ריידן.

ניט ווילנדיק דערמאנט זיך אַנאַטאָל פּראַנס' דערציילונג, דער זשאַנגליער פון נאָטס מוטער. דער זשאַנגליער איז אַ מענטש אַן אַנאַלפּאַבעט, ער קען ניט קיין איין טפילע. וואַנדערנדיק פון איין יאָרד צום צווייטן איבער דאָרפישע וועגן, דערנעם ער אַ קליין קאַפּליצע, ער גייט אַהין אַרײַן און באַמערקט דאָרט אַ ווונ-דערבאַרע איקאָנע פון נאָטס מוטער. קען ער דאָך אָבער ניט קיין איין טפילע, האָט ער זיך געשמעלט אַפֿן קאָפּ פאַר דער איקאָנע און אָנגעפאַנגען צו זשאַנגלירן.

דאָס איז געווען זיין טפילע, דאָס איז געווען די שפראַך פון יענעם מענטשן. און דער דאָלער איז טאקע די שפראַך אַף וועלכער דער אַמעריקאַנער קען טפילע טאָן צו נאָט.

אין דער זעלבער צייט ציען זיך ווונדערלעכע שאַסעיען פון ניו יאָרק ביז סאַן פראַנסיסקאָ איבערן גאַנצן קאָנטינענט. לענג אויס די אַלע וועגן שטייען קליינע קאַפּע-הייזער, בענזין-סטאַנציעס, וואַרשטאַטן וווּ מען קען פאַרריכטן אויטאָ-מאַ-שינען אַז"וו. דער אַמעריקאַנער איז פראַקטיש: ער ווייסט, אַז עס האָט מער זין צו ריזן אין אייגענעם אויטאָ, ווייל עס איז, פאַרשטייט זיך, פיל ביליקער, ווי ווען ער טוט עס מיט דער איינבאַן. דער איינען אויטאָ איז ניט קיין פראַגע וועגן באַ-קוועמלעכקייט, דאָס איז אַ זאָך פון אַבסאָלוטער נויטווענדיקייט.

אַף די ניו-יאָרקער גאַסן איז די באַוועגונג זייער גרויס, דאָך איז דאָ אַ מעגלעכקייט דורכצוקרייצן די גאַס. ס'איז טאקע עמעס, וואָס שאַלעם אַלייבעם, וועלכער האָט די לעצטע יאָרן פון זיין לעבן געוויינט אין אַמעריקע, פלעגט זאָגן, אַז איבער די ניו-יאָרקער גאַסן גייט מען ניט, נאָר מען ראַטעוועט זיך. און אזוי איז עס טאקע. יעדעס מאָל, אויב דו ביסט דורכגעגאַנגען, האָסטו זיך געראַטעוועט. און דאָס גאַנצע לעבן איז דאָרטן אזוי געבויט, אַז דו האַלטסט זיך אין איין ראַ-טעווען. יעדער איינער איז דאָרט באַשעפטיקט דערמיט, וואָס ער ראַטעוועט זיך.

אינטערעסאַנט איז נאָך אַ פראַט. אין אַמעריקע איז אַקשאַנעסדיק פאַרשפרייט און עס הערשט דאָרט, איך וואָלט זאָגן, אַן אידיי-פּיסס. דער געדאַנק, די אידעע באַשטייט דערין, וואָס יעדער מענטש קען ליכט ווערן אַן אוישער. אַלע ווייסן, אַז ראַקעפּעלער האָט געהאַנדלט מיט שוועבעלעך און איז געוואָרן אַ ראַקעפּעלער. מען פאַררופט זיך אויך אַף וויליאָרטן. מיט וואָס האָט ער אָנגעהויבן? ער האָט אָנגעהויבן דערמיט, וואָס יעדע זאָך פלעגט ער פאַרקויפן פאַר פינף קאָפּיעס. און דערגרייכט האָט ער, אַז אין יעדער שטאָט פון אַמעריקע אָדער קאַנאַדע איז פאַראַן וויליאָרטס אַ געשעפט, וווּ יעדע זאָך קאָסט צען סענט. אָבער אין דער עמעסן זאָלט איר באַהיט ווערן פון קויפן עפעס פאַר צען סענט. אזא זאָך איז גאָרניט ווערט. ווען איר קומט אַריין אין וויליאָרטס געשעפט קויפט איר זאַכן, וואָס קאָסטן אַ דאָלער אָדער צוויי. וויליאָרט פאַרדינט אַסאך געלט, ער איז איינער פון די רייכסטע מענטשן אין אַמעריקע. דער איקער איז, אַז דאָרט הערשט אַן אידעאַ-לאַגיע, אַז יעדער אַמעריקאַנער קען ווערן אַ גוויר און עס איז גאָר ניט וויכטיק אויב היינט האַנדלט ער מיט שוועבעלעך אין דעם לוקסוסדיקן ניו-יאָרק. (פאַר-שטייט זיך, אַז ניט אַף דער פינפטער עוועניו, וואָס איז דער עלעגאַנטסטער קוואַר-טאַל פון ניו-יאָרק, נאָר ערגעץ דאָרט אַף דער הונדערטסטער אָדער 115טער סטריט, אין עק שטאָט). ער ווייסט, אַז היינט פאַרקויפט ער שוועבעלעך, אָדער שיכבענד-לעך, און מאַרגן קען ער ווערן אַ ראַקעפּעלער. אָט די אידעע ווערט באַ אים איינ-געקריצט אין געדאַנק שוין פון די קינדער-יאָרן.

איר עפנט אויך, לעמאַשל, אַן אַמעריקאַנער קינדער-כרעסטאַמאָטיע, לייענט איר אַף דער ערשטער זייט אַז: „די שטאָט ניו-יאָרק איז געבויט געוואָרן אַפן אינדזל מאַנהעטן, וועלכן די האַלענדער האָבן אָפּגעקויפט באַ די אינדיאַנער פאַר 24 דאָלער“. דאָ האָט איר די אידעאַלאַגיע, די ערשטע לעציע: מען קען פאַרמאָגן ניט מער ווי בלוז 24 דאָלער, און מען דאַרף זיך נאָר דורכדרינגען מיטן גייסט פון אַמעריקאַניזם, קעריי צו פאַרוואַנדלען די 24 דאָלער אין אַ ניו-יאָרק. דאָס אָבער הייסט באַ זיי ניט פראַפּאָאָנדרע. „פראַפּאָאָנדרע“ איז פאַר זיי

פעך, דאָס איז קימאט דאָס שרעקלעכסטע וואָרט. „פּראָפּאָגאַנדע“ — דאָס באַ-
 דייט געפאַר. און אָט האָט זיך אַנטוויקלט, אַ גרויסע דיסקוסיע מעקוועך דעם פּילם
 „די מיסיע אין מאַסקווע“. זייער גרויסע צייטונגען זיינען געווען פאַרזיטערעסירט,
 אַז דאָס בילד זאָל אַרונטערגעריסן ווערן. קימאט אין יעדער שטאָט וווּ מיר פּלעגן
 זיך אָפּשטעלן, פּלעגן פאַרקומען מיט אונדו, „פּרעסע־קאָנפּערענצן“. קומען צו אונדו
 צייטונגס־קאַרעספּאָנדענטן. אין אייער קעגנוואָרט שטייען זיי שטענדיק מיט נאָ-
 טיציביכלעך אין די הענט, קנאַקן מיט זייערע פּאַטאַגראַפּישע אַפּאַראַטן און שטעלן
 אייך פּראַגעס. און די הויפּטזאַך באַשטייט דערין, אַז איר זאָלט קענען זיי פּלינג
 אָפּענטפּערן, קעדיי מאַרגן זאָל זיך ניט אַרום דעם צעפּלאַקערן אַ גאַנצע סענסאַ-
 ציע. מען שטעלט אייך, צום ביישפּיל, אַזאַ פּראַגע: „געפינט איר ניט, אַז דער
 פּילם „די מיסיע אין מאַסקווע“ איז אַ פּראָפּאָגאַנדע־פּילם?“ מוז איך אים ענט-
 פּערן: „דאָס איז אָפּהענגיק פּון דעם וואָס באַ אייך הייסט פּראָפּאָגאַנדע. אויב אַ
 פּאַזיטיווע פּאַרשטעלונג וועגן דער ווירקלעכקייט אין ראַטן־פּאַרבאַנד איז פּראָ-
 פּאָגאַנדע, דאַן איז דאָס בעעמעס אַ פּראָפּאָגאַנדע־פּילם. אויב אָבער אין דעם פּילם
 וואָלט זיך גערעדט שלעכט וועגן ראַטן־פּאַרבאַנד, וואָלט איר אים דאַן אויך גע-
 האַלטן פאַר אַ פּראָפּאָגאַנדע פּילם? אַפּאַגעס, אַז ניין!“ ער פאַרשרייבט דאָס אַלץ,
 נאָר ווער ווייסט ווי אזוי ער וועט עס מאַרגן אונטערטראַגן דעם לייענער. אַ מאָל
 איז מיר אויסגעקומען צו ענטפּערן אַר אַ פּראַגע וועגן דעם צווייטן פּראָגאַנט. „אָט
 — זאָג איך — איז פאַראַן באַ אונדו אַ שרײַבער, אַנטאָן טשעכאַוו, ברענגט ער
 אַרויס אַ געדאַנק, אַז אויב אַ דראַמאַטורג הענגט אויף אַר דער וואַנט אַ ביקס,
 מוז שוין אומבאַדינגט אין לויף פּון דער פּיעסע, דער ביקס אויסשיסן. און אָט
 ווייזט זיך אונדו אויך אויס אַז אין אַמעריקע הענגען אַר די ווענט אַסאַך ביקסן.
 זיי שיסן אָבער ניט ווהיין מען דאַרף“. אַר מאַרגן איז אין צייטונג דערשינען אַ
 גרויס קעפל: „אַנטאָן טשעכאַוו וועגן דעם צווייטן פּראָגאַנט“. סענסאַציע, — דאָס
 איז די באַזע פּון זייער הובליציסטיק.

גייסט ווייטער, און קוקסט זיך צו — וועלכע זיינען פאַרט זייערע גייסטיקע
 אינטערעסן?, וואָס פּילן זיי, ווי אזוי פּילן זיי?, מיט וואָס אינטערעסירן זיי זיך
 הויפטזעכלעך? וואָס ווערט אויפגעפירט אין זייערע טעאַטערס? וואָס ווייזט מען
 אין די קינאַס?

איך האָב דאָך שוין אייך געזאָגט, אַז טעאַטער איז דאָרט אַ זעלמענער פאַר-
 געניגן. נאָר בראַדוויי, אין ניו־יאָרק, פאַרמאַגט בעעמעס אַ גרויסע צאָל טעאַטערס.
 בראַדוויי ליפּערט טעאַטער פאַרן גאַנצן לאַנד. ווען אַ פאַרשטעלונג האָט דערפּאָלג
 אַר בראַדוויי, דינגט גלייך דער אונטערנעמער אַ נייע גרופּע אַקטיאָרן, שטודירט
 מיט זיי איין די פּיעסע און שיקט אַרויס די פאַרשטעלונג אַר נאַסטשפּילן אין די
 פּראָווינצן.

בראַדוויי איז אַ ריזיק גרויסע גאַס, באַגאַסן מיט עלעקטריש ליכט. מען האָט
 אונדו אַפּילע געוואָרנט, אַז אין ניו־יאָרק קומט איצט פאַר אַ „פאַרטונקלונג“. דאָס
 וויל זאָגן, אַז איצט איז דאָרטן ניט אזוי ליכטיק ווי עס איז געווען פאַר דער מיך-
 כאַמע. פונדעסטוועגן הערשט דאָרט אַר די גאַסן אויך היינט אַ יאָר מיט ליכט.
 „די פאַרטונקלונג“ איז בעעמעס אַ גאַנץ קאָמישע. לעכערלעך זיינען די אַלע אַנ-
 דערע מיליטערישע באַגרענעצונגען, וואָס די אַמעריקאַנער לײַדן און וועגן וועלכע
 איך וועל דאָ דערציילן. איר קומט אַרײַן, לעמאַשע, אַין אַ געשעפט און קויפט
 זיך אַ פּיוזשאַמע. דערקלערט מען אייך, אַז איצט ווערט גענייט די פּיוזשאַמע מיט

5 סענטימעטער קורצער. ס'איז היינט אזא סטאנדארט! ס'איז מילכקאמע! ניטאָ קיין בריירע! קומט איר אריין אין אַ קאפּע-הויז, דערלאַנגט מען אייך אַ מעפעלע קאווע מיט צוויי שטיקלעך צוקער. אויב איר וועט פאָדערן נאָך אַ מעפעלע, וועט מען אייך ענטפערן, אז מען טאָר ניט, ס'איז ניט דערלויבט. מילכקאמע! באַצאלט איר דאָס וואָס איר קומט, איר גייט אַרויס פון דעם קאפּע-הויז און אין אַ וויילע אַרום קומט איר צוריק, זעצט זיך אַפן זעלבן אָרט און באַקומט רוין אינער צווייט מעפעלע קאווע.

כּוּץ דעם איז פאַראַן נאָך זייער אַן ערנסטע „באַרגענעצונג“. מען טאָר ניט באַנוצן קיין אויטאָס צוליב פאַרוויילונגס-צוועקן, בלויז צוליב געשעפט. מען טאָר ניט, צום בנישפּיל, צופאַרן אין אַן אויטאָ צום קינאָ אָדער אין טעאַטער, ווייל דאָס וואַלט באַדרייט אַז ס'איז צוליב פאַרגעניגן. פאַרשטייט זיך, אז עס ווערט דורך קיינעם ניט קאָנטראָלירט. איז אָט איינמאָל האָט זיך צעשפּילט אזא מיין געשיכ-טע: מ. מ. ליטווינאָוו איז געווען איינגעלאָרן צו דער פּרעמיערע פון דעם פּילם „די מיסיע אין מאַסקווע“. באַם אַריינגאַנג אין קינאָ האָט אים אָפּגעוואַרט, בוכ-שטעבלעך, אַ נאַנצע אַרמיי פאַטאַגראַפּן. איז אָבער געשען, אַז איידער ליטווינאָוו איז צוגעפאַרן צום קינאָ איז קאַליע געוואָרן זיין אויטאָ. ליטווינאָוו האָט באַשלאָסן ניט צו וואַרטן און זיך געלאָזט גיין צו פּוס. ווען די צייטונגס-לייט האָבן עס דערוען, האָט אויסגעבראַכן אַן עמעסער שטורעם: „אָט דאָס איז אַן עמעסער פאַטריאַט, ער גייט אין קינאָ צו-פּוס, ווייל קינאָ איז אַ פאַרוויילונג. און ליטווי-נאָווס טאַט האָט מען באַזונגען ווי אַ מוסטער פון עכטן פאַטריאַטיזם.

ווען מיר האָבן באַזוכט אַלבערט איינשטיינען, וועלכער האָט אונדז איינגע-לעך איינגעלאָרן צו קומען אין אַמעריקע, האָבן מיר פאַרבראַכט באַ אים אַ האַלבן טאַג. דער אַלטער מאַן מיט אַ גרויסער שעוועלירע, טראַגט אַ נאַמען וואָס וועט פאַרבלייבן אַף דוירעס. ער אַליין באַמערקט עס אָבער ניט, און די אַלע וואָס ריינג-לען אים אַרום באַמערקן דאָס אויך ניט. באַם באַגלייטן אונדז האָט ער געזאָגט: „עס דערוואַרט אייך אַן אומאַנגענעמלעכקייט, מאַכמעס איר זענט געקומען צו מיר אין אַן אויטאָ. מען וועט אייך פּרעגן פאַרוואָס האָט איר גענוצט בענזין. האָר, איך, אז איר וועט דעם פּאָליסמאַן ענטפערן, אז פון דער ריזע האָט איר ניט באַ-קומען קיין שום פאַרגעניגן“.

איך האָב זיך אָבער עטוואָס אָפּגענייגט אין אַ זינט. איך האָב גערעדט וועגן בראָדוויי. אַף בראָדוויי איז קאָנצענטרירט אַלץ וואָס איז ניט ערנסט אין ניר-יאָרק. דאָרט איז די גרעסטע צאָל קאַפּע-הויזער, קאַבאַרעטן, דאָרט געפינען זיך אַלע טעאַטערס, און אַ גרויסע צאָל קינאָס. מיט איין וואָרט, פון שטאַנדפּונקט פון נאָט פון „ביזנעס“ איז דאָס די „גאַס פון זינד“, בלויז די עמפּרעסאַרן מאַכן דאָרט ביזנעס.

ווי אזוי ווערט דאָרט געשאַפן אַ טעאַטער? לויט וועלכן פּרינציפּ? קעדיי עס זאָל זיין אַ טעאַטער איז קוידעם קאָל נייטיק אַ בינען, דינגט מען אים. שפּעטער מוז דער עמפּרעסאַר געפינען אַ מענטשן וואָס האָט אַ פּיעסע. אויב די פּיעסע גע-פינט זיך אין די הענט פון אַ רעזשיסאָר, וועלן שוין אַנדערע זי ניט אויפפירן. און אויב ער איז בלויז מאַסן ריינהאַרט, אָבער אַן אַ פּיעסע, הייסט עס אז ער איז אַרבעטסלאָז, ער האָט ניט וואָס צו טאָן, און די אויפפירונג וועט מאַכן יענער, אין וועמענס הענט עס געפינט זיך די פּיעסע. האָט מען שוין געפונען אַ רעזשיסאָר מיט אַ פּיעסע, און דער עמפּרעסאַר איז מאַסקים זי אויפצופירן, פּאַנגט מען אַן

צונויפצונעמען אקטיאָרן. און וואָס שנייד אַקטיאָרן, באַדייט עס קוידעם קאָל — דער ערשטער אַקטיאָר, דער אזוי גערופענער „סטאַר“, דאָס הייסט דער שטערן, אַרום וועלכן עס ווערט אַנטוויקלט די גאַנצע שפּיל. דער סטאַר איז דעצידירנדיק, יעדע פּאַרשטעלונג פּאַרמאָנט איר „סטאַר“, ווייל קיין פּערמאַנענטע טעאַטערס עקזיסטירן ניט. האָט זיך פּאַרענדיקט דער ציקל פּאַרשטעלונגען פון אַ געוויסער פּיעסע, צעפּאַלט זיך די טרופּע, און דער טעאַטער קען דעריבער ניט אָנזאַמלען קיין טראַדיציעס, ער קען ניט אויסגעפורעמט ווערן אין לעבן און איז ניט אומר שטאַנד צו שאַפן זיך וועלכע עס זאָל ניט זײַן אייגענע פּיוזאָנאַמיע.

איך האָב געזען דאָרט אַ פּאַרשטעלונג מיט פּאַול מוני, דאָס איז אַ גלענצנדער אַקטיאָר, וועלכער האָט אָנגעפּאַנגען זײַן טעאַטער־קאַריערע אַף דער ייִדישער בינע. איצט איז ער אַ באַרימטער אָנגעזעענער אַרטיסט פון דער אַמעריקאַנער בינע. אין דער זעלבער פּאַרשטעלונג האָט זיך אויך באַטייליקט די פּרעכטיקע אַקטריסע עלען הייס. זי איז אָנערקענט ניט בלויז דערפּאַר וואָס זי איז באַגאַבט, וואָס זי איז אָן שום סאָפעס טאַלענטירט, דערביי איז איר טאַלאַנט פון וו. פ. קאָמיסאַרזשעוור סקאַיאַס סטיל. זי דערמאַנט די קאָמיסאַרזשעווסקאַיאַ לויט דער שטילקייט, וואָס זי ברענגט מיט זיך, לויט דער טיפּקייט פון דעם געדאַנק, וועלכן זי אַנטפּלעקט לויט אירע מאַנירן — לאַנג־לאַנג צוימט זי זיך, און שפּעטער ערנעז אַף אַן אָרט, אין עפעס אַן אַקט ניט זי אַ שטאַרקן אויסברוך פון געפּילן און לײַדנשאַפטן. אָבער זי האָט אַ גרויסן דערפּאַלג אויך דערפּאַר, ווייל זי איז עקסצענטריש אין לעבן. און דאָס איז זייער אַ וויכטיקער איניען.

די אַמעריקאַנער האָבן ביכלאַר ליב צו וויסן אַלע איינצלעניטן וועגן דעם פּריוואַטן לעבן פון אַ באַרימטן שוישפּילער: זיי אינטערעסירט וואָס פאַר אַן אַרט מענטש ער איז, וועלכע זײַנען זײַנע געווינהעניטן, וואָס רויכערט ער, וועלכע וועש טראַגט ער, וועלכע צאָן־פּאַסטע און וואָס פאַר אַ צאָן־בערשטל ער נוצט.

און אויב אַ באַליבטע אַקטריסע איז נאָך דערצו עקסצענטריש, איז עס נאָך מער ווי אינטערעסאַנט.

די „עקסצענטרישקייט“ פון עלען הייס דריקט זיך אויס דערין, וואָס זי האָט נאָך קיינמאָל ניט געשפּילט קיין קינאָ. זי טוט עס ניט „פּרינציפּיעל“, זי דינט נאָך קיינמאָל ניט געשפּילט קיין קינאָ. זי טוט עס פּרינציפּיעל, זי דינט אין דעם אַמעריקאַנער טעאַטער, און ניט בלויז דאָס. ווי אַ פּרינציפּ איז זי אויך נאָך קיינמאָל ניט אויפגעטראָטן אין ראַדיאָ. זי וויל עס ניט. זי איז אַן אַקטריסע און שפּילט נאָר אין טעאַטער, דאָס איז אזוי ניט געוויינלעך און אזוי אפּילע ניט גלויבלעך, אַז אפּאַך גייען ספּעציעל אין טעאַטער אַנקוקן, וואָס איז דאָס עפעס פאַר אַן אַקטריסע, וועלכע שפּילט ניט אין קינאָ און טרעט ניט אויף אין ראַדיאָ. עמעס, אין „טאַג פון אומאָפהענגיקייט“ האָט מען אונדז, די פון ראַטן־פּאַר־באַנד געקומענע דעלעגאַטן, איינגעלאָדן אַרויסצוטרעטן דורך ראַדיאָ. עלען הייס האָט דאָן געזעבן איר האַסקאָמע פּאַרצושטעלן מיך, זוי איר קאָלענע פאַר די ראַ־דיאָ־צוהערער. דאָס איז געווען איר ערשטע אוויירע, איר ערשטע זינד. פאַר דעם אויפטרײַט האָט זי באַקומען זייער אַ גרויסן האַנגאַראַד, און זי האָט עס אָפּגעגעבן פאַרן פּאָנד פאַר דער דויטער אַרמיי.

איר ווידערווילן צו קינאָ און צו ראַדיאָ ווערט אין אַמעריקע באַטראַכט ווי אַן עקסצענטערישקייט. זי פאַרמאָגט אָבער אין זיך דעם אַקטיאָרישן פּורײַטאַניזם אין בעסערן זין פון וואָרט, די זויבערקייט. זי איז ניט געפּאַלן. דערקעגן אַלע אַנ־

דערע טעאטער-מינסטערס האלטן נאָר אין איין טרוימען וועגן א קאָנטראַקט מיט א וועלכער עס איז קינאָ-פירמע.

וואָס פאַר א טעאטער-שיטע ווערט דאָרט אַנטוויקלט? דער ערשטער איינ-דרוק איז, אַז דאָרט ווערט געשפּילט מער-ווייניקער ווי באַ אונדז, אַז דאָרט הערשט די רעאַליסטישע שול, וואָס איז מאַמעש שווער אונטערצושיידן פון רעאַלן לעבן. שפעטער אָבער פאַנגט איר אָן צו פאַרשטיין, אַז דער איינען איז דאָ גאָר ניט אזוי פאַשעט. עס איז עפעס אַ ספעציעלער סאָרט רעאַליזם, וועלכען עס פאַסט גיכער דער נאָמען „קינעמאַטאָגראַפישער רעאַליזם“. די אַקטאָרן באַמיען זיך צו שפּילן אַר דער בינע אזוי, אַז מען זאָל טייקעף קענען באַמערקן אַז צו יעדער רענע זיי-נען זיי גרייט צו שפּילן פאַרן אָביעקטיוו פון אַ פּילם-אַפאַראַט: אַן שאַרפע איר-בערגאַנגען, ניט אויפהייבנדיק די שטים, און דער איקער, ניט מיסברויכן כאַלילע וועכאַס מיט פּויוזעס (ווייל אַ פּויוזע באַדייט אַסאך מעטערס קינאָ-לענטע). אַר אזאַ מין אויפן שאַפט זיך אַ בעקווינדיקע קאַרנשאַפט פון שווישפּיל, און די טיפּ-סטע מענטשלעכע טראַגעדיעס, די אינערלעכע קאַטאַסטראַפּעס — אַלץ ווערט איר-בערגעגען פאַשעט, לייכט. דאָס איז ניט קיין רעאַליזם, דאָס איז אַן אַבסורד. און אַט די לייכטיקייט — דאָס איז טאַקע דער קינעמאַטאָגראַפישער מעטאָד פון שפּילן. דאָס זיינען אַר אזוי פיל פאַרווייכטע באַוועגונגען, אַז דער „מידער ביזנעסמאַן“, וואָס האָט ניט קיין צייט זיך צו פאַרנעמען מיט פּסיכאָלאָגיאַזמען, אַ מענטש, וועל-כער זוכט נאָר איינס — זיך אויסצורוען, — האָט די מעגלעכקייט צו פאַרשטיין אַלץ, אָן שום אויפּרעגונג, ניט באַטיילנדיק זיך אין די איבערלעבענישן פון די העלדן.

אָבער עלען הייס דערלויבט זיך אַר אזאַ מין לוקסוס, ווי פּויוזעס, באַ אונדז ווערט צום גרויסן באַדויערן, שטאַרק מיסגעברויכט מיט פּויוזעס, און וואָס העכער עס איז די גאַזשע פון אַקטאָר, אַלץ מער פּויוזעס מאַכט ער. אין אַמעריקע פאַר-טראַגט מען אָבער ניט קיין פּויוזעס. „דער מידער ביזנעסמאַן“ (פאַרקירצט רופט מען אים „טבמ“) האָט ניט ליב קיין פּויוזעס. אין קינאָ מוז פאַרקומען אזאַ מין געיעג, אַז עס זאָל אַזש דעם אַטעם פאַרכאַפן. איין אויטאָ מוז איבעריאָגן דעם צווייטן, דער ערשטער מוז אומבאַדינגט אַראַפּפּאַלן פון אַ בריק אין וואַסער אַרין, עס זיינען אומבאַדינגט נייטיק קאָורבאַיי-פּילמען מיט שיסערניען. דאָרט איז ניטאָ קיין צייט זיך צו פאַרנעמען מיט פּסיכאָלאָגישע ניואַנסן, עלען הייס איז די איינציקע שווישפּילערין, וועלכע פילט זיך אַר דער בינע ווי באַ זיך אין דער היים, די אַלע איבעריקע שפּילן עפעס אין אַ מין רעזאָניאַרישער אינלעניש. און בעמעס טאַקע איז עס סאָף קאָל סאָף ניט מער ווי אַ רעזאָנירן, אַ קעסירערדיקע אַרגומענטירונג וועגן דער אַקציע, אָבער ניט קיין אַנטייל אין דער אַקציע. אָבער זי, עלען הייס, לעבט, זי שפּילט און צייטנווייז דערלויבט זי זיך צו פאַרהאַלטן די אַקציע, פונקט ווי יעהוּשואַ בען נון האָט פאַרהאַלטן די זון. זי פאַרמאַכט אירע אויגן, ווי זי וואָלט זיך מיט זיך אַן אייצע געהאַלטן און ברענגט אַרויס פון אינעווייניק עפעס גאָר אומגעריכטס.

זי האָט געשפּילט די פּיעסע „האַרריעט“. דאָס איז אַ פּיעסע וועגן ביטשער סטאַן, וועגן דער שרניבערין, וואָס האָט געשאַפן „דעם אַנקל טאַמס כאַטע“. אַפן פּאָן פון דעם טאַג-טעגלעכן בראַדווייר-עפּערטואַר איז דאָס אַ פּראָגנעסיווע פּיע-סע, האַגאַס זי איז סענטימענטאַל געשריבן. אין דער פּיעסע דערווייזט מען בלווי אַז צווישן נעגערס זיינען אויך פאַראַן מענטשן. דאָך שלייכן זיך דורך אין

דער פיעסע אייניקע הומאניטארע טענער, איבערהויפט אין עלען היים אינטער-
פרעטאציע.

מען מוז אנערקענען, אז אה דער אמעריקאנער בינע ווערן אויפגעפירט גאָר
ניט קיין שלעכטע פּאָליצייזשע פיעסן, די אזוי גערופענע דעטעקטיוון. אן אַנ-
דערש מאָל טרעפט, אז איר הערט ווי דער גאַנצער טעאטער-זאַל קרעכט. איד האָב
געזען, לעמאָשיל, א פּאַרשטעלונג „די צוויי מיסים קאַרלס“, דאָס הייסט דעם
מיסטער קאַרלס צוויי ווייבער. די געשיכטע איז טאַקע בעמעס אַ מאָדנע: מיסטער
קאַרלס אַ רייזנדיקע פרוי — די ראָל שפּילט עליוואַבעט בערננער, אַ גלעצנ-
דע דיטשע אַקטריסע. ביסלעכווייז, לויטן גאַנצן פון דער פּאַרשטעלונג, ווערן מיר
געוויר גאָר מאָדנע זאַכן: דער מאַן באַשעפטיקט זיך דערמיט, וואָס ער פאַרסאַמט
ביסלעכווייז אַט די רייזנדיקע פרוי. און דאָס טוט ער לאַנגזאַם, אָבער מעטאָדיש.
די פרוי ווערט באַזוכט פון אַ דאָקטאָר, וועלכער זעט אַז זי וועלכט, ווערט בלייב,
אָפגעשוואַכט, אז איר געזונט-צושטאַנד פאַרערגערט זיך פון טאָג צו טאָג. אָבער
וואָס איז דאָס פאַר אַ קראַנקייט, — דאָס פאַרשטייט דער דאָקטאָר ניט. מיט אַ
מאָל דערשיינט אין דער פיעסע אַ צווייטע פרוי, און זי פּרעגט באַ דער רייזנדי-
קער מיסים קאַרלס: „זאַגט נאָר, באַמערקט איר ניט, אַז איר ווערט קעסירדער
אָפגעשוואַכט, אַז איר פילט זיך קראַנק?“ ענטפּערט איר יענע, אַז יאָ, זי האָט עס
באַמערקט. „זאָלט איר וויסן זיין, אַז אייער מאַן פאַרסאַמט אייך. איד בין זיין ערשטע
פרוי. מיט מיר האָט ער געמאָן דאָס זעלבע. איד האָב זיך דערוויסט וועגן דעם,
אויס צוגעשפּאַרט צו דער וואַנט, צאָלט ער מיר ביזן היינטיקן טאָג פאַר מיין שוויגער.
איד האָב זיך אָבער דערוויסט אַז אויך איר קענט, בין איד געקומען אייך
העלפּן.“

ווער זשע איז לויט אייער מיינונג דער פאַרסאַמער, און וואָס איז די סיבע,
וואָס ער איז געוואָרן אַ פאַרברעכער? לאָזט זיך אויס, אַז דער פאַרשוין איז אַ
קונסטמאַלער, וועלכער איז איבערצייגט, אַז דער טויט איז פונקט אזוי הערלעך,
ווי דאָס לעבן. דאָס זיינען גלײַכע מאַטאָנעס פון דער נאַטור. ניטאָ וואָס מוירע צו
האָבן פאַרן טויט, קיין שום בייז איז ניט פאַראַן אין דעם טויט. דער מאַן האָט
אַנגעהויבן צו פאַראַטן זיין פרוי, איז קעדי צו פאַרמירן זי זאָל לײַדן, זי זאָל זיך
ניט פייניקן פון אייפערזוכט, האָט ער באַשלאָסן איר אונטערצוטראָגן אַ צווייטע
מאַטאָנע פון דער נאַטור — דעם טויט. איצט אָבער, ווען דער קונסט מאלער
באַגעגנט אַ דריטע פרוי, סאַמט ער ביסלעכווייז אָפּ זיין צווייטע פרוי און זי
שטאַרבט, ניט האָבנדיק קיין אַנונג וועגן דעם, וואָס עס געשעט. אייניקע באַקומען
דאָס לעבן און אַנדערע באַקומען פונקט אזאַ פּרעכטיקע מאַטאָנע — דעם טויט.
עס איז ניט קיין שלעכטע פּאָליציי-מיסע, אַ גאַנץ אַריגענעל דעטעקטיוו-ווערק,
אָבער די אידעע איז דאָך אַ פאַשיסטישע! קימאַט אין יעדן פון אַזעלכע פּאָליציי-
ווערק בויט זיך דער פאַשיזם אַ נעסט. עס ווערט געפּרעדיקט אזאַ מין אידעאָלאָ-
גיע: די שיינקייט פון אַ זון-אונטערגאַנג איז געגליכן צו דער שיינקייט פון זון
אויפגאַנג. די שיינקייט פון טויט איז געגליכן צו דער שיינקייט פון געבורט. עס
ווערט אַרויסגערוקט אַ געדאַנק, אַז דער טויט איז באַפרייונג, אַז דאָס איז גליק.
און פון דאַנען אי בלוז איין שפּאַן צו דער באַהויפטונג, אַז פאַר אַ טייל מענטשן
איז געגעבן געוואָרן דאָס רעכט צו לעבן, און די אַנדערע האָבן באַקומען אַ גאָר
ניט ווייניקער אַנגענעם רעכט צו שטאַרבן. דאָס אַלץ איז פּילבאַדיטיטעוודיק און
שטאַרק נעמיין.

אין אמעריקע איז מיר ניט אויסגעקומען צו זען קיין איין שעקספיר-זאָר-
 שטעלונג. איך האָב דאָך שוין איינך כאַראַקטעריזירט דעם „טבמ“, שעקספיר ליגט
 אים טאָקע ניט אין זינען. ער האָט צו פיל אנדערע זאָרגן. אין וואַשינגטאָן איז
 דאווען יאָ פאַראַן אַ ווונדערלעכע שעקספיר-ביבליאָטעק, וווּ עס געפינען זיך אָנגע-
 זאַמלט אַלע שעקספיר-אויסגאַבעס, אַלע ביכער וועגן שעקספירן און אַפילע אַלץ
 דאָס וואָס ווערט דורך שעקספירן דערמאָנט. פאַראַן אייך דאָרט אַ גרופע שעקספיר-
 קענער, וועמענס באַשעפטיקונג עס איז צו שטידירן און פאַרשן שעקספירן. זיי
 געהערן צו יענעם סאַרט געלערנטע, וועלכע פירן אַ כעשבון, וויפיל מאָל די פרעפּאָ-
 זיציע „אַף“ ווערט דערמאָנט אין טשעכאַווס ווערק. אזא איז דאָרט, מער ווייניקער,
 די שעקספיר-קענטשאַפט.

אַגעוו, פאַר אונדזער אָפּפאַר פון פילאַדעלפיע האָט דאָרט געזאָלט פאַרקור-
 מען די פאַרשטעלונג פון „אַטעללאָ“. די ראָל פון אַטעללאָ פירט אויס פאַל ראָב-
 סאָן, דער באַרימטער זינגער, אַ נעגער. ער האָט אָבער אַ לאַנגע צייט ניט געהאַט
 די מעגלעכקייט צו שפילן עס, ווייל ער האָט געמוזט געפינען פאַר דער פאַרשטע-
 לונג אַ ווייסע דעסדעמאַנע, וועלכע זאָל מאַסקים זיין צו שפילן מיט אַ נעגער, און
 דאָס איז גאַרניט גרינג. ווי אַ שווישפילער פון שעקספירס פּערסאָנאַזשן — איז
 אין אמעריקע באַקאַנט מאַרס עוואַנס, וועלכער שפילט איצט ניט, אָבער האָט
 מיט אייניקע יאָר צוריק געשפילט ריטשאַרד דעם צווייטן. ווען איך האָב זיך אָנגע-
 געפרעגט אין דער וואַשינגטאָנער ביבליאָטעק, ווי אָפט די ביבליאָטעק ווערט באַ-
 זוכט דורך שווישפילער, איז געווען דער ענטפער: „איר זענט דער צווייטער“. דער
 ערשטער איז געווען מאַרס עוואַנס און דער צווייטער — איך.

אַ סאך זינגען פעסט איבערצייגט, אז אין די אמעריקאַנער טעאַטערס איז אַ
 ווונדערלעכע בינע-טעכניק, אַ ווונדערלעכע דעקאָראַטיווע אויסשטאַטונג. ס'איז
 אַבסאָלוט ניט ריכטיק. קינאַ-בילדער ווערן טאָקע געמאַכט מיטן גרעסטן פאַרנעם,
 דאָרט קאַרגט מען ניט קיין געלט. אָבער אין טעאַטער גילטן נאָר אנדערע געזעצן:
 די אויפפירונג מוז קאָסטן וואָס ביליקער, ווייל עס איז קינמאָל ניט באַוווּסט, צו
 די פאַרשטעלונג וועט ברענגען רעוועך. דעריבער איז די דעקאָראַטיווע אויסשטאַ-
 טונג אין אַלגעמיין אַרעם. מאַמעש געבעכדיק. די באַלויכטונג ווערט דאָרט גע-
 לייזט אַף אַ זייער אינטערעסאַנטן אויפן, לויט אַן אַלגעמיינעם פּרינציפּ: די לויכט
 קוואַלן געפינען זיך פאַר דער אוואַנט-סצענע, אזוי, אז דער צענטער פון דער בינע
 ווערט ניט באַלויכטן פון סופּיטן, נאָר פון פּאָדערשטע לויכטער, וואָס זייערע
 שטראַלן ווערן איבערגערוקט אין דער נייטיקער ריכטונג. עס באַקומט זיך אַ באַ-
 לויכטונג אַן שאַטנס, און דאָס ברענגט ווונדערלעכע עפעקטן. דאָס איז בעמעס
 אינטערעסאַנט.

פאַראַן אַ טעאַטער, ראַקפּעלערס ראַדיאָ-סיטי, וואָס איז געבויט לויט די
 לעצטע טעכנישע דערגרייכונגען. בין איך ספּעציעל געגאַנגען אַהין, קעדיי זיך צו
 באַקענען מיט דער טעכניק. מיר האָבן זיך אין אַ ווינדע אַראָפּגעלאָזט פון דער
 בינע-אַף אַן ערעך אַכט אָדער צען שטאַק. דאָרט אונטן האָט געמאַכט פּראָבע אַן
 אַרקעסטער, וואָס מען האָט אין זאָל נאַטירלעך ניט געהערט. אין נייטיקן מאַמענט
 הייבט זיך אויף די גאַנצע עסטראַדע צוזאַמען מיטן אַרקעסטער ביז צו דער בינע.
 דאָרט מאַכט דער אַרקעסטער זיין אויפּטריט — אַ קאַנצערט. דערנאָך רוקט זיך
 איבער די עסטראַדע מיטן אַרקעסטער, פאַר די אויגן פון פּובליקום, צו דער

אוואנסצענע און דאָרט לאָזט זיך די עסטראַדע מיטן אָרקעסטער אַראָפּ אַף זײַן געוויינלעכן אָרט אין „אַרקעסטער גרוב“. פּרעכטיק!

פּרעכטיק איז דאָרט אויך די באַלויכטונגס־סיסטעם. דער באַלויכטער זיצט זיך איינער אַליין אין זײַן צימער, אַנטקעגן אים געפינט זיך די „קלאַוויאַטור פון באַל־לויכטונג. די גאַנצע „ליכטי־פּאַרטימור“ ווערט איינגעשלאָסן פון דעם ערשטן אַקט אָן. אין גאַנג פון דער פּאַרשטעלונג ווערן מיט איין קליינעם איינשליסער געמאַכט אַלע נייטיקע ענדערונגען. אַ נעוואַלדיקע טעכניק!

פּנעומאַטיש ווערן אויפגעהויבן און אַראָפּגעלאָזט פאַרשיידענע געשמעלן, און דאָס גיט די מעגלעכקייט צו שאַפן די נייטיקע בינע. שניי, רעגן, וואַלקס — אַלץ ווערט ווונדערלעך שיין פאַרגעשמעלט.

אין דעם צושויער־זאַל זײַנען די פּאָטעלן זייער באַקוועם; אין ווענטל פון דעם פּאָטעל פאַר אייך געפינט זיך אַן אַש קעסטל: מען מעג רויכערן וויפל מען וויל.

וועמען דינט אָבער אָט די קאַלאַסאַלע טעכניק? אין „ראַדיאָ־סיטי“ ווערן מערסטנס אויפגעפירט רעוויז־פּאַרשטעלונגען: דרייסיק ביינעוודיקע „געראָס“ הייבן גלויבליכטיק אויף און לאָזן גלויבליכטיק אַראָפּ זייערע פּיסלעך, אַלע טוען דאָס גלויבליכטיק מאַמעש ווי איין מענטש. און אָט די באַרימטע דרייסיק „געראָס“, — דאָס איז דאָס בעסטע, וואָס איר קאָנט דאָרט זען.

צווישן די נומערן טרעט אויף אַ מאַן מיט דרעסירטע הינטלעך. די הינטלעך זײַנען טאַקע בעעמעס גאָר גוט דרעסירט. אָבער די הינטלעך נייטיקן זיך גיט אין אזא גאַנצע פון ליכטי־קלאַוויאַטור און גיט אין אזא טעכניק.

אייך וועט זיך אויסווייזן, אַז איך דערצייל אַלץ זייער סוביעקטיוו. פאַרשטייט זיך, אַז איך וואָלט געקענט דערציילן אייך אויך וועגן עפעס אַנדערש. איך וואָלט געקענט דערציילן, וואָס פאַר אַ באַגרייטערונג עס רופט דאָרט אַרויס בלויז דער נאָמען „ראַטן־פאַרבאַנד“. ווי גרוי קוקן זיך די אַמעריקאַנער צו צו אַ מענטשן, וואָס איז געקומען צופאַרן פון מאַסקווע, ווי אזוי זיי באַמיען זיך צו פאַרשטיין יעדעם סאַרט מענטשן, וואָס לעבן גיט בלויז צוליב ביוזעס.

אַפּטמאַל איבערצייגסטו זיך, אַז אויך זיי בענקען נאָך געפילן, וואָס זײַנען דעם ביוזעס פּרעמד. דאָ האָט איר כאַראַקטעריסטישע פּאַקטן: אין אַמעריקע זײַן נען זייער פּאַפּולער אונדזערע לידער. „פּאַליאָשאַק“, „פון ברעג צו ברעג“ ווערן געזונגען אַף שרייט און טריט. עס איז אויך דערנאָנגען אַהין, גאָט ווייסט ווי אזוי, דאָס ליד „ווער קען וויסן, פאַרוואָס ער פּינטלט מיטן אויג“. עס פּילט זיך בענקשאַפט נאָך אַ לעבן, וואָס זאָל פּרײַ זײַן פון דער מאַכט פון דאָלער, עס פּילט זיך אַ קינע צו די מענטשן וועלכע האָבן געשאַפן אָט די ברייטהאַרציקע לירישע לידער, צו מענטשן וועלכע זײַנען פּעיק גיט צו טראַכטן וועגן דעם קאַנטאַ־ביכל.

און אין סאַכאַקל פּילסטו, אַף וויפל מיר זײַנען ריכער פון זיי. דו שפּאַנסט אַרום צווישן די „צוקונפטיקע“ און היינטיקע מיליאָנערן; און דו האָסט דאָס געפיל, אַז דו ביסט אַ גוויר צווישן קאַכצאַנים.

מיר איז אויסגעקומען צו פאַרבּרענגען קימאַט אַ גאַנצן טאַג באַ טשאַפּלינען אין האַליווד. אַ פּאַר ווערטער וועגן טשאַפּלינען. ווען מיר זײַנען אָנגעקומען אין פּלאַרידאַ און ענדלעך דערזען אַמעריקאַנער צייטונגען, איז דאָס ערשטע, וואָס עס האָט זיך אונדז אַ וואָרף געטאָן אין די אויגן, געווען די סענסאַציאָנאַלע יעדע, אַז „טשאַרלי טשאַפּלין איז פאַרמישפּעט געוואָרן צו צאָלן „אַלימענטן“ אַ יונגער

פרוי, וועלכע פארזיכערט, אז ער איז דער פאָטער פון איר קינד." שפעטער מיט דרין טעג — א פרוישע סענסאציע: „טשארלי טשאפלין האָט כאסענע צום פערטן מאָל, מיט דער אכצניאָריקער טאָכטער פון דעם דראַמאַטורג אָנזיל". אָט די אלע יעדעס זינען דורך און דורך אָנגעזאָפט מיט אַ בילעטן ווידערווילן בענויגנייאַ טשאפלינען, זיי טראָגן דעם כאַראַקטער פון אַן אָפּענער אָרגאַניזירטער פאַר-פּאָלונג.

שטעלט זיך אַ פּראַגע: וואָס איז די סיכע פון אַזאַ מין ספּעציעלער „אויפֿ- מערקזאַמקייט" צו טשארלי טשאפלינען? צוליב וואָס ווערט עס אַלץ אַזוי ברייט צעשמירט? זאָל עס זײַן טאַקע בלויז צוליב סענסאַציע? לאָזט זיך אָבער אויס, אַז נאָך איידער אַמעריקע איז אַרײַנגעטראָגן אין מילכאָמע, האָט טשארלי טשאפלין געשאפן אַ פילם „דער דיקטאַטאָר" אין וועלכן עס ווערט אויסגעבויעט היט-לער. באַם סאָף פון פילם טרעט טשאפלין אַרויס מיט אַ גרויסער רעדע, אַ הומאַ- ניסטישער רעדע, אין וועלכער עס ווערט פאַרדאַמט דער פאַשיזם, און ער פּאָדערט צו פירן אַן אַקטיוון קאַמף מיט דעם שרעקלעכן ביז, מיט דעם סאַם. און דאָס קענען זיי אים ניט מויכל זײַן ביזן היינטיקן טאָג.

ער האָט אונדז דערציילט אַזאַ געשיכטע: איידער אַמעריקע איז אַרײַנגעטראָגן אין מילכאָמע, האָט זיך אין וואַשינגטאָן אין סענאַט געשאפן אַ ספּעציעלע קאָמי- סיע, וואָס איר אויפגאַבע איז געווען צוציען צו פאַראַנטוואָרטלעכקייט אַלעמען, ווער עס רופט צו אַ מילכאָמע קעגן היטלערן. און אין צעטל פון די, וואָס דאַרפן צוגעצויגן ווערן צו פאַראַנטוואָרטלעכקייט, איז אויך אַרײַנגערעכנט געווען טשאר- לי טשאפלין, ווי איידער פון די „העצערס". ער האָט דערהאַלטן פון יענער קאָמי- סיע פון וואַשינגטאָן אַ לאַנגע טעלעגראַמע: „איר, — זאָגט זיך דאָרט, — מיט אינדער אומפאַרזיכטיקער האַנדלונגען ווילט אַרײַנשלעפּן אַמעריקע אין אַ קריג. דעריבער זײַט אַזוי פּרינציפּלעך און גיט אונדז אינדער דערקלערונגען וועגן דעם איניען". טשאפלינס ענטפער איז געווען: „מיט פאַרגעניגן. טשארלי טשאפלין" און ער האָט זיך געגרייט זיך צוצושטעלן פאַר דער קאָמיסיע. „איך האָב געוואוסט", זאָגט ער, „אין וואָס מען וועט מיך באַשולדיקן. מען וועט מיך ניט אויספּרעגן וועגן „העצעריי". די פּראַגע וועט זײַן „איר סימפּאַטיזירט מיטן באַלשעוויזם?" און ער האָט באַשלאָסן צו ענטפערן, אַז יאָ! „הייסט עס, אַז איר זענט אַ קאָמוניסט? אַ באַלשעוויק?" — „ניין, צום באַדויערן, ניין!"

אָבער דאָס קאָמישסטע אין דעם גאַנצן איניען איז דאָס, וואָס איך פאַרנעם זיך ניט מיט פּאָליטיק — האָט אונדז טשאפלין פאַרזיכערט. — איך בין ניט קיין פּאָליטיקער, איך זאָג אַרויס פּאַשעט אייניקע מינע געדאַנקען.

אָט די פּראַגע: „איך פאַרנעם זיך ניט מיט פּאָליטיק", פלעג איך זייער אָפט הערן פון פאַרשטייערס פון דער אַמעריקאַנער אינטעליגענץ. ווי נאָר פּאָל מוני איז געוויר געוואָרן וועגן מיין אַנקומען, האָט ער מיך גלייך אינגעלאָרן צו זיך אַף אַ פאַרשטעלונג. איך האָב נאָך ניט באַוווּן אַריבערצוטערען די שוועל פון זײַן קאַמאַרין, און איך האָב שוין דערהערט די פּראַגע: „איך פאַרנעם זיך ניט מיט פּאָליטיק". דאָס זעלבע האָט אויך געמאַלדן טשאפלין. דערלויבט זשע מיר אַיך צו דערציילן עפעס דערפון, וואָס איך האָב טשאפלינען געענטפערט.

„איר, מיסטער טשאפלין — האָב איך אים געזאָגט — זײַט ניט אינגאַנצן גערעכט. אויב אין פאַרלוף פון דעם פילם „די מאַדערנע צײַטן" שילדערט איר אַ מענטשן, וועלכער פאַלט עטלעכע מאָל אַרײַן אין טפּיסע, און יעדעס מאָל וויל

ער פון טפיעס ניט ארויס אף דער פּרני. אף דער פּרני איז שרעקלעכער. איז עס, לויט אייער מיינונג פּאָליטיק, אָדער ניט? אויב איר שילדערט אַ מענטשן אָן שלעכטע קאָוואַנעס, וועלכער פּאַלט קעסידער אַרנין אין טורמע אף יעדע 100 מעטער קינאָלענטע, שטעלט זיך דאָן די פּראָגע: „ווער איז דאָס דער מענטש, וואָס איז פון אַלע זיַטן אַרומגעדינגלט מיט אָפּגרונטן? וואָס איז דאָס: פּאָליטיק, אָדער ניט? און אויב איר באַווייזט אונדז אַ מענטשן, וועלכער טוט גוטס בלויז דאָן ווען ער איז שיקער, און קוים נישטערט ער זיך אויס, געדענקט ער עס אַפּילע ניט — איז עס פּאָליטיק, אָדער ניט? יאָ, עס איז דורכױס פּאָליטיק! ?

ס'איז טאַקע זייער אינטערעסאַנט, ווי אזוי די רוסן פאַרשטייען קונסט — האָט געזאָגט טשאַפּלין. און ער האָט אָנגעהויבן צו פאַרשרייבן יעדעס וואָרט מיניס. נאָכדעם איז ער אַרויסגעלאָפּן אין אַ צווייטן צימער, געבראַכט פון דאָרטן אַ בוך און געזאָגט:

— און דאָ האָט איר, וואָס די לינקע שרױבן וועגן מיר.

מיך האָט עס פאַרױנטערעסירט. מען באַשולדיקט טשאַפּלינען, אז זײַן עסטע-טיק איז אַן עסטעטיק פון דעזערציע. אנשטאָט ער זאָל אויפדעקן דאָס סאָציאַלע ביזו און באַקעמפּן עס, באַהאַלט ער זיך הינטער טריקן און אַנטלויפט פון דער ווירקלעכקייט, הייסט עס, אז ער פאַרלאָזט דאָס שלאַכט-פּעלד.

איך רעכן — און אזוי האָב איך אויך געזאָגט טשאַפּלינען, — אז זײַן קונסט איז אַ קעמפּערישע סאַטירע אף דער קאַפיטאַליסטישער ווירקלעכקייט. און דאָס איז קאַמף. און, יענע „לינקע“ זײַנען פּאָשעטע פּלאַפּלערס. אזוי האָט עס זיך טאַקע אַרויסגעוויזן אין דער עמעסן: דער אַרטיקל האָט געהערט צו דער פען פון איינעם אָן עסטעטירנדיקן אַמעריקאַנער טראַצקיסט.

אין אַמעריקע איז טשאַפּלינס קונסט ניט אָפּגעשאַצט לויט איר עמעסן ווערט. אָט זע איך אים, ער זיצט אַנטקעגן מיר אזוי באַצויבערנדיק, ווי ער איז אַפּן עקראַן, אינגאַנצן גרוי. זײַן געזיכט איז בוכשטעבלעך באַלויכטן מיט עפעס אַן אינערלעכן, אייגנאַרטיקן געדאַנק. די אויגן זײַנען לאַכן. — נעמט עס אין אַכט, דאָס לאַכן ניט די קנייטשן אַרום זײַנע אויגן נאָר טאַקע די אויגן גופע, אַזעלכע פּרױלעכע, גוטע אויגן. אָט אזא איז טשאַפּלין. שפּעטער איז אַרויס צו אונדז זײַן אַכצניערדיקע ווייב. ער האָט זי אונדז פאַרגעשטעלט: „מיין אַלטע ווייב!“ זי האָט אין פאַרלויף פון אַ לענגערער צײַט זיך צוגעהערט צו אונדזער שמועס און פּלוצ-לינג אַ זאָג געטאָן: „זאָרג ניט טשאַרלי, אויב דאָ וועט זײַן שלעכט, וועלן מיר ביידע אַוועקפאַרן צו זיי, אין ראַטן-פאַרבאַנד“.

טיף אין מיין זיקאַרן איז מיר פאַרבליבן דער אָוונט מיט מאַקס ריינהאַרדטן, מיטן באַרימטן רעזשיסאָר, וואָס איז אַנטלאָפּן פון דײַטשלאַנד קײן אַמעריקע. פון אָנפאַנג איז ער געלאָפּן קײן עסטרייך, שפּעטער קײן פאַריז און ערשט פון פאַריז איז ער אַוועק קײן ניו-יאָרק. באַ מיין אָפּפאַרן פון די פאַרייניקטע שטאַטן קײן ענגלאַנד, האָב איך זיך דערוויסט, אז ריינהאַרדט איז געשטאַרבן.

געמיינט האָב איך, אז ריינהאַרדט וועט ריידן וועגן פּאַשיזם, פון וועלכן ער איז אַנטלאָפּן, פון וועמענס הענט ער האט זיך אַרויסגעראַטעוועט. ער האָט אָבער געזאָגט, אז דער ראַטן-פאַרבאַנד איז דאָס איינציקע לאַנד אף דער וועלט, וווּ עס ווערט אָפּגעשאַצט די קונסט פון אַ לעבעדיקן מענטשן, פון אַ לעבעדיקן אַרטיסט. און וואָס שײַנד אַמעריקע און דעם אַמעריקאַנער טזאַטער, איז עס אַפּילע ניט קײן נול, דאָס איז מינוס איינס, דאָס איז אַ נעגאַטיווע גרויס.

איך בין אלט 72 יאָר — האָט ער געזאָגט — מיר איז וואַרשיינלעך נאָך ווײַ-
ניק געבליבן צו לעבן, עפעס פאַרמאָג איך נאָך פֿון דעם וואָס איך האָב באַשלאָסן
צו שאַפֿן. קען איך האַפֿן, אז אויב איך זאָל קומען צו אײַך, וועל איך האָבן אַ
מעגלעכקייט צו אַרבעטן?

ער האָט מיר דערציילט וועגן זײַנע גרויסע דורכפאַלן אין אַמעריקע. רײַ-
האַרדט האָט געמאַכט אַן אויפפירונג, וואָס האָט אָפּגעקאָסט אַ האַלבן מיליאָן
דאָלער, און וועלכע איז דורכגעפאַלן מיטן קנאַק, ווײַל ס'איז געווען דאוועק אַ גוטע
פאַרשטעלונג. די גאַנצע טראַגעדיע באַשטייט דערין, וואָס דער „טבמ“ (דער מידער
ביזנעס מאַן) גײטיקט זיך ניט אין עכטער קונסט.

אין אַמעריקע האָב איך געקויפט אַ באַנד לידער מיט אַזאַ פאַרוואָרט פֿון דעם
מעכאַבער: „איך גיב אַרויס דעם באַנד לידער, וויסנדיק פֿון פאַרויס, אז דאָס איז
קײנעם ניט גײטיק, עפשער נאָך מיר אַלײן. איך גיב עס אַרויס אַף מײַן אײַגענעם
כעשבן אין אַ פאַר צענדליק עקזעמפּליאַרן, פאַר זיך. דאָך, אויב עס וועט זיך גע-
פּינען אַ מענטש, וועלכער וועט דאָס בוך קויפֿן, דריק איך אים אויס מײַן אנער-
קענונג, דאַנקבאַרקייט און טיפּסטן מיטגעפּיל“. איך האָב דאָס ביכל מיטגעבראַכט
מיט זיך. וועט איר דאָך זיכער מײַנען, אז די לידער זײַנען שלעכטע. נײַן! זײ
זײַנען ניט שלעכט. צווישן זײ זײַנען פאַראַן אפּילע עטלעכע זייער אינטערעסאַנטע,
נאָך דאָס שטייט עטוואָס העכער פֿון דעם נײַוואָ פֿון „טבמ“, באַדייט עס, אז ס'איז
אַ זאָך וואָס איז קײנעם ניט גײטיק.

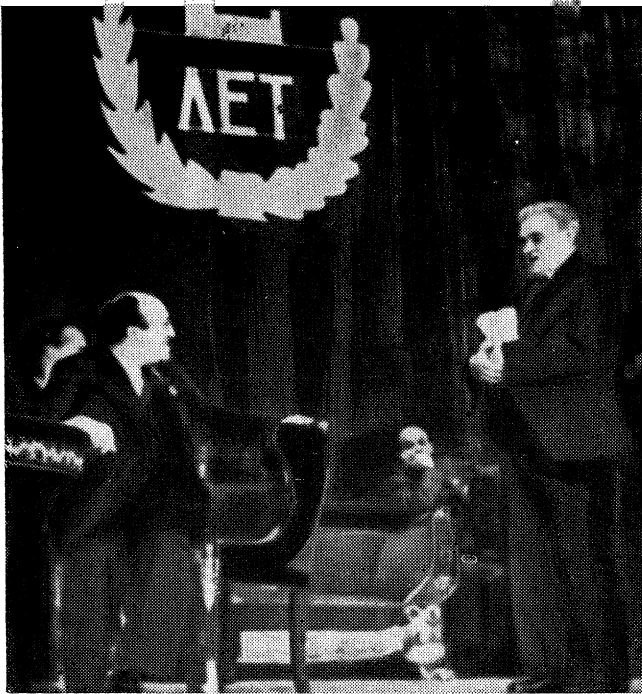
אַ שאַד, וואָס איך האָב ניט מיטגעבראַכט מיט זיך אַ פּאָסטקאַרטל. אַזאַ
פּאָסטקאַרטל הייסט אין אַמעריקע, „פּאָסטקאַרט“. אין מיטן ווערט פאַרגעשמעלט
אַ וואָלקן-קראַצער. באַ דער זײַט זײַנען אָפּגעדרוקט ווענדונגען: „מײַן פּרײַנט“,
„מײַן טײַערע“, „מײַן שוועסטער“, „אַא“וו. מען דאַרף נאָך אונטערשטרייבן דאָס
געהעריקע וואָרט צו וועמען ס'איז געווענדט. ווינטער איז אַן אָפּטיילונג: „איך
בין גליקלעך“, „איך בין באַזאָרגט“, איך בין געקומען צופאַרן“, „איך בין אוועק-
געפאַרן“ אא“וו. עס בלייבט ווידער נאָך אונטערצושטרייבן. שפעטער קומט אַן
אָפּטיילונג: „פאַרגעס ניט“ און דערנאָך: „אַפּשיקן אַ פּאָסטקאַרטל“, „אַרויסלאָזן
די קאַץ“, „פאַרמאַכן דאָס פענצטער“ אא“וו. בלייבט ווידער נאָך אונטערצו-
שטרייבן. און צום סאָף בלייבן לידיק דרײַ שורעס — עפשער אויסערן אונטער-
שריפט וועט מען דאַרפֿן דאָך עפעס צוגעבן. דאָס אלץ איז געמאַכט געוואָרן פאַרן
„טבמ“. ס'איז טאַקע לעכערלעך, אָבער דאָס שפאַרט אים אײַן אַסאַך צײַט.

באַ אַזעלכע באַדינגונגען איז גרויסע קונסט ניט גײטיק. עס איז ניט גײטיק
אַ פאַרשטעלונג מיט אַ גרויסן אידעישן אינהאַלט. מען קען ניט לײקענען, אז אין
אַמעריקע זײַנען פאַראַן גרויסע קינסטלער, לאָמיר זאָגן העמינגוויי, ער איז אָבער
עלנט, ער האָט ניט אַף וועמען זיך אָנצושפאַרן, און גײט דעריבער זייער אָפט
אַראָפּ פֿון וועג, אַזוי ווי שטיינבעק, דער מעכאַבער פֿון „די ווינטרויבן פֿון צאָרן“.
פֿון אַלע פאַרשטעלונגען, וואָס איך האָב געזען, איז די בעסטע „פאַרגי און
בעס“ פֿון גערשווין. איך האָב מיט זיך מיטגעבראַכט די פאַרטיטור. ס'איז פּרעכ-
טיקע מוזיק. עס וואָלט זייער אינטערעסאַנט געווען דאָס אויפצופירן באַ אונדז.
די הויפט-טעמע דערפֿון איז — דער מענטשלעכער גלויבן אין גליק. רײַ-
האַרדט האָט זייער פּיל גערעדט וועגן דער פּיעסע. ער פּלעגט זאָגן, אז זײַן טרוים
איז די לעצטע יאָרן פֿון זײַן לעבן איז אויפצופֿרן אָט די מוזיקאַלישע דראַמע.
טאַקע מעקויעד דעם, „לעצטן טרוים“ האָט מיר געזאָגט אַלבערט אײַנשטיין.

— איך בין זייער אלט, איך בין נאך עלטער פון מינע יאָרן (דאָן איז ער אלט געווען בעסאכאקל באַ די פינף און זעכציק יאָר). איך בין פיל עלטער פון מיין עלטער. איך האָב שוין אַסאך איבערגעלעבט און אין דער צוקונפט זע איך ניט פאַר זיך קיין באַזונדערע זאַכן. איך האָב פאַרלוירן אַ טייל פון מיין מישפּאַכע, איך בין שוין פאַרבליבן קימאַט איינער אליין. אוועקצוגיין פון לעבן באַדייט פאַר מיר גאָרניט. עס ווילט זיך מיר אָבער דערלעבן איין זאך — איך וויל דערלעבן יענעם מאָמענט, ווען די רוּסן וועלן די ערשטע אַרײַנמאַרשירן אין בערלין. ביכלאַל איז אינטערעסאַנט, וואָס אליין, וואָס איז בעמעס אָנגעזאַפּט מיט לעבן, ווענדט די טרוימען צום ראַטן-פאַרבאַנד. די מענטשן פילן דעם אָמעס פון אונדזער קויעך. דעריבער רעכן איך טאַקע אז מיר זינען ריכער פון די ריכסטע אַמעריקאַנער מענטשן.

א פראָבע פון דער פאַרשטעלונג „בלאָנדזשענדע שטערן“
לויט ש. אלייכעם. 1940

50 יאָריקער יוביליי
פון ש. מיכאָעלס
. טאָרכאַנאָוו באַגריסט דעם
באַל־סימכע. 1940

אַן איבערזעם פון אַ זיצונג
קונסטראַט באַם קאַמיטעט
אַר קונסט־איניאַניס. 1940

איז מעגלעך אז „אפאליטישער קונסט“?

1944

פאר אונדז איז די פראגע שוין פון לאנג א געלייזטע. בא אונדז זינען שוין לאנג פארגעסן געווארן די דיסקוסיעס וועגן דער טעמע, און אויב איך האב זיך דערמאנט וועגן דעם, איז נאך מאכמעס איך בין ערשט ניט לאנג געווען אין אויסלאנד און האב זיך אָנגעשטויסן אָפן מיטאָס וועגן דער „אפאליטישער קונסט“, אַף אַט דעם אַלטן באַקאַנטן מיטאָס אונדערן. אַט דאָס קערפערלאָזע געשפּענסט איז דאָרט ווידער אויפגעלעבט געוואָרן אין די מילכאָמערטעג. פאַרשטייט זיך אַז אין דער ווירקלעכקייט קען מען ניט ריידן ניט אין ענגלאַנד און ניט אין אַמע-ריקע וועגן עפעס אַן אפאליטישער קונסט. אָבער אייניקע קינסטלער דאָרט האָבן ליב צו ריידן וועגן זייער אפאליטישקייט, די קונסט פרוווט נאך דאָרט מאַכן דעם אַנשטעל, אַז זי גרענעצט זיך אָפּ פון פּאָליטיק.

וועגן דעם איז קעדי צו דערמאָנען, ווייל, צום גרויסן באַדויערן, שענקט אונדזער אַקטיאָרישע יוגנט ווייניק אויפמערקזאַמקייט דער אידענטישקייט פונעם שאַפן. אַפט באַגען איך יונגעלייט, וואָס דערקלערן האַפּערדיק: א שטימע פאַרמאָג איך, טעמפּעראַמענט איז פאַראַן, אויסערלעכע מיטלען זינען אויך דאָ, פאַראַן אויך טעכניק, איך קען אַפּילע דורכפירן אַן אַרבעט מיט אַן אימאַזינאַטיוון אָביעקט — דאָס איז די הויפּטזאַך. וואָזשע נאָך פאַרלאַנגט איר? ענטפּער איך אַט די אַלע יונגעלייט, אַז האַנאַס די אַלע פּעיקייטן זייערע און זייער עקספּעריענץ זינען בעמעס זייער ווערטפול און נוצלעך, דאָך איז אין קונסט די הויפּטזאַך — די אידיע, דער געדאַנק וואָס שנירלט דורך און באַפּליגלט דיין גאַנצע שאַפּונג. דערי-בער גלויב איך אַז עס איז אָפּן פּלאַץ אוועקצושטעלן די פראַגע.

אין אויסלאַנד האָבן קינסטלער דורכויס מיך געוואָלט איבערציגן, אַז זיי באַשעפּטיקן זיך ניט מיט פּאָליטיק. דער אָנגעזעענער אַמעריקאַנער דראַמאַטישער שוישפּילער פּאָול מוני, מיט וועלכן איך האָב זיך באַקענט נאָך מיט עטלעכע יאָר צוריק אין מאַסקווע, האָט זיך שטאַרק דערפרייט מיט אונדזער פּרישער באַגעגע-ניש אין ניריאָרק. אָבער באַם אַרומגעמען מיך האָט ער טייקעף געזאָגט: „זייט וויסן, מיכאַעלס, אַז מיט קיין פּאָליטיק פאַרנעם איך זיך אינגאַנצן ניט“. ער האָט עס געפונען פאַר נויטיק ספּעציעל אונטערצושטרעכן.

דאָסגלײַכן האָבן אויך אונדזערע פּריינט וואָס פּלעגן אַף די מיטינגען מעלדן אַז איך אָדער מיין מיטרייזנדער, כאַווער פעפּער, וועלן באַלד אויפטרעטן, געהאַלטן פאַר נויטיק אויסצובאַהאַלטן די ערשטע צייט, אַז איך בין אַ פּאָלקס-אַרטיסט פון פּסער און אַז מיין קאָלעגע איז אַ דיכטער. מיך פּלעגן זיי באַטיטלען ווי פּראָפּעסאָר, און מיין קאָלעגע, אַף וויפּל ער האָט זיך באַטייליקט אין דער פּאַטערלענדישער מילכאָמע און האָט אַ מיליטערישן גראַד, האָבן זיי פאַרגעשטעלט אַלס פּולקאָוויק. פאַרוואָס האָבן זיי עס געטאָן? די סיבע איז, וואָס דער דורכשניטלעכער אַמעריי-קאַנער וואָלט געבליבן דערשטוינט דערוויסנדיק זיך אַז אַן אַקטיאָר און אַ דיכטער

פארנעמען זיך מיט פאליטיק. די אמעריקאנער האלטן, אז עס עקזיסטירט א באַ- שטימטע קאטעגאָריע מענטשן, וואָס באַשעפטיקן זיך אויסשליסלעך מיט פאליטיק, און אַלע איבעריקע האָבן מיט דער פאליטיק קיין שום שניכעס ניט.

אגעווי האָט אונדז פויכטוואַנגער דערציילט וועגן זײַן ריזע אין מאַסקווע אין 1937. דאָרט איז אים אויסגעקומען זיך צו באַגעגענען מיט יאַסיף וויסאריאָנאָ- וויטש סטאַלין. באַ דער באַגעגעניש מיט סטאַלינען איז ער עטוואָס צעטומלט געוואָרן און זיך גלײַך געווענדעט צו אים מיט אַזעלכע ווערטער

— כאַשעווער מיסטער, איך מוז אייך וואָרענען, אז איך בין ניט קיין פאלי- טיקער און ביכלאַל פאַרנעם איך זיך קיינמאָל ניט מיט פאליטיק. איך בין אַ שרייבער, אַ ראַמאַניסט, אַ נאָוועליסט, איך שרײַב ליטעראַרישע ווערק, און אין פאליטיק האָב איך קיין שום אַנונג ניט.

האָט אים זײַן מיטשמועסער געענטפערט:

— זייער גוט מיסטער פויכטוואַנגער, וואָס איר האָט מיך געוואָרנט וועגן דעם, ווײַל נאָכן האָבן דורכגעלייענט „די מישפּאַכע אָפּענהיים“, „ייד זום“, „דער- פּאָלג“, „די ייִדישע מילכאַמע“, האָט זיך באַ מיר געשאַפן פונקט אַ פאַרקערטע מיינונג וועגן אייך, דאָס הייסט אז איר פאַרנעמט זיך דאוועט מיט פאליטיק.

אַפּילע טשאַרלי טשאַפּלין, דער פאַרגעשריטנסטער, דער לײַדנשאַפטלעכסטער פון אַלע קינסטלער, אַ מענטש אַן אומדוּקער, אַן אייביק באַזאָרגטער, אַ מענטש, וועלכער ווערט אין אמעריקע אָפּן פאַרפּאָלגט, האָט מיר געזאָגט: „ווייסט איר, אז קאָמישער פון אַלץ איז דאָס וואָס זײַ פּאַלן אָן אַף מיר כאַטש איך פאַרנעם זיך דאָך ניט מיט פאליטיק“. ער האָט געמאַכט אַן איינדרוק פון אַ מענטשן, פאַר וועלכן גיט אַלץ איז שוין אינגאַנצן קלאָר.

איידער די פאַרייניקטע שטאַטן זײַנען אַריין אין דער מילכאַמע, האָט די סענאַט-קאָמיטע אים צוגעצויגן צו פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַרן פּילם „דער דיקטאַטאָר“, וואָס טשאַפּלין האָט געשאַפן און אין וועלכן ער כּוויזעט אָפּ און דעמאַסקירט היטלערס בלוטיקן „בלאַף“. מען האָט באַשולדיקט טשאַפּלינען אין דער קאוואַנע אַריינצושלעפּן אמעריקע אין דער מילכאַמע קעגן היטלערן. „ווייסט איר אָבער, וואָס עס האָט מיך געראַטעוועט?“ — פּרעגט ער — „מען האָט מיר דאָך שוין אַרויסגעפּאָדערט זיך צוצושטעלן אין וואַשינגטאָן. איך האָב דאָך שוין באַדאַרפט פאַר אַלץ אָפּגעבן דיין וועכעשון. און געראַטעוועט האָט מיך פּירל-האַרבאַר“. ווען די יאַפּאַנער זײַנען איבערגעפּאַלן פּירל-האַרבאַר און די פאַרייניקטע שטאַטן זײַנען געצווינגען געווען אַריינצוטראַטען אין דער מילכאַמע, איז ערשט דאַן קלאָר געוואָרן, אז ניט טשאַרלי טשאַפּלין דראָט דער דוּקייט פון די אמעריקאַנער.

טשאַרלי טשאַפּלין האָט מיך דערמאָנט דעם קליינבריגער אין דער ראָל פון אַ נאַבל-מאַן. ער אַליין גיט זיך ניט אָפּ קיין רעכנונג, אז יעדער פּילם זײַנער ווי צום בײַשפּיל „די מאַדערנע צײַטן“ איז פאליטיק. דאָס שאַרף קריטישע באַלויכטן די רויבערישע קאָפיטאַליסטישע וועלט, וואָס רינגלט אַרום טשאַפּלינען אין זײַנע פּילמען, איז אַן עכטער פאליטישער קאַמף. אָבער טשאַפּלין אַליין, גיט ער ווייסט דערפון, גיט ער ווײַל דערפון וויסן.

עמעס, אז עס איז מאָדנע? אָבער נאָך מער האָט מיך פאַרווונדערט אַן אמע- ריקאַנער אַנטיפּאַשיסטישער פּילם. דאָרט ווערן געוויזן דיניטשע גענעראַלן, היט- לעריסטישע אָפּיצירן. פונקט די זעלבע, וועלכע איך און איר האָבן הינט געזען אַף

די מאַסקווער גאַסן, ווען פאַר אונדזערע אויגן האָבן דורכגעמאַרשירט מאַכענעם געפאַנגענע סאַנים. מיר האָבן זיך געפרייט וואָס זיי זיינען געפאַנגענע. און אָט ווייזט אונדז דער פילם אָט די זעלבע מענטשן... אַלץ איז דוכט זיך ריכטיק. מען ווייזט ווי מען אידיעקעוועט זיך איבער דער אינטעליגענץ, עס ווערט געוויזן די כאַיעשע באַצייגט צו דער פרוי, צו קינדער. אָבער אין מאַמענט פון אומקום פון דעם הימלעריסט, גיבן אים די פילם־פּראָדוצירער די מעגלעכקייט צו שטאַרבן ווי אַ העלד, יעדנפאַלס צו באַגיין זעלבסטמאָרד, ווי אַ מאַרטירער.

האָב איך געפרעגט: „וואָס טויג אייך אַזאַ שטעלונג? איר זעט דאָך פאַר זיך אַ כאַיע, אַ הונט, און אַ הונט איז ווערט אַ הינטישן טויט. היינט מען זיך פאַרענטפערט, אַז וואָס שניידט העלדישקייט טאָר מען די הימלעריסטן ניט אַוועקמאַכן מיט דער האַנט, זיי זיינען זייער דרייסט און כּוצפּעדיק. און איך האָב פאַרשטאַנען, אַז אַסאך אמעריקאַנער פילן ניט דעם אונטערשיד צווישן דער עכטער העלדישקייט און דער כּוצפּע פון אַ באַנדיט, אַ רויבער, אַ מערדער. אַ גאַנעו, וואָס פירט דורך אַן איבערפאַל, קען ניט, לויט אונדזער שטאַנדפונקט, האָבן קיין ערע. לויט אונדזער שטאַנדפונקט איז ניטאָ קיין העלדישקייט, ניט קיין העלדנטאָט אין אַ מאָרד צוליב רויב. העלדישקייט איז אַרגאַניש פאַרבונדן מיט אידיע־שקייט. העראַגישקייט איז פאַרבונדן מיט פאַרווירקלעכן אַ טרוים, וואָס דאַרף ווערן רעאַל. העראַגישקייט איז אַן ערלעכער קאַמף, אַ שטרעבונג פאַרויס. עס איז ניטאָ און עס קאָן אויך ניט זיין קיין העלדישקייט אין מענטשן, וואָס פלאַנצן פינצטערניש, וואָס גראָבן אַ קיווער פאַר דער גאַנצער מענטשהייט. אָט דאָס האָבן מיינע אמעריקאַנער מיט־שמערס טאַקע ביזן סאָף ניט פאַרשטאַנען.

זאָל דאָס באַדייטן, אַז די אמעריקאַנער קונסט איז טאַקע אַפּאָליטיש? בעשום אויפן ניין. דאָס באַדייט נאָר, אַז ניט שטענדיק באַנעמט זי אירע פּאָליטישע צילן. אין אַן אַנטיפּאַשיסטישן, לויטן אינהאַלט, בילד דרינגען אַרײַן טענער פון מיט־געפיל צו די פּאַשיסטן.

נאָך אַ גאַנץ כאַראַקטעריסטישער ביישפּיל: אַ פילם, וואָס איז געווידמעט מאַרק טווענען. אויב מען זאָל גלויבן דעם נייעם פילם, האָט מאַרק טווען זיין גאַנץ לעבן געשטרעבט צו ווערן אַ גוויר, נאָר ווייל עס איז אים ניט געלונגען ריין צו ווערן. איז ער געוואָרן אַ שרייבער. וואָלט מען דאָך באַדאַרפט אַרויסברענגען, אַז מאַרק טווען איז געווען גלויקלעכער פון אַלע גאַלדזוכער, אַז ער האָט געפונען דאָס עמעסע גאָלד פון הומאַר, הומאַניזם, טאַלאַנט — אין דאָס איז דאָך פיל ווערט־פולער פון דעם געלן מעטאַל, וואָס ווערט אַזוי שטאַרק געשעצט אין אמעריקע! די פילם־פּראָדוצירער זאָגן דאָס ניט אַרויס און זיי דענקען אפילו ניט אַזוי. זיי קלאַפן מאַרק טווענען אין פלייצע, ווי אַ שלימאַזל, ווי אַ לעץ. אין אמעריקע איז זייער פּאָפּולער אַזאַ אומשולדיקער, אַפן ערשטן בליק מין קונסט, ווי דאָס איז אַ שטייגער דער צירק. עס איז קלוימערשט אַ קונסט וואָס איז בעעמעס גאָר ווייט פון קאַנקרעטער אידיע־שקייט. איך האָב געזען אַן אמעריקאַנער צירק אין מעדיסאָן סקווער גאַרדן. דער צושויער־זאַל נעמט אַרײַן צוויי און צוואַנציק טויזנט זיבן־הונדערט צושויער. אין מעשעך פון גאַנצן יאָר זיינען יעדן טאָג אַלע פלעצער אויספאַרקויפט. די פּראָגראַם איז אַן אינטערעסאַנטע. דאָס מאַל האָט די פּראָגראַם איין טעמע: דער מענטש און די כאַיע. דער מענטש איז דער אָקס, דער מענטש און דאָס פּערד, דער מענטש און דער הונט. אין וואָס באַשטייט אָבער די קונסט? וועל איך אייך באלד באַשרייבן אייניקע עפיוואָרן. דער מענטש און דער אָקס: דאָס

איז ניט קיין אַקסנקאמף. עס יאָגט זיך אַ רײַטער אַפֿן פּערד. עס יאָגט זיך דער אַקס. די אויפגאַבע פֿון דעם רײַטער באַשטייט דערין, וואָס אין אַ געוויסן מאָמענט דאַרף ער אָנייאַגן דעם אַקס, אים אָנכאַפֿן פֿאַר די הערנער, אומוואַרפֿן דעם אַקס אַפֿן רוקן און אײַנפענטען אים די פּיס און די הערנער. דער צווייטער עפּיזאָד: דער רײַטער מוז אָנכאַפֿן דעם אַקס פֿאַרן ווידל און אומוואַרפֿן אים אַפֿן רוקן. מיט איין וואָרט, דעם קויעך פֿון דער כאַיע ווערט קעגנעשטעלט דער כאַיעשער קויעך פֿון מענטש. און דאָס איז אין מעשעך פֿון גאַנצן אָונט.

עמעס, עס איז געווען איין אויסנאַם פֿון דעם קלאַל. עס איז פֿאַרגעקומען אזא עפּיזאָד: דער רײַטער טראָגט זיך מיט דער גרעסטער שנעלקניט. אַ שאַם. דער רײַטער איז פֿאַרווונדעט און פֿאַלט אַפֿן פּערדס רוקן. דאָס פּערד דערפּילט אַז דער רײַטער איז פֿאַרווונדעט, עס לאָזט זיך לאַנגזאַם אַראָפֿ אַף דער ערד, פֿאַרוויכטיק לאָזט עס אַראָפֿ דעם רײַטער אַף דער ערד, ציט אַראָפֿ פֿון אים דאָס העמד, לעקט זײַנע הענט, הערט זיך צו צי דער רײַטער אָטעמט נאָך, קוקט זיך אום, וואַרטנדיק אַף הילף. אָבער קיין הילף איז ניטאָ. דאַן לײַגט זיך ווידער דאָס פּערד, רוקט אַרונטער פֿאַרוויכטיק און צאַרט זײַן מאַרדע אונטערן מענטשנס רוקן, פֿאַרוואַרפט אים אַף זײַן פֿלײַצע און טראָגט אים אַרויס שטיל פֿון דעם פּעלד. דאַן איז נאָך אַ שאַם. דאָס פּערד איז פֿאַרווונדעט אין אַ פּוס, אָבער אויך דאַן אַף דרײַ פּיס, זאָרגט דאָס פּערד ניט וועגן זיך. ער ראַטעוועט דעם מענטשנס לעבן. און מיט אַ מאָל, פּלע ליכט און מיט דער גרעסטער שנעלקניט לויפט דאָס געזונטע פּערד מיטן געזונטן רײַטער.

דאָס איז געווען אַ פֿאַראַדאַקסאַלער עפּיזאָד, די כאַיע האָט באַם מענטשן געד באַרגט הומאַניטעט. דאָס געפּיל פֿון אַ מענטשלעכער באַצײונג. דער מענטש אָבער באַ- זיצט ניט אַט די הומאַניטעט.

אַף אזאַ מין אויפֿן פֿאַנגט אָן די צירק־קונסט צו ריידן מיטן מאַדערנעם לאָשן. ס'ווערט באַזונגען דאָס כאַיעשע אין מענטשן, און דאָס מענטשלעכע ווערט אוועקגע- געבן דער כאַיע. אזוי אַרום ווערט דורכגעלויכטן די אידעע — אַ ברוטאַלע, אַ גרוי- זאַמע אידעע. אויב די קונסט האָט איבערגעלעבט יאַרהונדערטער, הייבן מיר זיך אָן צו פֿאַרטראַכטן, וואָס אזוינס האָט דאָרט דעטערמינירט די אייביקייט און סטאַביל- קייט פֿון דער קונסט און מיט וואָס צייכנט זי זיך אויס. און יעדעס מאָל קומען מיר צו דער איבערצײַונג, אַז די אומשטערבלעכקייט פֿון די אָדער אַנדערע שאַפֿונגען, דערקלערט זיך ניט בלויז מיט הוילער מיניסטערשאַפט, נאָר אַז די מיניסטערשאַפט איז באַשטראַלט פֿון דער אידעישער קראַפט, אַז זי דינט פֿאַר אַ אידעישן ציל.

דעריבער מוז מען אוועקוואַרפֿן די לײַכטע פֿראַזעלעך וועגן געשמאַקגעפּילן, וועגן אַ ווונדערלעכער אַבסטראַקטער קאַמבינאַציע פֿון קאַלירן, וועגן אַ גראַציעזער צייכענונג. ניין! וואָס ברענגט מיט זיך אזא צייכענונג, וואָס אזוינס ברענגען מיט זיך די פּערל פֿון אזא מין מיניסטערשאַפט? אויב זיי ברענגען מיט זיך סאַם, איז ווי פֿרעכטיק זיי זאָלן ניט זײַן, מוז מען מיט זיי קעמפֿן, מען מוז זיי קעגנשטעלן עפעס אַנדערש; וואָס זאָל זײַן הויך אידעיש, וואָס דעמאַסירט זיי, וואָס פֿאַרניכטעט זייער מיניסטערשאַפט.

ווען איך בין געפֿאַרן פֿון נײַיאָרק אין וואַשינגטאָן, איז אין וואַגאָן געזעסן אַן אמעריקאַנער און האָט געלייענט, „אַנאַ קאַרעניאַ“. דאָס איז אָבער געווען אַ קליינע בראַשור פֿון זעכצן זײַטן, איבערגעגעבן אַף אזא מין אויפֿן, אַז דער לײַענער זאָל קענען שנעל באַנעמען די „הויפּטזאַך“. עס האָט געלעבט אַן אַנאַ קאַרעניאַ, האָט זי

זיך באגענונג מיט ווראָנסקי, דער ווראָנסקי איז וואַרשיינלעך געווען אַ ספּאַרטסמאַן, ווייל ער האָט זייער ליב געהאַט פּערד. אַנא קאַרענינאַ האָט פאַראַטן איר מאַן, און שפּעטער האָט זי זיך אַרונטערגעוואָרפן אונטער אַ באַן. פון אונדזער שטאַנדפּונקט איז אזא מיין אויסזאָבע פון טאָלסטאָים ווערק אַן אומדערהערטער אַקט פון באַר-באַרויס. ווען איר זאָלט עס אָבער זאָגן אַן אַמעריקאַנער ביזנעסמאַן, וועט יענער ניט פאַרשטיין די סיכע פון אַיער אויפּרעגונג. ער האָט דאָך ניט קיין צייט. „טיים איז מאַני“ — צייט איז געלט. פאַר אים איז אַנא קאַרענינאַ אַף זעכצן זייטלעך פּויל-שטענדיק גענוג, מער וויסן דאַרף ער אפּילע ניט.

און „אַנא קאַרענינאַ“ קען מען דאָך לייענען און מען דאַרף עס לייענען. מען דאַרף לייענען „אַנא קאַרענינאַ“ אין יעדער עפּאַכע, פאַרשטייט זיך, אַף אַ נייעם אויפן, אַנטפּלעקענדיק שטענדיק שיכטן פון אינהאַלט. אין „אַנא קאַרענינאַ“ איז דער הויפּט-קאָנפּליקט — ווראָנסקי און אַנא קאַרענינאַ — אַף אַ געניאַלן אויפן אַנט-פּלעקט דורך טאָלסטאָיען דורך גאָר באַזונדערע מיטלען. טאָלסטאָי שענקט זייער פּיל אויפּמערקזאַמקייט אַנא קאַרענינאַ, אָבער איר קענט זיך איבערצייגן, וויפּל אויפּ-מערקזאַמקייט טאָלסטאָי שענקט ווראָנסקיס ליבלינג-פּערד „פּרו-פּרו“. אויב איר וועט לייענען וועגן אַנא קאַרענינאַ, אז זי פאַרמאָגט אַ דיגע נאָבעלע הויט, און אז אַף אירע שלייפן זעען זיך אַריסטאָקראַטישע אָדערלעך, וועט איר אין דער באַשריי-בונג פון פּרו-פּרו געפינען אַ צאַפּלדיקע צאַרטע הויט, אונטער וועלכער עס פּוילסירן ווונדערלעכע אָדערלעך, וועלכע זאָגן איידעס וועגן דעם פּערדס כאַראַקטער. אַף אַ ווונדערלעכן אויפן רופן זיך איבער באַ טאָלסטאָיען די שילדערונג פון אַנא קאַרע-נינאַ און די שילדערונג פון פּרו-פּרו.

וואָס איז די סיכע דערפון, וואָס טאָלסטאָי באַנוצט אזא מעטאָד? קעדיי צו דער-ווייזן, אז ווראָנסקי האָט אַנאן ניט ליב געהאַט? ניין, ס'איז ניט ריכטיק. ווען מען האָט אָבער באַדאַרפט אויפהויבן די ליבע צו אַנאן ווי אַ פּאַן פון פּראָטעסט קעגן דער „וועלט“ און קעגן איר „מאָראַל“, האָט עס ווראָנסקי ניט געקענט טאָן, עס האָט אים פאַרפּעלט קויעך. די גרענעץ פון זיין ליבע צו אַנא קאַרענינאַ רופט זיך מאָדנע איבער מיט זיין פאַרגעטערטן פּרו-פּרו.

אין זיין ראַמאַן זאָגט עס טאָלסטאָי אָפּן אין ערנעץ ניט, ער מאַלט מיט אַ פּענדול פון אַ קינסטלער. אָבער דאָס איז דאָך די וויכטיקסטע אידעע! זינט פון דעם טאַמזעס פון דעם ראַמאַן.

אַן אַמעריקאַנער, וועלכער לייענט אַנא קאַרענינאַ אַף זעכצן זייטלעך, וועט זיך צו דעם ניט דערטראַכטן. אָבער איך און איר, דאַרפן קענען לייענען דעם קינסט-לערס אידעע, ווען זי איז אפּילע ניט אַרויסגעזאָגט געוואָרן דירעקט — אין אַ פּוב-ליציסטישער אָפּענער פאַרעם, ווען איר נעמט גאַנאַלס דערצילונג, ווי עס האָבן זיך צעקריגט איוואַן איוואַנאָוויטש און איוואַן ניקיפּאָראָוויטש, ווערט איר איבעראַשט פון אַ ווונדערלעך פּרישן קאַפיטל, אין וועלכן עס ווערט באַשריבן דער אונטערשיד צווישן איוואַן איוואַנאָוויטש און איוואַן ניקיפּאָראָוויטש. זעלטן קענט איר ערנעץ וווּ אַנדערש געפינען אזא מיין צונויפּזאַמלונג פון אונטערשידן, ווי די וואָס גאַנאַל באַמערקט און ברענגט אַרויס.

שטעלט זיך אַ פּראָגע: צו וואָס דאַרף מען אזוי פּיל אונטערשידן? מען דאַרף עס, קעדיי צו דערווייזן אַף אַ קינסטלערישן אויפן דעם שרעקלעכן עמעס וואָס האָט געשראַקן גאַנאַלן און וועלכער האָט אים דערפירט ער זאָל זאָגן צום סאַף: „ס'איז אומעטיק אַף דער וועלט, מיניע הערן!“ און אין דער ווירקלעכקייט איז צווישן איר

וואן איזאנאווויטש און איזאנאווויטש ניט געווען קיין שום אונטערשיד. דער מעכאבער האָמ זיך אוועקגעשטעלט דעם ציל צו דערווייזן, ווי ניוועלירט עם זיינען די מענטשלעכע וועלטן. טויזנטער אויסערלעכע פארשידנקייטן — און א פולשטענדיקע, לאַנגווייליקע, אומקלאַרע אידענטישיקייט אין דער באַנעמונג פון דער וועלט. אָט די קינסטלערישע מעטאָדן זיינען אַנגעזאָפּט מיט אַ גרויסן סאַציאַלן גע- דאַנק, מיט אַ גרויסער סאַציאַלער אידעע.

און דאווע דאָס קענען באַגרייפן דעם אידענטישן טאַמעס פון קונסט האַלט איך פאַר ווערטפול און איקערדיק. מיך באַפרידיקן ניט ניט קיין גוטער טעמבער פון דער שטיק, ניט קיין זאַפטיקע אויסגעצייכנטע דיקציע, ניט קיין אויסערגעוויינלעכע סצענישע געניטקייט, וואָס באַקומט אין יעדער עפּאָכע אַנדערע ניואַנסן. דאָס אַלץ האָבן מיר שוין איבערגעלעבט. מיר ווייסן, אַז אין די אַלטע צייטן האָט מען גע- לערנט דעם אַקטיאָר ניט צו שטיין מיטן רוקן צום אוילעם, עם זיינען אונדז באַקאַנט אויך פיל אַנדערע עסטעטישע קלאַים. דאָס אַלץ איז קיין גראַשן ניט ווערט. דער געדאַנק, די אידעע, וואָס דער אַקטיאָר טראַגט מיט זיך, דורך וועלכע ער אַנטפלעקט די וועלט — אָט דאָס איז די הויפּטזאַך, דאָס פירנדיקע אין אונדזער קונסט.

צו וואָס איז נייטיק געווען טשעכאָוון אין „די דריי שוועסטער“ די סרייפּע? זאָל עם זיין אַ ריין סצענישער עפעקט, וועלכער ווערט אַגעוו זייער זעלטן געוויזן אַף דער בינע? איך דענק אַז די סרייפּע איז נייטיק געווען טשעכאָוו, ווי אַן אי- מאַזש, קימאַט ווי אַ סימבאָל, ווייל אין יענער נאַכט זיינען פאַרכאַפט אין פלאַמען די נעשאַמעס פון די העלדן פון דער פּיעסע. אין יענער נאַכט דערצייילט טשעכומיקין צום ערשטן מאַל וועגן זיין פאַרגאַנגענהייט, וועגן דעם פאַרלירענעם לעבן. אין יע- נער נאַכט געפינט זיך טווענבאַך צום ערשטן מאַל אין צימער פון דעם מיידל וואָס ער האָט ליב. אין יענער נאַכט קומט אַנדריי פּראָזאָראָוו צו אַ קאָמפּראַמיסלאָזן קאַנ- פליקט מיט זיינע שוועסטער. די סרייפּע איז אַ מעטאָד, וועגן וועלכן מען מוז זיך פאַרטראַכטן. אַ ריזיקער אידענטישער פלאַקער האָט געצווונגען עם זאָלן אויפגע- טרייסלט ווערן די נעשאַמעס, וועלכע זיינען ווי פאַרגליווערט געווען!

טשאַרלי טשאַפּלין ווייזט אַ מענטשן, וועלכער שפּאַנט באַם סאַמע ראַנד פון אַן אָפּגרונט. אין אַלע פּילמען שטייט ער באַם ראַנד פון אָפּגרונט. אין „נאָלדפּיבער“ וואַקלט זיך קאָמיש און אויך שרעקלעך איבערן אָפּגרונט דאָס שטיבל פון די גאָלד- זוכערס. אין „מאָדערנע צייטן“ רעדלט זיך טשאַפּלין אַף ראַליקעס, באַם ראַנד פון אָפּגרונט. אין „ליכטער פון דער שטאָט“ באַווונדערט ער אַ סטאַטוע און פּלוצלינג עפנט זיך אַן אָפּגרונט אונטער זיינע פּיס, קעסיידער ווייזט ער אַ מענטשן, וואָס שפּאַנט איבערן אָפּגרונט. דאָס איז די כאַראַקטעריסטיק פון יענער ווירקלעכקייט, ווי ער לעבט און עקזיסטירט; דאָס איז אַ פאַרשאַרפטער, פּאָליטישער קעמפּערישער גע- דאַנק. און טשאַפּלין, דער געניאַלער קינסטלער, דער כאַכעם האַפּט, אַז ער וועט אונדז איבערצייגן, אַז ער איז ניט קיין פּאָליטיקער. זאָל ער אונדז מויכל זיין, אָבער מיר וועלן אים ניט גלויבן.

גלויבט ניט אַז אַף דער וועלט קאָן קלוימערשט עקזיסטירן אַן אַפּאָליטישע קונסט. די פּראַגע באַשטייט נאָר: וועמען, וועלכער אידעע, וועמענס פּאָליטיק זי דינט.

איצט האָבן אַסאך געמער געקראַכט, דער הומאַניזם האָט באַקומען אַסאך קלעפּ. היינט האָבן מיר געזען דעם מאַרש פון זיבן און פּופּציק טויזנט געפאַנגענע היטלע- ריסן, און צווישן אוילעם זיינען געשמאַנען מענטשן, וועמענס זין, בירדער אָדער

פאטערס זיינען דערהארגעט געוואָרן פון די היטלעריסטן. וואָס זשע פאַר אַ הומאַ-
ניזם איז היינט מעגלעך? נאָר אַ קעמפּערישער הומאַניזם, נאָר אַ קריגערישער הוי-
מאַניזם! אַט פאַרוואָס מיר מוזן ברענגען צו קאַמפּס-גרייטקייט דאָס הויפט געווער
פון אונדזער קונסט — איר אידינטישן קויעך, וואָס וועט העלפן אַראָפּצוווישן פון דער
אויבערפלאַך פון דער ערד אַלע שפורן פון דעם ציגישן כויעק איבער אַלץ וואָס איז
מענטשלעך, איבער אַלץ אין וואָס דער מענטש איז באַרופן צו גלויבן.

דער יאנטעוו פון פעלקער פריינטשאפט

7טער נאָוועמבער 1942.

כאוויידיס-בירגער פון אונדזער סאָוועטישן היימלאַנד!
אין די גרויזאמע טעג פון קאמף קעגן כוצפעדיקן און בלוטיקן סוינע, אין אַן אָנגעשטרענגטער שטימונג פון דער פאָטערלענדישער באַפֿרײונגס-מיליטאַר, באַגע-
גענען די פֿרײַע סאָוועטישע פעלקער דעם פינף און צוואַנציקסטן יאָרטאָג פון דער
גרויסער סאָציאַליסטישער אַקטאָבער-רעוואָלוציע.

מיט פינף און צוואַנציק יאָר צוריק זײַנען אַף די לוכעס פון אַקטאָבער אויס-
געקריצט געוואָרן די גרויסע הומאַניסטישע אידעען פון פֿרײַהײַט און פֿרײַנטשאַפט
צווישן די פעלקער. די געניאלע לענינס נאַציאָנאַלע פּאָליטיק וואָס וועט לויכטן דורך
דוירעס האָט אַרויסגערופֿן אַ נאָך ניט געזעענע צעבליִונג פון דער קולטור פון אונד-
זערע פעלקער. עס איז ניט פאַראַן קיין גרעסערע פֿרײַד, ווי די פֿרײַד צו שאַפֿן פֿרײַ-
אין דער מוטער-שפּראַך, צו דינען דיין פּאַלק און צו פֿילן, אַז דו ביזט אַלעמען פאַר-
שטענדלעך, ווייל ביזט דורך אַלעמען געליבט, ווייל דיין זאַך איז אַלעמענס זאַך, און
די זאַך באַשטייט אין בויען אַ נײַ גליקלעך לעבן אין אונדזער סאָציאַליסטישן
היימלאַנד.

איצט קעמפֿן אַף די פּראָנטן רוֹסן, אוקראַינער, ווייסרוסן, אוזבעקן, גרוזינער,
יידן, טאַטערן, אַף וועלכער שפּראַך זײ זאָלן ניט ריידן, איז די שפּראַך זײערע אַ גע-
מיינזאַמע, אַ פאַרשטענדלעכע. דאָס איז די שפּראַך פון פעלקער-פֿרײַנטשאַפט, דאָס איז
די שפּראַך פון אונדזער געמיינזאַמען פּאָטערלאַנד, דאָס איז די סאָוועטישע שפּראַך.
און אונדזער יאָנטעוו איז דער יאָנטעוו פון דער פינף-און-צוואַנציק יאָריקער
גרויסער אומבאַרירלעכער פֿרײַנטשאַפט פון פעלקער, וועלכע האָבן איין מאָל
פאַר אַלע מאָל אַף אייביק צוואַמענגעבונדן זײער היסטאָרישן גוירל. און אָט די פעל-
קער-פֿרײַנטשאַפט האָט טאַקע געשאַפֿן אונדזער קויעך, אונדזער מעכטיקייט.
אַדאַנק דעם האָבן מיר באַוווּזן אין אַן אומגעהויער קורצן טערמין זיך צו
פאַרוואַנדלען פון אַ אָפֿגעשטאַנענער, אַרעמער מעדינע אין אַ מעכטיקער אינדוס-
טריעלער גרויסמאַכט. אַ דאַנק איר איז שטאַרק און אייניק אונדזער פּראָנט, וועלכער
דינט בלוז דער איינציקער געמיינזאַמער ליבע צום היימלאַנד און דער געמיינזאַ-
מער, אומגענדלעכער סינע צום כוצפעדיקן עקלהאַפֿטן סוינע.

דער היינטיקער יאָנטעוו איז אַ יאָנטעוו פון די פּראָ-רעסיווסע אידעען פון דער
מענטשהייט, פון די הומאַניטאַרסטע מענטשלעכע געפֿילן, וועלכע זײַנען פאַרוואַנדלט
געוואָרן אין רעאַלן לעבן. און דאווקע דערפאַר איז אונדזער פּאָטערלאַנד ערשט
איצט אין דער עמעסן געוואָרן דאָס היימלאַנד פון יענע בעסטע מענטשן, וועלכע
די מענטשהייט האָט ווען עס איז געקענט און וואָס האָבן באַם לעבן געקענט בלוז
טרוימען וועגן אַ לאַנד, וואָס מען זאָל אַף אַזאַ מין גרענעצלאָזן אויפֿן פֿילן ווי אַ
היימלאַנד.

אָט פאַרוואָס איז ערשט איצט אונדזער לאַנד געוואָרן פּושקיןס היימלאַנד. זײַן גרויס איז פאַרווירקלעכט געוואָרן! דאווע איצט ווערט ניט פאַרוואַקסן מיט גראַז דער פּאַלקס־שטעג צו זײַן דענקמאַל. דאווע איצט פאַרשטייט אים און ס'קען אים און ס'ליבט אים יעדע אין אונדזער לאַנד עקזיסטירנדיקע שפּראַך(1).

אונדזער היימלאַנד איז געוואָרן דאָס היימלאַנד פון דעם דורך די פּאַשיסטישע אויסוואַרפן באַליידיקטן גרויסן היינע. אויך שעקספיר פילט זיך דאָ ווי באַ זיך אין דער היים.

אָט דאָס היימלאַנד פאַר אַלע די וועלכט האָבן ליב די שטאַלצע באַשעפּעניש, וואָס טראַגט דעם נאָמען מענטש, האָט באַשאַפן דער גרויסער אָקטאַבער. צום קאַמף פאַר די גרויסע אָקטאַבער־דעראַבערונגען! לאַמיר אינהאַלטן אונדזער רעכט אַף פעלקער־ברודערשאַפט, דאָס רעכט אַף פּרײַהײַט, אַף גליק און באַגניס־טערטער אַרבעט!

גרויסע געשעענישן

1טער מיי 1945.

די מילכאמע-באריכטן מעלדן קורץ און פּרעציוז: „שלאַכטן אָף די בערלינער גאַסן“, דאָס סאָוועטישע כאָל האָט אַרומגערינגלט בערלין און אָפּגעשניטן אַלע וועגן, וואָס פירן צו דער הויפּט־שטאָט פון פּאַשיסטישן דײַטשלאַנד. די כאַיאָלעס פון דער רױטער אַרמיי האָבן זיך באַגענגט אַף דער עלבא מיט די כאַיאָלעס פון די פּאַרבינ־דעמע.

גרויס, ריזיק גרויס, זינען די געשעענישן ערעו דעם 1טן מיי 1945, זייער גראַנדיעזער זין אַנטפּלעקט זיך פאַר אונדז, דאַווקע אין מעשעך פון די ליכטיקע יאַנטעוודיקע טעג פון לעבנסבאַשטעטיקנדיקן פּרילינג. דער שטאַלץ, וואָס עס פילן אַלע סאָוועטישע מענטשן, איז מער ווי דער שטאַלץ פון זיגער. די פּרייד וואָס פילט אָן אונדזערע הערצער, איז באַדינטעוודיקער, טיפּער און גרעסער פון דער פּרייד פון מענטשן, וועלכע זינען אַרויס פון גרויסע ניסיוינעס און שווימען צו צום פּרידלעכן ברעג. די גרעסטע היסטאָרישע געשעעניש באַפאַרבט אונדזערע געפילן אין גאַר אַני־דערע קאָלירן, זי גיט זיי צו אַ גאַר נייעם, אויפברויזנדיקן און פּרעכטיקן אינהאַלט. דער פּאַשיום איז אַרויסגעטראָטן קעגן שאַלעס און מענטשלעכער פּרײַהײַט. און אָט די פּאַשיסטישע אידעע פון געוועלטיקן איבער דער וועלט איז פאַרוואַנדלט גע־וואָרן אין שטויב. זי ליגט עס היינט אַ צעשמעטערטע באַ די פּיס פון די זיגער. צע־טראָטן און פאַרניכטעט איז די נעסט פון אַגרעסיע, די נעסט פון מיליטאַריזם, גע־בראַכט צו שטויב איז דער אומגעלעכער ווילדער טרוים פון די גייוועדיקע, אייני־געבילדעטע היטלעריסטישע דעגענעראַטן וועגן וועלטהערשאַפט.

און מיר שטאַלצירן דערמיט, וואָס דאַווקע אונדזערע קעמפּערס האָבן אָף די פּאַנצערס פון אונדזערע טאַנקען און אָף די פּליגלען פון אונדזערע אַעראָפּלאַנען געבראַכט דעם גרויזאַמען און גערעכטן אורטייל פאַר דער געשיכטע, און געבראַכט אים אין עכטן צענטער פון דײַטשלאַנד, אין בערלין!

דער פּאַשיום און די פּאַשיסטן פון קאָלערליי פאַרבן און שאַטירונגען האָבן די צוואַנגמיטלען פּראָקלאַמירט ווי זייער רעכט. זיי האָבן געשפּיגן אין פּאַנעם אַלע באַגריפּן וועגן געוויסן, עטיק, רעכט און גערעכטיקייט.

וואָס איז זיי אָנגעאַנגען, — די פאַרביסענע גאַזלאַגנים, — די פּרײַהײַט און אומאַפּהענגיקייט, דער קאָוועד און די זעלבסטוויירדע פון דעם פּוילישן, נאָרוועגישן, דענישן א. א. פּעלקער? מיט אַ כּוצפּעדיקן געלעכטער, ציניש, פלעגן זיי, באַוואָפּנט־טע מיט אויטאָמאַטן, גרויסהאַלטעריש, גייוועדיק, איבערצייגטע אין אומבאַשטראָפּט־קייט, טראָגן יאָך און פאַרשקלאַפּונג פאַר פּעלקער, אונטערן נאָמען פון דער „נייער אָרדענונג“. און אָט די דאָזיקע נעפּאַשעס זינען געוואָרן באַזיגט און צעשמעטערט. די באַשפּיגענע, פאַרלוירענע אַגרעסאָרן, די רױבער, די באַצווינגער האָבן געליטן אַ ענדגילטיקע מאַפּאַלע.

מיר שטאָלצירן דערמיט, וואָס די העראַגישע קעמפער פון דער זיגערישער רוי-
טער אַרמיי האָבן זיך צוזאַמענגעטראַפן כאַס טײַך עלבא מיט די העלדישע סאָלדאַטן
פון די רומפולע אַרמיע פון אונדזערע פאַרבינדעטע. אין דער באַגעגעניש דריקט
זיך סימבאָליש אויס דער ניצאָכן איבער דעם רויבער און אַנדערסאַך. אַט די רומפולע
באַגעגעניש באַדייט אַ רומלאָזן סאָף פאַר דער פאַשיסטישער פעסט.
האַס צום מענטשן, ביטל־געפיל צו דער מענטשהייט, — דאָס איז געווען אָנ-
געשריבן אין מעשעך פון דער מילכאָמע אַף די היטלעריסטישע פענער; דאָס האָט
בדייט די סוואַסטיק: אירע געאַמעטריש גלייכע פאַשעטע ליניעס האָבן אויסגעדריקט
די פרימיטיווע פאַרשטעלונגען פון די פאַשיסטן וועגן מענטשן, וועגן זינע געפילן
און וועגן זיין אינערלעכער וועלט. ווי גליקלעך מיר זינען, וואָס דאַווקע אונדזערע
קעמפערס, צוזאַמען מיט די זעלנערעס פון די פאַרבינדעטע אַרמיען, האָבן אין דער
גרויסער שלאַכט, אין דער גרויסער שלאַכט ניט אַף לעבן, נאָר אַף טויט, מענאַציעך
געווען דעם מאַנסטער, מענאַציעך געווען די „אַרישע“ ראַסן־טעאָריעס, מענאַציעך
געווען די „איבערמענטשן“.

היטלעריסטן אין ווייסע קאַלאַטן האָבן סטעריליזירט יונגלעך און מיידלעך. די
היטלעריסטן האָבן געברענגט מענטשן, פאַרניכטעט זיי מאַסנווייז, אָן אונטערשיד:
יונגע, אַלטע, שיינע אָדער הויקערס, פרויען מעוברעסע און ניט, זיי האָבן פאַר-
ניכטעט מענטשן, פאַשעטע מענטשן, זיי האָבן געטויט פעלקער. פאַרניכטעט זיי נאָר
דערפאַר, ווייל דאָס זינען געווען רוס, יידן, פּאָליאַקן אא"וו.

וואָס פאַר אַ גליק, וואָס פאַר אַ פרייד, ווען דער מענטש האָט באַזיגט דעם
„אייבערמענטש“, וואָס די פעלקער־פריינטשאַפט האָט אַף טויט דערפאַר געט די נאָ-
ציאָנאַלע אומטאָלעראַניץ און דעם האַס צו פעלקער.

אַזוי פאַרשטייען די סאָוועטישע מענטשן די גרויסע געשעענישן פון די ערעוור-
מיַר־טעג.

דער ניצאכן

9טער מיי 1945.

נאָר וואָס איז עס געשען! נאָר וואָס איז עס געבוירן געוואָרן! עס זינען פאָר-
בער ערשט געציילטע מינוטן, זינט עס איז אַרויסגערעדט געוואָרן דאָס וואָרט, אַף
וועלכן עס האָבן געוואָרט פעלקער, לענדער פון דער וועלט, דער מענטש. מען האָט
געוואָרט דערויף יאָרנלאַנג אין אַ גרויזאָמער מילכאָמע, מען האָט עס דעראַבערט אין
די מוטיקסטע ניסיונים, מען האָט עס אויסגעשלאָגן מיט פייער, מען האָט עס דע-
ראָבערט מיט קאַרבאָנעם, העלדישקייט און העראָיזם, ביז איצט אומבאַקאַנטע אין
דער געשיכטע. דאָס איז דערנרייכט געוואָרן דורכן גרעסטן מעסיראַס-נעפעש פון
מענטשן-העלדן און איז אַף אייביק מיט בלוט פאַרשריבן און פאַרכאַסמעט.
די מילכאָמע אין איראַפּע איז געענדיקט. דײַטשלאַנד איז באַזיגט, צעשמע-
טערט. דײַטשלאַנד אַ באַזיגט, אַ צעשלאָגענע ליגט מאַכטלאָז אין איר אייגענער
שאַנד, זי ליגט מאַכטלאָז באַ די פּיס פון אירע באַזיגער.
די זיגער — דאָס איז די גרויסע קאַאָליציע פון דעמאָקראַטישע פּרײַהײַטליכע-
דיקע פעלקער, פון ראַטן-פאַרבאַנד, די פאַרייניקטע שטאַטן און ענגלאַנד.
אַ ניצאַכן! אַן אומדערהערטער ניצאַכן! אַ נאָך ניט געוועזענער ניט נאָר קוואַנ-
טיטאַטיוו, ניט קיין געוועזענער ניט נאר לױטן פאַרנעם, לױט דער גרייס פון די
שמאַכים פון די טעריטאָריעס, פון די פעלדער אַף וועלכע דער ניצאַכן איז אויסגע-
קעמפט געוואָרן. אין די שמעט און דערפער וווּ ער איז פאַרפעסטיקט געוואָרן!
ניט נאר דערין שמעט זײַן גרויסער היסטאָרישער זין. דער גרויסער היסטאָ-
רישער זין פון אַט דעם ניצאַכן איז דאָס, וואָס דער ניצאַכן איז דעראַבערט געוואָרן
איבער דעם פאַשיסטישן דײַטשלאַנד. עס איז באַזיגט געוואָרן די אידעאָלאָגיע פון
גוואַלד. די אידעאָלאָגיע פון אַרעסיע. עס איז באַזיגט געוואָרן דאָס הימלעריסטישע
דײַטשלאַנד, דער פעלסער-מערדער. עס איז באַזיגט געוואָרן דײַטשלאַנד — דער
שמלאַפּוזה-ענדלער, דאָס דײַטשלאַנד פון נאַציזם, פון אַנטיסלאַוויאַניזם, פון אַנטי-
סעמיטיזם, דאָס דײַטשלאַנד פון „אַרישער“ נײַווע.
דאָס איז דאָס דײַטשלאַנד, וואָס האָט דערשטיקט זײַן אייגן פאַלק, וואָס האָט
געגלויבט זײַן „פירער“ אז עס איז, קלױמערשט, באַפרייט געוואָרן פון דער שווערער
מאַסע פון אַזעלכע „נאַרשיסטיזם“, ווי געוויסן, עטיק, מאָראַל — אָט אזאָ דײַטשלאַנד
איז צעווישן געוואָרן דורך אונדזער ניצאַכן.
קוידעמקאַל איז עס דער זין פון דער אַרמיי. דער ניצאַכן איז שוין אַנגעמערקט
און דעמערמינירט געוואָרן אונטער מאַסיווע, אונטער דעם אומשמערבלעכן סטאַ-
לינגראַד, שוין דאָן ווען עס איז נאָך געגרייט געוואָרן דער צווייטער פּראָגמט.
די מעכטיקע מוטיקע אַרמיי פון העלדן, די רויטע אַרמיי, האָט דער גאַנצער
וועלט דערווייזן, אז עס איז מעגלעך דער ניצאַכן איבער דעם ווילד געוואָרענעם, ביז

די ציין באוואָפנטן סוינע. די רויטע אַרמיי האָט צעווייעט דעם מיטאָס וועגן דער אומבאַזיגלעכקייט פון פּאַשיסטישן דינטישלאַנד.

צוזאַמען מיט די אַרמיען האָבן געזיגט אויך די, קעגן וועמען עס איז געווען גע- צילט די פּאַשיסטישע ביקס.
געזיגט האָט די קולטור!

די פּאַשיסטן וועלן שוין מער ניט צינדן קיין שייטערס, אַף וועלכע עס זינען פאַרברענט געוואָרן היינע, הונגאַ און טאַלסטאַי.

דער פּאַשיסטישער שטיוול וועט שוין מער ניט באַשמוצן ניט דעם לווור, ניט „יאַסנאַיאַ פּאַליאַנאַ“ און ניט טשאַיקאָווסקיס שטיבעלע אין קליין.

געזיגט האָט דער מענטש! געזיגט האָט דער פּאַשעטער מענטש מיט זיין גלויבן אין גערעכטיקייט, מיט זיין געפיל פון איבערגעגעבנקייט צו פּאַטער און מוטער, מיט זיין פּאַטער-ליבע צו די קינדער, מיט זיין געוויסן און מאַראַל, מיט זינע געפילן פאַר שיינקייט און עמעס. דער מענטש האָט באַזיגט דעם פּאַשיסטישן „אייבערמענטש“.

געזיגט האָבן די פּרייהיטליבנדיקע פעלקער. זיי האָבן באַזיגט דעם פעלקער- מערדער און דעם פאַרשקלאַפּער פון פעלקער, דעם שעפּער פון אַשוויענצים, מידאַ- נעק, פון די גאַזקאַמערן, פון די טויטשטיבלעך, פון קרעמאַטאָריומס און טליעם.

געזיגט האָט די וויינשאַפּט, די הומאַניטאַרע וויינשאַפּט, וואָס דינט דעם מענ- טשן. דער וויינשאַפּטסמאַן, דער הומאַניסט האָט באַזיגט דעם פּראָפּעסאָר דעם פּאַשיסט, דעם מינסטער פון קאַסטראַציע, סטעריליזאַציע, פון די מעטאָדן צו באַמיסטיקן פעלדער מיטן אַש פון מענטשלעכע ביינער, וועלכער האָט אויסגעפונען די פּראַקטישע פאַרווענדונג פון האָר פון פרויען פאַרגוואַלטיקטע און דערהאַרגעטע פון אַ זעלנער אַ פּאַשיסט.

געזיגט האָט די פרוי, געזיגט האָט די מוטער, געזיגט האָבן די הייליקייט און די גרויסקייט פון ליבע און פּרילינג. געזיגט האָט די יוגנט — די יונגע מענטשן, — די מענער און פרויען, — די העלדן, וואָס האָבן געקעמפט פאַר פּרייהייט.

געזיגט האָט דאָס רעכט און די גערעכטיקייט!
מענטשלעכע הערצער זינען אויפגערודערט.

זינט וויסן — היינט האָבן געזיגט די, וועמענס הערצער עס זינען איבערפולט מיט גליק און פרייד!

פאַראַן אויך אַנדערע, וועמענס הערצער עס זינען פול מיט שרעק און מורע. דאָס זינען די באַזיגטע פּאַשיסטישע כאַיעשע הערצער. זיער היינטיקער גורל איז אַ שטרענגע וואָרענונג יעדער פּאַשיסטישער כאַיע, וווּ זי זאָל זיך ניט געפינען.

געזיגט האָבן מיר, מענטשן!
געזיגט האָט דער מענטש!

פון נאטיץ בינר

איך רייך זייער פיל וועגן עמעס, ניט דערפאר, וואָס איך האָב אים אזוי שטאַרק ליב, נאָר ווייל ער באַאומרוקט מיך שטענדיק זייער שטאַרק.

מיראַספּאַל, 23. 7. 40

עס קען ניט זײַן קײַן גרעסערע לײַדנשאַפט, ווי די לײַדנשאַפט צו דערקענטער-ניש. דער דראַנג צו דערגײן, אויפצוקלערן, צו אַנטדעקן די אַרומיקע וועלט, באַ-אומרוקט קעסידער דעם מענטשן. דאָס דערקענען די וועלט קומט פאַר קעסידער: לאַנגזאַם, אָדער שפּרונגאַרטיק, בײַקומענדיק פאַרשיידענע שטערונגען. צו הילף דעם מענטשן קומען די אָבסערוואַציעס, דאָס לײַענען און דער שטענדיק אָנגעשטרענג-טער געדאַנק. דאָס לײַענען דאַרף ניט ווערן דערפירט צו אַ מעכאַנישן אַקט, ווען דער מענטש לײַענט דורך אַן אומגעהײער גרויסע צאָל ביכער, און לאָזט זײַ איבער ווי אַ טױטן קאַפיטאַל אין זײַן זיקאַרן. דאָס לײַענען קאָן נאָר דאַן מיטהעלפֿן צום וויסן, ווען יעדעס ברעקעלע, יעדער געדאַנק פון דורכגעלײַענטן בוך לאָזט איבער אַ שפור און ווערט באַנוצט אין דער אַרבעט. אַן אַקטיאָר קען ניט זײַן קײַן אַקטיאָר, אויב ער טראַגט מיט זיך ניט זײַן אײַגענע וועלטאַנשויונג, אויב ער איז ניט פֿעיק צו באַ-צווײַגען און אָפּצוואַרפֿן דעם „שטייגער“, אויב ער פאַרמאָגט גאַרניט וואָס צו זאָגן דעם צושויער. אַן אַקטיאָר קען ניט זײַן קײַן אַקטיאָר, אויסער די גרענעצן פון גע-דאַנק, אַן אימאַזש און אַן פאַרשטעלונגס-קראַפט.

דער טעקסט אויסערן געדאַנק איז טױט, עס פֿעלט דער קאַנפֿליקט, די דינאַ-מיק ווערט פאַרגלױווערט, פאַרוואַנדלענדיק דאָס סצענישע געשטאַלט אין אַ סטאַטי-שער פאַטאַגראַפיע. און די סטאַטיק טױט אָפּ אַלץ, ביזן סאַמע אַיקער — ביזן גױרל פון געשטאַלט. נאָר דער גױרל פון געשטאַלט, ווערנדיק אַנטפֿלעקט לױט די קעגנ-זײַטיקע באַצײונגען מיט דער אַרומיקער וועלט און מיט די אַרומיקע מענטשן, ווערנ-דיק דערהױבן צו דער הײך פון אַן עכט פּאַעטישער אימאַכינאַציע, קען דינען ווי אַ וועגווייזערשער פּאַדעם פאַר דעם אַקטיאָרס אַרבעט. די בינע האָט פֿינט סטאַטיק און שטייגער.

אף דער בינע איז אוממעגלעך אויסצובאַהאַלטן טיפּשעס און בײַזקײט. אַן אַקטיאָר וואָס אַרבעט איבער אַ סצענישן געשטאַלט מוז געדענקען, אַז מען קען ניט שפּילן קײַן כאַראַקטער, מען קען ניט שפּילן קײַן פּראָפּעסיע, — מען קען און מען דאַרף שפּילן נאָר די קעגנזײַטיקע באַצײונגען מיט דער אַרומיקער וועלט, מיט די מענטשן. קלײַנע שטריכן, גענומענע דורך אַן אַקטיאָר, אַן אויפּמערקזאַמען אָב-סערוואַטאָר, באַ „טיפּישע“ מענטשן, בלײַבן נאָר קלײַנע שטריכן, וועלכע גיבן גאָר-ניט צו, און העלפֿן ניט מיט גאַרניט צו דער עמעסער אַנטפֿלעקונג פון געשטאַלט. דאָס געשטאַלט באַקומט זיך ניט פּולווערטיקער דערפון, וואָס דער אַקטיאָר וועט אַפט גלעטן זײַנע האָר, און קעדױמע.

דאָס אלץ זײַנען נאָר קליינע דעטאַלן, וואָס קענען בלויז דינען ווי אַ באַפּוּצונג און אויך ערשט נאָך דעם, ווי עס וועט געפונען ווערן דאָס איקערדיקע אין סצענישן געשטאַלט.

אַף אזא אױפן קען מען שפּילן אַ קעניג, מען קען אָבער ניט שאַפן דעם קעניג פּיר. מען קען פּאַרשטעלן אַ מיליטערמאַן, אָבער ניט שפּילן ווערשייניגען.

*
**

קײַט, 19. 8. 40

ווען דו רעדסט ווען אַקטיאָרס דראַכט אין טעאַטער, טראַכטטו ניט ווילן-דיק, אז אפּילע צו דער סטאַנציע, וועמעס נאָמען עס איז די אַקטאָבער-וואָלוציע, האָבן מענטשן געקענט קומען דורך דריי וועגן. אייניקע האָבן זיך אַרײַנגעזעצט אין אַן אינטערנאַציאָנאַלן וואַגאָן „לוקס“ און זיי זײַנען אָנגעקומען מיט אַלע באַקוועמ-לעכקײַטן, אין זױבערקײַט, אָפּפּרוּשנדיק זיך פּון צײַט צו צײַט מיט אַדעקאַלאָן. אַנ-דערע זײַנען געפּאַרן אין לאַסט-וואַגאָנעס, אָפּט אַרויסגעשטיגן, זיך אַרומגעקוקט, ווידער אַרײַנגעקראַכן און געפּאַרן ווײַטער, איבערצײַגנדיק זיך אז אויך אין דער „מיעפּלושקע“ קען מען דערפּאַרן. די דריטע זײַנען געאַנגען צופּוס, מיט געשוואַך-לענע פּיס און מיט אַ לײַדיקן מאַגן. אָפּט פּלעגן זיי פּאַרלירן דעם וועג, זיך טויע זײַן, אָבער דאָך ווידער און ווידער זיך צוריקגעקערט צום גלײַכן וועג און געאַנגען צופּוס צו זײער איינציקן ציל, וואָס איז שטאַרקער געווען ווי דער ווײַטיק פּון די פּיס, פּון קאַפּ און פּון מאַגן.

דאָסגלײַכן קען אויך אַן אַקטיאָר זיך אַרײַנזעצן אין אַ באַקוועמען וואַגאָן „לוקס“ און וואַרטן ביז די באַן וועט אים ברענגען צופּירן. אויך קען אַן אַקטיאָר איינשטייגן אין אַ „מיעפּלושקע“ און שפּאַנען מיט קליינע טריטעלעך פּון איין קליין ראַלעכל צום אַנדערן, אָפּוואַרטנדיק, געווינענדיק אומשטענדן, שטימונגען און נוצן פּאַראַן אָבער זײער ווײַניק עמעסע אַקטיאָרן, אַזעלכע וואָס שפּאַנען מיט די אײ-גענע פּיס, און שפּירן אױס דעם וועג מיט זײער האַרץ מיט זײער מויעך. זיי ווײסן וועגן פּיל לופּטגריבער אין זײער אַרבעט. זיי קענען פּאַרשטיין און אנערקענען די אומגעווענעכקײַט זײערע אין איין זאַך און אויך זײער ניצאַכן אין אַנדערע זאַכן. זיי גייען מיט אַ שווערן וועג. די אַלגעמײנע אנערקענונג און אָפּשאַצונג קען זיי ניט דער-פירן צו פּאַרנעסן זײער אינערלעכן געפּיל פּון דורכפאַל.

נאָך אַזעלכע אַקטיאָרן וועלן מיט אַ לאַנגן און שווערן וועג דערגיין ביז צו יענעם פּונקט, וווּ זיי וועלן אין מעשעך פּון אַ גרויסער אַרבעט דערפּילן צוויי-דריי עכטע אויגנבליקן, צוויי-דריי עכטע פּויעס, אַן עכטע אינטאַנאַציע, אָדער אַ געפונענעם ושעסט.

אונדזער צײַט פּאַדערט פּון דעם אַקטיאָר אַז דער טעמפּעראַמענט און די גלײַונג פּון דעם מויעך, זאָלן זײַן באַגלײַך מיטן טעמפּעראַמענט און גלײַונג פּון האַרץ.

*
**

קײַט, 19. 8. 40 י

דער עמעסער דערפּאַלג פּון אַן אַקטיאָר באַשטייט קיינמאָל ניט אין אַפּלוזן, ניט אין געלעכטער און אפּילע ניט אין די טרערן פּון דעם צושויער. דאָס טייערסטע פּאַרן אַקטיאָר, די ווערטפּולסטע רעאַקציע פּון דעם צושויער, דער גרעסטער דערפּאַלג איז דעמאָלט, ווען דער צושויער דערוואַרט זײַן דערשיינען אַף דער בינע, ער וואַרט

מיכאעלס טרעט אויף אין „הויז פון קינאָ“, מיט אַ שמועס וועגן
משאַרלי טשאַפלינס שאַפונגען. 1940

בא לעקציעס פון גרים. 1940

אף זײַן זשעסט, ווען אים רעגט אויף יעדע קלייניקייט, וואָס שמערט צו זען דעם אקטיאָר, וועלכער ווייסט עפעס, וועלכער טראָגט עפעס אין זיך, וועלכער אַנטדעקט עפעס. דער עמעסער דערפאַלג הייבט זיך אָן דאָרט וווּ די צושויערס צישען אַף יענע, וואָס ריידן אין זאָל. דעם צושויערס אויסגעשרוי „שטילער“, איז טייערער פון אלע אפלוזן.

דער דערפאַלג, וואָס דריקט זיך אויס אין א געלעכטער, אין טרערן און אַוואַ-ציעס, קען דעם אקטיאָר פאַרשיקערן און אים צווינגען זיך צוצופאַסן צום פּוּב-ליקום, קעדיי צו ווערן נאָך „קאָמישער“, נאָך „דראַמאַטישער“ נאָך „אַנגענעמער“. אזא מין צוגעפאַסטקייט איז דער זיכערסטער וועג עס זאָל זיך באַקומען אַן איבערשפּילן און פאַלשקייט. און אַמאָל פירט עס אַז עס גייט פאַרלוירן דער ריכ-טיקער וועג אין דעם אקטיאָרס אַרבעט. דאָס פאַרוואַנדלט דעם דערפאַלג אין א „בי-ליקער זאָך“ און דערווייטערט דעם אקטיאָר פון זײַן עכטן ציל.

**

מאַסקווע, 10. 3. 41.

די הויפטזאך, וואָס אַן אקטיאָר דאַרף וויסן איז ווי צו באַהערשן גאַמעס. ווען די אַנטציקטע עלטערן האָבן געבראַכט בוזיע גאַלדשטיינען (1) צו יאַשאַ כּיפּעצן (2), קעדיי אויסצוהערן זײַן מיינונג וועגן דעם קינדס פעיקייטן, האָט כּיפּעצן ניט געוואָלט הערן דעם צוגענדייטן קאַנצערט, ער האָט געבעטן אים צו שפּילן גאַמעס. ער האָט אַ קוש געטאָן בוזיען און אים געזאָגט: „קענסט ווערן אַ פּידלער, דו באַ-הערשט דעם פּידל און דו באַהערשט די גאַמעס. ביסט אַ פּידלער, ווייל דו ביסט אַ באַלעבאַס איבערן פּידל“.

אונדזערע אקטיאָרן פאַרשטייען אָפטמאָל ניט, ווי נייטיק עס איז פאַר זיי צו באַהערשן די גאַמעס. וואָס איז אזוינס אַ גאַמע? דאָס איז די עלעמענטאַרסטע האַל-טונג אַף דער בינע, אָבער אזא האַלטונג, וואָס איז ביזן גרונט פאַרבאַזוווסמיניקט. איינע פון די איקערדיקע דערשיינונגען אַף דער בינע איז דאָס אַרויפקומען און דאָס אוועקגיין. אין יעדן אַרטינגאַנג און אין יעדן אוועקגיין איז פאַראַן אַדער אַ סיבע, וועלכע האָט דעם אקטיאָר אַ שטויס געטאָן „פון הינטן“, אַדער אַ ציל וואָס לאָקט און ציט אים פאַרויס.

צו באַנעמען דאָס דאָזיקע איז נייטיק אַז דער אַרויפקום און דאָס אוועקגיין פון אקטיאָר זאָלן זײַן לאַגישע, האַרמאָנישע און זיי זאָלן מיט זיך דעטערמינירן די אלע נייע „דערשיינונגען“, וועלכע די דראַמאַטורגן האָבן פון פּריער אַנגעמעקרט אין זייער טעקסט.

אָסטראָווסקי פלעגט טיילן די אַקטן פון זײַנע פּיעסעס אַף „דערשיינונגען“: ערשטע, צווייטע, דריטע אַזו. אין יעדער פּרישער דערשיינונג, דאָס הייסט אין יעדן נייעם אויפטריט אַדער אָפּגאַנג פון איינעם פון די פּערסאָנאַזשן, פלעגט ער זען אַ פאַרענדיקונג פון איין באַשטימטן געשעעניש און אַן אָפּגאַנג פון אַ צווייטן. אָט די פאַרענדיקונג פון איין געשעעניש און דאָס געבורט פון דעם קומענדיקן, פון אַ נייעם, אָט די „דערשיינונג“ מוז שפּילן דער אקטיאָר בלוזי מיט זײַן אויפטריט און אָפּגאַנג.

קעדיי צו פאַראַייגענען דאָס געשטאַלט מוז יעדער אקטיאָר באַהערשן אלע זײַנע פינף כּוּשים: ער מוז דאָס געשטאַלט זען, ער מוז עס הערן און ער מוז עס פּילן. פאַר זײַן שפּעצירשער אַרבעט דאַרף דער אקטיאָר זײַן באַלעבאַס סיני איבער זיך

אלוין, סני איבער זיינע קוואליטעטן, איבער זיינע אייגענע קויבעס. ער מוז זיי פאר- באוויסטזיניקן קעדיי צו קענען, ווען עס וועט נייטיק זיין, באקומען די אָדער יענע רי- זיקע דיסהאַרמאָניע, וואָס עקזיסטירט מייסטנס באַם אַקטיאָר, צווישן אַ געוויסער אייגענער קוואליטעט און דער אויסערלעכער אויפגאַבע צו לייזן דאָס געשטאַלט. אַן אַקטיאָר קאָן פאַרמאָגן אַן אויסזען פון אַ ליבהאַבער און לייזן פון אַ הייזעריקער, ניט קיין אויסדרוקספולער שטימ.

אַ נידעריקע וווקס און אַ קאָמיש אויסזען שמערט צו באַהערשן אַן עכטע ציי- כענונג פון אַ הערלישן געשטאַלט. אַ פאַרעלמערט אויסערלעך אויסזען איז אָפּטמאָל אין דיסהאַרמאָניע מיט אַ זייער יונגער שטימ און אַ יונגן קערפער. דער אַקטיאָר מוז עס פאַרבאוויסטזיניקן ביזן סאָף, קעדיי צו וויסן ווויזן עס מוז געקערעוועט ווערן זיין איקער-אַרבעט.

די אַנטוויקלונג פון פאַרשיידענע כאַראַקטער-שטריכן נייטיקט זיך אויך אָן צווייפל אין אַ אינאיינעם די דאָזיקע שטריכן, פונקט ווי דער מוסקול נייטיקט זיך אין אַרבעט פאַר זיין נאָרמאַלער אַנטוויקלונג.

דאָס לעבן, אַנטוויקלענדיק דעם אָדער יענעם כאַראַקטער-שטריך, פאַרמירט ביס- לעכווייז און פאַרענדיקט דאָס איינשמעלן דעם כאַראַקטער. פאַר „גוטסקייט“ ווי פאַר „שלעכטקייט“ מוז זיין אַ שפּיז, עס מוז זיין אַ גאַנצע ריז אויפרייצערס, וועלכע זאָלן אַנטוויקלען און ביסלעכייז פאַרפעסטיקן דאָווקע אָט די כאַראַקטער-שטריכן. דאָס זעלבע קען מען זאָגן וועגן פאַרזיכטיקייט, כשאַד, צוטווי אא"וו.

די סאַמע פאַרשפּיצטע, די שאַרפּערע כאַראַקטער-שטריכן איז שווער אויסצו- באַהאַלטן שפּעטער אין דער פּראָפעסיע, דאָס הייסט אַף דער בינע.

דעם אַקטיאָרס אַרבעט אַף דער בינע באַוועגט זיך דורך אינערלעכע שטויסן, וואָס איינער נאָכן אַנדערן שאַפן זיי ביסלעכווייז די גאַנצע קייט פון לאָגישער האַנד- לונג. יעדער זשעסט, יעדעס וואָרט, יעדע באַוועגונג איז אַ פּויעלייזע פון אַן איר- נערלעכן שטויס — מען עס זיין די רעאַקציע אַף אויסערלעכע צערייצערס (אַ רע- פליק, דאָס דערשיינען פון אַ נייער פּערוואָן, די אויפפירונג פון דעם פאַרטנער), אָדער אַן אינערלעכער אימפּולס.

דער וווקס פון אַן אַקטיאָר טיילט זיך אַף צוויי פּעריאָדן: דער ערשטער פּעריאָד איז זיין יונגט. די יונגט ברענגט מיט יענעם ביין און יענעם טעמפּעראַמענט, וועלכע שנינען צו זיין אָפּט באַגאַבטקייט, און אייניקע מאָל דערנאַנצן זיי די באַגאַבטקייט אַף אַזוי פיל, אַז דאָס קאָמפּענסירט דעם מאַנגל פון קולטור און וויסן. אָבער אַסאַך ווונדערקינדער לעבן איבער די טראַגעדיע פון אַ פּולשענדיקן באַנקראַט צו יענער צייט, ווען עס הייבט זיך אָן דער קאָנטראַסט צווישן דער יונגקייט, וואָס ענדיקט זיך, און דעם פעלן פון אַן אינערלעכן וווקס, אַ פעלן פון אַ נייער „דינאַמאַ-מאַשין“, וואָס מוז פאַרבייטן דעם אַוועקגעאַנגענעם „יונגט-מאַטאָר“, וועלכער האָט ביז איצט גע- שלעפּט נאָך זיך דעם אַקטיאָר און פלעגט אים ציען אַף זיין בוקסיר.

בוזיע גאָלדשטיינס טראַגעדיע באַשטייט ניט אין פעלן פון באַגאַבטקייט, נאָר אין פעלן פון אינערלעכער שפּיז, וואָס האָט באַדאַרפט פאַרוואָרן די מעגלעכקייט פון קעסיידעדיקן וווקס.

דעריבער איז יאַשאַ כּיפּעץ גרויס אין וועלט-מאַסשטאַב, וווייל כּוץ טאַלאַנט האָט ער אויך פאַרמאָגט קויעך, דערפאַרונג און קענטעניש, וואָס האָבן אים געקענט פירן ווייטער און העכער, האַנאַם עס האָט זיך שוין פאַרענדיקט די יונגטקראַפּט.

**

7. 42 יאָר.

פאַראַן מענטשן, וואָס טראָגן אין זיך אַ רעוואָלוציע, אַ געבורט פון אַ נייער עפאָכע. דער גוירל פון אַזעלכע מענטשן איז ניט קיין צוופעליקער. ספּיאַנאָזאַ האָט ניט נאָר געשליפּן גלאָז, ער האָט געשליפּן ברילן פאַר אַ נייער וועלטאַנשווונג.

*
**

28. 4. 42 י.

סמערדיאַקאָוו איז אַן אומגעזעצלעך קינד פון נעדאַנק. קאַראַמאַזאָוו זאָגט, אַז ער קען דערהאַרגענען; אָבער עס דערהאַרגעט סמערדיאַקאָוו. קאַראַמאַזאָוו ברענגט אַ נעדאַנק. סמערדיאַקאָוו דערהאַרגעט.

*
**

דער מענטש לעבט קיינמאָל ניט אַליין. דער מענטש לעבט שטענדיק מיט עמעצן זײַט באַ זײַט און פאַר עמעצן. בלוז דער טױט ברענגט אַ פּולשטענדיקע אײַנזאַמ- קײט, דעריבער האָט דער מענטש מוירע פאַרן טױט. צום טױט מוז יעדער אײַנער אַוועקגיין אַליין. דערין באַשטייט די טראַגעדיע פון דער מוירע פאַרן טױט. מען טאַר ניט קעגנשטעלן לעבן און טױט. דאָס לעבן איז שטענדיק עלטער פון דעם טױט, זאָל עס זײַן אַפּילע אַף אײַן לעבן. ווײַל ווען עס וואָלט ניט עקזיסטירט קײן לעבן, וואָלט ניט געווען ווער עס זאָל שטאַרבן.

*
**

אַן אַנצוג מוז געמאַכט ווערן לױט אײַנעם פון די צוויי סימאָנים: אָדער ער מוז זײַן אין גאַנצן אָן שום ספּעציעלע שטריכן, אָדער ער מוז אַרויסרופן טױזנטער פאַרדאַכטן.

*
**

פּושקין האָט אין מעשעך פון זײַן גאַנצן לעבן געשעפט גוואַלדיקע ריכטימער ניט נאָר אין דער רוסישער קולטור, נאָר אויך אויסער איר. ער האָט געשעפט אויז- רעם באַ געמען, באַ בײראַנען, באַ שילערן, שעקספירן און אַנדערע.

אָבער שעפּנדיק די אַלע ריכטימער, האָט פּושקין, אַ באַריכטער, זיך קעסײ- דער אומגעקערט צו דער רוסישער קולטור, אָפּגעבנדיק איר אַלע זײַנע קױכעס און אַלץ וואָס ער האָט אָנגעזאַמלט. פּושקין איז געווען ווי אַ בומעראַנג פון דער רוסי- שער קולטור. אַרויספליענדיק מיט אַ גרויסן פאַרנעם פון דער רוסישער קולטור, פלעגט ער זיך צו איר אומקערן און איר ברענגען זײַנע נייע בײַטראַגן.

לענין, פּונקט ווי פּושקין, איז אַן עכט רוסישער מענטש, וואָס איז אויסגע- וואַקסן פון די טיפּענישן פון דער רוסישער קולטור און ער.

אָבער אַלע זײַנע קױכעס, זײַן גאַנצע געניאַלקײט האָט ער אָפּגעגעבן ניט בלוז פאַר אַלץ וואָס איז רוסיש, נאָר פאַר אַלץ וואָס איז מענטשלעך — פאַר דער מענטשהײַט.

*
**

אויב עס איז ניטאָ קיין טעאָטער מעכויז דער דראַמאַטוויגיע און דעם פּאָעטישן פּרינציפּ, איז קלאָר וואָס פאַר אַ גרויסע באַדײַטונג עס באַקומט אין דעם פאַל דאָס וואָרט.

און ניט סטאַם דאָס וואָרט, נאָר דאָס וואָרט און דער גאַנצער טעקסט, ווײַל

דער טעקסט איז די באשפּיזונגספּערע, און פון זײַן קוואַליטעט, קויעך און קלאַר-
קייט הענגען אָפּ דער ווייטערדיקער גוירל פון וואָרט און זײַן אומשטערלעכקייט.

דער אידענטיקאַטעטע פאַרטראַכט איז דער פאַרטראַכט פון אַ געשטאַלט,
וואָס פירט צו דער אידעע. דער פאַרטראַכט איז שטענדיק פאַרבונדן מיטן געשטאַלט
און מיט זײַן גוירל.

יעדע פאַרשטעלונג איז אַ געשלאָסענער קרייז, וואָס אין זײַן צענטער געפינען
זיך די צומצענטרישע קויכעס: דער רעזשיסאָר, דער סצענאַגראַף, דער קאַמפּאָזיטאָר
פון דער פאַרשטעלונג, די שווישפּילערס, — די אָנטיילנעמערס אין דער פאַרשטע-
לונג, — זײַנען ווי באַגרענעצט דורך דעם קרייז פון דער פאַרשטעלונג. יעדער איינער
פון זיי שטעלט פאַר מיט זיך אַ מין פונצענטרישע קראַפט און שטרעבט זיך אַרויס-
צורײַסן פון דער ריכטיק אָפּגעצוימטער קרייזליניע. גרויסע שווישפּילערס, בעמעס
באַנאַכטע, רײַסן זיך טאַקע אַמאָל אַרויס פון דער פאַרשטעלונג און דעמאָלט איז
דער צושויער, אַ צונגעשמידטער צו זיי, זיי מוּיכל דעם צעקאַליעטשטען קרייז פון
דער פאַרשטעלונג. פונקט אזוי קענען זייער גרויסע רעזשיסאָרן און קאַמפּאָזיטאָרן
זײַן שטאַרקער פון די שווישפּילער, און דעמאָלט ענדערן זייערע צומצענטרישע קויכעס
סיי די צייכענונג און סיי די געזעצמעסיקייט פון דער פאַרשטעלונג.

נאָר אַ אָרגאַנישע און האַרמאָנישע קענזונטיקע באַצײַונג צווישן די אַקטיאָרן
(די פונצענטרישע קויכעס), און דער רעזשי די (צומצענטרישע קויכעס) קען שאַפן
אַן עמעסן ריכטיקן פאַרמאַכטן קרייז — די פאַרשטעלונג.

מאָסקווע 1943.

דער אימאַזש — דאָס איז דאָס אויפּקומען פון אינערלעכע קויכעס, וואָס באַ-
הערשן די אויסערלעכע קויכעס. דאָס אַנטשטיין פון אַן אימאַזש איז געגליכן צום
אַנטשטיין פון לעבן אַפּן פּלאַנעט, אַלע אויסערלעכע קויכעס, אַלע אויסערלעכע פּאַק-
טאָרן קענען זיך קאַמבינירן אַבסאָלוט גינסטיק פאַר דער אַנטשטייונג פון לעבן, נאָר
דאָס לעבן אַפּן פּלאַנעט, צווישן די גינסטיקסטע באַדינגונגען, דערשיינט נאָר ווען
עס קומט אויף אַ לעבעדיק קעמערל וואָס טראַגט אין זיך אַ קאַמפּלעקס פון זײַנע
אינערלעכע קויכעס. אַפּן זעלבן אויפן קומט אויף אַ סצעניש געשטאַלט ערשט דע-
מאָלט, ווען עס דערשיינען די אינערלעכע קויכעס, וואָס דעטערמינירן דאָס גע-
שטאַלט, ווען די אינערלעכע קויכעס קומען אין צווישן-באַצײַונג מיט די אויסער-
לעכע קויכעס.

דאָס אויסלערנען די ראָל טאָר קיינמאָל ניט און קאָן אויך ניט באַשטיין אין
אינבאַזערן דעם סידער פון די ווערטער.
דאָס קאָן און דאַרף אויך זײַן בלווי אַ פאַרגעדענקען די האַנדלונג, וואָס דיק-
טירט דאָס וואָרט.

די פינף מענטשלעכע געפילן, — דאָס זײַנען פינף פּולמעכטיקע פאַרשטייער

פון מענטשנס מאַרץ. צווישן זיי זײַנען די אויגן דאָס איינציקע פּיצל פון דעם „אַפענעם“ מאַרץ.

דאָס מויל איז אַן אָרט, וווּ עס „טרעפן זיך“ אָדער וווּ עס קענען זיך צוזאַם מענטרעפן קלאָלעס, ליבע-דערקלערונגען, ווערטער, קושן און אפילע שפּירונגען פון געשמאַק. דאָס איז אויך אַ פּולמעכטיקער פּאַרשטייער פון דעם מאַרץ — דעם מענטשנס גרענעץ.

די אויסדרוקן „עס האָט זיך אַראָפּגעריסן פון דער צונג“, „עס ליגט אָפּן שפּיץ צונג“ אא”וו. באַשטעטיקן אַן איבעריק מאָל דעם דאָזיקן געדאַנק. דער קאַפּ איז מאַרץ. דער מאַרץ באַשיצט דעם גאַנצן קערפּער און קוידעם קאַל באַשיצט ער דורך די שפּיץ פינגער.

אַפּטמאַל דריקט מען זיך אויס: „פאַרטידיקן מיט דער ברוסט“. דאָס באַטייט אַז מען פאַרטידיקט זיך און מען פאַרטידיקט מיט דאָס לעצטע וואָס איז פאַר-בליבן. ווייל דער ערשטער זשעסט פון פאַרטידיקונג זײַנען הענט, פינגער, נעגל אויסגעשטרעקטע פּאַרויס, אָבער כּעשום אויפן ניט דער עלנבויגן און ניט דער אַקסל. דער אַקסל און דער עלנבויגן גיבן דעם טויטן זשעסט פון דער האַנט, וואָס דעמערמינירט גאָרניט און פירט ניט אינערגעץ. ווען דער מאַרץ שיקט אַן אימל פּולס, שיקט ער עס צו די שפּיץ פינגער, דאַן לעבט אין זשעסט די גאַנצע האַנט, אי דער עלנבויגן אי דער אַקסל.

דעם מענטשנס גרענעץ איז די הויט. דער גרענעץ פון דעם געדאַנק זײַנען די שפּיץ פינגער, זייערע קישלעך, וועלע לעבן און ווערן געבוירן אין דער באַוועגונג גלייציטיק מיטן געדאַנק.

**

אין קונסט טאָר ניט עקזיסטירן אַליץ וואָס איז וואָרשיינלעך. נאָר דאָס אומ-פאַרמינדלעכע מוז געבוירן ווערן און עקזיסטירן. אַליץ וואָס קען אָפּשטאַרבן, אָפּ-טרעטן, אַליץ וואָס קאָן אָפּגעוואָרפּן ווערן קאָן קיינמאַל ניט געהערן צו עמעסער קונסט.

דערפון נעמט זיך דאָס פּילן פון פּאַטום אין אַלטי-גריכישן טעאַטער. דערפון איז אויך די פּאַרשטעלונג פון „אַרנאַנישקייט“ באַ בעלינסקין.

**

מאַסקווע 1944-12-23.

1. עס איז ניטאָ קיין דראַמאַטורגיע מעכוז דער ליטעראַטור, און ניטאָ קיין טעאַטער מעכוז דער דראַמאַטורגיע.

די ליטעראַטור — דאָס איז דער סוואַל פאַרן טעאַטער. די דראַמאַטורגיע האָט ניט קיין מיוזאַנסצענעס (מען קאָן ניט באַטראַכטן ווי אַ מיוזאַנסצענע אַ רעמאַרקע וועגן אויפּטריט, אָדער וועגן אָפּגאַנג). די ליטעראַטור צייגט אָן אַה יעדן שריט און טריט די מיוזאַנסצענעס. טעווע דער מילכיקער זעט מיט פאַרמאַכטע אויגן האַרלס פּאַנעס און ער איז איר אַליץ מויכל. קאַלזמאַן ער געפינט זיך צווישן מענטשן, טראַגט איבער טעווע זײַן אָנגערירטע זעלבסטווירדע, ער נעמט צונויף אַלע קויכעס פון זײַן כּשוועס, אָבער ער צעוויינט זיך, ווען ער דערזעט דאָס פּערד. (מיוזאַנסצענעס פון דער פּאַרשטעלונג).

אַנאַ קאַרענינאַ באַגעגנט ווראַנסקין אין וואַגאַן און הערט די דערצײלונג וועגן אַ באַן, וואָס איז איבערגעפאַרן אַ וועכטער. אַנאַ פאַרענדיקט איר לעבן אונטער

א באן. און אין די מאַמענטן פון אירע שווערסטע איבערלעבונגען הערט זי דאָס
בראזענען פון אייזן, וואָס קלעפט זיך אָפּ אין די רעלסן.

דאָס אלץ זיינען מיזאַנסצענעס פון דער ליטעראַטור, וועלכע נערט דעם טער-
אַטער. נאָר אויב מען זאָל זיך פּאַרשטעלן דעם וועג: ליטעראַטור — דראַמאַטור-
גיע — טעאַטער, האָט די ליטעראַטור איר גרונדפּרינציפּ אין פּאַעזיע.

2. מעכוץ דעם פּאַעטישן פּרינציפּ, מעכוץ דער פּאַעזיע איז ניטאָ גיט קיין
ליטעראַטור, גיט קיין דראַמאַטורגיע און גיט קיין טעאַטער.

3. דער פּאַעטישער פּרינציפּ איז איינער אין יעדער אַרט קונסט — ווען עס
ווערט געבוירן די פּאַרהאַנאָכע; פּונקט ווי אין דער וויסנשאַפֿט דינט די פּאַרהאַ-
נאָכע פּאַר אַ שעפּערישן פּרינציפּ. אינטוּזיע איז בלוז אַ פּאַרקירצטער שפּרונג
פון דערקענטעניש, אַ שפּרונג נאָך וועלכן די וויסנשאַפֿט מיט אירע באַווייזן קען
זיך נאָכשליפּן יאָרהונדערטער. די פּאַרהאַנאָכע — דאָס איז דער עמעסער אָנהויב
פון אַ שעפּערישן געדאַנק, פון אַן אַרבעט — וואָס ווערט גענומען פון דער וועלט פון
באַוויסטיגן, פון דער וועלט פון אידעען. מעכוץ דער אידעע איז ניטאָ קיין גערונג
גיט פּאַר דער פּאַרהאַנאָכע גיט פּאַר אַן אימאַזש. עס איז אָנגענומען אַז אַ ברייטער
שמיכל, אַ ברייטער זשעסט איז אַ באַווייזן פון אַ ברייטער נעשאַמע.

האַרזאָנטאַל — ברייטקייט — געפיל.

און דערפון הייסט עס אַז ווערטיקאַל איז ענגקייט — טרוקנקייט:

די גאָטיק איז ווי אַ געשטאַלט פון ווערטיקאַלע פּלאַכקייטן. דאָס איז די דינ-
טשע שריפט.

4. אַ פּערטער באַדינג איז אַז די קונסט דאַרף זיין באַצויבערנדיק, באַצוי-
בערונג איז די ראַפּינירטע פּינטטע פּאַרעם פון דער ער פּרימיווער, „עמפּינדלעכ-
קייט“.

דער סצענישער ביין פון קאטשאלאָוו — דאָס איז דער עקסטראַקט פון אינ-
טעלעקט.

דער סצענישער ביין פון טאַרכאַנאָוו איז אַן עקסטראַקט „פון סאָבעריש-
קייט“.

דער וועג צו קענען זיין באַצויבערנדיק גייט דורך דער מאַביליזאַציע און גר-
פירונג פון די בעסטע שטריכן, פון אָפּשטאַם.

5. ערשט אַפּן פינפטן אָרט געפינט זיך דאָס באַהערשן די טעכניק (פּונקט
ווי דס באַהערשן די אלע אויבנדערמאַנטע באַדינגונגען).

פּאַר אַ רעזשיסאָר, ווערט פּאַקטיש אַרײַנגערעכנט אויך אין טעכניק דאָס קענען
שפּילן אין אויטאָריטעט (דער פירערישער פּרינציפּ אין רעזשי).

די טעכניק פון קענען פאַרוויכערן אַ פּאַפּיראַס, עפענען די טיר, אַוועקלייגן
דעם הוט, גיט האַבנדיק באַהערשט די אלע אַנדערע דערמאַנטע באַדינגונגען, איז
גיט מער ווי אַן אידיענלאָזע מעלאָכע, וועלכע גיט דעם אַקטאָר קיין שום
אינערלעכן אַנשפּאַר.

יעדער שאַפּונגס-פּראָצעס טיילט זיך אַף צוויי טיילן: די פּאַרהאַנאָכע און דאָס
לאַגישע אויפפירן זיך אַלדאָס „אינטוּזיווע“, „שעפּערישע“, דאָס אומבאַוויסט
פון וואַנען „אַראַפּינדערנדיקע“ — דאָס אלץ גייט אַרײַן אין דער פּאַרהאַנאָכע
וואָס איז דאָס איקערדיקע אין געבורט פון אַן אידעע.

דער ווייטערדיקער פּראָצעס איז בלוז דאָס לאַגישע אויפפירן זיך, וואָס ווערט
דיקטירט פון דער אידעע, פון דער פּאַרהאַנאָכע. אפילע באַ מעשוואַגן איז די

לאַגיק פון אויפפירן זיך, זייער שטאַרק, כאַטש די פאַר-האַנאָכע איז אַ זינלאַזיקע.
(אַ קראַנקער וואָס פילט אַז ער איז נעמאכט פון גלאַז, אַ קראַנקער, וואָס פילט אין
זיך אַן עלעקטרישן שטראָם אא"וו).

מוז דאָך די אויפפירונגס-לאַגיק זײַן שטאַרקער אין אַ געזונטן נאָרמאַלן
מענטשן.

אַבער די לאַגיק איז נאָר אַ צווייטראַנגיקער פראָצעס, וואָס איז אינגאנצן אַפֿ-
הענגיק פון דעם ערשטן, פון דעם הויפט מאַמענט, פון דער פאַר-האַנאָכע — פון
דעם פירנדיקן געדאַנק, פון דער אידעע.

א שמועס מיטן פראָפ. א. וו. ווישנעווסקי האַרנסט 1946

אַקטיאָרישקייט און כירורגיע רופן זיך איבער

26טער יולי 1946.

די שוישפילער, וועלכע טראָגן די פאָן פון דער פאַרשטעלונג, מוזן אין טעאָטער דענקען, זיי קענען ניט ניט דענקען, זיי מוזן דורכלאָזן יעדן זשעסט, די „מימיק“ און די ווערטער דורכן מאַרד, ווייל די פאַרשטעלונגס-וועלט לעבט, דערנערנדיק זיך שטענדיק פון מאַרד, פון געדאַנק, פון ווילנס-פּרינציפּ.

די וועלט פון איבערלעבונגען איז אַ פינצטערע וועלט פון דערוואַרטונג, ביו עס קומט דאָס געפיל, אין וועלכן דער אַקטיאָר ווערט צעגאַנגען. די וועלט פון אי-בערלעבונגען איז ניט פאַרבונדן מיט דעם ווילנס-פּרינציפּ, און ניט מיטן געדאַנק און ווערט דורך זיי ניט באַגרענעצט. דעריבער איז די נאַטור פון דער דאָזיקער וועלט ניט קלאַר און דער אַקטיאָר קען קיינמאָל ניט זיין קיין פולער באַלעבאָס פון דער דאָזיקער וועלט.

די כירורגיע באַנוצט אומגעזעצלעך דעם נאַרקאָז. אומגעזעצלעך, ווייל ריישים איז דער נאַרקאָז געשאַפן געוואָרן בלוויז ווי אַ געווער קעגן ווייטיק. שטעלט זיך די פראַגע און דאָזיקע די זייער וויכטיקע פראַגע: צי האָבן די כירורגן דאָס רעכט צו באַנוצן דעם נאַרקאָז אַז אַז אויפן, אַז אין דעם מאַמענט פון דער אַפּעראַציע זאָל אינגאַנצן אויסגעשלאָסן ווערן, עפּשער דאָס וויכטיקסטע און דאָס סאַמע אי-קערדיקע, דאָס הייסט דער ווילנס-אימפּולס פון דעם קראַנקן, וועלכער לעכצט גע-זונט צו ווערן?

אַן שום צווייפל, אַז דער ווילנס-אימפּולס פון אַ מענטשן, וואָס ציט זיך צום לעבן, צו געזונט, שפּילט אַ ריזיקע ראָל אין דעם קאַמף קעגן דער קראַנקייט, האַנדלען דען ריכטיק די כירורגן, וואָס זיי שליסן אויס דעם באַווסטזינין פון דעם קראַנקן און פאַרוואַנדלען דורכן נאַרקאָז זיין אַרגאַניזם אין אַ קערפּער אַן ווילן און אַן לעבן, וואָס נעמט ניט קיין אַנטייל אין דעם קאַמף?

האַרבעט 1946

דער אָרגאַניזם שטעלט פאַר מיט זיך אַ גאַנצע ריז סיסטעמען, וואָס זײַנען אַף פאַרשידענע אויפאַנים פאַרבונדן צווישן זיך.

עס איז אָנגענומען צו זאָגן אז דער מענטש באַזיצט פינף כּושים. אָבער די קרומע באַשיידנקייט פון אונדזערע אָועס האָט פאַרשוויגן דעם זעקסטן כּוש. — דעם כּוש פון געשלעכט, וואָס איז אָן צווייפּל פּונקט אזוי שאַרף, פּולווערטיק און „זעלבשטענדיק“ ווי דאָס געפיל פון ריזע, האַרייעך, אָנטאַפּן, געהער און נעשמאַק. יעדע פון די סיסטעמען, יעדע איינע פון די ווירטשאַפּטן איז זעלבשטענדיק און זי פאַרמאָגט איר אייגענע אַפּראָוויזאַציע, איר נערונג, אירע דריזן. עס איז אומפאַרשטענדלעך פאַרוואָס עס איז ביז הײַנט נאָך ניט פאַראַן קיין ריכטיקע פאַר-שונג וועגן דער אָפהענגיקייט פון די סיסטעמען, איינער פון דער אַנדערער.

מיר ווייסן אז אַ סאַך זײַנען זייער גענויגט צו גלויבן אז די ריזע און דאָס געדער זײַנען צווישן זיך ענג פאַרבונדן. דעריבער איז אַנטשטאַנען אַ געדאַנק וועגן אַ זעעוודיקער, קאָלירטער מוזיק אא"וו.

איז דען אָבער ווייניקער ענג די פאַרבינדונג צווישן דער ריזע און דעם כּוש-האַרייעך? דערפילן מיר דען ניט דעם אַראַמאַט אין צוזאַמענהאַנג מיט דערינערונג-גען פון דער ריזע? ניט אומזיסט קען אַ שאַרפּער רייעך אַרויסרופּן טרערן. און שווימט דען ניט אויף פאַר אינערע אויגן נאָך לאַנגע לאַנגע יאָרן, אַ שוין לאַנג פאַרגעסן געשטאַלט, ווען מיר אַטעמען איין זיך אַ קוים קוים פילעוודיקן אַראַמאַט פון פאַרפּום אָדער בלומען?

ב"ר אג"ע

די רייפֿקייט פון קינסטלער

שוין איבער פינף און דרייסיג יאָר זינט דער מאָסקווער צושויער האָט צום ערשטן מאל דערזען דעם יונגן אומבאַקאַנטן אַקטיאָר מיכאַעלס אין דעם קליינעם זאַל פון דער סטודיע פון ייִדישן טעאַטער אין טשערנישעווסקירגעסל. דאָס איז גער- ווען איינע פון די אומפאַרגעסלעכע באַגעגענישן אין אַ טעאַטער. אין די קורצע פּיעסן פון וועלכע עס איז באַשטאַנען דער רעפּערטואַר פון די ערשטע אָונטן פון דער סטודיע, האָט מיכאַעלס גלייך געצויגן צו זיך די אַלגעמיינע אויפּמערקזאַמקייט מיט זײַן אויסערגעוויינלעכער פּערזענלעכקייט און מיט זײַן איינזאַרטיקן אויפן פון שפּילן, וואָס איז געווען אַבסאָלוט ניט ענלעך אַף די געוויינלעכע פּאַרשטעלונגען פון די ייִדישע וואַנדער־טרופּעס, וועלכע פּלעגן פון צײַט צו צײַט באַזוכן מאָסקווע, פּאַר דער רעוואָלוציע. דער טעאַטער־צושויער האָט אָן שום צוויפּל געהאַט דאָ צו טאָן מיט אַ איינזאַרטיקן אַקטיאָר, מיט אַן אייגענער וועלט־אַנשױונג און מיט אַ טיפּן קוק אַפּן לעבן. ווי גרויס עס זײַנען ניט געווען די דערוואַרטונגען אין צוזאַ- מענהאַנג מיט מיכאַעלסעס ערשטע אויפּטריטן, דאָך ווייס איך ניט, אויב אימעצער האָט געקענט פּאַרויסזען אין דער צוקונפּט אַזאַ מעכטיקע צעבלײַונג פון זײַן איינ- דיווידואַליטעט, וואָס איז ווייט און ווייט אַרויס פון די גרענעצן פון דער ענגער אַקטיאָ- רישער מינסטערשאַפּט. מיכאַעלס איז שטופּנווייז און זיכער אויסגעוואַקסן ווי איי- נער פון די שטאַרקסטע געזעלשאַפּטלעך־טעאַטראַלע טוערס פון אונדזער היימלאַנד.

זײַן אינספּירירנדיקער טאַלאַנט איז שטאַרקער געוואָרן פון יאָר צו יאָר. מיר כאַעלס איז געווען ניט נאָר אַ גלענצנדער שווישפּילער, ער איז געוואָרן אין דעם סאָוועטישן טעאַטער איינער פון די בעסטע פון די אַנערקענטסטע מינסטערס, אַ דרייטער און טיפּער אויסצײַטשער פון ליר און טעווייע דעם מילכיקער. אין זײַנע אַרויסטריטן האָט ער אויסגעדריקט די געפּילן און געדאַנקען וואָס זײַנען געמיינ- זאַם פּאַר די סאָוועטישע אַקטיאָרן, און יעדער אַרויסטריט זײַנער סײַ אַף דער טרײַ- בונע, סײַ אין געדרוקטן וואָרט, איז פון די צוהערערס אויפגענומען געוואָרן מיט אַנערקענונג און אָפּט מיט ענטזוזיאַזם, ניט צוליב דעם ברויזנדיקן קויעך פון זײַן רעדנערישן טאַלאַנט, נאָר מערסטנס דערפאַר, ווייל זײַנע געדאַנקען פּלעגן צוזאַמענ- פאַלן מיט די געדאַנקען פון די צוהערער: מיכאַעלס פּלעגט ווי צוטּרעפּן די גע- דאַנקען וועלכע האָבן געלעבט פאַרנעפּלט אין דעם באַוויסטזײַן פון דער אוידיטאָ- ריע, ער פּלעגט זײ באַפּרײַען און פּאַרמולירן מיט אַ פּינקטלעכקייט, וואָס פּלעגט איבעראַשן און איז ניט געווען צוטרימלעך פאַר יעדן צוהערער באַזונדער.

מיטן גאַנצן האַרצן האָט ער זיך אָפּגעגעבן זײַן געזעלשאַפּטלעכער און שעפּערי- שער אַרבעט. ס'האָט אים שטענדיק באַהערשט דאָס באַוויסטזײַן פון דער געזעלשאַפּט- לעכער פּליכט. אַף דער בינע, אַף דער טריבינע, אַף זיצונגען און באַראַטונגען פּלעגט

מיכאעלס שטענדיק דערשיינען א צוגעגרייטער און א קאנצענטרירטער, און זיין בילדערישע צילגעווענדטע רעדע, פול מיט אומדערווארטע פארגלייכונגען, איז געווען א רעדע פון א דענקער, פון א קינסטלער. ס'פלעגן זיך אין איר צוזאמען-פלעכטן דער ברען פון א דורכדרינגענדיקן סייכל און דער קויעך פון די העכסט אויפריכטיקסטע איבערלעבונגען; זיין געדאנק פלעגט געבוירן ווערן אין די טיפענישן פון הארץ. ער האָט באהערשט דעם ווערטפולן גאָב פון אן אַראַטמאָר צו דענקען אַפֿן קאָל, און דער צוהערער, א פאַרכאַפּטער און א געווינגענער דורך זיין רעדע, פלעגט צוזאמען מיט אים איבערלעבן דעם לעבעדיקן און ראשישן פראָצעס פון געדאַנק.

ער האָט געוואָלט פאַרשטיין און דעטערמינירן דאָס ארט פון אן אופפירונג, פון א ליטערארישער דערשיינונג, פון א בילד אָדער פון א סימפאָניע אין דעם אַלגעמיינעם שטייגנדיקן גאַנג פון לאַנד און ער פלעגט מיט קענטעניש, פֿיין און קלוג אָפּווייזן דעם ווערטפולן קינסטלערישן עמעס פון דעם אומנוצלעכן אָפּפאַל. עס איז אוממעגלעך געווען צו פאַרכאַפֿן אים מיט א ביליקן עפעקט. א שטרענגער און קלוגער ריכטער, פלעגט ער זיך גוטויליק באַציען צו אַלץ וואָס איז געווען עכט אין דער קונסט און ער פלעגט פירן מילכאָמע מיט דער ווילגאַרער געמאַכטער שיינקייט אָדער שריינדריקער פראַזעאַלאַגיע. דער גוירל פון דער סאָוועטישער קונסט איז געוואָרן דער גוירל פון מיכאָעלסן גופע, זינער א ליבליכער איניען. מיכאָעלס פלעגט פון זיך ווי א קינסטלער און טוער קיינמאָל ניט אַראַפּנעמען די פאַרנאַטוואַרטלעכקייט פאַר דער אַנטוויקלונג, פאַר די מיילעס און כעסרוינעס פון דער סאָוועטישער קונסט. מיכאָעלס פלעגט זיך פרייען מיט אירע דערפאַנגן און ליידן פאַר אירע דורכפאַלן. ווי אזא האָט מען מיכאָעלסן געקענט אויך אין דעם קאָמיטעט פון די סטאַלין־פרעמיעס ווי ער האָט מיט קאָוועד פאַרנומען דעם אַמט פון פּאַרויצער פון דער טעאַטראַלער סעקציע; אין דעם קונסט־ראַט באַם קאָמיטעט פאַר קונסט־איניאַנים, אין דער רעדאַקציע פון דעם זשורנאַל „טעאַטער“, אין דעם פּרעזיוודום פון דער אַפּאַרעאָנדישער טעאַטער־געזעלשאַפּט און איבער־הויפּט אין זיין רעזיזיסטאַנץ און אַקטיווישער קונסט.

עס איז געווען אוממעגלעך ניט ליב צו האָבן און ניט צו שעצן מיכאָעלסן, דעם עכטן פּריינט פון קונסט; דאָס שטרענגע אויסזען מיכאָעלסעס איז געווען דורכדערונגען מיט א געפיל פון אינערלעכער כשוועס, און דאָס פלעגט צוציען צו אים יעדן מענטשן, שוין גלייך באַ דער ערשטער באַגעגעניש.

און איצט, ווען דו קערסט זיך אום מיטן זיקאַרן צום פריערדיקן מיכאָעלס, זעסטו ליכט, וואָס פאַר א גלייכן, ווירדיקן וועג ער האָט דורכגעשפּאַנט אין דער קונסט, און ווי שוין און נאָבל עס איז געווען זיין יעדער טריט אַה אָט דעם וועג. שוין די ערשטע דריי פון די מער פאַרבליבענע אין זיקאַרן געשטאַלטן זיינע „מאַזאַטאַוו“, „גאַט פון נעקאַמע“, „אוריַעל אַקאַסטאַ“ האָבן באַוווּזן וואָס פאַר א פּילזיטיקע מעגלעכקייטן עס האָט פאַרמאָגט אָט דער שווישפּילער פון נידעריקן וווקס, מיט די רעגולערע אויסדרוקספּולע געזיכט־שטריכן, מיט דעם הויכן אָפּער־נעם, קלוגן שטערן.

אין דער איינאַקטיקער אינסצעניזירונג פון שאַלעם אַלייכעמס דערצייילונג „מאַזאַטאַוו“ האָט מיכאָעלס אויפּגעהויבן די טעמע פון דעם „קליינעם מענטשן“ — וואָס איז איינע פון די גרונט טעמעס פון דער ייִדישער ליטעראַטור. ער האָט זי לאַנג ניט פאַרלאָזן, דורכטראַכטנדיק זי קעסידער אַפּסנטי, באַמיענדיק זיך אַליי טיפּער און קלאָרער צו פאַרשטיין דעם גוירל פון דעם „קליינעם מענטשן“ פאַר

דער רעוואָלוציע, א פארמישפעטן אף לײַדן, נויט און וואָגלען. מיכאַעלס פלעגט וועגן אָט דעם גוירל דערצײלן פון דעם שטאַנדפונקט פון אונדזערן א מיטצײַט־לער. זײַן אַקטיאָרישע פאַרטיידיקונג פון דעם „קלײנעם מענטשן“ פלעגט ער דורכ־דרײַנגען מיט וואַרעמקײט און מיט האַרציקײַט. מען מוז זאָגן, ווי עס זאָל ניט שטימען מיט דער שטרענגער מינסטערשאַפט און אומבעראַכמאַנעסדיקער פּאַדערונג פון מיכאַעלסן, פלעגט ער צום קרײַז פון זײַנע געשטאַלטן אומגעריכט צוגעבן אַן עלעגישע באַפאַרבונג. פאַרשטייט זיך, אַז ער האָט ניט געבענקט נאָכן אַמאָליקן לעבן, אָבער מיט אַ טרויעריקער אנערקענונג פלעגט ער זיך דערמאַנען וועגן דער גרויסער מענטשלעכער ווירדע, וואָס די „קלײנע מענטשן“ האָבן אָנגעהאַלטן אין דער גרויזאמער, אומבעראַכמאַנעסדיקער ווירקלעכקײַט. ניט צוזאַמענגיסנדיק זיך מיטן געשטאַלט, בלײַבנדיק עטוואָס אין אַ זײַט פון אים, פלעגט מיכאַעלס באַפאַרבן זײַנע העלדן מיט אַ קלוגן וואַרעמען הומאָר, וואָס איז געווען ניט אַפּצוטיילן פון זײַן אינדיױדואַליטעט.

און דערבײַ, לױטן אויפן פון זײַן שפּילן פלעגט ער זיך אויסווייזן הויפּט־זעלעך ווי אַן אַקטיאָר אַ מיניסטער, וועלכער פאַרמאַגט אין דער פּולסטער מאָס אַלע נויטיגע פאַרן אַקטיאָר טעכנישע מיטלען: אַן אינדרוקספּולן זשעסט, פּרע־צײַקניט פון די באַוועגונגען, אַ קלאַרע, דיטלעכע דיקציע. ער פלעגט באַקלײַדן זײַנע ראָלן אין אַן אויסגעשמידטער פאַרעם, אין וועלכער עס איז אומענגלעך געווען צו באַמערקן שפּאַלטן אָדער פּגימעס. די אומצײכטיקניט אַף דער בינע איז אים געווען אבסאָלוט פּרעמד, ער האָט זי פּאַשעט פּינט נעהאַט. זײַנענדיק אַ סױנע פון יעדן נאַטוראַליזם אַף דער בינע, פלעגט ער אויספּורעמען זײַנע געשטאַלטן ווי אַ סקולפּ־טאָר: פּרעציו און פאַרענדיקט. יעדן זשעסט, יעדע באַוועגונג האָט ער דערפּירט ביז צו אַ פּלאַסטישער אויסענדיקונג. אָט די פּולקומע באַהערשונג פון דעם קערפּער באַ מיכאַעלסן פלעגט קוידעם קאַל איבעראַשן דעם צושויער. אין די ערשטע יאָרן פון זײַן שױשפּיל־ערישער טעטיקניט, פלעגט ער אפּילו איבערטרייבן די באַוועגונגען, ניט מוירע האָבנדיק פאַר צו שאַרפע אַקצענטן און אַן שרעק פאַר די אונטערגעשטראַכענע „פּינאַלע“ פּונקטן. אין די ווײַטערדיקע יאָרן האָט זײַן זשעסט, ניט פאַרלירנדיק גאָרניט אין דער פּערפּעקציע, אַסאַך געוונען אין ברייט־קײַט און אין דער אייגנאַרטיקער שאַליאַפּין־לײַכטיקניט.

ווי אַ באַלעבאַס איבער זײַן קערפּער פלעגט מיכאַעלס אַלע זײַנע ראָלן דורכ־דרײַנגען מיטן דינסטן געפּיל פון ריטעם. זײַן סצענישע שפּראַך איז געווען פּונקט אַזוי מוזיקאַליש, ווי עס זײַנען מוזיקאַליש געווען זײַנע באַוועגונגען. מען האָט עס ניט געקענט אָנרופן דעקלאַמאַציע, — מיכאַעלס האָט ניט פאַרטראָגן קײַן באַנאַליטעט אַף דער בינע, צום וואָרט פלעגט ער זיך באַציען ווי צו אַ פּאַעטישן געשטאַלט. דעריבער איז מיכאַעלסעס שפּראַך געווען „וואָגיק“, „זעווודיק“ און די מוזיקאַלישקײַט פון די אינטאַנאַציעס פלעגט איבערצײַגן די צושויערס, וועלכע האָבן אפּילע ניט געקענט די שפּראַך אַף וועלכער ער האָט געשפּילט. איין מאָל האָט וו. א. נעמיראוויטש־דאַנטשענקאַ אָנגערופן טשעכאַווס סצענישע מאָנאָלאָגן און דיאַלאָגן „לידער אין פּראָזע“. ווי אַ ליד אין פּראָזע איז געווען פאַר מיכאַעלסן יעדעס וואָרט, וואָס האָט אָפּגעהילכט פון די בינע־ברעטער. באַזונדענדיק זיך מיט די שטרענגע געזעצן פון ריטעם פלעגט מיכאַעלס איבערגעבן יעדן קלאַנג און זײַן יעדן נײַאנס מיט אַזאַ אַרטיסטישער מינסטערשאַפט, וועלכע עס וואָלטן זיכער מעקאַנע געווען אַסאַך פּו ודי אָנערקענטע זינגערס. נאָר קוים האָט דער צושויער

עטוואָס אָפּגעטראָטן פון דעם ערשטן אינדרוק — פון דער טעכנישער ווירטואַר
זימט און פאַרבלענדדיקער אויסערלעכער מיניסטערשאַפט — האָט מיכאַעל
אומבאמערקט אָבער מעכטיק אַרטינגעצויגן דעם צושויער אין דער אינערלעכער
וועלט פון זײַנע העלדן. ער איז ניט געווען אַ צו אָפּענער אַקטיאָר און פּלעגט ניט
אויפטרעטן פאַרן צושויער מיט אַן אָפּענער נעשאַממע. ביסלעכווייז און דין פּלעגט
ער דערנענטערן דעם צושויער צו זײַנע פּינלעך אָדער פּרידיק אויסגעטראָגענע
געשטאַלטן.

דער זיגריכער גלאַנץ פון זײַן סצענישער אינטערפּרעטאַציע האָט אויסבאַ
האַלטן אַ גרויסע מאַסע פון ערנסטע דאָיונעס און גרויסע איבערלעבונגען. פּונקט
ווי די גאַנצע פּערזענלעכקייט מיכאַעלסעס איז אָנגעזאַפט געווען מיטן געפּיל פון
אייגנווירדע, אַזוי פּלעגט אויך אין די געשטאַלטן פון זײַנע „קליינע מענטשן“ זיך
אָפּשפּיגלען דאָס געפּיל פון אַ מין אייגנאַרטיקער וויכטיקייט, וואָס פּלעגט זיי אונט
טערשיידן אין יעדן מאָמענט פון זייער סצענישן לעבן. ווען מיכאַעלס פּלעגט
דערציילן וועגן זיי, האָט ער אַביסל אויפגעדעקט דעם פאַרהאַנג פון זײַן אייגענער
נעשאַממע, און דעמאָלט, דורך דער טונקלקייט פון געשאַפענעם געשטאַלט, פון
הינטער דער פּרעציוזער, אויסגעקאָוועטער עכטער פאַרעם, פּלעגט זיך אַנטפּלעקן
אַ קלאַרע, קלוגע, ריינע נעשאַממע, אַן איבערפּולטע מיט אומאויסשעפּלעכער ליבע
צו מענטשן און מיט סינע צו אַלץ וואָס פאַרקריפּלט זיי. ער פּלעגט באַליבטן זייער
גוירל פון די זעלבע הויכע פּאָזיציעס, פון וועלכע ער פּלעגט מישפּעטן די דער
שײַנונגען אין אונדזער קונסט. אַזוי אַרום זײַנען אַרויסגעקומען אין זײַן אינטער
פּרעטאַציע אי דער באַשיידענער רעב אַלטער פון „מאַזל־טאַוו“, אי דער פּאַנטאַס
טישער, ריטמישער האָצמאַך פון „קאַלדוניע“, אין דער טראַגישער לעץ פון „בינאַכט
אַפּן אַלטן מאַרק“ און, לעסאַף, דער ליכטיקער בעניאָמין — איינע פון די בעסטע
מיכאַעלסעס קרעאַציעס, לויט איר האַרמאָנישקייט, דורכזיכטיקייט און דערהויבנ־
קייט.

מיכאַעלס האָט מיט אַ דורכדרינגלעכער האַרציקייט נאָכגעפּאָלט דעם גוירל פון
די מענטשן, וועלכע ער האָט פאַרגעשמעלט. אין זײַן אינטערפּרעטאַציע איז געווען אַן
אומענדלעכע ביטערקייט ווען ער פּלעגט אַנשטעלן זײַן אויפּמערקזאַמקייט אַף דער
בוילעטער ניט־צוגעפּאַסטקייט פון דעם גייסטיקן ווערט פון אַ מענטשן צו זײַן רעאַלן
אַרט אין פּראַקטישן לעבן. אין אָנהייב־פּעריאָד פון זײַן אַקטיאָרישער טעטיקייט פּלעגט
ער זיך ניט ווונדערן און ניט באַדויערן: אַפּן ערשטן בליק האָט זיך געדוכט, אַז ער
שמעלט פעסט בלויז דעם עקזיסטירנדיקן און אומפאַרמיידלעכן פּאַקט פון דער פאַר
גאַנגענהייט. אָבער וויפּל צאַרן, באַשולדיקונג און עמעס זײַנען געווען אין זײַן אינ־
טערפּרעטאַציע פון די געשטאַלטן! שילדערנדיק דעם „קליינע מענטשן“ פּלעגט מיר
כאַעלס צאַרענען קעגן דער מאַכט פון געלט, וואָס צווינגט די מענטשן צו פאַרקריפּ־
לען זייער עמעס אָנבליק. ניט אומזיסט איז „באַנאַכט אַפּן אַלטן מאַרק“ אין זײַן
אויפּפירונג געוואָרן אַ באַשולדיקונגס־אַקט קעגן פּריוואַט־אייגנטום וואָס ווערט פאַר
קערפּערט אין די אויפּגעלעבטע געשפּענסטער פון דעם אַלטן, אויפּשיידנדיקן שטיי
גער. אין די „קליינע מענטשן“ האָט מיכאַעלס געשעצט יענע שטריכן, וואָס פּלעגן
זיי העלפּן אויפּסניי געבוירן צו ווערן אין אַ ליכטיקער געזעלשאַפט פון גלייכקייט, און
ער האָט געשמעפּלט אַלץ, וואָס פּלעגט דעם מענטש דער נידעריקן און אים פאַר
וואַנדלען אין אַ שקלאַף.

אָבער מיכאַעלסעס קונסט איז זעלבסטפאַרשטענדלעך געווען ברייטער, טיפּער

ש. מיכאעלס—ליר. צייכענונג פון א. טישלער. 1942

ליד—יש. מיכאעלס. דער לעז—זו. זוסקין. צייכענונג פון טאראסקאווא

און וויכטיקער ווי די טעמע פון „קליינעם מענטשן“. מיכאעלס האָט געטרוימט צו שפילן א געשטאַלט פון דער רוסישער קלאַסישער אָדער סאָוועטישער ליטעראַטור. עס האָבן אים געצויגן גרויסע פּילאָזאָפּישע פּראָבלעמען, וועלכע האָבן געפונען זייער אויסדרוק אין שטאַרקע ליטעראַרישע ווערק פון וועלט־מאַסשטאַב. עס האָט אים געצויגן צו דער טראַגעדיע. איינע פון זיינע פּריסטע ראָלן איז געווען די ראָל פון אורייעל אַקאַסטאַ. און וואָס מער רייפער און ריינער ס'איז געוואָרן זיין טאַלאַנט, אַלץ מער צודרינגלעכער איז געוואָרן אָט דער אינערלעכער רוף. שוין זיין קימאַט ערשטע באַדרייטנדיקע ראָל פון שאַפּשאַוויטש אין „גאָט פון נעקאַמע“ — ניט קיין גאָר פּערפעקטע פּיעסע פון שאַלעם אַש, — האָט מיכאעלס דערהויבן ביז צו די הויכקייטן פון טראַגעדיע. אין אָט דער ראָל האָט ער אָנגערירט די אינערלעכע ווי דערשפּרוכן — דעם אינערלעכן קאַמף, וואָס האָט געפּעלט אין פּיל אַנדערע פון זיינע ראָלן. דער קאַמף צווישן שלעכטס און גוטס אין דעם מענטשנס נעשאַמע איז געוואָרן דער אינהאַלט פון דער פּיעסע. זיין פּראָבלעם האָט מיכאעלס געלייזט לייַדנשאַפט לעך, קימאַט שטורמיש און, האַנגס אַסאך פון זיינע שטרעבונגען זינען צעשמעטערט געוואָרן פון דער סכעמאַטישקייט פון דעם דראַמאַטורגישן מאַטעריאַל, האָט ער באַ זונדערע סצענעס, ווי אַ שטייגער דעם פינאַל פון דער פּיעסע. דורכגעפירט מיט אַ קראַפט, וואָס איז זעלטן באַ אַ יונגן אַקטיאָר. אזוי האָט ער זיך דערנענטערט צו דער גרויסער פּראָבלעם פון זין פון לעבן, — גערעכטיקייט און אומגערעכטיקייט — צו דער טעמע פון לייַטערונג און פון געבורט פון אַ מענטש.

אַ גרויסער שווישפּילער, אָן שום סענטימענטאַליטעט, איז ער צוגעגאַנגען צום לעבן טיף, און ווען מען האָט באַדאַרפט, גרויזאַם, ווען ער האָט ווי איינע פון זיינע ערשטע ראָלן אויסגעקליבן אורייעל אַקאַסטאַ, האָט ער אין דעם געשטאַלט אויסגע טיילט נאָר איין שטריך, וואָס האָט אים אינטערעסירט: אַ ניט געצוימטן בונט פון געדאַנק, וואָס וואַרפט אַן אַרויסרוף צו פאַלשקייט און צוונעם. די אַסקעטיש שטרענגע אינטערפּרעטאַציע מיכאעלסעס איז געווען אַן אומגעריכטע; עס האָט גערעדט אין אים דער יוגנטלעכער ראַמאַנטיזם פון דער צייַט פון מיליטערישן קאַמוניזם. זיין פאַרטראַכט האָט מיכאעלס דערפירט ביזן סאָף מיט אַ בעהאַדראַגדיקער אַנטשלאַסנ קייט. אַקאַסטאַס לייַבע צו יעהודים האָט ער געשטעלט אַפּן צווייטן פּלאַן; ער האָט פּאַלעמיזירט מיטן געשטאַלט פון אַקאַסטאַ דעם פאַרליבטן; ער האָט אָפּגעהאַקט יענע שטריכן, וועלכע האָבן אים געשטערט פעסטצושטעלן אַקאַסטאַס אומדיסקוטירבאַרע גערעכטיקייט און אַבסאָלוטע פּרינציפּיעלקייט. עס האָט זיך אים געוואָלט שאַפּן, אזוי צו זאָגן, אַ טעאַטער פון ריינעם געדאַנק.

אפּילע דער אויסערלעכער אויסזען פון אַקאַסטאַן איז געווען אין אַ שאַרפּער סטירע צו דעם פון לאַנג דורך דער טעאַטער־טראַדיציע אָנגענומענעם אויסזען פון דעם העלד פון גוצקאָוו טראַגעדיע. אָן אַ באַרד און אָן וואַנצעס, מיט אַ קוטשמע געלע האָר, מיט אַ אומבעראַכמאַנעסדיקן שאַרפּן פּראָפּיל, האָט ער איבעראַשט מיט דער פּלינקער ראַשיקייט פון זיין אויפּפירונג. פּאַלעמיזירט האָט ער שאַרף, מיט טעמפּעראַמענט. אין זיין אַקאַסטאַ איז געווען עפעס אָנגרייפּעריש, פאַרצוקנדיקס — עס איז געווען אַן אינערלעכע גרייטקייט אָנצופאַלן אַפּן קעגנער, אים צו צעשמע טערן. ערגעץ וווּ האָט מיכאעלס גרייטלעך זיך געאַמפּערט מיט גוצקאָוו. אַקאַסטאַ באַ מיכאעלסן איז געווען קימאַט אוממעגלעך ער זאָל מאַסקים זיין אַר דעם אַקט פון אָפּזאָגן זיך פון זיינע געדאַנקען און פון „טשוווע“. פון אָנפאַנג אָן האָט דער צושויער ניט געטרויט אין אזאַ אַקאַסטאַס שרייַט און ער האָט מיט אומגעדולד גע-

ווארט אף יענעם אויפרייס פון צאָרן, אויפֿרענונג און באַשולדיקונג מיט וועלכן עס פֿאַרענדיקט זיך די סצענע פֿון אַקט אין דער סינאָגאָגע. און דעריבער האָבן אזוי נישטיק אויסגעזען יעהודיסעס ליבע און סאַנטאַסעס פֿאַרזיכטיקייט אין פֿאַרגלייך מיט דער קימאַט פֿאַנאַטישער איבערגעגעבנקייט צו דעם בונד-טאַרישן נאָוואַטאַרישן געדאַנק. עס איז אויסגעוועפֿט געוואָרן פֿון זיקאַרן די סצענע מיט יעהודיסן פֿונקט ווי עס וואָלט גאָר ניט געווען קיין ליבעס-טעמע אין נומערצאָום טראַגעדיע. ווי באַקאַנט עס איז אונדז, דער יוגנט פֿון די צוואַנציקסטע יאָרן, געווען דער שטרענגער ריגאַרדזום, דער צייכן פֿון די ערשטע יאָרן פֿון דער רעוואָלוציע.

דער פֿרוז מיט אַקאַסטאַן איז געבליבן אַן איינציקער. גאָר אינגיכן האָט מיר באַעלס פֿאַרשטאַנען, אַז אַף יענער זייט פֿון דער קאָמפּליצירטקייט פֿון מענטשלעכן באַראַקטער איז ניט מעגלעך קיין טראַגעדיע, עס איז געקומען די צייט פֿון ליר פֿון טעוויע — געשטאַלטן, וועלכע זיינען פֿאַרבליבן אין זיקאַרן באַ יעדן פֿון מיר באַעלס צושויער, און איך ווייס ניט וועלכן פֿון זיי ביידע קען מען געבן פֿרעפֿערענץ.

מיכאַעלס האָט איבערגערעיסן מיט דער טראַדיציאָנעלער פֿאַרשטעלונג וועגן לירן. עס איז געווען אַ פֿולשטענדיקע איבערקערעניש אין דער אַקטיאָרישער לייזונג פֿון די שעקספּיר-געשטאַלטן. דרייט און אומדערוואַרט איז געווען מיר באַעלס אינטערפֿרעטאַציע, אָנהויבנדיק פֿון דעם אויסערלעכן אויסזען און פֿאַר-ענדיקנדיק מיט דער אויסטייטשונג פֿון לירס לעבנסזעגן. מיכאַעלס האָט זיך אַף אייביק צעשיידט מיטן האַרדאַס-פֿאַנעמדיקן, מאַיעסטעטישן, עפעקטפֿולן זאַקן, ניט די בעקאוועדיקע קעניגלעכע אויסערלעכקייט האָט אים אינטערעסירט, ס'האָט אים אינטערעסירט דער גוירל פֿון אַ מענטש, וועלכער האָט דערקענט דעם טאָך פֿון דער וועלט דורך אַ גאַנצע ריי דראַמאַטישע איבערלעבונגען, פֿאַרן פֿרייז פֿון אַפּאָגן זיך פֿון זעלבסטפֿאַרגעטערונג. מיכאַעלס איז געגאַנגען מיטן וועג פֿון פֿאַרשפּיצן דאָס געשטאַלט. פֿון יעדער לאַגע אין וועלכער ליר איז געשטעלט געוואָרן, האָט ער געמאַכט זיינע אויספירן. אין אָנהויב פֿון דער טראַגעדיע האָט מיכאַעלס קיין איין וואָרט ניט גענומען צו זיין פֿאַרטיידיקונג. פֿאַרקערט, ער האָט אים געשילדערט מיט בוילעט ניט סימפּאַטישע שטריכן. זיין ליר האָט געלעבט אין אַ ספּערע פֿון אינגער-גלויבטקייט אין זיך, די קראַפט פֿון דער קעניגלעכער מאַכט האָט ער צונויפגעמישט מיטן קויעך פֿון זיין אייגענער פֿערזענלעכקייט. ער איז געווען קאַפּריזשע, אייני-געשפּאַרט און אַקשאָנעסדיק אַט דער קליינוווגסיקער מענטש מיטן גייוועדיקן פֿאַנים, ראַשיקע באַוועגונגען, מיט אומגעריכטע ענדערונגען אין דער שטימונג, מיט פֿלוצלעמדיקע איבערגאַנגען פֿון קאַס צו גנאָד, פֿון פֿרייד צו טרויער.

די מאַכט האָט אים צעבאַלעוועט, דאָס באַוווּסטזיין פֿון דער אויסערגעוויינד-לעכקייט פֿון זיין פֿערזאָן האָט זיך פֿאַרוואַנדלט אין זיין לעבנס-געזעץ, און די מעלר-כע-אינטערעסן זיינען געוואָרן פֿאַר אים צווייטערניקע, צופֿעליקע. מיכאַעלס האָט מיט דער דינסטער פֿסיכאָלאָגישער מינסטערשאַפט געוויזן דעם צושויער דעם שווערן וועג, אַף וועלכן עס איז פֿאַרגעקומען לירס איבערגעבורט.

פֿון אָנפאַנג האָט זיך געדוכט, אַז קיין שום געשעעניש קען ניט אַרויסרופן אַן איבערקערעניש אין דער גייסטיקער וועלט פֿון דעם איינגעגלויבטן אין זיך אַקשן. די אומדערוואַרטע צאָרעס, וועלכע ער האָט איינע נאָך דער אַנדערער געליטן פֿון זיינע טעכטער, האָבן אים נאָר דערצערנט און ווייט, ווייט ניט מיט אַמאָל איז געקומען דאָס באַוווּסטזיין פֿון זיין ניט נאָר אויסערלעכער, נאָר אויך אינערלעכער קאַטאַס-טראַגע. די ערשטע קלעפֿ האָט ליר — מיכאַעלס אויפגענומען מיט אַ ביזן אַרויס-

רוף — נאך אקשאַנעסדיקער זינגען געוואָרן די קנייטשן אַף זיין שטערן, נאָך מעכ-טיקער זינגען געוואָרן די שאַרפע באַוועגונגען. אָבער מיטאַמאָל האָט עפעס אויפֿ-געציטערט אין לירס נעשאַמע, עפעס האָט געשאַפֿן אַן אינערלעכן אומרו, אין זיין מאַרד הייבט אָן אַרײַנצודרינגען די מוירע פֿאַר דער פֿלוצלינג פֿאַר אים אַנטדעקטער וועלט פֿון אומרעכט. און דעמאָלט האָט זיך אַרויסגעריסן דער צעשטערערשער אויס-גאַנגסלאָזער צאָרן, וועלכער האָט באַהערשט זיין גאַנץ וועזן אין דער סצענע פֿון שטורעם.

מיכאַעלס האָט געצויגן דעם פֿאַדעם פֿון דער ראָל מיט אַ דינער מינסטערשאַפט. דורך צערודערונגען, פֿאַראַט און מערידע, האָט זיך פֿאַר לירן געעפֿנט דער עכטער עמעס וועגן מענטשן און וועגן זיין באַדײַטונג אין לעבן. דעריבער איז די קולמיר-נאַציע פֿון דער ראָל געווען פֿאַר מיכאַעלסן ניט די סצענע פֿון מעשוואַס בעייסן שטורעם און פינפֿערני פֿון ווינט, ווען עס האָבן קעגנזעצלעך און שרעקלעך אין זיין ליר געקעמפט די ערשטע סימאָנים פֿון זעעוודיק ווערן און די קימאַט כּײַעשע מוירע פֿאַר דער וועלט, נאָר די פינאַל־סצענע וווּ מיכאַעלס איז געווען אַזוי דורכדרינגלעך לירן-דיק, ווען די צערטלעכע און הילפֿסלאָזע הענט פֿון שטאַרבנדיקן שוין צום פֿאַר-שטאַנד געקומענעם ליר האָבן זיך געצויגן צום טויטן קערפֿער פֿון זיין געליבטער טאַכטער. עס האָט זיך אויסגעדוכט ווי דער צושייער וואָלט בײַגעווען באַ דער שיל-דערונג פֿון אַ גאַנצן לעבן — ער האָט געזען ניט נאָר לירס עלטער און טויט, ער האָט געזען זיין יוגנט, זיין רייפֿקייט. דאָ סגעשטאַלט פֿון ליר־מיכאַעלס האָט גערופן צו מעדיטאַציע וועגן דעם לעבן און גוירל פֿון אַ מענטשן.

אויך צו אַזעלכע מעדיטאַציעס האָט גערופן מיכאַעלסעס לעצטע וויכטיקע ראָל פֿון טעווע דעם מילכיקער, מיט וועלכער מיכאַעלס האָט ווי אונטערגעצויגן דעם סאַכאַקל פֿון אַלע זינע פֿאַריקע ראָלן פֿון דער ייִדישער קלאַסיק. אין טעווען האָט מיכאַעלס אַרײַנגעלייגט דעם גאַנצן קויעך פֿון זיין אָפּטימיזם און פֿון גלויבן אין פֿאַקט. ער האָט געשפּילט טעווען מיט אַ שטרענגער צערטלעכקייט און מיט דער טיפּסטער מענטשלעכער פֿאַרוינסזעעוודיקייט. די דינע און בײַלעטע מינסטערשאַפט פֿון מיכאַעלס האָט אין טעווען דערגרייכט ביז דער דורכזיכטיקער פֿאַרענדיקונג. טעווע איז אויסגעוואַקסן אין אַ געשטאַלט וואָס איז גלײַכצייטיק אי רעאַל אי טיפּיש. טעווע איז ניט קיין קעמפֿער, אָבער מיט זיין גאַנצן וועזן, מיט דער גאַנצער באַצײונג זינער צום לעבן האָט טעווע־מיכאַעלס זיך רעבעלירט קעגן דער סאַציאַלער אומגע-רעכטיקייט, זינענדיק פעסט איבערצייגט אין דעם אומפֿאַרמיידלעכן ניצאַכן פֿון די גרויסע מענטשלעכע געפּילן און פֿון דעם סאַציאַלן עמעס איבער דער וועלט פֿון פֿאַריאַכונג, גוואַלד און בײַז.

אַזאַ איז געווען מיכאַעלסעס גלויבן. דעם האָזיקן גלויבן האָט ער געווידמעט זיין גאַנץ לעבן. דער טעאַטער איז געווען פֿאַר אים דער טיפּסטער אויסדרוק פֿון זינע איבערצינגונגען. יעדע רעזשיסאָרישע אַרבעט זינע פֿלעגט מיכאַעלס דורכדרינג-גען מיט דער גרויסער פֿאַרכאַפֿנדיקער אידעע. די קונסט פֿון רעזשיסירן איז געווען פֿאַר מיכאַעלסן זיין קאָנדענסירט לעבן. זיין רעזשיסאָרישער פֿענדזל־שטריך איז געווען געדיכט, שטאַרק און קאַטעגאָריש. ער פֿלעגט אָפּוואַרפֿן אַלע נאַטוראַליס-טישע פֿראַטיס, ווייל ער האָט ליב געהאַט אַ טעאַטער פֿון פּאָעטישע געשטאַלטן און פֿון פּילאָזאָפּישן געדאַנק. זינענדיק איבערגעגעבן צו אַזאַ מין טעאַטער אין זיין אַקטיאָרישער קונסט איז ער אים פֿאַרבליבן געטריי אויך אין זיין אויסגעשמידטער און פינקטלעכער רעזשיסיר.

עמעם איז, אז מיכאעלסעס רעזשיסירן איז גאָר אַ באַזונדערע טעמע, וואָס פאָר-
דערט אַ גענויע באַארבעטונג. ס'איז אָבער אַנצומערקן, אז ווי אַ רעזשיסאָר האָט מיר
כאָעלס פּולשטענדיק געקומען צום אויסדרוק אין דעם ספּעקטאַקל „פּריילעכס" — אַ
ספּעקטאַקל וואָס איז געבליבן אין זיקאַרן מיט זײַן יאָנטעוודיקייט און מיטן העלן אָפּ-
טימיזם. דער ספּעקטאַקל איז געווען קימאַט אָן אַ סיוושעט, אָבער רער איז געווען אַן
אויסדרוק פּון דער איינציקער אידעע, וואָס האָט פאַרכאַפט מיכאָעלסן, און ניט בלויז
פּון אַ רעזשיסאָרישער אידעע. אין דעם וויכער פּון לידער און טענץ, אין דעם קאָמ-
פּליצירטן צוזאַמענפּלעכטן די אַריבערפּליסנדיקע פּון איינער אין דער צווייטער
פּינקטלעכע און שטרענגע מיזאַנסצענעס, אין דעם שטורמישן שטראָם פּון בונטע
קאָלירן און פּערמאַנענטפּולע ריטמען פּלעגט זיך אויסגיסן דער אומפאַרניכטעטבאַ-
רער גלויבן פּון מיכאָעלסן אין לעבן.

מיכאָעלס איז געווען ניט אָפּצוטיילן פּון לעבן. די הינטצייטיקייט האָט ער
געזען בונטער, בוילעטער און אַסאַך פאַרויסזעעוודיקער ווי פּיל פּון זײַנע מיטברידער
אין דער קונסט. ווען אין דער צייט פּון דער מילכאַמע האָט ער זיך צוריקגעקערט
פּון אמעריקע, וווּ ער האָט דורכגעפירט אַ גאָר וויכטיקע געזעלשאַפּטלעכע טעטי-
קייט, פּלעגט ער מיט פאַרביטערונג אָנווייזן אַף די רעאַקציאָנערע און שאָוויניסטישע
טענדענצן, וועלכע זײַנען געוואַקסן אין געוויסע אמעריקאַנער קרייזן. לידנשאַפּטלעך
און טיף האָט ער זיך אַרײַנגעטראַכט אין דער הינטצייטיקייט: ער האָט ליב געהאַט
דעם ראַטן-פאַרבאַנד, ער האָט ליב געהאַט זײַן סאָציאַליסטיש הימלאַנד.

זײַנע ערשטע טריט אין דער קונסט פּאַלן צונױף מיט די ערשטע יאָרן פּון דער
אַקטאַבער-רעוואָלוציע. זײער עמפּינדלעך האָט ער מיט זײַן גאַנצן קלוגן האַרץ גע-
שפּירט און פאַרשטאַנען איר גרויסקייט, און ער האָט זיך אינגאַנצן אָפּגעגעבן דעם
ניצאַכן פּון די קאָמוניסטישע אידעען. ער זעט פאַרבלייבן אין זיקאַרן באַ אַלע וואָס
האַבן אים געקענט, וואָס האָבן אים געהערט אָדער האָבן געזען זײַנע אינטערפּרע-
טאַציעס אַף דער בינע און זײַן רעזשיסאָרישע אַרבעט, ווי אַ קינסטלער מיט אַ גרוי-
סער אינערלעכער קראַפט און מיט יענער גליקלעכער אינטעגריטעט, וועלכע האָט
אים דערלויבט צו בלייבן דער זעלבער כאַכעם, דער באַנייטערטער און מענטשלע-
כער מיכאָעלס, אומעטום — אין לעבן, אַף דער טריבונע און אַף דער בינע.

מיכאעלס - ליר

לירס געשטאלט, געשאפן דורך מיכאעלסן, וואָלט איצט, אָפּ אַ דיסטאַנץ, ווען עס איז פאַרשווינדן דעם אַקטיאָרס לעבעדיקער אַטעם, געקענט אויסזען צו פיל קאָמפּליצירט און פילדריטיק.

אין דער עמעסן האָט מיכאָעלסעס אינטערפרעטאַציע זיך באַזירט אָפּ אַ זייער קאָמפּליצירטער און מאַטעמאַטיש פרעזיווער אַנטוויקלונג פון דורכגעטראַכטע איר דעזען. אָבער דאָך איז די קאָמפּליצירטקייט געווען אַ באַזע פאַר אַ געשטאַלט פון קימאַט אַ פּאָלקלאָרישער פּאַשעטקייט און קלאָרקייט. מיכאָעלסעס געדאַנק האָט גע- קענט זיך אויסווייזן קאָמפּליצירט אָדער אַבסטראַקט, אָבער די בילדערישקייט איז געווען אַ צוגענגלעכע. כּוּז דעם איז ער אין זײַנע פאַראַלגעמיינערטע קאָנצעפּציעס אַרויסגעגאַנגען פון די עלעמענטאַרע, פּרימיטיווע מענטשלעכע געפילן זײַן אינטערפרעטאַציע האָט מען גערופן קלוגע, און אזאָ איז זי טאַקע געווען. און דעריבער איז עס געווען אַן אַפענע, אויפריכטיקע כאַכמע, אַ כאַכמע פון אַ מײַסעלע מיט אַ מוסטער-האַסקל.

„לויט מײַנונג, פלעגט מיכאָעלס זאָגן, איז די שעקספיר-טראַגעדיע שטאַרק נאַענט צו די ביבלישע לעגענדעס. איך וואָלט געזאָגט אפילע, אז דאָס איז אַן אלעגאָ- ריע וועגן מעלובע-צעטיילונג אין דער פאַרעם פון פּראַגעס און ענטפּערס.“ מי- כּאָעלס פלעגט שפילן אַ פּאַשעטע אלעגאָריע וואָס האָט באַדאַרפט אַנטפלעקן אַ טיפע כאַכמע. דעריבער האָט ער געוואָלט די קאָמפּליצירטסטע באַגריפּן אויסדריקן אין אַ בילעטער אינהאַלטסרייכער פאַרעם. אָפּ וויפּל די בילדערישקייט פון דער אינטער- פרעטאַציע האָט זיך אויסגעדריקט לויט די פּאָדערונגען פון דער אלעגאָריע, איז איר אויפנאכע באַשטאַנען דערין, מען זאָל דורך דער סענעישער מעטאָפּאָרע אויס- דריקן די אַלגעמיינסטע באַגריפּן.

אזוי אַרום זײַנען געבוירן געוואָרן באַ מיכאָעלסן זשעסטן — לייטמאַטיוון, וואָס האָבן באַצייכנט די הויפט טעמעס פון דעם געשטאַלט, (די הענט מיט צענר- מענע פינגער וואָס גליטשן זיך אַראָפּ איבערן פּאַנעם, ווי זיי וואָלטן אַראָפּגענומען פון לירס אויגן דעם שליער פון פּאַלשע פּאַרשטעלונגען. אָדער, אַ שטייגער, אַן אַנדער זשעסט, ווען ליר פירט מעכאַניש מיט דער האַנט איבערן קאָפּ, זוכנדיק די אָפּ אייביק פּאַרלויירענע קרוין). דאָס האָט אויסגעדריקט ניט בלויז דעם פּסיכאָלאָ- גישן צושטאַנד פון העלד, נאָר אַזעלכע זשעסטן זײַנען אויך געבליבן ווי אומבאַ- דינגטע און געוויינטע אויסערונגען פון זײַן וועזן, פונקט ווי די שטענדיקע עפיטעטן אין די פּאָלקלאָרי-אימאָזשן. (טישלערס סעענאַגראַפיע — וואָס פונקט ווי שפיל- צינג-טויער, עפענען זיך אַט גאַסטפּריינטלעך אויף און אַט פאַרהאַקן זיי זיך, איר זאָלירנדיק דעם מענטשן פון שטוב און היים — האָט אַנטשפּראַכן דעם דאָזיקן

בילדערישן געבוי, דעם בויילעט נאווון און גלייכצייטיק קאנדיציאנעלן אויסדרוק פון די אילגעמיינע אידעען).

אויסארבעטנדיק בעשייכעס מיטן „קעניג ליר“ זיין אייגענע פאָעטיק פון טראַג-גישקייט אַף דער בינע, האָט מיכאַעלס אייגנטלעך געזוכט דעם סצענישן עקוויוואַ-לענט פאַר דער מעטאָפאָרישקייט פון שעקספירס אַרט דענקען. שעקספירס קאָמ-פליצירטע מעטאָפאָרישקייט האָט ער ניט געזוכט אויסצומירן אָדער מאַכן פּאָשע-טער. ער האָט זי ניט געהאַלטן פאַר קיין פאַרעלטערטער און ניט פאַר קיין דעמאָ-רישער. ער איז געגאַנגען איר אַנטקעגן, ער האָט פון איר האַנאַע געהאַט, ער האָט געפרווט זי צו פאַרשטיין און האָט געשטרעבט זי פאַרשטענדלעך צו מאַכן פאַר אַלעמען. מיכאַעלס האָט דאָ ניט געפילט קיין שפורן פון אויפגעבלאַזנקייט, נאָר פאַלקסטימלעכקייט. ער האָט געפילט די פאַרבינדונג פון שעקספירס בילדערישקייט מיט די שטעגן פון דער פאַלקס-פּאָעזיע, מיטן געבוי גופע פון דעם פאַלקס פּאָעטישן אַרט דענקען. די סוויוע פון דער פאַלקשישקייט פלעגט ער זוכן באַ שעקספירן אין יענע מאָטיוון, געשטאַלטן און פאַרמירונגען, וווּ דער גרויסער דראַמאַטורג פון רע-נעסאַנס איז צום שווערסטן. דער זיין פון דעם ווונדערבאַרן דועט מיכאַעלס-ליר און זוסקין — דער לעץ איז באַשטאַנען, צווישן אַנדערע דערין, וואָס ווען זוסקין פלעגט געבן צו שפירן דעם גאַנצן אַראַמאַט און די פּאָעזיע פון דער בויילעטער שעקספירישער פאַלקשישקייט, פון דער פאַלקשישקייט פון הומאַריסטישע ווערטלעך, פון פלעבעישן געזונטן פאַרשטאַנד אַן אַפלאַכערישן און ביטערן, האָט אויך מיכאַעלס אַנטפלעקט אַט די זעלבע פאַלקשישקייט, אָבער דאָרט וווּ מען איז צום ווינציקסטן געוויינט געווען זי צו זוכן — אין דער פאַרצווייגטער שעקספירישער מעטאָפאָרישקייט, אין דער פילאָזאָפישער באַטייטנקייט פון זיינע געשטאַלטן.

אין דער קאָמפליצירטקייט פון שעקספירישן געדאַנק האָט ער געזען די קאָנ-צענטרירטע און אַף אייביק איינגעקריצטע אין זיקאַרן כאַכמע פון פאַלקישן באַ-ווסטזיין.

אין דער טראַגעדיע „קעניג ליר“ האָט מיכאַעלס, פונקט ווי טישלער, געפילט די פּאָעטיק פון אַ מיטל-עלטערישער יאַרד-פאַרשטעלונג מיט איר נאַווער און גלייכצייטיק פילדזייטיקער בילדערישקייט. ער פלעגט זי אַנטפלעקן באַנוצנדיק זיך מיט דער גאַנצער ראַפּינירטקייט פון דער סצענישער קונסט פון דעם צוואַנציקסטן יאָרהונדערט.

די אלענאָרע וועגן לירן, וואָס מיכאַעלס האָט אויסגעשפילט, איז געווען ניט בלויז באַלערנדיק נאָר אויך לייַדנשאַפטלעך. מער ווי לערנען, האָט זי אויפגעשויר-דערט און אויך גערירט. מיכאַעלס איז געווען ספּאַנטאַן אויסגערעכנטערהייט און טיפּזיניק אין זיינע קאַנצעפּציעס, אין זיינע פּראָיעקטן, אין די מיואַנסצענעס, זשעסטן. דאָך האָט עס אים ניט געשטערט צו שפילן היים און מיט טיפּן געפיל. באַטראַכטנדיק די ראָל ווי אַ פילאָזאָף, בויַענדיק זי ווי אַ דעספּאָטישער רעזשיסאָר, פלעגט ער זי פאַרקערפערן מיט דער גאַנצער פולקייט פון זיין אַקטיאָרישער נאַווי-טעט. אויסטייטשנדיק דעם קעניג לירס טראַגעדיע, ווי אַ טיפּע אלענאָרע, אויפ-דעקנדיק איר קאָמפליצירטע באַדינגלעך-מעטאָפאָרישע בילדערישקייט, האָט ער זי געשפילט פּאָשעט, ווי אַ גרויזאמע, נאַווע מעלאָדראַמע. דער, וואָס האָט ניט געוואָלט באַמערקן אין מיכאַעלסעס אינטערפּרעטאַציע אַט די קאָמפליצירטע איבערקרייצונג, האָט אים געזען אַ ניט גאַנצן און בלויז איינזייטיק — אַ צו סויר-דעספּולן, אָדער אַ צו פּאָשעטן.

מער פון אלעמען פלעגט זיך מיכאעלס היטן פאר מאיעסטעטישער ספעקטאקור לאַרישקייט און פון אן עפישן אַפּזונדערן זיך פון צושויער. ער האָט געזוכט אינ-טימקייט — אין באַגרייפן דאָס געשטאַלט, אין קאָנטאַקט מיטן צושויער-זאַל. אינטימקייט, אָבער אויך וויכטיקייט.

אין דער געשיכטע, וואָס ער האָט אויסגעשפּילט, איז געווען אַ טראַגישע פּאַרטיפּונג, אָבער אָן פעסימוז, דאָס האָט אָפּגעהילכט ווי אַ לערע וועגן לעבן פאַר יענע, וועמען עס איז נאָך פּאַרגעשטאַנען צו לעבן.

אויב אין זײַנע בילדערישע אַסאַציאַציעס האָט מיכאעלס זיך אומגעקערט צו אַמאָליקע צײַטן, איז ער אָבער אין זײַנע אידענישע אויספירן געווען שטאַרק הײַנט-צײַטיק, דאָס דורך אים געשאַפענע געשטאַלט האָט ביכלאַל ניט געקענט אַנטשטיין אויסער דער עפּאָכע פון די דרייסיקער יאָרן. דער אידענישער זין פון געשטאַלט איז געווען שטאַרק קאָמפּליצירט. ער האָט געטראָגן אין זיך עטלעכע טעמעס און יעדע איינע פון זיי איז געווען גענוג וואָניק און דראַמאַטיש. זיי אלע האָבן אַנטשפּראַכן איין ציל.

די טעמע פון אַנטקרוינען דעם אינדיווידוואַליזם, וואָס האָט אַזוי אַקטיוו אָפּ-געקלונגען אין מיכאעלסעס אינטערפּרעטאַציע, איז דאָך געווען די סובאַרדאנאָרטע. די הויפטעמע איז געווען די באַפּרײַונג פון מענטשן פון געפאַנגענשאַפט פון סוביעקטיווע און אַבסטראַקטע פּאַרשטעלונגען. די טראַגישע שולד פון לירן האָט מיכאעלס געזען אין זײַן דערווייטערן זיך פון דער ווירקלעכקייט, אין דער אַבסאָ-לוטיזאַציע פון אַבסטראַקטע אידעען, וועלכע האָבן זיך פּאַרמירט מעכוז די זײַר דערשפּרוכן פון לעבן. דעם קוואַל פון לירס אינדיווידוואַליזם האָט מיכאעלס געזען אין זײַן זעלבסטגלויביקער מינדערשעצונג פון דער רעאַליטעט. מיכאעלסעס אינ-טערפּרעטאַציע, אויסער וואָס זי האָט אָן סאַפּעק געהאַט איר אָנשפּאַר אין זײַנע פּאַריקע ראַלן, האָט גלײַכצײַטיק אַ פּיל ברייטערע באַגרינדונג.

אין דער סאָוועטישער קונסט פון יענער צײַט איז די טעמע וועגן קראַך פון דער אינדיווידוואַליסטישער וועלט-אַנשווונג, געווען איינע פון די וויכטיקסטע. זי פלעגט זיך אַנטפּלעקן פאַר פּאַרשידענע קינסטלער. אין פּראָצעס פון גרויסע געדעלשאַפטלעכע טראַנספּאַרמאַציעס וואָס האָבן געענדערט דאָס לעבן פון מיליאָנען מענטשן, איז פּאַרגעקומען אַן אלגעמיינע איבערשאַצונג פון אָנשווונגען, וועלכע האָבן טראַדיציאָנעל דעטערמינירט די צווישנבאַצונגען צווישן מענטש און געזעל-שאַפט. דער מענטש איז געוואָרן אַזוי ווי אויסגעשיילט פון שאַלעכץ פון זײַן פּריר-וואַטער עקזיסטענץ און איז געשטעלט געוואָרן פּאַנעם על פּאַנעם מיט דער ריזיקער, סטירעסדיקער אָבער גלײַכצײַטיק דורך געמיינזאַמע קאָלעקטיווע אָנשטרענגונגען פּאַרייניקטער וועלט און ער האָט געמוזט אָפּסניי אײַנשטעלן די פּאַרבינדונג מיט אַט דער וועלט.

דער געוואַנטער פּאַטאָס פון בייקומען דעם ספּעקולאַטיוון קוק אָפּן לעבן, מיט וועלכן עס איז דורכגעדרונגען געווען מיכאעלסעס אינטערפּרעטאַציע, האָט באַקומען דערצו נאָך אַ באַזונדערן זין: ער האָט דאָך אָפּגעהילכט אין די יאָרן פון דער אָנקור מענדיקער פּאַשיסטישער אָרגיע. פאַר זייער פּיל אינטעליגענטן-הומאַניסטן פון מיינעו, וועלכע האָבן זיך פּלוצלינג צוזאַמענגעשטויסן מיט דער ברומאַל רעאַלער עקזיסטענץ פון דער וואַקסנדיקער פּאַשיסטישער געפּאַר, איז די פּראָבלעם וועגן דער רעוויזיע פון אלטע „קאַבינעטישע“ אָנשווונגען געוואָרן אַ וויטאַלע נויטווענדיקייט. קעדיי צו פּאַרטיידיקן זייערע הומאַניסטישע אידעאַלן, איז נויטיק געווען אַראַפּצור-

רײַסן פון זיי דעם שלײער פון ארביטרארישע אינטעליגענטישע אילוזיעס. מען האָט באַדאַרפט קאָאַרדינירן די אידעאַלן מיט דער ווירקלעכקייט. אָט אין דעם זײַן האָט מיכאַעלס אינטערפּרעטאַציע געטראָגן אין זיך דעם אָפּקלאַנג פון געשעענישן פון וועלט־באַדניט.

דער פּאַטאָס פון דערקענטעניש, אפילע פון טראַגישער, אָבער קאַנסעקוענע־טער ביז צום סאָף אין אירע אויספירן, האָט איבעראַשט די מיטצײַטלעכע אין מיכאַעלסעס אינטערפּרעטאַציע. אין גאַנג פון דער ניט־ספּעקולאַטיווער, אַקטיווער, פּראַקטישער כּושימדיקער דערקענטעניש, האָבן באַדאַרפט צעשמעטערט ווערן די קייטן פון אַבסטראַקטן און סוביעקטיוון קוק אָף דער וועלט. דאָס אַלץ האָט זיך געזעצמעסיק קאָמפּליצירט באַ מיכאַעלסן מיט נאָך אַ מאַטיוו, וואָס איז באַדינגט געווען דורך דער געזעלשאַפטלעכער פּאָזיציע פון זײַן העלד.

אַן אינדיווידוואַליסט און אַ סכאַלאַסטיקער איז ליר דערצו געווען אַן אויטאָ־קראַט. זײַן אויסנאַמלעכע געזעלשאַפטלעכע פּאָזיציע האָט פּאַרשטאַרקט אין אים דעם באַוווּסטזײַן פון דער פּערזענלעכער אויסנאַמלעכקייט. אין אַלטן קעניג, האָט לויט מיכאַעלסעס אינטערפּרעטאַציע געלעבט אַ פּאַרשטעלונג, אַז ער איז אַן אויס־דערוויילטער, אַז צוליב זײַנע באַזונדערע מײַלעס איז ער באַרופֿן דורכצופירן אַ וויכטיקע און אַ גרויסע מיסיע. ס'איז נאָך ווייניק דאָס, וואָס ער איז געוויינט געווען קעגנצושטעלן זײַן ווילן דעם ווילן פון אַלע אַנדערע מנעטשן, ער האָט באַשלאָסן קעגנצושטעלן זײַן ווילן דער־רעאַליטעט אַליין.

ווייניק איז דאָס, וואָס זײַנע אַנשווינגען האָבן זיך פּאַרמירט מעכוץ דעם לעבן, עס האָט זיך אים פּאַרוואַקלט זיי אַרויפצוווינגען אַפֿן לעבן.

אין מיכאַעלסעס אינטערפּרעטאַציע האָט אָפּגעהילכט דער מאַטיוו פון פּאַרר־טײַלן דעם „וואַלונטאַריזם“.

לויט מיכאַעלסעס באַגריף איז דער טאָך פון דער שעקספּיר־טראַגעדיע באַשטאַ־נען דערין, וואָס ליר האָט געוואַקלט אַפֿן לעבן אַרויפצוווינגען זײַנע וואַלונטאַרישן עקספּערימענט, אָבער סאָף קאָל סאָף איז ער אַליין געוואָרן דער אָביעקט פון דעם עקספּערימענט. דער זין פון דעם עקספּערימענט איז אין דער אונטערשטער שורע באַשטאַנען אין דער פּאַר אַלע טראַגעדיעס, „טראַדיציאָנעלער דערקונדיקונג“, אָבער דאָ איז דערקונדיקט געוואָרן די ווירקלעכקייט אַליין, דאָס רעאַלע לעבן, אַזוי ווי עס איז.

אַזאַ קוק אָף לירס טראַגעדיע האָט געפּאַדערט אַז מיכאַעלס זאָל רעווידירן די עקזיסטירנדיקע סצענישע טראַדיציע. ער האָט די טראַגעדיע שטודירט, פּאַרשנדיק מיט דער גרעסטער אויפּמערקזאַמקייט דאָס שפּילן פון אַקטיאָרן פון סאָף 19טן און אָנהויב 20טן יאָרהונדערט. ס'איז אים ניט לײַכט געווען צו פּאַלעמיזירן מיט יענע אַקטיאָרן ווײַל פּיל פון זייער מײַסטערשאַפט האָט ער געהאַלטן פּאַר אַ מוסטער, ווײַל ער האָט געלערנט באַ זיי די סידעס פון אויפבויען אַ טראַגישע ראָל.

אָבער דאווקע דאָ, באַם דעטערמינירן די פּרינציפּן פון אויפבויען אַ טראַגישן כאַראַקטער, האָט געשטעקט דער הויפּט־פּונקט פון וויקועד צווישן מיכאַעלסן און די גרויסע טראַגיקערס פון דער פּאַרגאַנגענהײַט.

קעדיי צו פּאַרשטיין דעם זין פון וויקועד, מוז מען לעכאַל־האַפּאַכעס אין אַל־געמיינע שטריכן זיך פּאַרשטעלן די סצענישע טראַדיציע, קעגן וועלכער דער דאָזיקער וויקועד האָט זיך געפירט.

צווישן דער צאָל אַקטיאָרן, וואָס האָבן זיך גערעכנט ווי די באַקאַנטסטע אינ־

טערפערטירערס סאף 19טן יארהונדערט פון דער ראָל פון קעניג ליר, טיילט אויס מיכאַעלס און מיט רעכט, אָט די דרײַ: סאלוויני, ראָססי און באַרנאַי. די אַנדערע אַקטיאָרן פון זייער צײַט זײַנען אין דער ראָל געווען ווייניקער טיף און ווייניקער אָריגינעל.

סאלוויני, ראָססי און באַרנאַי האָבן געשפּילט לירן ווי עס שײַנט אין פּולסטן קעגנזאַץ איינער צום צווייטן. אָבער אין זייער פּאַרטיטשונג זײַנען געווען מאָר מענטן, ווי זיי האָבן זיך דערנענטערט, אָט טאַקע מיט יענע אַלגעמיינע פּאַר אַלע דרײַ פּרינציפּן פון אינטערפּערטאַציע האָט מיכאַעלס ניט געקענט מאַסקים זײַן.

באַרנאַים קאַנצעפּציע איז לויט אירע אויספירן געווען אַ פּיליסטערישע. אין דעם טראַגישן גוירל פון קעניג ליר האָט ער געזען אַ גרויזאַמע לערע פּאַר יענע, וואָס פּאַרנאַבלעסיקן זייער מיסיע און די רעכטן און פּליכטן, וואָס דרינגען דערפון אַרויס. נאָר אומפּאַרצײלעך האָט אויסגעזען אין באַרנאַים אינטערפּערטאַציע דער אַקט פון לירס פּריוויליקן אָפּזאָגן זיך פון טראַגן. אין די סצענעס נאָך דער צעטיילונג פון קעניגרייך האָט דער אַקטיאָר מיט סקרופּולעזער פּינקטלעכקייט דערווייזן, ווי עס ווערן פּאַרקריפּלט די גלענצנדיקע מײַלעס פון אַ מאַיעסטעטישן הערשער: זײַן דרייַס-טער סייכל איז פּאַרשלאַנגען געוואָרן דורך קרענקלעכע האַלוצינאַציעס, די שטאַלצע זיכערקייט אין די אייגענע קויכעס האָט אָפּגעטראַטן איר פּלאַץ פּאַרן נעבעכדיקן געפיל פון הילפּסלאָזיקייט. דער אַקטיאָר האָט געשאַפּן אַ מוסערהאַסקלדיק, נאַטור-האַליסטיש-פּינלעך בילד פון צעשטערונג פון די גײַסטיקע און מאַראַלישע קויכעס פון אַ מענטשן, וואָס האָט פּריוויליק זיך אָפּגעזאָגט פון קאָוועד און פון דער פּליכט, וועלכע זײַנען פּאַר אים באַשטימט געווען.

ראָססיס אינטערפּערטאַציע איז געווען פיל מענטשלעכער. ער האָט פּאַרגעשטעלט לירן ווי אַ קעניג אַ דעספּאָט, אַ צעבאַלעוועטן, אַן עקסצענטרישן און אַן אומטאַלע-ראַנטן. די גרויזאַמע קלעפּ פון גוירל האָבן פּאַרלאָשן זײַן פּאַרשטאַנד און דערוועקט אין אים גוטע פּאַטערלעכע געפילן.

באַ ראָססין איז לירס טראַגעדיע באַשטאַנען דערין, וואָס פּאַטערלעכע געפילן האָבן זיך געקענט דערוועקן באַם אַלטן צעבאַלעוועטן קעניג ערשט ווען ער איז געוואָרן אויס קעניג. און ווערנדיק אויס קעניג האָט ער די געפילן פּאַרמישעט אַף שפּאַט און שאַנד.

סאלוויני, ווען ער האָט געשפּילט לירן, איז ער פּונקט ווי ראָססי פּאַרבליבן אין די גרענעצן פון אַ פּאַמיליען-טראַגעדיע, האַנאַם ער האָט צוגעגעבן דערצו אַ פיל ברייטערע סאַציאַלע באַדײַטונג. אין קעגנזאַץ צו ראָססין, האָט ער לירן פּאַרגעשטעלט ניט ווי אַן אויווער באַטלדיקן דעספּאָט, נאָר ווי אַן נאָבעלן גוטמוטיקן פּאַטריאַרך.

סאלוויני האָט אַראָפּגענומען דעם מאַטיוו פון מעשוגאַס, וועלכן מען האָט באַ ראָססין שוין געהערט גלײַך אין דער ערשטער סצענע. ביזן סאָף פון דער טראַגעדיע האָט זײַן ליר אָפּגעהיט דעם קלאָרן סייכל. דעריבער איז פּאַר אים געווען נאָך ביטער-רער זיך צו זען אַ פּאַרפּאַלגטער דורך יענע, וועמען ער האָט געמאַן גוטס.

ליר — סאלוויני האָט אָפּגעגעבן זײַן טראַגן קעדיי צו געניסן פון די פּרוכטן פון זײַן גרויסמוטיקייט און פון גליק פון זײַנע טעכטער, און באַצאָלט האָט מען אים דערפּאַר מיט שוואַרצער אומדאַנקבאַרקייט. זייער לאַנג האָט ער ניט געוואָלט אָנער-קענען דאָס, וואָס איז געווען באַשינפּערלעך: די געפּיללאָזיקייט פון זײַנע טעכטער. הילפּלאָז, ניט וועלנדיק זיך שײַדן מיט זײַנע פּאַטריאַרכאַלע קאַנצעפּציעס, האָט ער זיך געוואָרפן פון איין טאַכטער צו דער צווייטער, אַפּעלירנדיק אומזיסט צו זייערע

הערצער. סאלוויני האָט רירנדיק געוויזן ווי עס לעשן זיך אויס די פיזישע און גייס-
טיקע קויכעס פון אַ נאָבעלן זאָקן, געבראַכענע פון דער שרעקלעכער גרויזאַמקייט
פון זיינע נאָענטע.

אין לירס געשטאַלט, וואָס איז געשאַפן געוואָרן פון סאלוויני, האָט אָפּגעהילכט
אַ טיפער געדאַנק, וואָס האָט דורכגעדרונגען אויך אַלע זיינע איבעריקע שעקספיר-גע-
שטאַלטן; דער געדאַנק וועגן דער גייעיקער, עגאָסטישער געזעלשאַפט וואָס איז
פּינטלעך צו פּאַשעטע נאָבעלע מענטשלעכע געפילן.

אַלזאָ: באַרנאַי, ראָססי, און סאלוויני האָבן געשאַפן קאָנצעפּציעס פון געשטאַלט
פון קעניג ליר, וועלכע זיינען אין אַסאך אַספעקטן געווען קעגנזעצלעך. דאָס, וואָס אין
דער ראָל האָבן געמאַן סאלוויני און ראָססי איז געווען אין שאַרפער סטירע צו באַר-
נאַים אינטערפּרעטאַציע, אָבער אויך צווישן די צוויי גרויסע איטאַליענישע טראַגדי-
קער זיינען געווען, ווי מיר האָבן עס באַמערקט, גרונטלעכע אונטערשידן.

און דאָך, באַ די אַלע דריי אַזוי ניט ענלעכע צווישן זיך פּאַרטניטשונגען, זיינען
געווען אייניקע אַלגעמיינע שטריכן, גאַנץ כאַראַקטעריסטישע אויך פאַר אַנדערע
אינטערפּרעטירערס פון דער ראָל אין דער צווייטער העלפט פון 19טן יאָרהונדערט.
אַלגעמיין איז געווען די ריכטונג אין דער אַנטוויקלונג פון געשטאַלט — דאָס גיין
באַרגאַראַפּ, דאָס אויסלעשן זיך ביסלעכווייז.

די באַרימטע טראַגיקערס פון דער צווייטער העלפט 19טן יאָרהונדערט, פון
אַלדרידזש ביז סאלוויני, האָבן אויפריכטיק און טיף מיטגעפילט דעם פאַרוואַלגטן ליר
און זיי האָבן דערשיטערט די הערצער פון זייערע צושייערס מיט בילדער פון זיינע
שרעקלעכע פּיניקונגען וואָס ער האָט געליטן אומשולדיק. זייער ליר האָט מוטק
אויפגענומען די קלעפּ פון גוירל, אָבער סאָף קאָל סאָף פלעגט ער פאַלן אונטער דער
שווערער מאַסע פון די קלעפּ.

קימאַט אין יעדער טעאַטער-קריטיק וועגן ליר פון אַלדרידזש, דאָססי, סאלוויני,
פּאַסאַרט האָט מען געלייענט ווערטער אין וועלכע עס האָט זיך געפילט אַ שאַרפער
ראַכמאַנגעס און אַ ביז טרערן רירנדיקער טרויער.

„אַ נעבעכדיקער, הילפּלאַזער, אַן אויסגייענדיקער פאַר אונדזערע אויגן, ליר
רופט די גאַנצע צייט אַרויס דאָס זעלבע געפיל פון „שטילן טרויער“, שרײַבט וועגן
סאלוויניס ליר א. קוגעל.

דער באַוואַסטער רוסישער שעקספיר-קענער נ. סטאַראַזשענקאָ רופט אַן ראָססיס
ליר „קעניגלעכער מאַטירער“, וועמענס ווייניגעשרייען באַם סאָף פון דער טראַגעדיע
האַבן „פאַרכאַפט באַם האַרצן“.

דערמאָנענדיק מיט אַסאך יאָרן שפּעטער דאָס שפּילן די ראָל דורך פּאַסאַרט,
שרײַבט די אַרטיסטקע נ. סמירנאַוואַ: „אַפּילע איצט ווילט זיך מיר וויינען, ווען איך
דערמאָן מיך זיין אויסגעשרייען: „קאַרדעליאַ, מיין קינד, קאַרדעליאַ!“ אַ צעבראַכענער,
פאַרניכטעטער, נעבעכדיקער זאָקן!“

מען וואָלט געקענט מערן די בנישפּילן. „נעבעכדיקער, אויסלעשנדיקער זיך, צע-
בראַכענער“, אַזעלכע עפּיטעטן איז לייכט צו געפינען אין די רעצענזיעס סײַ וועגן
ליר — סאלוויני, סײַ ליר — ראָססי, סײַ ליר — אַלדריטש. זיי פּיקסירן די געמיינזאַ-
מע נאָטע וואָס האָט זיך געהערט אין זייערע אינטערפּרעטאַציעס.

פאַר די אַלע אַזוי פאַרשיידענע אַקטיאָרן איז געווען בוילעט קלאָר, אַז אַ מענטש
וואָס האָט פאַרלאָרן זיין אייגנטום און די מאַכט איז פאַרווייילט פון דער געזעל-
שאַפט אָף ליידין; און אונטערשטרייכנדיק זיין נאָבלקייט, האָבן זיי מיטגעפילט מיט

אים און געהאט אף אים ראכמאָנעס. אָבער אַפּילע דער טיפּסטער פּון זיי אַלע, סאַל-
וויני, איז ניט צוגעגאַנגען צום באַגריף אַז דער פּאַראַגמער, פּאַרשטויסענער, מיט
שמאַטעס באַדעקטער ליר איז ווערט עטוואָס מער ווי מיטלייך, אַז אין דעם פינאַל
פּון דער טראַגעדיע דערשיינט ער ניט נאָר ווי אַ מענטש וואָס האָט אַלץ פּאַרלאָן,
נאָר אויך ווי אַ מענטש, וועלכער האָט אָנשטאַט דעם אַלעמען וואָס ער האָט פּאַר-
לאָן, דערוואַרבען עפעס מער ווערטפּולס.

מיכאַעלס האָט באַדאַרפט אָפּרעגן אָט די קאָנצעפּציע, ווייל לירס וועג אין דער
טראַגעדיע האָט ער ניט אויפגענומען ווי אַ וועג פּון אויסלעשן זיך, פּון אויסוועפּן
זיך. ער האָט ניט געוואָלט שפּילן ניט קיין טראַגעדיע פּון אָפּגענאַרטע פּאַטערלעכע
געפּילן און ניט די טראַגעדיע פּון קראַך פּון דער קעניגלעכער מאַיעסטעמישקייט. ער
האָט אויסגעשפּילט אַ טראַגעדיע פּון דערקענונג פּון דער סטירעסדיקער און גרויזא-
מער וועלט.

די סצענע פּון פּאַרטיילן דאָס קעניגרייך איז אַ קערן פּון וועלכן עס וואַקסט אויס
לירס טראַגעדיע. נאָר דאָס גיט דעם שליסל צו פּאַרשטיין זײַן כאַראַקטער. מעגלעך
אַז אין קיין שום אַנדערער לירס טראַגעדיע שפּילט ניט די פּאַרקיפּונג פּון קאָנפּליקט
אַזאַ ראָל. דאָ אַנטפּלעקט זיך, פּיל מער ווי אין אַן אַנדער סצענע, די סטירעסדיקייט
פּון לירס נאַטור. צווישן אַלע אַנדערע שעקספּירס טראַגישע העלדן, פּאַרנעמט ליר
אַ באַזונדער אָרט. אין האַמלעט, ראַמעאָ און דושוליעטאַ, אַטעללאָ ווערן פּערזאָני-
פּיצירט אין פּאַרשיידענע העלדן צוויי קעגנזייטיק פינאַלעכע צדאָדים פּון דער
עפּאָכע. איין צאד פּון דער עפּאָכע פּאַרקערפּערן ראַמעאָ, האַמלעט, אַטעללאָ און דעם
צווייטן צאד — טיבאַלד, קלאַודיוס, יאַגאָ. אויך אין „קעניג ליר“ זײַנען קענטיק
קאָרעליאַ און עדגאַר קעגנשטעלט רעגאַנען, האָנעריילעך און עדמונדן. ליר איז
אָבער אַן אַנדער איניען. אין אים זעלבסט זײַנען זיך צוגעפּונגען די סטירעסדיקע
זײַטן פּון רענעסאַנס. ער האָט איינגעזאַפט אין זיך אַ די בעסטע אי די ערגסטע
שטריכן פּון זײַן עפּאָכע. און אין ערגעץ אַנטפּלעקט זיך ניט די טאַפּלטיקייט פּון זײַן
נאַטור אַזוי שאַרף, ווי אין דער ערשטער סצענע.

די טאַפּלטיקייט פּון לירס אויפּפירונג אין דער ערשטער סצענע פּון דער טראַ-
געדיע האָט מיכאַעלס באַוווּזן אַף אַ דורכגעטראַכטן און דורכדערונגענעם אויפן.

אונטער די קלאַנגען פּון צערעמאָניאַל-מאַרש שפּאַנען די הויפּלניט פייערלעך,
ווען אַלע קומען זיך צונויף, ווערט שטיל די מוזיק. און דאָן, אין פּולער שטילקייט,
ערגעץ פּון אַ זײַט, אומבאַמערקט, באַוווּזט זיך דער אַלטער קעניג. איינגעשרומפּן,
פּאַרהילט אין מאַנטיע ווי אין אַ פּראַסטן פּלאַשטש, גייט ליר באַשיידן צום טראָן.
ער גייט, גיט קוקנדיק אַף קיינעם, פּאַרטיפּט אין זײַנע ראַיווינעס. צוקומענדיק צום
טראָן באַמערקט ער דעם לעץ, וועלכער האָט אַהין אַרויפגעקלעמערט, נעמט ער אים
אַן צערטלעך באַם אויער און שלעפט אים פּון דאָרט אַרונטער. ערשט דעמאָלט הויבט
אויף דער קעניג די אויגן און פירט דורך זײַן בליק איבער די אָנגעבוויגענע קעפּ פּון
די הויפּלניט. ענדלעך דערזעט מען זײַן פּאַנעם, אַ רעזיגנירטן און ליבלעכן, אַ פּאַנעם
פּון אַן איינגעגלויבטן אין זיך נאָווי און פּון אַ ספּעקטישן פּילאָזאָף. דאָ האָט זיך
פּאַרענדיקט דער הויף-צערעמאָניאַל און עס האָט זיך אָנגעהויבן די אַלעגאָריע. די
פּאַרגעשיכטע פּון דער אַלעגאָריע און איר באַלענדדיקער מוסערהאַסקל וואָלטן גע-
קענט זײַן שטאַרק קאָמפּליצירט; ניט אומזיסט האָט מיכאַעלס אַזוי פינקטלעך און
פּאַראַדאָקסאַל באַגרינדעט די מאַטיוון פּון לירס אָפּזאָגן זיך פּון טראָן. אָבער די
אַלעגאָריע אַליין, די בויילעמע אויפּקלערונג פּון דעם וויכטיקן געדאַנק, מוז געבויט

ווערן צוטריטלעך, אינדרוקספול און שפארעוודיק. נאטירלעך אז דא איז ניט געווען קיין ארט פאר טומלדיקער און אויפגעבלאזענער ספעקטאקולארישקייט.

ליר האָט אַרויסגעוויזן אַ פּולשטענדיקע גלײַכנילטיקייט צו אויסערלעכע אויס־דרוקן פון מאַכט און קעניגלעכער ווירדע. זײַן אונטערגעשטראַכענע באַשיידנקייט האָט אין אָנפאַנג אַרויסגערופן אַן אומפאַרשטענדעניש.

אַבער זײער שנעל האָט עס זיך אויפגעקלערט.

זיצנדיק אַפּן טראָן הייבט אָן ליר איבערצוציילן די פאַרזאַמלטע, טײלענדיק מיטע באַלעבאַס מיטן פינגער אין יעדן איינעם. ער האָט אימעצן אויסגעלאָזט, און ער הייבט אָן פון דאָס נײַ צו ציילן. אָט דער זשעסט אָן צערעמאַניעס מאַכט קלאָר בעסער ווי וועלכן עס זאָלן ניט זײַן שטאַלצע פּאַזעס, וועגן זײַן באַצײונג צו די אַרומיקע.

אומזיסט זוכט אַרום ליר מיט זײַנע אויגן קאָרדעליאַן און געפּינט זי אומגע־ריכט אַ פאַרבאַהאַלטענע הינטערן ווענטל פון טראָן. דערהערט זיך דעמאָלט אַן אינ־טימס זײַניש, דראָכנע געלעכטערל. (אַזוי וואָלט געקענט אַ שמיכל טאָן צו דער פּירסטן מאַריאַ דער אַלטער באַלאָקאַנסקי, ווען ער זאָל ניט מוירע האָבן אַרויסצווײַזן זײַן ליבע).

דער דורכדינגלעכער באַכעם ליר איז אַף אַזוי פּיל איבערצײגט אין זײַן אַב־סאָלסטער העכערקייט איבער די אַרומיקע, אַז ער קען זיך דערלױבן גרינג צו שאַצן די פּיערלעכע עפעקטן, האַנאַם דאָ גײט וועגן אַן אומדערהערטן איניען, וואָס דאַרף זײַן די קרויננג פון זײַן גאַנץ לעבן. דערביי נעמט אָן פון צײַט צו צײַט דער אַל־טער קעניג מאַיעסטעטישע פּאַזעס, אַבער נאָר קעדריי פון זיי אַפּצוכױזעקן, דערווייזן ווי ווייניק באַדײַטונג ער שענקט זיי. אין זײַן אונטערגעשטראַכענער באַשיידנקייט און אַניוועס איז פאַראַן אַסאַך מער באַווױסטזײַן פון אייגענער אויסשליסלעכקייט, ווי אין דער סאַמע גרויסהאַלטערישער פּאַזע פון דעם שטאַלצסטן קעניג.

מען קען זיך מעשאַער זײַן, אַז אַ מענטש וואָס באַצײט זיך אַזוי סקעפּטיש צו די אויסערלעכע אַטריבוטן פון מאַכט, שעצט גאָרניט שטאַרק די מאַכט גופּע.

מיכאַעלס האָט אָפּגעלייקנט אַלע צופעליקע אָדער איינזײטיקע מאַטיוון, מיט וועלכע מען האָט זיך באַמיט אויסצוטייטשן לירס האַנדלונג. ער באַטראַכט דעם קעניגס אָפּזאַגן זיך פון מאַכט ווי אַ פּויעל יויצע פון צוויי סיבעס: פעטישירונג פון זײַן אייגענער פּערזאָן, און אַ פּולשטענדיקע אַנטווערטיקונג אין זײַנע אויגן פון אַלץ, וואָס אַנדערע שעצן אַזוי שטאַרק: ד"ה מאַכט, רײכטום און קאָווער.

לירס אויסגאַנגס־געדאַנק איז אַ צווייענדיקער און אַ ווידערשפּרעכלעכער: רעכע־נענדיק, אַז דער ווערט פון אַ מענטשן איז ניט אָפּהענגיק פון דעם וואָס ער פאַרמאַגט, איז ער איבערצײגט, אַז אַזאַ פּאַזיציע איז נעגיאַ בלוז אים צוליב זײַנע באַזונדערע מײַלעס.

אין העסקעם מיט דער טראַדיציאָנעלער סעענישער אויסטייטשונג, הערט אויס ליר מיט אַנערקענונג די הייסע ליבע־פאַרזױכערונגען פון האַנערליאַ און רעגאַנאַ. דאָס האָט אין אַ געוויסן זין געגעבן די מעגלעכקייט צו באַרעכטיקן דעם קאַס מיט וועלכן ער באַגעגנט קארדעליאַס קאַלטקײט. מיכאַעלס האָט קאָמפּליצירט די לאַגע: ליר, האָט ער באַשלאָסן, איז גענוג קלוג קעדריי צו זען דאָס, וואָס עס זען דער לעץ, קאָרדעליאַ, קענט, דאָס וואָס איז פון אָנפאַנג אָן קלאָר דעם צושויער, ד"ה דער עמעסער אונטערשיד צווישן האַנערליאַ, רעגאַנאַ און קאָרדעליאַ. די צו פּיל פּלאַמיקע דערקלערונגען פון זײַנע עלטערע טעכטער הערט ער אויס פּלעגמאַטיש און

אפיציעל קאלט. זייער ליבע אָדער זייער צווייטעס, האָבן פאר אים די זעלבע נישטיקע באַדינטונג ווי די הויז-עטיקעטע און ווי די מאכט מיט וועלכער ער שיידט זיך. מיכאַעלסעס ליר הערט אויף צו זײַן פּלעגמאַטיש, ווען עס קומט די ריז אַף קאַרדער ליאַן. זײַנע הענט פון אַ מאַכט־האַבער ווערן ווייך און צערטלעך, ער נעמט אַראָפּ פון זײַן קאַפּ די קרוין און שטרעקט זי אויס זײַן ליבלינגס־טאַכטער. אָבער קאַרדעליאַ איז קאַרג אַף ווערטער, דאַן רײסט זיך אַרויס פון לירס מויל צום צווייטן מאָל אַ קורץ זקייניש געלעכטערל, נאָר דאָס מאָל איז עס דערדריקט, פאַרוונגדערט און בײַז. ליר האָט געטראַכט עטוואָס צו איראַניזירן איבער זײַנע טעכטער, צווינגענדיק זי צו באַצאָלן פאַר באַדן און מאַכט מיט ליבעס־דערקלערונגען. און פּלוצלינג דרייט זיך אויס דער שפּאַס קעגן אים אַליין. ווערט דאַן דער קעניג ערנסט, טוט ווידער אָן די קרוין אַף זײַן קאַפּ, לייגט שווער אַרויף זײַנע הנעט אַפּן אַנלען פון טראָן און וואָרט שטרענג: „פון גאָרניט וועט גאָרניט אַרויסקומען“.

די ווערטער פון זײַן אָפּוואַגן זיך פון קאַרדעליאַן הייבט אָן אַרויסצוברענגען מיכאַעלס זייער שטיל. שפּעטער פאַרפּלייצט אים דער צאָרן, ער שפּרינגט אַראָפּ פון דעם טראָן, לויפט נאָך דער אַוועקגייענדיקער קאַרדעליאַ און שרײַט איר נאָך שרעק־לעכע ווערטער.

ליר איז דערצאָרט געוואָרן אַף זײַן טאַכטער, ניט ווײַל איר אינגע־האַלטנקייט האָט אים געשיינט צו זײַן לעסטעריש און פאַרגלײַך מיט דער צערטלעכקייט פון די עלטערע שוועסטער, נאָר ווײַל זי האָט געוואַנט זיך קעגנשטעלן זײַן ווילן. מיט אַמאָל לאָזט זיך גאָר אויס אז ס'איז דאָ נאָך אַ מענטש, קאַרדעליאַ, וואָס מינדערשאַצט די קרוין און די גיטער. ליר זעט אין דעם אַן אַטענטאַט אַף זײַן אויסשליסלעכקייט, אַן אַטענטאַט אַף דעם וואָס איז דערלויבט נאָר אים אַליין. זײַן עקספּערימענט פאַרלירט יעדן זין. ליר מינדערשעצט די אָנגענומענע עפעקטן, נאָר קארדעליאַ מאַכט אים קאַליע די שפּיל. אין אַנדערע באַדינגונגען וואָלט ליר שטאַלצירט מיט זײַן טאַכטערס אומאיינגנציקייט און אומאַפהענגיקייט, אָבער איצטער פאַרשעלט ער זי. ליר זידלט קאַרדעליאַן מיט באַליידיקנדיקע ווערטער, אָבער זײַנע אויגן צערט־לען זי ליבלעך, כאַטש קעגן זײַן ווילן.

די צווייענדיקע באַציונג צו קאַרדעליאַן לאָזט זיך פילן אין מעשעך פון גאַנצן אַקט. ליר זײַנט אַרויס אַ פּולשטענדיקע גרינגשאַצונג בענענייאַ איר, דאָך, וואָס ער זאָל ניט טאָן, וועגן וואָס ער זאָל ניט ריידן, איז קאַרדעליאַ דאָס איינציקע וואָס אינטערעסירט אים. דער אַלטער קעניג הייבט אויף די שווערע שווערד קעדיי צו צע־האַטן אַף צווייען די קרוין, און קענט וואַרפט זיך אַף די קני פאַר אים און בעט ראַכמים ער זאָל זיך באַדענקען. דער אויפגערענטער ליר פאַרמעסט זיך מיט דער שווערד אַף קענטן. יענער לאָזט אונטערטעניק אַרונטער זײַן קאַפּ. אין אַט דעם מאָמענט און בלויז מיטן ווינקל פון אויגן כאַפט ער אַ בליק אַף קאַרדעליאַן, און די שווערד לאָזט זיך אַרונטער פאַרביי קענטס האַלדז.

אַף גיך, כאַפּנדיק פאַרענדיקט ער דאָס צוטיילן דאָס קעניגרייך.

ביים פאַריאָגן קאַרדעליאַן איז ליר געווען פּאַטעטיש, איצט איז ער אָבער גע־שטימט קימאַט ווי איראַניש. פּלוצלינג ווערט ער צערעמאַניאַל: ער פּאַכעט גאַלאַנט מיטן עק פון זײַן מאַנטיע און טיילט דאָ איינער און דאָ דער צווייטער טאַכטער זײַנער עלעגאַנטע פאַרנויגונגען.

אין דעם אַלעמען זײַנען פאַראַן פאַרבאַהאַלטענע טענער פון סאַרקאָזם און אויך דער כּוויסעס פון אָפּנהאַרציקער גלייכגילטיקייט: — אים זײַנען אין דער זעלבער

מאָס גלייכנילטיק סײַ די טעכטער, וועמען ער גיט אָפּ זײַנע נײַטער, סײַ די גיטער וועלכע ער גיט אָפּ פֿאַר די טעכטער.

די נײַגיריקייט און פֿאַראַינטערסירטקייט קומען ווידער אויף באַ אים דאָן, ווען ער וואָרט אָפּ אַן ענטפֿער פֿון קאַרדעליאַס כאַסאַניס.

דער פֿראַנצויזישער קעניג איז מאַסקים זײַ צו נעמען אָן נאַדן, און לײַר איז אין זיך צופֿרידן, וואָס זײַן טאָכטער וועט נײַט אַרײַנפֿאַלן אין די הענט פֿון דעם נײַציקן הערצאָג. קעדיי אויסצובאַהאַלטן זײַן צופֿרידנקייט רעדט ער בעקווין שטרענג מיטן קעניג און איבערנעמט די העפֿלעך מיטן הערצאָג. אָבער ווען קאַרדעליאַ מאַכט דעם הערצאָג שטרענגע פֿאַרוואַרפֿן פֿאַר זײַן נײַציקייט, האַלט לײַר נײַט אויס די שפּיל, און ווידער הערט זיך זײַן דראַבנע אָבער דאָס מאָל צושטימיק געלעכטער.

די סטירעדיקייט פֿון די געפֿילן, וועלכע האָבן באַהערשט דעם אַלטן קעניג, רײַסט זיך דורך אין זײַן לעצטן זשעסט, אידער ער פֿאַרלאָזט דעם טראַן-וואָל. לאַנג זאָס נײַט לײַר פֿאַרביי קאַרדעליאַן, וועלכע שטייט צו אים מיטן רוקן. אָט איז ער שוין לעבן איר, זײַן פֿאַנעם באַקומט אַן אויסדרוק פֿון גוטסקייט, און די האַנט הייבט זיך ווי צום בענטשן. די פינגער פֿון זײַן האַנט זײַנען שוין גרייט צערטלעך אַנצווירן זײַן טאָכטערס אַסל, אָבער לײַר רײַסט שאַרף איבער דעם צערטלעכן זשעסט, ער באַהאַלט זײַן האַנט אונטערן מאַנטיע, פֿאַרהילט זיך אין אים און קעדיי נײַט צו האָבן כאַראַטע, גײט ער שנעל אָפּ.

זייער שנעל הויבט אָן לײַר צו פֿילן, אַז זײַן דרייטער עקספּערימענט קען ברענגן גען נאַנט אומגעריכטע רעזולטאַטן. דאָך באַמיט ער זיך צו פֿאַריאָגן פֿון זיך די שלעכטע פֿאַרגעפֿילן און צו האַנדלען לעהיפֿעך.

אַ פֿריילעכער און לעבנסלוסטיקער, אונטערזײַנגענדיק אַ מונטערן מאַטיוו פֿון אַ יאַנגלירל באַווײַזט ער זיך, נאָך אַן אײַנגעגעבענער יאַגד, אין דער קאַמפֿאַניע פֿון פֿריילעכע ריטערס. אײַנער וואָרפט אים צו אַ דערהאַרגעטן האָז, און ער, מיט גרויס פֿלינקייט, האַקט אים אָפּ אַן אויער. אין לירס בראַוואַטע קען מען אויפֿכאַפֿן אַ קוים באַמערקבאַרן אַנשטעל, אין דער לײַכטזײַניקער פֿריילעכקייט — אַנגעשטרענגט טע טענער. די ספּיקעס וואָס גריזשען זײַן נעשאַמע ווײַזן זיך קלאַר בעיים ער זיצט אַ מידער אָפּ זײַן שטול, פֿאַרטיפֿט אין שווערע ראַיווינעס און הערט זיך צו אַן אָנ־געכמוועטער צו די פֿאַרויכטיקע אַנדיטונגען פֿון דעם איבערגעטאַגענעם קענט און צו די צוויידיטיקע וואַרענונגען פֿון לעז.

עס דערשיינט האַנערליאַ, אַן אויפֿגערעגטע, באַמיט ער זיך ווידער צו זײַן רוניק און פֿריילעך. ס'וויילט זיך אים בעשום אויפֿן נײַט אַנצופֿאַנגען גלייך מיט הויכע טענער. סאָף קאָל סאָף קען מען דאָך נאָך אַלץ פֿאַרוואַנדלען אין אַ ווייז. „ביסט דען מײַנע אַ טאָכטער?“ די ווערטער וויל לײַר אַרויסברענגען מיט אַ נאַוון הומאָר. ער שעמט זיך פֿאַר זײַנע פֿאַרוואַרפֿן פֿיל מער, ווי די טאָכטער צו וועלכער די פֿאַר-וואַרפֿן זײַנען געווענדט, זײַן טאָכטערס כּוצפע צווינגט אים צו צוויפלען קוידעם קאָל אין זיך אַלײַן.

די באַאומרוניקנדיקע פֿראַגעס: „זאָגט נאָך, ווער בין איך? אַ פֿאַנעם איך בין נײַט לײַר... זאָגט ווער בין איך? ווער וועט עס מיר אויפֿלערן?“ שמעלט ער נאַנט רוניק.

אין דער סצענע פֿון דער פֿאַרטיילונג פֿון קעניגרייך האַט לײַר, זײַנענדיק איראָד-ניש, געשפּילט צײַטנווייז אין פינערלעכקייט. איצט איז ער געשטימט טראַגיש-פֿינער-לעך, נאָך ער שפּילט אין איראַניע. ער שטרעבט צו באַנעמען אַלץ מיטן סיכל, קעדיי

זיך אליין איבערצוצינגן, אז ס'איז גארניט געשען, און עס זינען ניטאָ קיין סיכעם זיך צו שרעקן. ווען עס ווערט אָבער קלאָר, אז מיט קיין ווייז קען מען דעם ווייטיק ניט אָפשרעקן, אז עס איז שוין אוממעגלעך אָפצושטעלן די קומענדיקע טראַגעדיע, ווערט ער אומבעראַכמאַנעסדיק און גרויזאַם, קוידעם קאַל אין באַצוג צו זיך אליין, צו זינע אילוזיעס.

אַראַפלאַזנדיק זיך פון די טרעפּ באַם אוועקגיין פון האַנערליאַם הויז, איז לירן שווער יעדער ניער שפּאַן, פונקט ווי יעדעס טרעפּל וואַלט אים דערנענטערט צום אָפּגרונט. מיט דער זעלבער שווערקייט רינסן זיך אַרויס פון זיין מויל די קלאָר לעס. די הענט, צעשפּרייט די פינגער, גליטשן זיך אַראָפּ איבער זיין פּאַנעם: ליר ווישט אָפּ דעם שליער פון אילוזיעס, וואָס האָט אים פאַרשטעלט די אויגן. ערשט אַ מינוט פּרילער האָט ער געפרווט צו זיין אינגעהאַלטן און איראַניש — איצט אָבער וויל ער זיין גראָב און אַנטפּלעקן דעם נידעריקסטן פּילאַלאָגישן באַדייט פון ווערטער. פאַרשעלטנדיק זיין טאַכטערס טראַכט צו פּרוכטלאָזיקייט, שלאָגט ער זיך הילכיק איבערן בויך. דער אַלער קעניג גלייכט זיך ארויס, ווי ער וואַלט אַראָפּגע-שליידערט פון זינע אַקסלען אַ צענדליק יאָר. אין זיין צאָרן ווערט ליר יונגער. צו גלאַסטערס שלאָס קומט ליר אַ קאַנצענטריטער, גרייט צו אַ ווידערשטאַנד. נאָך דעם וואָס עס איז געשען מיט אים באַ דער עלטערער טאַכטער, גלייבט ער קוים אין גרויסמוטיקייט פון רענאַנאַ. ווי אַ פּילאַזאַף איז ער שטאַלץ וואָס ער פּילט זיין העכערקייט איבער דער טאַכטער. ער קען זי בעסער, ווי זי אליין וואַלט זיך עס געקענט פאַרשטעלן. און דאָ קומט אויס לירן זיך איבערצוצינגן, אז ער האָט דער-קענט דאָס ביזן קוים אין אַ נישטיקן גראַד.

עס קומט אָן האַנערליאַ, און ליר ווערט אַן אָביעקט פון מיסכער. איין טאַכ-טער איז מאַסקים צו דערלויבן דעם פּאַטער צו האָבן אַ סוויטע פון פּופּציק ריטערס, לאָזט די צווייטע אַראָפּ פון פּרין אַף פינף און צוואַנציק — דאָן באַשליסט די ערשטע נאָר אינגאַנצן ניט צו דערלאָזן איר פּאַטער צו האָבן אַ סוויטע.

אַ צעטומלער, שטייט ליר צווישן די צוויי טעכטער. זיין געדאַנק באַמיט זיך פּיבערדיק צו באַנעמען, וואָס עס קומט פּאַר: אין אַ געוויסן מאַמענט ווערן באַרעווי אַלע אינגעוויינטע פאַרשטעלונגען וועגן דער וועלט און וועגן זיך אליין, און דאָס, וואָס עס קומט אַנשטאָט דעם, איז צו שרעקלעך אז מען זאָל עס קענען אָננעמען פאַר עמעס. פון אַנהויב פאַרטיידיקט ליר נאָר היים די אַרנטלעכקייט פון די מענטשן פון זיין סוויטע, שפּעטער אָבער פאַרשטייט ער, אז דאָס באַקומט זיך נאָווי. עס קומט אים אויס צו פאַרשטיין, אז ער, אַן איבערצינגטער אַז די ווערטפּולקייט פון זיין פּערזאָן איז נאָר ניט אָפּהענגיג פון דער מאַכט און פון רייכטום, ער דער קלוג-סטער פון די מענטשן, ער, וועלכער האָט מינדערשאַצט די קרוין און די קעניגלעכע אשירעם, איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ זאָך אַרום וועלכער עס ווערט געפירט אַ שענדלעכער האַנדל. און דער ווערט פון זיין פּערזאָן קאַלקולירט זיך איצטער לויט דער צאָל ריטערס אין זיין סוויטע.

אין דעם אויפגעקאַכטן און אויפגעטרייסלטן באַוויסטזיין לירס, שוועבט דורך דער פאַרגלייך צווישן דעם וואָס עס קומט פּאַר אין יענער מינוט ווען ער האָט אַזוי גלייכבילטיק געשאַנקען דאָס קעניגרייך צו זינע טעכטער. מיט אַ טרויעריקער איראַ-ניע באַזערט ער איבער די מוזאַנסצענע.

„נאָר פינף און צוואַנציק און ניט מער“ שרניט רענאַנאַ, און אין אַ ראַשיקער האַלבפאַרנייגונג טוט זיך ליר אַ קער צו איר. מיט דער זעלבער ראַשיקייט קערט ער

זיך נאכהער אום צו האַנערלייאַן, און אין אַ שפּאַטיש העפלעכער פּאַזע וואָרט ער וויפּל זי זועט אים פּאַרשלאַגן. דער פּאַטער אליין פּראָוואַצירט זיינע טעכטער, ער צעוואַרעמט מיט געניטקייט זייער אויפריכטיקייט, קעדיי אויפצודעקן דעם גאַנצן עמעס. אָבער, ווען דער עמעס באַווייזט זיך באַ אים אין זיין פּולסטער שרעקלעכער נאַקעטקייט, הייבט אָן אָפּגעשוואַכט צו ווערן זיין מאַרד.

ליר רירט אָן מיט זיינע צוויי פינגער די ווינקלען פון די אויגן, און רייסט זיי ראַשיק אָפּ. מיט אַן אָנגעשטרענגטן בליק צו זיינע שפיץ פינגער, דערזעט ער אַף זיי סימאָנים פון טרערן און ער פאַרזיכערט לייַדנשאַפטלעך אַלע אַרומיקע, אַז ער וויינט ניט. אין אַנמאַכט שפּאַרט זיך אָן ליר אַפּן לעץ און מיט פּאַכעד הערט ער זיך צו צו דעם, וואָס עס קומט פּאַר אין זיין פאַרווונדעטן מויעך.

שפּעטער קלאַפט ער דרייַ מאַל מיטן פינגער אין זיין הוילן שאַרבן, און מיט אַ דערדריקטער שרעק, זיכער און קימאַט ווי פּינערלעך, שטעלט ער אליין זיך דעם דיאַגנאָז: „איך גיי אַראָפּ פון זינען...“

אין דער סצענע פון שטורעם איז לירס פאַרצווייפּלונג דערגאַנגען ביזן עקס-טרעם. זעלטענע מינוטן פון קלאַרקייט און האַפּענונג זיינען פאַרשלונגען געוואָרן דורך דער קימאַט כאַישער שרעק פאַר דער וועלט, וועלכע ער האָט סאָף קאָלירט דערקענט. אין איינעם פון אַזעלכע מאַמענטן פון קלאַרקייט דערמאַנט ער מיט כאַראַטע, די אַרעמע, וועגן וועלכע ער האָט אַזוי ווייניק געטראַכט פּריער, אין אַן אַנדער מאַמענט נעמט ער אָן קענטן באַ דער האַנט, שפּאַצירט לאַנגזאַם מיט אים אונטערן רויש פון שטורעם און פּרעגט מיט נייַגעריקייט: „פון וואָנען איז דער דר-נער?“ פּרווונדיק צו דערגיין די סיבע פון אַלע סיבעס. ער, וועלכער האָט אַמאָל זיך געהאַלטן פאַרן צענטער פון דער וועלט, האָט באַ אַ שטורעם פאַרלוירן דאָס געפיל פון זיין אייגענער פּערזענלעכקייט. ווענדנדיק זיך צום אַרעמען טאָם האָט ער אים געזאָגט „דו“ און געוויזן אַף זיך. שפּעטער רעדנדיק וועגן זיך, ווייזט ער אָן אַף אים. די לייַדן, וואָס ער האָט איבערגעלעבט, האָבן זיך אים אויסגעוויזן צו זיין אַל-געמיינע, און דאָס, וואָס האָט געשראַקן און געפּיניקט אַנדערע, האָט ער איצט אויפּגענומען ווי זיינס פּערזענלעכס.

די קריטיק און אויך מיכאַעלס אליין האָבן מער גערעדט וועגן די אויסגאַנגס-מאָטיוון פון לירס אויפּפירונג, וועגן דעם פּאַטאַם פון דערקענטעניש, וואָס האָט פאַרגעשטעלט מיט זיך דעם טאָך פון געשמאַלט, איידער וועגן די רעוולוטאַרן פון אָט דער דערקענטעניש, גערנדיקער האָבן זיי אָנגעוויזן אַף די טאַעסן פון וועל-כע ליר האָט זיך באַפּרויט, איידער אַף זיינע אַנטדעקונגען. מעגלעך, אַז פאַר דער ערשטער כאַראַקטעריסטיק פון געשמאַלט איז עס געווען גענוג. דאָך וואָס פאַר אַ האַרזיאַנט האָט זיך אַנטפּלעקט פאַר לירן — מיכאַעלסן באַם סאָף פון זיין וועג.

אין לירס עקספּערימענט איז געווען אַ ריזיקע, אַף וועלכער ער, אַ מענטש פון אייַנגעלויבטן אין זיך און פאַראַדאַקסאַלן פאַרשטאַנד, איז געזאַנגען באַווסט-זיניק — דערויף איז עס דאָך געווען אַן עקספּערימענט. אייַגנטלעך האָט ער דער-לאָזט דעם געדאַנק, אַז מען קען אים דערויף אָפּענטפּערן מיט גאַנץ אַנשטענדיקער צווייט, מיט ניט גענוגנדיקער דאַנקבאַרטיקייט. אין קרייז פון זיינע סקעפטישע פאַר-שטעלונגען וועגן מענטשן האָט זיך געפונען פּלאַץ אויך פאַר אַזעלכע. אָבער עס איז אים אויסגעקומען צו דערזען אַזאַ מין לעבן, וואָס האָט זיך געפונען מעכוץ פון וועלכע עס זאָל ניט זיין פאַרנונפטיקע פאַרשטעלונגען.

די רעאַליטעט, וואָס האָט זיך אַנטפּלעקט פאַר לירן האָט עקזיסטירט ביכלאַף

ש. מיכאעלס און מאקס ריינהארדט. ניויאָרק, 1943

ש. מיכאעלס און פאל ראָבסאָן. ניו־יאָרק. 1943

אויסער די ראציאָנעלע באַגריפן, וואָס אין זייער ספּעציעלע האָט ער פאַרטראַכט זײַן עקספּערמענט. די אַלע פּילאָזאָפּישע קאָמפּליקאַטעס צו וועלכע ליר איז געוויינט געווען און וועלכע האָבן זיך אים פאַרגעשטעלט צו זײַן אזוי קלוג און זיכער, האָבן ביכלאַל ניט געקענט צוגעפאַסט ווערן צו דער ווירקלעכקייט, זיי האָבן ניט געגעבן קיין שליסל דערצו. עס איז אויסגעקומען צו דערקענען אַלץ אפּסנטי דורך איינער נער עקספּעריענץ, אַף דער אייגענער פעל: סײַ דאָס פון וואָנען עס קומט דער דונער און סײַ וואָס עס איז אַזוינס דער מענטש.

וואָס מער ער האָט זיך דערנענטערט צו באַגריפן די שרעקלעכע רעאַליטעט, אַלץ מער סימפּאַטיע האָט ער צו זיך צוגעצויגן. וואָס האָבן געקענט באַדריטן זײַנע שוואַכקייטן, די מענטשלעכע שוואַכקייטן, אין פאַרגלייך מיט די אוממענטשלעכע סטיכעס, וואָס וואָרען צאַרנדיק ווי אַ שטורעם אין סטעפּ? אַ דענקער, אַפּילע אַזאַ וואָס לעבט אין טאָעס, איז פּלוצלינג אַוועקגעשטעלט געוואָרן פּאַנעם-עלפּאַנעם מיט דער וועלט פון ניט געאַרדנטן, כאָאָטישן אורוואַלד. עמעס, קעדיי זיך צו שמעלן אַפּן ניוואָ פון אַט דער וועלט, האָט ער אין מאָמענט פון טראַגישער פאַרצווייפּלונג צע-ריסן אַף זיך די קעניגלעכע מאַלבושים און געפרוּווט צו באַנוצן די נידעריקסטע, די שטאַרקסטע, אין זייער נאַקעטקייט ווערטער. ער האָט דערגרייכט זײַן ציל אין זײַן, וואָס ער האָט געפונען די פּאַסיקסטע דעפּיניציעס פאַר די נידעריקסטע דער-שיינגען פון דער מענטשלעכער נאַטור. און וואָס גרעכער, פּיוואָלאָגישער און, בעמיליע בעקווינדיקער עס זײַנען געוואָרן זײַנע מעטאַפּאָרן און פאַרגלייכונגען, אַלץ אַפּענער איז געוואָרן זײַן גוטסקייט און מענטשלעכקייט.

די כאָאָטישע און כאָאָטישע וועלט וואָלט אינגאַנצן פאַרשלונגען לירס באַוויסט-זײַן, ווען ניט די דערינערונגען וועגן קאַרדעליאַן. מיכאַעלסעס ליר פּלעגט זייער אַפּט אַרויסברענגען זײַן טאַכטערס נאָמען בלויז מיט די ליפּן, ווי אַ רעמונגס-שפּורן, און ווי אַ ביטערן פאַרוואַרף קעגן זיך אליין. אין דעם זיפּץ איז געווען אַזוי פּיל פּיעטעט און צאַרטקייט אַז ס'האַט איבערגעווייגן אַלע אַנדערע ווערטער — די גראַבע און שרעקלעכע. קאַרדעליאַ איז פאַרבליבן ווי די פאַרקערפּונג פון דאָס אידעאַלע, דאָס ניט אָפּנאַרעישע אין דער וועלט. וואָס מער פינצטער פּאַזיז גע-וואָרן די נאַכט אַרום דעם אַלטן פאַריאַגטן, אַלץ העלער האָט געלויכטן אין איר דאָס געבאַטי-וואָרט: קאַרדעליאַ.

אַסטוּזשעו, וואָס האָט געשפּילט זײַן אַטעלאָ אין יאָר ווען מיכאַעלס איז אויפ-געטראָטן אין דער דאָל פון ליר, האָט דערווייזן אַז דעזדעמאַנאַ איז געווען פאַרן מאָר די העכסטע פאַרקערפּונג פון דער אין דער וועלט צעשפּרייטער האַרמאָן-ניע. פאַרלירן דעם גלויבן אין דעזדעמאַנאַ האָט באַדרייט פאַר אים — צווייפּלען אין דער האַרמאָניע פון דער וועלט און זיך איבערגעבן דעם כאָאָס. מיכאַעלס האָט איינגעלעך אַרויסגעבראַכט דעם זעלבן געדאַנק, אָבער פון אַן אַנדער עקסטרעם, אין אַנדערע געדאַנקען און געשטאַלטן. זײַן ליר האָט דערזען דעם שרעקלעכן וועלט-כאַאָס, דאָך שטאַרקער איז ער איינגעגלויבט געוואָרן אין זײַן קאַרדעליאַן, אין דעם אידעאַלן פּרינציפּ, וואָס וועט מוזן סאָף-קאַל-סאָף איבעראַנדערשן און איינ-אַרדענען אַט דעם כאָאָס. די ברוטאַלע לעבנס-פּראַקטיק האָט אַרויסגעשלידערט לירן פון דער ספּעציעלע ספּעקולאַטיווע און צו אַבסטראַקטע באַגריפן. אָבער דאָס האָט ניט געצווינגען אים צו פאַרלירן דעם גלויבן אין אידעאַלן פּרינציפּ פון לעבן. זאָל זײַן, אַז די וועלט האָט זיך אַנטפּלעקט פאַר אים אַ שרעקלעכע, אַן אומ-מענטשלעכע, דאָך איז אין איר פאַרבליבן אַ פּונקט אַף וועלכן מען קען זיך אָנ-

שפארן. די שמוץ פון דער פארעטערישער וועלט האָט ניט געקענט פארפלעקן דעם אידעאל — דערפאר האָט ליר געקענט געפינען אין זיך מוט צו גרונטעווען זיך אין דער רעאליטעט, וואָס האָט זיך אזוי גרויזאָם פאַר אים געשטעלט, און אַרויס צוטרעגן קעגן איר דעם אורטייל. מיט נייגער און מיט פאַדערונגען האָט ער זיך אינגעקוקט אין דער פינצטערניש פון דער נאַכט וואָס האָט פּלוצלינג אַראָפּגענידערט אַף דער ערד, ניט אָפּווענדנדיק זיין פּאַנעם, ניט אויסבאַהאַלטנדיק די אויגן, ווייל ער האָט געגלויבט אין דעם פרימאַרגן, וואָס מוז דאָך ברענגען די אויסלייטערונג. די אויסלייטערונג איז געקומען, ווען אַ געבונדענער מיט דער זעלבער שטריק וואָס קאָדעליאַ איז ער געגאַנגען צו דער טפיסע, זיי האָבן זיך באַוועגט שטייענדיק פּאַנעם צו פּאַנעם, אויסמעסטנדיק מיט פינערלעכקייט זייערע טריט. דער יונג גע-וואָרענער און גליקלעכער ליר האָט דאָרשטיק און צערטלעך זיך אינגעקוקט אין זיין טאַכטערס פּאַנעם, ווי אין פּאַנעם פון ערשט אַפּסני אַנטדעקטן עמעס. דאָן, אין דער ערשטער סצענע, זיצנדיק אין זיין קעניגלעכן מאַנטיע אַפּן טראָן, און באַשענקענדיק זיינע טעכטער מיטן קעניגרייך, איז ליר געווען איבערגעטריבן באַ-שיידן; ער האָט זיך געהאַלטן אַניוועסדיק און אַנטשלאָסן. איצט, אין געפּאַנגענ-שאַפט, אַ געבונדענער, האָט ער געשפּאַנט פינערלעך און מאַיעסטעטיש. אָט דער לירס דורכגאַנג האָט ניט געהאַט קיין שטייגערישע באַרעכטיקונג. ער איז באַרעכ-טיקט געווען דורך דער פּאַעטישקייט פון מיכאַעלסעס אינטערפּרעטאַציע — אַ סקולפּטוריש-מעטאַפּאָריש געשטאַלט פון אַ מענטשן אַ געשמידטן, אָבער וועלכער האָט דערוואָרבן דעם עמעס און די גערעכטיקייט. און, גאַנץ מעגלעך, אז דאָס איז געווען די פּאַשעסטעטע און די דרייסטע מעטאַפּאָרע פון די אַלע, וועלכע מיכאַעלס האָט באַנוצט אין דער ראָל. קאָדעליאַס זויבערקייט איז געווען די באַרעכטיקונג פאַר דער גאַנצער שרעק און אַנטווישונג, וואָס ער האָט איבערגעלעבט: פאַר אים איז געשטאַנען דער עמעס, וווּ עס איז ניט געווען קיין כאַשקייט, קיין פּאַכעד און קיין פּאַרצווייפלונג, אַן עמעס, וואָס האָט ניט אַנטהאַלטן אין זיך קיין אומגערעכ-טיקייט.

די פינאַל־סצענע איז געווען דער העכסטער שפיץ פון לירס גיטטיקער אויס-לייטערונג. דער אַקטיאָר האָט ניט פאַרבאָרגן און ניט ווייכער געמאַכט דעם טרויער פון זיין העלד. פּאַרוזיכטיק האָט ליר געלייגט זיין טויטע טאַכטער אַף דער ערד, און פון זיין ברוסט האָט זיך אַרויסגעריסן אַ קוים הערעוודיקער האַלב־דערשטיקטער אויסגעשריי. דערנאָך איז ער אויפגעשטאַנען לאַנגזאַם, איז אַרומגעגאַנגען דעם האַלב־קרייז פון מיליטער און צו יעדן קרייגער האָט ער זיך געווענדט מיט דער שטומער פּראַגע, אַ פּאַרגליווערטער אין זיין בויך: „ווי האָט עס געקאַנט געשען וואָס קאָדעליאַ איז געשטאַרבן?“ פאַרשטייענדיק, אז אַף קיין ענטפּער וועט ער זיך ניט דערוואַרטן, קערט זיך צוריק ליר צו זיין טויטער טאַכטער, און ווידער, אָבער דאָס מאָל שוין העכער, האָט זיך געהערט זיין אַנגסטלעכער זיפּי: „ווי אזוי איז עס געשען, וואָס ער האָט דערוואָרבן ליבע און עמעס, קעדיי באַלד זיי צו פּאַרלירן בייער?“ ער שטאַרבט, רופנדיק אַלעמען זיך אינצוקוקן אין קאָדעליאַס ליפּן, וועלכע האָבן קיינמאַל ניט געזאָגט קיין ליגן. מיט דער לעצטער באַוועגונג פון זיין האַנט רירט ער אַן פּאַרוזיכטיק אירע ליפּן און קושט מיט פיעטעט שפעטער זיינע פינגער. באַם שטאַרבן פּאַרציט ליר די מעלאָדיע פון דעם מונטערן יאַגד־ליד, וואָס קלינגט דאָס מאָל באַ אים לייכט.

מיכאַעלס האָט אַף אַ ניעם אויפן אויסגעטייטשט שעקספירס גרויסע טראַג-געדיע. ער האָט אין איר דערוען ניט די רירנדיקע געשיכטע וועגן אָפּגענאַרטע פּאַ-

טערלעכע געפילן, ניט קיין דידאקטישע לערע וועגן וואַגלענישן און אומקום פון א קייזער, נאָר אַ טראַגעדיע, אַן אלעגאָריע וועגן דערקענען די סאָציאַלע סטירעס פון דער ווירקלעכקייט. לירס אויפפירונג אין יעדער באַזונדערער סיטואַציע האָט דער אַקטיאָר באַזיניקט אַפֿן סמאָך פון לירס וועלט־אַנשויונג.

פאַרשטעלנדיק לירן ווי אַ מענטשן אַ איבערפּולטן מיט טיפע ווידערשפּרוכן, האָט מיכאַעלס געגעבן צו פאַרשטיין, אַז די עפּאָכע אַליין, וואָס האָט געשאַפֿן אַזאַ סטירעסדיקן כאַראַקטער האָט געמוזט טראַגן אַף זיך דעם סטעמפל פון צווייקייט.

דער שווישפּילער האָט ניט געוואָלט פאַרלייבטערן לירס וועג צו דערקענען די ווירקלעכקייט, אויך ניט פאַרקירצן דעם וועג. דעם פּראָצעס פון לירס איבערגעבורט האָט ער פאַרגעשטעלט ווי אַ טראַגישן פּראָצעס, פּול מיט פּינן און לייזן. דער לייט מאַטיוו פון זײַן אינטערפּרעטאַציע איז געווען דער זאַץ: „איך בין אַזוי פאַרווונדערט, אַז עס זעט זיך אַרויס דער מאַרד“. ער האָט אָפּגעווענדט זײַן העלד פון אַבסטראַקט טע, ספּעקולאַטיווע אידיען, פּירנדיק אים צו פאַרשטיין פּאַשעטע, שרעקלעכע עמעסן. דער עקספּערמענט וועלכן עס האָט פאַרטראַכט זײַן ליר, דער נאָווי, דער סקעפּטי־קער, דער ציניקער און גוטמוטיקער מענטש, האָט זיך אויסגעלאָזט צו זײַן זייער אַ גרויזאַמער. מעגלעך אַפּילע צו פּיל גרויזאַם פאַר אים אַליין.

לירס טראַגעדיע האָט מיכאַעלס געזען ניט נאָר דערין וואָס דער עמעס באַד קומט זיך באַ לירן פאַרן פּרינץ פון שרעקלעכע און גרויזאַמע דערשיטערונגען, נאָר אויך דערין, וואָס ער קומט צו אים צו שפּעט. מיכאַעלס האָט ניט מוירע געהאַט צו אַנטבלויזן לירס לייזן, ווייל ער האָט געזען זייער ענדציל — דאָס דערגיין צום עמעס, דערקענען דאָס לעבן אין זײַן טאָך און דעם אידעאַל אין זײַן ניט באַזיג־לעכקייט.

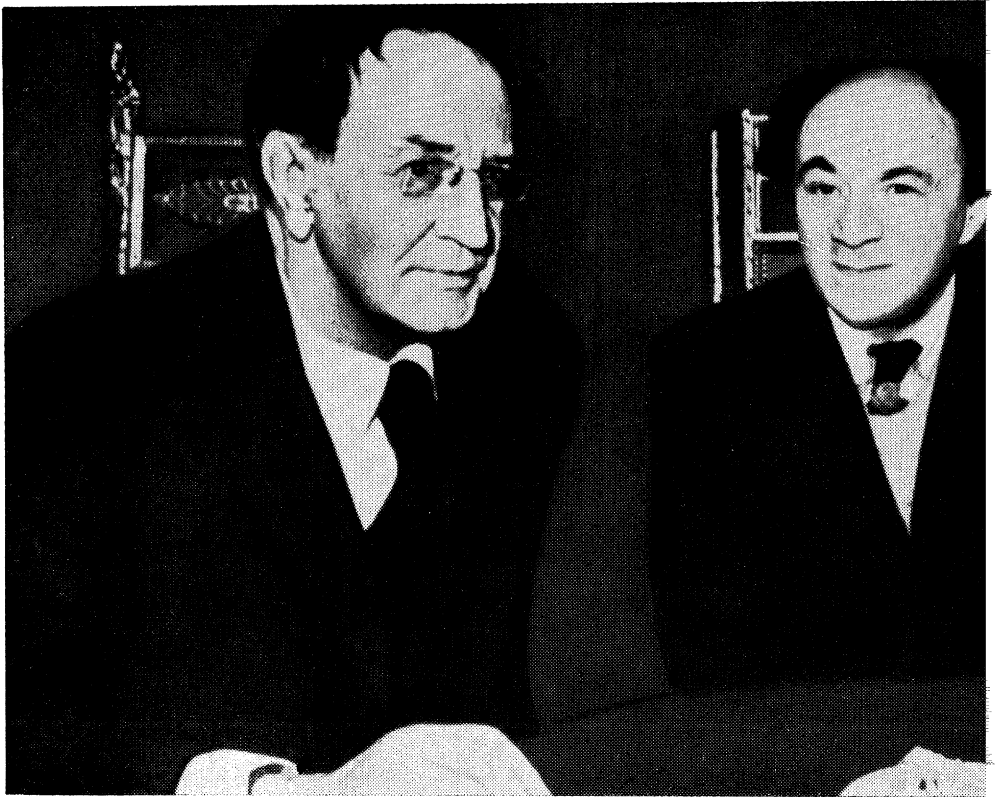
באַ מיכאַעלסן האָט זיך ליר ניט פאַרטיפּט אין אַ ספּעקטאַקל פון זײַנע גניס־טיקע ווינדן, מיט נײַגיריקייט האָט ער זיך צוגעקוקט צו דער וועלט וואָס אַנטפּלעקט זיך פאַר אים. דער אַקטיאָר האָט געשפּילט ניט אַלטקייט און אויסלעשוניג, ניט די גניסטיקע אָפּשוואַכונג און דעם טויט, נאָר דעם מענטשנס ווידערגעבורט. ער האָט שטאַלצירט מיט זײַן נײַעם וויסן, ווי שרעקלעך דאָס זאָל ניט זײַן. נאָך יעדן קער פון זײַן שווערן וועג האָט אַלץ העלער געלויכטן אים די שוואַרצע זון פון טראַגישן עמעס.

מיכאַעלס האָט אויפּגעדעקט זײַן טעמע פּאַטעטיש און ענטוואַסטיש. זי איז באַ אים אַנטשטאַנען ווי אַ טיף היינטצײַטיקע טעמע, וואָס איז גענומען געוואָרן ניט נאָר אין איר פאַרענדיקונג, אויסלעבונג, נאָר אויך אין אירע פּאַטענציעלע נאָך ניט אויסגעשעפטע מעגלעכקייטן. ער האָט געשפּילט אַן אלעגאָריע וועגן אַ מענטשן וועלכער האָט מוטיק דורכגעשפּאַנט זײַן וועג פון אָפּזאָגן זיך פון דער ספּעקולאַטײַ־ווער טראַדיציאָנעלער כאַכמע אין נאָמען פון דערקענען דאָס לעבן. ער האָט דערווייזן דעם זין און די געפאַר פון פעטישוואַציע פון דער אייגענער פּערזאָן באַ אַ באַגאַבטן מענטשן, וועלכער פּרווויט זיך שטעלן העכער פון אַלע מענטשן, זיך קעגנשטעלן אַלע מענטשן.

פון די פּאַזיציעס פון אַ געזעלשאַפט וואָס האָט געשטרעבט צו בויען איר לעבן באַוווּסטזיניק לויט די דערקענטע אָביעקטיווע געזעצן, האָט ער געוויזן די טראַגע־דיע פון אַ מענטש, וועלכער האָט זיך קעגנגעשטעלט ניט נאָר צו מענטשן, נאָר אויך די אָביעקטיווע גרויזאַמע לעבנסגעזעצן. ער האָט אַי פאַרמישפּעט אַט דעם מענטש און אַי באַזונגען זײַן טראַגישע קלאַרזעווודיקייט, זײַן באַהעפטונג צום עמעס און צו מענטשלעכקייט.

מיכאעלס אין זײַן אַרבעטס־קאָביניעט. 1945

וו. קאטשאלאוו און ש. מיכאעלס. 1946

ש. מוֹכָאֵל מ. 1949

כאַמערקאָננעז צום טעקסט

1. אידעישקייט אין קינסטלערישקייט

וועגן פארמאליזם אין נאטוראליזם

- די רעדע אף דער פארזאמלונג פון טעאטער-טוערס אין קלוב פון קינסטלערס געהאלטן דעם 22טן מארץ 1936, געדרוקט לויטן סטענאגראפישן באריכט:
1. אלטמאן א. ל. (1900-1955) טעאטער-קריטיקער, אויפגעטראטן אף דער פארזאמלונג מיט א רעפעראט ווען קאמפ קעגן פארמאליזם און נאטוראליזם אין דער קונסט.
 2. טאיראוו א. י. (1885-1950) רעזישסאָר, פאָלקס-ארטיסט פון רוספּר, קינסטלערישער אָנפירער פון דעם מאַסקווער קאמער-טעאטער.
 3. אַרטיקלען אין דער „פראַוודאַ“: „א מישמאַש אָנשטאַט מוזיק“ (26 יאָר נואַר 1936), „א באַלעט פעלשונג“ (6 פעברואַר 1936), וועגן קונסט-מאלערס וואָס זינען שמירערס“ (2טער מאַרץ 1936) מען האָט אין זיי זייער שאַרף געשטעלט די פראַגע וועגן דער נויטווענדיקייט פון אַ קאמפ קעגן פארמאליסטישע און נאטוראליסטישע טענדענצן אין דער סאָוועטישער קונסט. זען דאָס זאַמלבוך „קעגן פארמאליזם און נאטוראליזם אין דער קונסט“ (מאָסקווע, 1937).
 4. מיכאָעלס ציטירט לענינס ווערק „די קינדער קראַנקייט פון „לינקיזם“ אין קאָמוניזם“.

דאָס רעכט אַף אַן אייגענעם צוגאַנג

1. אין די רעכטן וועגן פאָרטרעט האָבן זיך באַטייליקט די קונסט-מאלערס:
- ג. אלטמאן, א. געראַסימאָוו, א. דיינעקא, ב. יאַהאַנסאָן, א. טישלער, ק. יואָן א. א. די שרניבערס א. אַפּינאַנענאָוו ס. סקיטאַלעץ, אי. ערענבורג, דער אַקאַדעמיקער באַך.
2. מייערכאָלד וו. ע. (1874-1942) אַ רעזישסאָר, פאָלקס-ארטיסט פון רוספּר.
3. ס. מ. מיכאָעלס דערמאַנט דאָ דעם פאַנטאַסטישן רעזעפט פון אַ העלד פון טשעכאָווס איינאַקטער: „די נאַכט פאַרן געריכט“ — מיטן נאָמען זייער, וועל-כער פאַרשטעלט זיך פאַר אַ מעדיקער און פאַרשריבט אַ רעפּוע: צוויי דראַכמעס „סיק טראַנזיט“ (אזוי גייט פאַריבער) איין אונז „גלאָריאַ מונדי“ (דער רום פון דער וועלט) א. א. וו. דאָס איז אַ ביישפּיל פון אינגאַראַנץ און פון פולשטענדיקן אומזין.
4. ס. מ. מיכאָעלס האָט דאָ אין זינען געהאַט ל. טאַָלסטאָים באַקאַנטן אַר-טיקל „וועגן שעקספיר און וועגן דראַמע“, אָנגעשריבן אין 1903. זאָגנדיק, אַז

טאָלסטאָים אַרטיקל איז אָנגעשריבן געוואָרן מיט עטלעכע און זיבעציק יאָר צוריק, איז זיך מיכאַעלס אין 1935 טויע אָף גאַנצע פיר צענדליק יאָר.
5. א. דינעקא (געב. 1899), קונסט־מאַלער און גראַפיקער.

פון וואָס הייבט זיך אָן דער פּלי פון אַ פּויגל

רעדע אָף דער פאַרזאַמלונג פון דעם אַקטיוו פון טוערס פון טעאַטער־קונסט, געווירמעט דער לאַגע פון טעאַטער און דראַמאַטורגיע, געדרוקט לויטן טעקסט פון „ליטעראַטורנאַיאַ גאַזעטאַ“ פון 26טן מיי 1939.

1. סאַלאַדאָוויקאָוו א. וו. (געב. 1904), קריטיקער, אין 1936, געווען וויצע־פאַרזיצער פון קאָמיטעט פאַר קונסט־איניאַנים באַם ראַט פון פּאָלס־קאָמיסאַרן פון פּסער. זינט 1955 איז ער דירעקטאָר פון מאַסקווער אַקאַדעמישן קונסט־טעאַטער אָפן נאָמען פון גאַרקי.
2. לעווידאָוו מ. יז. (1892-1942), טעאַטער־קריטיקער און דראַמאַטורג.
3. מאַרקאָוו פ. א. (געב. 1897 י.), טעאַטער־קריטיקער, רעזשיסאָר, פאַר־דינסטפּולער קונסט־טוער פון רספּער.
4. אַן אויספירלעכערע באַשרייבונג פון מיכאַעלסעס שטאַנדפּונקטן וועגן סטאַ־ניסלאָווסקיס סיסטעם און וועגן דער באַדייטונג פון ק. ס. סטאַניסלאָווסקיס בוך „די אַרבעט פון אַקטיאָר איבער זיך“, זען אין זײַן שפּעטערדיקן רעפּעראַט „די ראַל און דאָס אָרט פון רעזשיסאָר אין סאָוועטישן טעאַטער.
5. קאַקיאַקי וו. ק. (געב. 1902), עקספּערימענטאַלער לופּט־פלייער פון דער סאָוועטישער אוואַיאַציע, אין די יאָרן 1935-1938, געשלאָגן דעקאָרדן אין אַ רײ פליצונגן.
6. טשיטשעראָוו י. י. (געב. 1902), אַ קריטיקער.
7. די לעגענדע שרײַבט צום ייִדישן קעניג דאָוויד (ענדע 11טער און אָנהײב 10טער יאָרהונדערט פאַר אונדזער עראַ) אַז ער איז געווען דער מעכאַבער פון טילים.
8. א. א. פאַדיעווס אַרטיקל „די קאָמוניסטישע דערצײונג פון די אַרבעטן־דיקע און די סאָוועטישע קונסט“ איז געווען פאַרעפנטלעכט אין „פּראַוודאַ“ דעם 16טן אַפּריל 1939.

די ראַל און דאָס אָרט פון רעזשיסאָר אין סאָוועטישן טעאַטער

מיכאַעלסעס רעפּעראַט און שלוס־וואָרט אָף דער אַלפאַרבאַנדישער קאָנפּערענץ פון רעזשיסאָרן, וואָס איז פאַרגעקומען אין מאַסקווע פון 13טן ביזן 20טן יוני 1939. עס ווערט געדרוקט לויטן טעקסט פון זאַמל־בוך „דער רעזשיסאָר אין סאָוועטישן טעאַטער, מאַטעריאַלן פון דער ערשטער אַלפאַרבאַנדישער רעזשיסאָר־קאָנפּערענץ“.

1. שמועל האַלקין (געב. 1899), ייִדישער סאָוועטישער פּאָעט.
2. מוישע מענדעלסאָן (1786-1829), אַ פּילאָזאָף, וועלכער האָט אין דניטש לאַנד פּאָפּולאַריזירט די אידעען פון די פּראַנציוזישע ענציקלאָפּעדיסטן.

3. פאפאז א. ד. (געב. 1892), רעזשיסאר, פאלקס־ארטיסט פון פסער. אויב־
געטראטן אף דער קאנפערענץ מיט א באריכט „וועגן דער שעפער־ישער דערציִונג
פון אקטיאָרן־קאלעקטיוו“.

4. ליטווינאָוו ל. מ. רעזשיסאר, פארדינסטפולער קונסט־טוער פון סאָוועטישן
ווינסרוסלאַנד, באכאָטשקין ב. א. אקטיאָר און רעזשיסאר, פאלקס־ארטיסט פון
רספער, שושקעוויטש ב. מ. (1887-1946), רעזשיסאר פאלקס־ארטיסט פון רספער,
סודאקאָוו י. יא. רעזשיסאר, פאלקס־ארטיסט פון רספער, זיי האָבן פאלעמיוזירט מיט
מיכאָעלסעס רעפעראַט, פאָרוואַרפנדיק אים וואָס ער פארמינערט די באַדניטונג פון
סטאַניסלאָוסקיס סיסטעם און דערשאַצט ניט סטאַניסלאָוסקיס בוך: „די אַרבעט פון
אַקטיאָר איבער זיך“. ב. מ. שושקעוויטש האָט געטיינעט אז מיכאָעלס דערשאַצט
ניט דאָס בוך, זאָגנדיק: „אין סטאַניסלאָוסקיס בוך איז קוידעם קאָל פאראַן
דאָס, וואָס לויט מיין מיינונג איז דער אַלעף־בייז פאַר יעדן קינסטלער“, י. יא. סוֹר־
דאַקאָוו, אָפּאַנירנדיק מיכאָעלסן האָט אַרויסגעזאָגט דעם געדאַנק, אז „מען טאָר ניט
מויע האָבן פאַר ניוועלירונג. דאָס איז גאָר ניט שלעכט, וואָס די מעטאָדאָלאָגיע
פון דער דערציִונג פון אַן אַרטיסט וועט זײַן באַ אונדז איינע און די זעלבע; דאָס
באַדייט, אז מיר וועלן ריידן אַלע מיט דער זעלבער שפראַך, די שפראַך פון אונדזער
מינסטערשאַפט, און די מינסטערשאַפט קען זיך ענדערן לויט דער אינדיווידואַליטעט
און לויטן טאַלאַנט.“ ל. מ. ליטווינאָוו האָט דערקלערט אז „מיכאָעלסעס בילדעריש־
קייט איז פאַקטיש דער קעגנזאַץ פון דער סיסטעם“. דערביי האָט ליטווינאָוו גע־
פרוּווט צו געבן זײַן אייגענע באַגרינדונג פאַר בילדערישקייט, וואָס האַלט ניט אים
קיין ערנסטע קריטיק. דער אימאַזש — האָט ער געזאָגט — איז אַ פאַרגלייך, אַן אַסאָך־
ציאַציע. און אַ פאַרגלייך איז קיינמאַל ניט פינקטלעך“. און צום סאָף האָט ב. באַ־
באַטשקין דערקלערט: „א נאַני אומגעריכטן און שעדלעכן פאַרן סאָוועטישן טעאַ־
טער אויספיר האָט דאָ געמאַכט ס. מ. מיכאָעלס — וועגן אומדערלאָזלעכקייט פון
אַן איינציקן מעטאָד.“

די אַלע רעדעס קעגן ס. מ. מיכאָעלסן זײַנען מערסטנס געווען באַזירט אַף דעם
ניט ריכטיקן פאַרשטיין זײַן רעפעראַט. יו. א. זאוואַרסקי האָט באַמערקט באַ
דער זעלבער קאָנפערענץ, אז מען האָט מיכאָעלסן ניט ריכטיק פאַרשטאַנען, אז ס.
מ. מיכאָעלס רעדט גאָר וועגן עפעס אַנדערש, וועגן וואָס מען מוז טאַקע ריידן אַפּן
קאָל, וועגן דעם אין וואָס עס ווערט פאַרוואַנדלט סטאַניסלאָוסקיס סיסטעם. סטאַ־
ניסלאָוסקי האָט געהאַלטן פאַר זײַן לעבנסמיינע דעם קאַמף מיט מעלאָכישקייט.
דאָס פאַרוואַנדלען אַ סיסטעם אין אַ דאַנמע — דאָס באַדייט איר פאַרוואַנדלונג אין
אַ האַנטבוך פאַר מעלאָכע. קעגן דאָגמאַטיזם באַם פאַרשטיין און אַנווענדן סטאַניס־
לאָוסקיס סיסטעם איז אַרויסגעטראָטן טאַקע ס. מ. מיכאָעלס, פאַרשפּיצנדיק פאַלע־
מיש זײַן געדאַנק.

5. טשעבאַן א. י. (1886-1954), אקטיאָר פון מאָסקווער קונסט־טעאַטער,
פאלקס־ארטיסט פון רספער.

6. פיאָדאָראָוו וו. ב. רעזשיסאר, פארדינסטפולער קונסט־טוער פון טורקמע־
נער סר. דעמאָלט דער קינסטלערישער אָנפירער פון אשכאַבאַדער רוסישן טעאַטער.
7. „דער נאווי“ — פושקין ליד.

8. „דעם קייסערס נייע קלייד“, אַ מינסעלע פון ג. כ. אַנדערסען.

9. לויטער ע. ב., רעזשיסאר, אַף דער קאָנפערענץ האָט ער געטיינעט, אז דאָס
אַרומערדן די איקערדיקע מיוזאַנסצענעס אין מעשעך פון מישרעפעמייציעס ברענגט
אַ גרויסן עפעקט.

וועגן פאעזיע אין דער שעפער־שקייט פון אקטיאָר

- א שמועס מיט די אקטיאָרן פון מאַסקווער טעאטערס, דעם 15טן מיי 1939, געדרוקט לויטן סטענאָגראַפֿישן באַריכט.
1. מאַיסי אלעקסאַנדער (1880-1935), אַ דײַטשער אקטיאָר, לױט דער נאַ-צײַאָנאַליטעט אַן אַלבאַנער.
 2. דױע עלעאַנאַר (1859-1924), אַן אײטאַלײענישע טראַגיקערין.
 3. פעטראָװסקי א. פ. (1869-1933), אקטיאָר און רעזשיסאָר, פאַרדינסטפֿול-לער קונסט־טוער פון רספּער.
 4. קױניצעװ ס. ל. (1879-1932), דראַמאַטישער אקטיאָר, פּאַלקס־אַרטיסט פון רספּער.
 5. סאַמאַסוד ס. א. (געב. 1884), דיריגענט, פּאַלקס־אַרטיסט פון רספּער.
 6. צאַקאַני ערמעטע (1867-1948), אײטאַלײענישער טראַגיקער.
 7. באַבעל י. ע. (1894-1941), סאַװעטישער פּראָזאַיקער און דראַמאַטורג.
 8. מאַסקױװ י. מ. (1874-1946), אקטיאָר פון מאַסקווער קונסט־טעאטער, פּאַלקס־אַרטיסט פון רספּער.

דראַמע און טעאטער

אַרטיקל, װאָס ס'איז געשריבן אין 1939, ביז איצט נאָך ניט געווען פאַר-עפנטלעכט. װערט געדרוקט לױטן מאַנוסקריפּט, װאָס געפינט זיך אין מיכאַעל־סעס פּערזענלעכן אַרכיוו.

דער באַרױף פון שױשפּילער

געדרוקט לױטן טעקסט פון דער צײַטונג „סאַװעטישע קונסט“ פון 29טן דע-צעמבער 1940.

טעאַטראַלישקײט און אידעישער פאַרטראַכט

מיכאַעלסעס רעפּעראַט און שלום־װאָרט אָף דער באַראַטונג װעגן שעפּערישע פּראָבלעמען פון רעזשי אין דער אַלרוסישער טעאַטער־געזעלשאַפּט.

דער רעפּעראַט װערט געדרוקט לױטן טעקסט פון זשורנאַל „טעאַטער“ (1941, נומ. 4), דאָס שלום־װאָרט — לױט דער סטענאָגראַמע.

1. א. ד. פּאַפּאַװ האָט אָף דער באַראַטונג גערעדט װעגן אױפן זױ אױי עס װערט אינטערפּרעטירט די ראַל פון ראַבינזאָן, אין דער פּאַרשטעלונג פון „אַן אַ נאַדן“ אין „טעאַטער פון דער רעװאָלוציע“. די פּאַרשטעלונג האָט אױפּגעפירט זאַ-װאַדסקי. די ראַל פון ראַבינזאָן האָט געשפּילט ד. אַרלאָװ; לאַריסאַ — מ. באַבאַ-נאַװאַ.

2. סאכנאווסקי וו. ג. (1886-1945), רעזשיסאָר פון מאַסקווער קונסט-טעאַ-טער, טעאַטער-פּאַרשער, פּאַלקס-אַרטיסט פון רספּער.
3. דע סאַראַטאַטע פּאַבלאָ (1844-1908), אַ שפּאַנישער פּיילער-ווירטואַז און קאָמפּאָזיטאָר.
4. זאַוואַדסקי י. א. (געב. 1894), רעזשיסאָר, פּאַלקס-אַרטיסט פון פּסער.
5. אַבראַזאַוּו ס. וו. (געב. 1901), רעזשיסאָר, גרינדער און קינסטלערישער אָנפירער פון צענטראַלן ליאַלע-טעאַטער אין מאַסקווע, פּאַלקס-אַרטיסט פון פּסער.
6. אין לענינס אַרבעט „צו דער פּראַגע פון דיאַלעקטיק“ ווערט געזאָגט: „יעדע באַזונדער זאַך איז דורך טויזנטער איבערגאַנגען פּאַרבונדן מיט אַנדערע מינים באַזונדערע דערשיינונגען, זאַכן, פּראַצעסן אַ“אַו. שוין דאָ זיינען פּאַראַן עלעמענטן, שפורן, באַגריפן וועגן דער נויטווענדיקייט פון דער אַביעקטיווער פּאַר-בינדונג מיט דער נאַטור אַ“אַו. דאָס צופעליקע און דאָס נויטווענדיקע, די דערשיי-נונג און דער עצעם זיינען שוין דאָ פּאַראַן, ווייל ווען מען זאָגט: אַיוואַן איז אַ מענטש, זשומשקאַ איז אַ הונט, דאָס איז אַ בלאַט פון בוים אַ“אַו. וואַרפן מיר אָפּ אַ גאַנצע ריז סימאָנים, ווי צופעליקע, מיר טיילן אָפּ דאָס עצעמדיקע פון דאָס דער-שיינענדיקע און מיר שטעלן קעגן איינס צו דאָס אַנדערע.
- אַזוי אַרום איז אין יעדן זאַץ מעגלעך (און עס איז אומבאַדינגט נויטיק) פּונקט ווי אין אַ קעמערל אויפצודעקן די עמבריאָנען פון אַלע עלעמענטן פון דער דיאַלעק-טיק, און דערווייזן אַזוי אַרום אַז פאַר יעדער מענטשלעכער דערקענטעניש איז ביכלאַל די דיאַלעקטיק אייגנטימלעך.“

די צייט וואַרט ניט

מיכאַעלסעס רעדע אַף דער פּאַרזאַמלונג פון די טוערס פון די מאַסקווער טעאַ-טערס, דראַמאַטורגן, און קריטיקערס, אין סעפטעמבער 1946, ווערט איבערגעדרוקט לויטן טעקסט פון דעם זשורנאַל „טעאַטער“ נומ. 9, 1946.

1. ס. מ. מיכאַעלס האָט אין זינען די רעזאָלוציע פון צ"ק פון אַלפּ (ב) פון 26טן אויגוסט 1946, „וועגן רעפּערטואַר פון די דראַמאַטישע טעאַטערס און וועגן די מאַסמיטלען פון זיין פּאַרבעסערונג“.

2. די אַרבעט פון אַקטיאָר

מיין אַרבעט איבער שיקספירס „קעניג ליר“

דער אַרטיקל איבער וועלכן ס. מ. מיכאַעלס האָט געאַרבעט אין 1936 מיט דער הילף פון דעם טעאַטער-פּאַרשער נ. וו. מיניץ, ווערט געדרוקט לויטן מאַנוסקריפּט, וואָס געפינט זיך אין מיכאַעלסעס פּערזענלעכן אַרכיוו.

1. וועלזישעו א. ב. אַ דראַמאַטישער אַקטיאָר און רעזשיסאָר, געאַרבעט אין מאַסקווער קונסט-טעאַטער, „אין טעאַטער פון דער רעוואָלוציע“ און אַנדערע.

2. דאָוויד בערגעלסאָן, (1884-1952), יידישער שרײַבער.

3. זוסקין וו. 5. (1899-1952), פאָלקס-אַרטיסט פון רוספּער, פאַרדינסטפולער אַרטיסט פון איזבעקישער ססר.
4. ראדלאָוו ס. ע. (געשט. 1958), רעזשיסאָר, אויפגעפירט אַ ריזי שעקספיר-פיעסעס.
5. „עניפטישע נעכט“, אַ פאַרשטעלונג, אויפגעפירט פון א. אי. טאַרלאָוו אין קאַמערטעאטער אין 1934, ס'איז באַשטאַנען פון אַ קאַמפּאָזיציע פון די „עניפטי-שע נעכט“ פון פּושקין „צעזאַר און קלעאָפּאַטרע“ פון שאָו, „אַנטאַניאַ און קלעאָפּאַטרע“ פון שעקספיר.
6. קאווערין פ. נ. (1898-1957), רעזשיסאָר, פאַרדינסטפולער קונסט-טוער פון רוספּער.
7. שפּעטער, אין דעם שמועס „די מאָדערנע סצענישע אויפדעקונג פון שעקס-פירס טראַגישע געשטאַלטן“ האָט מיכאַעלס אָט וואָס געזאָגט וועגן דער אויפירונג פון „האַמלעט“ אין וואַכטאַנגאַווס טעאַטער: „שעקספיר וואָלט באַדאַרפט דערשיינען אין אַ נײַער קוואַליטעט. זאָל עס אָבער באַדייטן, אַז אָט די נײַע קוואַליטעטן מוזן שעקספירן צוגעשריבן ווערן? זאָל עס באַדייטן, אַז מען מוז ענדערן שעקספירן, מאַכן אַזאַ מין פּרוּוו, ווי עס איז געמאַכט געוואָרן דורך אַקטאָרן אין וואַכטאַנגאַווס טעאַטער באַ דער אויפירונג פון „האַמלעט“, ווי דער פאַראַדאַקס און דער טריק האָבן געוועלטיקט איבער אַלץ, ווי שעקספיר איז געווען סובאַרדינירט צו עפעס איבערגע-קלינגע קונצן, ווי אָפּעליע איז געוואָרן אַ גאַסנמויד, און האַמלעט פּאַשעט אַ סטור-דענט, אַ שיקער, וועלכער האָט געקעמפט פאַרן טראַן, פאַר מאַכט? פאַרשטייט זיך, אַז אַזעלכע עקספּערימענטן און אַזאַ מין אויפדעקונג פון שעקספירן זײַנען ניט דער-לאָזלעך“.
- דער שמועס איז פאַרגעקומען אין דער אַלפאַרבאַנדישער טעאַטער-געזעלשאַפט דעם 29טן פעברואַר 1940, דער סטענאַגראַפישער טעקסט פון דעם שמועס איז פאַר-עפנטלעכט אין „שעקספיר-זאַמלונג“ (1959).
8. טישלער א. ג. (געב. 1898), סצענאַגראַף און מאַלער, אַ פאַרדינסטפולער קונסט-טוער פון דער אויזבעקישער ססר.
9. די כעלוקע דייעס צווישן ס. מ. מיכאַעלס און ס. ע. ראדלאָוו אין דער פּראַגע וועגן שעקספירס טראַגעדיע „קעניג ליר“ האָבן אין גרונט זיך אויסגעדרוקט אין דער פאַרשידנאַרטיקייט פון באַגרייפן די עוואָלוציע פון לירס געשטאַלט. דאָ איז ס. ע. ראדלאָוו (אַר זײַן ערשטן עטאַפּ פון דער צוזאַמענאַרבעט מיט מיכאַעלסן) געווען גענטער צו דעם טראַדיציאָנעלן פאַרשטיין די אַנטוויקלונג פון געשטאַלט. לירס טראַגעדיע האָט ער באַטראַכט ווי אַ שטופּנוויזיקע אויסלעשונג פון אַ פּערזענלעכ-קייט, ווי דער קראַך פון אידעאַלן. אָבער ס. מ. מיכאַעלס האָט שוין גלײַך פון די ערשטע טעג פון זײַן אַרבעט איבער דער ראָל געהאַלטן אַז ליר קומט ביסלעכווייז צו קלאַרזערישקייט באַם סאָף פון דער טראַגעדיע, אַז זײַן וועג איז דער וועג צו באַפּרײַען זיך פון אײַנגענלויבטקייט אין אײַגענער אויסדערווילטיקייט, פון זײַן סופּעריאָריטעט איבער אַנדערע מענטשן, דער וועג צו דערקענען די פּרינציפּן פון הומאַניזם.
10. וואָלקאַנסקי נ. אַ. (1890-1948), רעזשיסאָר, פאַרדינסטפולער אַרטיסט פון רוספּער.
11. בראַנדעס געאַרג (1842-1927), דענישער שרײַבער, קריטיקער, ליטעראַ-טור-היסטאָריקער.

12. פֿיסקאטאָר ערווין — דײַטשער רעזשיסאָר.
13. ס. ע. ראַדלאָוו האָט אויפגעפירט שעקספירס „אַמעלאַ“ אין 1927 אין לענינגראַדער אַקאדעמישן דראַמע־טעאַטער, אין 1932 אין לענינגראַדער יונג־טעאַטער, אין 1935 אין מאַסקווער טעאַטער „מאַלי“.
14. ליטאַווסקי אָ. ס. (געב. 1891), טעאַטער־קריטיקער און דראַמאַטורג.
15. פּולווער ל. מ. (געב. 1883), פּאָלקס־אַרטיסט פון רוספּער.
16. „דאָס געריכט גייט“, אַ פּיעסע פון פּערעץ מאַרקיז, אויפגעפירט אין 1930.
17. „פיר טעג“, אַ פּיעסע פון דאַניעל מ. אויפגעפירט אין 1931.
18. ליטאַווסקיס רעצענזיע וועגן דער פּאַרשטעלונג פון „קעניג ליר“ איז געווען געדרוקט אין „פּראַוודאַ“ דעם 27טן פעברואַר 1935.
19. וועגן ערשטן אויפטריט פון ליר האָט ס. מיכאַעלס, אַרויסברענגנדיק אינערסטענס דערגענצונגס־שטרײַכן אין 1940 דערציילט אין אַ שמועס „וועגן דער מאַדערנער סעענישער אויפדעקונג פון שעקספירס טראַגישע געשטאַלטן“:
- „איך קען, נאַטירלעך, אייך ווייזן אויך די שוועריקייטן. איר אַליין פאַרשטייט גאַנץ גוט, אַז ניט איך און ניט מיין מישפּאַכע האָבן געהאַט קיין קעניגלעכע עקספּער־ריעניץ. מען זאָגט טאַקע, אַז איינער, וואָס האָט געהאַט דעם זעלבן נאָמען וואָס איך, איז געווען אַ קייסער, איך מיין שלוימע האַמילעך, נאָר אויב מען זאָל דאָס רעכענען פאַר קרוויששאַפט, איז לעכאַל האַפּאַכעס אונדז אַסאַך מער באַקאַנט וועגן זײַן כאָכ־מע, ווי וועגן דעם ווי אַזוי ער האָט געפירט זײַן מעלכע.
- כּוּץ דעם, צווישן אונדז גערעדט, אַף וויפּל מיר שמועסן אויג אַף אויג, פאַר־מאַגט מיין פיגור קיין פּיצל קעניגלעכס (אייניקע קאַלעגן מינע, אַקטיאָרן, האָבן מער מאַזל). עפשער זאָל איך האַנדלען אַזוי ווי עס האָט געשריבן באַרנאַי? ער האָט באַשריבן ווי אַזוי ליר דאַרף אַרײַנגיין און אַרויסגיין: „ער איז אַרויסגעגאַנגען, ער גייט אָפּ מיט אַ שטאַלץ אויפגעהויבענעם קאַפּ“, און באַ מיר, הויב אויף יאָ דעם קאַפּ אָדער ניט, כּעמיילע באַקומט זיך גאַרניט.
- האַט מען געמוזט דאָ אַנפאַנגען פון דאָס קאַפּווערדיקע. עס איז מיר אויסגע־קומען אַנצונעמען אַט די אַלע דאַטן — סײַ מיין וווקס, סײַ מינע מעגלעכקייטן און אויך אייניקע, סטרוקטור־אומגעלומפערטקייטן“. „עקלעזיאַסטס אויפטריט“, אַ מאַן באַ די אַכציקער. דער אויסערלעכער פאַראַד איז געבליבן: מוזיק, הויפּדאַמען, קאוואַ־לירן, רעוועראַנסן. ס'איז אויפגעטראָטן האַנערליאַ, קאַרדעליאַ, דער לעץ. דערבײַ, לויט דער טראַדיציע פון די שעקספיר־פאַרשטעלונגען, בעיס דער קעניג איז דאָך ניטאָ, קריכט דער לעץ אומבאַדינגט אַפּן טראָן. האָבן מיר אויך ניט פאַרמיטן אַט די איינצלעייט. און פּלוצלונג ווערט די גאַנצע אויפגעבלאָזנקייט פאַרגליווערט. ניטאָ מער אויך קיין מוזיק, בלויז די דאַמען זײַנען געבליבן פאַרגליווערט אין אַן אַלגע־מיינעם דעוועראַנס. און עס באַווייזט זיך אַ מענטש אַ קליינטיקער זאַקן — אָן שום צייכן פון מאַכט אָדער גרויסקייט, מאַמעש גאַרניט. ער באַטראַכט אַלץ, האָט איבערגעצײלט; קאַרדעליאַ איז ניטאָ. באַפּוילן אַלעמען זיך אויסצוועצן, אַליין זיך אויך אַוועקגעצײט, ווידער איבערגעצײלט שוין זײַנדיק: ניטאָ קאַרדעליאַ. און קאַר־דעליאַ האָט זיך ערגעץ פאַרבאַהאַלטן הינטערן טראָן.
- צוליב וואָס האָט מען דאָס אַלץ באַדאַרפט? ווייַל אויב איר וועט אים אַרויס־פירן אין דער פּולסטער קעניגלעכער גרויסקייט, אין זײַנע ביגדיי מאלכעס, אויב איר וועט אונטערשטרייכן זײַן מאַיעסטעטישקייט, זײַן אויסערלעכע וויכטיקייט, בין

איך אין סאָפּעק צי עס וועט מאַמענטאַל דערשיינען דער קעניג. אָבער זיכער איז, אז עס וועט פאַרשווינדן דער כאַכעם. די הויפטזאַך איז אונטערצושטרײַבן דעם געדאַנק."

20. אַרלענעוו פ. נ. (1869-1932), באַווויסטער רוסישער אַקטיאָר, דער שער פער פון דעם טעאַטער-אַמפּלאַ, "העלד-נעווראַסטעניק". דער ערשטער אינטערפּרע-טירער פון דער ראָל פון צאַר פּיאָדאַר אין א. ק. טאַלסטאָים טראַגעדיע, "דער צאַר פּיאָדאַר איוואַנאָוויטש", פּאַלקס-אַרטיסט פון רספּער.
21. פעווצאָוו אי. נ. (1879-1934), דראַמאַטישער אַקטיאָר. פּאַלקס-אַרטיסט פון רספּער.

22. יזרמעיאָהו, יעשײַע, יעכעזקל. — לענגעדאַרע ביבלישע נעוויים, וועמען עס ווערן צוגעשריבן אייניקע ביכער פון אַלטן טעסטאַמענט. לויט דער רעליגיעזער טראַדיציע האָבן זיי געלעבט צווישן דעם 9טן און 6טן יאָרהונדערט פאַר אונדזער עראַ.

וועגן געשטאַלט ביכלאל און ליר ביפראט

דער אַרטיקל איז געווען געדרוקט אין זשורנאַל "טעאַטער" נומער 6, 1937. ער ווערט פאַרעפנטלעכט לויטן טעקסט פון דעם זשורנאַל, מיט פאַרקירצונגען אין אייניקע שטעלן, וועלכע פאַלן צונויף מיטן פּאַריקן אַרטיקל.

1. באַסערמאַן אַלבערט, (1867-1952), דײַטשער דראַמאַטישער אַקטיאָר.
2. באַרנאַי לודוויג, (1842-1924), דײַטשער דראַמאַטישער אַקטיאָר. וועגן זײַן אַרבעט איבערן געשטאַלט פון ליר דערצײלט באַרנאַי אין בוך "זיכרוינעס", אַרויסגעגעבן אין בערלין אין 1903. שטעלן פון דעם בוך זײַנען געדרוקט געווען אין דער רוסישער איבערזעצונג אין, "ביבליאָטעק פון טעאַטער און קונסט" יולי 1904, בוך 14.

3. האַרריק דאַוויד, (1717-1779), ענגלישער טראַגיקער.
4. ראַססי ערנעסטאָ, (1829-1896), איטאַליענישער טראַגיקער.
5. סאַלוויני טאַממאַסאָ, (1829-1915), איטאַליענישער טראַגיקער.

וועגן דער אויסדרוקס-קראַפט

אַ פראַגמענט פון דעם סטענאָגראַפּישן באַריכט, "ווי אזוי איך אַרבעט איבער אַ געשטאַלט" אין קלוב פון קינסטלער פון 28טן נאָוועמבער 1934. דער פּולער טעקסט פון דעם באַריכט איז פאַרלוירן געגאַנגען, דאָ ווערט געדרוקט לויטן טעקסט פון דער כרעסטאַמאַטיע, "אַקטיאָרישע מײַסטערשאַפּט", 1935.

פאַרשטעלונגס-קראַפט פון שווישפּילער

אַ שמועס מיט יונגע אַקטיאָרן פון די מאַסקווער טעאַטערס אין דער אַלרוסי-שער טעאַטער-געזעלשאַפּט, פעברואַר 1937. ווערט געדרוקט לויטן סטענאָגראַפּישן באַריכט.

1. אנדראָניקאָוו י. 5. פּראָזאָיקער, ליטעראַטור־פּאַרשער. פּאַרדינסטפּולער קונסט־טוער פּון רפּסער. אין מיכאַעלסעס פּערזענלעכן אַרכיוו געפינט זיך דער פּראָז־יעקט פּון בריוו צו אנדראָניקאָוו, פּון וועלכן עס ווערט קלאָר, אז שפּעטער (דער בריוו איז פּון 1941), האָט ס. מ. מיכאַעלס געענדערט זײַן מיינונג וועגן אנדראָניקאָווס קונסט. אין בריוו אַנערקענט מיכאַעלס די טאַעסדיקייט פּון זײַנע פּריערדיקע דערקלערונגען וועגן אנדראָניקאָוו און באַטראַכט די געשאַפּענע פּון אנדראָניקאָוו געשטאַלטן ווי קינסטלערישע אין פּולסטן זין פּון וואָרט.
2. דער מעכאַבער פּון מינסעלע — איז איצבאַק לייבוש פּערעץ (1850-1915), ייִדישער שרײַבער, פּאַעט, דראַמאַטורג און נאָוועליסט.

וועגן סצענישן זעלבסטגעפיר

- א שמועס מיט יונגע שוישפילערס פון די מאַסקווער טעאַטערס אין דער אַל־רוסישער טעאַטער־געזעלשאַפּט, דעם 4טן מאַרץ 1937. ווערט געדרוקט לויטן סטע־נאַגראַפישן באַריכט.
1. פּעטקער ב. יא. — דראַמאַטישער אַקטיאָר, פּאַלקס־אַרטיסט פּון רפּסער. זינט 1933 אין מאַסקווער אַקאַדעמישן קונסט־טעאַטער אַפּן נאָמען פּון מ. נאָרקי.
 2. מאַנאַכאָוו נ. פ. — (1875-1936), דראַמאַטישער און אַפּערעטן־אַקטיאָר, פּאַלקס־אַרטיסט פּון רפּסער.
 3. פּאַטאַפּטינאַ ע. וו. — אַפּערעטן־אַקטריסע.
 4. עלמאַ גיסטער — שוועדישע אַפּערעטן־אַקטריסע. גאַסטראָלירט אין רוס־לאַנד אין די יאָרן 1917, 1918 און 1922.
 5. „דער טויבער“, א פיעסע פון ד. בערגעלסאָן.
 6. קירשאַן וו. מ. — (1902-1938), א דראַמאַטורג.
 7. כענקין וו. יא. — דראַמאַטישער אַקטיאָר, פּאַלקס־אַרטיסט פּון רפּסער.
 8. די אַקטריסע נ. נ. פּאַרקאַלאַב האָט געשפּילט די ראָל פּון אַניאַ אין דער דראַמע „דער קאַרשן־גאַרטן“, אין דעם סטודיע־טעאַטער אונטער דער לייטונג פּון ר. נ. סימאַנאָוו. אויפּפירונג פּון א. מ. לאַבאַנאָוו.
 9. די אַקטריסע י. וו. מורזאַיעוואַ האָט זיך באַטייליקט אין דער פּאַרשטעלונג „דובראַווסקי“, אין דעם סטודיע־טעאַטער אונטער דער לייטונג פּון ר. נ. סימאַנאָוו.

„טעווייע דער מילכיגער“, וועגן איינעם שאַרעם אַלייכעמס א העלד

- דער אַרטיקל וואָס איז דערשינען אין זשורנאַל „אַנאַליאַק“ (1938 נומ. 35-36), ווערט געדרוקט לויטן טעקסט פּון דעם זשורנאַל.
1. ראַבינאָוויטש י. מ. (געב. אין יאָר 1894), טעאַטער־סצענאַגראַף, פּאַר־דינסטפּולער קינסטלער פּון רפּסער.

די עטיק פון סאָזעטישן אַרטיסט

אויפטריט אַף דער באַראַטונג, געווידמעט דער פּראַגע וועגן דער עטיק פון סאָז-
וועטישן אַקטיאָר, אין דער אַלרוסישער טעאַטער־געזעלשאַפּט אין 1946, געדרוקט
לויטן סטענאָגראַפֿישן באַריכט.

1. „מאַסאַעס ביניאַמין האַשלישי“. — אינסצעניזאַציע פון אַ דערציילונג
פון מענדעלע מויכער ספּאָרים, אויפגעפירט אין 1927.

3. מאַטעריאַלן פון פּאַרשיידענע יאָרן

וועגן טעאַטער־קריטיק

פאַרעפנטלעכט אין „ליטעראַטורנאַיאַ גאַזעטאַ“ דעם 24טן יאַנואַר 1935, אונט-
טערן טיטל: „עטלעכע ווערטער“. ווערט געדרוקט לויטן טעקסט פון דער צייטונג.

1. נאָוויצקי פ. י. (געב. 1888), טעאַטער־קריטיקער. דאָ האָט מען אין זינען
זיין אַרטיקל „דאָס געפאַר פון דער איבערגעזעטיקטייט. דער שעפּערישער גוירל פון
דעם טעאַטער אַפּן נאַמען פון וואַכטאַנגאָוו“, וואָס איז געדרוקט געווען אין דער ציי-
טונג „סאָוועטישע קונסט“ דעם 23טן אויגוסט 1934.

2. יוזאַווסקי י. י. (געב. 1902), אַ טעאַטער־קריטיקער.

משאַפּרין

אַ שמועס אין הויז פון קינאָ דעם 7טן פעברואַר 1940. געדרוקט לויטן סטע-
נאָגראַפֿישן באַריכט.

אוראַנאָואַ דזשוריעטאַ

אַ סקיץ פון אַ ניט דערשינענעם אַרטיקל פון ס. מ. מיכאַעלס (עס ווערט גע-
דרוקט לויטן מאַנסקריפּט, וואָס געפינט זיך אין זיין פּערזענלעכן אַרכיוו) און די
רעדע אַף דער זיצונג פון דעם קאָמיטעט פאַר סטאַלין־פּרעמיעס באַם ראַט פון די
פּאַלקס־קאָמיסאַרן פון פּססר, דעם 24טן נאָוועמבער 1940 (געדרוקט לויט סטענאָ-
גראַפֿישן באַריכט).

1. פּאַולאָוואַ א. פ. (1881-1931), באַוווסטע רוסישע באַלערינע.

שאַסטאַקאָוויטש

די רעדע אַף דער זיצונג פון דעם קאָמיטעט פאַר סטאַלין־פּרעמיעס באַם ראַט
פון די פּאַלקס־קאָמיסאַרן פון פּססר דעם 16טן מאַרץ 1944 (ווערט געדרוקט לויטן
סטענאָגראַפֿישן באַריכט).

כענקין

אריינפיר-וואָרט אפן שעפּערישן אָוונט לעקאָווער וו. יא. כענקין דעם 31טן יאָ-
נואַר 1944, אין הויז פון אַקטיאָר פון דער אַלרוסישער טעאַטער-געזעלשאַפּט. (ווערט
געדרוקט לויטן סטענאָגראַפישן באַריכט).

איז דען אַמעריקע איינשטאַקיק?

אן אַרטיקל געשריבן פון ס. מ. מיכאַעלס צוזאַמען מיט איציק פעפּער, וואָס
איז דערשינען אין דעם זשורנאַל: „די מילכאַמע און דער אַרבעטער-קלאַס“ נומ. 3
אין 1944, (ווערט געדרוקט לויטן מאַנסקריפּט).
1. פעפּער איציק, (1952-1900), סאָוועטיש-ידישער דיכטער, געפאָרן צו-
זאַמען מיט מיכאַעלסן אין די פאַר. שטאַטן און אין מעקסיקע.
2. „רידער דיוזשעסט“, (ווערט אַרויסגעגעבן אין ניו-יאָרק אַף 13 שפּראַכן).
„ניו-יאָרק דזשאָרנאַל אַמעריקען“, „טשיקאַגאָ טריביון“ — אַמעריקאַנישע פעריאָ-
דישע אויסגאַבן.
3. טוויים יוליאַן, (1894-1953), באַרימטער פּוילישער דיכטער.

די קונסט אין אַמעריקע

אַ שמועס מיט די אַקטיאָרן און רעזשיסאָרן פון די מאַסקווער טעאַטערס אין
דער אַלרוסישער טעאַטער-געזעלשאַפּט דעם 24טן יאַנואַר 1944. (ווערט געדרוקט
לויט דעם סטענאָגראַפישן באַריכט).

איז מעגלעך אן „אַפּאָליטישע“ קונסט?

אַ שמועס מיט די אַקטיאָרן און רעזשיסאָרן פון די מאַסקווער טעאַטערס אין
דער אַלרוסישער טעאַטער-געזעלשאַפּט, דעם 17טן יולי 1944. (ווערט געדרוקט לויטן
סטענאָגראַפישן באַריכט).

דער יאַנטעוו פון פעלקער-פּריינטישאַפּט

אויפּטריט אין דער ראַדיאָ דעם 7טן נאָוועמבער 1942. (ווערט געדרוקט לויטן
מאַנסקריפּט, וואָס געפינט זיך אין מיכאַעלסעס פּריוואַטן אַרכיוו).

גרויסע געשעענישן

אויפּטריט אין דער ראַדיאָ דעם 1טן מיי 1945. (ווערט געדרוקט לויטן מאַנס-
קריפּט, וואָס געפינט זיך אין מיכאַעלסעס פּריוואַטן אַרכיוו).

דער ניצאָכן!

אויפטריט אין דער ראדיאָ דעם 9טן מינ 1945. (ווערט געדרוקט לויטן מאַנו-סקריפט וואָס געפינט זיך אין מיכאַעלסעס פּריוואַטן אַרכיוו).

פּון נאַטיץ-ביכר

ווערט געדרוקט לויטן מאַנוסקריפט וואָס געפינט זיך אין מיכאַעלסעס פּריו-וואַטן אַרכיוו. אייניקע פּאַרצייכענונגען זיינען געמאַכט געוואָרן פּון מיכאַעלסן גופּע און איבערגעדרוקט אַף אַ שרניב-מאַשין, אַנדערע זיינען געשריבן געווען פּון מיכאַעל-סעס פּריוו, א. פּ. פּאַטאַצקאַ-מיכאַעלס, דיקטירט פּון אים אַליין.

1. גאַלדשטיין ב. ע. סאַוועטישער פּידלער, וואָס האָט אָנגעפּאַנגען זיינע קאַנ-צערטן נאָך אַלס קינד.

2. כּיפּעץ יאַשא, (געב. 1901), פּידלער-ווירטואַז.

3. ווישנעווסקי א. וו. (1874-1948), כּירורג. פּאַרדינסטפּולער וויסנשאַפּט-מאַן, ווירקלעכער מיטגליד פּון דער אַקאַדעמיע פּאַר מעדיצינישער וויסנשאַפּט פּון פּסער.

א י נ ה א ל ט

- 5 פאָרוואָרט פון יו. זאוודאָסקי — — — — —
 9 די ליטעראַרישע יערושע פון ש. מיכאַעלס (פון צונויפֿשטעלער) — — — — —

1. אידענטיקייט און קינסטלערישקייט

- 15 וועגן פאַרמאָליזם און נאַטוראַליזם — — — — —
 19 דאָס רעכט אַף אַן אייגענעם צוגאַנג — — — — —
 22 פון וואָס הויבט זיך אָן דער פּלי פון אַ פּויגל? — — — — —
 28 די ראָל און דאָס אָרט פון רעזשיסאָר אין סאָוועטישן טעאַטער — — — — —
 47 וועגן דער פּאָעזיע אין דער שאַפונג פון אַקטיאָר — — — — —
 63 דראַמע און טעאַטער — — — — —
 69 דער אַקטיאָרישער באַרוף — — — — —
 73 טעאַטראַלישקייט און אידענטישער פאַרטראַכט — — — — —
 91 די צייט וואַרט ניט — — — — —

2. די אַרבעט פון אַקטיאָר

- 97 מיין אַרבעט איבערן „קעניג ליר“ פון שעקספּיר — — — — —
 137 וועגן געשטאַלט אין אַלגעמיין און באַזונדער וועגן לירן — — — — —
 151 וועגן דער אויסדרוק־קראַפט — — — — —
 155 דעם אַקטיאָרס פאַרשטעלונגס־קראַפט — — — — —
 161 וועגן סצענישן זעלבסטגעפּיל — — — — —
 179 „טעווייע דער מילכי־קער“ — — — — —
 187 די עטיק פון סאָוועטישן קינסטלער — — — — —

3. מאַטעריאַלן פון פאַרשידענע יאָרן

- 195 וועגן דער טעאַטער־קריטיק — — — — —
 197 משאַפּלין — — — — —
 205 אולאַנאַווא־דזשוליעטאַ — — — — —
 207 שאַסטאַקאָוויטש — — — — —
 209 בענקין — — — — —
 211 איז דען אַמעריקע איינשטאַקיק? — — — — —
 223 די קונסט אין אַמעריקע — — — — —
 241 איז מעגלעך אַן „אַפּאָליטישע קונסט“? — — — — —
 249 דער יאַנטעוו פון פעלקער־פּריינטשאַפט — — — — —
 251 גרויסע געשעענישן — — — — —
 253 דער ניצאַכן — — — — —
 255 פון מיין נאַטי־ביכל — — — — —
 264 אַ שמועס מיטן פּראָפּ. ווישינעווסקי — — — — —

ביילאָגע

- 269 פּ. א. מאַרקאָוו — די רייפּקייט פון קינסטלער — — — — —
 277 ב. י. זינגערמאַן — מיכאַעלס־ליר — — — — —
 295 באַמערקונגען צום טעקסט — — — — —

פארלאג „היימלאנד“

דערשינענע ביכער

- די גרויסע פארשווערונג — פון מייקל סעיערס און אלבערט ע. קאהן (אויספארקויפט)
דער צווייטער פראנט — ד. קראמינאוו (אויספארקויפט).
די פארשווערונג קעגן שאַלעם — ראָלף פארקער.
100 מיליאָן פאר טערזאַר און סאַבאַטאַזש — א. ווישינסקי (אויספארקויפט).
די אַמעריקאַנער אין יאַפּאַן — א. קורנאַנאָוו.
דער געפונענער העפט פון סונטשאַן — ראָמאַן קים.
די עקאָנאָמישע פּראָבלעמען אין פּסער — י. סטאַלין.
גאַלד — באַריס פּאַלעוואַי — ערשטער באַנד — (אויספארקויפט).
גאַלד — באַריס פּאַלעוואַי — צווייטער באַנד — (אויספארקויפט).
ווינט פון מאַסקווע — וואַסילי אַזשאַיעוו (1-טער טייל) (אויספארקויפט).
ווינט פון מאַסקווע — וואַסילי אַזשאַיעוו (2-טער טייל) (אויספארקויפט).
ווינט פון מאַסקווע — וואַסילי אַזשאַיעוו (3-טער טייל) (אויספארקויפט).
אַליטעט גייט אַוועק אין די בערג — מ. סיאַמושקין — אויספארקויפט).
דער דיפּלאָמאַט — דזשיימס אַלדריטש (באַנד 1) (אויך געבונדן) — אויספארקויפט.
דער דיפּלאָמאַט — דזשיימס אַלדריטש (באַנד 2) (אויך געבונדן) — אויספארקויפט.
מוט — וועראַ קעטלינסקאַיאַ (באַנד 1) (אויך געבונדן).
מוט — וועראַ קעטלינסקאַיאַ — (באַנד 2) (אויך געבונדן).
פּאָליטישע עקאָנאָמיע — מאַסקווער 2-טע פאַרבעסערטע אויסגאַבע פון יאָר 1955
(אויספארקויפט).
„זון־אויפגאַנג איבער כאַנפּו“ — אַלעסיאַ קראַוועץ.
דאָס הויז אַפּן שטאַט־פּלאַץ — ע. קאַזאַקעוויטש — (אויספארקויפט).
קאָטשובוי — א. פּערוואַנצעוו.
דריי דערציילונגען — ניקאָלאַיעוו, אוועטשקין, טענדריאַקאָוו.
41 יאָר ראַטנפאַרבאַנד — אַ זאַמלבוך.
שימשן — ק. בראַנדיס.
מעדינאַס יוסראַעל — ק. איוואַנאָוו און ז. שייניס.

Este libro
se terminó de imprimir
el día 19 de julio de 1961
en los
Talleres Gráficos "OPTIMUS" S.R.L.
Valentín Gómez 2755
Bucnos Aires

53.1.1.1

SALOMON MIJOELS

ARTICULOS

CHARLAS

CONFERENCIAS

EDITORIAL "HEIMLAND"

BUENOS AIRES

1 9 6 1